Septimum Volumen.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ

Extra ordinem Naturalium varij Libri.

Quibus nonnulli etiam additi ſunt Ariſtoteli aſcripti

ALEXANDRI PROBLEMATVM LIBRI DVO.

Horum omnium nomina, additamentum, & caſtigationes, verſa pagina declarat.

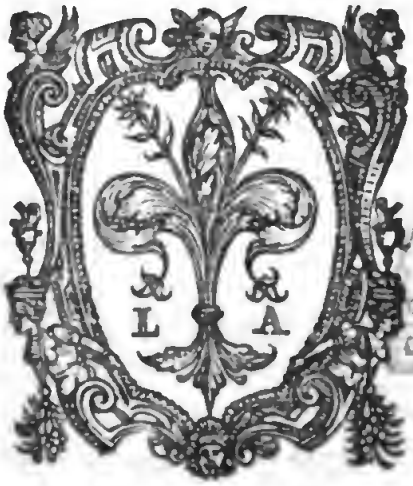

BIBLIOTECA NAZ
ROMA
VITTORIO EMANUELE

VENETIIS APVD IVNCTAS.
M. D. LXII.

68.10.G.16

IN HOC SEPTIMO VOLVMINE HÆC CONTINENTVR.

ARISTOTELIS problematum Sectiones duæ de qua draginta, Theodoro Gaza interprete, pleriſq; in locis ex collatione græcorum codicum emendatæ.

Quæſtiones Mechanicæ Nicolao Leonico Thomæo interprete, nuper recognitę, ac variis figuris illuſtratę.

De Mundo ad Alexandrum Liber, Gulielmo Budæo interprete.

De Admirandis Auditionibus Commentariolus, nuper Dominico Monteſauro Veronenſi in latinum conuerſus.

Phyſiognomicorum liber plurimis in locis diligenter caſtigatus, atq; in capita diuiſus.

De Coloribus libellus, à Simone Portio Neapolitano latinitate donatus.

De Spiritu libellus, in capita diſtinctus.

De Xenophane, Zenone, & Gorgia, noua nuper Ioanni Bernardi Feliciani translatione ad integritatem reſtitutus.

De lineis inſecabilibus Liber, nunquam antea nec græce, nec latine impreſſus, vná cum GEORGII PACHYMERII ea de re compendio, hactenus falſo Ariſtoteli aſcripto, nunc vero fideliſsime in latinſt conuerſo, Iulio Martiano Rota interprete.

Alexandri problematum libri duo, Theodoro Gaza interprete, nonnullis in locis ad exemplarium græcorum veritatem emendati.

De Cauſis proprietatum elementorum Libellus Ariſtoteli aſcriptus, nunquam antea impreſſus.

De Cauſis Libellus ex hebræo in latinum conuerſus, Ariſtot. ſeu Auempace, vel Alpharabio, aut Proclo aſcriptus.

Hæc autem omnia ex præfatione clarius percipies.

INDEX SVMMARVM ET CAPITVM QVÆ IN HOC SEPTIMO VOLVMINE CONTINENTVR.

Summæ Quæſtionũ duarum de quadraginta ſectionum Problematum Ariſtotelis.

SECTIO PRIMA.

EORVM, quæ ad medicinã pertinent: cuius quæſtiones.59. fol.1.B

Sectio Secunda.

Eorum, quæ ad ſudorem pertinent: cuius quæſtiones. 42. 7.E

Sectio Tertia.

*Eorum, quæ ad vini potum, & vinolentiam pertinent: cuius quæſtiones.*34. 11.E

Sectio Quarta.

*Eorum, quæ ad rem venereã pertinent: cuius quæſtiones.*33. 16.A

Sectio Quinta.

Eorum, quæ ad laborem pertinent: cuius quæſtiones. 38. 20.A

Sectio Sexta.

*Eorum, quæ ad ſeſtionem, accubitum, & habitum corporis pertinent: cuius quæſtiones.*7. 24.D

Sectio Septima.

*Eorum, quæ ad conſenſum naturæ animantium pertinent cuius quæſtiones.*5. 24.L

Sectio Octaua.

*Eorum, quæ ad rigorem, atque horrorem pertinent: cuius quæſtiones.*19. 25.L

Sectio Nona.

*Eorum, quæ ad vibices, & cicatrices, & pelles pertinẽt: cuius quæſtiones.*14. 27.G

Sectio Decima.

Eorum, quæ ad res naturales pertinent: cuius quæſtiones. 67. 28.K

Sectio Vndecima.

*Eorum, quæ ad vocis, ſoniq; rationem pertinent: cuius quæſtiones.*65. 35.K

Sectio

Sectio Duodecima.
Eorum, quæ ad res bene olidas pertinent: cuius quæstiones.13. 42.G
Sectio Decimatertia.
Eorum, quæ ad res male olidas pertinent: cuius quæstiones.12. 43.L
Sectio Decimaquarta.
Eorum, quæ ad regionum habitus pertinẽt: cuius quæstiones.16. 45.C
Sectio Decimaquinta.
Eorum, quæ ad res mathemacas pertinent, & ad cœlestia: cuius quæstiones.12. 47.G.
Sectio Decimasexta.
Eorum, quæ ad res inanimatas pertinent: cuius quæstiones.13. 49.B
Sectio Decimaseptima.
Eorum, quæ ad res animatas pertinẽt: cuius qõnes.3.51.I
Sectio Decimaoctaua.
Eorum, quæ ad literarum studia pertinent: cuius quæstiones.10. 52.D
Sectio Decimanona.
Eorum, quæ ad concentum pertinent: cuius quæstiones 51. 53.G
Sectio Vigesima.
Eorum, quæ ad stirpium genus, & oleracea pertinent: cuius quæstiones.36. 58.F
Sectio Vigesimaprima.
Eorum, quæ ad farinam, & massam, cæteraq; id genus pertinent: cuius quæstiones 26. 62.B
Sectio Vigesimasecunda.
Eorum, quæ ad fructus arborum pertinent: cuius quæstiones. 14.64.M
Sectio Vigesimatertia.
Eorum, quæ ad mare, salsamque omnem aquam pertinẽt cuius quæstiones.41.66 D
Sectio Vigesimaquarta.
Eorum, quæ ad aquas calidas pertinent: cuius quæstiones. 19. 70.E
Sectio Vigesimaquinta.
Eorum, quæ ad acrẽ pertinent cuius quæstiones.22.71.K
Sectio Vigesimasexta.
Eorum, quæ ad Ventos pertinẽt: cuius qõnes.64.74.L
Sectio Vigesimaseptima.
Eorum, quæ ad metum, & fortitudinẽ pertinent: cuius quæstio-

quæſtiones.11. 80.L

Sectio Vigeſimaoctaua.

Eorum, quæ ad temperantiam, & intemperantiam, & continentiam, & incontinentiam pertinent: cuius quæſtiones.8. 81.F

Sectio Vigeſimanona.

Eorum, quæ ad iuſtitiam pertinent: cuius quæſtiones. 16. 82.E

Sectio Trigeſima.

Eorum, quæ ad prudentiam, & mentem, & ſapientiam pertinent: cuius quæſtiones. 13. 85.L

Sectio Trigeſimaprima.

Eorum, quæ ad oculos pertinens: cuius quæſtiones. 30. 89.B

Sectio Trigeſimaſecunda.

Eorum, quæ ad aures pertinent: cuius qõnes.13.92.A

Sectio Trigeſimatertia.

Eorum, quæ ad nares pertinent: cuius qnæſtiones. 18. 93.A

Sectio Trigeſimaquarta.

Eorum, quæ ad hos, & ad ea, quæ in eo ſunt pertinent: cuius quæſtiones.12.95.B

Sectio Trigeſimaquinta

Eorum, quæ ad tactum pertinent: cuius quæſtiones. 10. 96.B

Sectio trigeſimaſexta.

Eorum, quæ ad faciem pertinent: cuius quæſtiones. 3. 96.L

Sectio trigeſimaſeptima.

Eorum, quæ ad totum corpus pertinent: cuius quæſtiones.6. 97.B

Sectio trigeſimaoctaua.

Eorum, quæ ad colorem pertinent cuius quæſtiones. 10. 97.I

Summæ Quæſtionum Mæchanicarum.

Quæ ſit artis Mecanice facultas.fol. 98.G

De dignitatibus, admirandiſque circuli proprietatibus. 98.K

Quæſtiones. 99.G

Summiæ ac Capita libri de Mundo.

Proemium.Ca.1.100.G

De mundi partibus, ac ipſarum

ipſarum inter ſe ordine. Cap. 11. 3. C
Di his, quæ in Aere generantur. Cap. 3. 113. D
De his, quæ in terra, fiunt. Cap. 4. 114. K
De his, quæ in Mari eueniunt. Cap. 5. 115. G
Dubitationis ſolutio, quo pacto mundus ex contrarijs conſtitutus, iamdiu non diſſolutus fuerit. Cap. 6. 115. G
De Deo. Cap. 7. 117. H
ARISTOTELIS *De Admirandis auditionibus comentariolus. 121. A*

Sumę ac Capita libri Phyſiognomiæ.

PHyſiognomonicam ſciẽtiã reperiri. C. 1. 132. G
Priores tribus modis Phyſiognomoniã ſpeculaſſe, ac tradidiſſe, non tamen perfecte. Cap. 11. 132. L
Quid ſit Phyſiognomonia, & ex quibus generibus ſigna in vniuerſum accipiantur. Cap. 3. 133. G
Quo pacto per vnumquodq; dictorum generum ſigna accipiantur. Cap. 4. 133. H
Inueniendorum ex ſignis Habituum, & paſſionum modi duo. Cap. 5. 134. B
Paſſionum Habituũue multorum ſigna. Cap. 6. 134. G
Inueniendorũ Signorum methodus. Cap. 7. 135. F
Paſſionum Habituumque in animalibus diſtinctio, ex maſculini fœmininique generis comparatione. Ca. 8. 136. A
De paſſionum, habituumque ſignis, à corporis partibus ſumptis. Cap. 9. 136. K
De paſſionum, habitumque ſignis, à communibus quidem generibus deſumptis, membris tamen particularibus applicatis. Ca. 10. 138. E

Capita Libri de Coloribus.

DE coloribus ſimplicibus. Cap. 1. f. 140. A
De coloribus Medijs, ſiue mixtis. Cap. 2. 140. K
De Colorum infinitate. Cap. 3. 141. E

De

De coloribus artificialibus. Cap.4. 142. *D*
De mutatione colorum ex cõ coctione. Cap.5. 142. *H*
De Colore Pilorum, Pennarũ, & cutũ. Cap.6. 144. *E*

Capita libri de ſpiritu.

Quæſtio de ſpiritus natiui duratione, ac auctione. Cap.1. 146. *A*
Difficultas de reſpiratione. Cap.2. 147. *D*
Dubitationes de reſpiratione, Pulſu, & Alimento. Cap.3. 147. *K*
Dubitationes circa quamplurimas corporis partes, ac earum determinationes, multaque de ipſarum functionibus. Cap.4. 48. *F*
De actione Caloris contra nõ nullos. Cap.5. 150. *G*
Liber de Xenophane, Zenone, & Gorgia. 151. *G*
De Xenophane *ibidem*
De Zenone. 154. *E*
De Gorgia. 156. *F*
Liber de lineis inſecabilibus. 158. *H*
Georgij Pachimerij compendium. 158. *K*
Alexandri Problematum Liber Primus. 169. *B*
Liber ſecũdus eiuſdem. 188. *L*
Liber de cauſis proprietatum Elementorum. 204. *H*
Liber de cauſis. 211. *L*

Indicis Finis.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIONES DVÆ DE QVADRAGINTA,

Theodoro Gaza interprete.

SECTIO PRIMA,

Eorum, quæ ad medicinam pertinent: cuius quæstiones. 59.

1 B Vr exuperãtię nimiæ cõmittendi morbi vim habeant? An qa vel exceſſum, vel defectũ efficiant: qua quidem re, morbum conſiſtere certum eſt.

2 Cur morbi ſæpe curari poſſunt, vbi quis abunde exceſſit? equidem nonnulli Medici eam artem exercent, vt non niſi per exceſſũ agãt vel vini, vel aquę, vel ſalſuginis, vel cibi, vel iedię. An quoniam cauſſæ, quæ morbos committunt, aduerſæ inter ſe ſunt: atq; ita efficitur, vt gen⁹ alterum duci per exceſſum alterius in medium poſſit.

C Cur tẽporũ, flatuumq; mutationes morbos intendant, tollant ue, iudicent, vel cõmittant? An q aut frigidæ, aut calidę, aut hũidę, aut ſiccæ ſunt, morbosq; qualitatum huiuſmodi exceſſus cõmittit. Secunda etenim valetudo mediocritas quædam eſt. Quòd ſi per humidã, frigidãue materiã morbus conſtiterit, tẽpus accedens cõtrarium tollere illũ poterit. Sed ſi minus cõtrarium ſubſecutum ſit, qui ſimilis ſtatus tpis ſubuenerit, intendet ſanè, atq; interimet. quo etiã fit, vt qui bene valent, ægrotare tẽpore mutato incipiant: corporis enim proinde temperamentum ſoluat neceſſe eſt, quippe q non niſi temporũ, ætatum, locorũq; ſtatu idoneo aptũ ſit augeri, ſeruariq;. Quamobrẽ cùm tempora euariant, ratio tunc valetudinis habenda diligentius eſt. Idẽ aũt illud pro cauſa particulatim etiam adeſt, quod in vniuerſum propoſui de temporibus: mutationes etenim flatuum, ætatum, atq; locorũ, pro temporis cuiuſdam mutatione accipi debent. Quapropter hæc etiã intendendi, vel tollendi, vel iudicãdi, vel contrahendi morbum vim habent, quemadmodum tempora, & ſyderũ ort⁹, orionis, arcturi, vergiliarũ, caniculæ, q flatus imbresq; excitant, q ſerenitates, frigora, teporesue ſolẽt adferre.

E

F

4 Cur vomitus, cũ tempora im
G mutant, citari maxime debeat? An ne conturbatio redundet, cũ varia excremẽta materiæ inutilis ex mutandi rõne proueniãt: vnde fit, vt cibum alĩ parũ con coquant, alĩ parum cupiant.

5 Quamobrem qui vel cibo vitioso vescuntur, vel fame diutina laborant, pedibus intumescere soleãt? An vtrisq; per tabem, cõsumptionemq; illud accidat. Tabescunt enim & qui esuriũt, quia nullum penitus capiũt alimentum: &
H qui vitiose vescuntur, qa quod assumpserint, perfrui nequeunt.

6 Quamobrem cum vitiabilis per æstatem contrahi debeant, * morbi acuti, q certe ex bili cõ fiant, per hyemem potius vrgeãt? An quia febribus illi comitati, acuti propterea sunt, quia violenti. violẽtia vero cõtra naturam est. locis enim quibusdã in corpore humescẽtibus, feruẽs oritur inflãmatio, quæ cùm nõ nisi caloris exuperãtia fit, febres
I vtiq; accẽdere potest. Æstiuo igitur tpe arida calidaq; vitia male homines habent, hyberno autẽ humida calidaq; perinde acuta. celeriter nanq; interimunt, cum pp humoris supercrescẽtis abũdantiam concoqui nequeant.

7 Cur morbus pestilẽs solus ex omnib⁹ vitiis præcipue afficiat eos, qui ad laborantes eo morbo prope accesserint? An q̃ is solus omniũ morborũ cõis omnibus hominibus est, itaq; pestẽ facile omnib⁹ infert, qui scilicet depra
K uato iam habitu sunt. fit enim, vt morbo cubantis veluti quodam fomite succedente, vitium illud protinus exultet, concipiaturq; in alĩs.

Cur si vẽti septẽtrionales hye 8
mem occuparunt, ver autem austros, pluuiasq; exhibuit, æstas proxima grauis tam febribus, q̃ lippitudinib⁹ insequi soleat? An q̃ æstas corpora nostra multum humoris alieni continentia. excipit, & terra madet, & habitandi locus perhumidus est, ta-
L lisq; redditur, qualis qui grauis * perpetuo cõstat. Primum itaq; lippitudines subeunt, cũ excrementa humoris in capite delinquere incipiunt, dein febres. Ita enim intelligendũ est, vt res eadem & calidissima, & frigidissima reddi possit, ceu aqua, vel lapis: feruet etenim illa, vrit hic vehementius. Fit igitur, vt aer suæ crassitudinis causa, calorem pleniorem suscipiẽs, exardescat, & corpora pari ratione, anxietate, æstuq; vexẽtur: æstus vero in
M corpore febris, in oculis lippitudo est. Deniq; mutatio quæq; calida corpus peruertit, cũ scilicet cœlo adhuc madente, æstas protinus sicca, & calida occupauit. vitium etiam augetur, si pluuia æstate accessit. Ita enim vis Solis materiam late obtinet, quam feruescere tum in corporibus, tũ in terra, tum etiã in aere faciat: qua de causa febres oriuntur, & lippitudines.

* codex græcus hęc addit. (febriũt enĩ in æstate maxime.

* morbosus & ita sepius.

Cur

:ur ſi hyems auſtrina & plu
à fuit, ver aũt ſiccũ & aqui-
um eſt, corpora tam vere, q̃ſ
te morbi exercẽt? An q̃ hye
tepor, & humor faciunt, vt
ora tempori eiuſmodi pro-
a in qualitate reddantur. hu
a enim, laxaq̃ſ fiãt, & ſoluta,
:ſſe eſt. quæ cũ ita ſe habeãt,
: frigido atq̃ſ ſicco facile con
cere poſſũt, & ſdurari. Itaq̃ſ
uidæ, quibus tunc adeſt par
,ab ortu periclitantur, vide-
t incaleſcendi, crudeſcendiq̃ſ
one. quę res ſyderãtio appel
eſt, quam ſicca illa cõmittit
;iditas, impatiens omnino ex
nendi humoris. Infantes ve-
quos gerunt, imbecilles, læ-
q̃ſ immodicam ob frigidita-
edunt. accidit enim vt qui
c cœlo ſereno naſcuntur, ñdẽ
:uio benigne, & conſtiterint,
utriti fuerint intra parentẽ.
teris vero, cum pituita vitio
: nimietatis* purgata non eſt
iod fit, vbi tepidum ſe exhi-
t) ſed coacta à frigore conſti-
cùm tepor occupauit, æſtatis
colliqueſcit: ſi bilioſi, ſicciq̃ſ
t, q̃ eorum corpora minime
midam, ſed ſqualibũdam ſor
ntur naturã, excitantur qui-
humores, ſed tenues: quam
em eoslippitudo arida male
et. Si vero pituita redundãt,
citates diſtillationesq̃ſ in pul
nem oriuntur: mulieres ex-
quent difficultates inteſtino-
n, quia natura ſunt humida,
idaq̃ſ ſeniores ſtupor attoni

tos reddit, vbi vniuerſus reſolu- D
tus humor incubuit, exq̃ſ imbe
cillitate caloris natiui cõcreuit.

Cur ſi æſtas ſicca, & aquilo- 10
nia fuit, autũnus ex aduerſo hu-
midus atq̃ſ auſtrinus, hyeme, q̃
proxima eſt, dolor capitis, rauci
tas, tuſſiſq̃ſ oriantur, atq̃ſ in tabẽ
demũ euadant? An quia hyems
multũ materiæ excipit, itaq̃ſ hu
morem cogere, atq̃ſ pituitam in
de cõficere magnum ei negotiũ
eſt. {Ergo difficile eſt humorẽ Hęc ſuper
denſari, conficiq̃ſ inde pituitã.} fluunt.
Quòd ſi in capite humor conſti E
terit, grauitatem committit: &
ſi nimius, frigidusq̃ſ eſt, crudo-
rem vtiq̃ſ mouet, cui ſyderatio
nomen eſt: necnon ſi ob nimiam
ſui copiam cõcreſcere minus po
tuit, in locum defluit proximũ,
atq̃ſ ita tuſſim, raucitatem, & ta
bem contrahit.

Cur ſi ſicca æſtas, ſiccusq̃ſ au 11
tumn⁹ aquilones habuerint, mu
lieribus, & oĩbus pituita abun-
dantibus ſecunda valetudo con
tingat? An q̃ natura vtrorunq̃ſ F
in alterã exuberat partem: itaq̃ſ
tempus in partem trahendo cõ-
trariam ad medium habitũ, bo-
numq̃ſ perducit. Eo igitur ipſo
tempore optime valent, niſi q̃d
vltro ipſi perperam agant, * aut *Cod. Greg.
humidi ad hyemẽ ita deueniãt, leg. & nõ
vt fomitem quendam, & incita humidi
bulum frigori ſubminiſtrent.

Cur ſi ſicca æſtas & aq̃lonia, 12
& autumnus ſiccus ñſdem aqui
lonibus perflatus morbo bilio-
ſos infeſtet? An q̃m ad idem, cor

G pus eorum, ac temporis habitus vergunt: itaq; veluti ignis igni adñcit. Cùm enim corpora exic centur, quantumq; in his dulcedinis erat, euaporatum sit, vehementerq; incalescāt, necesse est, vt dum humor consumitur, aridæ lippitudines oriantur: residuoq;, quod bilioſum remanserit, eodemq; recalescente, febres acutæ, vtpote ex bili syncera, in
*mania uzdant. Nōnullos insaniā rapit, quorum scilicet natura atrabile abundat: hæc etenim large su-
H pereſt, cùm eius humores cōtrarñ resiccescant.

13 Cur mutationē aquarum grauem, aeris vero nō grauem esse affirment? An q aqua corporibus alimento est, quo iam habito cōplexoq; peregrinemur. aer autem nullo se exhibet alimēto.

Aquarum item genera multa, et
11 varia per se sunt, sed aeris minime. Itaq; hoc etiā causæ esse potest, quippe cùm peregre etiam profectis in cœlo quidem prope eodem, in aquis autē varñs ver-
I sari eueniat: quapropter aquæ mutationem grauem esse recte putandum est.

14 Cur ciborum mutatio min⁹, q; aquæ, grauis occurrat? An qa plurimum aquæ consumimus. nā & in pane, & obsonñs, & in potu, aquæ vsus plurimus est.

15 Sed cur cibi, & aquę mutatio grauis sit? An q omnis mutatio etiam temporis, & ætatis motu facilis est. Extrema nanq; generis cuiuscunq; moueri facilepoſ sunt, qūo & principia, & fines. K Ergo & cibi, qui inter se diſtāt, corrumpere se inuicem queunt, quippe cum aut nuper, aut nōdum adhæserit, qui præcesserat. Ad hæc vt varius cibus grauis est, (turbulenta enim, nec æqualis cōcoctio eius agitur) sic in ñs accidit, qui aquam mutarint, scilicet vt variæ potionis vtantur alimento. estq; id alimenti gen⁹, quàm siccum valentius: quoniā plurimū est, exq; cibis ipsis non nisi quantum dilutum est, vim habet enutriendi. L

Cur mutationes aquarum fa 16
ciunt, vt pediculi, in quibus haberi possint, multi habeant? An q humoris cruditas, quā perturbatio illa cōmittit, quæ ex aquę vario vsu in crebra cōmutatione redūdat, humoris creare copiā pōt, prę sertim in loco humori opportuniore. Cerebrū autē natura humidū est: quare caput maxime ꝓpetuo humet. cuius rei indiciū est, q pili in hoc potissimum exeūt. Huius aūt loci M
*humor ūis ad progenerādos pediculos apta est. Patet hoc in puerili ætate. caput enim puerorū madet abunde, & sæpe aut grauedine conflictatur, aut sanguinis profusione. Quinetiā pediculos plures illa ætas habere solet.

Cur à vergiliarū occasu ad sa 17
uonñ vsq; flatus hi potissimum pereāt, q morbo lōgo laborāt, & senes q; iuuenes potius? Vtrum summæ illæ intereundi causæ duę adsint, frigus, atq; excessus.

Vita

ita eni calore fouet, ſeruaturq;. D
is aũt iſtud ambo illa ſortitur.
igidũ enim, & hyems tũ acer-
me vrget. ſubſequẽs enim ſps
er eſt. An q; qui vitiis laborant
uturnis, nõ ſecus ac ſenes effe-
i ſunt. lõgus etenim morbus,
uaſi ſenecta iã adeſſe videt. Ea
iq; corpa ſicca, & frigida ſunt,
tera, ſ. ob ætatem, altera ob lan
uorem: hyemem vero & gelu,
igoris atq; ſiccitatis eſſe exceſ-
onem certum eſt. Quare fit, vt
i vel paruo momẽto corpa pa
ãt, hyemis rigor q̃ſi ignis igni
iũgatur, atq; ita interimat.
Cur*[in plenis impurisq; cor
oribus] vlcera capitis non ma
no negocio ſanentur, tibiarum
ũt ægre? An humor eorũ, quia
rrenus, grauis eſt: graue autẽ
mne deorſum tendit. ergo ſu-
eriora curari facile poſsũt, quo
iã ſeorſum humor deceſſerit:
ıferiora propterea nequeũt, q;
dmodum excreſcant, & putre-
ini pateant.

Cur ſi poſt hyemem aquilo-
iã, & ver auſtrinũ ac pluuium,
ſtas ſicca admodũ fuit, permi-
oſus oĩbus autumnus accedat,
ĉ pueris pr̃ſertim? nam & cẽte
s difficultates inteſtinorum, fe
resq; quartanæ longe eo tpe ſo
nt euenire. An q;, ſi aqua me-
iocris p æſtatẽ inceſſit, quantũ
ũmoris collectũ eſt per ver hu
nidum, in noſtris corporib⁹ re-
igeratum quieſcit. ſed ſi nõ ita
ſtingit, pueri, qui ſuapte natu
ı humidi & calidi ſunt, vehe-
menter eo ferueſcũt affectu, q̃ñ
refrigerati minime fuerint. Et ſi
per æſtatem reſtiterint, autũno
certe, quorum humor vltra mo
dum ferbuerit, corripientur. Ex
cremẽta vero niſi confeſtim per
emerint, orta videlicet circa pul
monem, atq; arteriã: (ſupra enĩ
primum cõſiſtunt, eo ſcilicet q;
aeris tepori noſtra corpora pa-
teant: hinc enim *lippitudines
quoq; prægreſſis febrib⁹ in gra
ui æſtate ſequi conſueuerunt:)
ergo ſi nõ locis ſuperioribus ex-
crementa humorũ exorſa (vt di
ctũ eſt) protinus ſ interemerint,
deſcẽdent cruda ad ventrẽ, atq;
ita difficultatẽ creabunt inteſti-
norũ. At ſi præ nimia ſui copia
humor excerni nequiuerit, quat
tanæ ſ̃s orient̃, qui euadere mor
tem potuerunt, ẽt ſi illud inteſti
norum vitium oĩno quieuerit.
Quod enim crudi humoris ſub
terſedit, ſtabile, firmũq; veheme
ter modo atræ bilis adhæret.

*& lippitudines priuſquã febris i morboſa ẽſtate fieri cõſueuerit.

Cur ſi æſtas, & autũnus im- E
bres auſtroſq; habuerũt, hyems
grauis cõſequi ſoleat? An quòd
hyems corpora præhumida ex-
cipit, mutatio ẽt ingẽs occurrit.
Nõ enim paulatim, ſed repente
ex calore immodico ad frigoris
acerbitatẽ venitur, q̃ñ autũnus
quoq; tepidus extitit. Itaq; qui
denſo corpe ſunt, hos morbi ex-
torqueãt acuti, neceſſe eſt: his.n.
humida excremẽta ſupra poti⁹
colligũtur, cũ partes ſuperiores
humorib⁹ huiuſcemodi oppor-
tunas, ĩferiores inhabiles illi ha-

F

beãt.

G beãt. Ideoq; qui tali textura corporis ſunt, non multa excrementa ſibi admittunt. Cũ igitur qui locis ſuperioribꝰ corpis humor excreuerit, infrigeſcere incipit, fit vt prædicta vitia oriantur, quẽ admodum vinolentis propè accidit, cũ algẽt. At quibus laxius corpus eſt, ꝙs febribus orſis euenit, vt quæ ſumma de cruditate febres conſtiterint, tranſeant in ardores, qm̃ his magis totũ corpus ab humoribus occupatur, ꝙ denſa illis mole conſtantibus,
H exq; vi frigoris coacto eorũ corpore humores incaleſcentes febres accedunt. ſuperãs enim calor totius corporis, febris eſt: & ſi idem nimio intendatur humore, ardor effici poteſt.

21 Cur annus peſtilẽs tunc inuadit, cùm Sol multũ vaporis de terra excitat? An tunc annus humidus, pluuiusq; ſignificet, neceſſe eſt, terrãq; madeſcere neceſſariũ. Fit igit, vt quaſi locis paluſtribus, grauibusq; proinde in-
I habitet. & corpora quoq; multis tunc excrementis redundare neceſſariũ eſt, ita vt ægrotandi materiam habeant in æſtate.

22 Cur grauis tunc adeat annꝰ, cũ copia eſt puſillarum ranarũ, quæ rubetarũ faciem repꝛeſentant? An res vnaquæq; loco ſuæ naturæ idoneo abundare ſolita eſt. itaq; eiuſmodi animantium genus cũ natura humidum ſit, humidũ pluuium q; annũ ob eã ipſam cauſam indicat. Anni eiuſmodi vero graues proculdubio ſunt. quibus enim corpora facta K
prꝛehumida fuerint, multis idcirco excremẽtis ꝓmunt: quę cauſæ ſunt, vt morbi proueniant.

Cur auſtri ſicci, & nihil hu- 23
mentes febres creare ſoleãt? An quia calorẽ, humoremq; excitãt alienũ. Sunt enim ſuapte natura humidi, calidiq;: qua quidẽ re febris cõmittit, quippe quæ, non niſi per exceſſum ambarũ qualitatũ illarũ oriri ſoleat. Cũ igitur imbre auſtri vacãt, corpora nr̃a ita afficiant, neceſſe eſt: at cũ flatibꝰ imber adeſt, nos aqua refri L
gerat. Auſtros tñ, quos mare miſerit, prodeſſe ſtirpibus certum eſt. refrigerati nanq; beneficio maris, deueniunt contra ærugi-nem, quæ humore, caloreq; alieno conſiſtit.

Cur corpora humana ſe tar- 24
diora debiliora q; ſentiant, cùm auſtri afflant? An quia multum ex paulo tunc redundat humoris, quẽ deliqueſcere tepor coegit, exq; leui afflatu grauis humor citat. Adde ꝙ vires noſtræ conditæ in articulis ſunt, qui au M
ſtrinis laxari flatibus conſueuerunt. Cõſtat id ex eorũ crepitu, quæ pridem congluti nata tũc remittuntur, ac reſoluunt. Tenax etenim humor, qui articulis inditus eſt, vt cõcretus nos mouere non patitur, ſic nimis humefactus intendi minime ſinit.

Cur per ęſtatẽ magis aduerſa 25
valetudine laboret, per hyemẽ vero magis qui laborant, emoriantur? An quia calor, qui per

hyemẽ

ıyemem intus p̄p corporū den
itatē coercetur, parum adiuuat,
ıec labor operū, qui amplius p
d tēpus ſuſcipitur, excrementa
ıumorū poteſt cōcoquere, ideo
ralidā eſſe mali originē neceſſe
ſt. quod cū ita ſit, pernitioſum
norbū vrgere rō eſt. Contra in
ſtate, qm̄ corpus vniuerſum ra
um, refrigeratū, reſolutū, atq;
aborū impatiēs eſt, idcirco mor
ɔos plures quidem oriri neceſſa
ium vr̄, videlicet ob laſſitudi-
ıem, cruditatēq; ciborum: noui
tenim fructus tunc adſunt: non
ñ ita validos eſſe naturæ ratio
ɔatitur, quāobrē facultas hiſce
uccurrendi datur facilius.

Cur poſt vtrūlibet ſolſtitiū,
ıer centū dierū ſpatiū mori ma
:ime accidat? An quód eatenus
'traq; vehemētia, caloris & fri-
ɔoris ſe dilatat, quę morbos, per
itiēq; afferre infirmis poteſt.

Cur ver, atq; autūnus morbis
nfeſtēt? An qa mutationes gra-
ıes oēs occurrunt: ſed autūnus
'ere grauior ē, quia corpore ea-
do refrigeſcēte, q̄ frigido inca-
:ſcente potius ægrotamus. vt
gitur vere frigidū recaleſcit, ſic
utumno calidum refrigeſcit.

Cur p hyemē minus quidē,
ꝫ p æſtatē, ſed pernitioſius ęgro
:t? An qm̄ in æſtate morbi vel
arua de cauſa exiſtūt, quod in
yeme minime accidit ita: ſu-
ıus enim tunc & ad cōcoquen
um, & ad bene valendū aptio-
:s. Itaq; rōne maiora, pernitio-
oraq; mala ſunt, quę maiori de
cauſa, puenerint. Quod idem in D
athletis, & oīno in ñs, qui ſecun-
da valetudine eſſe ſolēt, licet per
ſpicere. aut enim nullo morbo
premunt̄, aut preſſi celeriter è ui
ta decedūt: quippe qui, niſi ma-
gna cum cā ęgreſcere nequeant.

Cur per autumnū, ac hyemē
febres ardentes potius oriantur, 29
quæ tēpora frigus prę ſe ferunt:
per æſtatem vero, cùm æſtus ad
ſunt, rigores magis infeſtēt? An
quia ī corpore hominis bilis ca-
lida, pituita frigida eſt. Itaq; per
æſtatem quod frigidum eſt diſ- E
ſoluit̄, diffuſumq; horrores, tre-
moresq; excitat. per hyemē aūt
quod calidum eſt, vi temporis
preſſum refrigeſcit. Febres tamē
ardētes per hyemē, autūnumq;
potius conflictant, qm̄ calor pul
ſus à frigore, introrſus ſe contra-
hit. ardor enim non reſidet in
ſummis, ſed intrinſecus ſe expā-
dit, atq; ita efficitur, vt ratione
febres ardētes hyberno tempo-
re oriantur. Melius id in ñs intel
ligi pōt, qui aqua frigida, quiq; F
calida ſe hyberno tempore laue
rint. Qui enim frigida ſe infude-
runt, ibi aliquandiu, dum dilue
rentur, friguerunt, reliquo toto
die tuti à frigore ſunt. at qui cali
da vſi fuerint, frigus diutius ex-
periuntur. Caro enim ſpiſſeſcit,
caloriq; introrſus ſe colligit eo-
rum, qui ſe aqua diluerint frigi-
da. contra autem ñs euenit̄, qui
calidam admiſere: caro quippe
rareſcit, caloriq; ad exterum vſq;
locum euocatur.

30 Quænã virtus ſit cataplaſma
G tis? An ut reſoluat, ut moueat ſu
dorem, vt euocet vaporem.

31 Quonam argumento conſtet
abſceſſum iam purulentũ eſſe?
An ſit aqua perfuſus calida im
mutatur, purulentus eſt: ſin mi
nus, nondum eſt.

32 Quænam vrenda, quęue ſint
incidenda? An quæ ore ſunt am
plo, nec breui coagmententur,
hæc vrenda ſunt, vt cruſta illic
incumbat: ſic enim nullum pus
H cicatrice inducta occultabitur.

33 Quænã virtus medicamenti
ſupprimẽtis ſanguinẽ ſit, q̃ enę
mũ appellamus? An vt exiccet,
& materię inutilis confluuiũ cõ
peſcat, ſine cruſta, aut carnis pu
tredine. Ita enim efficit, vt vul
nus ſimul & inflammatione ca
reat, & vnitati ſit opportunũ. q̃
enim materia non ſuperfluit, in
flammatione carebit: q̃ ſiccum
eſt, unitati opportuni⁹ erit. quã
diu nanq; pręmadet, cõcorpore
ſcere nequit. Quamobrem quæ
cruẽtis inſpiciẽda cenſemus, acria
I magna ex parte ſunt, quò acer
bitate ſua poſſint aſtringere.

34 Quænam incidenda, quæue
vrenda, quæ cõtra nõ ita curan
da ſint, ſed medicamentis? An
quæ in ala, aut in inguine abſceſ
ſerunt, medicamẽti s curandum
potius. diducta enim partim la
borioſa, partim periculoſa red
dunt. Vrendi ſunt illi abſceſſus,
qui lati, pceſſuq; multiplici eru
perunt: quiq; venoſis, nõ carno
ſis reſident locis. Incidendi, qui
in acutum ſe colligunt, quiq; nõ K
parte ſolida extant.

Cur ſi quis ęre inciſus ſit, faci 35
lius, q̃ ſi ferro, ſaneſcat. Vtrum
quia æs leuius eſt, itaq; minus la
ceret, ictũq; faciat. An è diuerſo,
q̃ ferrũ acie adactiorẽ recipiat
ſectionẽ, idcirco faciliorẽ, tolera
biliorem q; efficere debeat. At ve
ro æs medicamẽti vim obtinet,
& principiũ quodcunq; pars oo
tiſſima rei eſt. Quòd igitur æs ſi
mulac fuerit inciſum, medica
mento præſentiſſimo adeſt, fa
cit vt vulnus celerius coeat. L

Cur ambuſta ex ęre ſanent ce 36
leriter? An qm̃ à laxioribus, mi
nusq; corpulẽtis effecta ſũt. plus
eni calor corpi inhęret ſolidiori.

Vtrũ ptiſana ordeacea leuior, 37
& ad morbos accõmodatior, q̃
triticea ſit? hanc enim nonnulli
anteponunt, argumentũq; ex pi
ſtoribus capiunt, q̃ multo colo
ratiores ſunt qui * tritici, q̃ qui * tritice
ordacei piſturã exercent. addũt
etiam, q̃ ordeum humidius eſt:
quod aũt humidius eſt, concoc
tionẽ deſyderat pleniorẽ. Sed
nihil prohibet, quò minus vt cõ M
coctu quid difficilius ordeũ ha
beat, ſic ad leuitatẽ quid vtilius
præſtet. hoc enim nõ humidius
tantum tritico eſt, ſed frigidius
etiam: qualis certe ſorbitio, ci
busq; cõpetit febrienti, vt parũ
alat, & ſatis refrigeret. quod pti
ſana ordeacea facere poteſt: qa
enim humidior, vel corpulẽtior
eſt, hinc alimenti parum, idq; fri
gidiuſculum præſtat.

Cur

Cur dentium ſtuporē portu-
ca herba,aut ſal tollere poteſt?
n portulaca,quia lentum quē
am habet humorē, qui vel mā
ucanti, aut manu aliquātiſper
onfringenti pateſcit:hęret.n.ac
ahitur. Lentor igitur ſubiens
le,a corpore educit acorē:quip
e qui affinitate quadam coniū
i valeat,argumēto ſaporis,quē
cidulum reddit.Sal vero mace
at,liquefacitq;, atque ita acorē
uoque extrudit.

Sed cur lixiuium, nitrumve
oc idem facere nequeat? An q
æc ſuam ob acerbitatem aſtrin
unt,non liquefaciunt.

Cur æſtiuis laſſitudinib⁹ bal
eo,hybernis vnctione mederi
onueniat? An hybernis vnctio
latur,ꝓpter horrores, mutatio-
esq; vrgentes: per calorem.n.
axandum eſt,qui membra tepe
cere faciat:oleum vero calidum
ſt. At in æſtate humefaciendū
enſetur, qm̄ tempus id ſiccum
ſt,nec metus interpellit horro-
is,eo q; ſtatus tēporis ad tepo-
rem ingenue vergit.Hinc etiam
ibus parcus,potio liberalis per
æſtatem admittitur,ille magis,
hæc omnino.potioni nanq; per
æſtatem ob temporum ſiccitatē
indulgendum ex toto eſt.Parſi-
monia vero cibi communis tē-
porum oſum eſt,ſed magis ęſta-
ti cunuenit,ne ob habitum tem
poris feruentem corpus cibo im
modico preſſum exæſtuet.

Cur ex medicamentis alia al-
uum ſoluāt,veſicam autem mi-
nime:alia veſicam ſoluant, cūm D
aluum nihilo moueāt? An q; ea,
quæ natura humida ſunt, atque
aqua referta,ſi medendi obtinēt
facultatem,veſicam ſoluūt:ſub-
ſident enim in ea humores, qui
putredine immunes euaſerunt:
quippe veſica pro eius humo-
ris conceptaculo habetur,q; mi-
nime in ventre concoquit, qui
non manet,nec prius q; agat q;
quam,aut patiatur, excernitur.
At quæ terrenam ſortiunt natu-
ram,ſi vires habeāt medicas, al- E
uum hæc fundere queūt. in hāc
enim terrena quæq; materia ſe
prouoluit.itaq; turbat,ſi mouē-
di obtinet facultatem.

Cur alia ventrem mouent ſu 42
periorem,alia inferiorē, vt vera
trum ſuperiorem, ſcāmonea in-
feriorem:alia vero citant vtrun
que,vt elaterium,& thapſiæ ſuc
cus? An q; ex medicamentis, q;
ventrē mouent,alia frigida, alia
calida ſunt. itaq; alia ꝓpter ſuū
calorem protinus vt in ſuperio- F
ri ventre fuerunt,loca petunt ſu
periora, ac inde liquefaciendo,
maxime quæ aliena ſint, minuſ
que inſidentia,ſed etiam quæ in
ſunt naturæ intima,medicamē-
to ſ.vehementiori epoto, aut co
pioſiori q; natura patiatur, tam
ea ipſa, q; quæ excreſcentia ad
fuerint,in vētriculum deducūt:
hic vero feruore excrementa p-
turbant,flatumq; excitant mul
tum,qui obſiſtens vexansq;,de-
mum vomitū mouet. Alia q; na
tura frigida ſunt, deorſum ver-
ſus

G ſus pondere ſuo labuntur, etiam priuſquam quicquã vel afficiãtur, vel agant, ac inde proficiſcẽtia, idem actitant, quod ſuperiora. vbi.n. per abdita fora mina illinc aſcenderunt, atq; materiam agitarũt, eodem tramite ſecum quæ corripuerint, excrementa, colliquamentaq; deducunt. At genus medicamenti, quod qualitatis vtriuſq; particeps, miſtũque ex calido frigidoq; eſt, hoc ob eam vtranq; facultatem rem
H poteſt vtranq; conficere. Hinc & Medici miſtis ſibi generibus ſæpe medicinas componunt.

43 Cur medicamẽta purgare valeant, cùm alia pleraq; amariora, cæterisq; eiuſmodi qualitatibus iſigniora id facere nequeãt? An quia non ob eiuſmodi vires purgandi obtinent facultatem, ſed quia cõcoqui nequeunt. etenim quæ ob exceſſum caliditatis, aut frigiditatis, quamuis exiguo corpore incoctilia ſint, aptaque vincere, non vinci ab aĩan-
I tium calore, reſoluiq; eadem facile à ventre vtrolibet poſſint, hæc medicamenta habẽtur. Vbi enim ventrem adierunt, reſolutaq; ſunt, ſtatĩ ad venas per eaſdem feruntur ſemitas, quibus p meat cibus: mox cũ nihilo concoqui potuerunt, ſed victrice pſtiterint potentia, relabuntur, quæ ſibi obſiſtunt, ſecum detrahunt: quæ res purgatio vocitatur. Aes vero, argentum, cæteraq; generis eiuſdem, etſi concoqui à calore animalium nõ poſ-
ſunt, ſed reſolui à ventribus ne- K
queunt. Oleum, mel, lac, cæteriq; eiuſmodi cibi, purgãdi quidem vim obtinent, ſed quantitatis, non qualitatis ratione. vbi .n. ob nimiam ſui copiam concoqui minime potuerunt, tum purgant, ſi quando id facere poſſunt. Duabus.n. illis de cauſis aliquid cõcoqui nequeat, aut quia generis peruicacis eſt, aut quia modum exceſſerit. quamobrẽ nihil ex prædictis medicamẽtũ eſt: quippe cum non ob aliquã L
ſui facultatem purgare valeat. Acerbitas autem, acor, malusq; odor medicamenta comitãtur, eo q; genus medicamentorũ cibo contrarium eſt. quod.n. concoctum à natura acceſsit, id corporibus adhæreſcit, alimentũq; appellaſ: quod aũt conuinci, domariq; minime poſſit, ſed venas ingreſſum per exceſſum caliditatis frigiditatisue ſuæ perturbet, hoc naturam ſanè obtinet medicamenti.

Cur piper, ſi large ſumatur, M
veſicam ſoluet: ſi parce, aluum: 44
è contrario ſcammonea ſi large ſumatur, aluum ſoluet: ſi parce, & quæ vetus eſt, veſicam? An quia ſingula magis à ſingulis mouentur: piper .n. magis vrinam ciet, ſcãmonea aluum. Itaq; ſi piper ſumptum copioſius eſt, ad veſicam defertur, nec ſe in aluum diffundit. ſed ſi exiguum ceperis, retentum id aluũ ſoluet, atq; ita medicamentũ eius exiſtet. Scãmonea vero, quæ data

copioſius

opioſſus eſt, retinetur, vt reſol-
aĩ: reſoluta iam medicamentũ
fficiĩ, ob cauſam, quam ſupe-
ius propoſuimus. at ſi exigua
nà cum epoto humore per in-
iſibiles meatus imbibiĩ, ac cele
ius antequam perturbet, in ve-
icã defertur, qua pro ſua facilita
e recrementa, colliquamentaq; D
eſidentia per ſumma abducit.
ed illa multa, vt dictum eſt, q̃
liu ex virium ſoliditate permã-
erit, large expurgat, ſordeſq; ter
enas potiſſimum detrahit.

Cur inflãmationes eaſdẽ alĩ
rigefaciendo ſanent, alĩ calefa-
iendo conçoquant? An q̃ illis
er refrigerationẽ, his per exter
ium calorem, caloris ſui copiã
olligere placet.

Cur mutari cataplaſmata de-
eant? An vt plenius ſentiãtur.
olita.n. vt ea quæ ventriculo
nandamus, non amplius medi-
amenta ſunt, ſed pro alimentis
ecipiunt: ſic etiam hæc fungi
uo munere nequeunt.

Cur cibum iminuere, laborẽ
iugere ſalubre eſt? An quia cau
am ęgrotandi excrementorum
abet nimietas, quæ tunc certe
xultat, cùm aut cibus ſupereſt,
ut labor deeſt.

Cur medicamẽta, & res ama
æ, aut fœdi odores magna ex
arte purgare poſſint? An q̃m
mara quæcunq;, maleq; olẽtia
oncoqui nequeunt: qua de cã
nedicamẽta quoq; amara ſunt,
itq; fœtida. Quòd.n. concoctio
iem nullã ſibi admittunt, moue
req; cum amaritudine poſſunt, D
hinc medicamenti ſortiunt na-
turã. & ſi iuſto plus data ſint,
periment. Quæ aũt necant, etiã
ſi exigua dent, hæc non medica-
menta, ſed toxica eſſe dicimus.
Ne illa quidem medicamẽta vo
camus, quæ non ſui generis qua
litate purgare queãt. Sunt enim
pleraq; in genere cibi, quæ ſi lar
ge ſumantur, facere idem pote-
runt, ceu lac, oleũ, muſtum. Sed
hæc omnia, q̃ minus facile con-
coquunt, idcirco purgant: nec F
oẽs, ſed aliquos. ſunt.n. alĩs alia
concoctu facilia, difficiliatie. quã
obrem non eadẽ medicamento
oĩbus ſunt, ſed propria pleriſq;
comperiunt. Deniq; medicamẽ
tum non ſolum à concoctione i-
mune, ſed etiã motus efficiens eſ
ſe debet: ſicut & exercitandi ra-
tio extrinſecus, aut intrinſecus
accedens, non niſi per motũ alie
nam excernit materiam.

Cur odorata genera tam ſe- 49
minum, q̃ plantarum mouere F
vrinam poſſint? An quia cali-
da, concoctuq; facilia ſunt: quo
in genere ea collocamus, quæ ci
tant vrinam: horum.n. vis inſi-
ta calefaciendi breui extenuat.
Odor quoq; nullam corpulẽtiã
gerit: nam & ea, quæ odorẽ ple
niſſime reddunt, velut allia, cali-
ditate ſua mouent vrinam, vel
potius vim obtinent tabefacien
di. Semina vero odorata calida
eſſe certum eſt.

Cur impuris, tetriſq; vlceri-
bus, ſiccis, acribus, acerbiſq; me-
dicamẽtis

G dicamentis vtendum ſit: puris vero & ſaneſcentibus humidatãtum imponanť? An ꝙ impuris detrahendũ aliquid eſt, quo non niſi humor eſt alienus, qui adimi debet. genus aũt medicamẽti, qđ mordax, acre, acerbũq; eſt, id efficere poteſt, & ſiccũ magis ꝙ̃ humidum. At quæ pura ſunt, cicatricem tãtũ deſyderãt.

51 Cur morbis, qui contrahunť à pituita, libido ĩmodica profit? An ꝙ ſemen genitale excrementi cuiuſdam detractio eſt, ideo
H naturam præ ſe fert pituitæ. ꝙ igiť multum pituitę concubitus detrahit, iuuare idcirco poteſt.

52 Vtrum ergo inter initia mali cibũ afferre melius ſit, an poſt? An inter initia, ne iam penitus, debilitato febris occurſet. Igiť vel extenuandum protinus eſt, vel ita alendum. Sorbitionibus primũ recreandũ: hæ nanq; mitiores, leniores, colliquabilioreſque ſunt, & alimentum hinc capere infirmum corpus expeditius poteſt. Nihil.n. cibũ in ven
I triculo reſolui, perſeuereq; ante oportet: qđ non niſi labore cubantis fieri poteſt.

53 Cur intuendum vrinam, an concocta ſit necne, profluuio intercepto mingendi potius, ꝙ̃ petuo? An ꝙ ſignum concoctionis vrina exhibet ruffa, qđ quidem melius intercepto profluuio deprehendiť. Genus enim quodq; humoris ſuũ colorẽ plenius oſtendit, cũ exiguũ eſt, ꝙ̃ cũ multũ: nam in multo figuræ, in exiguo colores conſpectio K
res ſenſui obuiant. qđ etiã in ro- guttis.
re, *ſanguine, lachrymaq; palpebris adhærente pateſcet. Vrina igiť ſi continue dimittať, copioſior redũdabit: ſin intercipiať, index ſui coloris certior erit. Quòd ſi iam ex concoctione colorẽ trahit eiuſmodi, talis profecto apparere ẽt amplius poteſt, cũ lumen ſe refringat, & tanquã ſpeculum fiat propter intermiſſionem profluuij.

Quã ob cauſam corpus, cui ſe 54
cundam conciliamus valetudi- L
nem, non denſum, ſed rarũ reddẽdum ſit? An vt vrbs, locuſq; quicunq; ſalubris eſt, qui placide aſpirať: quapropter & mare quoq; ſalubre eſt: ita ẽt corpus, qđ ſpiratius eſt, ſanitati opportunius conſtat. Aut.n. nullum re crementum exiſtet, aut qđ extiterit, quãprimum excernať, danda opera eſt: corpuſq; eſt ſemp ita regendum, vt ſimulatq; excremẽtum admiſit, habeat qua parte illud excernat, ſitq; motui deditũ, non quieti. Quod enim
M manet, putreſcit modo aquæ immotæ: putreſcens vero morbũ cõmittit. at ꝙ excerniť, antequã vitietur, decedit. Hoc igiť vt corpore denſo nunquã contingit, (fit.n. propè vt inuiſibilia foramina claudantur) ſic raro, ſolutoq; accedat neceſſe eſt. Quãobrem in Sole, nudo corpore minime ambulandũ eſt: ſpiſſatur etenim caro, & concaleſcit, corpuſq; parte interiore humidius redditur,

redditur: quantum.n. humoris reſidet, aboletur, quantum inte tinum eſt, manet intactū. Qua ratione quoq; carnes aſſæ lixis umidiores ſunt. Nec pectore quidem nudo ambulādum eſt: ta.n. vis Solis corporis optime partis conditæ adimet, quæ nul a egeat demptione, ſed inferna potius eam deſyderant. Inde igi tur vt & remoto non niſi cum labore ſudor educit, hinc facile ob loci opportunitatem digeri poteſt.

Quā ob cauſam* pernionib⁹, & ambuſtis frigore tam aqua frigida, q̄ calida profit? An q̄m genus id vitij ex nimio humore conſiſtit, frigida igitur humorem reſtringit, atq; ex aſperat: calida in ſpiritum vertit, carnēq; elaxans, libertatem efflandi præbet ſpiritui.

Cur frigus perniones, calor ambuſta & facit, & tollit? An q̄ eadem vis colliquefaciendo facit, exiccando tollit.

Cur potio febrientibus ſepe & paulatim ſubminiſtrāda ſit? An q̄ potio multa præceps defertur, exigua lente incedens irrorat, madefacit, ſeſeq; inſinuat corpori. Sicut.n. in humo, ſi aqua large acceſſerit, perfluet, ſi paulatim vero, madefaciet tantum: ita ēt in febribus agit. Nā & aquas fluentes ſi quis paulatim deducit, alueus humorē totum ebibit: ſed ſi tantundem aquæ vniuerſum dimiſerit, ſcaturigo velox vſq; eò profluet, quò deducere libitum eſt. Tum æger quieſcere, īmotuſq;, quoad maxime fieri poteſt, iacere debet. īmotus inquam, q̄ ignem quoq; emarceſcere certū eſt, vbi à nullo mouetur. Nec aduerſus flatui cubet, q̄m flatus excitat ignem, ſolicituſq; per auram ignis ex paruo magnus aſſurgit. Obuelā dus æger, operienduſq; propterea eſt: quia ſi nullum igni concedat ſpiraculum, extinguetur. nec veſte quidem exui debet, donec inſudare occeperit. vt.n. ſubiectum hunc ignem viſui, ſic & delitescentem illum naturæ humor extinguit. Adde in genere febrium intermittentium balneum, & fomenta pedibus admouenda, & veſtem pleniorem ſuperponendam, & quietē agendam: quibus præparetur, vt corpus perquā calidum ſit ante acceſſionem. Vbi.n. multum ſuper eſt ignis, lucerna nequit ardere: exiguum quippe ignem multus ille ad ſe trahit. ita fit vt multū ignis in corpore præparandum ſit: febris.n. exiguum continet ignem, multuſq; proinde ad ſe ducet exiguum.

Quartanis febribus ratio victus extenuanda non eſt, ſed ignem corpori interſerendū nec non exercitatione vtendum: & qua die acceſsio inſtat, lauādū, ſomnūq; minime quærendum. Hic victus calefaciens prodeſt, quia febris quartana imbecilla eſt: nā niſi imbecilla eſſet, quartana non fieret. Videsne lucernam,

G nã, vbi multus ignis perflagrat, ſuam aſſeruare flammulam minime poſſet: mult⁹ enim ille exiguum ad ſe rapit. ergo multum ignis accendendum in corpore eſt, vt quod exiguum febris continet, reſtinguatur. Sit igitur victus quotidiani ratio, quæ partim ignem, partim rorem indat in corpus.

59 Morborum alĩ ab igne, alĩ a rore creantur. Curat morbos ignis ros, roris ignis: hic enim exiccat rorem.

H

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO SECVNDA.

Eorum, quæ ad ſudorem pertinent: cuius quæſtiones. XLII.

1 QVr neq; intẽto, neque contento ſpiritu, ſed poti⁹ relaxato ſudor ꝓueniat? An qm̃ retentus ſpiritus venas implet, itaq; humorẽ exire non patit: vt in aqua fit vaſis, qd̃ in mare demiſſum, dulcẽ intra ſe colligit humorẽ, clepſydraq; obid noiatũ eſt. neq; enim effluere, cùm qs pleno iam vaſe partẽ alterã obturauit: ſed vbi ꝑ ſpirit⁹ libertatẽ ſudorem promere licuit, multus certe erũpit, qm̃ eo ipſo retentu, copia humoris paulatim collecta eſt.

2 Cur membra aquæ immerſa, calidæ non ſudẽt, etiam ſi ex ſe ipſa recaleſcant? An ꝙ aqua liqueſcere non ſinit, ſudor autem K res vitioſe adiuncta corpori eſt, vt qui per calorẽ excerni debeat

Cur ſudor ſalſus ſit? An quia 3 motu efficitur, & calore ſecernẽte quantũ alienum per adhærẽtiam, intimationemq; ineſt ĩ alimento ad ſanguinem carnesq; id.n. ocyſſime ſegregat, qm̃ nec aptum nutritioni eſt, & foras demũ euaneſcit. Salſus vero, ꝓpterid eſt, ꝙ pars quidẽ dulciſſima leuiſſimaq; tota ad corpus nutriendũ aſſumpta eſt. Pars aũt alie nisſima, crudiſſimaq; tm̃ abſoL luitur, quæ partim deorſum collapſa & ſubſidens, vrina vocat: partim ĩ corporis ſummа emergens, ſudor eſt: ambo tm̃ ſalſa ob eandem cauſam prodeunt.

Cur magis parte ſuperiore corporis, q; inferiore ſudem⁹? Vtrũ 4 qm̃ calor ſurſum tendit, ſuperq; manet, propterea humorẽ ſecũ trahere poteſt. An qm̃ ſudorem ſpiritus moueat, qui ſedem habet ſuperiorẽ. An quia ſudor nõ niſi humor eſt incoctus: quo certe humore pars humet ſuperiori M habitus etenim corporis ſuprà potius innoteſcit.

Quam ob cauſam, cùm man⁹ 5 exercitam⁹, ſudor maxime oriatur: modo cæteræ corporis partes poſitum ſuum ſeruent? An qm̃ robur huic præcipue loco inditus eſt, hoc enim ſpiritum continemus, qui parti robuſtiſſimæ proximus eſt, dum vero laboramus, vires augemus: his auctis, magis ſpiritum continemus

us. Tum etiam cum hac per-
camur parte, magis, q̃ cum
ia, laboramus. ſpiritu nanque
tento ſimul & perfricam⁹, &
rfricamur, dū ita exercemur.
Cur ſudor capitis aut nullū
ddat malum odorem, aut mi-
us, q̃ reliqui corporis? An qa
cus capitis opportunus ſpira-
onibus eſt, & quidem laxū ſe
ſe demonſtrat, argumento ex
riendi capilli. Loca autem, &
in locis tenent, grauiter olent,
ſpirandi careant libertate.

Quã ob cauſam, qui ſe lucta
xercent, ſi interpoſita aliquan-
ſper quiete luctentur, magis ſu
abunt, q̃ ſi continue? An quo-
iã humor data requie ſeſe colli
it, quem deinde luctandi exer-
itatio educit. Continua vero
la, modo Solis, corpora asſica-
e poteſt.

Cur magis ſudamus, cùm nõ
õgo interpoſito tempore ſudor
uocatur? An quia non humor
antum cauſa eſt vt ſudem⁹, ſed
oraminũ quoq; abditorũ aper
io, & corporis raritas atq; ſolu
io. His igitur, qui diu ſudandi
ntermiſerint vſum, foraminũ
ter clauditur: at ñs, qui crebro
vtuntur, patefactum ſemper
abetur.

Quare cùm Sol nuda magis,
quàm induta calefaciat corpo-
a, induta magis ſudare ſoleant?
Vtrum quia Sol corporis, deurẽ
do, foramina cõprimat. An qa
vapores exiccet, quę minus poſ
ſunt accidere indutis.

Cur facies maximè ſudet? An D
quia quæ laxa, humida, ſolutaq; 10
maxime ſunt, hęc ſudori ſe per-
uia exhibent. Caput autem fons
eſſe humoris videtur, & quidẽ
pilorum laſciuia ſedem hanc p-
pter humoris copiam poſſidet:
locusq; idem rarus, gracilẽtusq;
eſt: igitur ſm naturam tranſitus
agitur ſudoris.

Cur igne neq; vniuerſo, neq; 11
per diminutionẽ oblato, ſed per
incrementa continua magis ſu- * ſudato-
dam⁹? qui enim in cãldarijs ita rijs.
ſe calefaciunt, magis ſudant, q̃ ſi E
protinus tantundẽ ignis admi-
ſerit. An eo q̃ ſe modice habeat,
agat vnũquodq;: ergo ſi tñ agit
plus ſi fuerit, non aget. An poti⁹
è diuerſo, qm̃ ſcilicet eo rẽ quod
que efficiat, q̃ ſe modice hab eat.
hac igitur de cauſa nihilo plus
ſudamus, vbi plus additum ſit.
Sed quoniam modi ſinguli ſin-
gulis reſpondent, quod q̃ iã ege-
rit, non amplius agit, hinc fit, vt
modo aucto magis ſudemus. ne
que enim quod præcedit ad ſin
gula, & prę parat, vt res ſubdita F
apta ſit, idẽ põtẽt opus efficere,
ſed aliud hoc fungat officio ne-
ceſſe eſt. Parũ itaq; poti⁹ q̃ mul
tũ caloris præceſſit, p̃parauit q̃
corpus ad ſudãdũ: ſed ad efficiẽ-
dũ alio certe, amplioriq; modo
op⁹ eſt. hoc. n. effici ab eo nõ po
teſt, quod pri⁹ agebat, ſed aliud
poſt deſyderetur, quod modum
obtineat conuenientem.

Cur detergenti magis profluit 12
ſudor, q̃ reſidere ſinenti? Vtrum

quoniam

G quoniã refrigerari extrinſecus contingat. An ꝙ ſudor exterior, velut opercũlum foraminibus adhæreat corporis, ita ne inferior ſe promere poſſit.

13 Qua de cauſa ruta, & nõnulla pigmẽta ſudores fœtidos moueant? An quia quorum odor grauitatem præ ſe fert, hæc humoribus ſordidis admiſta fœdũ mouere odorem poſſunt.

14 Cur tergo magis, q̃ priore parte ſudamus? An ꝙ in parte priore locus ſanè intus habetur, H in quem humor deducit, quod in poſteriore non eſt, ſed foras ibi excernat neceſſe eſt. Hoc idẽ etiã facit, vt ventre minus, q̃ pectore ſudemus. Addo ꝙ ſudorẽ terga magis ſeruare poſſunt, & poſterior pars magis, q̃ prior: qm̃ prior magis, quã poſterior refrigerat. qd̃ ẽt cauſæ eſt, vt alæ citiſſime, atq; maxime valeãt releant reſudare, videlicet quia minime refrigerantur. Ad hæc poſterior carnulẽtior pars eſt, quã prior, & pinde humidior. Cauſam vero, cur humidior ſit, I medulla habet, quæ per ſpinam tẽdens, multum humiditatis afferre poſſit.

Cur ea parte, qua iacemus, ſu
15 dare non poſſumus? An quoniã pars, qua tangimus, cùm plus quã modicum ſit incaleſcẽs, prohibet, ne permeet ſudor: reſiccat enim, atq; abſumit. Item cõprimi eam partem ſic euenit: hæc vero ſanguinem compreſſa diffundit, quo diffuſo ſatis refrigerat. Argumento ſanè torpor eſt: K quippe qui non niſi frigoris iniuria fiat, atq; effici vel afflictu, vel ictu ſoleat.

Quare qui dormiunt magis 16
ſudant? An circũobſiſtendi ratione euenit. calor .n. parte interna collectus poteſt expellere humorem.

Cur facie maxime ſudemus, 17
cùm in ea minimum carnis ſit? An ꝙ expeditius illa ſudare poſſunt, quæ humida, laxaq; ſunt. Caput aũt tale eſt: cõtinet enim L ſuam plurimam humiditatem: qd̃ vtiq; venarum ratione pateſcit, q̃ hinc pertendunt. Diſtillãtiones quoq; ex capite oriũtur, & cerebrum humidum eſt, & foramina permulta in capite habentur: quæ tam multa eſſe, ac foras vſq; pertẽdere, capillorũ indicio conſtat. igit̃ ſudor non à partibus imis, ſed de capite oritur. Vnde ẽt fit, vt primum, & maxime fronte ſudemus: prima enim frons ſubdita eſt. *

*Cod. Gr. ad. humi-

Qua de cã qui ſudant, ſi vel 18
aqua, vel flatu refrigeſcant, nauſeant? Vtrum qm̃ humor, qui M dũ adit de ex fluxu continuo minime quieſcere poſſit, hic refrigeſcens, in parte priore vniuerſus conſtiterit. An ꝙ ſpiritus, qui foras verſus proueniens, in ſudorem ob frigoris occurſum conuertit̃, hic intus ante frigeſcens, quã exeat, tranſeat in humorem, atq; in eã partẽ incũbẽs nauſeam moueat.

orũ fluit, non autẽ ſurſum.

Cur in capite, pedibusq; in- 19
caleſcentibus ſudores maxime excitantur

rcitantur? An qm̃ humorē ad membra incalescentia trahūt: umor autem partem, qua absu natur, nullā habet, cùm ea loca sibus scateāt: itaq; vt excidat ras, necesse est.

Quare qui laborant, vbi a labore destiterint, sudare īcipiūt? am si labor causa est, cùm labo ant, sudare debent. Vtrū q̃ inter laborandum venæ spiritu inlatę cōprimi foramina cogant, lata vero quiete laxæ cōlideāt. taq; per ampliora iam facta foamina, expeditius humor pertadat. An qm̃, cùm laboratur, piritum ex cohærente humore notus secernit, & calore qui a notu excitatur, humor in spiritum per summa corporis extenuatur. cùm vero a labore cessatum est, simul & calor desinit, & x spiritu spissescēte humor, qui udor appellatur, consistit.

Vtrum per æstatem poti⁹, an per hyemem sudor mouendus it? An tunc opportune sudatur, cum humidiora corpora sunt, neglectaq; difficiliora reddunt: igitur per hyemem potius conuenit. An magna per id tempus mutatio sit, nec excrementa coqui possint, cùm cœlū contra naturam frigeat. igitur per æstatem potius mouendum, quippe cùm humores per æstatē potius omnes putrescere soleant. quapropter exhauriendum tunc est vt etiã veteres omnes authores hac eadem de causa censent.

Quare cum corpus assidue fluat, effluxusq; ipse de excremē D tis proueniat, corpus leuari non possit, nisi sudauerit? An quia min⁹ excernitur quàm satis sit. Cum enim ex humore mutatur ī aerem, plus de minori existat, necesse est. humor enim quicunque copiosius, cùm se discernit, redundat, diutiusq; ob eam rem profecto excernitur. Lenta item glutinosaq; excrementa, vt cum humore propter mistionem excerni possunt, ita cum spiritu ne queunt: quæ quidem res maxime officere potest. Hinc etiam E vomitus magis, quàm sudores, corpora leuant: quoniam ea ipsa excrementa educunt, vt qui crassiores corpulentioresq; sint, vtq; cum carni quidem procul is locus sit, qui lentam illam glutinosamq; materiam continet; itaq; nō sine magno negocio dimouendi datur facultas. Ventri autem è vicino est: aut enim in eo cōsistit, aut prope. quo fit, vt difficile queant aliter educi.

Cur minus inter laborandū 23 sudamus, quàm cum relaxati la F bore quiescimus? An quoniam cum facimus, laboramus: cū fecimus, laborauimus. igitur plus tunc ratione excernitur. Alterū enim fieri est, alterum esse. An quia cum laboramus, carnis foramina retento spiritu obseruantur: cum autem relaxauim⁹, aperiuntur. quo fit etiam, vt spiritu retēto minus sudare possimus.

Quam ob rem non in curren 24 do, agitādoq; corpus, sed postea

G quam ceſſatum eſt, plus ſudoris euadat? An riu⁹ quemadmodū manu, vel aliquo fluens vndiq; aqua obſtruſa ſe colligit, relaxata q; demum copioſior profluit q; ante: ſic etiam inhiberi eadē à ſpiritu poteſt: vt in vaſe, cui nomen clepſydra, atq; etiam in veſica. coercetur enim, detineturq; intus humor à ſpiritu. Pari igit ratione cùm corpora motu vehementiori citantur, ſpiritus intus circumuenitur, coerceturq;:
H itaq; venæ ēt diſtendūtur, ac intumeſcunt, cum humor ſe educere nequeat. Quòd cum vniuerſus coerceat, ſpiritu poſt relaxato, vniuerſus erūpat neceſſe eſt.

25 Cur ſi quis cùm biberit, cibū ſumat, min⁹ ſudet? An qm̄ cib⁹ ingeſtus humorem attrahit quaſi ſpongia. eſt enim non parum, rei impetū retorſiſſe. quod vel fluentorum conſtat argumēto: ita. n. cibo quoq; ingeſto, meat⁹ apprehendiſſe plurimum valet.

26 Cur trepidantes pedibus ſudamus, non facie? Rationabili⁹
I enim tunc pedibus quoq; ſudetur, cum corpore toto ſudamus: locus hic enim frigidiſſim⁹ eſt: quam ob rem pedes minime ſolent ſudare. Et quidem medici in aduerſis valetudinib⁹ pedes potiſſimum operiendos præcipiunt, qm̄ frigus hi q; facillime ſentiunt: itaq; rigoris initium reliquo ēt corpori expedite cōmittunt. An q trepidatio non caloris de ſuminis locis ad ima tranſitio ē, vt accidit ī metu, ex quo alui ēt metuentiū fæpe fundunt, K
ſed eius incrementū potius caloris accedit, vt in ira: quippe cum ira feruor cordi ſuffuſi sāguinis ſit, & trepidans ipſe non metu, refrigeratiōeq; ſit ita affect⁹, ſed membri ipſius affectione.

27 Cur ñdē facie non ſudant, ſed erubeſcunt? An qm̄ amplius incaleſcunt, itaq; faciē calor asſiccat errās per ſumma. Pedum tñ humorē propterea liquefacit, q vt minor ē, q; vt exiccet, ſic maior inſito p̄cōditoq; calore natu L
rali eſt, vt ſudorē ciere poſſit.

28 Cur dormientes, q; vigilātes ſudare magis ſolemus? An q ſudoris origo intrinſecus eſt interna aūt calidiora habemus: ergo calor intimus humorem diffundēs intimum, educit. An humoris aliquid ſemper à corpore effluit: ſed latet, quia nihil ſolidū eſt, cui humor occurrens ſe colligat. Argumētū cur ita ſit, q partes cauiores aſſidue ſudant.

29 Cur in caldarñs tū magis ſudamus, cùm tempus frigidū ſit? M
An qm̄ calor, ppter frigoris obſtentiam foras euadere nō pōt, arcetur. n. verum intus ſe puoluens ac inſidens, humorem ſoluit interiorem, ſudoremq; ex eo producit.

30 Cur ſudor vtilior eſt, q corpe nudo currenti prodierit, ēt ſi minor ſit, q; qui ſub veſte ſe prōpſerit? An q laboraſſe, q; non laboraſſe melius eſſe perpetuū eſt: & ſudor vero, quē labor p̄ſtiterit, eo melior eſt, qui ſine labore pro

* ἀγωνιᾶν τις, cum angore certantes.

ueniſſet

reniſſet: & qui maiori cũ labore nelior, q̃ qui cũ minori. Maiori aũt cũ labore is eſt, q̃ nudo corpore currenti prodierit. Nam ni ſi admodũ curſum intenderit; udare nõ poterit, qui nud⁹ eſt; veſtitus contra, celeriter ſudat, ẽt ſi parum ſe cõcitarit, propter veſtis teporem. Et vero coloratiores redduntur, qui nudi curſum æſtiuo tempore agitant, q̃ qui cum veſte. quia vt omnes q̃ loca libera aſpiratiora q̃ ĩcolũt, melius colorantur, q̃ qui impedita & ſilentia tenent: ſic ẽt ſeipſo quiſq̃ coloratior eſt, cum veluti ſpiritui afflanti placide patet, q̃ cùm perſtrictus, obductuſque a calore nimio angitur: qđ certe ñs accidit magis, qui veſti ti percurrunt. Hinc ẽt fit, vt qui nimis dormiũt, minus colore hilarent, q̃ q̃ ſe modice ſomno recreãt. nã dormiẽs q̃q̃ ipſe aſtringit, & propemodũ ſtrangulat.

Cur pedes in trepidatione ſudant, & non facies, cũ in muneribus vitæ omnibus, vt facie maxime, ſic pedibus minime ſudemus? An quia trepidatio metus quidam ſuper re inchoanda eſt, metus aũt refrigeratio partis ſuperioris eſt. Quã ob rẽ facie quoque pallent, qui trepidant: pedibus itẽ ſolicitantur, & palpitãt: ſic enim trepidantes homines faciũt, ſeſeq̃ quodam modo exercent. quapropter ea rõne, parte ſudare ſolent, qua laborant. Manus ẽt aſſolẽt perfricare, & ſe mõ inflectunt, mõ extẽdunt, ẽt ſæpe exiliũt. neq̃ ẽt vnquã quieſcũt. D ſunt. n. exciti, propẽſiq̃ ad negociũ, qm̃ calor eorũ ſe collegerit pectoris loco, qui corpulẽtior ẽ, quã ob rẽ vndiq̃ cũ eo ipſo calore, tũ ſanguine turgeſcẽte efficit, vt motu vario, crebroq̃ agitentur. Sed pedibus maxime inſudant, qm̃ pedes perpetuo tenentur labore, cùm cæteræ corporis partes quietem aliquã conſequi per ſitus mutationem, motionisq̃ poſſint.

Cur in caldarñs igne neq̃ vniuerſo, neq̃ decreſcente aſſiduo, ſed per incrementa continua oblato, magis ſudatur? plus. n. ita educitur ſudoris, q̃ ſi principio ſtatim ignis tantundẽ affuerit. An q̃ principio multũ ignis adhibitũ, carnẽ, cutemq̃ ſummam ſicciorem occupans vrit, atq̃ in modũ teſtæ indurat: q̃ cùm talis reddita ſit, ſudorẽ arcet, obtruditq̃. Parum aũt contra carnem relaxans rarefacit, ſenſimq̃ intẽ ſtinũ humorem excitat, vt ſecerni, educiq̃ poſſit. Carne aũt rara plus ignis adhibitũ, & corporis ima facile ſubiens, humores iã inde præmollitos in vaporẽ conuertit partesq̃ eorũ p̃tenues ſecernens educit cum ſpiritu.

Vtrum per æſtatẽ potius, an per hyemẽ ſudor mouẽdus ſit? An hyeme calor intus ſe contrahens concoquit, extenuatq̃ ĩ ſpiritũ humores interiores: q̃ cum omnes, aut certe maxima pars conſumantur, nullam ſui excretionẽ admonent faciendã. At in

G æſtate, cùm per rarã, ſolutamq; carnem calor euadat, humores minus concoqui poſſunt inteſtini: qua de cauſa exhauriendum oſno eſt. qm̃ ſi permanſerint, tẽporis eius qualitate putreſcent, morboſq; contrahent: putreſcit enim quodq; externo calore: nã vt ſuo quodq; calore concoquitur, ſic externo putreſcit. Igitur per æſtatem externus prævalet calor: ex quo fit, vt quæuis ĩ eſtate putredinem ſentiat. Per hyemem vero, quia calor ſuus ille,
H ac domeſticus dominatur, hinc tempus hoc minime creare putredinem poteſt.

34 Quam ob cauſam cùm ſudor calore, vel interno, vel externo fieri ſoleat, euenit vt horror non nullis ſudorib⁹ poſſit excitari? An qm̃ ſudor, qui ex calore, pdit interno, ſe ſ. de loco amplo ĩ breuem (corporis dico ambitum) contrahente, primũ caloris meatus & circuitus pateſacit: deinde horror, carne iam madefacta ex toto, caloreq; exeunte, citaẽ.
I Calor autẽ, qui extrinſecus mouet, primũ ſumma corporis aperit, rarefacitq; tum calor naturę internus profluens excitare horrorem poteſt.

35 Cur calidi ſudores frigidis meliores habentur? An q̃ omnis ſudor excrementi cuiuſdam ſecretio eſt. parum autem excremẽti amplius incaleſcere cõſentaneũ eſt: plus aũt non ęque, ſed min⁹. Itaq; ſudor frigidus excrementi multi indicium eſſe põt. quocirca morbos q̃q; is facit lõgiores. k

Cur minus ad ignem multũ 36
ſudamus, cum tm̃ præ calore ſudor oſs moueri ſoleat? An qm̃ humor, aut corpore vehemẽter calente in ſpiritum diſſoluit̃ humidum, aut cũ prouenerit, adeo cito calore nimio exiccatur, vt sẽſus ſudoris multi eripi poſſit.

Cur ad Solẽ acrius caleſacien 37
tẽ corpora, quæ nullo indumento teguntur, nihil penè ſudant: quæ autẽ ſatis veſta intecta sũt, copioſisſime ſudant? Eandẽ de
L hoc etiam, quã de ſuperiori, cauſam reddendam cenſemus.

Quam ob cauſam cum mot⁹ 38
acuti magis, hebetes minus calefacere poſſe videãtur, ingreſſus tm̃ per accliuia, qui hebetiores ſunt, magis mouent ſudorẽ, proſiſtuntq; ſpiritum, quaſi ampli⁹ caleſaciant, q̃q; decliues? An q̃ graui cuiq;, vt ferri deorſum ſm naturam eſt, ſic ferri ſurſum contra naturam eſt. Itaq; caloris natura, quę noſtra prouehit corpora, vt nihil p̃ decliue laborat, ſic
M per accliue preſſa onere nititur, acriusq; ob eiuſmodi motum incaleſcit, & ſudorẽ mouet, & ſpiritum profiſtit. Quin etiam corporis varius inflexus nonnihil afferre cauſæ poteſt, vt directa ſpirandi reciprocatio auferatur.

Qua de cauſa cũ ſudor moue 39
ri ſoleat, quo magis quis ſe operuerit, nõ ñ ſudãt, qui veſtẽ plurimã admiſerũt? Eadẽ ẽt de hoc ratio, quæ prius reddenda eſt.

Quam ob cauſam cum corpo 40
ra

Ara ficciora magis per æſtatē, q̄s hyberno tēpore ſint, ſudori magis in æſtate pateamus? An q̄ p æſtatem propter corporū laxitatē non multus naturæ calor cōtinetur, humoresq; proinde reſoluere in ſpiritū poteſt. per hyemem aūt parte exteriori denſata, corporū calor frequens naturæ coercitus, humorem minime in ſpiritum reſolui patitur. Adhæc, æſtate humoris multū haurimus, hyeme ãt è cōtrario agit.

B Cur ſudores, qui corpori bñ
41 valenti ſponte prouenerint, ñs deteriores habentur, quos labores citarint? An q̄ labores excrescentem humorem exhauriētes, carnem efficiūt ficciorem, vt cauernæ foraminum ſanitati ſint opportunæ, & per caloris tranſmiſſionē fieri nulla poſſit obſeptio, ſiue oppilatio. Sudores aūt ſpontini appellati, qui ex neceſſitate oriuntur, cum ſ. foraminibus naturæ ab ſmodico humore confuſis, calor nō omnino occupatur ac vincit, ſed repugnate adhuc, extruderēq; humorē
C poteſt: hi recte pro ſignis morbi habentur futuri. Nam etiã calor ipſe à largiori humore, q̄s q̄ modic⁹ ſm naturam ſit hebetatur: & caro plene madeſcens, peſſimum ad ſecundam valetudinē concipit habitum.

42 Cur tempore hyberno min⁹ oriuntur ſudores, nec nos per id tempus ſudandū æque cēſem⁹, quamuis corpora humidiora tū conſtent? An minus ſudamus, q̄m humores per hyemem con- D
creti, coactiq; ſunt vehmenter: quare minus diſſolui tū queūt. Sudādum aūt minime per hyemem cenſemus, quia corporis eiuſmodi diſpoſitio ſalubris eſt. Qui autem mouet ſudorem, labefactat. confunditq; habitum corporis, atq; etiã laxiorē q̄s cōueniat eundem habitū reddens, ſimul & intimū calorem educit diminuitq;, vt non æque gelido cœlo poſſit reſiſtere: & humor externus expeditius ſe corporibus inſerit, cū laxiora iã foramina pp ſudationem habeantur. E

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TERTIA.

Eorum, quæ ad vini potum, & vinolentiã pertinēt: cuius q̄ſtiones. XXXIIII.

QVam ob cauſam vi 1
num cum calidum ſit, vinolenti nō calent, ſed frigent, & F
dolore laterum, cęteriſq; huiuſmodi vitijs excipiūtur? An q̄ multum humoris cū refrigeratum eſt, multum frigoris concipit, ita vt calorem ſupereret naturalem. Fit enim ſimile intrinſecus carni: vt ſi veſtis nimio madefacta humore, rigorē proinde actis frigoris admittat.

Qua de cauſa, non qui vehe- 2
menter, ſed qui leuiter ſe ebriauerunt, deliraut? An q̄ neq; tam

G parum biberunt, vt ſimiles ſo-
brñs ſint: neq; adeo multũ, vt ſol
uantur & langueant, quomodo
efficiũtur, qui multũ hauſerint.
Adde, q; ſobrñ ratione iudicant
penitus, temulenti ne tentant q-
dẽ aliq̃d iudicare, leuiter ebriati
iudicant, qm̃ quidem vino non
penitus detinentur: ſed praue id
faciunt, quia ſobrñ nõ ſunt: quo
fit, vt mox & contemnant alios,
& cõtẽni ab alĩs ſeipſi exiſtimẽt

3 Cur magis crapulam ſentiũt,
qui dilutiuſculum bibũt, quàm
H qui merum ex toto? V trum ſuæ
tenuitatis cauſa vinum tempe-
ratum expeditius loca plura, an
guſtioraq; ſubeat, intemperatũ
autem minus facere id poſſit: ita
que difficili9 educi poteſt quod
dilutũ eſt. An q; merum minus
bibitur, vtpote q; multum bibi
non poſſit, magisq; vomitu reĩ
citur. Ad hęc merũ, vt cætera cõ
coquit, quia calidius eſt, ita etiã
ſeipſum conſumit: diluto autem
illo è contrario agitur.

4 Cur ſemẽ genitale ebrioſorũ
I magna ex parte infœcundũ? An
q; habitus corporis eorũ præhu
midus eſt: ſemen aũt non quod
humidum, ſed quod cõſtat, craſ
ſumq; eſt, hoc vim obtinet pro-
creandi.

5 Cur ebrioſi tremunt, & eo ma
gis, quo liberalibus merum hau
ſerint? Abſurdum enim id eſſe
videri poteſt, quandoquidem
vinum calefaciendi vim habeat
& tremor ex frigore præcipue
ſoleat prouenire, itaque qui ri-
gent, maxime tremunt. Sed ta- K
men multi cum mero tantum ci
bi gratia vterentur, tremores ve
hementes adeo exceperunt, vt
homines præmentes reĩcerent,
& aqua perfuſi calida, nihil ſen-
tirent. An quòd tremor tum ori
tur, cum corpus admodum fri-
get: ſcilicet aut calore intus cir-
cumſiſtente ob externi frigoris
violentiam, vt hyberno tempo
re fit: aut naturali calore extin-
cto, quod fieri ſolet vel qualita-
te cõtraria, vel ætate, vt ſenectu-
te, vel externi caloris exceſſu: qd L
ñs ſane accidit, qui vi Solis, aut
ignis deurũtur. Igitur ñs etiam
idem obuenit, qui mero abutun
tur. vinum enim califica ſua fa-
cultate amplificata, plus quàm
vires corporis patiantur, calorẽ
proprium corporis ſe permiſcẽs
extinguit: quo extincto, refrige-
ratoq; corpore, accidit vt tremo
res oriantur. Quin etiam prẽter
omnes refrigerãdi modos, quos
præpoſuimus, ille quoq; notat,
vt deleta materia, qua quiſque
calor ſuſtentatur & alitur, calor M
etiam ipſe deleatur: quod lucer-
na inter res inanitas demõſtrat,
quippe quæ dempto oleo, lumẽ
amittere cogatur. Senect9 vero
in animatorum genere illud idẽ
efficit, & morbus longus diuti-
no conſumptu corpus in tabem
redigens. alimento nanque dele
to, vel extenuato caloris, euenit,
vt calor etiam ipſe deficiat: ca-
lor enim humore alitur, non ta-
men quolibet humore, ſed leni,

& copioſo. Quamobrem tum ñs, qui à prædictis tenentur vitiis, tum ætate profectis, exoleſcẽte, alteraſcenteq; tali humoris genere, (fit enim pleni & pingui, acre & ſiccum,) euenit vt calor ipſe deficiat. Patẽt hæc argumẽto auxiliorum, quæ ñs impendimus, qui ob marcorem è vita abeũt. fit. n. vt eorum virtus vitietur, cùm aliquid nutriẽtis humoris inſtillatum eſt, vtpote cũ eiuſmodi humoris defectu reſolutio illa eueniat. Mero igit̃ hominibus deditis, cauſæ id eſſe videtur. Vinum etenim calidum, corporis caliditati naturali coniunctum, efficacius porrò, quæ calor proprius ſibi ſubdita pro alimento obtinet, conſumit. Vnde fit, vt alios ex his aqua intercus p̃mat, alios fluctio, alios alia deiectio, & pleraq; alia vitia eiuſdem alui exerceant. nam & reliqui humores acerbi, ineptiq; rẽ manent: & qui liquidi extrinſecus aduenerunt, craſſari ob imbecillitatem caloris proprij̃ nequeunt. Calor autem ipſe imbecillis propterea manet, qm̃ materia, qua cõtineri adhuc poteſt imbecilla eſt: quo modo ignis, quem arundo reddiderit: hic. n. propter materiæ imbecillitatẽ infirmior eſt quàm qui a ligno præſtatur.

6 Cur vinolenti cũ vinum calidũ ſit, rigere tñ ſolent, citiſſimeque laterũ dolore, cæreriſq; huiuſmodi vitiis excipiunt̃? An q̃ multũ humidũ, cũ refrigeratũ eſt, in multũ frigidũ ſe cõuertit, ita vt calorẽ ſuperet naturalem: q̃ aũt ſunt humidiora, eadẽ oĩa naturæ calidiora occurrunt. argumentum, q̃ rebus externis calefcimus, non humeſcimus. Verum ſi minus calida, q̃ humida ſint, accedet profecto, vt ſuã caliditatem potius, quàm humiditatem amittant. Humore igitur frigido remanente, non ſine cauſa vinolenti amplius rigent, & vitia rigoris propria patiuntur.

7 Cur pueri, cum natura ſint calida, vinoſi non ſint, cũ Scythas, & viros robuſtos, qui certe omnes habitu ſunt calidiori, cõſtat eſſe vinoſos? An q̃ viri non calidi ſolum, ſed ẽt ſicci ſunt: virilis etenim habitus talis eſt: pueri calidi ſunt, & humidi. Vinoſitas aũt humoris cuiuſdã libido eſt: itaq; humiditas facit, vt pueri minus ſitiant. Cupiditas quippe non niſi indigentia, ſiue deſyderium quoddam eſt.

8 Cur temulẽti aquas ſalſas vitioſasq; magis ſentim⁹, ſobrij̃ minus? An q̃ ſuũ quodq; a ſuo nihil afficit, ſimileq; indomitum à ſuo ſimplici perſiſtit: contraria vero à contrarijs potius ſentiũtur. Vinolentus itaq;, q̃ dulces intra ſe continet humores (nam vini naturã talẽ eſſe videmus) hinc vitioſi ſaporis ſentiẽs magis ẽ ſobrius ãt, q̃ acres ſalſoſq; hẽt, ſaporẽ eundẽ percipere non põt. Admiſſo itaq; cibo, excremẽtitij̃ redũdãt illi, & fluitãt, vt & ipſi à ſuis ſiñb⁹ affici nequeãt

G & hominem ſenſus huiuſcemodi reddant expertem.

9 Cur grauiter a vino detentis omnia circũferri videant, iamq; inter initia ebrietatis res ſemotas cernere nequeunt? itaq; indi tiũ hinc vinolẽtiæ nonnulli deducũt. An quia conſpectus frequẽter à calore vini cõpellitur, atq; cõmouet. Nihil vero interẽſt, conſpectus moueatur, an res conſpectui obuia. fit.n. ratione vtralibet, vt id, qđ mõ dixi, videat. Et cum propinquis ẽt in re
H bus conſpectũ vinolentorũ falli eueniat, multo magis idem in remotis accidat conſentaneũ eſt, quam ob rem illas videre penitus nequeunt, propinquas autẽ aſpicere quidẽ pñt, ſed non quo ſunt poſita loco. Circũferri autẽ tm̃, nõ etiam prope p̃oculq; vicisſim agitari vñr: qm̃ pcul ob circularem mouendi rõnem cõſpectus nequeat progredi: haud enĩ facile eſt contraria ſimul agitari. Appetitio autẽ, quæ pfluit ad elongatiora, vehemẽtior eſt:
I circularis vero, figura, quam nomen ipſum declarat, cõtinetur. Prope igitur, ac procul vicisſim cõſpectus deferri ea de cauſa nõ poteſt: & ſi ita feratur, rem tm̃ eãdem contingere non queat: qppe qui vice alterutra temporis eodem in loco rem, quam intuetur, relinquat, cumq; reliquerit, intueri non poſſit: circulo autẽ ſuæ figuræ cauſa videtur. Eſt.n. conus, cui⁹ baſis circulus eſt, in quo ſe agitans ipſe conſpectus, rem quidem percipit eandem, K quia nũquam ſibi rem ſubiectã deſerit. Fallitur tm̃ in loco, quia non eodem intuitu rem contingit. nihil enim intereſt, vtrũ res ad aſpectum, an ad rem aſpectus moueatur.

Cur vinolentis res vna, plu- 10
res interdum eſſe videatur? An quia (vt dictum eſt) iã aſpectus, cum cõmoueat, euenit, vt nullo tempore idẽ viſus in eodẽ quieſcat. Quod autem eodem tempore varie cernitur, id ſerius occurriſſe videri poteſt. Quod.n. cer- L
nitur, non niſi conſpectus tactione ſentitur. fieri aũt non poteſt, vt idem pluribus ſimul attingatur. Quòd cum nullum ſenſum admittat id tempus, quod inter poſitũ tempori diſtinguat, quo rem conſpectus attingit, & quo repetit, efficitur hinc, vt tẽpus vnũ eſſe videat, quo attingitur, quoq; repetitur. Itaq; cũ plures aſpectus rẽ eandẽ attingant eodẽ tpe, plura eſſe vr̃, quod vnũ conſpectui ſubiacet: qm̃ fieri nõ
poteſt, vt res eadem modo eo- M
dem attingatur.

Cur vinolenti concũbere ne- 11
queant? An qm̃ pars quædam magis caleat, q̃ reliquum corp⁹ oportet: quod in his fieri nõ poteſt, ob nimium totius corporis feruorem: extinguitur enim calor motionis internæ obtẽtu caloris occupantis, qm̃ multũ ĩ his ineſt, quod humidum, crudũque officiat. Ad hæc, ſemen à cibo proficiſci neceſſe eſt: cibus

autem

A autem omnis concoquitur, quo
satiati ad venerem planè incita-
mur. Vnde hac de re pleriq; prā-
dere large, cœnare parce præci-
piunt, vt cruda insint, quàm cō
cocta, pauciora.

12 Cur si quis vinū dulce, ac me
rum, aut cyceonem inter potan
dum hauserit, sobrius persistere
possit? Et cur minus ebriantur,
qui calice amplo, fœcūdoq; hau
riunt? An omniū eadem illa ra-
B tio est, cp supficialis calor ita sup
primitur. Vinolentia enim tum
oritur, cùm calor sedem capitis
totam occupauit.

13 Quam ob causam cùm vinū
dulce aptū sit fluitare, si quis te-
mulentꝰ dulce supadmisit, hau-
stum vinū concoquit, minusq;
infestat? An quia vinū dulce le-
ne, ac lentum est, itaq; foramina
obfarcit, atq; intersepit: austerū
contra, exasperans, rigidum est.
Facilem itē ascensum calori hoc
prestat, dulce aūt obstrusu fora-
minum calorē arcet ac inhibet.
C Vinolentiam vero parte concale
facta superna oriri dictū iā est.
Addo etiam, cp vinum dulce in-
odorum, austerum autem odo-
rum est: odor autem omnis ca-
put tentat, & ingrauat.

14 Cur à vino diluto, meracius
tñ, caput postridie magis dole-
mus, q̄ ex mero? An merū, quia
crassius est, foramina capitis an
gusta subire ipsum non pōt, sed
vim suā, atq; odorē, & calorem
tantū transmittit. Dilutū autem
illud, qm̄ per aquæ admistionē
tenuius factū est, facile ipsum su D
bit, ac penetrat: cùm tū partem
corpulētiæ, facultatisq; meri nō
mediocrē adhuc retineat, cōco-
ctu difficilius est: nā & humida,
omniū difficillima cōcoqui, &
corpa longe peruicaciora, q̄; fa-
cultates eorū pfistere nouimus.

Cur inexercitati magis, q̄ ex- 15
ercitati ad vinolentiā vsq; pota-
re, & vino facilius solui possint?
An qm̄ qui excrementa, humo-
resq; in se continent, vrinam co
pioſe profundunt: quod facit, ut
plus bibi & leuari facilius pos- E
sit, qm̄ non multū vinosi humo
ris in vētre remaneat. At qui in-
exercitati humidi sunt, excremē
tisq; redundant. exercitati con-
tra, sicci siticulosiq;, vt vini hu-
mor sese totū insinuare corpori-
bus possit. Statim igit hic vini
impetus vrinā retractat, & post
humor hic in corpore insidens
grauitatē creare nimirū potest.

Cur vinū alios retardos, alios 16
superbos reddit, atq; insanibun
dos? contrario enim affectu id
agitur, quandoquidē alteri ma- F
gis, alteri minus moueātur? An
(vt Chæremon ait) vinum sese
pro moribus vtentiū applicat.
Contraria igitur reddit, nō que
cadē, sed quæ sunt dissimilia: vt
ignis alia exiccat, alia humefa-
cit, sed non eadem: & quidē gla-
ciē liquefacit, salem indurat. Nā
& vinū, vt cp suapte natura hu-
midū sit, homines tardiores in-
cendit, redditq; mobiliores: con
tra mobiliores dissoluit, atq; re-

tardat,

G tardat, Vnde pleroſq; *melancho- *natura.
licos penit⁹ reſolui, labiq; in cra
pulis nouimus. Vt enim balneũ
corpa perſtricta duraq; relaxat,
agilioraq; facit: humida vero, &
mobilia diſſoluit, atq; infirmat:
ſic vinũ quaſi interna hominis
diluens, ita afficere poteſt.

17 Quid ẽ cur braſſica ſedet cra-
pulam? An q̃ ſuccũ dulcẽ, diſcu
tientemq; obtinet: vnde Medici
eam aluo infundunt. frigida aũt
ipſa eſt. Argumentũ, q̃ ad alui
H vehementes deiectiones Medici
ea vtuntur, excocta in plenũ, &
*al. caule. ſuo cãllo purgata, refrigerataq;.
Fit igitur detẽtis à crapula, vt
eius ſuccus humores in aluum
detrahat, qui vinoſi, crudiq; te-
nentur, & ipſa ſupra in ventricu
lo remanens corpus refrigeret:
quo fit, vt tenues hũores ad veſi
cam labãtur. quòd cùm humor
vtrinq; educatur, corpusq; refri
geretur, recte liberari à crapula
poſſint. Vinũ enim humidum,
atq; calidũ eſt. Euenit ad hęc, vt
I cũ humores deorſum ſe trahũt,
atq; excernunt, flatũ etiam ſecũ
deducant: qui ſi per vinũ liceat,
in caput ſe efferens grauitatem
creat, & crapulam: ſin aũt deor-
ſum ſe vertit, corpusq; ob cãm
prædictam refrigeratum eſt, do
lor crapulæ omnis tollitur. Eſt
enim crapula feruor quidam, &
deſinens inflammatio, quę plus
conflictat, q̃ temulentia: quòd
mentẽ illa quatit & alienat, cra-
pula autem mente ſibi conſtan-
te, dolorẽ admouet. Vt euã qui
febre vrgente luduntpotius, q̃ K
dolẽt: ĩdem vbi leuati malo fue
re, atq; ad ſe rediere, indolere oc
cipiunt. Hoc enim idem in cra-
pula quoq;, & in temulentia eue
nire ſolitum eſt.

Cur vinũ dilutius tempera- 18
tum vomitũ magis, q̃ merum,
q̃ aqua prouocat? An q̃ ea ma-
xime vomitum mouent, quæ in
natare ſolita, quæq; inſuauia, fa-
ſtidioſaq; ſunt. Vinum aũt repri
mẽdi vim obtinet: aqua tenuis,
nec inſuauis eſt. Quòd igit̃ te- L
nuis eſt, cito pro ſui tenuitate de
ſcendit: quod non inſuauis, ſto-
machũ non perturbat. Vinũ aũt
nimis dilutũ, nec ita tenue eſt,
vt perfluere poſſit celeriter: et fa
ſtidioſum eſt, q̃ parum obtinet
vini: ſenſum enim conturbat, qa
plures motus in eo excitat, ſcili-
cet quem vinum, quemq; aqua
efficere poteſt: ambo enim ſenti
ri queunt. Quod autẽ fuerit mo
dice temperatum, id ſenſum pe
nitus aquæ tollit, viniq; mollis,
delinientisq; ſenſum accommo- M
dat, ex quo ſuauiter bibi poteſt.
Sed cùm vinum immodice dilu
tum ita inſuaue eſt, tum innata-
re, redundareq; ſolet. quod autẽ
tale eſt, vomitum id facile ciet.

Cur vinolenti aquas ſalſas & 19
vitioſas melius, q̃ ſobrĩj ſentire
poſſumus? An qĩn dura, & tri-
ſtia certius ab ĩjs ſentiuntur, qui
minime cupiunt. latent hæc enĩ
cupientes, & ſæpe fallunt. At ve
ro qui lęte ſe habet, is nõ cupien
ti ſimilis eſt: qui autẽ in triſtitia

eſt,

A est,cupiētis hic gerit affectum. Sobrius autem ita se habet: vinolentus contra satiatus repletusq; est.

20 Cur penitus vinolētis res omnes circūferri videntur, & cùm iam amplius vinum attingit,ne queunt quæ procul posita sunt, enumerare? quo circa nonnulli hinc vinolentiæ indiciū trahūt. An quia conspectus frequenter à vini calore commouetur. Quē admodū igitur,si sub oculo presseris rem obiectā, geminari vi-

B debis:sic etiā vinolentis accidere illud potest. Nihil enim interest,vtrū suppresseris,an aspectū commoueris, nec vtrum extrinsecus,an intrinsecus:idem enim obuenire,vel accidere vtraq; ratione cōspectui potest. Itaq; res obiecta minime constare videbitur, atq; etiā magis quæ procul abest: nā eo obtinebitur minus, quo se longius aspectus deducat. Propinquitas etiam illa mouēdi amplius ad extremum absoluere interuallū potest. Itē

C si æquabili cum vehemētia sursum deorsum q; aspectus se agitet,res minus assequatur remotas necesse est. deducta aūt circū ferri omnia solent,velut sagittę, & quæ appensa dimittimus. Igitur visus quoq; suam ob imbecillitatem, quasi procul deferat, idem hoc patitur. nihil autē interest,visum,an rem visui obiectam commoueas.*

Cod. Grę. add. idem enim opus erat ad videndum.

21 Quam ob causam,quod vniuersum raptim q; bibitur, ventrem id min⁹ humectat, cùm tū D ab humore copiosiore plus humectari conueniat? An q; humorem multum,ac vniuersum venter superare non potest,sed locū adire suum indomitum patitur. Locus autē crudi humoris vesica est. Exiguum vero facile vincit,& concoquit:ex quo moram hic diutius trahens, vētrem porrò humificare potest.

Quam ob rem qui ante exte- 22
nuatus,merū inde multum hauserit,morte occumbat:& pleriq; vero bibaces, cùm se nihil extenuarint,multo tamē,uniuersoq; meri hausti sicci efficiunt? Quę rendum enim hoc est, quandoquidem vinū calidū suapte natura est, & vt vita calore contineri apparet, sic mors refrigeratione accidere. An,vt ex cicuta, sic ex mero intereundum est, videlicet dum proprius calor paulatim extinguitur,modo tamen diuerso. Cicuta enim calorem frigiditate sua extinguit,humorem q; indurat: vinum autē sua E caliditate calorem macerat naturalem. Et quō ab igne nimio aut Sole exiguus ignis extingui tur, sic intimus corporis calor à vini calore,si minus est,superat, atq; extinguitur.

*Cur vinolēti sunt ad lachry- 23
mandum propensiores? An effectuum huiusce modi omniū eadem causa est, quam repressio, quæ scilicet agitur, per summa afferre pōt: vinolentiā enim locis consistere capitis certum est. Cur

Cod. Grę. & Lat. forte vtrique manci. ita legas. Cur vinolenti sunt ad lachrymandū propensiores?

24 Cur vinolentis ſomnus oriri
G nequeat? An ꝙ ad ſomnū creandum calidum adeſſe humorem opus eſt: hic enim cōcoqui expedite pōt. ꝙ ſi deeſt, exiguusq; humor, aut cōcoctu difficilis in eſt, ſomnus non orit: qua de cauſa poſt cibum, ac* potum ſomno lentiſſimi fieri ob calorē ſolem⁹. Melancholicos vero, & vehemēter æſtuantes inſomnia tenent: alteros, quia refrigerat⁹ humor penitus eſt: alteros, quia nullus, aut minimus extat. Ergo rationem vtriuſq; affectus inde eſſe petendum palàm eſt.

An qa cali di hūidiq; fiūt. debiles igr sūt. itaq; facile ex puis mouent. Cur min⁹ ebrianť, q ealice amplo, fœcūdoq; hauriūt? An effectū, &c. ita vt duo fint ꝓblemata, non vnum.

H 25 Cur ebrioſi tremūt, & eò magis, quò largi⁹ merū hauſerint? cùm vinū calefaciendi vim habeat, tremor aūt ex frigore maxime proficiſcatur: itaq; qui rigent, præcipue tremāt. Attamē pleroſq;, cùm mero tantummodo cibi gratia vterentur, tremores acres adeo inuaſerunt, vt homines cōprimentes à ſe oēs eñce rent, & cùm aqua ealida perfunderentur, nullatenus ſentire poſ
I ſent. Alq̃ vero cùm eo ipſo agerent modo, perfrictioneq;, & carnibus in cibo vterētur, in ſtuporem attonitū inciderunt: quos tremor quidem mitius, ſ. ob immobilitatē torquebat: dolor tū acerrimus, & inquietudo iā inde exercebat aſſidue. Tremoris itaq; cauſa frigiditas eſt. nam & qui rigent, ea re pati ipſa videntur, vt dictū eſt: & qui admodū ſenuere: quorū vtrorunq; alteri ab affectu frigido, alteri à frigida ætate vrgentur. vinum autē K,
calefaciendi vim præcipue obtinet: quocirca contrarius quidā vt proueniat effectus, rō exigit.

An nihil prohibet rem eandē à contrarijs effici, dummodo non agant modo eodem, ſed diuerſo. Exēpli gratia: vritur & à gelu, & à calore, vbi gelu calorem coegit vniuerſum. itaq; mō quodam à contrarijs effectus profiſcitur idē: & modo quodā † non † Ex codi. ce Gre. ad. ab eodē.
niſi idē producitur. Tremor aūt ob inopiā excitatur caloris, non L
cuiuſq;, ſed proprij. Corrumpit aūt calor, aut marcore, aut extinctu: extinctu quidē à contrarijs, hoc ē, frigido atq; humido: marcore aūt, vel indigentia nutrimēti, vt lucerna cū fomite aut oleo caret: vel ab alieno calore, vt ignis in Sole, & lucerna apud ignē. Igitur qui ex frigore rigēt, caloris extinctu obtremunt: ex quo ēt fit, vt aqua offuſa calida horror exoriatur. frigus enim, cùm intus includitur, atq; circū obſiſtit, pilos erigit. Et in febriū quoq; acceſſione rigor ille eue- M
niens ſimili de cauſa venit. In ſenectute aūt calor alimento deficiente emarceſcit: humor enim alimentū caloris eſt: ſenectus autem ſicca eſt. Ebrioſi vero, & ſi qui ita affecti ſunt alij, ſuo prorſus emarceſcēte calore, obtremiſcunt: ſed non modo eodē, quo ſenes, ſed tertio corrūpendi modo, vt propoſuim⁹. Quòd enim vino vtuntur nimio, calor aduē titius ſuperās, aut extinguit, aut

debilitat

A debilitat proprium calorẽ, quo valemus. Fit enim tum tremor, cùm mouens quicquam rem ne quit ſuperare, quã mouet: vt cũ lignũ quis longũ, craſſumq; obtinere, firmareq; non pollet, tremit extremũ. quod ideo fit, qm̃ aut ſuſcepta res maior ẽ, aut minor, quæ mouet. Ergo tremor, cùm calor extinguitur, accidit. hic enim dũ integer inuictusq; manet, cauſa animãtib⁹ eſſe vr̃, cur mouere ſe valeant. Indiciũ aũt ebrioſos, ſeneſq; ob frigiditatem affectos ſic eẽ, q tremor his fieri ſine vllo rigore ſolitus eſt.

B

26 Quã ob cauſam, qui leuiter à vino tenent̃, magis peccant, vel delirant, q̃s qui aut grauiter ſeſe ebriarint, aut ſobrij manent? An q ſobrius recte iudicat: qui aũt penitus vinolẽtus eſt, q ſenſib⁹ interceptis, onus ſuſtinere non põt, nihil diiudicat, atq; ita non peccat. at vero q leuiter ſe ebriarit, iudicat quidẽ, quia non multum hauſerit: ſed qm̃ à vino detentus aliquatenus eſt, poteſtatẽ recte iudicandi amiſit: itaq; peccet neceſſe eſt. Quẽadmodum q Satyrus Clazomenius propẽ ſus admodũ erat ad maledicendum, eius aures, cùm accuſaret̃, penitus obſtruxerunt, vt de re ageret, nõ in contumelias ſe prouolueret. Poſtea tñ cùm ceſſante iã aduerſario reſeraſſent. & pauca dicẽte adhuc, ille audiuiſſet, nequaquã cõtinere ſe potuit, ſed è veſtigio maledicta effundere incœpit, qm̃ ſentire iã poterat, recte aũt iudicare non poterat. D

C

Cur vini dulcis, quod ſuaui⁹ eſt, ebrioſum neminem eſſe arbitramur? An q vinũ dulce nullũ ſaporẽ obtinet proprium vini, ſed alienum penitus reddit. igit̃ dulcis rei, non vini auidus appellandus eſt, qui vini dulcis tenetur deſyderio. 27

Cur ebrioſi Solis calore gaudere maxime ſoleãt? An qm̃ cõcoctionem deſyderant, atq; etiã q refrigerati admodum ſunt: ex quo attoniti, ſtupidiq; mox fieri ſolent à potu. 28 E

Cur vinolentis multa interdum apparet quod vnum eſt? An quia cõſpectus initia intrinſecus à vino mouent̃, ſic vt vel caput totũ ſolicitari neceſſe eſt. At cùm initia mouentur cõſpectus, idẽ ſeſe applicare nõ quit, ſed quaſi partem rei obiectę vis vtraq; conſpiciendi attingit. Merito igit̃ res vna ſuſpitionẽ recipit geminationis: quod idẽ vel oculo ſubter oppreſſo põt euenire. Conſpectus enim mouetur initium, vt ei coire cũ altero nõ amplius liceat: ſed hic motus extrinſecus eſt. vini aũt ille intrinſecus orit̃, nec quicquã intereſt. idẽ enim ſequetur, qualitercũq; aſpectum commoueris. 29 F

Cur vinolentorũ lingua oberret? Vtrũ quemadmodum corpus totũ in vinolentia titubat, ita etiam lingua labens oberrat, nec reddere articulatim vocabula põt. An qm̃ caro linguę mollis, & inſtar ſpongiæ eſt, ampliat̃ 30

made-

G madeſcẽs, atq; extollit: itaq; ob molẽ retardior fit, exprimereq; ſyncere nõ valet. An quòd vt in aqua ob abſentiã aeris loqui nõ poſſumus, ita neq; cũm nimiũ in nos humorẽ indidim⁹: igit̃ q; vinolentorum lingua in nimio humore ſe voluit, idcirco expri mere ſyncere nõ poteſt. An animus quoq; vinolentorũ compatiens erat. at ſi anim⁹ ita affect⁹ eſt. linguã etiã pariter affici conſentaneũ eſt: inde enim oẽ loquẽ di initiũ ducit. Quo fit, ut ẽt ſine
H vinolentia, vbi animus quẽquã hauſit affectũ, lingua ẽt ſentiat, atq; cõpatiat, vt ĩ metuẽtib⁹ p̃z.

31 Cur ebrĩj oẽs, & qui mari operam dant, libẽter Solis tepori ſe dedunt? An q; ebrĩj cõcoctionẽ deſyderãt, ſimulq; euenit, vt partes corporis quædã refrigerent: itaq; ſtupidos, attonitosq; poſt potum fieri nouimus. Maritimi autem illi, quoniam in humore ſemper ſuam degunt ætatem, calorem porro deſyderant.

32 Cur vinolẽti cõcumbere ne-
I queãt? An q; partẽ corpis quandam amplius, q̃ reliquũ corpus incaleſcere opus eſt, quod vinolentis contingere præ nimio calore nõ põt. calor igit̃, qui à motu naturæ interno præſtat. obtẽtu caloris ambiẽtis extinguitur. An q; partes corpis imas recaleſcere opus eſt. vinũ aũt in ſublime efferri aptũ eſt: itaq; calorẽ, quemadmodum illic excitat, ita hinc auocat, atq; abducit. Poſt cibũ quoq; libido veneris mini me incitat. Vnde prãdere large, K cœnare parce præcipiunt. cibo enim cõcocto ſurſũ crudo, deor ſum fert & humor, & calor: ort⁹ aũt ſeminis ex his eſt. Et fatigatis idcirco p̃ ſomnũ profluit genitura, q; labor corpus humidũ & calidũ reddit. q; ſi excrementum ea in parte ſubſtiterit, euenit certe, vt p̃ ſomnũ erumpat. Hæc eadẽ cauſa eſt, cur in aduerſis quibuſdã ualetudinib⁹ id eueniat, atq; ẽt metuẽti, & moriẽti.

Cur iuuenes potius, q̃ ſenio- 33
res ĩmingãt, vbi vino ſeſe ebria- L
uere? An qm̃ iuuenes humidi ſunt, & calidi multũ, idcirco excrementũ humoris confluit in veſicã: exiguum enim à corpore eorũ abſumitur, quã ob rem id effundi neceſſe eſt. ſenioribus vero, corp⁹ pro ſua ſiccitate humorẽ nimiũ attrahit, atq; imbibit. An q; iuniorũ natura ad ſomnũ propenſior, q̃ ſeniorum eſt: quo circa grauiter iuuenes conſopitos vrinę ſępe excitatio latet, vt hæc prius erumpat, q̃ illi ſurrexerint. ſeniores aũt latere mini- M
me põt, quẽadmodũ nec externorũ motuum quiſquã minus ab his percipi, q̃ ab aduleſcentibus ſolet. Conſtat aũt quod modo diximus, quandoquidẽ iuuenes ipſi tũ maxime immingũt, cũ arcte, & grauiter dormiunt.

Cur oleum ad arcendam vi- 34
nolentiam valet, ſorbitumq; facultatem præſtat potandi? An quòd vrinã ciere poteſt, vinoq; hauſto iter regit.

Ariſto-

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO QVARTA.

Eorum, quæ ad rem veneream pertinent: cuius quæstiones. 33.

1 QVam ob causam, q̃ concumbit, & qui moriũ, oculos attollit: qui autem dormit, ſubmittit? An q̃ de parte ſuperiore calor exiẽs, B eodem oculos vertit, quò ſe deflexerit: per ſomnũ autem deorſum ſe colligit: itaq̃ eodem conuertit. Claudũtur vero propterea oculi, q̃a humiditas deficit.

2 Cur ĩjs, qui rem venereã immodice agũt, oculi, & clunes manifeſte ſubſidẽt, partes quarum alteræ prope, alteræ procul à genitalibus abſunt? Vtrum q̃ in ſe ipſo etiã coitu partes hæ perſpicue collaborãt, cùm rem ſtudioſius ipſe perſequantur, & ſe co- C gant, nitanturq̃ in ſemine emittendo. itaq̃ quantum alimenti facile liqueſcere poteſt, id preſſum extruditur. An q̃ obcalefactæ præcipue contabeſcunt. concubitus autem caloris agitur facultate, eaq̃ maxime ſentiunt calorem, quæ in agendo commouentur. Oculi autem, partesq̃ ſe di proximæ perſpicue collaborant. haud enim fieri poteſt, vt ſemen pfluat, niſi partes coagãtur illæ, niſiq̃ oculi demittãtur: quippe cùm partibus his coeuntibus, humor quaſi manu ex ve D ſica prematur, oculisq̃ coactis cerebrũ ſua dimittat. Oculos vero, & locũ his proximum, vim ad procreationẽ maximã obtinere docent illinimẽta, quæ mulieres tã ſteriles, q̃ ſœcundæ experiuntur, vtpote cũi vis ad ſemen tranſmitti hinc debeat. Sunt aũt & oculi, & renes omnium pingues, atq̃ obeſi. ergo q̃ partes hæ rem venereã efficacius adiuuant, caloris participes ſunt, cuius tabifica vi extenuantur, multumq̃ ſui ſucci ad ſemẽ excerni E patiũtur. Calor enim (ſi corpus vel pingue non eſt, vel ſi pingue quid eſt, ſed nõ tñ laborat) q̃que liquefacere nequit, vt late in venere patet. Renes tñ omniũ maxime ſentiũt, quia in vicino poſiti ſunt. Et ipſe quoque ſeminis trãſitus, cùm per ea loca pſpicue agatur, extenuare procul dubio poteſt: admit enim, non addit q̃ ſuam iſtam propinquitatem.

Quã ob rẽ & qui cõcũbunt, 3 & ſpadones, qui re minime vtũ tur venerea, ĩ acumine oculorũ F offendunt? An q̃ alteris ob libidinẽ, alteris ob exciſionẽ partes ſuperiores plus iuſto exiccãtur: quod perſpicuũ in ĩjs eſt, quorũ opus exquiſitius adminiſtrat. aſpectus aũt tale eſt. humoribus vero deorſum ductis, ſuperiora ſiccari neceſſe eſt: id igitur nimirum cõcubitu fieri patet. Spadonum aũt crura intumeſcunt, & alui faciles ſunt, vtpote cũ deorſum ſe humoris copia ſeuocet.

Cur

4 Cur homo, cùm cõcumbere
G posſe incipit, tunc pubeſcit: cęte
rorum aũt animantium, quę pi
lis teguntur, nullũ tunc pubeſce
re incipit? An ꝙ per ętates muta
ri animantes in contrariũ ſolẽt.
Vox enim grauis de acuta effici-
tur, & nuda quę ante fuerũt, hir
ta redduntur, Vndę etiã animan
tes à primo natali die hirſutas
enudari debere tunc, non denſe-
ſcere conſtat, cùm ſemen habere
incipiũt: ſed ita euenit, quia quę
ſemen effundunt, ſicciora fiunt
H & laxiora: quib⁹ de cauſis pilus
oritur: quod inde ſanè patet. Pi-
lus enim neq; cicatricibus, neq;
pueris, neq; mulieribus exit: cũ
ſcilicet cicatrices ſpiſſo cõtextu,
nõ raro inducant: pueri, mulie-
resq; corpe hũido ſint, nõ ſicco.

5 Cur nuditas pedũ obeſſe in
re uenerea põt? An qm̃ corpus,
quod concubiturũ ſit, calidũ in-
tus, atq; humidũ eſſe debet, qua
le per ſomnũ potius eſſe, q̃ per
vigiliam ſolet: ex quo etiã celeri
ter, ac ſine corporis agitatione ſe
I men dormientibus profluit: vi-
gilantibus vero non ſine labore
prodit. Simul aũt fit, vt & reli-
quum corpus tale exiſtat, & pe-
des humidiores ſint, atq; calidio
res. Indicium, ꝙ cùm dormim⁹,
pedes obtepeſcere ſolent, vt qui
vnà cùm internis partibus ita af
ficiantur. At nuditas pedũ è con
trario agit: ſiccat enim atq; refri
gerat. itaq; ſiue impoſſibile, ſiue
difficile ſit, vt res agat venerea,
niſi pedibus calidis, eam tm̃ nu-
ditatem in vſu concumbendi in K
commodam eſſe neceſſe eſt.

Cur omniũ maxime animan 6
tium homo, poſtquã cõcubuit,
diſſoluitur, & langueſcit? An ꝙ
ſemen proportione ſui corporis
plurimum emittit.

Sed cur plurimũ homo emit 7
tit? An ꝙ minus cibum is confi-
cit, & omniũ maxime animan-
tiũ humidus natura, & calidus
eſt: quarũ rerũ altera ſeminis co
piam reddit: altera naturæ vim
efficit ad ſemen creandũ. ſemen L
etenim tale eſt, quãdiu ſeruatur.

Quã ob cauſam cùm ratio cõ 8
cumbendi calore cõtineatur: ti-
mor autẽ, & mors refrigerandi
vim habeant: pleriſq; tm̃ cùm ab
ipſis tenentur affectibus, ſemen
excurrit? An ꝙ cùm loca quædã
corporis refrigerantur, alia quę-
dam intepeſcunt, cùm & ſuum
calorẽ habeant, & pulſum de lo
cis refrigeratis illum ipſa ſuſci-
piant. quam ob rem frigentibus
quidẽ id euenit, verum nõ quia
frigent, ſed quia calent. Conſtat
hoc ẽt ipſo aſpectu partes enim M
ſuperiores timentium ſanguine
priuant, inferiores autem hume
ſcũt, & aluus ſoluitur, & veſica.
Calor igit cùm ſe per timorem
deorſum, per mortẽ ſurſum de-
uius agitat, madificare, & ſemi-
nis excitare profluuium poteſt.

Cur neq; cõcumbere, neque 9
euomere, nec ſternuere, neq; fla-
tũ emittere oportet, niſi res tur-
gente corpore vrgeat? An quia
cùm nõ turgemus, ſimiles terræ

ſtirpibus

A ſtirpibus ſumus, quib⁹ euulſis, aut alienũ conuellitur qui ppiã, aut aliquid abſciſſum relinquit. quod autẽ cùm extrudi debet, minutum remanſerit, dolorem diutius id omne mouebit: & ſi quid alienum commotũ ſit, id cùm ſua ſede priuetur, dolorem creabit. Quæ certe ñs vſu euenient, qui cũ non turgent, aliqd faciũt ex ñs, q̃ modo retulimus.

10 Cur ieiuni celerius concumbunt? An ꝙ foramina corporis ieiunio inaniora, replero aũt ple
B na habent? itaq; impediũr, ne humor ſeminis genitalis valeat p̃meare. qđ latisſime in veſica patet: hac etenim plena, nunquam celeriter concũbere poſſumus.

11 Cur adoleſcẽtuli cùm primo concũbere incipiunt, quibus cũ fuerint congreſſi, eas re peracta odio habeant? An ꝙ mutatio ſumma extiterit, ſequentis triſtitiæ memores, eam fugiunt tanquam fontem, ad quam ieſe applicuerunt.

12 Quare qui equitant aſſidue,
C libidinoſiores euadunt? An calo ris, agitationiſq; cauſa eodem affi ciunt modo, quo p̃ coitũ. quocirca ætatis quoq; acceſſione mẽbra genitalia contrectata, agitataq; plenius augentur. Quòd igitur ſemper eo vtunt motu, qui equitant, hinc fluentiore corpore, præparatoq; ad concumbendum euadunt.

13 Quare concumbendi facultatem dari per ætatẽ cùm cœptũ eſt, corpora male olẽt: prius aũt ante pubẽ non ita olẽt, nec viri, D nec mulieres? An q̃ quæ incocta ſunt, tũ ſapores hñt deteriores: aut. n. acidiores, aut ſalſiores aut amariores: tũ odores reddũt fœtidiores. Contra, q̃ concocta maturaq; ſũt, ſapores aut dulces aut min⁹ amaros, & odores ſuauiores præſtant, aut certe minus inſuaues. Patet hoc in oĩbus tã terrę ſtirpibus, q̃; aĩantib⁹ ipſis. Detractis aũt, quæ matura concoctaq; ſunt, cætera cruda relinquuntur: vt & in cinere, portione dulci conſumpta, puluis amarus relinquit. & ſudor quoq; ſalſus eadem de cauſa eſt. Calor autẽ naturalis ſemen genitale concoquit: quod quãquam exiguũ eſt, vim tñ obtinet maximam, quippe quod ex multo admodũ tam exiguum conſtitutum ſit. Quam ob rem vbi id ſeceſſit, reſoluimur magna ex parte vehementius, atq; refrigeramur: itaq; humores ĩcoctiores reddũtur, pateſactis ineꝛtib⁹ propter ſeminis excurſum: quo fit, vt ſudor ob cruditatem & ſalſior, & F fœtidior tũc ſit, q̃; in puerili ætate. Quòd ſi cui forte talis natura ſit, vt partem ſubſidentem ſudoris fœtidam habeat, huic magis, magiſq; res innoteſcet, ac p̃ſertĩ eiſdẽ in locis, quibus & cæteris maxime conſiſtit, velut in alis.

Cur ſi ex noſtro ſemine, pcreatum aĩal eſt, prolem id noſtram 14
appellare ſolem⁹? ſed ſi ex aliquo alio nr̃o vel excremẽto, vel parte prodñt, nr̃m id eſſe nuquam

G fatemur? multa enim ſemine pu
treſcente proueniunt. Quid igiť
cauſę ſit, vt ſi quales nos ſumus,
tale fuerit, noſtrū id ſit: ſin diuer
ſum, id alienum ſit? aut. n. oĩa no
ſtra eſſe oportet, aut nulla. An
primū, qm̃ quod ex ſemine nr̃o
prodr̃t, id ex nr̃o eſt: quod ſecꝰ,
id ex alieno, ſ. quæ purgam̃tis,
excrementiſq; enaſcunť. Deniq;
nihil ex oĩbus, quę animanti tri
buimꝰ, gignere aĩantem poteſt,
niſi ſemen genitale. Quod autē
nocet, quodq; malum eſt, id ſuū
H nulliꝰ eſt: nec quod alienum eſt,
id ſuum eſſe poteſt. haud. n. idē
illa ſignificant, ſuum eſſe, & alie
num eſſe, vel diuerſum, vel ma-
lum. Excrementa autē, & putre-
dines nō noſtra, ſed diuerſa, alie-
naq; ſunt à noſtra natura. Non
enim quæcunq; in corpore exti
terunt, corporis hæc eſſe putan-
dum. nã & papulę ſæpe erūpūt,
quas tollimus, atq; excidimus.
oĩno quæ præter naturam con-
ſtiterĩt, hæc aliena oĩa ſunt: mul
ta autem præter naturam, vel re
I bus coniuncta naturalibus, pde
unt. Quòd ſi ex rebus noſtris ſo-
lo ſemine natum animans ſit, re
ctę quod ita prouenerit, prolem
id eſſe noſtram tm̃ putabimus.
ex ſemine vero ipſo ſi quid exti
tit aliud, vt vermis, vbi vel fo-
ris putruit, vel corruptū in vte-
ro eſt, vt q̃ monſtra appellamꝰ,
prolem id eſſe nr̃am haudqua-
quã dicendum eſt. Cum. n. cor-
rupto creetur ſemine, non inſup
ex noſtro creatur, ſed alieno: quē
admodū quod excrementis cō- K
ſtiterit, vt qđ ex ſtercore. Om-
nia vero huiuſcemodi ex corru-
pto creari ſemine hinc indicať,
q̃ ex non corrupto creari tale na
tura ſtatuit, quale illud eſt, de
quo ſemen genitale prodierit:
exempli gratia, ſi de ęquo equꝰ,
ſi de hoſe homo. Nec ſemen ma
gnifacimus ipſum, nec aliquid,
quod inter generandū confici ſo
litū eſt. tunc. n. humor, & corpu
lentia quædã, & caro conſiſtūit,
quorum nihil nobile eſt: qm̃ nō
dum naturã obtinent deſtinatã, L
ſed eatenus naturam attingunt,
quatenus ita ſe habeant, vt ex il
lis tale creari poſſit, quale nos
ſumus, modo ſeruenť. corruptis
aūt nihil tale enaſci poteſt. Cau
ſa ē hęc, cur nec alia ex re noſtri
corporis, nec ex ſemine ipſo cor
rupto, aut imperfecto prolē no-
ſtram oriri arbitremur.

Cur minus in aqua homines 15
concumbere queunt? An q̃ res
nulla in aqua liqueſcere põt, q̃
ab igne liquefieri apta eſt, ceu M
plūbū, aut cera. ſemen aĩt homi
nis igne plane liqueſcere vide-
mus: haud enim prius fluere in-
cipit, quàm per attritū recaleat.
Piſces tamē ſine attritu coire fa-
tendum eſt.

Qua de cauſa res oĩum ſuauiſ 16
ſima concubitus eſt? Et vtrum
neceſſitate impellanť ad concū-
bendū animãtes, an rei cuiuſpiã
gratia genus hoc libidinis datū
eſt? An ſuauiſſime quidē concī
bimus, qm̃ aut toto ex corpore
ſemen

A semen profluit, vt aliqui volũt, aut quia quãuis non toto excorpore, tñ per eã partẽ se promit, in quam meatus omnes, venæq; oẽs applicent, & coeãt. Cùm igitur voluptas similis in libidine, atq; in prurigine sit, efficit pariter, vt corp⁹ gestiat vniuersum. Prurigo.n. secessio humoris spirituosi inclusi contra naturã est: & genituram vero secessionem humoris eiusmodi esse ad rẽ naturalem constat. Suauis autẽ tũ ex necessitate, tum rei cuiusqiã gratia concubitus est. Ex necessitate, inquam, q̃ via omnis pertinens ad rẽ naturalẽ suauis est, si modo à sensu ꝓcipi queat. Rei vero cuiusqiã gratia est, vt ort⁹ sit animantium perpetuus. facit.n. voluptas, vt animãtes ad coitũ ardentius excitentur.

B

D Cur venus imodica morbis pituitæ nõnullis commoda est? An q̃m excrementi quidam exitus est, ita vt multum vacantis materiæ cũ semine detrahi possit: pituitam autem excrementũ esse nulli dubium est.

E

18 Cur res venerea ventrẽ refrigerat, & siccat? An refrigerat, q̃m calor in concũbendo excernitur. & siccare quidem coitus venere⁹ potest: quippe cùm euaporari, dũ calor exit, necesse sit: exit aũt, cũ refrigeratur. Adde etiam, q̃ feruor coeundi siccare nimirum potest.

19 Cur salaces hi sunt, quibus pili palpebrarũ defluunt? An ob id ipsum, quo ẽt calui: fũt.n. hæc ambo partes rei eiusdẽ. Quicunque aũt ex pilis congenitis ætate iã prouecta non crescunt, hi omnes decidunt libidinis vsu imoderato. Capill⁹.n. & supercilii, & cilium genere congeniti pili continent, exq; his supercilia tñ nonnullis ætate prouectis obdẽ sant. Quod cur ita sit, alibi rõnẽ attulim⁹. Reliqua aũt vtraq; genera eadẽ illa de causa deficiũt, q̃ partes supiores sanguinis parum obtinẽtes libido refrigerat. Ita enĩ efficitur, vt locus hic alimentum concoquere nõ possit: cùm autem pili alimento caruerint, defluant necesse est.

D

F

Quam ob causam qui mingẽ 20
di desyderio tenentur, concũbere nequeunt? At q̃ meatus iplẽtur. quod autem plenum humoris est, id nullũ præterea humorem potest suscipere.

Cur gignẽdi facultas ñs tollit, 21
q̃ à varicibus tenent, siue hõsiue aliquid ex cæterorũ animantiũ nũero est? An q̃ varix flatu trãslato fieri solet, quocirca in vitys

F

atræ bilis accommoda est. fit autem concubitus quoq;, cum flatus excursu. quam ob rem, si impetus ille agitur, cũ varix exercet, semen non insuper excitat, sed refrigeratur. fit igitur inde, vt penis tentigo emarcescat.

Quare qui concumbunt, re- 22
solui, atq; lãguere magna ex parte solent? An q̃ semen oĩ ex parte corporis secretio est: itaq; vt ædificij constructio, sic corporis compactio quatitur, dum

C ij semen

G semen decedit, quasi sanguinis multum, aut aliqua pars alia decedat. ita quod exit, peropportunum est, & quod exiguum ex multo alimento conficiat, quem admodum amylum ex farina.

23 Cur ijs, qui cōcumbunt, si de syderio mingendi tenentur, penis intendi vehemētius potest? An q̄ foramina plena reddūtur humoris, semē per angusta se p̄mēs, molem efficit ampliorem, atq̄ extollit: penis etenim ad ipsos meatus est positus.

24 Quam ob cām tentigo, & am
H plificatio penis illa existere possit? An duplex cā est. Vna, q̄ pondus vrgēs post testes facit, vt penis erigatur: testes.n. vicem fulmenti vectorij capiunt. Altera, q̄ foramina spiritu admisso implentur, ita vt genitale membrū intumescat, atq̄ se erigat. An humor auctus, trāslatusq̄ facit, vt moles amplior redundet: penis tñ, qui mensura insigni adoleuerit, minus se patitur efferri: fit.n. vt ita pondus â fulmento vectis remotius maneat.

I Qua de causa qui rem agunt
25 veneream, aut qui ea ætate sunt, quæ sufficiat veneri, male olent, virusq̄ hirci reddunt: pueri aūt non ita olent? An spiritus puerorum (vt dictū iam est) humorē, sudoremq̄ concoquere potest: virorum autem nequit.

26 Cur per ætatem viri minus,
qđ poeta quoque I colymo inquit. mulieres magis concumbere valeant?* quod Hesiodus quoque poeta inquit:

Fœmineo venus est vsu magis effera sexu. K

Mitior illa viris, & sæpe accita relanguet.

Vtrum q̄ testes eo tempore magis demittunt, & flaccent, q̄ per hyemem, cùm qui concubitur⁹ est, retrahat, ac suscipiat illos, ne cesse sit. An qm̄ naturæ calidæ præ nimio calore æstiui tēporis æstuant, collabunturq̄: frigidæ vero refouentur, & vigent. est aūt vir calidus & siccus, mulier frigida humidaq̄: ergo virorū tunc vires infirmantur, mulie- L
rum corroborantur, & vigent p cōpēsationē qualitatis cōtrarię.

Cur nonnulli rem veneream 27
cum voluptate patiantur, & alij vel ipsi agere cupiāt, alij pati tā tummodo gestiant? An q̄ excrementis singulis loc⁹ determinatus à natura est, in quem initio secerni naturali debeat, solicitataq̄ natura spiritus excurrens tumorem admouet, excrementumq̄ vna extrudere solet. verbi causa, vrinam in velicam, cibum consumptum in aluum, la M
chrymam in oculos, mucorem in nares, sanguinem in venas naturæ deduci placuit: his autem proxime genituram quoque in testes, & penem deferri constitutum est. Quibus itaq̄ meat⁹ habitu suo naturali priuantur, vel quia obcæcati sunt, qui ad penē tendant, (quod spadonibus hisque similibus euenit,) vel etiam alijs de causis, his talis humor in sedem confluit, quippe qui hac

transi-

A transmeare soleat: quod eius loci contractio in coeūdo, & partiū sedi appositarum cōsumptio indicāt. qui si admodū semine genitali abundant, excrementum illud large in eum locum se colligit. Itaq; cum excitata cupiditas est, attritum pars ea desyderat, in quam confluit excrementum. Cupiditas autem excitari tum a cibo, tum ab imaginatione potest. Cum enim alterutra de causa libido commota est, spiritus eodē concurrit, & gen⁹ id
B excrementi confluit, quo secedere notū est. Et si tenue, spirituosumve est, cùm difflatum id fuerit, requiescunt: quemadmodū pueris, & adolescentibus interdum nullo secreto humore cessare tentigines possunt. Sed si crassum, corpulentumq; est, nisi extruso quiescere nequeūt. Quod si neutrum eorū accidit, cupiūt, quoufq; alterutrū accidat. Quorum vero natura mollis, & fœminea est, ita ſ̄ constant, vt genitura vel nulla, vel minima con-
C ueniat, quo illorum secernitur, qui ꝓdicti natura integra sunt, sed se in partem sedis diuertat: quod propterea euenit, quia ꝑter naturæ normā constituerunt.

Cum enim mares crearentur, ita degenerarunt, vt partem virilem mancam, atq; oblæsam habere cogerentur. Læsio aūt aliarem omnino corrumpit, alia puertit, & vitiat. At genus illud corrumpens, vt ſ̄ his sit, fieri nō potest: ita enim mulieres, non vi ri crearentur. ergo peruerti, citaq; aliorsum, q̄ secernendū natura voluit, necesse est. Vnde fit, vt insatiabiles etiam sint modo mulierum: humor. n. solicitans ille exiguus est, nec quicq̄ se ꝑmere conatur, refrigeraturq; celeriter. Quibus itaq; sedem humor ex toto adiuit, ſ̄ pati tantū modo auent: quibus autem in vtranq; partem sese dispertīt, ſ̄ & agere, & pati concipiunt: idq; amplius, quo tandē plenius fluxerit. Sed sunt, quibus vel ex cō-
D suetudine affec⁹ hic accidat. fit enim, vt tam gestiant, quàm cū agunt, vtq; genituram nihilominus ita emittere valeant. Ergo agere cupiunt, quibus hæc ipsa vsu euenerunt, & consuetudo magis veluti ī naturam idcirco illis euadit, quibus non ante pubem, sed in ea vitium patiendi inualuit, qm̄ his recordatio rei, cum desyderant, oritur. Vna autem cum recordatione gestiens exultat voluptas: desyderant autem perinde ac nati ad patiēdū.
E Magna igitur parte, vel ob consuetudinem res existit. sed si accidat, vt idē & falax, & mollis sit, longe expeditius hæc oīa euenire posse putandum est.

Cur homines rē agere veneream cupiētes, confiteri se cupere maxime pudet; bibendi, aut edendi, aut aliquid eiusmodi faciendi desyderio cùm teneātur, confiteri non pudet? An q̄ rerū plurimarum cupiditates necessariæ sunt, & nonnullæ nisi ex-
C iij pleant,

G pleantur, interimũt. Rei autem venereę libido ſuperfluit, & abũdantiæ index eſt.

29 Cur viri per hyemem, mulieres per æſtatem rei venereæ appetentiores ſunt? An ꝙ viris calidior natura, & ſiccior ẽ: mulieribus autem humida, frigidaq́s. Quam ob rẽ illis humor, & calor ſatis cupiditatem veneris hyberno tempore accẽdere queũt, quibus rebus ſemen oriri certũ eſt. mulieribus aũt & calor minor, & humor concretus, ꝓpter caloris inopiam tunc eſt. At per æſtatem contra mulieribus calor modicus, viris largior q̃ ſatis ſit: nimius. n. vires frangit, atque diſſoluit. Quapropter, pueri quoq́ per æſtatem tenuiores reddunt: incidit. n. vt ignis igni coniungatur.

30 Cur quib⁹ natura calida eſt, ſi modo robuſti, pleniq́s ſint, niſi concumbant, ñs ſæpe bilis proſtit, & aluus amara ſecedit, & pituita ſalſa cõficit, & color corporis immutat? An ꝙ ſemper cum ſemine vnà excrementi aliquid exit. Vnde etiam nonnullorũ excrementis abundantiũ, genitura lauamentũ piſcium redolet: igit excrementũ quoq́ illud concumbẽti decedit: itaq́ nihil eſt, quod poſſit affligere. abſtinenti autem manet, & amarum, ſalſumve redditur.

31 Cur libidinoſi ſunt, qui melãcholici? An ꝙ flatu redundant: ſemen aũt deceſſio flatus eſt: ergo quibus idipſum amplificatũ hos ſæpe purgari appetere neceſſe eſt: ſic. n. efficitur, vt leuentur. K

32 Cur aues, & piloſi hoĩes libidine vehemẽter aguntr? Vtrum ꝙ multum humoris continent. An non ea ratio eſt: fœmina. n. q̃ humida eſt, pilis vacat: ſed poti⁹ ꝙ genus illud vtrunq́ naturæ multi humoris concoquens ꝓp caloris copiam eſt. Indicio pil⁹ eſt, atq́ penna. An ꝙ & multum ineſt humoris, & id a calore ſuperatur. neq́. n. ſi multum non eſſet humoris, neq́ ſi non à calore vinceret, pennæ auibus, pili L hominib⁹ poſſent vnquam oriri. ſemen aũt vel loci, ac temporis portione, vel ratione creari plurimũ poteſt, vt in aere, vt in vere: nam eius natura calida, & humida eſt. Fit etiã ratione cõmuni, vt aues, & claudi homines ſalaces nimirum ſint. alimẽtum enim vtriuſq́ ſeorſum quidem exiguum profluit propter vitium cruris: in ſublime vero aſſatim effertur, atq́ in ſemen conuertitur. M

33 Cur homini, cùm concũbit, oculi potiſſimum infirmantur? An ꝙ humore deficiente id accidit. Argumentum vero frigidã eſſe genituram, ꝙ humida nunquam redditur, niſi calefiat, nec vllam deſyderat liquefactionẽ: quandoquidem per vniuerſum corpus expaſa eſt, quemadmodũ ſanguis,

Ariſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO QVINTA.

Eorum, quæ ad laborem pertinent, cuius quæstiones. 38.

1 CVr ambulationes prolixæ quidem per plana laborioſiores ſunt, q̃ per incompta: breues autem leuiores? An q̃ membra tum à multo, tũ a vehemente motu frangant. eſt autem vehemens, qui paſſim per loca inæqualia agitur: multus vero, qui continens, vnuſque eſt. Locis igitur inæqualibus: tametſi longa motio acta eſt: tñ requiẽ mutatio præſtat, facitq; vt longa nõ ſit, ne ipſorum quidem equorũ propter mutationem. Planis autem habitus ſimilitudo, & paritas nihil interpellat, nec mẽbris vllam præſtat quietem, ſed efficit, vt mouẽdi ratio continuet. At vero ſi breuis ſit, nimietas q- Ç dem motus nulla in planis fatigabit: accliuibus aũt, q̃m immutatio vehemens, & cõtraria corpus modo ſurſum, modo deorſum vexat, fatigetur neceſſe eſt. Talis vero mot⁹, vt dictum eſt, qui per ardua agitur: contrari⁹, qui per plana.

2 Quam ob cauſam qui animo deficiunt, & qui præ nimio excitandi labore diſſoluuntur, mole corporis contractiore exiſtunt, vocemq; reddere acutiorem putantur? An quia voces minores mittuntur, ideo acutiores eẽ videntur. Argumẽtum, q̃ qui clamantes à longe imitantur, acute proferunt. Moles autem corporum minores idcirco reddunt, q̃ ſanguis à ſũmis corporis partibus ſe vocat ad imas. D

3 Cur venter tãtummodo extenuatur eorum, qui ſe exercitationi dederunt? An q̃m venter pingue amplectitur plurimum.

4 Cur pingue eorum abſumit, qui ſe laboribus dedunt: caro autem nullatenus emaceratur? An E I q̃m pingue cõcalefactum liqueſcit: quod carni non euenit. motio autem concalefacit.

5 Cur venter opimus admodũ eſſe ſolet? Vtrum q̃ cibo propinquus eſt: dumq; cætera membra ex ventre hauriunt, venter ipſe ſibi ſæpius ingerit. An q̃m minime venter laborat: flexibus.n. hic nullis contorquetur.

6 Cur melius fatigationes tum ceſſant, cum quis ex aqua oleo permiſta ſe perfricuit? An q̃m oleum magis ſubire cum aqua F poteſt, q̃ ſi per ſeipſum eſt: ducitur.n. ſuapte natura, vt innatet, & fluitet. Vbi aũt ſubñt, corpus ſubinde amplius emollitur. An quia oleum natura calidum eſt: calidum aũt quod q̃ & ſiccat, & ĩdurat. at mẽbris fatigatis, ſiccitas, & durities incõmodæ oĩno ſunt: miſtum igitur aquæ eo pl⁹ iuuat, quo minus ſiccat.

7 Cur laſſis corporibus euomẽdum præcipue, cùm tñ vomitus

G sit laborioſus? An q̄ laſſitudo colliſis oſſibus, aut prelſatis, aut fatigatis conſequi ſoleat: quos q̄dem effectus patiuntur extrinſecus, aut intrinſecus: idq̄ bifariā: aut.n. ciborum copia carnis vires exuperauit oſſim, aut cùm frequēs corp⁹ ſe cętero corpori miſcuit, quo locū ſibi obtinere apte non poſſit: quale genus excrementorum eſt. Ponderа enim quæcunque extrinſecus corpori applicē tur, laborioſiora ſunt, quàm ipſa corporis mēbra, ēt ſi pondere le
H uiora illis eſſe contigerit. Argumentum, q̄ qui plus ęquo vel ederint, vel biberint, hi minus quāuis laborarint, quàm ieiuni, grauius tñ fatigant: qm̄ cibus locū ſuū non obtinet, vtpote q̄ ad huc maneat crudus. Cùm āt fatigatio maceret, atq̄ colliquefaciat: colliquamentū aūt non niſi excrementū ſit: hoc eſt, q̄d laſſitudinē mouet, dū temere vagat, occurſatq̄ oſſibus, & neruis, & intimis carnis, q̄ rara, ſoluta, patefactaq̄ ſubſtant. Vomitus igit
I cum id extrudat, quod fatigationē īducit, merito hoſtem recreat, liberatq̄ à laſſitudine: corpus.n. quale principio fuerit, tale reſtituit. Blaxat aūt vomitus, nō nimij motus cōne, ſed ſi ita fuerit, vt non plene agatur. Copia.n. ciborū, q̄ in ventriculo remanſerit, & excrementa, q̄ his incidāt cibis, faciunt, vt laſſitudo vomitū conſequat, quemadmodū in corporib⁹ nimiū impletis dictū iam eſt. Quòd ſi nec illis cām laſ-

ſeſcendi labor inferat, ſed cùm K ita ſeſe haberent, laborarint, nec ñs qui non totū cibū ejecerint, vomitus cauſa foret laſſeſcendi. Nā ſi hoc eſſet, haud erat, q̄ nō omnibus euomentibus laſſitudo incideret: nunc vero multi poſt, vbi euomuerūt, alacriores certe redduntur.

Cur laborioſi⁹ brachio ē ina- g
nē iactaſſe manū, quàm cū lapide? An q̄ inani iactura brachiū quaſi conuellit vehemētius: nulla.n. in re nititur, quemadmodū cum mittit, miſſili obdito, fulci L re ſe pōt. Huic proxime ſaltans quoq̄ ponduſculis ſuſceptis innititur. Et qui currit, manus obquatiens, ſe ſuſtentat. Quam ob rem ille plus proſilit, halteres tenens, quàm non tenens: hic velocius currit, manus obquatiens, quàm non obquatiens.

Quam ob cauſam curſus ve- 9
lox tam in hoſtium genere, quàm in cęterorū aīantium facit, vt capita a morbo tentent? quanquā curſus vnuſquiſq̄ detrahere ad M
imā genus oē excrementorū putat, vt ambulatio. quapropter crura eorū implent, qui nimiū ambulant, qm̄ de parte ſuperiori ad imam labit, & alimentum oē, & excrementum. An motus quidē vbiq̄ agere idē pōt. Verū motus velox, cùm vires intēdit, & ſpiritum retinet, caput concalefacit, eiusq̄ venas nimirum inflat, & attrahentes redit facultatis externæ, vt frigoris, vt caloris. adde q̄ pectore cōtinent: nā

ea

A ea quoq; attrahi, reſorberiq; inde credendum eſt. Quibus rebꝰ admiſſis, locum ægrotare illum neceſſe eſt.

10 Cur locis æqualibꝰ, q̃ inæqualibus magis fatigatur: ocyus autem iter æquale, q̃ inæquale cõficitur? An minus laboris tunc eſt, cùm motus nõ ſemper eodẽ habitu agitur, quod ingreſſu inæquali potius fit: ocyus enim ingredimur, vbi minus contra naturã mouemur. Ergo per locum æqualem parce, atq; frequenter

B & ponitur, & attollitur, per inæqualem aũt cõtra. Atqui ratio attollendi cõtra naturam eſt: vi nanq; omnẽ attollendi vſum exequimur. Quod aũt per ſingulos gradus paulũ reddit, id multum per multos demũ exultat.

11 Cur in planis laborioſius accubamus, quã in concauis? An eadem ratio eſt, cur etiam in cõuexis laborioſius, q̃ planis. Cũ enim pondus corporis ſe eundẽ in locũ, in ſedendo, accubãdoue colligit, facit per afflictationem, vt laboretur. Incuruum igit q̃

C rectum, idq; q̃ cõcauum magis tale ſe exhibet: noſtrum etenim corpꝰ in orbẽ ſe colligit potius, q̃ dirigat in proceſſum. quæ autem eiuſmodi ſunt, hæc per plura attinguntur à concauis, q̃ à planis. His eiſdem de cauſis etiã fit, vt quæ cedunt, minus q̃ dura, & retinentia fatigent, & in accubando, & in ſedendo.

12 Cur breues deambulationes fatigationẽ mouere amplius ſoleant? An quia eũ riant, incemptæq; ſunt: faciunt enim vt æpe ſubſiſtatur. De contrario aũt in contrariũ frequenter mutari laborioſum eſt: neutri nãq; aſſueſcere ſinit. quę qdẽ aſſueſcendi rõ vacat fatigatione. vtriq; autẽ ſimul vt aſſueſcas, fieri non põt. D

Cur qui equo vehuntur, quo 13
longius equus decurrerit, eo magis emittere lachrymas ſolent? Vtrum qñ aer, qui ſe obiectat, ſubinde eo frigidior eſt, quo minus teporis corpus attigerit: qđ ñs etiã euenit, qui curſum nudo E corpore agunt: frigus aũt moue re lachrymã poteſt. An contra. res enim calida lachrymã ciet, velut Sol. motus aũt nimirũ calorẽ efficere poteſt. An propter ictum illatum ab aere illud accidit. qũo enim venti aduerſi oculos perturbant, ſic aer occurſans eo magis ferire poteſt, quo equꝰ velocius agitatur.

Cur cętera membra cùm per 14
fricant, pleniora euadant, vẽter aũt ſoleat extenuari? An perfrictione protinus vehemẽtiore ex F tenuatur, cùm is etiã impleri ſoleat illa fricãdi rõne, quam paulatim amplificãdo admouemꝰ. ſed non æque proficit, atq; caro, qua de re quæritꝰ: quippe cũ omnino in exercitando, laborãdoq; venter pręcipue extenuetur. Ratio igitur, q̃ opima quęq; concalefacta liqueſcunt, & ea magis, quæ intenſa ſuapte natura ſunt venter autẽ cuteus eſt, cutis vero ſua natura tenſionem habet.

Sed

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

G Sedenim ꝙ vẽter celerrime opimat, ideo & pingue aliquid ſemper obtinet, niſi morbo laboret. Cuius rei cauſam dixerim, ꝙ cibo ex vicino poſit⁹ eſt. Cùm igitur oĩno pingue res propria naturæ non ſit, ſed aduentitiũ, nec ita neceſſariũ, vt caro adhæreat: ideo & exercitandi, & perfricandi agitatio ventrẽ cõcalefaciẽs, liquefacit, & macerat, alimentumq́, quod inde redundet, mẽbris cæteris diſpertit. quam ob rem ſedile ventrem opimat, reli
H quum corpus extenuat. motiones vero, perfrictionesq́ ventrẽ extenuant, reliquum corpus implent, & augent.

15 Cur peracto lõgo itinere, aut curſu, ſi quis ſe ſup ſummos conſtiterit digitos, calces pedum cõquatiuntur, proniq́ deorſum labuntur? An ꝓp continuatũ, vehementẽq́ motum cõcitati nerui nondũ requieſcunt? Fit enim ſæpe, vt animus euincere corp⁹ totũ poſſit: membra aũt ſingula inhibere non poſſit, vbi ſe quen
I dam in modũ commouere. non enim cor, non penẽ excitum reſidere anim⁹ cogere poteſt. Ratio aũt rei, quam quærimus, eſt, ꝙ multũ ſpiritus circa neruos deuritur, ꝙ nõ ſimul ac ſubſtiteris, refrigeſcere poteſt. Is igitur ſpiritus cõcutiens, veluti ſubtrahendo ſuo motu deducit, facitq́ vt pars remotiſſima minime contineat, itaq́ calces tremiſcũt, quẽadmodũ imum labrũ hoĩs irati.

16 Qua de cauſa qui nõ cõcitate admodũ currunt, numeroſe reſpirant? Vtrum ꝙ numerus oĩs menſurã certo recipit motu: talis aũt motus eſt, qui per æquas agitur portiones, quẽadmodũ agunt, qui currunt leuiter. Ergo ſimulatq́ agere curſum incœperint, reſpirãt ita, vt cùm ſpiratio per cõpares vices propter parẽ metiendi motũ reddatur, numerum ſiue modulationẽ poſſit cõtinuare. An ꝙ omnis ſpirãdi ratio compari viciſſitudine confici ſoleat, modo quis nõ retineat, L ſed tenori trahendi à natura determinato vtatur. Igitur cùm ſedemus, aut ambulamus, ꝙ motus corporis mediocris eſt, numerus palàm nõ fieri poteſt. cũ itẽ curſum concitatè agimus, ꝙ ſenſus conſequi motũ nequeat, numerum percipere reſpirandi haudquaq̃ valemus. At cũ mediocriter noſipſi cõcitemus, motus ipſe mediocris modũ reſpirandi ſenſibilem præſtans, explicare numerum poteſt.

Quare inter currẽdum aer in 17 flatum cõuerti nobis videatur? M Vtrũ qm̃ dum per curſum agitamur, aerem corporib⁹ noſtris continentẽ excitamus, quod nõ niſi flatum mouere profecto eſt. quocirca nõ ſolũ videtur, ſed ẽt vero in flatũ aer cõuertitur. An ꝙ in currendo aerẽ impetu noſtro violemus: quo facto, ſenſũ aeris ꝑ motũ magis afficiamur. ergo recte in flatũ aer ſe conuertere videatur: hoc enim ratione impetus poteſt euenire.

Quã

18 Quam ob rem currentes potius cadimus, q̃ ambulãtes? An q̃ magis, quàm moueamur, attollimus. hoc enĩ inter curſum, & ambulationem intereſt.

19 Cur aſcendentes genibus, deſcendẽtes femoribꝰ elaboramꝰ? An qm̃ dum aſcendimus, corpꝰ ſurſum iactamus *diſtenſionẽq; corporis, genuumq; mouemus, ex quo genibus laborandũ eſt. procliuis aũt locis, eo femoribꝰ laboratur, q̃ ñs ipſis enixi crura ſubmouemus. Ad hæc oẽ, quod præter naturã fit, laborem, dolorem q; mouet. eſt aũt ſm naturã genibus, vt ante flectãtur: femoribus aũt, vt retro. at locis accliuis genua retro flectuntur, nam inniti, firmariq; volumus: procliuis autem femora ante cogun tur, corpus enim ſe pronũ, propenſumq; ita defert.

*diſtẽſioq; corpis, & genibus anlta fit.

20 Cur in itinere media femoris p̃te potiſſimũ fatigari ſolemus? An q̃ longi cuiuſq;, atq; cõtinui pars potiſſimũ media laborat, cùm, ſ. ſtabilitĩ, fixumq; manet: quã ob rem hæc præcipue rumpitur: femur autem tale eſt. ergo partem potiſſimum mediã eius fatigare merito ſolemus.

21 Quã ob cauſam qui humida conſtant natura, facile à labore, æſtuq; ſtrangulantur? An q̃ humor concalefactus trãſit in aera, itaq; acrius vrit. ergo cùm ob nimietatẽ facultas ſubmouẽdi nõ daꝰ, refrigeratio nulla ſubſequitur, atq; ita celeriter hõ calore inſito, & aduentitio exardeſcit. Quapropter ſudor, ſpiritusq; ceſſio eos iuuant, qui ſe exercẽt, qui deniq; laboribus ſe dederũt. Cùm enim humor diſcernitur, atq; extenuatur, ſpiritum inde enaſci neceſſarium eſt.

Quare corpora, quæ modice conſtant, tẽperataq; ſunt, in morbum ſæpius incidunt, & facilius curantur? An vtrunq; eadem de cauſa euenit. eſt enim æquabile, quod modicũ eſt: quod autem æquabile, id compatibilius eſt. quã ob rem ſi qua eiꝰ pars laborauit, protinus totũ collaborat. Immodicum aũt contra, vtpote q̃ ſeiunctius ſit, partiũ ſuarũ vitia minus haurit, minusq; cõſentiens eſt. Ergo ſæpius id in morbum hac de cauſa incidit. facilиꝰ aũt curatur, qm̃ malum partiũ cõe omnium eſt: eo nanq; debilius redditur, quo ſe in plura digeſſerit: itaq; curabilius eſt. Immodicum vero illud, vt q̃ rem communem cum partibus non habeat, minus quidem ęgrotat, ſed difficilius curatur, quoniam malum vehementius vrget.

Cur æqualibus, q̃ inæqualibus locis magis fatigari ſolemꝰ: ocyus aũt iter æquale, q̃ inæquale expedimus? An q̃ minꝰ laboris tum eſt, cùm non aſſidue habitu eodẽ mouemur, quẽadmodũ ingreſſu æquabili potius agitur: ocyus verò ingredimur, cũ vbi minus pari tpe attollimus. Ergo per locũ æqualem vſus attollẽdi exiguus eſt, atq; frequẽs: per inæqualem aũt è contrario.

Quod

G Quod vero per ſingulos gradus paulum redditur, multũ id per multos demum exultat.

24 Cur femora in deſcendendo, tibiæ in aſcendendo laborant? An labor in aſcendendo eſt, qua corpus attollitur: fit enim vt totum corpꝰ nobis oneri ſit. Itaq; cui totũ incumbit, & quo totũ attollitur, id præcipue premit, atq; laborat: hoc autẽ tibia eſt. poſtremã enim hæc longitudinem tenet, nec modo pedis latitudinẽ aliquã ſortitur. vnde fit,

H vt hoc minus ſe valeat ſtabilire. Itaq; vt humeris, ita tibijs pondus ſuſtinemus, laborẽq; ob eã rem, quo humerus maxime affici ſolet, tibia quoq; patiat, neceſſe eſt. At in deſcendendo, qm̃ corpus deorſum ſe defert, ꝓpellitq; contra naturã, hinc labor, & vexandi ratio prouenit: itaq; laborem huic præcipue admouet, cui incũbit, quodq; vexat. Atqui tibia manet, thorax ponderi eſt, femur ſuſtinet atq; vacillat, eo q; & porrectum in longitudinem

I eſt, & ſuperne verſatur, qua ſcilicet thorax procumbit.

25 Cur iter longius tum eſſe vr̃, cùm ignari quantũ ſit ambulamus, q; cùm gnari, ſi modo res cæteræ pares adſint? An q; noſſe quantũ ſit, nõ niſi noſſe eius numerum eſt, remq; non determinatam pluris q; determinatam eſſe perſpectũ eſt. Ergo quemad modum, ſi noſti quantũ ſit, finitum id eſſe neceſſe eſt: ſic etiam ſi ignoras, quaſi reciproce, animus cauillatꝰ oberrat, infinitũq; K id eſſe videtur, quod finitũ eſt. Quã ob rem ſi quantum quodlibet determinatũ non eſſe putet, velut infinitũ id eſſe videbitur, eo q; aptum eſt, vt ſit determinatum. at ſi determinatũ non ſit, infinitum eſt: ergo id quoq; infinitum quodammodo videri neceſſe eſt, quod determinatum eẽ nequaquam videtur.

Cur femora magis, q; tibiæ fa 26
tigantur? Vtrũ q; prope abſunt ab ea parte, quæ excrementũ cõtinet. itaq; vbi ea pars agitata ni L
mium recaluerit, femora expeditius ac plenius attrahere poſſunt, q; tibiæ. An q; femora continentiore cõſtant natura: laboratur enim præcipuè pp continui diſtractionem: quippe cùm etſi nullo excremento ſubſtante feſſi ſumus, tñ femoribꝰ, ac lum bis acrius laboramꝰ. An qũo inguina per ictum oriri nouimus, propter venarũ & neruorum ſocietatẽ, ita etiam laſſitudo potiꝰ in femur incumbit: quod quidẽ M
ab initio proprius abeſt. An q; femur eadẽ habitus ratione ſungit ſuo munere magis, q; tibia: quæ quidem res laborioſior eſt. An q; femora carnis copiã ſuſtinent, itaq; res affatim ĩ his ineſt, quã naturæ rationi tribuimus.

Quam ob cauſam tubercula, 27
& vlcera nõnullis ex labore proueniũt? An corpore impuro motus concaleſaciens, excrementa alia etiã cum ſudore vaporatim deſtringit, qu; craſſa & humore

prauo,

A prauo, hoc eſt acuto, aut amaro, aut ſalſo cõtenta, ſecerni penitus ſuã ob concretionem nõ queũt: itaq; per carnem intumeſcunt atq; exulcerantur propter amari humoris violentiam.

28 Cur non protinus ab exercitatione, aut à medicamento epoto cibus aſſumi debeat? An q̃ adhuc corpus purgatur, nec dum à labore quieſcit, excrementaq; excita redundant.

29 Quã ob rem currere, q̃ ambulare difficili⁹ eſt? An q̃ plus oneB ris fert qui currit: is enim elat⁹, ac pendens, onus ſuper ſe totum ſuſtinet. Atqui ambulat, parte inſiſtente viciſſim ſuſtentatur, quaſi pariete admotus requeſcat.

30 Cur non protinus ab exercitatione eſurire incipimus? Vtrũ ppter colliquefactionis reſidua, dum penitus cõcoquat̃. An propter ſpiritũ, quem labor ex humore ſubdito mouet. An ppter ſitim, quam laboris calor inducit. hæc enim accidunt omnia.

31 Cur genitura ĩ ſomnis ñs proC fluere ſolet, qui aut labore laſſeſcunt, aut tabe cõſumuntur? An q̃ oĩno ita incõtinentes ſunt, q̃ natura calida & humida cõſtãt: ſemẽ enim tale natura eſt. Quod aũt tale eſt, ex ñs, qui tali halitu ſunt, potiſſimũ profluit, cùm calor ſomni acceſſit. quippe cùm corpora tantiſper *exiguum momentũ deſyderent, idq; intrinſecus, nõ extrinſecus. Lalli aũt, & tabeſcẽtes ita affecti ſunt. redundant enim, & elaſſati colliqua-

*in nocte polluunt̃,

*exigua p pẽtione c-geãt, eaq;

mentis calidis propter fatigationem, & motũ, & tabefacti propter diſtillationem, & calorem, quem inflammatio mouet. D

32 Quã ob cauſam crus ſuum ſiniſtrum diutius perfricare cuiq; difficilius eſt, q̃ dextrum? An q̃ parte dextra laborare valemus: rebus aũt præter naturã proficiſcentibus, annumerãda cruris ſiniſtri frictio eſt: fit enim dextra tranſuerſa in partem obiectam. Quæ aũt præter naturam fiunt, hæc factu ſunt difficilia. Siniſtra vero manu partem perfricando E dextrã, nil tale percipimus: quoniam hæc neutrã in partẽ apta potensq; eſt.

33 Cur breues deambulationes laborioſiores ſunt? An q̃ crebro ſubliſtimus, neq; æquabili inceſſu mouemur, cùm flectimus: qd̃ certe laborioſum eſt.

34 Cur in Sole cùm ſtamus, amplius recaleſcimus, q̃ cum mouemur: cùm tñ motus oĩs vim calefactoriã habeat? An non oẽ mouendi genus calefacit, ſed eſt F etiã quod refrigeret. quod etiã in ollis feruentibus patet, quoties eas affiamus, aut verſamus. An quia cùm ſtamus calor permanet: is aũt cùm permanet, amplius calefacit, q̃ cum mouetur. Corpus enim noſtrũ vaporẽ de ſe quendã mittit aſſidue tepidũ, qui proximũ aerem tepefacit, quẽadmodum initio. Cùm igit̃ quieſcimus, aer nos circunfundens, calidus ob prædictam cãm reddit̃. At cùm mouemur, flat⁹

excitat̃,

G excitatur, qui refrigerare nos po
teſt. fiatq; enim quisq; frigidꝰ eſt.
35 Quam ob cauſam qui equo
currunt, quo contentius curſum
arripit equus, eo magis lachry-
mas mittunt: & qui pedibus, eo
magis, quo intẽderint vehemẽ-
tius? Vtrum quoniam aer occur
ſans frigidus eſt. frigus enim la-
chrymas mouet, quippe q; con-
trahendo, condenſandoq; car-
nem, humorẽ exprimat. An po-
tius contra. calor enim ſudorem
H elicit: lachryma autẽ ſudor qui-
dam eſt. quapropter à concaleſa
ctione vtrunq; mouetur, & ſu-
dor, & lachryma, ſalſaq; pariter
ambo ſentiuntur: calorem autẽ
efficere motꝰ poteſt. An propter
aeris ictum. quomodo enim fla-
tus aduerſi oculos perturbãt, ita
etiam aer, qui ſe obiectat, quò
quis cõtentius equũ agitat, aut
ipſe currit, eò magis ictu quodã
molli obuerberat, & ferit. quo
fit vt ſe lachrymæ promant, ſci-
licet meatibus oculorũ relaxatis
I appulſu eiuſmodi. Omnis etenĩ
ictus vim aut ſecandi habet, aut
collidendi, & contundendi.
36 Quã ob rem qui curſum con
citate agunt, conuulſis maxime
corripiantur, vbi quis inter cur
rendum eis ſubſtiterit? An q; ea
potiſſimum diuelluntur, quæ in
partem contrariam vehemẽter
trahimus, atq; mouemus. Cùm
igitur homini currenti, vehemẽ
terq; membra vltra propellẽti,
quis obuiam factus obſtiterit,
accidit vt in partẽ retorqueant
contrariã, quæ adhuc ante per- K
tendunt, atq; proripiunt. Itaq;
diuulſio eo vehemẽtior incidit,
quo curſus contentius agitur.

Cur ambulationes minus la- 37
borioſæ ſunt, quæ inæquales, q̃s
quæ recte agũtur? An quòd ela-
tio erecta ſecundum naturã cor
poris vniuerſi eſt. ideo ambula-
tiones, quas loca æquabilia prę-
ſtãt, laborioſiores, quàm inæqua
biles ſunt, quòd in eaſdem par-
tes laborem admouent, quod in
æquales illæ non faciunt: diſper L
riunt enim magis in omnes cor-
poris partes. Calidis vero tem-
porib⁹ arctę ambulationes plus
valent, quàm frigidis: quippe
quæ partibus externis laboris
plus afferant, & quidem ſudorẽ
ob eam rem euocãdo extenuẽt.

Frigidis cõtra carnem reddũt
conſtantiorem, & ſtomachum
excitent, ciborumq; faciunt aui
diorem. Partibus enim internis
calorem augent, membrisq; ad
frigoris appulſum torpentibus,
locum intimum calore amplifi- M
cato efficacius purgant. Carnẽ
vero ſolidiorem efficiũt, vt quę
per eam vniuerſam nequeant ſu
perare. Accliues etiam ambula-
tiones laborioſiores ſunt, quàm
decliues, magisq; extenuant. Fa-
ciũt enim accliues, vt lumbi po
tiſſimum laborent, decliues vt
femora: pondus enim totum fe-
moribus incumbẽs grauiſſime
premit: quod item, cum præter
naturam ſurſum efferri à calore
cogatur, maiorem in modum ca
leſacit.

lefacit. Itaq; efficitur, vt arduũ ambulandi genus ſudores moueat, ſpiritum ſuſpendendo extenuet, lumbis dolorẽ infligat: crura enim magna cum difficultate ſe in ſublime recipiunt, lumbos inflectunt, frangunt, euellunt: quibus de cauſis labor præcipuus ſequatur neceſſe eſt. Locis autem duris, ac renitentibus habitę ambulationes muſculos, *tendines & nẽruos cruriũ effatigãt: quippe quæ cõtentiones tam neruis quàm muſculis moueant, cùm B enixu agantur violento mollibus vero & cedentibus locis facta ambulatione, articuli potiſſimum ſentiunt. flexus enim articulorum percrebreſcit, cùm ſolum ſuccumbat, dilabatur, & cedat. Eadem autem quæſtio eſt.

38 Cur locis ardui difficili⁹ ambulemus? An quoniam omnis ingreſſus attollentia, & poſitione cõficitur. attollere igitur prę- *ſumis ter naturam eſt, ponere ſecundũ naturã, proponere medium te- C net. In ambulando autem locis arduis, multũ ſortis illius auerſæ à natura proculdubio eſt.

39 Quare qui curſum ex quo arripiunt minus decidunt? An quòd *magis cauent, quàm timent.

*timent, magis cauent.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO SEXTA.

Eorum, quæ ad ſeſſionem, accubitum, & habitum corporis pertinent: cuius quæſtiones. 7.

CVr ſedile alios impleat, alios extenuet? Vtrum habit⁹ corporũ diſtent inter ſeſe, ut alĩ calidi, alĩ frigidi ſint. ergo ſi ita eſt, ca- 1 lidi implentur: cibum enim cor E pus vi ſui caloris exuperat. frigidi autem, ꝙ aduentitium calorẽ deſyderant, quem ex mouendi ratione potiſſimum corpus acquirit, concoquere nequeunt, dum quieſcunt. An ꝙ alĩ excrementis redundant, & ob eam rẽ motum, qui ea conſumat, deſyderant, alĩ non.

Cur partes corporis diſtẽden- 2 dæ ſint, quod qui ſe exercitãt, facere cõſueuerunt. An ꝙ meatus ſpũ ſuo perpurgari oporteat. F

Cur inflexo corpore cubare 3 melius eſt, quod ẽt Medici plerique præcipiũt? An ꝙ venter cũ recaleſcit, cõcoquere celerius poteſt: fic autem fit, vt recaleat. Ad hæc, locũ flatibus dare, in quem incumbant, & innitantur oportet: ita enim minime infeſtabũt. hinc enim & varices, & cæteri abſceſſus iuuant, ꝙ ventriculos cõtinent, in quibus flatũ recipe queunt. Ergo corpore extẽto, caverna nulla eiuſmodi adigi põt:

locũ

G locum etenim omnē viſcera occupant. inflexo autem, ſingula laxantur, & ſinuantur.

4 Cur vertigo ſurgenti potius accidat, q̄ ſedenti? An qm̄ quieſcenti humor vniuerſus vnū in membrū ſe colligit: ex quo cruda etiā oua nequeūt circūuerti, ſed protinus decidunt: mouenti autē humor ſe æque expandit. Surgim⁹ igitur à quiete, qua ita affecti ſumus: ſedem⁹ vero à motu, quo humor æquabili modo H quaq; verſus ſe porrigit.

5 Quam ob cauſam cùm parte corporis dextra cubamus, ſomnus magis accedit? Vtrū q̄ vigilantes contra, q̄; dormientes habemus. ergo cū vigilando parte accubemus ſiniſtra, contrarium ſequetur in dormiendo, initio, cùm id contrariū ſit. An q̄ ſomnus priuatio motionis eſt. partes igit̄, quarū mouere intereſt, quieſcāt oportet: dextrarū autē partium mouere intereſt. Cùm aūt ita accubamus, velut initiū quoddam reſurgēdi detentum, I obligatumq; habemus.

6 Cur torpeamus, & cur man⁹ potiſſimum, & pedes? An q̄ torpor refrigeratio eſt: fit enim pp̄ ſanguinis priuationē, translatio nemq;. Manus autē, & pedes, omniū maxime partium carnis inopes, nerui vberes sūt, ſed prę cipue pedes. itaq; ad refrigerationem celerem ſua natura nimirum habiles redduntur.

7 Cur libenter in latus accubamus ſiniſtrū, in dextrum aūt potius dormimus? Vtrum qm̄ conuerſi ad lucē, min⁹ dormire poſſumus, ſomn⁹ enim in tenebris ocyus obrepit. An q̄ dum in latus accubamus ſiniſtrū, vigilare magna ex parte conſueuim⁹, & operum functio ſic nobis expeditior eſt. Itaq; ad cōtrarium opus contrarius habitus, ſiue ſitus requiritur. inuitatur autem quisq; magis ad opus fungendū habitus ſui ratione. K

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO SEPTIMA.

Eorum, quæ ad conſenſum naturæ animantium pertinent: cuius quæſtiones. 5. L

1 VR à morbis nōnullis ęgrotant, qui ad propinquarint, à ſanitate nemo ſanari poteſt? An qm̄ morbus motio eſt, ſanitas aūt quies: ergo ille mouere poteſt, hæc nō poteſt. An q̄ alterū non voluntarie, alterum volūtarie accidit: res aūt nō voluntarię à volūtariis, cōſultisq; plurimū differūt. M

2 Cur oſcitanti ſæpe in oſcitando reſpōdemus: & cùm mingentem quempiā videmus, ad mingendū mouemur? quod iumentis prę cipue accidit: An propter memoriā: mouemur enim ea ipſa parte, quoties meminerimus. hominibus tñ, quia ſenſu præditi ſunt facilliori, ſtatim vbi viderint,

* cōfertim vniuerſu.

derint, euenit, vt moueantur, re
mini ſcanturq; iumentis autē vi
diſſe non ſatis eſt, ſed alio quoq;
ſenſu opus eſt. Quambrē addito
etiam olfactu, mouētur. qm̄ ſen-
ſus hic in brutis mobilior eſt.
Vnde fit, vt eodem in loco ſequē
tia mingant omnia, quo primū
eminxerit. tum enim præcipue
mouent, cùm olfaciunt: olfaciūt
aūt, poſteaq; appropinquarūt.

3 Quāobrem cùm ſecari quē-
piam, aūt vri, aut torqueri, aut
aliqua re tetra affici videm⁹, ani
mo vicē eius doleamus? An q̄
omniū cōis natura humana eſt,
ignoſcimus ergo, cùm tale quip
piam inſpeximus, propter natu
ræ conſortionem, & familiarita
tem. An qūo nares, & aures deli
bationes quaſdam rerum obdu
ctarum pro ſua facultate conci-
piunt, ſic etiā aſpectus afficitur,
& à re delectabili, & à triſti.

4 Cur à tabe, & lippitudine, &
ſcabie capiuntur, qui appropin
quarint: ab aqua autem inter cu
te, aut febre, aut ſtupore attoni-
to, aut aliquo ex numero cæte-
rorum malorū capi nequeunt?
An à lippitudine, quoniā ocul⁹
pars noſtri corpis mobiliſſima
eſt, cæterarum maxime omniū
rei ſibi obiectæ ſimilis reddi po
teſt, quippe qui facile moueatur
ab eo quod moueat: itaq; fit, vt
cum perturbatum obſpicit ocu
lum, facile ipſe etiam perturbet.
Talis aūt contagio ideo fit, quo-
niam ſpiritum vitiat, grauemq;
reddit. celerrime autem omnes
morbis arripiuntur hīs, qui ſpi-
ritu corrupto proueniūt, quale
eſt omne peſtilens genus: qui au
tem appropinquarint, talē pro-
fecto ſpiritum trahit, qualē eger
ille reddiderit. Ægrotat igitur,
quia morbiferum eſt, quod ſpi-
ritu trahitur: ab vno aūt morbū
excipit, qm̄ vnus ille ſic ſpirat,
cæteri ſecus: eundem vero, quia
quo ægrotarit, hoc nō aliter ſpi-
rat, q̄ fuerit affectus. Sed ſcabies
magis, q̄ lepra, cęteraq; vitia ge
neris eiuſdē, afficere poteſt: quo
niā per ſumma corporis errat,
& humore manat glutinoſo: ge-
nus nanq; prurientiū omne tale
eſt. Itaq; idipſum quia per ſum-
ma oritur, glutinoſumq; eſt, ni-
mirum idcirco attingere poteſt,
cætera nequeunt, vel quia non
per ſumma proueniūt, vel quia
perſiſtere ſuam ob ſiccitatē non
poſſunt, quamuis per ſummam
cutem oriantur.

Quid eſt, q̄ nonnulla ex hīs, q̄ 5
auditu triſtia nobis occurrunt,
vt inhorreſcamus, efficiant? vt
ferra cū exacuitur, et pumex cū
ſecaī, lapis cum mola frangitur?
Quæ aūt notæ affectionū patēt
aſpectui, hæc genera affectionū
ipſa in nobis creāt? dentes enim
ſtupeſcunt, cùm aliquos rem aci
dam edentes aſpicimus. Et ple-
riq; cùm hoīes laqueo ſuſpendi,
vel aliter ſtrāgulari viderēt, ipſi
defecerūt? An q̄ vox omnis, ge-
nusq; oē ſtrependi ſpiritus eſt, q̄
noſtrum ſubiens ſenſum, moue
re nos ſolet: cumq; ſuum motū

G vel magnitudine, vel pulſu vehemẽtiore amplificauit, aliquid ex ijs, quæ noſtro in corpore latent, immutat, & ſæpe iterimit. Ergo ſpiritꝰ, qui quãuis magni, lenes tñ adierunt, ij ſedẽ ipſam cõmouent ſentiẽdi, & lætitia ob eam rem nos afficiũt. Aſperi autem, qm̃ ictum inferũt vehemẽtiorem, ſedem vtiq; illam concutiunt, longeq; pro ictus ſui facultate ſe porrigunt: quod idem res quoq; frigidæ faciunt. Frigiditas enim vis quædã eſt: ſed hanc
H horrorẽ inuehere poſſe, dictũ iã eſt. Aſperitas vero, q̃ pulſu frequenter initiũ pilorum concutiens, in partẽ pellit aduerſam, efficit, vt pili ſe erigãt. pulſo nãq; initio, cacumen pilorum ſe tranſferat in partẽ aduerſam, neceſſe eſt. itaq; fit, vt pili exurgant: oẽs enim deorſum procumbunt. Et ſpiritus quoq;, qui per aures corpori ſe inſinuat, de ſummis ad ima ſe defert. Ergo cũ ſoni, quos modo diximus, aſperi ſint, horror vtiq; ob cauſam prædictam
I moueri poteſt. Sed euenit, vt cæteris partibus potius, q̃ in capite moueatur: qm̃ vt pili partiũ cæterarũ imbecilliores ſunt, ſic affectus hic imbecillus occurrit. Cùm vero ſenſus audiẽdi, q̃ videndi obtuſior ſit, affectꝰ quoq; hebetiores per ſumma errãt, qui ab eo ipſo proficiſcũtur. horror aũt talis eſt: quamobrẽ multis, ac varijs cauſis exiſtit. Senſus videndi vero, cùm omniũ exquiſitiſſimus certe ſit, euenta quoq; ipſa pro ſua præſtantia ſolet in- K
gerere. quo circa efficit, vt ipſi veri affectus proficiſci ex eo poſſint, quãuis vero leuiores. At in ſenſu audiẽdi, vt ipſos minime, ſic eorum expectationem nimirum horremus. rei enim triſtis, & anxiæ expectatio exiſtit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO OCTAVA.

Eorum, quæ ad rigorem, atq; horrorem L
pertinent: cuius quæſtiones. 19.

QVa de cauſa liuidi, qui rigent, efficiuntur? An quoniã ſanguis appulſu frigoris gelaſcit, gelatus autem nigreſcit propter caloris inopiam: albedo nanq; igni tribuit. Quapropter ijs maxime, qui ætate proceſſerunt, caro liueſcit, eo quòd calorem minimum obtinent. M

Cur extrema corporis maxime rigẽt? An propter anguſtiã. foramina enim, quæ in his inſunt anguſta, parũ obtinent ſanguinis, & ob eam rem parum caloris ſortiuntur: ſanguis enim calidus eſt. 2

Cur pedes magis tunc rigẽt, 3
cùm ſuſpenſi tenentur? Vtrum q̃ frigus amplius ad eos aſpirat. An q̃ ſanguis in breuiorẽ ſe contrahit partẽ: itaq; reliquum frigori opportunius redditur, cũ calor deſit.

Cur

4 Cur tpe frigido maxime vis illa famis intolerabilis incidat, qui cãninus appetitus vocatus A est, & hyberno potius, q̃ ęstuo? An ꝙ vitiũ hoc ob inopiã alimẽti ſicci ſolet accidere. tpe aũt frigido & hyberno, cùm calor in anguſta ſe cõtrahit, ocyus interdum deficit alimentũ: quod cũ defuerit, vitiũ id eſuriendi accidere conſentaneũ eſt. At ſi in ea cibi uitioſa cupiditate reſolutio, imbecillitasq; ſecuta eſt, materia ſtatim interna corpis à collecto B calore colliquefcit. quæ ſi ad locum cibo à natura deſtinatũ influxerit, pro cibo ſeipſam corpori applicabit: ſed ſi ſpirandi ſedẽ adiuerit, obmuteſcere, atq; langueſcere neceſſe eſt. obmuteſcere inquã, qm̃ ſpirãdi meatus interſepitur, atq; obſidet: langueſcere aũt eſt pp inediam, cõſumptionẽq; corporis. Celeriter tñ, paucisq; remediis ſubuenit, eo ꝙ eius mali ort⁹ extrinſecus eſt. frigus enim calorẽ corporis noſtri intro compellens, ac contrahens, inſatiabilem edendi illam cupiditatẽ inñcit, atq; intendit. Quãobrẽ quo modo, qui in metuendo tremebant, pallebantq;, periculo demũ liberati, ſubito ad priorẽ redeunt ſtatum: ſic ẽt eſurientes illi, vbi parũ ſumpſerunt panis, citiſſime recreantur: vt qui vi paulo à naturę ratione ſummoti aberrent, nõ qui penitus corrupti deſciſcant. quod. n. naturæ tenorẽ in partem aduerſam violat, idẽ ſuæ naturæ eundem reſtituit. Ergo dimiſiſſe tãtummodo ſat eſt, quẽadmodũ cùm aduerſi inter ſe pueri funẽ enixi retrahunt: quippe qui fune dimiſſo, reſupini protinus decidant. D

5 Cur homines pleni admodũ rigent, cùm tamẽ pingue omne calidum ſit? An propter amplitudinem molis. vt longe à calore interiore diſtant partes extremæ corporis, ſic prope ab extremo frigore abſunt.

6 Cur exercitati frigus vehemẽtius ſentiũt, q̃ inexercitati? Vtrũ I. qm̃ pingue conſumptũ a laboribus eſt, quod vtiq; teporẽ præſtare poteſt: calidũ enim opimũ eſt. An ꝙ ſpiratiora, ſolutioraq; corpora eorũ ideo ſunt, qm̃ pingue, excrementumq; omne detractum eſt, ita vt frigus arcere nequeant. An ꝙ meatibus ꝓ ſudationem patefactis veluti oſtia complura aperiuntur. habitum aũt non eundem ſanitati, & robori eſſe idoneum manifeſtum eſt: alteri nanq; pinguis, alteri laxus videtur planè conuenire. F

7 Cur vt aqua frigida, ſic ẽt calida infuſa horreſcimus? res enim cõtrarias inter ſe idẽ efficere poſſe abſurdũ eſt. An frigida infuſa calor interior extinct⁹ horrorẽ mouet: calida autẽ frigus externum circumobſiſtens in vnum, ſeq; profugũ intercolligens efficere identidem poteſt. Quãobrem vtrũq; ab eodem agitur: verum alias ab interiore, alias ab exteriore, vt dictum iam eſt.

8 Cur pili in cute inhorreſcũt?
G An vbi cutẽ cõtraxerũt, merito eriguntur. contrahunt aũt & rigore, & alijs pleriſq; affectibus.

9 Cur ad extremam vrinæ miſſionẽ inhorreſcere ſolemus? An dum humor calid⁹ ille ineſt, veſica, & meatus qui circa eam poſiti ſunt, pleni, expertesq; frigoris ſubſtant: poſt vero, vbi effluxerit, aere frigido replẽtur: quippe cùm inane nihil eẽ naturæ ratio patiat, ſed aut aeris, aut corporis plenũ eſſe vnũquodq; neH ceſſe ſit. Quòd igitur aer ſe induxerit frigidus, recte vt inhorreſcamus, euenire ſolitum eſt.

10 Cur lingua rigentium, quem admodũ vinolentorum errare ſoleat? Vtrum quod a frigore cõcreſcit, ac indureſcit, mouẽti difficilis redditur, itaq; explanare non poteſt. An quia partes exteriores appulſu denſantur frigoris, humor intus collapſus linguam madificat, ex quo ſuo fungi officio lingua nequit, vt de vinolentis etiã diximus. An ꝙ per
I tremorem à rigore inductũ motus temere agitur, articulate vocabula lingua edere non poteſt, itaq; oberrat, & hæſitat.

11 Cur pili rigentiũ eriguntur? An ꝙ ex refrigeratione calor in partẽ interiorẽ ſe colligit: vbi autem carni caloris beneficium defuit, magis coagit: quod cùm fit, pili erectiores effici coguntur.

12 Cur hyeme cũ currimus, magis rigemus, q̃ cùm ſtamus? An ꝙ aer noſtra ambiens corpora, cum ſtamus, vbi ſemel concaleK factus eſt, nullã præterea moleſtiam infert: cum aũt currimus, alius atq; alius ſubinde frigidus occurrit: itaq; facit, vt magis rigeamus. Ad hæc, aer cũ mouet, frigidior redditur: quod quidẽ in currendo maxime incidit.

Cur tpe matutino frig⁹ a cri⁹ 13
eſt, cùm tñ Sol propius adſit? An ꝙ plus tpis abſentiæ Solis exultat, itaq; terra magis refrigerata eſt. An ꝙ die inſtãte ros, &
pruina cadere ſolent, quæ frigiL da ſunt. An hæc etiã ideo cadũt, qm̃ calor, qui ſurſum ſe extulit, vi frigoris ſuperat, idq; non niſi Solis abſentia euenit. Quocirca cum longe diſtat, nõ cadunt: cũ propius, tum cadunt, atq; gelantur, ꝙ locus vehementius refrigeratus eſt, propter Solis diuturniorem abſentiã. An die inſtãte potius flatus incitantur nocturni, qui gelidi admodum ſpirãt. An nobis frigus acrius idcirco eſſe videatur, ꝙ cibi concocti iã ſunt. inaniores autem cùm ſu-
M mus, frig⁹ vtiq; acrius ſentim⁹, argumentum, ꝙ à vomitu maxime frigere ſolemus.

Cur vbi ſternimus, vel min- 14
ximus, plerunq; inhorremus? An ꝙ ratione vtraq; venis ſubtrahitur: quæ cùm redditæ ſint inaniores, aer ingreditur frigidus, qui rigorem ciere poteſt.

Qua de cauſa qui vehemẽter 15
frigent, ſi ſtatim copioſo igne cõ calefiant, indoleſcũt: ſi paulatim vero tepefiant, ſine magno do-

lore

A recreabũtur? an ꝙ oĩno cũm ex
contrarijs in contrariũ proficiſcitur, magni effici commutatio
ſolet. vt in arbore, ſi quis paulatim deflectit, nihil ẽ quod ſtirps
ipſa laboret. at ſi vehementius
corripit, nec ſenſim abducit, frãgatur neceſſe eſt. Ergo ſi ſimile à
ſuo ſimili affici nihil põt: vt aũt
calor hominis frigentis intus ſe
cõſiſtit, & colligit, ſic humor, &
rigor parti exteriori relinquunt
contrariumq; ſui contrarij corrumpens eſt: efficitur recte, vt ſi
B ſenſim, paulatimq; tepefiant, calor prouocet, & exeat, itaq; minus doleãt: ſin ſubito recaleſcãt,
amplius adducat, & aſtringat,
itaq; dolendum acrius ſit.

16 Cur refrigerati magis ab eodẽ calore vrimur, atq; dolem⁹?
Vtrum caro ſuæ cauſa denſitatis
calorem occurrentem ſibi tenacius ſuſcipit, ex quo plumbũ calidius redditur, q̃ lana. An calor
vi penetrat, eo ꝙ foramina nimio frigore congelauerunt.

17 Quã ob cauſam non rigent,
C qui iraſcunt? An ꝙ ira & excandeſcentia timiditati contrarij affectus ſunt. Eſt autẽ ira ex igne
proficiſcẽs. cũm enim intus copiã ignis retinemus, concaleſcimus: quod maxime ĩ puerili ætate ꝓſpicere licet. pueri nanq; primum ſpũs copiã retrahũt, deinde rubeſcũt. calor enim cũm intus affatim ſubſtat, atq; humificat, facit vt erubeſcãt. nã ſi quis
large aquã frigidã his infuderit,
irã ſedabit: ſic enim calor extin-

guitur. Pauidi aũt, & ꝓterriti cõ D
tra: rigẽt enĩ, & frigidi, pallidiq;
reddunt. calor nãq; eorũ ſe ſummis de partib⁹ ſeuocat ad imas.

Quamobrẽ quoties inhorre- 18
ſcimus, pili eriguntꝰ An ꝙ in humore occluſi cõtinẽtur: humor
enim a pili altitudine vincitur.
horror aũt pulſu frigoris fieri ſolet. frigus vero calidũ humorẽ
congelet, naturę ratio vult. ergo
vbi cõmutatus, cõgelatusq; humor eſt, in quo pili inhærent, pilos ipſos mutari cõſentaneũ eſt.
Aut igiť in partem aduerſam ſe E
transferrent, aut in eadẽ manebunt, ſi rurſus vincere humorẽ
potuerint. at veriſimile non eſt,
vt humorẽ gelatũ, coactũq; pilus vincere ſuo ponduſculo poſſit. Ergo ſi pilus vndiq; gelido
humore obſeſſus, ne quò valeat
inclinari, reſtat ſanè vt erectus
cõſiſtat. An qm̃ calor pulſus frigore ad locũ interiorem ſe colligit. vbi autẽ calor ſe a carne dimouit, caro plenius cogitur, coactaq;, pilos eminẽtius erigi cogit: quo modo, ſi cũ terræ feſtu- F
cam, aut aliud quodlibet infixeris, cõſtruas, atq; vndiq; terram
colligas, efficies, vt magis erigi
poſſit quod infixũ eſt, q̃ ſi terra
minus eſſe coactum ſiueris.

Quam ob cauſam qui rigent 19
maxime, dormire non valeantꝰ
An qm̃ qui riget, ſpiritum magis retinet, q̃ laxat: qui dormit,
magis reddit, q̃ attrahit. facit
igitur rigor, vt contra agatur,
quàm cũm dormitur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO NONA:

Eorum, quæ ad vibices, & cicatrices, & pelles pertinent: cuius quæſtiones. 14.

*fugillata, & cicatrices, & vibices ptinẽt

1 Vr pelles recenter detractę, maximeq; arietum, verberũ vulneribus, & vicibus admotæ, & oua ſuper cõfracta prohibent vlcera, ne conſiſtant? An
H ratione vtraq; humor colligi, intumereq; prohibeẽt. Pars enim colliſa humorẽ trahit, intumeſcitq; propter feruorem: oua ſua lentitia glutinant, atq; ita intumeſcere non ſinunt, vt etiam in ambuſtis glutine agitur. Cõglutinare poſſunt pelles quoq;, ob ſuam lentitiam hærentes nimirum, ſimulq; ſuo calore concoquunt, inflammationẽq; ſedãt. neque enim detrahere eas ſolemus, niſi diebus aliquot poſt. Etiam qui ex ſale acetoue perfri
I candum cenſent, inflammationem tollere volunt.

2 Cur cicatrices reliquo quidẽ in corpore nigræ, oculis albæ inducuntur? An ꝙ cicatrix colorẽ priori cõtrarium trahit, ſcilicet quẽadmodũ omnia, quæ ęgrotarint: vlcera autem parte oculi nigra contrahi ſolent. veruntñ neq; in corpe ſtatim nigreſcũt, ſed principio albæ ſunt: neq; in oculo ſꝙ nigrę, ſed demũ vel ex toto, vel magna ex ꝑte reddũt.

Cur ferula oras ſiue ambitũ plagæ rubidum, medium albũ facit? Vtrum ꝙ ſanguinem pellit ex medio, ꝙ maxime ferit, qa in orbem ſe colligit, & rotunda eſt. An ea quidem de cauſa ſanguinẽ deinde redire oporteret. Rubedo autem non niſi concurſus ſanguinis eſt, iſq; in eum locum, qui ictus eſt. 3 K

Quare cùm membra à ferula vehementius feriuntur, mediũ carnis albũ, oręq; rubræ reddunt? ligno autẽ contra, medium amplius rubet? An ꝙ ferula ſuã ob L leuitatẽ, vbi vehemẽter percuſſit, ſanguinẽ reſidentẽ ꝙ ſumma diſſipat. itaq; vnde ſanguis defueri t, mox ea pars alba exiſtit: quò aũt pleni⁹ fluxit, hic rubor ambit. Cũq; plaga intumuit, ſanguis cito ſuã ſedẽ repetere nõ poteſt, qm̃ & exiguus eſt, & relationẽ per accliue agat neceſſe ẽ: nõ enim niſi copia magna referri poteſt cõtra naturã. At ictus, quos dura corpora inferant, affligunt, collidũtq; ponderis ſui ratione, ac robore. Afflictum itaq; M mediũ cauum reddit, colliſum aũt rarum exiſtit: colliſio nanq; diſſectio, & diſtractio leuis eſt. Quod cũ cauum, colliſumq; reddatur, ſanguis ad id ſummus de oris vndiq; ferẽ: nã & aptus ferri deorſum eſt, & laxa expeditius ſubit, ꝙ ea cedunt facilius. Vbi aũt ſanguis eò ipſe ſe collegit, efficitur merito, vt medium rubore tingatur: oræ aũt, quas deſeruit, albedine decolorentur. 4

Cur

5 Cur nigræ cicatrices hoīum
A ſunt, qui vitio lienis tenent? An
q̄ ſanguis eorum corruptus eſt,
p̄p admiſtionem morboſi, diluti-
q̄s ſanguinis, qui à liene proce-
dit. Cicatrix igit̄ cute prætenui,
ſummaq̄s conſiſtit. ſanguis vero
ille, quia vt dilut⁹ & calidus ſit,
niger eſt, cicatricē nigrā tranſpe
ctus vtiq̄s oſtendit, & quidē fæ-
pius. Hac eadē de cauſa cicatrix
nigrior fit: ſanguis etenim cutis
imbecillitate frigeſcit, & calore
euaporāte atrior reddit. Senio-
B rib⁹ ēt pari rōne cutis magis ni-
greſcit, & natiuę cicatrices atrio
res, q̄s iunioribus habentur. eſt
enim quaſi vibicatū corp⁹ corū
totū, non ob aliquā cutis tenui-
tatem, ſed q̄ calor defecerit.

6 Vtrū quęcunq̄s rei eiuſdē cau
ſam obtinēt, vim habent eandē
ad agendum, an non? verbi cau-
ſa, cū vibices diſcuti & ab ęre, &
à ridicula, & à faba cōmanduca
ta, & à pulmone, & ab argilla, &
ab alīs huiuſcemodi poſſint, ſin
C gulane vi eadē hoc ſufficiant, an
diuerſa? An æs ideo tollit, qm̄ ru
biginē præ ſe fert, quæ pro me-
dicamento accipi pōt. Faba ve-
ro, & pulmo, & argilla, eo q̄ ad
ſe attrahūt, p̄p ſui corporis rari-
tatem: cæteraq̄s prædicta alīs ex
cauſis idē faciunt. An vltimum
quidē in his oībus idē eſt. quod
aūt antecedit, hoc diſcrimini fo-
re, nihil eſt, quod prohibeat.

7 Cur cęteræ cicatrices nigræ,
oculi albæ cōſiſtunt? An q̄ cica-
trices colorē contrahunt cōtra-
rium parti, in qua efficiunt: at in D
parte oculi nigra fieri ſolēt: ergo
albæ efficiantur neceſſe eſt.

8 Cur ictus ferulæ dolorē am-
plius mouet, q̄s aliquod durio-
rum? ita enim deprehendet, ſiqs
cū verberat, rōne cōſyderat: cū
tñ ictū durioris, vehemētiorem
eſſe rō potior exigit. acrius enī
ferit, quod durius eſt. An q̄ ca-
ro non ſolū cùm percutitur, ſed
ēt cùm repercutit, dolet. Igitur à
duris percuti tantū poteſt: cedit
enim propter eorum duritiem.
At vero à ferula vtrunq̄s ſanè ac E
cidit, vt & percutiatur, & reper
cutiat, propter ponderis leuita-
tem, cū ſ. non cedat, ſed renitat,
ita vt ictus poſſit duplicari.

9 Cur thapſia, & cyathus, quæ
cōtraria planè inter ſe ſunt, pari
ter vibices poſſint diſcutere, hic
principio, illa poſt? cyathus enī
frigidus eſt, quod etiā poeta in-
quit Homerus: Et gelido dentes
defixit in ære: thapſia vero cali-
da, & vrens. An q̄ vt animo de-
ficiētib⁹ aqua, ſic cyath⁹ vibica
tis occurrit. Obuiās enim refri- F
geratio colorē prohibet educi è
ſanguine, q p ictū ad ſumma cō
fluere corpis, atq̄s cōcreſcere ſo-
let, vbi calor deceſſerit. fit. n. vt
pinde ac ſi extra ſit, congeleſ, cū
ſub cute ē, ppeq̄s abeſt, vt extra
ſit. at vero cū calori exit⁹ negat,
nō cōcreſcit, ſed ſe rurſū diffun-
dit, & ſedē vñ effluxit, repetit.
Quod idē thapſia quoq̄ p̄ſtare
pōt, quippe q̄ caloris ſui faculta
te, phibeat, ne ſanguis gelaſcat.

10 Cur ęneis quibuſdā admotis, G ut cyathis, alijſq; generis eiuſdē vibices reprimi, reſoluiq; pñt? An qm̄ æs natura frigida eſt: ergo calorē efluere vetat è ſanguine, quē ictus collegit. eo nāq; per ſumma corpis exhauſto, vibex exiſtit. itaq; celeriter admouēdū eſt, antequā geletur. Et thapſia vero ex melle illita eadē de cauſa iuuat: quia enim calida ē, ſanguinē refrigeſcere prohibet.

11 Cur ſi eodē in loco ſæpius vlcus extiterit, cicatrix atra duceť? H An quacūq; pte vlcus ſe oſtēderit, hęc admodū debilitať, eoq; magis, quo vlceratū ſæpius ſit: debile āt oē frigeſcit, humoriſq; plenū ē: quo fit, vt nigrū quoq; appareat. Et qdē vlcera magna, & vetera cicatrice atra obducta videm⁹. Sæpe aūt vlcus cœpiſſe ñ aliud ē, niſi vlc⁹ diu habuiſſe.

12 Cur vibicib⁹ cyathos admouerī ſolem⁹? An q̄ loc⁹, q̄ icti fuerim⁹, refrigerať, caloreq; inde oīs ꝺceſſit. cyath⁹ itaq; admot⁹ facit I ęris frigiditate, ne calor abeat.

13 Cur pili cicatricib⁹ nequeūt exoriri? An q̄ omnes meat⁹ obcæcantur, & variant, è quibus pili ſe promouere ſolent.

14 Cur ictus tumorē, liuorēq; ſuſcipiāt? An q̄ de loco pcuſſo humores diſiecti ī loca ꝓxima runt, ī qb⁹ offendētes retorquēť. itaq; coniuncta, conglutinataq; humorū copia, tumor per collectionē exurgit: & ſi quæ venulę ruptę ſint, cōfluuiū id humoris ſubcruentum fiat neceſſe eſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMA.

Eorum, quæ ad res naturales pertinent tuius quæſtiones. 67.

1 CVr in animantium genere alia tuſſiunt, alia non? verbi gratia, hō tuſſit, bos minime. Vtrū q̄ cæteris maxima ex parte excrementū aliorſum ſe vertit: homini aūt eò conuerti natura uoluit. An q̄ homo maximū, humidiſſimumq; cerebrū continet. tuſſis autem pituita diſtillante fieri ſolet.

2 Cur homini tantūmodo ex omni animantium numero ſanguis è naribus defluit? An qm̄ plurimū cerebri, idemq; humidiſſimum homo continet: vnde venæ excrementis per ora eodē tendentia nimium repletæ, profundere inde coguntur. Sanguis enim vitiatus quiſq; integro tenuior reddiť. talis aūt eſt, qui ſe M cerebri excrementis miſcuerit, & quaſi in ſaniem degenerat.

3 Cur alia ex animantibus ſub cutē, alia intra carnē, alia vtroq; modo pingueſcere cōſueuerūt? An quibus denſa eſt caro, ñs inter cutē & carnē humor prætenuis cogitur: q̄ is ſemper ſua natura eminet, atq; reſidet, qui tandem concoctus pingue effici ſolet. Quæ aūt carne ſunt rariore, cutēq; gerunt obuiā, hæc copiora

intra

A intra carnem redduntur. Quæ vero vtroq; mõ se habent, vtro que etiam pingueſcunt.

4 Cur vitiliginem pueri, mulie resq; minus habent, q̃ viri, & in eo ipso fœminino sexu, quæ pro uectæ ætate sunt, magis hũt, q̃ minores? An q̃ vitiligo exitus ſpiritus eſt. Corpora autem pue rorum contextu denſo, non faci li expiratu conſtant. & mulierũ minus expirant: q̃ virorum: ſpi ritus nanq; in menſtrua se auer tit fœminæ. denſitatem vero le- B uitas eiuſdẽ ſatis declarat. Quæ autẽ corpora ętate procesſerint, aut conſeruerint, reſpiratiora euadunt: hæc. n. modo ædificij veteris ſtructuram ſuarum par tium laxiorem iam habent.

5 Cur homo tantum habeat vi tiliginem? Vtrum q̃ tenuiſsimã is ex omnibus animalibus cutẽ habet, ſimulq; ſtatibus redũdat. indicium vero, q̃ vitiligo parti b⁹ tenuiſsima cute obtectis, ma xime, primumq; exiſtit. An & his ipſis de cauſis, & præterea q̃ C homo vnus ex omnium animã tium numero caneſcit: quippe cũm in vitiligine pili canicie im mutentur. itaq; fieri non poteſt, vt vitiligine hẽant, quę nũ quam caneſcere ſoleant.

6 Cur capris, & ouibus lac plu rimum demulgetur, quæ corpo re non maximo ſunt: homini au tem, & boui minus, ſ. ad corpo- ris proportionem? Vtrum q̃ his copia in corpus abſumitur, cæ- teris in excrementum ſe cõfert; ouibus autem, & capris quantũ D excrementi acceſſerit, omne in lac tranſit. An q̃ plura gignunt, q̃ quæ magno ſunt corpore: ita que plus attrahunt excrementi. qm̃ plura alendũ ſit. An his gra uidis plus excrementi propter corporis imbecillitatem redun dat: lac autem excremento con ſiſtere certum eſt.

Cur animãtium alia cũ aquã 7 mutarint, colorem ſuum amit tunt, ſimiliaq; loci illius domeſti cis redduntur, vt capræ: alia ve ro nunquam amittunt, vt hõ. E

Ad ſummam cur alia mutan 8 tur, alia non: vt coruus, qui ſem per incommutabilis perſiſtit? An quorum natura vincere, per domare q̃ humorem nõ poteſt, vt auium, quæ veſicam quoque nullam ob eam rẽ obtinent, hæc nuſquam mutari poſſunt.

Sed cur non illa eadem, ſed q̃ 9 nata ex his ſunt, hæc mutentur? An q̃ recens nata ſuis parentib⁹ ſunt infirmiora.

Cur mares corpore maiori 10 ex toto penè ſunt, q̃ fœminæ? F Vtrum q̃ mares calidiores fœ minis ſunt: quæ res vim obtinet augendi. An q̃ mares pręditi na tura integra ſunt, fœminæ mu tea, oblæq; fiũt deſciſcunt. An q̃ ma res longo temporis ſpatio perfi ciuntur, fœminæ breui.

Cur in animantium genere 11 alia breui tempore pariunt, alia diu geſtant? An longius perfici ſolent, quibus longiora ſunt vi tæ ſpatia. ſunt autem partu tar-

diora

diora,quę lõgo tempore viuũt. Sed non vĩr id eſt.equ⁹ enim vt tardius maxime q̃ homo parit, ſic viuere minus poteſt. Cuius rei cauſam vuluæ,ſiue vteri durities habet.quomodo.n. ager ſi tiens haud cito ſuas ſtirpes enutrit, ſic durior vulua equarum in formando, nutricandoq; ſuo fœtu remoratur.

52 Cur proles cæterorum aĩantium magis,q̃ hominis ſuis parentibus ſimilẽ gerit naturã? An q̃ homo vago,varioq; plurimũ animo in coitu eſt.prout autem H pater,materq; in conceptu affecti fuerunt,ita partus euariant. Cætera vero animantia omnia, aut certe plurima,rei tm̃ ipſi intẽdunt,totaq; ſeſe veneri dedũt. Adde, q̃ ob eam auiditatem minime repleri magna ex parte patiuntur.

53 Cur alibi tam hoſes, q̃ equi oculis magna ex pte cæſiis sũt? An cum oculi triplici coloris genere diſtĩguant,nigro, caprino, & cæſio, corporis totius colorẽ oculi quoq; color cõſequit:itaq; I haud immerito cæſius eſt.

54 Cur hoſes nana ſtatura ,pueniunt? Vel potius quærendũ in vniuerſum,cur in animantium genere alia paruo, alia magno cõſiſtãt corpore? Cauſa duplex ſanè reddi poteſt:aut enim loc⁹, aut alimentum id facit.locus, ſi anguſtus eſt: alimentum, ſi exiguũ:quod ẽt partu iã edito non nulli efficere conant, vt qui catellos ĩ caueolis occluſos educãt. Quibus itaq; cauſæ locus eſt, hi K pomiliones reddunt. Sunt.n.latitudine quidẽ, profunditateq; pro magnitudine ſuorũ parẽtũ, breues tñ oĩno. cuius rei cauſa eſt, q̃ recte lineæ in aduncas ſe flectunt. igit qũo tabernarũ picturæ,quamuis breues,tũ diſtẽtæ in latitudinẽ, profunditatẽq; cernunt:ita pomiliones quoque formari ex loci anguſtia incidit. At vero qui ob alimenti inopiã perfici non potuerint, hos membris quoq; puerilibus conſtare videmus.fitq; vt aliqui, quãuis L breues admodum ſint, modice tũ coagmentatas oẽs ſui corporis partes habeant, vt Melitẽſes catelli. Ratio.n.q̃ non vt locus, ſic natura ſuũ efficere op⁹ ſoleat.

Cur in animantiũ genere alia 55 marisac fœminæ coitu creant, alia concretis quibuſdam prouenĩunt; ſimulatq; primus eorum ortus extiterit? quemadmodũ qui de natura docẽt,primũ animãtium ortũ,mutatione,dimotioneq; mundi, vniuerſiq; orbis ingente diſſerunt extitiſſe: & q̃ M nunc,ſi rurſum ortus eiuſmodi futur⁹ ſit,tales motiões aliquas præcesſiſſe oportebit.Principiũ enim rei cuiusq; maximum eſt, quippe q̃ rei dimidiũ ſit. ſemen autem genitale principium eſſe certum eſt. ergo minutorũ animalium quorumq; ortus nullo agi mutuo concubitu ſolet. cauſa,cur vt principio extiterunt, creari nunc etiam poſſint, ſeminis exiguitas eſt. rei nanq; minoris

S notis minus quoq; principium
esse conuenit. Quamobrem hu-
ius etiã seculi mutationes semẽ
animantiũ minutorũ generi sa-
tis contrahere possunt, quod sæ
pius vsu euenit. tum. n. maxime
oriuntur, cum mutationes tem-
porum incesserunt. Maiorũ au-
tem genus mutationem quoq;
pro sui magnitudine desyderat
ampliorem.

16 Cur animantium alia partu
sunt numeroso, vt sus, canis, le-
pus: alia nõ, vt homo, vt leo? An
H q; alia vuluas, siue vteros conti-
nent multos, totidemq; forman
di loculamenta, quibus impleri
percupiunt, quibusq; semen ge-
nitale diuidendum, inserendũq;
est: alia contra se habent.

17 Cur homo inter animantes
oculorum minimũ pro sua ma-
gnitudine habet interuallũ? An
q; omnium maxime naturali so
lertia homo constat. Sensus au-
tem contuẽdi partẽ versus prio-
rem natura posuit: id. n. conspi-
cere oportet, in quod nos ducit
I ratio mouendi. quanto aũt ocu-
lorum plus discriminis sit, tanto
magis conspectus vergent in la-
tus: qui si fm naturã sedẽ debeãt
obtinere, q; minimum esse inter
uallo certe oportet. sic enim par
tem versus priorem ingredi ma
xime possumus. Ad hęc cæteris
aĩantibus cum careant manib⁹,
despiciãt prorsus in latera neces
se est: itaq; plus eorum oculi di-
stãtiter sese, & maxime ouiũ, eo
q; maxie pno capite ĩgrediunt.

Cur cæteris animantibus par K
tim nunquam profusio seminis 18
per somnũ incidere assolet, par-
tim raro? Vtrum q; nullũ hoie
excepto resupinum cubare con
sueuit. nullum aũt nisi resupinũ
semen profundere potest. An q;
cætera non pariter, vt homines
somniant. seminis aũt per quie-
tem illa profusio non nisi cum
imaginatione fieri potest.

Cur aĩaliũ alia caput moueãt 19
alia nõ moueãt? An q; quæ collo
carent, ea caput mouere neque-
unt: nonnulla autẽ carent collo. L

Cur in animantiũ genere ho 20
mo sternutare maxime solet?
Vtrũ q; meatus obtinet amplio
res, per quos spirit⁹, odor q; sub-
eunt: his. n. spiritu repletis ster-
nuimus. Indicium vero datur
esse meatus homini laxiores, q;
is olfactu minime oĩum valet,
quo nãq; arctiores meatus sũt,
eo magis vim obtinent olfacien
di. Quòd si in ampliores pl⁹ hu-
moris ingrediẽ, quo inflato ster-
nutamentum fieri solet: tales au
tẽ genus hoĩum oĩum maxime M
animãtiũ obtinet: merito hõ so-
l⁹ sternuere sæpissime cõsueuit.
An q; homo breuissimis nari-
bus est, ita vt humor concalefa-
ctus celeriter commutari in spi-
ritum possit, cùm cæteris refri-
gescat præ longitudine prius, q;
mutetur.

Cur nullius animalis lingua 21
est pinguis? An quoniam pin-
gue vnumquodque dẽsum est.
Lingua autem rara sua natura,
pro-

G propterea eſt, vt percipere poſ-
ſit genera ſaporum.

22 Cur fœminæ intento corpo-
re mingunt, mares minime? An
cp fœminarum veſica remotius,
tum profunditate, tum longitu
dine ſita eſt: iacet enim vulua ea
rum interius ſedem, atcp veſicã.
itacp humor emittendus vim, p
pter ſpatiũ vuluæ deſyderat ple
niorem, quæ per ſpiritũ corpo-
re intento acquiritur.

23 Cur ſues hybernum pilum
amittere non ſolẽt, cum cæteræ
H quadrupedes ſoleant: nam & ca
nes, & boues certe amittere aſſo
lent. An cp ſus calidiſſimꝰ oſum
eſt, partiſcp calenti corporis eius
pili adhærent: quippe cum pin-
gue tale eſſe neceſſe ſit. Cæteris
itacp, vel qa humor refrigeſcit,
pili defluunt: vel quia ſuus calor
alimentum concoquere non po
teſt. Suibus vero non idem inci
dit, vel qa nihil humor interior
affici poteſt, vel quia bene alimẽ
tum concoquitur. nam & ſi qñ
cauſa, cur defluãt, ſit, tñ pingue-
I do vetare poteſt. Oues, ac homi
nes propter ſui pili tum denſita-
tem, tum copiam, non ita affici
pulſu frigoris poſſunt: non. n. al
tiꝰ refrigerationi ſubire licet, vt
poſſit vel humorem gelare, vel
calorem concoquẽdo ſeuocare.

24 Cur ouibꝰ expilatis mollior
pilus ſubnaſcit, homini durior?
An cp ouiũ pili ſummæ cuti co-
hærent, euelliſcp ob eam rem ſine
vllo poſſunt labore, cum initiũ
alimẽti integrum maneat, quod
carni iunctum eſt. meatibus ita- K
que patefactis, excremẽta reſpi-
rare melius poſſunt. vellus. n. p
prio carnis veſcitur alimẽto: ca-
ro autem molli, dulciſcp alitur pa
bulo: Hominum contra, cp altiꝰ
pili inhærẽt, per vim, ſummoſcp
cum dolore euelluntur. conſtat
id, quandoquidem ſanguinem
ſecum detrahunt. Corpore igit
ſaucio euenit, vt tãdem cicatrix
obducatur, vnde fit, vt vel ſinẽ
pili amplius promendi faciant,
qui euulſi fuerint, vel quandiu
præterea promere poſſint, duri L
extrudantur, eo cp omne valens
alimentum carnis exhauſtũ eſt
nec niſi materia inutili, & ſuper
uacua pilus prouenit. Inditiũ,
cp hominũ omnium plagam in-
habitantium meridianã pili du
ritiem præ ſe ferunt: qñ calor ex
terior altius corpus ſubiens, ali-
mentũ concoctu facile abſumat
in vaporem. cõtra eorum, q ſub
aquilonem incolunt, molles, la-
ſciuiſcp funduntur, cp his ſanguis
dulciſcp ſapor per ſummam po-
tius fluitat formam: quamobrẽ M
his color quoq; hilarior eſt.

25 Cur ouium pili eo duriores
ſunt, quo prolixiores: hominũ
contra molliores, quo prolixio-
res? An cp ouium pili, qui quale
diximus capiunt alimentũ, vbi
procul ſe ab ſuo deduxerunt ini
tio, ieiunius veſcũntur: & alimẽ
tum, quod ineſt vi caloris, facile
pro ſua inconcoctione euapora-
tur. itacp ſiccati duriores reddũ-
tur: molle nanq; humidum eſt.

Homi-

A Hominũ vero pili minus alimẽ
ti, ſed plus ſuo initio hauriunt,
eõcoquitur autem plenius, qm̃
minus eſt. cõcoctum aũt pilum
efficit molliorem : concocta etenim quæq; molliora incõcoctis
redduntur. Inditium, q̃ oues re
centes vellera molliora gerunt,
q̃ vetulæ: copia nanque excrementi pilum & ouis, & homi-
nis procreat.

26 Cur hirti hoſes, & aues vene
ris ſunt auidiores? An q̃ natura
humida, & calida ſunt, qua qui-
B dẽ vtraq; qualitate opus ad coi-
tum eſt: calor enim excernit, humor excernitur. Hæc eadem ratio eſt, cur etiã claudi homines
ſint ſalaciores. his.n. vt parum
alimenti deorſum propter crurium vitiationem labit̃, ſic multum loca petit ſuperiora, ſeq; in
ſemen conuertit.

27 Cur homini nulla iuba data
a natura eſt? An qm̃ barba data
eſt: ergo quod excrementitium
alimentum cæteris animantib9
in ceruicem ſe confert, id homini maxillas adire ſolitum eſt.

28 Cur pedes animalia pares ha
C beant? An q̃ fieri non poteſt, vt
aliquid moueatur, niſi parte aliqua ſui conſiſtat, dummodo nõ
proſiliat. cum igitur ex duobus
illis, motu & ſtatu confici ingreſſum neceſſum ſit, paritatis iam
inde ratio patet. Bipes enim altero pede mouetur, altero ſtat. Et
quadrupes quoq; cum duobus
mouetur, reliquis duobus innititur. Pariq; modo de cæteris, q̃
vel ſenis, vel etiam numeroſiori D
bus pedibus ingrediuntur, animaduertere licet.

Cur equis, & aſinis pili è cica 29
trice, pmere ſeſe poſſunt, hominibus autem nõ poſſunt? An q̃
cæteris animalibus tergus pars
per ſe corporis eſt: hominis aũt
cutis veluti affectus carnis exultat, quippe quæ ſumma illi9 forma refrigente, ſolidiuſcula exiſtere videatur: quemadmodum
cruſtæ in pulte ſuperducuntur,
quas vetulas appellamus. cũ ita
que illæ nõ niſi farina elixa ſint, E
hominis quoq; cutis nominata,
non niſi caro putanda eſt. Vbi
igitur hæc vel vulnus acceperit,
vel attrita fuerit, incidit, vt hoſ
quidem caro condẽſetur. quam
obrem ſumma corporis parte
immutata, vulnus non eandem
compagem capit, qua corpus iã
inde ab ortu naturę extitit. cum
itaq; hæc immutata ſit, nihil p-
fecto abſurdũ fuerit, ſi ex ea non
idem præterea proficiſcatur. Sicut ſ areis quoq; appellatis licet
percipere: nam illas etiam corpo P
ris ſummi corruptionẽ, immutationem q̃ eſſe nouimus. At iumẽtis attritis, vbi ad ſanitatem
redierunt, partes vitiatæ corporibus denuo eiſdẽ replent̃, quãquam debiliorib9, q̃ principio
fuerint. Sed cum etiam cutis eorum pars ſit, confici pili, prouenire q̃ poſſunt: cute nanq; pilos
enaſci certum eſt. ſed cãdidi propterea oriuntur, qm̃ vt ſecunda
hęc cutis imbecillior, q̃ prima
eſt

G eſt,ſic pilus candidus ille imbecillimus exit.

30 Cur in animalium cæterorũ genere ſeruari æque gemini poſſunt,quanquã ſexus ſunt vtriuſque:in hominũ autem non poſſunt? An ꝙ homini maxime partus geminatio contra ſuæ naturæ legem accidit:ſingulos.n.parere ſancitum eſt, tũ in geminis ipſis marem, ac fœminã creari natura oĩno recuſat. Ergo quod maxime contra naturam eſt, id
H & imbecillum eſſe rõ poſtulat.

31 Cur equis,& aſſnis pili è cicatribus poſſunt euenire, hominibus autem non poſſunt? An ꝙ cicatrix vel ſuam ob denſitatẽ impedimẽto eſt,vel quia deprauat nutrimentũ hominibus. itaque ex toto hominibus propter pili infirmitatẽ impedimẽto eſt: equis autem,ne pili exeant, nunquã eſt, ſed deprauat, facitq; ne prior integritas ſeruetur.

32 Cur pares pedes natura animantibus dedit? An cuiq; cum
I mouet,partem aliquam requieſcere neceſſe eſt. Quòd ſi pedes ĩpares eſſent,ne hoc fieri poſſet, accideret.agitur.n.mot⁹ ſitu obuerſario pedum.

33 Cur aĩalia, vt minus temporis dormiunt,q; vigilent, ſic nõ continue,ſed vicisſim modo vigilando,modo dormiendo,ſomnũ ſuũ perficiunt? An ꝙ non ſimul oĩs vacans materia coquit, ſed vbi pars aliqua eſt cõcocta, leuatũ iã aĩal expergiſcit. Et vero ſæpiusilli expergiſcunt, quibus ea pars frigida eſt, quæ quidẽ excrementũ domat, & cõcoquit.fit.n.vt celeriter,ſæpeq; ceſſetur:ceſſatio aũt non niſi expergefactio eſt. Suauis quoq; res ex ipſa,qm̃ requies eſt, non immerito eſſe vr̃.ſed nihilo quidẽ pl⁹ temporis in munere naturaliũ actionũ conſumimus. nam etſi eſſe ſuauius eſt,q; non eſſe, non tñ pl⁹ tẽporis propterea edim⁹. q; a cibo abſtinemus. R

Cur animãtiũ alia ſtatim pa- 34
rentes ſectantur,alia ſero,vt homo,vel vix,vel nũquàm? An ꝙ L
alia cito vim recipiũt cognoſcẽdi,alia ſero,& alia rei ſibi cõmodæ ſenſum obtinent,alia carent. Quę igiť hęc ambo ſenſum dico rei cõmodæ,ſuiq; corporis perfectionẽ ſortiunť, hæc parentẽ ſectari protinus queunt. Quæ nõ vtrunq; illorũ habẽt,hæc id facere ipſum nequeũt: opus.n.eſt & viribus,& ſenſu.

Cur genus vitiliginis,qđ leu 35
ca appellatur, quaſi albam dixeris,cæteris animantibus contra
hi nequeat? Vtrum ꝙ hominib⁹ M
morbo hæc eſt: cæteris aũt aĩalibus tergora varia, piliq; eodem modo albedine afficiuntur. Attamẽ ambiget aliquis,quęretq;, cur non poſtea, ſed ſtatim ab ortu naturæ varietas illa exiſtere ſoleat. An ꝙ cæterorum animãtiũ tergora dura ſunt:homo aũt è natura prætenui cute continetur. Vitiligo autem ſpirit⁹ ſecretio eſt,qui cæteris aĩantibus excerni tergore denſo prohibetur.

Cur

A Cur vbi vitiligo, canities quo-
36 que est: reciprocari autem nõ li-
cet, vt semper vbi canities, sit ẽt
vitiligo? An ꝙ pili omnes cute
proueniunt: canities autem pu-
tredo veluti quædam est. cũ ita-
que cutis morbo laborat, pilum
etiam laborare inde necesse est:
cùm autem pilus, cutem male af
fici necesse non est.

37 Cur animãtium alia post par
tum sequire solẽt, vt canis, vt sus:
alia nihil efferant, quod perspi-
cuum sit, vt mulier, vt ouis? An
B ꝙ superuacua redundant mate-
ria, hæc suam clementiam seruãt.
quantum. n. dolori esset, secretũ
in partu est. Quib⁹ autem secre-
tio non a vacãtibus, sed integris
fieri materijs solet, hæc exasperã
tur, & sæuiunt. Vnde fit, vt exte
nuatio quoqs iram ratione habi
tus moueat: vt etiam gallinæ fu
riunt, non cũ pepererint, sed cũ
incubant, ratione inediæ.

39 Cur spadonibus cætera in se-
xum fœmineũ vitiata mutant,
(vox enim tenuis, corpus imbe-
C cillum. deniqs ita boies cõmutã
tur, vt etiã cęterorũ aĩantiũ quę
cunqs castrata. nam & tauri, &
verueces sua cornua è contrario
gerunt: ꝙ fœminæ quoqs eorũ
contra, quàm mares armantur
cornibus: itaqs alĩ maiora excisi
gerunt, alĩ minora.) magnitudo
vero tantummodo, spadonibus
dico, ad sexum virilem cõmuta
tur: maiores nanqs redduntur:
quę quidẽ res maris sua pfecto
est, quippe cũ fœminæ minores
maribus esse soleãt. An ne id qui D
dem ad marẽ, sed ad fœminã per
tinet. haud. n. omne magnitudi-
nis genus, sed longitudinis dũta
xat acquiriẽ, cum mas profundi
tate etiam augeatur, & latitudi-
ne: sic enĩ perfici ipse aslolet. Ad
hæc, vt fœmina ad marẽ, sic fœ-
minæ ipsius virgo se habet ad
mulierẽ: altera. n. generosa iã est
altera nondum est. In eam igit
ipsam fœmineę magnitudinem
mutant: crescere nanqs in longi-
tudinem corpus assolet fœmina
rum. Vñ carmen illud Homeri: E
Virgo Diana dedit prælongi ,,
corporis vsum.
Vtpote cùm rem, quã suam ob
virginitatem haberet, largiri ni
mirum posset. Ergo non magni
tudine in marem mutatur, cùm
non in magnitudinis genus per
fecte commutetur. spadones. n.
longitudine tantum in magnitu
dine proficiunt.

Cur spadones, vel oĩno varici 39
bus vacant, vel minus hñt, quã
cæteri? An qm̃ naturam suã dũ
castrarent, in genus seminis in- F
fœcundi cõmutarint. Talis aũt
est puer, & mulier: quorum neu
trum habere varices solitũ est,
præterquam si mulier raro.

Cur homo omnium maxime 40
aĩantiũ oriri claudus põt? Vtrũ
ꝙ cæterorum crura robustiora
sunt: osse nanqs, & neruo tã qua
drupedum, quàm auiũ constãt,
hominum carne redundant. Ita
que facilius hæc ob suã mollitiẽ
lædi pñt, cum se ĩ vtero mouẽt.

An

G An ꝙ ſolus ex omnium animantiū genere varia generationis tẽpora obtinet: nam & ſeptimo, et octauo, & decimo menſe venire in lucem poteſt: cæteris tempus vnum perficiendi ſine mora ſtatutum eſt: hominum generi tẽporis multum, pro varia ratione immorandi conſumi neceſſe eſt. Itaq; cum fœtus mouent, extrema, ꝙ tenerrima ſunt, facile infringuntur, & eo magis, quo plus temporis interceſſit.

41 H Cur ſpadones cruribus putridis, vlceroſiſq; ſunt? Vtrum ꝙ etiam mulieres crura habẽt eiuſmodi: ſpadones autem effœminati omnino ſunt. An hoc accidit. Cauſam aũt mulierib⁹ quoque reddere illam debemus, ꝙ calor deorſum ſe vertit, quod ẽt mẽſtrua declarant. Vnde fit ẽt, vt præ nimio humore, neq; ſpadones, neq; mulieres pilis valeant redundare.

42 I Cur nullum animal, niſi homo, calculoſum fieri poteſt? An ꝙ iumenta, & q̃ vnguibus ſunt numeroſis, veſicæ meatus obtinent ampliores. Quæ autem nõ protinus, ſed poſt parere intra ſe animal conſueuerunt, vt piſces nõnulli, ex his nullum veſicam habere nouimus: ſed humor ſub ſidens ille totus in aluũ cõſtringitur, ſicut etiam in auibus fit: itaq; celeriter exit per ſedem. At homo veſicam habet, & cerui eem eius canali anguſto pro magnitudine porrectam. Ergo ꝙ mẽbrum id adeſt, quantum ter reni humoris ſeuocatur, in veſicam contrudit, ex quo vaſa quoque vrinaria, i. matula, eo ipſo tinguntur. Loci autem calore efficitur, vt amplius concreſcere, atq; craſſeſcere poſſit. Retinetur vero, augeturq; propter canalis anguſtiam. cum enim terrena illa ſubſidẽtia prodire ex facili ne queant, reuerſa cohærent inter ſeſe, calculumq; ita conficiunt. K

Cur non iumẽta, non boues, aut omnino quæ cornua gerũt, non aues ructare ſoleant? An propter ventris ſiccitatem. celeriter enim conſumitur, percolaturq; humor: qui dum immoratur, inflaturq;, ructationẽ mouere poteſt. Iumentis tñ ob colli ẽt prolixitatem flatus deorſum ſe vertit: quamobrem his crepitus vẽtris maxime incitatur. Auium, cornigerorumq; genera neutrũ faciunt. Quinetiam ruminantibus ructare negatũ eſt, qm̃ plures continent ventres, & quem reticulum appellamus: facultas etenim meãdi tam ſuper, q̃; ſubter flatibus multifariam præſtatur. Itaq; humor conſumitur antequàm in flatum vertatur: qui flatus moueat vel ructum, vel crepitum. 43 L M

Cur in animantiũ genere q̃cunque domeſtica, eadem etiã fera reperimus: quæcunq; autẽ fera, non vtiq; eadem domeſtica natura creauit? etenim homines feri nõnuſquam cernuntur, & canes apud Indos, & equi alibi: ſed non leones, non pãtheras, non 44

A non viperas, non alia complura domeſtica eſſe nouimus. An ꝙ res praua, & facilis ortu eſt, & mutari quoq; expedite ĩ eã rem poteſt. Naturam. n. non quæ prima, ſed quę vltima eſt, aſſequi ſtatim perdifficile eſt. Quapropter oſa etiam domeſtica, principio fera poti⁹, q̃ domeſtica eſſe ſolent, vt puer feracior profecto, q̃ vir: quippe qui omniũ edax, & iræ deditus ſit, quanquam infirmus. Ergo quomodo in operibus artis, ſic etiam in naturæ li
B cet perſpicere. Nam in his quoque praue omnia facta ſunt, & plura ſunt praua, q̃ proba, vt lectus, veſtis, quoduis aliud. quod que probum eſt, id omne prauũ etiam cõperiri poteſt: quod autem prauum, id non omne probũ quoq; reperies: vt ſi quis veruſtiſſimorũ pictorũ, fictorũq; opera cogitet: nondum. n. perite pingebatur, aut ex ære ducebatur, ſed pingui minerua omnia effigiabantur. Natura etiam pra
C ue omnia facit, & plura praua, quàm proba: proba vero pauciora præſtare, non omnia põt. Atqui domeſticũ omne melius eſt. ferum aũt, atq; ſylueſtre prauũ natura, ſ. non quæ initia ortusq; cõtinet, ſed cui opinor factu difficile ſit, probum illud, vrbanũ, atq; domeſticum. Contrarium vero aut nunquam, aut raro efficitur. Attamẽ vel temporum, locorumq; conditione, temperamento q; vniuerſi quodam fieri poteſt, vt vrbana, & mitia reddantur omnium animalium ge D
nera. Hocidem in omni etiã ſtirpium genere intelligere licet. q̃cunq; enim vrbana ſunt, eadem etiam comperiri ſylueſtria poſſunt. at quæ ſylueſtria extitere, eadem omnia manſueſcere non poſſunt. Non tĩ deſunt, quę ſuis locis quibuſdã peculiariter ita ſe habeant, vt neglecta, feraq; p-uenire præſtantiora poſſint, & mitiora, quã quæ alibi ſummo cum ſtudio colantur.

Cur hominum vmbilici am 45
pliores, cęterorum aũt animan- F
tium exigui incertiq; fiunt? An cæteris, qm̃ temporis multũ geſtentur, vmbilicus areſcit, inq; directum porrigitur, deniq; vlceribus intumeſcit: quamobrẽ nõnulli vmbilici deformes ſũt. at vero homo imperfectus prodit: itaq; humid⁹ atq; ſanguinolentus ſequitur eius vmbilicus. Indicium vero, cætera perfecta, hominem imperfectum prodire, ꝙ illa ſtatim inde ab ortu naturæ viuere ſua opera queunt: F
pueri curam deſyderant, nec ſeruari niſi alieno beneficio põt.

Cur animantiũ alia ſemel co- 46
eunt, alia ſæpe: & alia anni tẽpore certo, alia nullo ſtatuto tẽpore, ſed prout inciderit? homini ſemper concubitus opportunus eſt, feris non ſæpe: & quidẽ ſues agreſtes ſemel concumbunt, domeſtici ſæpe? An propter pabulum, calorem, atque laborem: quippe cum venus comes ſatietatis ſit: nam eadem alibi ſemel,

G alibi ſæpius pariunt, vt oues in Magneſia, & Aphrica pariunt bis. Cauſam vero tempus parie di prolixius obtinet. vbi. n. ſe ipleuerunt, non amplius concupiſcunt: quomodo nec cibum affectant. quæ ſatiata ſunt. quæ autem grauida iam eſſe incœperit minus auida veneris euadunt, qm̃ menſtruæ purgationes nullæ præterea veniant.

47 Cur homines, qui raris dentibus ſunt, magna ex parte breuioris ſunt vitæ? An indicium
H hoc eſt, dẽſum os eſſe capitis: ergo cerebrum inualidũ eſt, quia minus ſit reſpirationib⁹ opportunum: itaque celeriter putret, vt ꝙ ſua natura humidum ſit. nam & cætera, cum non mouẽtur, neque exhalant, facile corrumpuntur. Quo etiam fit, vt homo capite piloſo maxime ſiti & mas, q̃ fœmina diuti⁹ viuit, futurarum ſui capitis beneficio. An in cæteris quoque idem ſit cogitandum.

48 Cur qui manus cęſuram per
I totam obtinent palmam, viuere diutius poſſint? An quoniã minus viuere poſſunt, quæ carent articulis, ĩcompactaq; ſunt, qua le gen⁹ omne aquatile eſt. Quòd ſi quæ articulata non ſunt, vitã breuiorem agere ſolent, conſtat contra ſeſe habere, quæ articulata. Cuius profecto generis illa etiam ſunt, quæ cum ſua natura omni articulo careant, tamen articulata nonnunquã quoad maxime licet, conſiſtunt. Manus autem pars interior penitus ar- K
ticulo vacat.

Cur animantiũ homini, vel 49
vni, vel maxime oculi deprauãtur? An ꝙ homo, vel ſolus, vel maxime morbo comitiali capi in puerili ætate ſolet, cum certe deprauari omnibus accidit.

Cur animantium homo ma- 50
xime fumo affici poteſt? An ꝙ homo lachrymã maxime emittit: fumatio autem non niſi cum lachryma eſt.

Cur equ⁹ equo, homo homi- 51
ni, atq; omnino cognata cogna- L
tis, ſibiq; ſimilibus gaudẽt, atq; cupiunt? Non. n. quia pulchrũ vr̃: cupiditas autẽ formã ſequit elegantiorem. Nam ſi id eſſet, rẽ pulchram ſuauiorem eſſe oporteret. nunc autem contra potius euenit, vt quia iucundũ ſuaueq; eſt, ideo pulchrum eſſe videat. Nec etiam omnibus res eadem voluptati eſt, nec pulchrũ idem lætitiæ: alĩs enim eſſe, aut bibere, alĩs concumbere lætabilius eſt. Sed cauſa, cur vnũquodq; iũctũ ſuo cognato maxime, ſuauiſ M
ſimeq; concumbat, in aliam cadit quæſtionem. Pulcherrimũ vero id ẽt eſſe, nõdum aſſeri vere poteſt: ſed nobis quod ad concumbendũ ſuauius eſt, pulchrũ certe videtur: qm̃ rei, quam cupimus, aſpectu quoq; nimirum delectemur. Et quidem in cæteris ẽt cupiendi generibus res pariter ſeſe habet. cum enim ſiti detinemur, humorẽ ſuauius cernimus. Q̃d itaq; ad vſum aliquẽ

pul-

A pulchrũ eſt, & qđ idẽ maxime cupere ſolemus, ſuauiſſimũ id eſ ſe ipſum vr. qđ autem per ſe tale eſt, nõ ꝓterea ſic eſſe videbitur. Argumentũ, ꝙ aduleſcẽtuli plerique formoſi, aptiq; nobis eſſe videbunt, cum ad concumbendi vſum reſpeximus. Nunquid igitur ita, vt ẽt plus geſtiamus, q̃ ſi deformes quoſdam intueamur? Nõ hercle, niſi eorũ auidi ſum⁹, qũo potio quoq; vr pulchrior. nam ſi ſiti detinemur, humorẽ multo ſuauius aſpiciemus.

B Cur hoĩs prior pars piloſior, 52 q̃ poſterior eſt: quadrupedum cõtra poſterior, q̃ prior ſetoſior? An ꝙ oẽ aĩal bipes partem priorem hẽt piloſiorẽ: nã aues quoq; eodẽ modo, quo homines ſe habent. An partes infirmiores natura ſemper integere potius conſueuit: infirmum autem vnumqđq; loco ſui corporis aliquo ẽ. Quadrupedum vero oĩum partes poſteriores infirmiores loci cauſa ſunt, q̃ priores: affici nanque à frigore, æſtuq; ampli⁹ poſſunt. Hominũ priores infirmiores ſunt, incommodisq; illis eiſdem opportuniores.

C 53 Cur animantiũ homo maxime ſoleat ſternutare? An ꝙ etiã grauedine maxime homo tentatur. cuius rei cauſa eſt, ꝙ calor, qui circa cor eſt, ſurſumq; ſua natura effertur, cæteris animantibus in armos ſe effert. vnde per refractionem diſiectus, partim ceruicem caputq; petit, partim in ſpinam lumboſq; defertur: hæc. n. linea recta, iuxtaq; baſim D ſita oĩa ſunt. Quòd cùm æque corpus penè totum recaleſcat, humores quoq; ĩ ſeſe pariter digerit, planeq; partitur: humores enim calorem ſequunt. ex quo fit, vt neq; a grauedine admodũ infeſtari, neq; ſternutaĩ quadrupedes ſoleant. Sternutamentum enim vel ſpiritus vniuerſi delatio eſt, humoreſ. plus aliquid exhalãte, vel crudi humoris conatus, excurſusq;: quocirca deſtillationes ſolent præcedere, quæ q- E dem animantibus cæteris mini me incidunt, eo ꝙ caloris illa delatio ante, retroq; portionibus ęquis ſe digerit. Homini vero, ꝙ erecta baſi ſe in ſublime modo ſtirpiũ attollit, euenit, vt caloris elatio plurima, & vehemẽtiſſima caput adeat: elatusq; eo calor, meatus concalefacit rarefacitq; capitis: qui tales demum effecti, nimirum capaciores humorũ, q̃ meatus cordis inferiores reddunt. Quoties itaq; accidit, vt caput humeſcat, refrigeretur q; extrinſecus amplius q̃ ſatis ſit, efficitur vt calor, q & alimentum hẽt, & ſe in partem interiorem contrahit, nimirũ creſcat: creſcens ſeſe in caput, meatuſq; capitis efferat, quò humores ꝑtenues, crudiq; ſectantes, ĩplent meatus, deſtillationesq; faciunt, & ſternutamẽta rõne ſiñ mouent. Nã inter initia deſtillãdi calor humorẽ ſurſum ꝑcedẽs, inflansq; meatus, ſternutamẽta expulſu ſpũs, ductuq; humoris

G tenuis,acrisq; incitat. Vnde fit, vt poſt grauedinis ſternutamentum,pituitam aquæ ſimilem aſtergamus.Hæc cùm omnia ſeſe mouerint,humores coacti, craſſiq; ſubſidunt, & foramina capitis naſiq; interſepiunt. facta.n.tumidiora,diſtentioraq; caput dolore infeſtant.Argumẽtũ,q̃ nullus per eas ſpiritus foras mittit. ex quo ſequit,vt neq; ſternuere, neq; olfacere poſſint,qui grauedine detinent. Sternutamẽta autem,quæ ſine grauedine mouen
H tur,has quidẽ eaſdem ob cauſas veniunt, ſed exiguis, leuibusq; initijs.Itaq; vbi vi caloris collecti humores ſunt, facile ab eodẽ calore pro ſua exiguitate ſpiraſcentes,in nares interrumpunt. Strepitum vero ſpiritus non minus violentia ſeſe efferendi, quã ſua copia mouet. Cum.n.calor directo tramite ſe ad cerebrũ vſque extulerit, eiq; ipſi ĩpegerit, ad nares reflectit, eo q̃m meatus illac foras de cerebro pertendãt: q̃ cùm illa foras reflectendi delatio ſpiritus nares verſus contra
I naturã agatur,vehemẽs vt fiat, nimirum euenit:itaq; ſtrepitum mouet.Cæterorum aũt animantiũ aues maxime grauedinẽ ſentiunt,q̃ formam corporis maxime ſimilem hoĩbus gerunt. verum minus quàm hoĩes afficiũtur: q̃m caput magna ex parte deorſum tenent,vt quæ victum abs terra petere ſoleant.

54 Cur maris animalia maiora, vegetioraq; ſunt, quàm terræ? An q̃ vis Solis conſumẽdo quæ K terram ambiunt,copiam detrahit nutrimenti: quamobrẽ quæ abdita vitam agunt, vegetiora ſunt.His igitur omnibus incommodis cum genus maritimũ ſit immune, merito tum adoleſcere poteſt corpore ampliori, & vegetiori.

Cur cętera aſalia cibum ſępiſ 55 ſiccum,quàm humidũ capiant, homo humidũ ſæpius, quã ſiccũ? An q̃ homo natura calidiſſima eſt, plus refrigerationis deſyderat. L

Cur ſpadones calui effici ne- 56 queant? An eo q̃ multũ cerebri obtinent:quod ſanè his contingit,quia rẽ veneream non agũt: ſemen enim labi per ſpinã è cerebro videtur. Qua de cauſa boues quoq; caſtrati cornua gerere maiora putantur: necnon & mulieres, & pueri cur calui non ſint,eadem ratio eſſe creditur.

Cur animantiũ alia, vbi pri- 57 mũ in lucem edita ſunt, nutriri per ſeipſa poſſint,alia nequeãt? An ea poſſunt,quę in genere,qđ M memoriæ capax eſt, breuius viuunt:quocirca ocyſ quoq; morte eadẽ omnia occumbunt.

Cur homo plus excrementi 58 humidi egerit,quàm ſicci: equi & aſini plus ſicci, quã humidi? An q̃ hæc animantium genera ſicco pabulo largiori vtuntur: homo humidis magis, quã aridis veſci ſolet.ex cibo autẽ omne proficiſcitur excrementũ, & ex copioſiori copioſius. Igit alia humi-

A humido potius, alia ſicco largiori vtuntur pabulo: qm̃ alia ſicca natura ſunt, alia humida. Itaq; humidũ potius capiunt quæ ſicca conſtant natura: huius nanq; unt indigentia. contra ſiccũ affectant, quæ humida ſunt natura, vtpote quę qualitatis eius inopia magis teneantur.

59 Cur aues, & homines, & genus quodq; animãtiũ forte, corpore ſunt durioris? An q̃ animoſitas cum calore eſt: metus.n. refrigeratio eſt. quorũ igitur ſan-
B guis amplius feruet, hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt: ſanguis aũt alimẽto corporib⁹ eſt. Et quæcunq; vero ex ſtirpibus terræ aqua tepida irrigaueris, omnia duriora euadent.

60 Cur monſtra paruæ quadrupedes pariunt: homo aũt, grandesq; animantes omnes minus, vt equi, & aſini? An q̃ paruæ, vt canes, ſues, capræ, oues, lõge sũt fœcundiores, quàm grandes: illarum.n. aliæ omnino ſingulos pariunt, aliæ magna ex parte. Mon-
C ſtra aũt tum confici ſolent, cum plura ſemina inter ſeſe cohæreſcunt confunduntur q;, vel cum prodeunt ex mare, vel cum ſe in fœmina permiſcent. Vnde aues etiã monſtra edere poſſunt. ouanq; vitello pariunt germinato. monſtrũ aũt ex geminatis illis conſiſtit, quorũ vitelli nulla ĩteriecta mẽbrana diſtinguunt.

61 Cur hominum caput piloſi⁹, quàm reliquũ corpus, nec ex p-portione piloſum eſt; cæterorũ autem contra? An cætera vel in D dentes exuperant præ nimia alimenti copia, vel in cornua, vel etiam in ſetam. Quæ igitur ĩ cornua, capite minus ſetoſo hæc ſunt: abſumptum enim illam in rẽ eſt. Quę autẽ in dentes, plus quidẽ pili, quàm cornigera obtinent, capronarum enim nõnihil ſortiuntur, ſed minus quàm aues. His.n. illud etiã, quod homini genus integendi natura tribuit: ſed quod illis pro copia nutrimenti multis luxuriat locis, id in capite homini abũdat. nec E enim nullũ habet, nec adeo multũ, vt pilorum vndique excreſcat congeries.

Cur vnus omniũ animantiũ 62 homo caneſcit? An q̃ pars animantiũ maxima pilũ quotãnis deciduũ gerit, vt equus, vt bos: nonnulla deciduum non gerũt, tempus autem viuunt breue, vt oues. & quædã alia, quorũ pilus vtpote non ſeneſcens caneſcere nõ poteſt. At homo nec deciduũ gerit pilum, & longã degit ætatem: itaq; tempore conſeneſcit, F atq; inueteratur.

Cur vita breui, imbecillisq; 63 viribus ſunt, qui partem vmbilico ſubiectã maiorẽ, quàm ſuperiorẽ habent pertinentem ad pectus? An q̃ venter ſuã ob breuitatem frigidus eſt: itaq; vt vim paruã obtinet concoquendi, ſic excrementis redundare aptiſſimus eſt. Morbis aũt nimirũ patent, qui tali ventre cõſtiterint.

Quã ob cauſam aĩantiũ alia 64

G nõ ſolum coitu, ſed etiam ſpõte naturæ procreantur, alia coitu duntaxat proueniũt, vt homo, vt equus? An ꝙ etſi non aliã ob cãm tñ ꝙ alĩs gignendi tempus breue ſtatutũ eſt: itaq; fieri non poteſt, vt tempus, quod vim obtinet generandi, amplificẽ, prorogeturq;: ſed tẽporũ vicisſitudine, commutationeq;, vt procreẽtur, contingit. Alĩs multo generatio ampliari ſolet: etenim vel anno, vel decem menſiũ ſpatio confici aſſolet. quapropter vel
H nullo pacto, vel ex coitu procreẽtur illa, neceſſe eſt.

65 Cur Æthiopum dentes cãdidi, & cãdidiores, q̃ cæterorum, vngues aũt non dentibus in candore reſpondeant? An vngues ideo nigricãt, qa cutis ẽt nigra ẽ, & nigrior q̃ cæterorũ: vngues aũt ex cute proueniunt.

66 Sed cur dentes candeant, quę nã ratio ſit? An ꝙ albeſcere illa ſolent, quibus vis Solis humorẽ detrahit, dummodo nihil ſuperficiat, quo modo ẽt cerã albeſce
I re nouimus. At cutẽ ſuperinficit calor, dentens minime, ſed totus eorũ humor in vaporem a calore conuertitur, atq; exhalatur.

67 Cur animantium alia præciſo capite vel protinus moriunt, & paulo poſt, alia minime? An ita afficiant q̃ ſanguine carent, exiguoq; cibo contenta ſunt: qppe quæ neq; continuo cibum deſyderent, neq; in humore calor eorum diffundat: quibus rebus priuatum animal ſanguine conſtans, viuere nequit, illa vero ſine reſpiratiõe viuere multo diutius poſſunt. Causã cur ita, alias abunde reddidimus. K

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VNDECIMA.

Eorum, quæ ad vocis, ſoniq; rationem pertinent: cuius quæſtiones. 65.

1 E Vr ſenſuum auditus maxime ab ortu naturæ offendi poteſt? An ꝙ auditus, & vox ab eodem initio proficiſci videãtur: atqui locutio ex facili poſſe deprauari vĩ, quæ ſpecies vocis eſt, eademq; perfici difficillime poteſt. Indicium huius eſt, ꝙ poſteaquam nati ſum⁹, diu obmutescimus, deinde balbutire tandem incipimus: principio nãq; nullum proferre penitus verbũ valemus. Cũ itaq; facile peruerti locutio poſſit, idemq; initium M audiendi, loquẽdiq; ſit, (vox. n. quædã audiendi quoq; primordium eſt) ſequit vt quaſi per accidens, non per ſe omnium facillime ſenſuum auditus interimi poſſit. Argumentũ autem, facile omnino loquendi principiũ deſtrui poſſe, vel ex cæteris animantibus erui licet. nullum. n. loqui ex cæteris poteſt, ſed hoĩ tm facultas hæc data eſt, & hic tñ ſero (vt dictũ eſt) loqui ſcipit.

2 Cur omnes ſurdi vocem reddere

A dere per nares assolent? An q̄ ꝑpe adsunt, vt muti sint: muti autem per nares vocem extrudūt. eo nanq̄ spiritus illorum cōpelliē, quia ore compresso sunt. qđ compressum ideo est, qm̄ līgua his ad vocem reddendam vsui nullatenus est.

3 Cur oēs, qui natura sunt calida, magnā vocē emittere solēt? An q̄ multū in his aerem, feruidumq̄ ineſſe neceſſe eſt: vis. n. caloris facile ad se & spiritū tra-
B hit, & aerē: eoq̄ amplius id agit, quo amplior est. Vox autem magna tum oritur, cum aeris multum agitatur: vtq̄ acuta, cum celeriter, sīc grauis, cum tarde aer incitatur.

4 Cur oēs surdi per nares loquūtur? An q̄ surdi violentius spirant, quippe qui prope ad sunt, vt muti sint. meatus itaq̄ nariū ductu spiritus laxior reddit: ex quo fit, vt nisi per nares loqui non possunt.

5 Cur melius audiri quæq̄ in
C nocte, q̄ die possūt? An q̄ reqes oīum noctu amplior est, qm̄ calor abest. vnde trāquilliora quo que magna ex parte oīa sūt: Sol enim est, qui omnia mouet.

6 Cur voces è longinquo acutiores eē vīr? itaq̄ cum hoīum procul admodū absentium clamorē imitamur, vocem acute emittimus, & similem ī̄s, qui suā vocem in sonū astringunt tenuiorē. Et strepitus quoq̄ resonandi acutior venit, quā procul abesse palam est: non enim nisi per refractionē exīstere potest. Cū D igitur in strepitus ratione, acutum quod velox sit, tardum autem quod graue, voces è longinquo delatas tardiores videri oporteret. quæ enim feruntur, eo tardius omnia mouentur, quo longius à suo discesserunt principio, tandemq̄ collabuntur, & decidunt. Vtrum igitur qui imitantur, voce exili simulant, & sono tenui agere tentant vocem, q̄ se è longinquo defert: tenuis aūt grauis non est. neq̄ exiguus, exilisq̄ vocis proferendæ vsus gra E uis est, sed acutus sit neceſſe est. An non modo qui imitantur, ea de causa ita simulāt, verumetiā strepitus ipsi acutiores exīstūt. Causa vero cur ita sit, q̄ aer, qui defertur, strepitū excitat. & quē admodū primū illud obstrepit, q̄ aerem mouerit: sic rursus aer subinde mouēdo agat, oportet, vt partim moueat, partim moueat. quo fit, vt cōtinuari strepitus possit, qppe cū ꝑpetue mouenti mouēs succedat, donec oīs conatus mouendi emarcescat: q̄ F quidem res in corporibus nō nisi cadere est, cū s. aer non amplius impellere vel telū, vel aerē pōt. Vox enim cōtinua redditur, cū aer aerem propellit: telum autē fertur, cū corpus ab aere mouetur. Hic igitur corpus idem defert assidue vsq̄ ad eū finem, dū corruat. at ibi alius atq̄ alius aer perpetua vicissitudine profluit præcedenteq̄ subsequēs minor est. itaq̄ velociꝰ qdē mouet, sed

G per minus ſubinde aeris: qua de cauſa voces acutiores è longinquo tenuiores ſentim⁹: ẽ.n. acutũ, quod velocius eſt, vt ambigẽ do ſuperius pro poſuimus. Hæc eadem cauſa eſt, cur & pueri, & ęgrotantes acute, viri autem, & bene valẽtes grauiter vocẽ emittant. Cur vero propinquis auribus vox grauior, acutiorve eſſe minime pateat, & oĩno cur ſilĩs proiectis ponderibus nõ ſit, cauſa, cp proiectũ illud, cũ vnum aſ-
H ſidue ſit, identidem aſſidue ferẽ: ſtrepitus aũt aer propulſus ab aere eſt. itaqꝫ fit, vt pondus vnũ in locum cadere tantummodo poſſit: vox autẽ quoquouerſus ſpargat ſeſe, nõ ſecus ac ſi proiectũ pondus, dum ferẽ, in partes frangaẽ innumeras, atqꝫ etiã ſe retrorſum diſpertiat.

7 Cur dom⁹ nuper illita magis reſonat? An cp maior refringẽdi datur facultas propter leuitatẽ. Leuis autem ideo eſt, qm̃ continẽs adhuc, rimiſqꝫ immunis penitus extat. Non tñ admodum
I humidã volo intelligi: nulla.n. refractio de limo effici põt. Hęc profecto cauſa eſt, cur ẽt opus oẽ tectorium magis reſonet. Quin etiam aeris immobilitas fortaſſe aliquid facit: congeſtus enim
* procedit vniuerſuſqꝫ cùm * ſit, occurrentem illum retorquere vehementius poteſt.

8 Quam ob cãm ſi quis doliũ, & lagenas, & cætera id genus figulina inania obruat, operiatqꝫ, domicilia reſonare amplius poſ-

K ſint: necnon ſi puteus, vel ciſterna, vel aliqua fouea in domo ſit, magis magisqꝫ ita fiat, neceſſe eſt? An cp ratio reſonandi nõ niſi refractio eſt, * ſic.n. potiſſimũ reſonandi illa reciprocatio naſci tur. Ergo puteus, & quælibet fouea anguſtiam obtinet, & aerẽ colligere poteſt. dolia, cæteraqꝫ fictilia denſitatẽ quoqꝫ ſuæ ambientis formæ p̃ ſeſe ferunt. Itaque vtraqꝫ de cauſa illud euenit. concaua.n. oĩa magis ſonant, & æs quoqꝫ ob eam rẽ ſonitũ præcipue oĩum reddit. Nec vero ab ſurdum, cp obruta illud faciant: vox.n. non minus in ima ſe defert. deniqꝫ quoquo verſus, atqꝫ etiam in orbẽ ferri putandũ eſt.

* Cod. Gr. hæc addit cõprehenſum aeré congeſtũ ꝫ uniuerſũque eſſe oportet, ac occurrẽté denſum leuéque, a quo refrangaẽ habere.

L Cur ſi vaſa quis inania obruerit, faciet vt magis ædificiũ reſonet? An cp vaſa ſoliditate, perpetuitateqꝫ ſua melius & eõcipiũt, & continẽt aerẽ ſimulqꝫ accidit, vt ict⁹ vehemẽtior effici poſſit.

Cur aqua frigida de eodẽ profluens vaſe acutius, quã calida obſtrepit? An cp delatio aq̃ frigi M dæ velocior ẽ: grauior.n. frigida eſt. acutiorẽ aũt ſtrepitũ reddit, q̃ velocior eſt. calor vero & rarita te alleuat, & elatione. Proximũ illud eſt, cp faces quoqꝫ ardentes ictum faciunt imbecilliorem. 10

Cur homini qui vigilauerit, vox aſperior redditur? An cp ei⁹ corpus ob cruditatẽ humeſcit, maximeqꝫ loco ſuperiori, vñ caput quoqꝫ graueſcit. Et cũ fauces humore redundent, vocem aſperiorem exiſtere neceſſe eſt. 11

aſpe-

A asperitas enim ob inæqualitatẽ, grauitas propter obſeptionem exultat, retardius enim fertur.

12 Cur cibo ingeſto mox tenor frangit̃ vocis? An ꝙ membrum illud voci tributum crebro cibi occurſu perclusum concaleſcit, cõcaleſcẽs humorẽ attrahit, qui ob aſſumpti cibi humefactionẽ & largior eſt, & paratior.

13 Quare qui flent, vocẽ mittũt acutiorẽ, qui ridẽt, grauioremꝫ An ꝙ alteri ſuã ob debilitatem

B parũ ſpiritus mouent, alteri vehementer intẽdunt: quod facit: vt ſpiritus velocius ferri poſſit. velox aũt omnis acut⁹ eſt, quippe qui ab intento proiectus corpore, feratur uelociter. cõtra qui ridet, reſoluitur, & debilitatur, itaꝙ vocẽ grauius edit. Quanquam ægri acutã emittunt vocem, parũ enim aeris mouent. At vero qui rident, non ſolũ parum, ſed etiã leuius mouent. Ad hæc qui rident, ſpiritũ calidiorẽ emittunt, qui flent frigidiorem.

C dolor enim refrigeratio pectoris eſt. Calor itaꝙ multũ aeris mouet, ita vt tarde ferat: frigor autẽ parũ ciet. Idem vel in tibĩs fieri nouimus. enimuero ꝙ ſpũ inflãt calidiori, multo tardius agunt.

14 Cur pueri, cæteraꝙ recens nata animalia vocẽ reddũt acutiorem, q̃ꝙ quæ perfecta ætate ſunt, cùm tñ omne acumen vehemẽtia ſit? An ꝙ vox motio aeris ẽ, & acutior quæ velocior: facilius aũt, & velocius parum, q̃ꝙ multum aeris mouetur, Mouetur autem quoties vel a frigore cogit̃, D vel a calore diſcernitur. Sed cũ ſpiratio frigida admiſſio ſit, interior nimirũ aer tantiſper cogitur, cùm ſpiritũ capim⁹. cumꝙ expiratio caloris emiſſio ſit, aere ſanè a calore citato, vox effici poteſt: cũ enim ſpiritũ reddim⁹, nõ cùm capimus, vocem formamus. Cum aũt nouella calidiora ſint, q̃ꝙ vetuſta, ſuoſꝙ meat⁹ habeant arctiores, min⁹ in ſe aeris poſſunt continere. cumꝙ calor qui moueat, amplior ĩ his inſit, E res autẽ quæ moueatur, minor ſubſtet, velocius vtraꝙ de cauſa aer moueri poteſt. at ſi velocius, vox certe acutior dabitur, ob ea ipſa, quæ ante retulimus.

Cur vocẽ qui flent, acutiorẽ 15 emittunt, qui rident, grauiorẽꝫ An qui flent, intẽdendo, contrahendoꝙ os, vociferantur: itaꝙ propere aer interior corpore intento mouetur. cumꝙ ꝓ os tranſeat anguſtũ, ferri velocius põt. vtraꝙ igitur ratione fit, vt vox acuta edatur. Contra qui ridẽt, F remiſſo corpe, hiſcenteꝙ ore rident. cũ igitur ob eam rem late, tardeꝙ profundant aerẽ, merito vocem emittunt grauiorem.

Cur vocẽ reddunt acutã, qui 16 expertes ſeminis ſunt, vt pueri, mulieres, ḋcrepiti, ſpadones: grauem aũt viri, qui firmiſſima sũt ætate? An ea cauſa eſt, qua linea, cęteraꝙ tenuia dimenſionẽ vnã dumtaxat ſortiuntur: craſſa autẽ, plenaꝙ plures obtinent: itaꝙ vox etiã tenuis vnã dimenſionẽ habuerit.

habuerit. vnum aũt & efficere, & mouere facilius eſt, q̃ plura. Ergo cũ prædicta illa ſpiritum habeant imbecillũ, non niſi parum aeris moueri ab illo ſpiritu poteſt. Minimus aũt eſt, qui dimenſione vnica conſtat, quem prædictis rationibus tenuẽ eſſe, vocemq; talem ab eo proficiſci neceſſum eſt: vox aũt acuta, quę tenuis eſt. Igit̃ qui prolifico illo ſemine carent, vocẽ hinc merito reddunt acutiorẽ. Viri robuſti, q̃m ſpiritu valeant, multũ aeris incitare queunt: quod cũm multum ſit, lente mouet, vocemq; efficit grauiorem. motu enim veloci, & tenui vocẽ reddi acutam iã conſtitit, quorũ neutrũ, vt in viro poſſit exiſtere, accidit.

Cur voces noſtræ grauiores ſint tpe hyberno? An q̃ aer interior tunc, & exterior craſſior ẽ: craſſior aũt cum ſit, tardius mouetur: itaq; mox grauior nõ immerito fit. Adde q̃ ſomnolentiores hyberno tpe ſumus, q̃ æſtiuo, plusq; tpis obdormire ſolemus: ſomnus aũt facit, vt membris grauioribꝰ ſimus. Quo igit̃ tpe plus dormimꝰ, q̃ vigilamꝰ (q̃ hybernum profecto eſt) hoc vocẽ effici grauiorem, q̃ qui è contrario agitur, ratio eſt. cũm enim tempus vigilandi quod interuenit, breue ſit, habitus corporis, qui inter dormiendũ cõmittitur, q̃manere vſq; ad ſomni repetitionẽ nimirum poteſt.

18 Cur ex poru, vomitu, atq; frigore vocẽ emittimus grauiorẽ? An faucibus interſeptis, quam rem pituita ſubſiſtendo cõmittit: quippe quæ aliquid fluxiõis in eas detrahat, alĩs vomitꝰ, aut potus, alĩs præſentis tpis qualitas p obſtrictionẽ fauces reddit anguſtiores. itaq; delatio ſpiritꝰ tardius agitur: quæ aũt tarda delatio eſt, grauẽ hęc efficit vocẽ.

Cur vox grauior è ꝓpinquo magis, q̃ è longinquo ſentiri poteſt? An q̃ grauior plus quidem aeris mouet, ſed nequaq̃ in longitudinẽ. ergo à longe minꝰ ſentitur, q̃m per minus ſpacium ſe deducit: è propinquo autẽ magis, q̃m plus aeris tenſorium ferit audiendi. Acuta procul ideo audiri poteſt, q̃m tenuior eſt: tenue aũt omne augeri in longitudinẽ poteſt. Dixerim etiã, q̃ motio, quę vocẽ reddat acutiorem, velocior eſt: quod fieri poteſt, ſi vt denſus, ſic anguſtus ſpũs ſit, qui aerẽ mouet. nam & exiguus aer mobilior eſt, quippe qui ab anguſto moueri queat: denſus plures efficit ictus, qui ſtrepitũ reddãt. Licet hoc in muſicis perſpicere inſtrumẽtis. fides nanq; tenuiores cæteris eiſdem ſubſtãtibus acutius conſonant.

Cur vox acutior illis eſſe vr̃, qui longius abſunt? cũm tñ acuminis ratio ſita in eo ſit, vt velocius ferat̃, & quod longius ferr̃, moueri tardius ſoleat. An q̃ vocis acumen nõ ſolum in velocitate mouendi, ſed obſtrepẽdi ẽt nimia tenuitate cõſiſtat. Qui autẽ longius abſunt, uocẽ tenuiorẽ excipiũt

excipiunt ob aeris, qui mouet, exiguitatē. motus enim ita marcescit: vtq; numerus emarcescēs in vnitatē relabitur, sic corpus in vnicam dimensionē extenuatur, quę tam in corpore, q̄; in voce tenuitas est.

21 Cur vocem acutam & exercitati reddunt, & debiles? An debiles, quia parū aeris mouent: parum autem, q̄; multū velocius fertur. Exercitati vero aerem excitant vehementius: aer excitus vehementer velocius fertur: acutum autem in voce id est, quod velox in delatione.

22 Cur vox corrumpi his soleat, q̄ cibo ingesto clamitarūt? itaq; pēs, qui vocē exercēt, vt histriones, saltatores, & cæteros generis eiusdem, mane, ieiunoq; ore exercitationē adire licet inspicere. An vocē corrumpi non aliud est, q̄ membrū, qua spiritus trāsmeat, corrūpi. Quocirca rauci quoq; voce corrupta sunt, nō q̄ spiritus vitiatus est, qui vocē afformat, sed q̄ exasperata arteria est, quæ vehemēte cōcalefactione exasperari maxime solita est. Quamobrem neq; qui febriūt, neq; qui vehementer febrierūt, statim cùm febris cessauerit, cantare queūt: sunt enim asperis nimio ex calore faucib⁹. Cibis autem spiritū & largum reddi, & feruidum cōsentaneum est: qui talis autē est, exulceret arteriam transmeando, atq; exasperet, ratio est. quod cùm inciderit, merito vox destrui potest.

Cur vox, cùm aer quidā formatus sit, & qui cùm fertur, formam sæpe illā amittat, echo, id est resonantia fiat? cùm enim aer vehementius in aliquod solidū offenderit, vox non dissoluitur, sed eandē expresse reciprocantē audimus. An q̄ refractio est, nō perfractio: sic enim cū totū permanet, tū partes ab eo duæ vniformes proficiscuntur, quippe cùm per similem angulum refractio existere soleat: itaq; vox resonandi similis primæ efficitur.

Cur cæterorū animalium nouella, recensq; edita vocē mittūt acutiorē, q̄ quæ perfecta ætate sunt: vituli aūt grauius mugiūt, q̄ boues perfecti? An q̄ infans quoq; in genere similis fœminæ eiusdem generis est. boum autē fœminæ grauius mugiūt, q̄ mares, cùm cætera è cōtrario agāt: at vituli similiores fœminis q̄ maribus sunt: ergo vocē hi grauiorem emittere debent.

Quā ob causam paleis in orchestra sparsis, chori vox minor sentiatur? An propter asperitatem: vox enim pauimento min⁹ leui occurrēs, vt minus vna, ita minor existit, quippe quæ min⁹ continua sit: quomodo etiā lux amplior resplēdet in leuibus, eo q̄ nihil impedimēti interuenit, quo interpelletur.

Cur sal igni ingestus mouere crepitū soleat? An quia sal parū humoris intra se continet, quod mox à calore ignis cōuersum in spiritum, violētoq; exiliens impetu

G petu ſalem rumpit: oē autē qđ rumpitur, mouere crepitū ſolet.

27 Cur pueri nonnulli, antequā ętas veniat, qua vocabula ſuo tē pore explanare poſſint, fari inci piant, & vbi aliquid expreſſe di xerint, rurſus obmuteſcant, atq; vt prius degant, quouſq; ſolitū tempus loquendi accedat? quæ quidē à pleriſq; portenta eſſe pu tantur. iā aliquos etiam ſtatim cū in lucē euenerunt, locutos eſſe proditū eſt. An magna qui-

H dem ex parte ſm naturā homi- nes prodeunt, itaq; illud paucis accidit, ſed naturæ rōne ſimul hæc contingere, ac perfici ſolēt. quāobrem ſimul & audiunt, & vocē emittunt, ſimul & intelli- gunt facultate audiendi, & lo- quuntur, & explicāt. Euenit tñ interdum ne hæc ſimul contin- gant, ſed vt alīq; prius intelligāt, q̄ membrū id abſoluatur, quo loqui poſſumus: alīq; contra, qui ſcilicet quę loquātur, intelligere nequeant. Quæ enim audierint,

I ſimulate eadem reddunt: ſed cū tempus affuerit, vtroq; iam mu nere naturæ fungi incipiāt. Qui bus autē prius ſenſa auditus in animo valeant, q̄ membrum id abſoluaſ, quo primo vocē mo- uemus, orationemq; condimus, ĩis nonnunquā, vbi iam multa intellexerint, facultas quoq; mē bri illi⁹, & abſolutio propere cō tingit, maxime quidē à ſomno. Cuius rei cauſa eſt, q; ſomn⁹ da- ta requie tum corpora tota, tum membra ſingula facit ſegniora. Sed fieri poteſt, vt vel ob aliam K huiuſcemodi mutationē idem eueniat. Cōplura aūt ſunt, quæ vt efficere valeamus, breuiſſimi tpis adiumento opus eſt, & tñ eadem poſtmodum æque agere nequaquam poſſimus. Quoties itaq; membrū illud ita ſe habet, vt liberū abſolutumq; ſit, efficit quod per auditū intelligentiam mouit, idē cùm pendet, fluitatq; in ſenſu, remeet, verbumq; red- dat. Hinc nobis & carmina, & vocabula ſępenumero nō ex vo luntate occurrunt: & quæ prius L voluntate petita diximus, eadē poſtea nō voluntarie dicimus. hinc etiā ſæpe quę nouimus, ore explicare non quimus. ita fieri poteſt, vt pueri aliquid dicant, rurſusq; membrū, cui fandi da- ta poteſtas eſt, redeat ad ſuā na- turam, ac obmuteſcat, dum tem pus corroborandi, abſoluendiq; vltimum veniat.

Cur aliqua obſtrepunt, mo- 28 uenturq; ſubito, vt arcæ, q̄ nullo mouente, quod ſenſus mouerit, M concitantur, & crepant, cùm tñ potentius eſſe debeat, quod mo uet, q̄ quod mouetur. quæ eadē quæſtio etiā de corruptione, ac ſenectute eſt: quippe cùm à re in ſenſibili oīa corrumpantur, quę à tempore pereunt. An ſimile guttis hoc eſt, & lapidib⁹, quos plantæ emergētes attollunt, atq; reñciunt. nō enim quod vltimū actionis ē, id vel attollit, vel mo- uet, ſed hæc vniuerſa cōtinuatio efficit: qua quidē re inſenſibili

accidit,

A accidit, vt motꝰ ille ſenſibilis naſcatur. Sic ēt res cōtenta ſpacijs ſenſibilibus tpis mouetur, atq; in partes digeritur inſenſibiles: vniuerſi tñ, & continui ratione exultat, & motus, & obitus. Cōtinuum aūt illud nō in inſtanti tpis, ſed in tpe, quod ab inſtanti determinaī, ſitum profecto eſt.

29 Qua de cauſa oſcitātes minus audire poſſimꝰ? An q̄ multum ſpiritus effluentis inter oſcitandum aures ēt intrinſecus ſubit,

B vt motio vel ſenſu p̄cipi poſſit, quā trudit ad aures, maximeq; poſt ſomnū: ſtrepitus autem vel aer, vel aeris affectio eſt. Igiī cū interior renitiī exteriori illi occurrenti, efficitur, vt motus interioris ſtrepitus motū exterioris retorqueat, atq; offuſcet.

30 Cur pueri magis, q̄; viri lingua hæſitāt? An vt etiā manibꝰ, pedibuſq; pueri minus valemꝰ, & infantes ambulandi oīno facultate caremus, ſic etiā linguæ parum cōpotes pueri ſumus, &

C infantes verbū nullum referre poſſumꝰ, ſed more brutorū animantiū vociferamur, videlicet cauſa imbecillitatis, quæ non ſolum hæſitatē linguæ, ſed etiā balbutiē, blæſitatemq; faciat: quippe cùm blæſitas ſit literā quandam exprimere nō poſſe, eamq; non quālibet, ſed certam: balbuties vel literā prætermittere, vel ſyllabā: hæſitas alterā alteri ſyllabā iungere propere nō poſſe. Quæ quidem oīa imbecillitate eueniunt, lingua enim ſubminiſtrare intelligentiæ non poteſt. D Itidem ēt vinolenti, ſeneſq; afficiuntur pp debilitatē: viris autē hæc minus vſu eueniunt.

Cur vox hominum tam metuentiū, q̄; trep̄idantium obtremiſcere ſoleat? An q̄ emigrante calore cor cōquatitur. nā utriq;, & trepidantius, & metuentibus accidit, vt ita afficiantur. cū cor aūt conquatitur, ictus nequaq; effici vnus poteſt, ſed plures proficiſcantur, vt è fidibus laxius intentis, neceſſe eſt. E

31 *cū angore certantium.

Cur vocē homines trepidantes grauē, metuentes acutā reddant? An q̄ metuentibus locus cordis refrigeratur, cū calor deorſum ſe defert, ita q̄ parū aeris excitare poſſint: vires enim poſitæ in calore ſunt. Trepidantibus aūt calor loca petit ſuperiora, vt ēt pudore affectis effert idē ſeſe ad faciem: cuius indicium eſt, q̄ plenius erubeſcūt. Reſoluit igiī, multumq; aeris, quo loquimur, efficit: hic āt tarde propellīt: tardū vero nō niſi graue in voce ē. F

32

Cur nox ad audiendū aptior eſt, q̄; dies? Vtrum (vt Anaxagoras ait) q̄ aer interdiu ſtridet à Sole concalefactus, & obſtrepit: noctu requieſcit, vtpote cū omnis calor abfuerit. tūc aūt quęq; audiri melius poſſunt, cùm nullus ſtrepitus eſt. An q̄ p̄ inanius facultas audiēdi amplior, q̄; plenius datur. Eſt aūt aer interdiu denſus, vt qui luce, radñ; ſq; refertus ſit: noctu aūt rarior, q̄ ex eo ignis, & radñ; deceſſerunt, q̄ cor

33

pora

G pora eſſe dixeris. An ꝙ corpora multifariã interdiu vim intelligendi diſpertiuntur, inꝙs res varias deducunt: itaꝙ clara audiẽdi eripit ſenſio. Et eo ꝙ oĩa die magis quàm noctu agim⁹, ipſa quoꝙ intelligentia negocijs corporis impedita eſt. ſenſus autem vbi ſeiunctus ab intelligentia ẽ, laborẽ velut inſenſibilẽ habet: vnde dictum, mens videt, mens audit. At vero noctu cũ noſter intuitus omni ſit munere liberatus, magisꝙ intelligentia requie
H ſcat, meat⁹ aurium vel amplius patent, vel nihilominus ꝙ die, vt capax ſonorum pariter eſt, ſic melius eoſdẽ ſonos referre ad intelligentiam poteſt: quoniã nec ipſa intelligendi vis quippiam agat, nec ab aſpectu tentetur, vt fieri interdiu ſolet.

34 Cur oẽs, qui humore prolifico vacant, vt pueri, mulieres, decrepiti, & ſpadones, vocem reddunt acutã, viri autẽ, qui firma ætate ſunt, grauiorẽ? An propter membri imbecillitatẽ, quod mo
I uere aerẽ ſolet. mouet enim exiguum aerẽ, quod imbecillũ eſt: exiguus velocius ferĩ: quod velociter fertur, acutum eſt. An ꝙ primus meat⁹, qua vox permeare ſolet, oĩbus ſemine vacuis puſillus eſt: itaꝙ exiguum proficiſci ab eo poteſt, quod aera moueat: exiguum vero cũ ſit, velociter p amplas ſuperiores fauces fertur. At viris ætate vigẽtibus hic amplior habetur, vt etiã qui ad teſticulos pertinet: itaꝙ aer plurimus eſt, qui inde propellit E
tardior: ergo cum tranſeat, merito grauior reddi poteſt.

Cur hoĩes lingua hæſitantes loqui nequeant voce ſubmiſſa? An ꝙ offenſaculo quodam vox ſiſtitur, retineturꝙs. Sed cùm nõ pares requirãtur vires, aut ſimilis motus, cũ quicquam nõ impedit motũ, cumꝙs impedit, enitendum oĩno eſt: vox aũt mot⁹ eſt, vocemꝙs altiorẽ ſolent emittere, qui pro viribus conantur: ergo cũ ad expellendum quod L
obſtat, enitendum ſit, altius eos loqui neceſſe eſt, q linguæ huiuſmodi vitio tenentur.

Cur ĩdem illi trepidãtes magis, ꝙ vinolẽti, hæreant lingua? 36
An qm affectus hic ſimilis generi ſtuporis, quã apoplexiam vocamus, parti interiori cuipiã tribuendus eſt, quã partem mouere nequeãt impedientẽ propter ſuam refrigerationẽ. Vinum igitur, quod ſua natura calidũ eſt, refrigerationẽ tollit, trepidatio facit. Eſt enim trepidatio metus M
quidam: metus autem refrigeratio eſt.

Cur ſtrepitus extrinſecus magis intus auditur, ꝙ intrinſecus foris? An ꝙ intrinſecus cùm vaſta, immenſaꝙs adeat ſpacia, diſcerpit, diſſipaturꝙs, vt pars ei⁹ vel minime, vel min⁹ ſentiri poſſit. Extrinſecus vero cũ vox ſeſe in locũ arctiorem, ſtabilioremꝙs aerem conferat, vniuerſã ingreditur: itaꝙ cũ maior ſit, non immerito melius poteſt audiri. 37

Quã

39 A Quam ob cauſam qui lingua hæſitant, melancholico habitu cõſtãt? An ꝙ propere ſequi imaginationem, non niſi eſſe melancholicum eſt. Hæſitantes aũt illi tales proculdubio ſunt. impetus nanq; dicendi præruit, anteceditq; facultatẽ eorũ, vtpote cum animus viſa ſequatur. Balbis ẽt idem accidit: hos etenim omnes membra voci accõmodata tardiora habere certũ eſt. Indiciũ vero, ꝙ tales vinolenti reddũtur, cùm ſuas maxime imaginationes, B non rationem ſequũtur.

39 Cur porrũ proſit ad vocẽ ſonorã? nam & perdici cõmodum eadẽ in re nouimus. An ꝙ alliũ quoq; elixum delinit: & quidẽ porrũ lentitiã quandã obtinet, quæ fauces detergere poſſit.

40 Cur cætera animalia vocem tum acutiorẽ emittunt, cùm validiora ſunt: homo aũt, cũ inualidior eſt? An ꝙ homo inualidus exiguũ aera mouet, aer exiguus velociter permeat, velocitas ſtrepitum reddit acutiorem.

41 C Cur melius audim⁹ cùm ſpiritum retinemus, q̃n cùm reddimus? itaq; minus ſpirare in venatione p̃cipitur. Vtrum ꝙ per venarũ elationem vis ſentiendi locũ petit ſuperiorẽ. cùm enim dormimus, deorſum ſe defert, et crebrius tunc reddimus, q̃ ducimus ſpiritum, minimeq; audire valem⁹. An ẽt ſanguis, cùm reddimus ſpiritum, aſcendit: itaq; pars ſuperior impletur, cùm tamen per inane audiamus. An ꝙ efflatio ſtrepitus quidem eſt: hic autem expirando eueniens vim obtundit audiendi. D

Cur ſal exiguus ocyus crepat, 42
& exilit: vehemẽtius aũt & crepat, & exilit, qui plenior eſt? An ꝙ exiguus rumpi celerius põt: haud enĩ multũ id eſt, ꝙ ſubeat ignis oporter, cùm ſal ipſe totus exiguus ſit. Plenior aũt ille lentius domatur, ꝙ plus negocĩ eſt magnum diſrupiſſe, q̃ paruum: crepat paruus parũ, quia paru⁹ inuchit ictus: maior magis, quia E magno agit ictu: crepitus autẽ ictus eſt. quod ẽt robuſtius eſt, magis exilit, qm̃ minus cedit.

Cur ſi ſalem eadẽ magnitudi 43
ne, qua modico igni ingeſt⁹ crepet, nimio inieceris igni, vel nihil, vel min⁹ crepabit? An quòd prius ab igne corrũpitur, q̃ rũpi poſſit. cõburit enim humor, ꝙ conſumptus eſt, crepat ꝙ diſciſſus, diſruptusq; eſt.

Cur oſcitantes minus audire 44
valemus? An ꝙ ſpiritũ intercludimus, qui ſe ad aures trudat. Indiciũ, ꝙ ſtrepitus in auribus naſcitur, cũ oſcitamus: circunuentus aũt, intercluſuſq; illis ſpirit⁹ facit, vt minus adiamus. Ad hęc vox oſcitantibus quædã oritur, quæ vim audiendi interpellare poteſt: & comprimi vero aures neceſſe eſt, quoties corpus ſe diſtrahit, atq; intendit. F

Cur vox, cũ apta ſua natura 45
ſit in ſublime efferri, vt quæ aer quidẽ ſit, nõ inferius ſurſum, ſed ſuperius deorſum melius audiri poteſt?

G potest? An ꝙ vox aer quidã iunctus humori est, qui põdere humoris grauescẽs deorsum labit̃, non sursum efferẽt: humoris nãq; ſm naturã interest, vt deorsum feratur: itaq; ab imis sentiri plenius potest. An hoc voci dunta xat animaliũ reddi debeat, hæc enim non sine humore profluit illud vero accidere nimirũ vel in cæteris oĩbus strependi generibus nouimus. Ergo vt visus si superius deorsum pciderit, sursum versus reflectetur, sed si in-
H ferius sursum pertenderit, deor sum se flectet: sic vox, quę sua natura cogit̃ sursum ferri, vbi aeri sibi aduerso occurrerit, cum per vim nequeat eũ propellere, qui & amplior & grauior ẽ, reflexa in partem aduersam deorsum se defert. itaq; aer, qui ore motus pcurrerit, retorqueẽ, & ad ima collapsus sentiri inferius magis potest. Tale ẽt est, quod in resonãdo fieri solet: vocis enim reflexus in partẽ contrariam agitur.

46 Cur vinolentis potius, q̃s so-
I brĩs frangi vox soleat? An repletio facit, vt vox celeriter frangi possit. cuius rei argumẽtum, ꝙ neq; chori, neq; lũdiones statim
* ὑστερο- τὰ à prãdio, sed ieiuni vocem exercere consueuere. cũ igitur vinolenti impleti sint, meritò voces eorum potius frangi solent.

47 Cur vocem acutiorẽ longius audire possumus? An ꝙ vocis acumẽ velocitas est: moueri aũt ocyus solẽt, quæ vehemẽtius ferunt̃; quæ aũt vehementius ferunt̃, hæc longius ferri possunt. K

48 Cur spiritu retẽto melius audire valemus? An ꝙ respiratio nõ nihil strepit⁹ mouet. merito ergo tunc melius sentimus, cùm strepitus minus est: minus autẽ strepit⁹ tũ est, cũ spm̃ retinem⁹.

49 Quamobrẽ lux quę tenuior, & velocior, & deductior est, corpora penetrare densa nõ potest, strepitus autẽ potest? An ꝙ lux directo itinere fertur: itaq; si qd recte illi profluentię lucis obuiũ L sepiat, lucẽ penitus discludi necesse est. At strepitus quia spũs est, ferri non recte etiam potest: itaq; efficit, vt strepitum sentire vndiq; liceat, nõ eum tm̃, qui se recte nostris auribus obtulerit.

50 Quare qui rident, vocẽ grauiorẽ emittunt, qui flent acutiorem? An ꝙ corpore intento vox acuta depromitur: infirmum autem quod acutũ est. Quę vtraq; in flentibus inesse potius nouimus: sunt enim & intentiori corpore, & infirmiori.

51 Quamobrẽ cùm vox aer quidam formatus sit, & sæpius dis- M soluatur, cùm fertur: echo autẽ, id est resonãtia fiat, icto eiusmodi aere in solidũ quippiam: vox ipsa nõ dissoluatur, sed expresse eadem percipi possit? An ꝙ aer refringitur, ideoq; totum à toto proficiscitur. Tum etiã affectus hic non nisi de re simili existit: quippe cùm aer reflecti de aere soleat in cauo, non de cauo.

52 Quãobrem cùm simul vocẽ multi emittunt, vnusq; tantum

quantũ

A quantum ſinguli reddit, multorum uox illa neque parem uoci unius offert ſeſe, neq; lõgius pro ratione deducit? An q̃ ſinguli proximum aerem propellũt, nõ eundem, niſi paulo tenus: quod ſimile euenit, ut ſi multi quidẽ proñciant lapidem, ſed ſingula, aut magna corũ pars mittat diuerſum. neq; enim ibi longius, aut pro ratione longe lapis ullus deueniet, neq; hic longius cunctorum, q̃ unius uox poterit audiri: uox etenim tanta nõ unius
B eſt, ſed multorum. Recte igitur propinquo uox multa eſſe pro ratione uidetur, quãdoquidem lapides quoq; illi multi ita uideri, atq; idem aſſequi poſſunt. at è longinquo plus, quàm ſingulę ſint, ſentiri non poteſt.

53 Cur trepidantes uocẽ reddimus grauiorẽ, metuẽtes autem acutiorem? quanquã etiam pudor genere metuendi continet. An multũ inter ſe affectus hi diſtant. quos enim puduit, erubeſcunt: trepidatio aũt pudor quidam
C eſt. qui uero metuunt, pallent. Conſtat igitur calorẽ in metu partem ſuperiorẽ deſerere, ut parũ aeris præ ſua exilitate mouere ſpũs poſſit: uelociter autẽ ferri poteſt, quod exiguum eſt: uocis uero uelocitas nõ niſi acumen eſt. Iis cõtra, quos puduit, calor partẽ ſuperiorẽ, ideſt pect⁹ petere ſolet: cuius rei indicium erubeſcens facies affert. ampliorem aũt aerem amplior potẽtia mouet, tardius uero omne ferũ, quod amplius eſt, tarditaſq; in D uſu uocis non niſi grauitas eſt.

Quæ cauſa eſt, vt liugua hæſi 54 tantes aliqui fiant? An membri, quo loquimur, refrigeratio cauſam habet, & tanquam ſtupens, & attonitum membrum id eſt: itaq; uino, continenteq; oratione cõcalefacti, uerba facilius poſſunt copulare.

Cur homo ſolus ex omnium 55 animantiũ numero lingua hæſitans oritur? An q̃ ſolus compos ſermonis eſt, cætera uocem tantum obtinẽt. Qui autem lingua E hæſitant, uocem quidem producunt, ſed uerba copulare, ſermonemq; condere nequeunt.

Cur ſobrĩ tpe hyberno uocẽ 56 acutius mittimus, uiolenti autẽ ęſtiuo grauius? An uox acutior, quæ uelocior eſt: uelocior autẽ, quæ corpore intento ſe promit. Sobriorum uero, hyemeq; corpora magis conſtant, quàm uinolentorum, æſtateq; : calores enim, teporesq; corpora reſoluunt, atq; elaxant. F

Cur homo ſolus omniũ ani- 57 mantium lingua hæſitans prouenire poteſt? Vtrum q̃ etiã mutus ſolus exiſtit: linguæ aũt hæſitatio mutitas quædam eſt: nec membrum, quo loquimur, abſolutum habetur. An q̃ homo ſolus compos eſt ſermonis, cætera autem uocem duntaxat ſortiuntur: linguæ autẽ hæſitatio, ut nomen declarat, unũ non eſt, nec promptam, continentemq; parit orationem.

58 Cur homini vox ſerius pfici
G ſolet, q̃ cæteris, quibus data eſt vocis proferẽdæ facultas? An q̃ vocis humanæ genera, & diſcrimina quãplurima ſunt: cætera enim animantia literas, vel nullas, uel paucas exprimere poſſunt. quod autem ſumme uariũ, plurimisq̃ diſtinguendum differentiſq̃ eſt, id tempore longiſſimo perfici neceſſe eſt.

59 Cur cęteræ ſpeciei eiuſdẽ animantes vocem fundunt eandẽ: homines autem uariam, & mul
H tiplicem agunt? An hominum etiam uox una eſt, multa autem genera loquendi.

60 Sed cur cõmunis hæc una hominum uaria eſt, cæterorum autem ſimplex? An homines multas proferre literas poſſunt, cętera uel nullam, uel duas, aut tres exprimunt inſonas, quæ uocalibus iunctæ locutionẽ conficiũt. Oratio autem non voce, ſed vocis affectionibus ſignificãdo abſoluitur: at vocis affectiones literæ ſunt. Quinetiam pueri nõ ſe
I cus, ac beſtię ſuas exprimunt appetitiones, vtpote qui nondum proferre literas poſſunt.

61 Cur aſpect⁹ corpora penetrare ſolida non poteſt, vox aũt poteſt? An q̃ aſpiciẽdi delatio ſimplex eſt, quæ per directum profluere ſoleat ad lineã: cuius rei indiciũ, Solis radius eſt, & q̃ niſi è regione cernere non poſſum⁹: vox autẽ motu multiplici ferri poteſt, quippe cũ vndiq; liceat audire. Quoties igitur aſpectui directus ille impeditur progreſ- K
ſus, eo ſcilicet, quòd res obiecta, meatuĩ in cõdita, ſiue indiſpoſita turba conſtipatur, tranſpicere nequit. at vox, q̃m quoquo verſus profertur, omnia proreptat, penetrat, translapſa audiri vndiq; poteſt. in humoribus tñ facultas tranſpiciendi oculis data eſt: voci autem nulla, vel minima, quanquã humor tenuior, q̃ terra eſt: q̃m humoris meat⁹ parui, denſi, cõtinuatiq; ſunt, vt minime aſpectus impediat, quo
L minus tramite directo ingredi poſſit. Hæc eadem cauſa eſt, cur etiam per vitrum, quod denſiſſimum eſt, tranſpicere liceat: per ferulã, quæ rara, ſolutaq; eſt, nõ liceat: in altero enim meatus reſpondent inter ſeſe, in altera variant. Nec quicquam iuuat amplos eſſe meatus, niſi recte ad lineam poſiti ſint. Vox autẽ minime in aqua ſentiri poteſt, quoniam minus aqua inanit, q̃ vt aerem capere, vocemq; trãſmittere poſſit: vox enim aer quidã
M eſt. Haud enim omne rarius per meari ſe patitur, niſi etiam meatus ei reſpõdeant, quod per meare conetur, & congruant, vt vis etiam colligẽdi, & contrahendi ſeſe deſit, niſi meat⁹ capaces corporum ſint: quanquam quod rarum eſt, molle eſt, & tale, vt in ſe ipſum coire poſſit. Verum nonnulla præ nimia ſuorũ meatuũ anguſtia colligi impediũtur, vt vitrum: quippe ut flecti, contrahiq; non queat, quamuis rarius

ferula

A ferula eſt, ratione prædicta: vt ēt aqua, & quicquid aliud generis eiuſdem. Vnde illud quoq; palā fit, non qđ rarius raro, molliq;, vel eodē, vel proximo eſt, id magis in ſeipſum colligi poſſe, & adduci: cauſa enim omnibus eadem reddenda eſt.

62. Cur vox quamuis minor reddatur adimendo, ſpeciem tamē ſeruat eandem? An q̄ cū his ipſis miſcetur, quæ dempſeris. res autem miſta non partim eſt, par
B tim non eſt, ſed vſquequaq; talis eſt. ęque igitur quibuſdam vndiq; detractis, æque contrahitur, vt neceſſe ſit ſimul & minorem eſſe, & ſimilem.

63. Quid eſt, quod linguā faciat hęſitare? Vtrum calor efficiat, vt procaciores ſint: vtiq; offendendo adhærent quaſi in ſalebris, quomodo affici iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelitant, qui ſpiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore. Anhelant autem,
C quoniam frequens ſpiritus eſt, nec anticipat, quatenus ſe tempore reſpirandi promere poſſit. An potius cōtra, vt loci, quo vocem mittimus, refrigeratio cauſam det, tanquam membrum id attonitum obſtupeſcat: itaq; afficiatur, vt vel concalefacti à vino, aut perpetua oratione verba expeditius poſſint copulare.

64. Cur tempore hyberno voces grauiores redduntur? An q̄ aer craſſior eſt: talis autem cùm ſit, motus tardior prouenit: itaq; vox redditur grauior. An quòd D aer perfectus lentius permeat, fauces autem interſepiri, & cōſtringi à frigore, pituitaq; deſtillante coguntur.

Cur pueri, mulieres, ſpadones, ſeneſq; vocem reddant acutam? An q̄ motus velocior, qui acutior eſt. & cùm genus idem ſit, motu facilius eſt, quod minus, quàm quod plus eſt. Quam obrē, qui firma ætate ſunt, plus aeris trahere poſſunt: plus igit illud tardius permeans vocem efficit grauiorem. Pueris, & ſpadonibus contrà res euenit, quoniam minus aeris capiunt. Senes autem ideo tremūt, quoniā vocem continere non poſſunt, quomodo imbecillibus, ac pueris vſu venit, cùm lignum præ longū parte extrema ceperint. alterum enim extremum quatitur, quia nequeunt ſuperare quod tenent, & vincere: quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus cauſam vocis tremulæ afferre credēdum eſt. Cùm enim qui vocem ita emittit, ei⁹ calor pulſus ab affectibus illis intro ſe colligat maxima ex parte, reliquū quod exiguum extat, vocē continere non poteſt: quapropter quatitur, atq; intremit. Vnde artium liberaliū profeſſores, qui ſe ſolitos trepidare nouerūt, prīcipio agunt voce ſubmiſſa, dum reſideāt, & ſtabiliantur: vocem enim exiguam vincere, continereq; facilius poſſunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DVODECIMA:

Eorum, quæ ad res bene olidas pertinent: cuius quæstiones. 15.

1 CVr ſuffimenta omnia minus è ꝓpinquo ſentire poſſimus? Vtrum quòd odoris delibatio aere temperata validior redditur, vt myrrha medicinalis ſuauior eſt. An contra agitur, vt ignis vi ſua cremandi tollit odorem, qui per ſuffitum effluat. & quidem apud carbones ipſos nihil redolent, longius vero purius, tenuiſſimumq; fertur, quod oleat.

2 Cur odores tam ſuffimentorum, q̃ florum minus ſuaues è proximo ſentiantur? Vtrũ vnà cum odore terræ quoq; particulæ prodeunt, quæ præ ſuo pondere ante currunt, q̃ ad ſenſum odor deueniat: itaq; longius ille ſyncerum ſe offert. An neq; cum principiũ proximum eſt, neq; cùm admodum ſemotum, odor abunde effluere poteſt. Nam ſi proximũ, nondũ large emanat: ſi remotiſſimum, diſcerpitur.

3 Arbores reddi odoratas aiũt, in quas cœleſtis arcus decubuit. Vtrum verũ hoc ſit, an falſum? Et ſi verũ, quam ob cauſam ita eueniat? ergo nec oẽs arbores, nec ſemper aliquas odorẽ ita acquirere palã eſt. Etenim ſæpe arcus cœleſtis conſtitit, & tñ arbores nihil odoris ſpirarunt, quod quidem ſenſum mouere poſſet: cumq; odor cõtrahitur, (accidit enim id aliqñ, itaq; narratur) nõ in quaq; materiæ contrahi põt. Cauſa vero ꝓ accidẽs ad arcum referenda eſt, præſertim ſi arcus ipſe nulla natura ſit, ſed obtuit refrangendi tantũ affectio. Prouenit aũt odoris ille affectus, vt dictũ iam eſt, non qualitercũq; ſe materies habeat: neq; enim in viridi, neq; in arida: ſed in vſta poſt aquã, quæ arcui ſuperuenerit, certã reddi ſuauitatẽ odoris paſtores referũt, maximeq; vbi aſpalathus, aut etiã rhamnus ẽ, & genus ex ñs aliquod, quorum flos ſuauiter olet. Ratio aũt odoris eadẽ eſt, quã etiam de terra animaduertimus: hæc enim cũ feruet, atq; inuritur, quod edidit, principio bene olet. Enimuero quæ parce humido quẽdam in modum recaluerint, odorata reddunt: humor enim concoqui calore nimirũ põt. Qua de cauſa totius quoq; orbis terrarũ, quæ ad Solem orientẽ ſpectãt, odoratiora exurgunt, q̃ quæ ad aquilonẽ: & eorum ipſorum, quæ ad ortũ plus vergũt, q̃ quæ ad meridiẽ, eo ꝙ loca Syriæ, & Arabiç pleniora ſunt, atq; terrenoſiora, Aphricæ vero arenoſa, ſiticuloſaq;. nec enim humorẽ nimium ineſſe oportet (cõcoqui nanq; nimius nõ põt) nec nullum: ſic.n. nullus vapor inde extringi põt, quod vel in ea materiç ſolet accidere, quæ & nuper cõbuſta ſit,

& ſale

A & tale habeat gen⁹, vt ſecũ odoris ferat ſuauitatẽ: quæ quidem res floribus declarari põt, odor enim in eos trãſmittitur. Sed fieri putant in ñs, quibus cœleſtis arcus inſtiterit, qm̃ nunquã id ſine aqua effici poteſt. Cùm enĩ materies immaduerit, caloreq; interiori cõcoxerit, reſpirare iã incipit, vaporemq; intra ſe cõceptum emittit. Nec vero aquã nimiam acceſſiſſe oportet, eluit.n. atq; extinguit calorẽ ab igne iectum, quę nimia venerit. Quę
B aũt aquæ poſt arcum ſolent inicidere, nõ multæ, ſed ſemper pene mediocres adueniunt: & ſi plures conſtiterint arcus, aqua non large, ſed ſæpe, & parce accedit. Quamobrẽ non immerito, cùm hoc ita fiat, qui rem inſignẽ præter arcum nullam aſpicerẽt, cauſam odoris illi attribuere.

4 Cur flores, & ſuffimenta ſuauius è longinquo olent, è propinquo autem herbam alia potius redolent, alia fumũ? An qa calor quidam natura odoris eſt,
C odorataq; omnia calida ſunt: calidum aũt quodq; leue eſt. itaq; cùm longius permeant, odorem deferunt ſuum ſecretiorem, vendicatumq; ab cæteris tum foliorum, tũ fumi, qui vapor aqueus eſt, odoribus, qui comitent eum ipſum. An cùm in propinquo ſunt admiſta illa, cũ ñs vnà redolent, quibus inhærent, atq; ita odorem deprauant.

5 Cur oła plenius olent, cũ mouentur? An q excita plus aeris implẽt, q̃ quieſcẽtia: itaq; ocyus D
ad ſenſum nr̃m odor trãſmittit.

Cur tpe hyberno minus olfa 6
cere poſſum⁹, minimeq; per gelu, & glaciem? An q aer à frigore immobilior reddit, itaq; motus non æque proficiſci à corpore odorato poteſt, ſcilicet, ppter difficilem delibationis motum, & aeris, quo inuehitur.

Cur aerius aromata olent ci- 7
nere ſuffita, q̃s igne, & plenius, ac diutius ſuum ſeruant odorẽ, cùm cinere ſuffiuntur? An q in E
cinere minus concoqui odor poteſt, itaq; plenior eſt. ignis autẽ, q celeriter vires eorum domat, & concoquit, odorẽ cõmutat. Concoctio enim rei concoquendæ cõmutatio eſt, ſiue alteratio.

Cur roſæ ſuauius olent, qui- 8
bus vmbilicus aſper, quàm quibus leuis? An q ſuauius olent, quæ modum conſecuta ſunt ſuę naturæ: roſa autem ſpinoſa natura eſt: ergo ſuauiſſime ideo olẽt, quòd magis ſecũdum naturam conſtiterunt.

Cur odores è proximo min⁹ F
ſuaues tam ſuffimentorũ, q̃s flo- 9
rum ſpirant? An q portio terrena vnà cum odore ſe defert, quę vt in proximo miſta vim hebetat, ſic in longinquo prona defertur, ac decidit. Hinc ẽt flores contuſi ſuum amittunt odorem.

Vtrum odoris natura fumus 10
ſit, an aer, an vapor. hæc enim inter ſe differunt, qua alterum ab igne, alterũ & ſine igne effici poteſt. Et vtrum à ſenſu aliquid in

G res odoratas proficiſcatur, an ab illis in ſenſum, q̃ aera proximũ moueat. At ſi ab illis aliquid deſiderare, minora certe ob eã rem reddi oporteret: nunc autẽ quæ odoratiſſima ſunt, hæc potiſſimum eadem videmus edurare.

11 Cur aromata cinere ſuffita acrius olent, q̃ igne? An q̃ in cinerem minus cõcoqui odor poteſt, itaq; plenior ẽ: multũ ergo partis quoq; terrenę reſpiratur, fumusq; reddit. At ignis terrenum propere illud rapit: itaq; odor purior, ac ſyncerior ſine vllo fumo ad ſenſũ deuenit. Vnde etiam fit, vt flores triti hebetius oleant: partẽ enim terrenã vt cõtritus mouere poteſt, ſic lentus calor abſumere non poteſt.

12 Cur oſa odorata, tam ſemina, q̃ plantæ vrinam ciere poſſint? An q̃ calida, & tenuia ſunt: tale aũt quod q̃ vrinam citat: celeriter enim calor inditus ille extenuat: nec odor ipſe aliqua corpulentia cõcretus eſt. Nam & quæ nõ bene olent, velut allia, vi ſui caloris vrinã mouẽt, vel potius vim reſoluendi, liquefaciendiq; obtinent. Calida vero ſemina, q̃ bene olent, ideo ſunt, q̃ odor oĩno calore efficitur: fœtida ſanè inconcocta ſunt. Nec ſolum calida. verum etiam plene eſſe concocta debent, quæ prouocatura vrinã ſint, vt vnã deſcendendo humores poſſint extenuare.

13 Cur vinũ dilutũ olere ocyus deſinit, q̃ merum? An q̃ dilutũ imbecillius mero eſt: quòd autẽ imbecillius ẽ, ocyus à quocũq; mutatur, quàm quod validius. Tum etiam vinum dilutum facilius affici poteſt, q̃ merum: q̃ aũt affici facilius poteſt, id & recipi à quouis, & recipere quod-uis facilius põrita fit ut merum odorum, dilutum inodorũ ſit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMATERTIA:

Eorum, quæ ad res male olidas pertinent: cuius quæſtiones. 12.

VR fœtidior vrina redditur, quo diutius in corpe manſerit, ſtercus autem minus? An q̃ ſtercus, quo diutius retentum ſit, eo magis ſiccatur: quod autem ſiccius eſt, minus id putredini patet. vrina cõtra effici craſſior ſolet, recenſq; potioni ingeſtæ ſimilior eſt.

2 Cur eſculenta male olida minime his olere videntur, qui illa ederũt? An quòd olfactum peruium ad palatum habemus, idcirco ſenſus hic propere impletur: itaq; nec interiorem odorẽ æque amplius percipere poteſt. Principio enim omnes ſentire queunt: vbi autem tetigerunt, non inſuper poſſunt, quaſi iam res conſociata, natiuaq; reddat, & exterior ſimilis ille oblatꝰ delitescit obtentu interioris.

Cur

3 Cur flores eōtūſi deteriꝰ olēt?
A An ꝙ pars terrena, quæ flori inhæret, odori permiſcēs ſeſe, vim hebetat odorandi.

4 Cur animantiū nullum ſuauiter olet, excepta pāthera? quæ etiā ipſa non niſi beſtīs ita olet: ferunt enim ſuauem illis olentiā ab hac reſpirari. Stirpium autē multæ, & integræ bene olent, & corruptæ, ac aridæ magis magisq; ſuauē reddunt odorē. Vtrū ꝙ mali odoris cauſa cruditas q̄dam excrementi eſt: quamobrē
B ſudores etiam aliqui, atq; aliqñ ita olent. Sed è morbo maxime vitiantur, quibus tales eſſe non ſolent: & flatus etiam, ructusq; crudorum fœdius olent. quam eandē cauſam de cæteris quoq; pportione animaduertiſſe oportet: proportione inquam, ꝙ animalium carne vacantium generi æſtimādum aliquid eſt, quod carnis vice habeatur: nam excrementū crudū vel in hoc eſſe nouimus. Hoc igitur & viuis cauſæ fœdi halitus eſt, & mortuis,
C cū putreſcit. Quam ob rem pingue, os, pilus fœdū nunquā reddunt odorē, ſcilicet illam ob cauſam, ꝙ pingue cōcoctū eſt, oſſa, & pili humore vacant. At genꝰ plantarū nullum intra ſe contrahit excrementum. An etiā plantis aliquid ineſt: ſed quia ſicca et calida ſunt natura, humor eorū nō fæculentus eſt, ſed concoqui expeditius pōt. Conſtat hoc ēt plagis terræ, quę vt feruēti ores, ſic odoratiores ſunt, vt Syria, vt Arabia: & muneribus earundē D
regionū, quæ ſicca & calida nouimꝰ hoc idem probari poteſt: nullam aūt ſentire putredinem poſſunt, quæ huiuſmodi ſunt. At animaliū genus tale non eſt: itaq; excrementa eius cruda, fœtidaq; ſunt, flatusq; itidē olent. Peremptis quoq; animantibus humor putret, plantis minime: quippe cùm humore plantarū genus haudquaquā redundet.

Quā ob cauſam res male oli- 5
dæ grauius olent cùm calent, q̄ cum frigent? An ꝙ natura odo- E
ris uapor quidam, & delatio eſt, quæ calore exiſtunt: motus etenim quidam ſunt. calor autem mouendi vim obtinet: frigus cōtra efficit, vt res conſiſtat, & contrahatur. Deorſum etiā refrigerata omnia feruntur: calor autē, odoresq; omnes ſurſum ferunt, tum quia ſiti in aere ſunt, tum quia ſenſorium eorū ſupra, non infra habetur: quippe cùm odor ad cerebrum penetrans mouere ſoleat ſenſionem. F

Cur ſi quis allia ederit, vrinā 6
redolentē allium reddet? cùm tamen alia pleraq; odoris vehemētioris ingeſta, nihil in ſuā qualitatem vrinā poſſint conuertere. Vtrū, vt quibuſdā ſcholæ Heracliteæ placet, ꝙ ſicut in vniuerſo, ita etiā in corpore noſtro expiratur, deinde vapor denuo cō creſcit, vtq; ibi humor, ſic vrina hic eſt: exhalatio autem alimēti vbi reuertit, vnde, pdierat, odorem eundē non īmerito recipit,

G quippe quæ illud reddat, in qđ ſeſe cõmutarit. An ſi ita eſſet, cętera quoq; idẽ facere deberent, quæ vehementẽ ſpirãt odorem: nunc aũt nullum hoc poſſe efficere nouimus. Ad hæc vapor, q poſtea cõcreſcit, nõ ad ſtatũ priſtinũ redit. verbi cauſa, ſi vapor vini exhalarit, nõ poſtmodum in vinum cõcreſcit: ſed in aquã: ita falſum id ẽt illi referũt. Ergo allium ſolũ ex omniũ numero, quæ odorẽ ſimul & vehementẽ, & vrinæ mouentẽ reddunt, in-
H flare ventrẽ inferiorẽ poteſt: cętera enĩ vel ſurſum mouere ſpiritum ſolẽt, vt radicula, vel vrinã citare non queunt. Allium vero tria nimirũ hæc facit, vt & vrina augeatur, & ſpũs exciteẽ, iſq; deorſum, nõ ſurſum: quæ quidẽ ſitus veſicę, teſticulorumq; ideo ſentit, q & in vicino eſt, & ſpiritui oportunior habetur, vt tentigo abunde declarat. Cõſtat igitur, vt excrementũ allĩ omniũ maxime huiuſcemodi ad veſicã
I poſſit vnà cũ ſpiritu deuenire, q permiſcens ſeſe odorem plene vrinæ committat.

7 Quam ob cauſam ora hominum, qui nihil ederint, ſed ieiunarint, grauius olent (quod ieiunam graueolentiã appellant) eorum aũt qui aliquid ederint, nõ olent, cùm tĩ eorum magis olere debeant? An q ventre inani, minusq; agitato aer factus calidior, ſpiritũ, excrementaq; pituitoſa ſua immobilitate putrefacere poteſt. calidiorem autẽ effici argumentum eſt, q vel ſitim parere ieiunium ſolet. At vbi ederimus, odor ciborum grauem illam olentiam offuſcat, vt maior minorem: calor enim ciborum calorem præcedentem illũ exuperat, ita vt nihil affici poſſit. K

8 Cur alæ omniũ maxime partiũ noſtri corporis male olent? Vtrum q omnium minime reſpirare poſſunt: malus aũt odor locis huiuſmodi contrahi maxime ſolet, quoniã putredo quiete interioris qualitatis conſiſtit. An ideo quòd immobiles, inexcitataq; habentur. L

9 Cur homines, qui virus redolent hirci, fœdius oleant, cùm ſe odorifice vnguentarint? An hoc in multis accidere ſolet, velut cùm acido dulce cõmiſtum eſt, dulcius totum exultat. Tum etiam oẽs, poſtq; ſudarunt, grauius olent: vnguentum aũt concalefaciendi vim habet, itaq; ſudorem poteſt prouocare.

10 Cur hominũ incuruorũ, giborumq; halitus grauior, ac fœdior eſt? An q locus pulmoni ac M commodatus, concluſus, deflexusq; à ſua proceritate eſt: itaq; ſpiritũ tranſmittere expedite nequit, ſed euenit, vt vapor, ac ſpũs amplius intercluſus putreſcat.

11 Cur vnguẽtorũ magna pars ſudori pmiſta male olet, aliqua uero ſuauior reddit, aut nihil deterior? An quæ motu, tractuq; cõmutari ſolent, hæc deteriora reddunt: quæ aũt eadẽ perſiſtere poſſunt, hæc ſuauius redolẽt.

At

A At ſunt quæ reſiſtere queunt, quomodo etiam florum, quib⁹ odores conficimus, alĩ contuſi, vel concalefacti, vel excitati exoleſcunt, vt violæ albæ: alĩ ſibi ſimiles, vt roſæ. Et vnguentorũ igitur, quæ ex floribus huiuſmodi ſunt, commutari vtiq; pñt quæ non ſunt, nequeunt: vnde roſaceum commutari minime nouimus. Et quidem quo ſudores fœdius olent, eo grauius vnguentum quoq; redolere videt, qm̃ rei ſibi contrariæ ſe permiſcet: vt mel cum ſale non magis, B ſed minus dulce ſentimus.

12 Cur omnia plenius olent, cũ mouentur? An q; aera implent, itaque odor citius ad ſenſum reducitur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMAQVARTA.

Eorum, quæ ad regionum habitus pertinent: cuius quæſtiones. 16.

1 C VR efferis & morib⁹, & aſpectibus ſunt, q; in nimio vel æſtu, vel frigore colunt? An eadem cauſa eſt. optima enim temperies non corporis ſolum, verũ etiam intelligentiæ hominis p̃deſt: exceſſus autem omnes dimouent, & vt corporis, ita etiã mentis temperamẽtũ puertũt.

2 Cur frumentum in Ponto frigori expoſitum diu reſeruari integrũ poteſt? An ꝓpterea, quia humor alienus vnà cum calore D euaneſcit, vt in vuis fieri nouimus: alia enim frigore, alia calore exhalant.

Cur poti⁹ in frigidiſſimis ter 3 ris ardores febrium fiant? An q; frigus calorem intus circumobſiſtit: cuius rei cõtrarium æſtiuo tempore agitur, partes nanq; interne frigidiores reddunt: ardor autem febris eſt: ergo partibus refrigeratis exterioribus, caloris copia interiores redundant.

Cur blęſis pedibus Æthiopes 4 ſunt, & Ægyptĩ? An quemad E modum lingua, ita etiam corpora animantium deprauari a calore ſolent. quod etiã pili declarant, quos illi criſpiores, q̃ cæteri gerunt: criſpitudo nanq; veluti pilorum blæſitas eſt.

Cur temporibus auſtrinis ini 5 tus fœminam potius generant? An q; largior humor tardi⁹ craſſeſcit: auſtrinis humor temperamenti facit, vt ſemen reddatur humidius.

Cur locis paluſtribus vlcera 6 capitis curari celeriter poſſunt, F crurium autem tarde? An q; humor eſt grauis, quia terren⁹ eſt: omne autem graue tendit deorſum: ergo vlcera ſuperiora concoctioni ſunt opportunio ra, qm̃ humor delapſus ad ima eſt: inferiora autem ipſa multo excremẽto, putrefactuq; facili redũdant.

Cur qui loca edita, apertaq; 7 colunt, tardius ſeneſcunt: qui autẽ caua, & paluſtria ocyus? An ſenectus quædã putredo eſt: putret

G tret autem, quod quieſcit. nullo modo, aut minus ita afficitur quod mouetur, vt aqua, pfluens & concluſa. igitur vt locis editis aer vndique afflante ſpiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hęc locis apertis purus, ac diuerſus aſſidue propter agitationem aer habetur, paluſtrib⁹ impurus, idēq; ſemper emarceſcit.

8 Cur timidi ſunt, qui loca feruida incolūt: fortes, qui gelida? An quòd natura contra, q̄ loca, & tempora ſe habet: quoniam ſi H ſe ſimilem ageret, cito periret. ſunt autem fortes, qui calida sūt natura: timidi, qui exangues, refrigerati q; ſunt. fit igitur, vt qui loca inhabitant calida, refrigerē tur: qui frigida, concaleſcāt. vtri que tamen corpore magno adoleſcunt, eo quòd qui frigida colunt, inſito calore abundant: qui calida, calore loci refouent: quippe cùm in calidis, & a calore incrementum ſequatur: frigus autem vim aſtringendi, conſtipandi dq; habeat. Cum igitur alteri I principiū inter ſe vehemens augendi obtineant, alteri nullo extremo frigore impediantur, merito vtrique augeri poſſunt plenius. Homines noſtræ regionis augeri ideo minus poſſunt, q̄ & principiū illud in ſe imbecillius continent, & frigore aliquantiſper conſtipantur.

9 Cur diutius viuunt, qui locis calidis ſuam degunt ætatē? An quia natura ſunt ſicciore: firmi⁹ autem, diuturniusq;, quod ſiccius eſt: mos autē putredo quæ K dam eſt. An quòd mos caloris interioris refrigeratio eſt. refrigerari autem omnia ſolent ambientis aeris qualitate, qui vt locis calidis calet, ſic frigidis friget: itaq; interiorem calorē ocy⁹ magisq; corrumpit.

Quam ob cauſam, qui calida 10 loca habitant, viuere diuti⁹ poſſint? An quòd humorem, caloremq; amplius ſeruant, quarum rerum interitus mors eſt.

Cur locis paluſtrib⁹ effici ſō- 11 nolentio res ſolemus? An quòd L magis in his ipſis refrigeramur: refrigeratio autem cum requies quædam ſit, ſomnum nobis cōciliat, qui inter quieſcendum ſolet accidere.

Cur qui in nauibus degunt, 12 quāmuis ī aquā, coloratiores tamen ſunt, q̄ qui in paludibus? An loca commode aſpirata coloris prębere hilaritatem poſſunt. Pallidos autē humor efficit, cū putreſcit: quod euenire immobilitatis cauſa ſolet. quamobrē ſub pallidi ſunt, qui loca paluſtria colunt. M

Cur locis hybernis æſtus fie- 13 ri vehementiores, q̄ tepidis ſoleant? Vtrum propter nimiū aeris humorem. enimuero caloris opera eiuſdē aqua reddi poteſt calidior, quàm aer: ergo aer quoque humidior acrius. quàm tepidus ille recaleſcere poteſt. An nō calidior aer locis huiuſcemodi eſt, ſed eſſe ob vehementiam qualitatis contrariæ videt: quomodo

A modo Sol cùm è nube illuxit, calidior esse ob cõtactum vmbræ videtur.

14 Qua de causa qui meridiem versus habitãt, nigris oculis potius nascuntur? An quòd vt oculi cæsii caloris interioris exuperantia redduntur, sic eiusdẽ absentia nigri efficiuntur, vt Empedocli etiam placet. Ergo quẽadmodum qui aquilonem versus positi sunt, oculis cæsiis ideo nascuntur, quôd calor interior effluere à frigore exteriori vetatur: ita qui ad meridiẽ vergunt,
B continent quidem suum humorem propter aeris circunfusi teporem obuium: sed calorem cõtinere non queunt, quod nihil extrinsecus est, quod obsepiat, atque arceat. itaque humor, qui relinquitur, nigrescit: lucis enim absentia omnia obfuscari, opacaríq; solent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur. itaq; qui aquilonem versus inhabitant, vt ipsi albo corpore sunt, sic oculos quoq; cæsios ha-
C bent: hic etenim color prope albus est: & qui ad meridiẽ sunt, vt ipsi nigri, ita etiam oculos nigros sortiuntur.

15 Cur locis calidis homines sapientiores sunt, quam frigidis? Vtrum eadem de causa, qua etiã senes, quàm iuuenes, sapientiores. etenim qui sedes frigidas habent, frigore loci obsistente, longe calidiores quàm sua sint natura, redduntur. itaque vinolentis admodum similes esse videntur: nec ingenio valent, quo prò D
spiciant, rerumq; rationes inquirant, sed fortes fidentes, sperantesq; sunt. contra qui loca calida habitant, sobriũ proprerea sunt, quia possunt satis refrigerari. Fit autem quaque in re, vt qui metuunt magis, quàm qui confidunt, velint inquirere: itaque magis valeant inuenire. An q antiquius genus hoc hominum est, cæteri enim eluuie perierunt ita vt tanquam iuuenes sint ad senes, qui loca habitant frigida, ad eos, qui calida colunt. F

Cur timidi, qui loca habitãt 16
calida: fortes, qui frigida? An quod natura contra, quàm loca, & tempora se habet: quoniã si se similem ageret, periret breui. fortes autem sunt, qui natura calida constant: timidi, qui frigidi sunt. accidit ergo, vt qui calida colunt, refrigerari nimirum possint: cùm enim solutum rarumq; corpus eorum sit, calor foras profluere potest. qui autẽ in frigidis sedent, sua concalescunt natura, quod a frigo- F
re exteriori caro densetur, cuius densitate calor colligi intus potest.

Arist.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMAQVINTA.

Eorum, quæ ad res mathematicas pertinẽt & ad cæleſtia: cuius quæſtiones. 12.

1 QVr linea de angulo ducta in angulum, ſola ex omnibus, q̃ figuras rectis cõſtãtes lineis bipartito ſecant, diameter vocitata eſt? H An ꝙ diameter, vt nomen deſignat, duas in partes figuram æq̃ dimetiendo digerit, nihilo deſtruens quod ſubiacet menſurãdum. ergo quæ per cõmiſſuras, hoc eſt angulos diuidit, appellãda diameter eſt, qm̃ hæc figurã non deſtruat, ſed diuidat: quomodo faciũt, qui vaſa militaria partiuntur. At quæ per lineas ſecat, figurã compoſitã deſtruit: angulis etenim conſtant, quæ rectis lineis continentur.

2 I Cur diameter appellata eſt? Vtrum qm̃ ſola bipartitio figuram diuidat. An ꝙ ſola figuram ſecat per partes, ſiue mẽbra, quibus inflexa coarctatur, cum cætera per latera diuidant.

3 Cur homines omnes, tã Barbari, q̃ Græci, ad decem vſque enumerare conſueuere, non ad aliquem aliũ numerũ, vt duo, tria, quatuor, quinque, tũ repetendo vnum quinque, duo quinque, ſicut vndecim, duodecim: nec vero vltra denarium numerum ceſſantes, inde replicare incipiunt? eſt. n. numerus quiſq̃, quod præcedit, ac vnũ, aut duo, & deinceps quantitas aliqua: enumerant enim ſtatuto termino denarĩ numeri. haud. n. forte, caſuq̃ id facere ſemper, omnibusq̃ in rebus putari debent, cũ nõ fortuna, ſed naturalis res ſit, quæ ſemper, atq̃ vbiq̃ effici ſoleat. Vtrum ꝙ perfectus numerus denarius ſit: continet. n. oſa numerandi genera, vt par, quadratum, quadrantale, longum, planum, primũ compoſitũ. An L ꝙ denarius fons, atq̃ principiũ eſt, quippe qui ex vno, duobus, tribus, & quatuor conſtet. An quia corpora, quæ feruntur, numero nouenario continent. An qm̃ decem proportionibus quatuor cubales numeri conſumantur, è quibus numeris vniuersũ cõſtare Pythagoreis placet. An ꝙ omnes homines digitis decẽ lege naturali creantur: itaq̃ ſui numeri calculos quaſi adipiſcentes, hac eadem multitudine cæte- M ra quoq̃ enumerant. Vna gens quædam Thracum ad quatuor numerandi ſeriem terminat, eo ꝙ ampli⁹ meminiſſe modo puerorum non poteſt, neq̃ vſum habet rerum multarum.

Quamobrem cum Sol eodẽ 4 cum vigore feratur, non pari tẽpore idem incrementum, decremẽtumq̃ vmbrarũ exultet? An ꝙ anguli, quos radĩ ſub æquis circunferentiæ ſpatĩs ad res cõſpectas efficiunt, æquales inter ſe

A se omnes cõsistunt. ꝙ si illi æquales sunt, eductos quoq; ide æquales esse necesse est, s. quos radij faciant in triangulo, qui radio primo, & re conspecta, & vmbra continetur. At si anguli æquales inter se sint, radium ab re cõspecta, & prolapsum longius maiorem esse propinquiorem necesse est: quòd pro certo recipimus. Igitur totam circũferentiam in partes quasuis æquas inter se dimeramus: sitq; res conspectui obuia G. Cum itaq; Sol in G in-
B gruens de A, vmbram in GI aliquam reddet, radius in I p-labaſ necesse est. Vbi vero ad B deuenit, radius inde proficiscẽs intra GI, radiũ decidet: ac rursus cum idem ad C se contulerit, pari modo suũ radium mittet. aliter efficiet profecto, vt linea recta rectã partibus duabus contingat. Cum ergo AB circũferentia æqualis BC circunferentiæ sit, anguli quoq; illis subiecti apud D, æquales iter se cõstant, quippe qui ad centrum se
C colligant. qui aũt in triãgulo habentur, æquales illis D angulis proueniunt, vtpote qui se p verticem illis iungant. Ergo cum totus angulus in æqua secetur, angulus DE maior, q̃ EF angulo DG est. Pari modo cæteri anguli se habebunt, quos radij circunferẽtia profecti reddiderint. Simulq; etiam constat vmbram meridie minimam esse necessario, minimasq; tum effici accessiones: quippe cum Sol meridie maxime, è perpendiculo sese no D bis exhibeat. Æstus quoq; meridies accenditur, tum ob eã, quã modo diximus causam, tum ẽt, ꝙ omnis spiritus cessat. tunc. n. spiritꝰ excitari solet, cum Sol aerem terræ familiarem discernit. Quòd si Sol cùm medium cœlũ proreptat, minus id faciat, merito noctes mediæ, atq; meridies a spiritu silent.

Figura varias Solis vmbras designans.

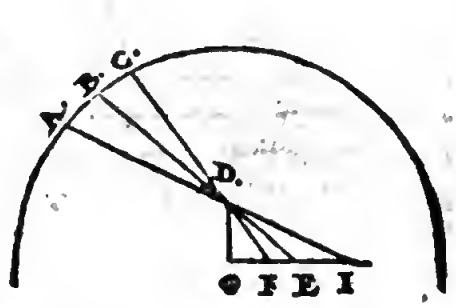

Cur Sol per quadrilatera profluens, non rectis lineis figuram describit, sed circulum format, vt in cratibus patet? An ꝙ aspectuum procidentia turbine agitur: turbinis aũt basis in orbem F se colligit: quamobrem quocunque radij Solis ſcurrerint, nimirum circulares apparent. An ꝙ Solis quoq; figurã rectis lineis contineri necesse est: siquidẽ radij recti proueniunt. Cum enim recte in rectam incidunt figurã, rectis contentam lineis formãt: quod certe in radijs accidit: ad rectam. n. cratium sese tradũt, aut ad quodlibet, per qđ liceat translucere: ac ipſi recti procul dubio

G dubio ſunt: itaq; procidere ad rectam debuerũ. Verum quia radñ, qui de aſpectibus ad extima linearum rectarũ diſcindunt, imbecilli admodũ ſunt, idcirco angulo concerni non poſſunt, ſed quantum recti ĩ turbine ſit, hoc tm̃ rectam agere poteſt: reliquũ non poteſt, ſed conculcati aſpectus, indiſcretiq; latitant, nec mirum, cũ multa videre nullo pacto poſſimus, quãuis noſtro attinguntur aſpectu, vt ea quæ te-
H nebræ opacant. proximum eſt, cum quadratum ſpeciem multi anguli repreſentat, atq; etiã circuli, ſi amplius remoueat. Cum enim aſpectus procidentia turbinis ſpecie figuretur, quoties figura vlterius ſepoſita eſt, aſpectus, qui ſe in angulos ſpargunt, qm̃ & imbecilli, & pauci ſunt, nẽ aſſequi nequeunt: qui autẽ mediam in partem concurrunt, hi nimirum perſiſtere poſſunt, vtpote vniuerſi, & validi. Ergo cũ figura ppe poſita eſt, anguli quo
I que aſpici poſſunt. aucto interuallo non poſſunt. Quam ob rẽ circularis etiam linea remota recta eſſe videtur, & Luna rectis contineri die octauo videtur, ſi aſpectus non latitudinem, ſed lineam circundantem ineant. Vt enim cum circunferentia prope poſita eſt, quanto pars altera orbis, q̃ altera propius ſit, aſpect⁹ diſcernere poteſt: ita cũm procul abeſt recte ſentire nõ poteſt, ſed ex æquo partium ſitu cernere ſibi vr̃: itaq; rectã etiam iudicat.

Cur Lunam, quæ in ſphæræ faciem conglobatur, rectam, cũ ſemiplena eſt, cernimus? An qm̃ eodem in plano aſpectus noſter verſatur, & circuli ambitus, quẽ Lunæ Sol ingruens facit: quod cũm agit, Sol recta linea videt. Cũm enim quod ſuũ aſpectum ſphæræ admouerit, orbem videre neceſſe ſit: Luna aũt ſphæræ faciẽ gerat, eamq; Sol aſpiciat: orbis profecto id eſſe debet, q̃ a Sole efficitur. Hic ergo cũm è regione ſe nobis præbet, totus vr̃: itaq; plenilunium iã apparet. cũ aũt mutatur, & præterit, ppter Solis diſceſſum, portio ei⁹ aſpici poteſt: itaque fit, vt Luna altera parte recta videatur, cũm altera orbem colligat, qm̃ hemiſphærium aſpectui ex diuerſo poſitũ eſt, quod ſemicirculũ repreſentarit. Semper enim aſpectui obuia Luna eſt: quoties tm̃ Sol radios admouerit ſuos, aſpici nequit. Repletur poſt diem octauũ de medio, quia paulatim euadens, orbem nobis exhibet propenſiorem. Cumq; ita circul⁹ aſpectui ſe opponit, ſectionem turbinis imitatur, curuat' in cornua', iam Sole dimoto. Vbi.n. circunferentia Solis ad puncta deuenerit vltima, per quam orbis æqua portione ſecari videt, circunferẽtia ipſius orbis apparet. non.n. inſuper ex aduerſo oculis eſt, ſed iã præterire incœpit. Quod cum ita agat, ac circulus, ſiue orbis p eadem ducatur puncta, curuari in cornua neceſſe eſt. pars enim

K L M

aliqua

A aliqua orbis prioris aduersi pro tinus aspectui se obducit, vt de parte lucida abscidi aliquid possit. Tum etiam extrema in eodē persistunt, vt curuari in cornua necesse sit: sed tū plus minusve, pro Solis dimotione. cùm enim Sol dimouet sese, circulus quoq; in eadem reuertitur puncta: quippe cū fieri possit, vt infinito numero inclinetur: siquidem summi circuli per eadem puncta describi facile infiniti possunt.

7 Cur Sol, & Luna plana esse vi
B dentur, cùm tū cōglobati i sphæram certū sit? An vt plura, quorum quod nā plus minusve distet, incertum sit, æque posita esse videntur: sic etiam quod partes obtinet, nisi color varius adsit, partes ex æquo omnes collocatas habere videri necessum ē: quod autē ex æquo aspectu obuiam fit, idem æquabile, compositum, & planum necesse est.

8 Cur Sol oriens, atq; occidens vmbras efficit longas: efferens se, minores: obtinēs cœli mediū,
C minimas? An ☉ oriēs principio vmbram terræ æque distantem reddit, ac infinitam pene protrahit, deinde longam, atq; ita minorem subinde: quia linea, quæ recta de puncto superiori elicit, interius per diminutiones assiduas cadit. Gnomon A B, Sol, vbi C, & vbi D. Radius igitur ex C proficiscens C F exterius procidet, q̄; radius D E. At vmbra B E Sole superiori existit, vmbra autem B F inferiori. Ergo quo Sol superior fuerit, eo mi- D
nor vmbra exultabit, minima- 18
que tunc erit, cum Sol super capita nostra versabitur.

Figura, Solis vmbras orientis, ac se efferentis delineans.

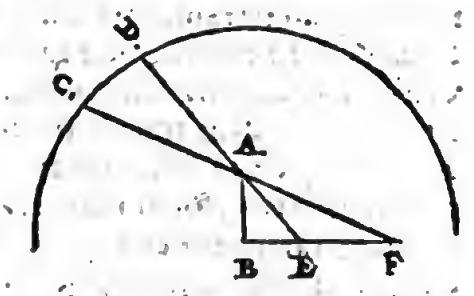

Cur vmbræ Lunæ maiores, 9
quam Solis sint, cum eodē pueniant perpendiculo? An ☉ Sol superior, q̄; Luna est: itaq; radiū, qui de superiori prodierit, inferius cadere necesse est. Gnomon A D, Luna B Sol C. Lunæ radius B F: ergo vmbra Lunæ D F. sequetur Solis radius C E: ergo vmbram D E fore necesse est.

Figura vmbras Lunæ, Solisq; ostendens.

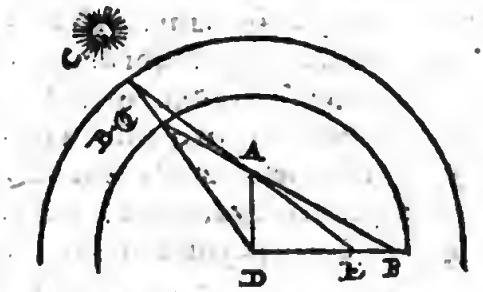

Cur deficiente Sole, si quis p 10
cribrum, aut frondes veluti platani, vel alicuius ex cæteris latifolijs, aut digitis manuum inuicem perplexis inspiciat, splēdores specie Lunæ nōdum cōpletæ incernat

G incernat? An ꝙ quemadmodū cum per angulatum foramē lux nō angulata, ſed orbiculata, turbinataq; prodit: cuius ratio, ꝙ gemino, directeq; commucrona to turbine agitur, i. eo qui de Sole ad foramen deuenit, & qui de foramine ad terram: ſic etiam in Solis defectu figura, qua radij veniunt, vt diximus, innoteſcit. Ergo cū pars orbi ſuperiori detrahitur, quod ex aduerſo ſuper terram eluxerit, ſpēm illam lunatam gerat neceſſe eſt: quippe cum prout orbis defecit, ita ra-
H dij profluere debeant: digitis tñ, & cribris, pro foraminū exigui tate res certius explicatur, q̄; cū per foramina ampliora trāſmittitur. Luna autem idem percipi non poteſt, neq; deficiente, neq; increſcēte, neq; decreſcēte: quia eius extrema non plene ſplēdēt, ſed medio potisſimum lucet. Lunatam autem illam, minutamq; faciem, medio aſtringi exiguo manifeſtum eſt.

11 * Cur Sol nūquam cælo ī me-
*Cur parelius ñ ſit, l neq; cum ſol cęlime diū obtinet, neque ſupra terrā, ſed ex lateribus uñ? An.
dio geminatur, nec ſupra ſe faciē illam oſtendit ſecundam, ſed ex lateribus tm̄? An ꝙ tum geminari Sol poteſt, cùm Solem verſus aſpectus refrangitur. Aeris autem concreſcentis illa ſoliditas, cui aſpectus incurrens refrāgitur, neq; prope Solem, neque procul effici poteſt. nam ſi ꝓpe ſit, reſoluetur a Sole: ſi procul, aſpectus refrangi non poterit. cū enim longe de paruo ſpeculo remeet, imbecillus reddetur: quā-
K obrem area quoq; fieri non pōt è regione. Quòd ſi ſupra, & in ꝓpinquo inchoatur, a Solis feruore diſſoluitur: ſin procul, aſpect⁹ minor euadet: ſed ſi in latere, tū nimirum ſeruari integer poterit dummodo ſpeculum ita diſtet, vt nec Solis feruore abſumi poſſit, & aſpectus vniuerſus recurrat. Nam ſi in terra ſparſus ferat, deuenire ad Solem non poteſt. ſub Sole etiam fieri non poteſt, quia ſi prope terrā extiterit, conſumitur feruore: ſi autem ſupra,
L cœlo in medio aſpect⁹ diſtrahet, & euaneſcet. deniq; nec è latere quidem effici illud poteſt: cum Sol cœli vmbilicum perreptat. qm̄ ſi aſpectus admodum ferat in terram, exiguus ad ſpeculum veniet: itaq; refractus omnino imbecillus recedet.

Cur Solis vmbræ extremum 12
tremere videat? Haud enim qa Sol ferī, idcirco id contremiſcit: nam fieri nō poteſt, vt Sol ī partes moueat contrarias: tremorē autem fieri ita manifeſtum eſt.
M Ad hæc mutatio vmbræ incerta eſt, quomodo etiam Solis ipſius ꝓgreſſio latet. An ideo moueri videt, ꝙ corpuſcula contenta in aere agitant, quæ vulgo ramenta nominant, conſpicua in Solis radijs, qui tranſmeant ꝑ feneſtras: hæc enim moueri ſolent etiam ſine vllo ſpiritu. Ergo cū vicisſim, modo de vmbra in lucem, modo de luce in vmbram moueant aſsidue, terminus quoque lucis, ac vmbræ communis

continuo

A continuo moueri videtur. partim enim veluti vmbrā, partim lucem ſua ipſa mutatione efficiunt: itaq; moueri vmbra videtur, cum non hæc, ſed illa hunc in modum ſoleant agitari.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMASEXTA

Eorum, quæ ad res inanimatas pertinēt: cuius quæſtiones. 15.

B

1 CVr baſis bullarū candida aquæ inſidit: & ſi Soli expoſita ē, nullam efficit vmbrā: ſed reliquum quidem vmbellæ corpus vmbram facit, baſis autem ſola non facit, ſed circum a Sole vndiq; cingitur? Et quod longe mirabilius eſt, nec ſi lignum per aquam in Sole appoſueris, vmbra ligni continua exultabit, ſed iuxta baſim bullæ a Solis luce ſecabitur. Quod ſi vmbra eſt, qđ â Sole non aſpicitur, ſequeī porro, vt moles bullæ circum tota
C aſpici poſſit, quod nunquam fieri poſſe ī opticis, id eſt, aſpectuū rationibus demonſtratur: quippe cum ne minimū quidē a maximo totū circumaſpici poſſit.

2 Cur bullæ ſpecie hemiſphærij exurgere ſolent? An quod tāquam de centro in aera ſurſum æqualiter circūundiq; adnituntur: quo quidē modo hemiſphærium exurgat neceſſe eſt. Portio autem ſpheræ inferior aquę planitie abſcinditur, in qua ſcilicet centrum ſitum eſt. D

3 Cur in magnitudinibus, quę profunditate ſunt inæquali, accidit, vt ſi partem moueas leuiorem, circūferatur quod iacitur: vt in talis fieri opplumbatis videmus, ſi quis partem leuiorem ad ſe vertens proñciat? An q; fieri non poteſt, vt grauius æque ac leuius feratur, cum eiſdem viribus iactum eſt: ſed cum totum quidem moueri neceſſe ſit, fieri vero non poſſit, vt ęque E oī ex parte moueatur, ſequitur prorſus, vt ſi parili celeritate ferant̄, eandem lineam peragant. ſin autem alterum altero feratur celerius, circulo ferri neceſſe ſit, cùm hoc ſolo ī genere figuræ efficiatur, vt puncta eadem ſubalterna lineas inæquales poſſint eodem tempore permeare.

4 Cur ea quæ in terram cadūt, atq; reſiliunt, angulos ad planitiem reddant ſimiles vtraq; ex parte puncti, quo planū tetigerint? An q; omnia ſua natura ad F rectam lineam ferunt̄. Quæ igit̄ in locū æqualem deciderāt, vbi ex perpendiculo, diametroq; ſeſe plano impegerint, pares angulos ideo faciunt ſuo reſultu, q; ęqua diameter diuidit. Quæ aūt in latera corruerunt, quoniam non perpendiculo, ſed puncto ſuperiori locum feriant, accidit, vt repulſa a loco dicto contrariā in partem ſe conferant: rotunda quidem, quod delapſa protinus

G in aduersum sui appulsus sese euoluũt, siue quiescat eorum medium, seu locum soleat permutare: rectis vero compacta lineis, ꝙ perpendiculum eorum in partem priorem adductum retorquetur: vt his accidit, * quibus aut pars inferior raditur, aut colei violantur. hi nanq; omnes ad uersam in partem, retrorsumq; corruunt: quoniam eorum perpendiculum æquatur, pendet, atq; priorem in partem expelli-
H tur: contrarium enim in his retro, deorsumq; esse accidit. cum aũt deorsum ferant, grauiora esse fatẽdum est. Quod igitur his casus idem resultantibus * latus euenit, ergo ſ angulum rectum neutra eorũ resultant, eo ꝙ perpendiculum pondere bipartito diuidit corpora, quæ ferunt. Fieri aũt non põt, vt plura perpendicula idẽ ad planum existant,
÷ quibus illa secent: quod ſ. ita accideret, ſi perpendiculũ, dum resiliunt, oriret, vbi rem delatam
I planum offendit, diuidẽdumq; rursus secundo perpendiculo foret. quocirca primo illo perpendiculo, quo ferebatur, secare necesse est. Sed cũ, aduersam qdẽ ſ partem feratur, rectum vero in angulum non feratur, reliquum est, vt acutus reddat angul⁹ par te altera puncti, quod plano inturrerit. Aduersorum enim inter sese angulorum terminus rectus angulus est.

5 Cur cylinder propulsus ferſ in directũ, suisq; terminantibus orbibus lineas rectas describit: E turbo vero suo manente mucro ne circunferſ, atq; ſ suo terminãte orbe, orbẽ describit? An quod circũ vterq; ferſ. Verũ cylinder rectas lineas plano ducit, turbo orbes describit: eo ꝙ inæquales orbes turbinis inter se sunt, ferq; velocius põt, qui amplior circa idem centrũ conuertiſ. qui cum simul oẽs positi in turbine orbes ĩæquali ferant ſpatio. euenit vt extimi, qui voluunt, plurimũ loci & lineæ tpe eodem de
L currant. Vnde fit ẽt, vt circũ omnes agant: quippe cũm oẽs eadẽ recta linea describant, quæ cum conuertitur, nõ oĩa sita in ea pũcta æqualem producere lineam eodem tẽpore possunt, cũ æqualem non nisi ex directo agere soleant. Cylindri vero, ꝙ oẽs orbes pares inter se sunt, centrum que idem ambiunt, euenit, vt simul suis omnibus punctis planũ contingẽdo parili celeritate voluant, cum nulla inæqualitate cylinder euariet, & rursus in
M planũ simul omnes deueniant, vbi suam quisq; conuersionem absoluerit. Vnde lineas quoque ductas per directũ in plana, pares inter se esse necesse est. sua nãque tactione orbes æqui, pariterque volubiles illas duxere. Atq; rectas confici patuit, quas linea eadem deferens sese in directum peregerit. Causa hæc est, cur cylinder recto deferri tramite possit. Nil enim refert, vtrum qua linea prima cylinder planum te

tigit

* quibus crura abraduntſ, & colei subripiuntur,

* latus latio.

A tigit, hanc firmo cylindro protrahas, an volubili circũagas: semper enim vt æqualinea, similisq; illis in cylindro contentis planum attinget, siue protrahatur cylinder, siue prouoluatur.

6 Cur sectio chartarum, siue papyri, si quis æque a basi plana, rectaq; dimetiendo abscideri, recta euoluetur: sin autem inclinarit, cõtorta exisset? An euenit vt cùm orbes sectura alteri⁹ eodem in plano positi sint, declinans illa cæsura non æque oppo
B sita sit, sed partim minus: itaque cum euolueris: orbes quidẽ, qui plano eodem continentur, suũq; initium in plano habent eodem lineam explicabunt, quam suo ipsi conficiunt ordine: quippe cum ea ipsa extenta linea non nisi profecta ex orbib⁹ sit, qui plano eodem continetur: itaq; vel rectam eã quoq; esse necesse est, quę eodem in plano se porrigat. At obliquæ illius sectura linea,
C quoniam primæ non æque apposita est, sed partim pl⁹ distãs, partim minus, vtpote cum ipsa quoq; sectura ita se habeat, hinc eodem esse ī plano nequit. itaq; nec recta hæc esse potest: etenim fieri non potest, vt rectæ lineæ pars alia in alio plano collocet.

7 Cur omnis magnitudo diuisa minor esse suo toto videatur? An ꝙ omnia numerum diuisa recipiunt: quanq; magnitudinis ratione minora, quàm vnum illud, existunt. Magnum enim, eo quòd continuum, quantumq; quoddam est, magnum dicim⁹: D numerus vero partium omnis omni suæ magnitudinis numero maior est. Quamobrẽ, vt partibus diuisis maius appareat totũ, consentaneum est. cum enim partes, totumq; idem sint, totũ naturam potius magnitudinis præ se fert, vt constans, & continuum. partes vero naturam numeri magis sortiuntur.

Quæ in vase eueniunt, quod 8
clepsydram vocamus, omnino quidem referri ad causam debent, quam Anaxagoras explicat. Aer enim qui in ea excipit, E
causę est, ne aqua ingredi possit, fistula scilicet obturata. Non tamen simplici, absolutaq; ratione aer causam habere putandus est. nam si quis eã fistula apprehensa transuersam immergat, humorẽ admitti, nihil est, quod prohibeat: quamobrem non satis author ille exposuit, quemadmodum aer causam daret. Ergo causam aera quidem tenere fatẽdum est: sed hic siue impellitur, F
siue per se ipse fertur, nec quicq; cogitur, ferri per directum solitus est, vt etiam cætera elemẽta Itaque clepsydra transuerse immersa, aer qui è directo situs est, pulsus ab humore libere effluit per ea foramina, quæ demersis in aqua foraminibus oppositæ sunt, eoq; cedente humor subiẽs implet. At si erecta ī aquã descẽdat, aer impotens sese efferendi per arduum, qñ conseptæ sunt partes superiores, circa prima

G foramina arceᵗ, quippe qui ſupprimi in ſe, contrahiq; non poſſit. Argumentū vero, aquam arceri poſſe ab aere immoto, ꝙ in ipſa clepſydra deprehēſum eſt. nam ſi aluum eius aqua repletā ad fiſtulam obturatā inuerteris, humor per fiſtulam in os minime defluere poterit: quippe cū ore patefacto non protinus, ſed paulo poſt de fiſtula ꝓfluat, vt qui non in ipſo ore fiſtulæ contineatur, ſed poſtmodum in hoc per fiſtulam veniat, poſtꝙ pate
H factum iam eſt, Plena autem, erectaq; clepſydra, fiſtula patefacta protinus per colum, id eſt, foramina inferiora effluit, quia illud attingit, extremam vero fiſtulā non contingit. Clepſydram igit humor ingredi ob prædictam cauſam nequit. Egreditur autem fiſtula patefacta, eo ꝙ aer contentus in fiſtula, ſurſum deorſumq; agitatus, humoris contenti in clepſydra motum excitat plenlorem: cumq; deorſum pellatur, eodemq; ipſe etiam ſua
I natura propenſior ſit, merito effluit vim inferens aeri, qui clepſydram extrinſecus circunfundit, excitus quidem, & compar potentia aeri ſuperius impellenti, ſed renixu infirmior: quoniā per anguſtam fiſtulam influēs, ille ocyus ac vehementius labitur, vrgetq; humorem. Cauſa vero, cur obturata fiſtula humor effluere non poſſit, quod humor dum clepſydram ſubit, aera omnem per vim ab ea expellit. Cuius rei indicium ſpiri- K
tus, ructusq; murmurans dant, quos ingrediente humore, nimirum intus excitari ſentimus. Cùm igitur humor ſubiens vehementer aera cogit, ſeſe ad clepſydræ fiſtulam trudit, ac modo lignei cunei, aut ærei diſiectu oppreſſus, aſtrictusq; hæret ſine vllo alio vinculo, quouſque alia vi expellatur, quo modo prærupros clauos expellimus: quod ſane aperta fiſtula incidit ratione, quam ſuperius expoſuim⁹. Aut
L igitur ita effici poteſt, vt humor effluere nequeat, aut ꝙ aere exiens inflatur, emergitq; impetu violento, vt ſtrepitus indicat, humor idcirco a ſpiritu ſurſum attrahitur, quemadmodū multis in rebus accidere certum eſt. Attractus autem humor, ſibiq; continuus omni ex parte cōſtās manet, oppreſſus ab aere, donec pulſus ab eodem recedat. cumq; initium ita retineat humoris, reliquus & omnis humor vnitus, atque continuus ex ſuo pen
M deat initio neceſſe eſt. Nec vero temere ita agitur, quandoquidē eiuſdem intereſt rei, & dimouere quicquam ſuo de loco, & idē in eo continere, ad quem mouerit: idq; diutius facere, ſi vel potentia quod tenet, quodq; tenetur, ſimili inter ſe contendunt, vel quod tenet, potentius eſt, vt in re, de qua agitur, accidit. Spiritus enim potentior, quàm aqua eſt.

Cur partes tam ſtirpiū, quā ani-

animantium, quæ nullis instrumentarijs officijs deputatæ sunt in orbem sese omnes colligant? stirpium quidem caudex, & rami formari in orbem solent, & animantium crura, femora, pectus, lacerti ad hanc eandem speciem enituntur: triangulum vero, aut multiangulum nullum neq; ex toto, neque parte aliqua est. An, vt Architas author est, quoniam in motu naturali æqua proportio inest: moueri nanque proportione omnia censet. hanc autem solã in sese æqualiter solui, atque reuerti, vt orbes, rotundaq; afformare possit, cum constiterit.

10 Cur extrema formari in orbẽ soleãt? An q̃ natura res optimas & pulcherrimas creat, quoad fieri potest. Figura autẽ ea pulcherrima est, quæ eadem vndiq; est, sibiq; ipsa simillima constat.

11 Cur si circul⁹ proñciatur, primam lineam rectam ducet, deinde cochleam, siue clauiculam aget, dũ decidat? An principio rectam ideo agit, q̃ æqualiter ab aere hinc inde dirigitur. Cũ igitur pari momento vtroque de latere pergat, lineam quoque effici talem necesse est, quæ locum æqualiter hinc atque inde possit diuidere. talis autẽ recta est. At vbi ĩ partem alterutram vergere ob inæqualitatem circunfusi aeris cœpit, non ampli⁹ æqualẽ illã parte interiore, exteriore q; ducit, sed circularẽ, necessitate ſ. aeris diuersi, & icõpositi.

Cur in magnitudinibus, quę profundo sunt inęquali, accidit, vt si partẽ moueris leuiorẽ, circunferat quod iacitur? quemadmodum in talis fieri opplũbatis videmus, quoties quis partẽ leuiorẽ ad se vertens, pñciat. An q̃ fieri non potest, vt quod grauius est, æque cum leuiori ferat, cum ꝓiectum eisdem a viribus est: quod cum moueri necesse sit & tamẽ fieri non possit, vt æque omni ex parte, directoq; tramite moueatur, circunferri necesse est, dum se introuertit: quemadmodum si quid medio eius immobile suo põdere penitus eẽt, alterum profecto extremum vltra ĩ partem moueret priorem, alterum intra ad eum tenderet, qui dimisit. Sed qm̃, cùm totum moueri possit, põdus suo medio gerit, illud idẽ sequat necesse ẽ.

13 Quamobrem corpora quę feruntur, vbi alicui occurrerunt, resilire partem in cõtrariam solẽt, q̃ suapte natura ferri cogantur, nec nisi ad similes angulos resultare soleant? An q̃ non solum eo ferunt impetu quo ꝓ sua parte ipsa ferri aptissima sunt, verum etiam illo, qui a mittente proficiscit. Suus igit cessat cuiq; impetus, cum suum ad locum peruenerint: omnia nanque requiescere solent, vbi eam in sedem se se contulerunt, quam suapte natura desyderant. Sed externo illo, quem habent, impetu necessitas orit amplius mouẽdi: quod cum in partem priorẽ effici neG iñ queat

G queat,quia re prohibetur obiecta,vel in latus, vel in rectū agi neceſſe eſt. Omnia autem in angulos r eſiliunt ſimiles, qm̄ eodē ferri cogātur,quo motus ducat, quem is dedit qui miſerit: eo autem vt angulo vel acuto vel recto ferātur,omnino incidit. Cū ergo quod retorſerit vetet, quo minus directe motus agatur,pariter & rem quę fertur, & ei⁹ impetum nimirum prohibere poteſt. Vt igit̄ in ſpeculis extremū lineæ rectæ,quo ſe aſpectus con
H iecerit,idem refrangitur: ita in ñs q̄ ferunt̄,fieri ex aduerſo ſolet quippe cum angulo tanto retorqueantur,quanto vertex conſtiterit. Ita.n. intelligendum eſt,vt trāsferri ſimul & angulus, & delatio debeat: quo facto in angulos reſultare ſimiles, eſſe neceſſe palam eſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMASEPTIMA.

I *Eorum, quæ ad res animatas pertinent: cuius quæſtiones. 3.*

I CVr homines, qui corpore conſtant immodico,maiores tunc eē videnī, cum appoſiti modicis īſpiciunt̄? An ꝙ res modica vnū eſt, & moderatio vnū quam maxime. vnū autē quod eſt,id indiuiduum eſſe poſtulat, indiuiduum autem minus: res vero immodica multa ꝓ ſui diſcriminis ratione oſtendit. Quā K obrem vt cum per ſeſe magnitudines inſpiciuntur quales nam ſint,latere facili⁹ poſſunt: ita cū collatæ in propinquo ſpectanť, latere non poſſunt. Ergo vnum eſſe apparet, quod indiuiduum eſt,ſpectatuſq; eius vnus modici ratione exultat: immodicum porro,vt ꝙ plura ſit, ſuſpectionē plurium ſuggerit. Et mai⁹ ꝓpterea eſſe vī̄,ꝙ vnū cū ſit, plura eſſe videat̄. naturam.n. & magnitudinis habet ꝓ cōtinētiā, & numeri propter partium in- L
æqualitatem. itaq; cum vtrunq; obtineat incrementum, merito magis tum eē apparet,cum ſpectatur ad id, quod ſimplex eſt, atque vnum.

Cur animantia omnia, & ea, 2
quorum ſtirpes terra continentur,creſcere potius in longitudinem ſoleant? An ꝙ ter longitudo augetur, bis latitudo, ſemel profunditas. longitudo enī principio fit,primoq; principio exiſtit: itaque primo ſola, ſecundo cum latitudine, tertio cum pro- M
funditate augetur. latitudo aūt bis,videlicet per ſe, & vnà cū altitudine creſcit.

Quo nam modo prius,& poſterius capi debeant? Vtrū quē- 3
admodum qui tempore Troiano vixerunt,nobis priores ſunt, & his ipſis priores, qui ſuperiores: atque ad hunc modum in infinitum,vt qui ſuperiores ſunt, ñdem priores habeantur. An ſi quod initium,& medium,& finis

A nis ſint vniuerſi,& cum quis ſeneſcēs ad finem peruenerit, rurſus ad initium reuertatur, prioraq; ſint, quæ propius ab initio abſunt, quid vetat nos ab initio minus diſtare? At ſi minus diſtamus, eſſe quoque priores poſſumus, vt ſi cœli, ſyderisq; cuiusq; delatio quędam agitur circularis: qui non etiam rerum caducarum ortus ſit talis, atque interitus, vt eadem rurſus oriantur, ac pereant: veluti etiam vulgo dicitur, circulum res eſſe humanas. Igit̄, homines numero quidem eoſdem ſemper eſſe cenſere, furor eſt: ſpecie vero ſeruari eoſdem, probari melius poteſt. Itaque, vel priores nos eſſe poſſumus, talemq; aliquis ſtatuet ſeriem, vt eodem ſit repetēdum, vnde ortus extiterit, cogitandumq; ordinem cōtinuum, ac ſemper eodem conſtantem tenore. Homines enim idcirco perire Alcmæon inquit, quòd ſuū initium fini coniungere nō poſſunt. Scite perhercle, ſi quis non arctius recenſeat, ſed formula quadam eius verba accipiat. An ſi circulus ſit, circulus autē vnà & principio, & fine careat, priores neque nos illis, neque illi nobis eſſe propinquitate initiū poſſunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMAOCTAVA.

Eorum, quæ ad literarum ſtudia pertinēt: cuius quæſtiones. 10.

QVr alios ſi legere cœperint, ſomnus occupat, etiam nolentes: alios vigilare volētes liber ſuſceptus reddere peruigiles poteſt? An in quibus motus ſpiritales ſunt, ſ. ob frigiditatem vel naturæ, vel materiæ melancholicæ, qua excrementum ſpiritale crudum cauſa frigiditatis conſiſtit, his, cum intelligentia mouetur, inſiſtensq; alicui intelligere nequit, repellit̄ motus alter, qui refrigerandi vim hēt: itaque potius dormire incipiunt. At vbi aliqua in re ſuam intelligentiam firmarunt, quod lectio facere ſolet, nimirum a motu ſpiritali illo mouent̄, cū nihil ſit, qđ eū repellat: itaq; dormiū nō pūt. Quorum aūt ſm naturā habit? eſt, eorū virtus intelligēdi cum aliqua in re cōſiſtit, nec varie ſe diſpergit, cętera quoq; ſita eo in loco hærent, quorū requies ſomnus eſt. Vbi aūt mens conſiterit, & quaſi fatigata ſuccubuerit caput aggrauat, vtpote q̄ ſita in eo ſit, ſomnūq; inducit. at cū ſm naturam animus noſter agitat̄, nullo tum ſomno premitur: tū enim maxime viuit. vigilantia aūt, q̄ ſomnus cauſa potius eſt, cur viuere valeamus.

2 Cur contẽtiosa disputatio in-
G genia exercere possit? An q̃ in eo
disputãdi genere accidit, vt cre-
bro quis aut vincat, aut vincat:
protinus ergo contẽtiosus hinc
homo reddit, qñ vel vincendo
per lętitiã magis, magisq; addu
cit, vt in contendendo perseue-
ret: vel victus enititur, vt quod
amisit, recuperet. Quod idẽ vel
in cæteris certandi generib⁹ eue
nit. Quamobrem sæpe inter pu-
gnandum, quanquam quis in-
ferior est, tamen cessare minime
H patitur.

3 Cur homines in orando exẽ-
plis, & fabulis potius gaudent,
q̃ commentis? An gaudẽt, quia
& discunt, & celeriter discunt.
atqui per exẽpla, & fabulas faci
lius discitur: sunt.n. quę explora
ta habeãtur, & particularia sint.
Ratio aũt commentandi demõ
stratio ex vniuersalibus est, quę
minus q̃ partes nouimus. Ad
hæc ñs credere magis solemus,
quæ plurimum testimonio con
firmant. exẽpla aũt, & fabellæ te
I stimoniorũ spẽm gerunt: fides
autem per facilis est, q̃ testimo-
niũ fecerit. Additur, q̃ verisimi
le quisq; libentius discit: exem-
plum autem, & fabellæ rem nõ
nisi similem docent.

Cur oratorem, imperatorẽ,
4 & mercatorem callidum appel-
lare solemus: tibicinem, histrio-
nem hoc appellare noĩe non so-
lemus? An q̃ horũ facultas sine
cupiditate est: nititur enim tan-
tummodo ad oblectationẽ: illo-
rum autem conatus oĩs ad plus K
acquirendum sibi contendit. bo
nus enim orator, & imperator,
& mercator est, qui plus sibi ac-
quirere potest: calliditas aũt in
acquirendo maxime sita est.

Cur hoĩem philosophũ differ 5
re ab oratore putemus? An q̃ al
ter quidnam iustitia sit cogitat,
alter qui iniustus sit aliquid spe
ctat, & alter qualis nã tyrannic⁹
tenor sit, alter tyrannum quem-
piam esse animaduertit.

Cur in ĩs studñs, quæ aliqui 6
sibi delegerint, quãquam inter- L
dum prauis, libentius tñ q̃ i ho
nestioribus versant? verbi gra-
tia pręstigiatorem, aut mimum,
aut tibicinem se potius esse, q̃
astronomum, aut oratorẽ velit,
qui hæc sibi delegerit? An volũt
quidem nonnulli res honestissi-
mas tractare, sed qñ minus sibi
confidunt posse efficere, ideo nõ
ita agunt. An vero rem, in qua
se qui q̃ posse pstare arbitrat,
eam deligit sibi: quã aũt deligit,
eidem operam dat, illi obsequẽs
partem diei maximam, vt se ip- M
se vincat, seq; sit pstantior. Quin
etiam, quæ principio aliqui sibi
delegerit, quibusq; insueuerint,
in ñs ne iudicare quidẽ possunt,
quidnam melius sit: animus.n.
eorum corruptus iam est ꝓpter
prauas delectiones.

Cur alios sl legere cœperint, 7
somnus occupat, vel nolentes:
alios vigilare volẽtes liber susce
ptus reddere puigiles põt? An
quibus mot⁹ sunt spiritales, ob

frigi

A frigiditatem vel naturæ, vel humoris, multiplicisq; humore excrementum ſpiritale cauſa frigiditatis conſiſtit, ꝯs cùm intelligentia mouetur, inſiſtensq; alicui intelligere nequit, expellitur motus alter: itaq; potius dormire incipiunt, cùm non multum ſua intelligentia mutentur: motus enim ſpiritalis ille ſuperat, & vincitur. At vbi aliqua in re ſuam intelligentiam firmarint, quod lectio facere ſolet, nimirū
B a motu illo ſpiritali mouentur, cum nihil ſit, quod illum repellat: itaq; dormire non poſſunt. Quorum autem habitus ſecundum naturam eſt, eorum virtus intelligendi cū aliqua in re vna conſiſtit, nec varie ſe diſpergit, cætera quoq; ſita eodem in loco hærent, quorum requies ſomnus eſt. vbi enim pars vna, quæ potiſſima ſit, inſtiterit, cæteræ quoq; partes inſiſtere ſolent: perinde ac in copijs, quæ verſæ in fugam fuerint, agitur. Natura enim ſurſum effertur, quod leue
C eſt, deorſum autē defertur, quod graue eſt. Cùm igitur anima ſecundum naturam mouetur, nō dormit, ita enim ſe habet. at vbi conſtiterit, & quaſi fatigata ſuccubuerit, mens immutatur, & vapores craſſiores ſurſum ſeſe eſferentes ad caput, faciunt ſomnum. Lectio vero, phibere ſomnum videri ſanè poteſt: quod nō propterea eſt, quia tantiſper intelligimus, (anima enim tunc magis definit) ſed quia mutaſ, & ideo inſomnia euenit, nam in D
tellectiones illæ vigiles ſunt, quibus anima quærat & dubitet, non illæ, quibus aſſidue cōtempletur, cùm illæ faciant indefinitionem, hæ non faciant.

Cur in diſputationibus con- 8
tentio ſit, nugatio nunquam incidat? An quòd apparens ſyllogiſmus, id eſt ratiocinatio eſt, ratiocinatio autem in paucis continetur. quinetiam ſi prolixius agatur, interpoſito tempore paralogiſmus, ideſt peruerſa ratio- E
cinatio interea deprehendetur, & reuocare quod dederit, aduerſarius poterit.

Quamobrem libētius eas hi- 9
ſtorias audimus, quæ rem vnā exponunt, quàm quæ plures? An q̄ rebus magis attendimus notioribus, easq; libentius audimus. notius autem eſt, quod definitum. vnū itaq; finitum eſt, plura autem infinito participāt.

Cur nos rerum narratio oble- 10
ctat, quæ nec nimium veteres ſunt, nec admodum nouæ? An F
quòd rebus diffidere procul abſentibus ſolemus, quibus vero diffidimus nunquā ꝯs oblectamur, at quæ noua admodum ſunt, adhuc quaſi ſentimꝰ: itaq; de his cùm cupimus, minime oblectari poſſumus.

Ariſto-

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMANONA:

Eorum, quæ ad concentum pertinent: cuius quæſtiones. 51.

1 CVr tam in laborando, q̃ in fluendo ſolatio tibiam adhibere ſolemus? An vt laborãtes minus angamur, fruẽtes magis oblectemur.

2 Cur idẽ voce eadem longius H ſentiri cũ alĩs cantans, aut vociferans, q̃ ſolus poteſt? An quia virib⁹ vniuerſis agere quippiã, vel premere, vel impellere non tantuplũ eſt, quantus ſingularũ numerus eſt: ſed quẽadmodum linea bipedalis non duplum, ſed quadruplũ quiddam deſcribit, ſic compoſita oĩa plus valent, q̃ eadem diuiſa. Ergo cùm vniuerſo agitur ore, vocis potentia cõſtans, vnaq; reddit, ſimulq; aera propellit, vt prodire multiplex I valeat: quippe cùm vox, quæ à multis proficiſcitur, multiplex ſit, q̃ quæ à ſingulis.

3 Cur maxime in cantãdo parhypatẽ, vox rũpi non minus ſoleat, q̃ in nete, ſupremisq;, quanquã cũ interuallo ampliori? An q⁹ ei⁹ cantus & perdifficilis eſt, & cantandi primordiũ obtinet. Difficilis aũt propter intentionem, preſſurãq; vocis eſt, quib⁹ in rebus nimirũ vrget: corrũpi autẽ quæq; maxime ſolent, quoties labore acrius opprimũtur.

Sed cur hac difficile, hypate 4
facile cantaſ, cùm non nili dieſi K
diſcrepant? An q⁹ hypate remiſſior eſt, atq; ẽt leuius à conſtitutione aſcẽditur. hæc eadem cauſa eſt, quã ob rem ad vnã cantari videantur, quæ ad hanc, para netenq; cantantur: agendum eſt enim cũ intentione, cõditioneq; aptiſſima moribus, pro voluntate, & inſtituto. At cõſonantia, vt exiſtat, quæ nam cauſa ſit?

Cur ſuauius cantilenam, quã 5
nouimus, audire ſolemus, q̃ eã, L
quã ignoramus? Vtrum quia cũ quod cantatur, agnoſcimus, tũc melius patet, quia veluti calcẽ, quod ſpectat, aſſequitur: id autẽ cõtẽplatu ſuaue eſt. An q⁹ diſcere lætabile eſt: cuius ratio eſt vel in capienda doctrina, vel in vtenda, agnoſcendaq; verſatur. Addo etiã, q⁹ res ſolita ſuauior, q̃ inſolita auribus accidit.

Cur immutatio, & varietas 6
in cantando tragicum ſit? An ratione inæqualitatis hoc euenit. afficit nanq; triſtitia, quod inæquale eſt, accõmodaturq; magnitudini calamitatis, aut mœroris: contra quod æquale, atq; cõtinens eſt, minus id flebile auribus accidit. M

Cur veteres cùm ſeptẽ fidib⁹ 7
concẽtus diſponerent, hypaten, nõ neten relinquebãt? An falſo id dĩ: earum enim vtranq; ſeruarunt, ſed triten adimere ſolebãt. An nõ, ſed quia grauior ſonum põt acutioris, idcirco neten reliquerũt: ergo hypate magis anti

Fides, ſeu chordæ in muſicis inſtrumẽtis ita ab Antiqs ordinabantur, ac appellabãtur.

phonũ,

A phonũ, q̃ nete reddebat: nam ut acutũ vim deſyderat pleniorẽ, ſic graue exprimi facilius põt.

8 Cur grauis ſonum uideat acutẽ? An qa maius quod graue eſt: quippe tum vt graue obtuſo, ſic acutũ acuto angulo ſiſſe habeat.

9 Cur ſolitarias cantilenas ſuauius audire ſolemus, ſi ad tibiã, aut ad lyram vnã cantant, cùm tñ ad fides, canticumq; idẽ modo vtroq; peragatur. nam ſi idẽ ita amplius ſit, plus ad plures tibias, atq; ẽt ſuauius eẽ oportet.

B An qm̃ euidentius in aſſequendo quod ſpectatur eſt, cũ ad vnã vel lyram, vel tibiam cantatur: ad plures vero ſuauitas ſeruari non poteſt, cùm cantilena offuſcetur, totaq; penè deleatur.

10 Cur ſi vox hoĩs ſuauior eſt, nõ eius, qui ſine ſermone cãtat, ſuauior q̃uenit, verbi gratia teretantis, ſed tibia, lyraue ſuauiꝰ ſonat? An ne illa quidẽ, quæ vocabulis articulata emittit, æque ſuauis eſt, niſi per ſimulationem formetur. Cæterum opere ipſo efficit, vt gratior ſit: vox enim hominis ſuauior conſtat. oris autem inſtrumenta pulſandi vim obtinent pleniorem: quãobrem ſuauius cantatur, q̃ teretatur.

C q̃ nõ eſt nũc habẽdus ſmo. ea vero in Boethi Muſica legere poteſt.

11 Cur vox, aut ſonus deſinens acutior ſit? An quia minus, vt quæ facta imbecillior ſit.

12 *nã ſi q̃ ſuauia quoq; a media cũ tenui media pul

Quãobrem quæ grauior è fidibus eſt, huic ſemper actus modulãdi cõmittitur? *nam ſi proxima quoque à media pulſanda ſit, media tantum, nihilominus reddi mediũ poteſt. at ſi media ſubiungẽda eſt, per proximam à media idem reddi non poteſt. An quia magnũ, quod graue ẽ, itaq; validiũ eſſe neceſſe eſt: & in eſt profecto in magno quod parum eſt: & quidẽ duę nete in hypate efficiũtur, ſi intercipiatur.

D ſanda ſit, nihilominus mediũ redditur. at ſi media, cũ vtrãque oporteat, tenuis nõ redditur.

Cur in conſonantia diapaſon graue quidẽ acuti antiphonum accipi põt, grauis vero acutum nõ põt? An maxime q̃ in vtroq; modulus vtriuſq; cõtentus eſt: ſed ſi minus, certe in graui acutum eſt, maius enim hoc eſt. An 13 E

Cur antiphonũ diapaſon cõſonantiæ ita latitat, vt vniſonũ eſſe videat, velut in punico, aut atropo? quæ nanq; poſita in acutis ſunt, non vniſona, ſed ex proportione ſibi diapaſon cõcinentia reſpõdẽt. An modus proportionis facit, vt ſonus quaſi idem eſſe appareat: proportio enim in ſonis æqualitas eſt: æquale autẽ omne ad vnitatẽ referendũ eſt. Hoc idẽ in fiſtulis etiam euenit, vt falli aures poſſint. 14 F

Cur genus cãtilenæ, quod lex appellatũ eſt, non per antiſtrophos olim agebat, cùm tñ cæteris chorearũ cãticis antiſtrophi vſus non deeſſet? An q̃ olim leges à magiſtris certandiq; peritis agebant, qui cùm iã egregie ſimulare, valenterq; pertendere poſſent, cantũ & prolixũ, & varium cõficiebãt. itaq; vt verba, ita ẽt moduli, nũeriq; varie ſubinde ſimulationẽ inſequebant: imitari nãq; modulamine poti⁹, 15

Hypate
Parhypate
Lichanos
Meſe
Parameſe
Trite
Paranete
Nete

Hypate grauiſſimi erat ſoni, Nete acutiſſimi: reliquę vero

B graviores, acutiores ue, prout extremis magis, mi nusue ꝓximæ erant. Varia aũt ex his inſtrumẽta parabant, vt Tetrachordũ, Heptachordum, Octochordũ, aliaq; multa, de

C

G q̃ vocabulis neceſſe eſt. Quamobrem dithyrambi ẽt, poſteaq̃ ſimulari cœperũt, antiſtrophis amplius non vtuntur, quanquã plurimũ ante vterentur. Cuius rei cauſa eſt, q̃ olim hoĩes liberi atq; ingenui ad choreã adire ſolebant: itaq; multos eſſe, qui fungi cantu certatorio poſſent, erat difficile: quapropter illis in more fuerat, vt modulos enharmonios cantarent. Vnus enim crebro cantilenam mutare, variãq; contexere facilius poteſt, q̃ multi: & q certat, facilius q̃ qui mores cõſeruat: quocirca ſimplici illi modulari debuerãt. Antiſtrophus aũt ſimplex eſt, quippe q numerus ſit, vnitateq; mẽſuret. Hæc eadẽ cauſa eſt, cur in ſcena nullus, in chorea plurimus antiſtrophi vſus ſit. Hiſtrio nanq; ſimul & certator, & ſimulator eſt: chorus autem minus imitatur.

H

16 Qua de cauſa diſſonantiũ copulatio, quod antiphonũ nominamus, ſuauior, q̃ conſonũ eſt? An q̃ expreſſius ita cõſonantia

I percipi poteſt, q̃ cũ voce conſona addita cantat: alterã enim vocem idẽ ſonare neceſſe eſt, itaq; duas ad vnam reſonare, quæ tertiam offuſcare facile poſſint.

17 Cur ſola diapaſon conſonantia cantetur? hanc enim magadare, nec vllam aliã cõſueuerũt. An q̃ hęc ſola ex fidib⁹ inter ſeſe obſonis cõſtat: atqui in obſonis etiã ſi alterã canis, idẽtidẽ effi-

μαγαδίζειν magadare, vel forſan magadiſſare, pro magadidi vti.

Quid magadis, vide apud Cælium.

cis. voces enim ambarum vna quodãmodo illa continet. Ergo in hoc conſonandi genere cũ uel K vna canitur, cõſonãtia tota perfici poteſt: & cùm ambæ, aut cũ altera canitur, altera tibia ſonat, vna quaſi de duab⁹ exultat. atq; ita efficit, vt ſola hæc cantilenã patiatur, eo ſcilicet, q̃ obſona uocem obtinent nerui eiuſdem.

Sed cur ſolis obſonis datum 18 hoc ẽ? An q̃ ſolæ pari interuallo diſtant à media: itaq; medietas ſimilitudinem quandam ſonorum efficit, vt ſenſus auriũ ambas, & eandem, & extremas eſſe dĩjudicare videatur. L

Cur in diapente, & diateſſa- 19 ron cõſonãtĩs nunquã antiphonis cantatur? An q̃ non eadem cõſonandi ratio in ĩs eſt, quæ in diapaſon cõcinentia: quippe cũ in illa grauis eundẽ ad proportionẽ modum obtineat, quẽ acuta acuminis: itaq; fit, vt & eadẽ quaſi & diuerſa vox oriat. at vero in diapente, atq; diateſſaron cõcinentĩs non ita eſt: quãobrẽ ſonus vocis oppoſitæ perpendi non poteſt, qm̃ idem non eſt. M

Cur ſi quis cęteris oĩbus ner- 20 uis concinnatis, medio vero inconcinno pulſet inſtrm̃, non ſolum cũ ad medĩ ſonum deuenerit, ſed etiam cęteris modulandi partibus anget aures, modumq; incompoſitũ diſſipatũq; eliciet: ſed ſi lichano, aut quẽ ſonũ aliũ mouerit, tum diſcrimen dum taxat apparebit, cũ eum pulſarit, quẽ mouerit? An rõne hoc euenit optima, quandoquidem oĩa egregia modulandi genera me-

dio

A dio neruo ſæpe vtuntur, oēsq; probi fidicines crebro ad mediū veniunt, & ſi diſceſſerint, mox redeunt eodē, nec vllum aliū toties repetunt. Ergo quēadmodū ademptis ex oratione quibuſdā cōiunctionibus, vt τε & τοι, oratio min⁹ gręca relinquitur: alīs vero quibuſdā detractis, nihilo inſuauior accidit, eo q̄ alīs fæpe in dicēdo vti neceſſe eſt, alīs minime: ſic etiā medius veluti coniunctio eſt ſonorum, maximeq; elegantiorum, quoniam eius ſonus aſſumi fæpiſſime ſoleat.

B

21 Qua de cauſa, qui grauius cantant, ſi abſonant, deprehendi facilius poſſunt, q̄ qui cantāt acutius. nec vero ſecus in numeris accidit, euidentiores enim, qui peccāt in grauiori. Vtrū q̄ plus tpis graue obtinet: plus autē plenius à ſenſu auriū percipi pōt. An q̄ in tempore ampliori agit, hinc etiam plus ſenſus adhibet: velox autē, & acutum facile ſuā ob velocitatem laceſcit.

22 C Quam ob cauſam multi cum cantant, melius numeros ſeruāt, q̄ pauci? An q̄ multi meli⁹ ynū, ſuumq; ducē aſpiciūt, tardiusq; incipiunt: itaq; facilius aſſequi idem poſſunt, quippe cùm in accelerando eueniat, vt plus erroris committatur.

23 Cur nete duplo acutior ē hypate? An primū, q̄ cùm neruus parte ſui dimidia pulſatur, & totus diapaſon cōcinētia exultat: quod vel in fiſtulis æque perſpicere licet: vox enim, quæ p̄ mediū foramen emergit, diapaſon reſonat cū ea, quæ per totā fiſtulam promitur. Quinetiā in cęteris duplo interuallo capi diapaſon conſonantiā nouimus. nā & qui tibias perforant, ita diſponere ſolent: & qui fiſtulas apte concinnāt, extrema tantū cera marginant foraminis principalis, ne ten vero ad dimidium implent. Et in triquetris nerui, quorum alter lōgitudine dupla, alter ſub dupla eſt, æque intēti diapaſon cōſonantiā reddunt. Genus aūt cōcinendi, quod diapente nominatur, ſeſquialtera cōſtat. quod vero diateſſaron vocam⁹, interuallo ſeſquitertio continetur.

D

E

Cur ſi quis neten pulſatā apprehenderit, hypate ſola reſonare videbitur? An q̄ tinnit⁹, qui ex hac proficiſci ſolet, ſono illi⁹ maxime conciliat, & congruit, vtpote qui conſonus ſit. ergo q̄ ſuo conſimili cōcreſcit, ſolus apparet: cęteri vero incerti ſuā ob exiguitatem occultantur. 24

Cur neruum mediū in cōcentibus appellamus, cū inter octo nullū mediū ſit? An q̄ olim concentus ſeptē neruis conſtabant, ſeptem aūt medium obtinent. 25 F

Cur in acutū magna ex parte vox aberrare conſueuit? Vtrum q̄ facilius acutū q̄ graue cātat. An q̄ acutū graui deterius eſt: peccare autem, non aliud eſt, q̄ rem agere deteriorem. 26

Cur inter oſa, quæ ſenſum patiuntur, ſolū id mores obtinet quod obuiā auribus eſſe poteſt? 27

Nam

G Nam etſi quid ſine ſermone modulamur, mores tñ præ ſe ipſa modulatio fert, quos non color, non odor, non ſapor gerere pōt. An ꝙ motū ſolum hoc obtinet, nō dico quem ſtrepitus reddit, (talis enī vel cæteris adeſt: quippe cùm etiam color noſtrū mouere aſpectum poſſit) ſed eū intelligi volo, quem genus id ſtrepitus ſubſequentē ſentimus. hic enim ſimilitudinē gerit, tum in numeris, tum in ſonorū ordine acutorū & grauium non in miſtione, quod eſſe in cæteris ſenſibilibus non poteſt. Atqui motū eiuſmodi ſibi actio vēdicat, quę morū index proculdubio eſt.

H

28 Cur leges pleræq; cātilenę appellentur? An ꝙ hoīes prius q̄ literas ſcirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent: quod etiā noſtra ætate Agathyrſis in morem eſt. Ergo primas quoq; poſteriorū cantilenarum eodē appellauerunt nomine, quo omnes ſuperiores vocabantur.

29 Cur numeri muſici, & modi qui voces ſunt, moribus ſimiles ſeſe exhibēt: ſapores vero, aut colores, aut odores nullā eiuſmodi ſimilitudinē gerūt? An ꝙ numeri muſici, & moduli motibus cōtinent, quo modo etiā actiones. At omnis efficientia moralis res eſt, moresq; condere poteſt: ſapores vero, aut colores hoc idem æque conficere non queunt.

I

30 Cur neq; ſubdorium, neque ſubphrygium genus in Tragœdiis choricū habeatur? An quoniam antiſtropho carent, vt pote quæ ſcenica ſint, imitationiq; accommodata.

K

31 Cur Phrynicus, cęteriq; eius ętatis muſici, modulandi potius ſcientiā exercebant? An ꝙ tum in Tragœdiis carminis vſus modulaminū longe amplior erat.

32 Cur diapaſon conſonantiā dicimus nō rōne numeri diaocto, vt diateſſaron, vt diapente? An ꝙ priſcis nō pluribus vti neruis q̄ fuit in morē: deinde Terpander tertia exempta, neten adiunxit, ac eius temporib⁹ diapaſon hæc appellata eſt cōſonantia, nō diaocto, quippe quæ ſeptem, nō octo conſtaret.

L

33 Quamobrem aptius de acuto in graue canitur, q̄ de graui in acutū? Vtrum ꝙ ita fit, vt à ſuo inchoetur principio. neruus.n. qui medius & dux eſt, acutiſſimus primi tetrachordi habet: illo autē modo non à principio, ſed à fine exordiretur. An ꝙ graue generoſius, ſonātiusq; ab acuto oriri poteſt.

M

34 Cur bis diapente, aut bis diateſſaron conſonantia cōponi nō poteſt, bis aūt diapaſon poteſt? An ꝙ non bis diapente, neq; bis diateſſaron inſtrui pōt, ſed diateſſaron, ac diapente proportiones apte in vnam diapaſon continentiam copulantur.

35 Cur diapaſon cōſonantia omnium pulcherrima eſt? An ꝙ integris terminis huiꝰ proportiones continentur: cæterarum aūt nō integris. Cùm enim nete du-

pla

A plà ad hypaten ſit, quocunq; in genere nete duo tenuerit, hypate vnum habebit: & vbi hypate duo, nete quatuor reſonabit, ac ita deinceps. At vero eadē nete me diæ ſeſquialtera eſt, ꝓportio nanq; ſeſquialtera, qua cōſonantia diapēte cōcludit, nō integris numeris poſita eſt: maior enim minorē intra ſe cōtinet totū, & partē ei⁹ dimidiā: quāobrē non integri cū integris cōparantur, ſed partes ſupſunt. Cōſonantia quoq; diateſſaron proportione
B ſeſquitertia cōtinet, quæ terminis cōſtat, quorū maior minorē intra ſe totū cōtinet, & inſup tertiā eius partē. An q; ex ambabus cōſiſtit perfectiſſima eſt. & qm̄ modulādi mēſurā hæc tener, merito oīum elegatiſſima conſtat.

36 Cur ſi neruus medius ex ſuo intētionis modo dimotus ſit, cęteri quoq; oēs ſonos incompoſitos reddēt: ſed ſi integre illo manente, aliquis ex cęteris ſit dimotus, ſolus hic aberrabit, qui mō ſuo caruerit? An q; rō concinēdi
C neruis oībus apta intētione cōtinetur, quæ nō niſi per habitudinem quandā ad mediū accōmodanda omnibus eſt, ordoq; rōne illius diſponi ſingulis debet. ergo ſublata cōtinendi, concinendiq; cauſa, cōcentus æque cuſtodiri præterea non poteſt. cùm tñ neruo medio ſibi conſtante vn⁹ ex cęteris aliquis diſcreparit, merito illius pars dūtaxat deeſt: cęteri nanq; oēs modum ſuæ concinentiæ ſeruant integrum.

Quare cū vocis acumen effi- 37
ci momēto poſſit exiguo, grauitas autē non niſi magno proueniat. vt enim graue ob multitudinē graue eſt, ita acutū ob velocitatē acutū exiſtit. Cur inquā, ſi ita eſt, maius negotiū canticū cecinisſe acutum, q; graue ſit: & quidē pauci reperiuntur, qui ſuperna cantare valeant? Leges quoq; acutæ, & arduæ difficile idcirco cantant, quia intēte vehementius ſunt: quanquā min⁹ negociū ſit mouiſſe qd exiguū, q; quod multum eſt. itaq; vel in E
aere hoc idē accidere oporteret. An vocem è natura mittere acutam, nō idē eſt, quod acutū cantare: ſed mittunt quidē acutā vocem oſa, quæ natura ſunt imbecilla, eo ſ. q; aeris parum, nō multum ciere poſſunt: parū autem aeris velociter fertur. Vnde hectici, id eſt, qui cōſumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferūt vocē. at vero acutum, niſi viribus valeant, cantare nō poſſunt. Cuius certe indiciū, q; velociter ferri ſolet, quod vehe- F
menter ferē: ita bonarū virium index acutū eſt, cū ſuperna cantare admodū difficile ſit: grauia aūt locum tenent inferiorem.

Cur numeris, modulis, canti 39
cis denicq; oībus concinendi generib⁹ oblectari oēs cōſueuere? An q; motib⁹ naturalibus oblectiari datū à natura omnib⁹ eſt. Indiciū, q; pueri adeo nuper ędi
ti his ipſis moueri, oblectariq; poſſūt: modis tñ adiectis tñs canticorū

G ticorum vt delectemur, efficere
(assuescendi ratio põt. Sed enim
numeri propterea mulcẽt, quia
ratum, ordinatũq; computandi
numerũ habent, mouentq; nos
pro sua æquabili serie ordinate.
Motus enim familiarior naturæ
est ordinatus, q̃ inordinat⁹: itaq;
fm naturam hic magis esse pro-
batur. Argumentũ, q̃ cùm ordi
nate & laboramus, & bibimus,
& comedim⁹, naturã, viresq; no
stras & seruamus, & augemus.
Contra, inordinate cùm agim⁹,
H deprauamus naturã, atq; de suo
statu dimouem⁹: morbos enim
naturalis ordinis corporum esse
motiones nullũ dubiũ est. Con-
sonãtia vero demulcere ideo po
test, q̃ mistio, siue tẽperatio con
trariorũ est iunctorũ apte inter
sese, portionẽq; inuicẽ custodien
tiũ. Portio igitur ordo est, quẽ
modo natura suauẽ esse propo-
suimus. Et temperatũ quoq; oẽ
suauius, q̃ intemperatũ est: pre-
sertim si cũ sensibile sit, pariter
vim habeat vtriusque extremi,
I quẽadmodũ consonãtia ex por-
tionib⁹ temperat. Et proportio
ipsa amborũ extremorũ poten-
tiam æque in cõsonantia tenet.

Cur suauius antiphonũ æqui
sono est? An q̃ obsonũ quoq; cõ
sonũ diapason est, quippe cùm
ex adulescentibus, virisq; consi-
stat, qui ita distãt inter se tonis,
vt nete, & hypate. At omnis cõ
sonãtia sono simplici suauior ẽ,
cur autẽ ita, dictum iam est. atq;
omniũ suauissime diapason per
sonat: eq; sonũ aũt illud simplici
contineri sono conspectum est.

k

Cur sola in diapason cõsonan
tia magadari solitũ est? An quia 40
vt pedes carminũ portionẽ, aut
paris ad par, aut dupli ad subdu
plum, aut aliquã aliã inter se ob-
tinent: ita soni, quibus cõsonan-
tia cõtinetur, motus portionem
inter se aliquã seruant, & rõnẽ
clausulæ. Cæterarũ igitur cõso-
nantiarum alterius termini im-
perfecti sunt, cũ finiant ad par-
tem: quãobrem fieri non potest,
vt pari sint facultate. Cumq; di- L
spares sint, discrimen aurib⁹ ac-
cidit, qũo in choreis, cùm ad fi-
nem deuentũ est, dria ex amplio
re voce aliquorũ exultat. Adde
q̃ hypate accidit, vt exitũ soni
circuitalis habet çũ neta: vltim⁹
enim à nete ictus aeris factus hy
pate est: q̃ cùm finiant in idem,
quãuis nõ idem fecerint, euenit
vt opus absolui vnũ cõmuneq;
possit, non secus ac illis accidit,
qui sub postremã cantilenã pul-
sent. Nam etsi cætera operis non
adhibita tibia peregerunt, tamẽ M
quod in idẽ desierint, eo ipso fi-
ne magis delectant, q̃ discrimi-
ne angunt, quo ante finẽ discre-
parint. Cũ igitur in diapason cõ
sonantia ex diuersis, quod cõe
exultet, suauissimũ sit, magada-
re, aũt ex contrarijs vocibus cõ-
sistat, hinc magadare consonan
tia diapason consueuerunt.

Cur suauius cantũ audimus, 41
quẽ scimus, q̃ quẽ ignoramus?
Vtrum qm̃ cùm cantilenã agno

scimus,

A ſcimus, melius patet, qui veluti calcē, quod ſpectat, aſſequitur. hoc aūt contemplationem facit ſuauiorē. An incidit, vt auditor vnà cū eo afficiat, qui notā illā exprimit cantilenā, quippe qui aliqd ſuccinat, ſociūq; ſeſe præbeat cantāti. Solet aūt quiſq; hilari, ſecuroq; aīo cantare, niſi aliqua coact⁹ neceſſitate id faciat.

42 Cur nō bis diapente, aut bis diateſſaron reddi cōſonantia poteſt, vt bis diapaſon coaptari ſolet? An q̄ diapēte conſonātia poſita in ꝓportione ſeſquialtera ē, B diateſſaron vero in ſeſquitertia. Quòd ſi tres ſeſquialteri, aut ſeſquitertij numeri ordine diſponant, extremi nullā inuicem portionē habebūt. neq; enim ſuper particulares, neq; multiplices eē poterūt. At diapaſon cōtinētia, qm̄ duplari proportione conſiſtit, hac geminata quadruplam inuicē proportionē extremi tenebunt. itaq; cùm conſonantia ſonorū inuicē proportionē obtinentiū ſit, proportionēq; inuicē C ſoni habeant, quibus diapaſon interuallum cōtinetur: penitus vero careant, q̄ diateſſaron, aut diapēte habitudine copulantur: idcirco ſoni bis diapaſon eſſe cō ſoni poſſunt, cęteri nō poſſunt, ob eam, quā reddidimus cām.

43 Cur ſi quis neten cū pulſauerit, apprehēdat, ſola hypate ſub ſonare videat? An q̄ nete cū deſinit, elangueſcit q̄; in hypatem trāſit. Indiciū, q̄ poſt hypatem ꝓtinus neten canere aptiſſime licet: etenim quaſi neten præ ſe ip D ſa ferat, ſimilitudo ex ea petitur. Cùm aūt echo quoq; ipſa cātus quidā eſſe probet, (eſt enim vocis nete iam deſinētis tactio) tinnitusq; ipſe ſono reſpōdeat hypate, merito ob ſuā affinitatem nete mouere hypatem poſſe vr̄. Nete enim, vbi ſe moueat apprehenſa, certo nouimus. at hypatē cū videamus in apprehēſam, & tm̄ eius ſonum percipiamus, ipſam ſonare credimus: quod in multis accidere ſolet, in quibus ſcilicet neq; ſenſu, neq; cogitatio E ne perpendere veritatem poſſumus. Ad hæc, ſi nete ictu intente accidat, vt iugū moueatur, nihil ſanè mirū fuerit: eius autē motu neruos oēs commoueri, ſonūq; reddere aliquem probabile eſt. Sonus igitur nete alienus ab cæteris eſt, & cùm deſinit, & cū incipit: cum hypate vero cùm deſinit, idē exiſtit. Quòd ſi ei⁹ propriæ motioni adiūctus ipſe tot⁹ eſſe illius videat, abſurdū haud quicquā haberi debet. Amplior autem, q̄; ſonus reliquorum ner F uorum promiſcuus hic exultat: qm̄ illi quidem à nete quaſi impulſi, ſubmiſſe vel lente, & leuiter ac molliter ſonant: nete autē ipſa fidium omnium vehementiſſima ſua tota potentia ſonum reddit. itaq; ſecundaria eiuſdem actio merito ſuperior eſſe, q̄; cęterarum poteſt, præſertim cū leuiſſimo motu ipſa moueatur.

44 Cur ſuauius cātilenā audim⁹, cū ad tibiā, q̄; cū ad lyrā cantat?

G An oē ſuaue, quod miſtū cum ſuauiori eſt, ſuauius reddit: atq; tibia, q̄; lyra ſuauior ē: ergo cantilena quoq; miſta cum tibia, q̄; lyra ſuauior ſit, qm̄ quod miſtū eſt, non miſto eſt ſuauius, modo quis ſenſum amborū percipiat. Vinū enim aceto mulſo ſuauius eſt, qm̄ quæ natura permiſcet, longe amplius temperantur, q̄; quæ à nobis miſcentur. vinum quippe ex acido, ac dulci ſapore miſtū eſt. Probari hoc idem poteſt vel malis punicis, quæ vino
H lenta appellamus. Ergo cantilena, & tibia miſceri ſibimet admodū ſuā ob ſimilitudinem poſſunt: ſpiritu nāq; vtraq; cōficit. Sonus aūt lyræ, qm̄ non ſpiritu fit, aut minus ſenſibili, q̄; tibiarum, min⁹ voci immiſcere ſe poteſt: q̄ cùm ad ſenſum diſcrimē pariant, nō immerito minus demulcent, quō dictum de ſaporibus eſt. Adde q̄ tibia ſonitu, cognationeq; ſua errores multos cantilenæ occultat. Sonus lyræ cùm tenuis, vociq; cōmiſceri mi
I nus idoneus ſit, ipſe per ſeſe patens, ſuumq; genus ſyncerū cuſtodiens, omnes cantilenæ errores poſita quaſi regula patefacit. Cum vero multa perperam in cantando agantur, quod promiſcuum ex erratis, rectēq; actis prouenit, deterius eē neceſſe eſt.

45 Cur neruum mediū inter ſeptē vocamus, cū inter octo nullum mediū ſit? An q̄ olim concent⁹ neruis ſeptē cōſtabat, quorum mediū eſt. Eorū item, quæ inter extrema continent, ſolum k mediū principiū quoddam eſt. quod enim in medio ſitū eſt eorum, q̄ in aliquo interuallo ad vtrunq; vergunt, extremū hoc principiū, & mediū eſt. Cū autē extrema cōcentus nete, & hypate ſint, hisq; interiaceant reliqui ſoni, quorū medius noīat⁹, ſolus principiū alterius tetrachordi eſt, iure mediī nomē habuerat. principiū enim idē eſſe dūtaxat patuit, quod mediū eſt eorū, q̄ inter aliqua claudunt extrema. L

Cur melius multi cùm can- 46
tant, ſeruare numeros poſſint, q̄; pauci? An q̄ multi magis vnū, ducemq; reſpiciunt, tardiusq; incipiunt: itaq; facilius aſſequi idē poſſunt: plus enim erroris ſolet committi in celeritate. Accidit aūt, vt ſuo duci multi, q̄; pauci ſint attentiores. Segregans vero ſeſe, nemo eorū exuperata multitudine clarere potuerit, quanquam inter paucos facilius proculdubio poterit. quamobrem inter ſeſe ipſi per ſe potius, q̄ cū principe certant. M

Cur vox in partē acutā can- 47
tus magna ex parte degenerat? An q̄ acutum facilius, q̄; graue cantatur. acutū igitur crebrius cantant: dumq; id faciunt, errorem crebrius committunt.

Cur veteres cū neruis ſeptem 48
cōcentus diſponerent, hypaten, nō neten reliquerūt? An nō hypaten, ſed eā, quæ parameſe noſtra tēpeſtate vocatur, toniq; interuallū reliquerūt, vltima vero

denſi

A denſi in acutum pro media vſi
ſunt, quãobrem mediam quoq; eã appellarunt. An q; ſuperioris tetrachordi finis principiũ erat inferioris, & medium tono proportionẽ extremorũ tenebat.

49 Cur Tragœdiarũ choris neq; ſubdorio, neq; ſubphrygio cantandi genere vti mos eſt? An q; modulũ præſtare concentus hi nequeunt, quo certe choris magnopere opus ẽ. Mores vero ſubphrygiũ obtinet vſui rerũ deputatos. quã ob rem in Geryone
B excurſus, & arma eo ipſo cõcentu agunt. Subdorium vero magnificum conſtans, graueq; eſt: quocirca omniũ maxime cõcentuum citharę accommodandũ. Sed hæc ambo, vt choris minime cõgruunt, ſic ſcenis eẽ familiariora probant: etenim ſcena heroum facta, dictaq; ſimulat. Veterũ aũt ſolos duces fuiſſe heroas conſtat: populi hoĩes ſunt, quib⁹ chori cõſiſtunt. Quapropter choro cõpetunt mores, modulique trãquilli, & flebiles: hæc
C enim humana potius ſunt, quæ minus cæteri cõcentus pręſtare queunt: minimeq; ipſe ſubphrygius: hic enim animos lympharis ſiſes reddit, cogitq; debacchari. At vero mixolydius nimirũ illa pſtare põt: itaq; eo ipſo affici poſſum⁹. Sunt aũt patibiliores, q; inualidiores: quãobrẽ id gen⁹ choro tribuim⁹. ſubdorio vero, atq; ſubphrygio agimus, quod choro nõ cõuenit. Eſt enim chorus cliens quidã, curatorq; ocioſus: quippe q; beneuolentiã dun D
taxat his exhibeat, quib⁹ adeſt.

Cur ſono grauiori mollior mo 50
dulatio cõtineat? An q; modul⁹ ſua q; dẽ natura mollis ẽ, & quietus, ſed admiſti nũeri rõne aſperior reddit, & mouẽtior. Cũ igit grauis ſon⁹ mollis, quietusq; ſit, acut⁹ cõtra mouẽs, & irritans, prorſus eorũ quoq;, q; eundem modulũ habent, mollior eſſe debet, qui grauior eodem modulo continet. Modulum nanq; mollem eſſe eorum dictum iam eſt. E

Cur pariũ, ſimiliumq; dolio- 51
rum, ſi alterũ inane, alterũ dimidiatum ſit, echo diapaſon cõſonantia reſultabit? An q; echo dupla dimidiati ad inanis exiſtit. Quid enim in iſtis potius, q; in fiſtulis res euariet? motũ nanq; eundẽ acutiorẽ putamus, quem velociorẽ. Ampliorib⁹ vero aer tardi⁹ occurrit, vt duplis duplo, & cęteris ad proportionẽ. V tris quoq; duplus diapaſon ad ſubduplum conſonat.

F

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMA:

Eorum, quæ ad ſtirpium genus, & olerácea pertinent: cuius quæſtiones. 36.

VR aquam ſalſam 1
apiũ recipit, porrũ recuſat? An q; alterius radix imbecilla, alteri⁹ valida ẽ, impatibilius aũt, q; d validius.

2 Cur in prouerbio eſt, Mentã
G belli tpe neq; edito, neq; ſerito? An quia menta refrigerare corpora poteſt, vt corruptione conſtat ſeminis genitalis: id autem ipſum aduerſum omnino eſt ad fortitudinem, atq; animoſitatẽ, quamuis genere ſit idem.

3 Cur aliqua fructu vacent, cũ florem habeant, vt cucumer, cucurbita, malus punica? An his fructus nõ deeſt, ſed ipſa pro fructibus habentur, quibus flos inſidet. fructus enim ideſt, quod
H florem gerit. cucumeri autẽ florem inhærere perſpicuum eſt.

4 Cur eorum, quę terra gignit, alia cocta, alia cruda ſunt cibo idonea? An qbus ſuccus eſculentus nõ protinus eſt, ñs decoctis dulcior reddit à calore: quibus aũt ſapor vel protinus grat⁹ cõfiſtit, hæc etiã cruda eſitantur.

5 Cur alia elixa, alia aſſa meli⁹ edi poſſint? An q̃ humidiora non eatenus humectari, ſicciora nõ amplius exiccari oportet: elixa autẽ humidiora, molliora q̃
I omnia redduntur: quæ vero minus humida ſunt, hæc igne confecta ficciora prorſus euadunt.

6 Cur alia eſculenta, alia ineſculenta experiamur? An cauſæ ſuccus eſt. quod enĩ & ignis expers ſuccũ cõtinet immitem, & igne confectũ nihilo min⁹ redditur, hoc cibo ineptum penitus eſt: q̃ aũt ſucco eſculento quidem, ſed vehemẽtiuſculo cõſtat, hoc pro condimento recipimus. quod enim exiguo corpore vim magnã obtinet, id naturã cõdire potẽſt ampliorum eſculentorum. K

7 Quã ob cauſam ſtirpium alię ad ſemen vſq; viuere tantũmodo poſſint, deinde cùm ſemẽ tulerũt, exareſcãt, vt genus herbę, & quæ olera nominamus: aliæ nõ, ſed ſæpius fructificare ſolitæ ſint. Ipſarũ etiam viuẽtium ad ſemen vſq; ferendum cũ magna pars annua ſit, genus apĩ, quod ab equo hippoſelinũ appellatũ eſt, quaſi equapiũ dixeris, anno poſtero fructũ affert, cum q̃ attulit, exareſcit: cur ita? An oĩa eate L
nus vigent ętate, quatenus ſemine quoq; valeant: nam & homines ad annũ trigeſimũ vſq; proficiunt, aut copia, aut craſſitudine. vbi aũt ſemen ferre non amplius poſſunt, modo ſtirpiũ obareſcũt, atq; feneſcunt: quanquã alia ocyus, alia ſerius occidunt, id q̃ portione. Sed quã ob cãm alĩs longũ vitæ ſpatiũ, alĩs breue datum eſt, porrò alterius intereſt diſputatiõis declarare, ſed cùm omnibus finis, ac termin⁹ ſit perfectio ſeminis, quibus vi- M
ta breui tpe continetur, hæc ſemel, aut certe nõ ſæpe: quæ autẽ eſſe longęua natura voluit, hæc ſępe fructificare neceſſe eſt. Quã ob rẽ quæ imbecillima ſunt, ferre nõ plus valeant, q̃ ſemel, tum exareſcãt neceſſe eſt: ac eorũ ipſorum alia anno primo ſimul & ſemen reddere, & vitam explere naturæ rõ ſancit: alia poſtero, vt equapiũ. Quæ vero præualida ſurgunt, hæc annis pluſculis

poſt

A post fructificare incipiũt, diuq; vitam agere possunt, fructificare sæpius, vt arbores.

8 Cur si quis apiũ radice tenus circũfodiat, partiq; img panicũ vndiq; ingerat, deinde terrã accumulet, itaq; irriget, radices mira magnitudine adolescent? An ꝙ natura panici fungosa, & cala pabulũ attrahit, cõceptũq; nõ sursum transmitti patit. Sed iter radicẽ cõtentũ calore sibi in dito cõcoquit, vt radicis amplis
B simũ seq; incremetũ necesse sit.

9 Cur si quis cucumeres, aut cucurbitas protinus paruulas condiderit in terrã, maiores multo efficiet? A ꝙ spũs, & Sol exiccando incrementũ impediunt, molemq; tum minorẽ, tum crispiorem reddunt: quẽadmodum & arbores, quæ loca vento, Soliq; exposita tenent, quæq; in cauis manẽt, & riguis: alterq; enim magnæ, fungosæq; fiunt, alteræ paruæ, & spissæ. Ast vero iter terrã occulta, qm̃ cõtra afficiantur, cõ
C tra euadãt, necesse est. Quinetiã q̃ vasis includimus, vt cucumeres in ferulis cauis, aut tegulis, et mala punica, aut quæuis mala i ollis, ampla reddunt, et fungosa. cõtra quæ detecta sunt, parua solidaq; augescũt nullo ambiente operculo, qd alimoniã faciat largiorẽ. id.n. obiectũ facit, ne pabulũ, aut euanescat, aut arescat.

10 Cur plantarũ acrium semina acriora sunt, q̃ radices, & folia? An ꝙ semina oĩa oriuntur, inq; cæteras oẽs ptes ex eo veluti fon
D te quodã (vt quidã aiunt) sapores, & odores deriuari necesse ẽ: nam ẽt odores omniũ vnà cum seminibus esse suaues incipiũt. Quòd si acritudo cæteris ex semine proficisci solita est, semen ipsum maximẽ eẽ tale rõ exigit.

11 Cur tenues radiculæ acriores sunt? An ꝙ ampliores illæ spatio tẽporis longiori plenius concoctæ miteſcunt.

12 Cur capparis locis prouenire cultis haud facile potest? multi nanq; tentarũt & radice transla
E ta, & semine sparso, cũ apud nõ nullos cõmodior capparis sit, q̃ rosa: sed tñ efficere nihil potuerunt. Quid ergo causæ sit, vt cultis nesciat hospitari, inculta & auia psequat, & maxime sepulchris adhæreat? Igitur de hoc, cæterisq; generis eiusdẽ accepisse illud oportet, ꝙ non oĩa eadẽ ex materia cõsistere solẽt, aut augeri: sed sunt q̃ ex aliorũ corruptione, & principio cõsistãt, & post augeantur, vt pedunculi, & pili corrupto alimẽto, aut qua labe
F alia corpis prodeũt. Ergo vt in corpe nõnulla excremento prouenium alimẽti, quod certe cruditas est, & vbi naturæ vires superare nõ queũt, abscedunt qdẽ in vesicã, & aluum, quæ i promptu maxime sunt: aliqua vero aĩal producunt, itaq; in senectute, & morbis hæc augent: sic in terra alia cõcocto alimẽto & cõsistunt, & augent, alia excrementis, aduersaq; cõcretiõe oriunt. Culturæ aũt officiũ est, vt conco

G quat, reddatq; efficax alimentū, quo genus mite, vrbanumq; fructuū cōsistit. Quæ igitur mitigatione, informationeq; huiuscemodi creant, hæc vrbani vocabulo significamus, eo q; solertia hoīs educata q̄si, eruditaq; meliora euadant. Quæ aūt cura adhibita miteſcere nequeunt, aut ēt aduerso habitu loci ſui generis, pdeunt, hæc ſylueſtria ſunt, & ruſtica, cultisq; viuere nolūt. Cultus enim dum ea meliorib⁹ inſtituere moribus cōtendit, de
H prauat, atq; puertit: qppe cū â ſua natura deſciſcere nequeāt, q̄ orta ſunt ex corruptione: quo in gñe capparis quoq; pfecto eſt.

I3 Cur ſi quis radicularum folia tpe hyberno, cū maxime vigēt, abſciderit, & terrā pedibus cōplanarit, cōculcaritq;, vt imbrē nullū admittere poſſit, radiculæ ipſæ p æſtatē amplitudine mira increſcent? An propterea, qa ne corrūpantur, cauſa conculcandi ſoliditas eſt, quæ humorē putre
I facere prohibet: alimentū vero, qđ aliter ad germē ſurſum tranſmitteret, radix ſibi ipſa totū diſpenſat: itaq; vel amplior fiat neceſſe eſt, vel ſuo de latere radices alias mittat geminās modo ceparū. has enim multiplices efficere nouimus, ſi quis annuas non euellat, ſed tpe hyberno relinquat. At cùm vim iſtā procreandi, ut lateri ceparū natura dedit, ſic radicularum negarit, neceſſe profecto eſt ipſas illas craſceſcere nimiam ob copiam alimenti.

Cur ſi quis cucurbitas, aut cucumeres apud puteum ſitos in
K ipſum dimiſerit puteū tempeſtiuos, beneq; operuerit, virides p annum totū ſeruabit? An q; vapor aquæ refrigerās efficit ne aſſiccentur, ſeruatq; virides, & vegetiores: & obturatio illa, & ſpiritus ſatis alere poſſunt, quæ iā in plenū creuerunt: permanēdi vero facultas propterea dat, q; relictis radicibus ſuppetit alimētum. Nā ſi quis, cùm fructificarunt, detractis ſarmentis, præciſaq; planta terrā aggerarit, con-
L culcaritq; circum radices, cucumeres faciet præcoques, vtpote cū radix valeat cōſeruari. haud enim cucumer annuam ſortitur naturā, ſed viuere vlterius pōt. Ferent aūt iſti fructū maturius, q̄s qui ſemine prodierunt: qm̄ radix bona pars, ſ. operis præcondita iam naturæ habetur, quod illis ſeminatis prius cōfici neceſſe eſt. Terræ aūt aggregatio, & conſtipatio teporē inducit, quo radix, & ſeruari, & germen mittere celerius queat. vnde etiā fit,
M vt ſi quis per hyemē cucumeris ſemen in quallis ſitum aqua irriget tepida, & mō ſoli exponat, modo collocet apud ignē, pręcoques admodum cucumeres faciat, ſi tpe cōgruo ad ipſum cū quallis in terram demittet.

Cur non meridie, ſed mane, noctuuè irrigare cōſueuerunt? Vtrum ne Solis feruor humorē abſumat. An q; ſi aqua calſa ſit, necabit quæ irrigantur. 15

Cur

*Ὁ τάλαντον ἐνιοι, ut quall. ſcr. calathus

16 Cur omne odoratū genus, tā
A seminū, q̄; stirpium, mouere vri
nam potest? An quia calidū est,
cōcoctuq; facile: cuius sanè gene
ris sunt, quæ vrinā ciere valent.
calor nāq; iterior cito extenuat,
nec aliqua corpulentia odor cō-
tinetur. Nam & ea, quę minime
odorata sunt, vt allia, caloris sui
rōne vim mouendi vrinam ha-
bent, vel potius colliquandi. Se-
minum aūt genus oē odoratū,
calidum esse proculdubio noui-
mus: odoris enim natura calore
B aliquo oīno creat. At vero quæ
male olēt, haud quaquam apta
concoctioni sunt. Esse aūt nō ca
lida soluni, sed etiam cōcoctu fa
cilia debent, quæ sint prouoca-
tura vrinā, vt scilicet vnà descē-
dendo humores extenuent.

17 Cur ocyus olus excaulescat,
q̄d semine vetustiori, vt trimo,
aut bimo prodierit, q̄; quod no-
uo? An q̄ sicut in animantiū ge-
nere semen id celerius affert, q̄d
viget, ita ēt seminum, quæ vetu
C sta admodū sunt, vim suā omnē
exhalarūt: quę recentissima, im
becilliora propterea sunt, q̄ ex-
crementum adhuc procreationi
minime cōueniens continent: q̄
media tpe, hæc humore inutili
oī exacto, validissima esse pro-
bantur. celerius igit̄ semen pro-
fundunt. id autē ipsum non nisi
excaulescere est, quippe cùm se-
men ex caule proueniat.

18 Quā ob causam ruta insita in
ficum, pulcherrima, plurimaq;,
proueniat? inserit vero inter cor
ticem, limoq; obducto fouetur. D
An q̄ rutæ radix fomentū tepo
remq; desyderat: itaque cinere
quoq; circūdata iuuat: ficus aūt
cali da est, quod eius succus om-
niū acerrimus docet, & fumus,
quē multū emittit: habet igitur
calorē, atq; humorē talē, qualē
ēt cinis. Quāobrē si ille iuuare
possit, ficus porrò copiā, ac vigo
rem eo magis præstabit, quo hu
mor cineris quidē nō perpetue
affluit: fici vero irrequieto con-
fluuio manat, vtpote cū arboris
succus cōsumi ex toto nō possit. E

Cur stirpiū nōnullę caulem 19
sp edāt inanē? An illis, quarū na
tura imbecillior ē, has rerū, ina-
nēq; emittere caulē necesse est.

Cur in terra Attica fructus cę 20
teri dulcissimi fiunt, thymū ve-
ro acerrimum est, cùm id ēt ip-
sum fructus quidē existat? An q̄
ager ille tenuis, siccusq; est: quā
ob rem non multū humoris cō-
tinent, quæ in eo nascunt. Ergo
quæ dulcia sua cōstant natura,
hæc ob humoris cōtenti medio
critatē, vbi Sol partē cōsumpsit F
maximam, facile reliqua conco
quunt: etenim multū concoqui
negociū magnum est, mediocre
expeditius cōfici pōt. Vnde fit,
vt fructus, qui lege suæ naturæ
dulces creant, dulciores euadāt:
qui sicci ē natura, minimeq; dul
ces proueniunt, suā ob inopiam
tm̄ humoris retinēt, quantū suo
cōueniat generi, quod dulce ne-
quaquā est. Sol aūt quantū dul-
cissimū sit, & leuissimū eximit.

G itaq; acerrimi relinquũtur, qui humore ſuperuacuo carent, quẽ fructus cæteri obtinent.

21 Cur pulegiũ, & liriũ, & cepę ſuſpenſa florent ſolſtitiũ tpe? An ineſt crudũ in his alimentum, quod vt hyeme concoqui ex frigore nequit, ſic ſolſtitio ex cãlore cõcoquens auget. Vtrũ quia influxu carẽt aſſiduo, breui marceſcunt. etenim quæ nullũ alẽdi initiũ, nullum influxũ aſſiduũ habent, intereunt, exiccanturq;.

H Qua de cauſa, accidit apud Scythas, vt frumentum diu in terra maneat, ꝓp copiã niuis: & vbi emerſerit, celeriter creſcat.

22 Cur cepę vnũ tã acriter mordere oculos poteſt? vnde nomẽ quoq; à Græcis crommyon impoſitũ putant, perinde quaſi pupillam cõprimi cogeret. Origanus vero nihil huiuſcemodi facit, nec aliud quippiã ex cęteris, quanquã acre: neq; enim naſturtiũ, quod mordacius eſt, oblatũ oculis efficit ęque vt lachrymæ profluunt: at cepe & cùm oculis

I admouẽt, & cũ comedit, lachrymas mouet. An ꝙ acriũ gen⁹ diſcrimine euariat numeroſo, quo ſua cuiq; vis conſiſtit, rataq; habeẽ. Naſturtiũ ergo, quia calidi⁹ ẽ, reſiccare quod colliquauerit, amplius poteſt: nã extrudere lachrymã cũ editur, põt: admotũ tñ ad oculos, nihil ꝓpterea mouet, quia nullũ mittit vaporem: eſt enĩ id & ſiccius, & calidius. Origanus, cęteraq; id genus calida ſunt leniter, & ſicca: quod lachrymas aũt moueat, mordax K id eẽ debet, & humidũ, & lentũ. Quas ob res, oleũ quoq; lachrymã excutit, quãuis leniter mordeat: ſubiẽs enim, irreptãſq; ſuã ob lentitiã, atq; tenuitatẽ dolorẽ mouet, ac proinde humorẽ tabificat. At cepe vim eiuſmodi ſanè habet, vt quod & humore & vapore ſit calo, tenui, & lẽto: itaq; oculis admotũ, eo ꝙ vapor eiuſmodi eſt, humorq; tenuis commeat, lachrymas mouet: cumq; edit, itidẽ tranſmiſſa reſpiratiõe facere põt. Alliũ calidũ quidem L eſt, & acre, & humoris aliqd cõtinens: ſed lentũ non eſt: itaq; lachrymã mouere non poteſt.

Quã ob cauſam myrta colliſa in manu dulciora ſentim⁹, q̃ integra? An quemadmodum racemorum acini vindemiati dulciores ſunt, q̃ non vindemiati. etenim muſto, quod natura ſuaue eſt, excerpti acini quaſi condiunt: quippe qui vel extrinſecus muſtũ reſudent: at qui in racemo cohærent, vtiq; incõditio M res cõſtant. Ergo myrta quoq; natura dulcia, intuſq; ſuam dulcedinẽ acinorũ in modum vuæ continentia, vbi manu cõpreſſa conflictataq; ſunt, diffuſa inteſtina dulcedine, parte quoq; exteriore inopplentur: itaq; dulciora non immerito ſentiuntur. 23

Cur myrta enucleatiora ſunt, 24 q̃ minora, & palmulę nucleo penè vacant, quæ minutę adoleuerunt, & vuarũ acini, q̃ paſſim cõſtiterũt, exigui vinacea uel nulla cõtinẽt,

A continent, vel pauciora, minoraq; An quia minꝰ pfecta sunt, quæ minora, idcirco semen continent indiscretum, cui perinde, vt finis nucleus deputatus est. quam ob rem & minora sunt, vtpote surculi quidē agnati exteriores, partusq; imperfecti, & minus dulcia, q̄ quæ iustum cō tinent nucleum: sunt enim minꝰ concocta. Concoctio autem nō nisi perfectio est.

25 Quam ob causam fructuum alij partem radici proximā ha-
B bent amariorem, vt cucumeres, alij postremam superiorem, vt glandes? An q̄ alijs pars ista radici proxima crudo vescitur alimento, qm̄ escæ confluuium p radicem frequētat: alijs quia sicci ē natura sunt, postrema pars succo dulci, concoctoq; inde absumpto iam plenius siccat, amarescitq; modo salis. Redditur. n. vnumquodq; amarū, cū amplius exiccatur: vt oliuæ, vt glādes inueteratæ efficiuntur amaræ.

Cur aliqua germinare nō ter-
C ra cōtenta, sed abscissa, aut euulsa, vel recondita possint, vt caules liliorum, vt allia, vt cepę? An q̄ omnes alimentum intra se cō tinent, nec certo, definitoq; loco omnes oriuntur. Crescere autē vnumquodq; potest, non eo q̄ in se continet alimentum, sed q̄ decoctum iam, & digestū illud pabulum est. Continent igitur vel antehac alimentum, sed augeri tum duntaxat incipiūt, cū tempus ad id adest, cuius opera res illa effici potest: velut ēt oua D crocodilorum tempus tute operiri sibi commodum nouimus: incrementum tñ continuari nō licet, quoniam aliud non suppetat alimentum.

Cur allia, & cepæ, quo siccio- 27
ra serantur, eo meliora possint euadere: cætera autem deteriora? An q̄ omnia istiusmodi maxime plena humoris conficiuntur: itaq; terræ commissa sicciora temperamēto commodo germinare incipient. Adde q̄ minꝰ putrent, cum sicciora seruntur. E

Cur allia, & cepæ solæ ex plā- 28
tis recōditæ germinare possint? An q̄ humore, alimentoq; sunt refertæ. Copia igitur alimenti est, quæ germen efficere queat. idq; constat argumento tñ squillarum, tum etiam bulborū, qui idem facere possunt. Crescere autem quodque solet, cūm tempus venerit.

Quam ob causam quæ aqua 29
frigida irrigamus, dulciora, q̄ quæ tepida, euadant? An q̄ sic intercluſum calidum salsius est, F
vt calidius, quod salsius: dulce autem ita contrarium, vt frigidum est, & alimento oleribus humor est, vnde saporum genera oriuntur.

Cur allia cum excaulescunt, 30
plenius q̄ recens edita olēt? An q̄ recentia humoris multum adhuc extranei continent, quo fit, vt vim suam integram habere nequeant. cum autē decocta iā sunt, secreto humore illo inutili, tum

tum ſuum odorem ſyncere adi-
piſcuntur,qui ſacer eſt. Quin
etiam cęteri nuper editi fructus
dilutiores ſunt, & cepas recẽtio
res ob eam cauſam minus acres
ſentimus.

31 Cur fructus myrtorum non
conditarũ magis q̃ folia defluãt
conditarum autẽ reſeruatarũq; 32
alga, vt fit,folia defluant, fruct⁹
adhæreant? An ita euenit non
conditis:qm̃ natura ſancitũ eſt,
vt fructus peracta decoctione
flaccęſcant,ac decidant,quę qui
H dem decoctio repoſitis agi non
poteſt,ſed eatenus tm̃ efficit, vt
algæ vapor,phibeat, ne humor
fructus immutetur: folia contra
cum ſiccent,decidunt. Algæ au
tem,vt ſalſa exiccandi vim hñt.
Ergo non idem folijs accidit ar-
bori adhærentibus,& conditis,
modo quo dictum eſt.

32 Quã ob cauſam cucumeres,
cognomẽto pepones,optimi pa
luſtribus planis,i. humidis fieri
ſoleant, vt apud Orchomẽtum,
& in Ægypto:aquarum etenim
I vberem terram eſſe Ægyptum
putamus. Cur ergo cucumeres,
qui humidi ſunt, & ob id hortẽ
ſes,ac rigui minime laudati, lo-
cis paluſtribus, quæ madida
ſunt,egregie fiant? Vtrum q̃ ob
terræ duritiam altius coguntur
deſcendere:ſolũ nanq; limoſum,
ac planum maxime indureſcit.
qui autem altius innitũtur, me-
liores euadunt,An q̃ terram ſic-
cam eſſe oportet,qm̃ cucumeres
natura humidi ſunt:ita.n.ſeque
tur, vt per retractum in mediũ K
veniant. Paluſtris vero ſi plana
altaq; ſit, alimẽtum nec exiguũ
præbet propter ſoli altitudinẽ,
locumq; ipſum:neq; nimiũ, qm̃
ſolum reſiccari neceſſe eſt.

Quam ob cauſam ruta,& nõ 33
nulla pigmenta odora ſudorum
faciant fœditatem? An quorum
in odore grauitas eſt atq; acritu
do,ea cum excrementitijs miſta
hũorib⁹ deprauare odores pñt.

Qua de cauſa rutam faſcina- 34
tionis remedium eſſe aiunt? An
propterea, quia tum effaſcinari L
ſe credunt, cum aut voraciter
edunt,aut incommoditatum ali
quarum tenent ſuſpitione, aut
cibum habẽt ſuſpectum quem
capiunt.itaq; cum de menſa ea-
dem qui priuate ſibi aſſumunt,
participem intuentẽ quẽpiã fa-
ciũt, affanturq; cum impertiãt,
ne me faſcines: ergo cibum cum
perturbatione ſumẽt, nec quid
bibent,aut edent ſine turbatio-
ne & flatu, qui vna hauriatur,
& ingeratur. Quam ob rem fla-
tu ipſo vel cum extrudendus ef- M
fertur, cibus quoq; vna elatus
ejcitur:vel cum intercluſus per
humorem tenetur, tormina mo
uentur,& cruciatus. Igitur ruta
præſitata,vi ſua & poteſtate ca
lefactoria,vas q̃d recipit cibos,
elaxat,& reliquum corpus itidẽ
afficit:ex quo fit,vt flatus ille in
tercluſus tranſmitti, atque ſece-
dere poſſit.

Quænã cauſa ſit,vt origanus 35
muſto iniecta vinum dulce effi
ciat?

A ciat? duas.n. in amphoram iniecisse heminas satis est. An ꝙ tollit quantū in musto est aquabilidum, & fęculentū, sua siccitate in seipsa recipiens, quibus s. sapore confici austerū censem⁹: argumento, ꝙ vina, si quid aquæ habeant sibi illibatū, min⁹ mollia redduntur: atq; & si diutius stare ſ fęce sinant, itidem fiet: & cum vinū dulce molimur, vuas multum temporis Soli exponimus, vt Sol quantum sit dilutū auferat, & reliquum decoquat.

B hoc autem idem facere vel organus potest, quippe quę sit & sicca, & calida.

36 Cur nigræ myrti fronde sunt frequentiore, q̄; albæ? An ꝙ nigræ generis sunt syluestrioris: cui⁹ indiciū, ꝙ locis rusticis istę proueniunt, minimeq; ex cultu mutant: humida autem oīa frōde crebriore conduntur. Quod enim minus suos fructus decoquere possunt, idcirco ad frondē alimentum se vertit.

CARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMA PRIMA.

Eorum, quæ ad farinam, & massam, cęteraq; id genus pertinent: cuius quæstiones. 26.

1 Vr ptisana, & farina triticea oleo instillato reddi possint candidiora, cū rufum oleū sit? An ꝙ spumare solet, dū cum humore miscetur, quod non nisi albescere est. Mistio vero versatu agitatuq; fit, & cum corpulētis humor committi melius potest: quod sanè in ꝝs accidit, quę aqua decoquit, atque ita candidiora efficiuntur. D

2 Cur cibus triticeus maxime corporibus nostris competentior, atq; vescentior est, q̄; ordeaceus? An ꝙ hic mediocrem hēt lentitiam, quam cibus habeat, oportet: quippe qui adhærere, conglutinariq; corpori debeat, quæ res non nisi lētore effici potest, Ordeum vero rigidius est: itaq; massa eius longe ptritat validius alit, q̄; parum attractata. E

3 Cur farinæ triticeæ primum ordeaceæ vltimū * cādidius est? An alterum vt durius circūfrāgitur, idq; agit, cum plurimum temporis molit: alterum vt mollius atq; tenuius quamprimum exprimitur. candidius autem in vtriq;, quod interius est. *lucidius.

4 Cur panes frigidi albiores cernunt, q̄; calidi? An eadē quodāmō cā est, cur inueteratū quoq; oleū cādidius sit, q̄; recēs. cā nanque nigroris humor ē: hic aūt ſ hisce vtriq;, vt recentibus vberius cōtinet, sic tpe, puectis parcius in supficie resident pp euaporationē. Euaporat prorsus oleū vel tempore, vel Sole: panis aūt calore inde egrediente per refrigerationem. humor itaq; frigidis iā euanuit, calidis adhuc iest F

5 Cur panes non saliti plus pōderēt, q̄; saliti, mō cætera omnia pari

G pari habeantur mẽſura? contrarium nãq; veriſimilius dixeris, cum ſal adñciatur, & grauior ſit q̃ aqua. An quia ſal exiccare poteſt, ex quo incorrupta ſeruant, quæ confecta ſale reponim⁹. abſumitur. n. a ſale, reſiccatur q̃ humor, qui ex calore putreſcit. & in pane igitur humor a ſale conſumitur, extraq; afflatur. quocirca panes pridie facti leuiores, q̃ calidi ſunt, vtpote frigidiores: contra ñs qui ſale vacãt, humor largior inſidẽs efficit grauiores.

6 Cur panes frigidi humefacti, ſi
H inuicẽ tãgãt, nõ cohæreãt, calidi cohæreãt? An q̃ frigidi lentorẽ ſuũ cũ vapore vnà emiſerũt, q̃ exacto cõglutinari non ampli⁹ queunt: humor enĩ quo madere, rigidus eſt. Calidi contra lentoris aliquid continent: ex quo fit, vt cũ madefactis vapor emigrat, calor ob ſuam tenuitatẽ reſpiretur, & euaneſcat. Glutinoſum autem illud cũ calore egrediens, ſeq; cum humore permiſcens, facit vt inter ſe panes co-
I hæreant.

7 Cur farinæ triticeæ primum, ordeaceæ vltimũ candidius p̃deat? An q̃ ordeum, vt rigidi⁹, protinus obfrangi, diffundiq; aptum eſt: quod maxime fit, cũ diu contunditur. triticum mollius eſt, atq; ob eã rem parte exteriore leuiter diducta, interior, quæ candidior eſt, expreſſa, primum cũtundit. eſt autẽ in vtriſque candidius, quod interius ẽ.

8 Cur maſſa ordeacea, quo plenius tractet, teraturq;, eo minus
K aluum ſubducere, læuigareq; poteſt: triticea contra, quo plenius, eo magis? An q̃ triticea maiorẽ in modum contrita minuitur: lentum etenim quoq; affici ita ſolet: tum ignis humorem panis vndiq; eximit, itaq; rigidiuſculum humore ſublato relinquit. deni q̃ quanto plenius cõtrectatur, & teritur, tanto rigidior redditur: partes enĩ ſingulas deminui adeo agitatas, extenuarique neceſſe eſt. rigidi⁹ autem omne
L concoqui facilius poteſt. Ordea cea contra, quo amplius preſſatur, & teritur, eo lentior, & tenacior humore imbibito euadit. Tenax autem omne, ac lentũ diuidi ſanè haud facile poteſt: qua quidem diuidendi facultate fit, vt ægre concoquatur. quod. n. concoctionem recepturum eſt, digeri in minima debet.

9 Cur maſſa ordei contrita minor, tritici amplior reddi põt? An q̃ ordei farina maſſata, contritaq; cõpeſcitur atq; confidet,
M ſ. glutinamento humoris, quia rara, & craſſiuſcula eſt: triticea, qm̃ ſpiſſa admodum eſt, colleuatur atq; extollitur. ſpiſſa etenim omnia ſubacta, pertritaq; incaleſcunt, & incaleſcendo inflant ac extolluntur: quomodo etiam caro perfricata extollitur.

10 Sed cur maſſa triticea in igne amplior, q̃ ordeacea reddatur? An q̃ humorẽ triticea cõtinet diſcretũ, qui cum calefact⁹ egredi nequeat, ſ. ex ꝓtritionis cõpreſſu

A preſſu,mox ſpiritus de eo concalefacto humore naſcitur:largior autem humor largiorem pariat ſpiritum neceſſe eſt.

11 Quam ob cauſam cũ mel tenacius,q̃ aqua ſit, farina mulſo ſubacta rigidior reddatur, vbi decocta eſt,q̃ aqua ſubacta? An ꝙ aqua feruore ignis cogitur, atque conſiſtit:mel contrahit quidem,ſed nõ ſine asſiccatione:itaque rem facit rigidiorem. cauſa nanq; rigoris in ſiccitate eſt.

12 Cur biſcoctus panis refrige-
B ratus minus duritiem præ ſe ferat? An ꝙ triticum dulcem quẽdam ac lentum ſuccum in ſe cõtinet,qui veluti anima eius eſt. indicium,ꝙ cum ſiccet,omnino exinanitur: cũ autẽ vaporis aliquid ſentit,mox erumpit,& coaleſcit. Ergo cum humor hic in farina quoq; tritici inſit, maximeq; in ea quæ puriſſima eſt,efficitur,vt in maſſa ex ipſa farina confecta idem ſeruetur.argumẽtum,ꝙ decocta in pultem reddi
C tur lentior. Vbi igitur panis primo igni cõmiſſus eſt, portio rigidi & leuis cum humore euaporatur,& quantum in farina furfureum maxime eſt,totum deuritur:mox planè educto cum denuo maſſa retritaꝫ, preſſaturq;, pars farinę tenuiſſima,& humoris lentiſſima,quæ ſolæ ſupſunt miſcentur ampliꝰ ſibi,tum quia tales amplius euaſerunt, tumq; propter ignitionem. fit enim miſtura eorũ tincturæ conſimilis, ita vt maſſa poſt trita ſimilis farinæ illi elixæ efficiatur:quippe D
quæ pertrita iã prima, relictaq; parte farinæ tenuiſſima, & humoris lentiſſima, glutinoſa, & reſiccabilis redditur,vbi ignem præſenſit.nam & diſſiungi facile quod lentum eſt nequit, & humorem nullũ perſeipſum emittit,quod ſpiſſum eſt. Hac igitur eadem re panis quoq; biſcoctus ob cauſas prædictas efficitur.ita que minꝰ dureſcit, cùm ſemper inter ſe humiditatem cõtineat.

Cur nõnullis de genere cibi, 13
tum humidi,tum ſicci,multum E
temporis ſine faſtidio vti poſſimus,vt cibo,quem triticea ex farina,ordeaceave conficimus,& vinis auſteris,& aqua:alijs vero quamuis ſuauioribus,non tã ſine faſtidio toties vti poſſimus? An ꝙ eorum,quę in cibo aſſumimus, alia validius alunt, ſuntq; ad inundãdũ aptiora: itaq; vel vbi cibo priore conſumpto vacui ſumus, ineſt præterea facultas multa in corpore, q̃ ad priorem corporis confectionẽ decocta eſt,ſic ad finem, & ad ſucce- B
dentem coquendi vicem cruda animaduertitur.Cuius ſanè generis pars plurima ſuauium eſt. quæ enim pinguia & dulcia & optima ſunt,ea nobis guſtu ſuauiſſima ſunt, eademq; oĩa valide nutriũt,& decoqui poſſunt, ſolentq; inundare, quocunq; inter ſe ipſa diſcrimine diſtant.Vnde efficitur,ſi quis ſeſe implerit, vt facultas eorum diutiꝰ immoretur, nec breui ſenſus deficiat.

non

G non enim ſolum pleno ventricu lo ſatietas orit̃,ſed digeſta quoq; alimonia cæteras in partes iden tidem vſu euenit. An non id ſo- lum ipſum cauſę eſt,verum etiã ꝙ nonnulla per quã modice na turæ vſui ſunt,nobisq; familia- riſſime conueniunt. Hæc.n.om nia,quia ſm naturam ſunt,idcir co melius a corpore q̃ dulcia re cipiuntur, vt quæ præter natu- ræ rationem facile reſpuuntur. Alia vero alĩs temperationibus congruunt:vt mel apib⁹ ſm na-
H turam ſic ſuppetit,vt eo veſci tã tummodo poſſint, quanquam viribus ſunt imbecillis. Itaque relinquendum quidẽ eſt quan- tum abſumatur, ſed id ex ꝓpor tione ad vires hominis. Quę igi tur è ſuauibus ita ſeſe habent, ea qm̃ naturæ minus propria con- ueniunt,ſuauia quidem ſentiun tur,ſed parũ temporis morã fa- ciunt,& faſtidium pariunt.Quę autem ſm naturam pro cibo de putata homini ſunt, ea ſemꝑ ap petimus.itaq; fit ratione naturæ
I vt vſu quoq; eorum aſſiduo mi nus q̃ ſuauiũ faſtidiri poſſim⁹.

14 Cur eadem & aſſueſcentibus ſuauia,& admodum crebro vtẽ tibus inſuauia ſentiantur , cum tñ aſſueſcere ſit ſæpe, & crebro quicquam facere? An quia con- ſuetudo habitum rei cuiuſpiam capientem in nobis efficit, non ſatietatem.frequens autem vſio deſyderium explet: quod & ip- ſum quaſi cauſa quædã eſt. Ha- bit⁹ ergo cùm exercitanť, augẽ tur,atq; proficiunt. conceptacu K la vero infarta nihilo ampliora reddũtur.Quam ob rem , cõſue tudo cũm exercitatio ſit, auget habitum illum capientẽ. Quod autem vſu crebro ĩ cibo aſſumi- tur,infarcit quidem, expletq; de ſyderium,quo expleto,non am- plius eſcam recipimus: ſed auge re illud idem nõ poteſt, ob eam cauſam,quam modo de infartio- ne retulimus. Ad hæc, non ideo ſuauis conſuetudo eſt, quia ſem per delectet:nam res etiam ſoli- tæ moleſtæ ſunt, ſi vſu quis agit L crebriori:ſed eo certe ſuaui⁹ agi tur,qm̃ operis principium libẽ- ter adimus,& diutius rem face- re eandem aſſueti,q̃ non aſſueti valemus.Qua igitur re moleſtũ hoc eſt,quãquam ſuaue ſit, hac eadem cætera quoq; ſuauia effi cere poſſunt: vtraq; enim cũm crebro vel fiunt, vel pro cibo ſu mũtur,tædio nos certe afficiũt. cuius ſanè cauſa eſt,ꝙ nos vires ſiue virtutes vel recipientes,vel agentes,nõ infinitas, ſed finitas habemus:quæ vbi quidem ſibi M quod modice cõpetat, obtinue- rint,(id.n.eſt, quod cõtinue am plificari ſentiat) alteræ ſatis ex- plent,alteræ agere nequeunt.

15 Cur panes,vt parum triti,ſic nimium triti rumpantur? An ꝙ parum triti, qm̃ partibus min⁹ connexis inter ſeſe continentur, idcirco rumpi facile queunt:tri- tatio enim partes copulat & cõ iungit:ergo ſuo ipſi diſcrimine diſruptionem paratiores regun tur.

A tur. Adde, ꝙ multum humoris, & impromiscuum cōtinent, qui minus trituram, pressuramq; recepere: at quos nimiū tritos igni mandauimus, ñ sicci admodum sunt, qm̄ humoris parū immodica agitatio tritandi reliquerit idq; decoctis totum exactū est. Igitur rumpi vtroſq; necessum est, qm̄ humoris multum educitur. multum. n. vt absolute ī his continetur, quos parum tritaueris: sic reliqui comparatione in
B ñs est, quos immodice agitaris.

16 Cur massa triticea candidior pertrita efficiatur, ordeacea nigrior? Vtrum ꝙ per summa ordeacea nimium assiccatur: calor autem humori permistus cādorem gignit. An quia cum calefacta est, humorem ad seipsam trahit, vt quæ partibus maiusculis constet.

17 Quā ob causam farina aqua subacta melius coeat, q̄; oleo subacta, quod tenacius est, quanq̄; glutinatius, quod lētius est: oleū autē lenti⁹, q̄; aqua? An ꝙ aqua
C tenuior est, vt vsquequaq; subire, mollireq; valeat. Cohæret itē & comprimitur inter se melius farina aqua subacta, quanquam etiā sine cōtritu comprimi q̄at.

18 Cur massa tota leuior sit, q̄; seorsum humor, & farina? Vtrū quia cum miscentur, spiritus intercluditur. An quia pars aquæ a calore farinæ indito euaporat: itaq; min⁹ id redditur, quod ex vtroq; mistum constiterit. aer autem aquæ tametsi miscetur, nihilo tñ leuiorem faciat: nam D ipse quoque aer cum aere pondus auget.

Quam ob causam lac, vinūq; 19 dulce quoties cum farina ordei bibitur, dulcius sentitur? Vtrū ꝙ ad non dulce dulciora istæc esse videntur: farina enim dulcis non est. An propterea* quia farina, quæ dulcedinem in se habet, aliquādiu immoratur: itaq; diu tius sensio habetur.

* alr: quia hūor dulcis multus cū farina

Cur eadem potio minus mera appareat, si farina ordei īsper 20 sa bibatur? Vtrum ꝙ diuersa sibi miscentur, & temperantur. F An qm̄ farina humori obducta in sese retrahēs abolet q̄litatem.

dūtius īmoratur.

Cur alica plus aquæ recipiat, 21 q̄; triticum, vnde confecta est? An ꝓpterea, ꝙ alica farina quodammodo est: farina autem pl⁹ aquæ imbibit: moles enim amplior eius, q̄; tritici est. præsſius nanq;, & constipatius triticum est. at quod amplius est, plus id capere potest. An non solum ea ipsa de causa ita fit, sed etiam calore, quem intra se continet & farina & alica, efficitur, vt bibaci⁹ hauriant. quod enim calidū est, humorem id & efficacius ad se trahit, & expeditius in vaporem consumit. F

Cur farina tritici massata, p- 22 trita q; longe amplior reddatur, quām ordei, s. ex proportione? An ꝙ altera multum humoris sibi admittit, altera parum. Sed qua de causa plus admittat? congruens enim potius dixeris, vt

ordea-

G ordeacea bibacior ſit: quippe cū ordeum toſtum, triticum, non toſtum ſit. An propterea ita fit, quia trituram pleniorem triticea patitur: cui⁹ cauſa eſt, quòd partibus minutioribus conſtat. Fit igitur quaſi vt quātuplo partibus contineri poteſt minoribus, tantuplo humorem ſibi largiorem admittat, quippe quæ ipſum humorem pro glutine ſibi capiat, vt Empedocles quoq; ſuis in Perſicis diuerticulo quo-
H dam ait:

» Munus vbi larga cæteris coniunxerit vnda,
» multūq; humoris proinde abſumere queat.

23 Cur etiam igni mandata maſſa tritici amplius augeatur, q̄ ordei? An quòd humorem in ſe continet indiſcretum, qui recalefcens extrudi nequeat. hic ergo cum in ſpiritum tranſeat, nec ſe ſe, p̄mere pariter, atque ex maſſa ordei poſſit, videlicet propter tritici ſpiſſitudinem (ſpiſſius. n. eſt, quod partibus conſtat minu-
I tioribus) idcirco extollit, molēque agit ampliorē. Ad hæc plus iſta humoris continet, quo recalefcente ſpiritus prouenire ſolit⁹ eſt. Ex quaq; re autem pluri pl⁹ proficiſcatur neceſſum eſt.

24 Cur piſtorum, cæterorumq; officio fungentium frumētario, qui ordeum attractant, imbecilli efficiantur, & deſtillationibus infeſtentur: qui autem triticum, corpore ſint bene habito? An q̄ facilius triticum concoqui, q̄ ordeum poteſt, atque ea re deliba-
K menta inde manantia eſſe faciliora neceſſe eſt.

Cur panis toſtus durior, tepe 25
factus humidior reddi aliquantiſper poſſit? An quoniam cum torrefit, humor extruditur, itaque panis relinquitur durior. leniter autem cum recaleſcit, humor conſiſtens ab igne diffundi tur, humidiorq; proīde exiſtit.

Cur farina tritici reſiccata 26
minus cōſtipetur, quàm ordei? An quòd intercapedine vacant, quæ ex partibus conſtant minutiſſimis: & plura quæ grauiora
L ſunt, compreſſa ſuopte pondere tantundē occupāt, quantū pauciora. Sed farina ordei craſſiuſcula ē, itaq; ſiccata cōpeſci, atq; in minus cōtrahi pōt, vt qđ minus eſt ſuo cōpreſſu, plus illud conſtipet in ſeipſum, capeſſatq;. triticea porro particulis minutiſſimis iā cōſtat, itaq; non ideo reſiccat, vt partes reddant minores, ſed vt leuiores efficiant, minuſq; conſtipent ſuo compreſſu & nutu: natura. n. grauior farina triticea, q̄ ordeacea eſt. M

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMAPRIMA

Eorum, quæ ad fructus arborum pertinēt: cuius quæſtiones. 14.

1 VĀ ob cauſam poma non ita prius, vt poſtea eſitata, ī repletionis mole reſpondeāt? An

A An qm̃ cæteris eſculentis genus pomorum longe grauius eſt: qp argumento ficuum cõſtat, quæ nouiſſime eſitatę, vltimę tm̃ euomuntur. Poma igitur ĩgeſta ſuo pondere in imum delapſa, ſpatiũ amplitudinem relinquunt ſuperius, vt cibum ſequentẽ admitti facile liceat. At ſi è contrario ſumant̃, vſu eueniet, vt qm̃ deorſum ferri expedite non queant, innatent, & partem totam ferè occupent inanem.

2 Quamobrem cum dulcia no
B bis ſimiliora, quàm acria ſint, ocyus a dulcibus impleamur? congruum enim, vt contra eueniat, quandoquidem a ſimilib⁹ minus ſatiari cõſentaneum eſt. An qm̃ nõ æque præmature cõceptaculum, ex quo hauſimus, & corpus quod veſcitur, impletur: ſed venter quidem repletus aliqm̃ eſt, vt eorum qui ſitiunt: ſitis autem nihilomin⁹ ſupereſt. Nõ.n. ea de cauſa ſitis ceſſat, qa venter plenus humoris eſt, ſed quia membra corporis omnia humorem commodũ ſibi attraxerint: qp vbi illa ſatis ſuum deſyderium expleuerunt, tunc ſitire ceſſamus, ita etiam fames, nec aliter tolli poteſt.

C

3 Cur ocyus a dulcibus, qp acri
bus ſatiemur? An quia ocy⁹ dulce, quàm acre appetere deſiſtimus. Sed an perinde, vt venter impletur, nos quoq; dulcib⁹ ſatiari poſſimus, confeſſum non eſt. Cum igitur deſyderium celerius his ipſis expleri poſſit, docendum eſt. Alimẽti deſyderiũ, ſiue cupiditas, vt ſimpliciter loquar, indigentia eſt, cum cibum vel nullum, vel pauculum habemus. Quòd cum acria non valide nutricare queant, ſed parum alimoniæ, multum habeant excremẽti, merito amplius hæc appetimus, parumq; eorum cupiditatem explemus, qm̃ alimẽto item indigem⁹, quo ipſa careãt. At dulcia tota ipſa cibus idone⁹ ſunt, atq; ex paruis quibuſdam eiuſmodi eſcã corpus capit vberiorem, quod cùm ſe abunde re
E ferſit, nihil edere præterea põt. plus enim tolerare non poteſt: atque ita efficitur, vt ocy⁹ à dul cibus ſatiemur.

D

Cur fructus arborum, & car- 4
nes, & cætera id genus vtribus? vehementer inflatis contenta, valeant incorrupta edurare: nec minus quæ diligentiſſime picata, obturataq; circumundiq; fuerint? An qm̃ corrumpi omnia ſolent, cum mouentur: quæ aũt plena ſunt, immota perſiſtunt:
F haud enim fieri poteſt, vt mot⁹ ſine inani ſpatio agatur. atqui iſthæc, quæ ita incluſa ſunt, plena vndiq; conſtat ergo incorrupta ſeruari ratione.

Cur vinum poſt pomum pu 5
tre epotum, amarum ſentiatur? An amarorem putredo habet. itaq; quod de pomo per ſumma inſidet, linguæ humori, qui bibitur, permiſtũ, diffuſumq;, amaram efficit potionem. Ipſum autem pomum per ſe eſitatum mi

nus deprehendi propterea poteſt, quia ſaporis id genus multa attingat, inque exigua diſcernatur.

Cur edenda bellaria ſint, vſuſq; ſecundarum menſarū adñ ci debeat? An vt ſatis bibamus. nō enim ſitis gratia ſolum, quæ per mēſam primam nos teneat, bibendum, ſed etiam poſt hauſiſſe aliquid iuuat.

7 Cur nuces toſtæ refrigeratæ deteriores redduntur, & panis quoq;, & glādes, & multa id genus alia, rurſuſq; calefacta eadē H meliora euadāt? An propterea, q̄ refrigeratis ſuccus concreſcit, & conſtat: repefactis rurſus dilabitur. ſuauitas autem non niſi p ſuccum percipi poteſt.

8 Cur poſt fructuum eſitationem, vt ficuum, cęterorumq; generis eiuſdē, vel vinum merū, vel aquam ſuperbibere debeamus, quæ quidem aduerſa inter ſe ſunt? An quia genus pomorū & calidum, & humidū cauſa ſuę I generationis eſt: habet enim rū ignis copiam, tum humoris. ita que ſuccus pomi veluti feruorē intus per ignem excitat, quomodo muſtum foris efferuet, vi tamen hebetiore: humor autem nimius cruditatem committit. Aqua igitur ſuo frigore feruorē illum frangit, atque extinguit: & vinum ſuo calore idem plerū que efficere poteſt. quippe q̄ p inde atque ignis igni mult⁹ pauco vires ſubtrahat, amplius tamen humoris copiam ſuo calore emollit, & cōcoquit, ſuoq; pō K dere innatantem illum feruorē vincit, ac reprimit.

Quam ob cauſam caricæ biſi 9 dæ tantum dulciſſimæ ſint, nec multifidæ, aut omnino infiſſæ dulcedinem præſtent? An q̄ ex multifidis reſpirauit, euaporauitq; cum humore pars dulcedinis plurima. In ñs autem, quę infiſſæ coierint, humoris diluti copia eſt, q̄ nihil ferè inde exactū fuerit. At quæ fiſſæ quidem, ſed tamē fiſſura multiplici ſunt, immunes vtroque iſto incommodo caruerunt. L

Cur ſi ficus in furno ſiccant, 10 duriores efficiuntur, q̄ ſi exemptæ foris refrigerentur? An quoniam in furno humor totus eximio calore euaporatur, foris aer circunfundens humorē contrahi, emanareq; prohibet: ita enim vt leuiter euaporetur potius accidit. Sunt autem quę ſiccent dura, quæ hument mollia.

Cur ab acerbis vinum, aut 11 aqua epota dulcior ſentiatur: exempli gratia, ſi quis glandes, aut myrta, aut tale quid ori mā- M dauerit? An merito ita fiat, quēadmodum vel in cæteris agitur: omnia nanq; plenius eadē apud ſua contraria innoteſcunt. cōtrariorum autem ſapores oppoſiti fermè inter ſe ſunt. An vt res in ñs eſt, quæ colore inficimus, ita etiam lingua acerbis conficitur illis, meatusq; ſuos patefieri patitur, vt dulce ſubire ampli⁹ poſſit, Res enim quaſq; inficiendas hu-

humoribus quibusdam acerbis ante immergimus, vt inde affectæ infici colore plenius, atq; ineluibilius possint.

12 Cur dulcia, minus dulcia sentiantur calida, quàm refrigerata? Vtrum propterea q̄ simul sẽ sus duo existunt, id est calidi, & dulcis: itaque calidi sensus reliquum depellit, atque obfuscat. An quòd etiam succus dulcis calidus est, itaq; ignis igni adiũcit: ergo calor est, qui impediat. An q̄ ignis vires omnium minuit,
13 quia vim obtinet commutãdi. calida igitur propiora mutationi sunt, refrigerata residẽt, sibiq; iterum constant.

13 Cur paleæ fructus duros, atque inconcoctos emolliunt, in maturitatemq; adducunt: mites autem, & concoctos non putrefaciũt? An qnòd palea calida, & attrahens est. suo igitur calore concoquit, & per vim illã attrahendi saniem omnẽ seuocat, atq; imputridos seruat.

14 Qua de causa ficus, cùm molC les, dulcesq; sint, dẽtes offendãt? An quia gingiuis sua lentitate adhærent, seq; præmolles inter dentes insinuant, & putredinẽ per suum calorem cito cõficiũt. Forsitan & ob granorum suorũ duritiem dẽtes celeriter efatigant, cùm mandu cantur, conficiunturq;.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMATERTIA.

Eorum, quæ ad mare, salsamq; omnem aquam pertinẽt: cuius q̄stiones 41.

1 CVr fluctus prærali pelagi superfrangi non soleant, sed parui tm̃, & breuis? An qa parũ humoris, cum fertur, discerni à spiritu facilius potest, q̄ multũ.

2 Cur nauigia onustiora i portu, q̄ in alto esse videntur? celerius etiam de alto in tertam veniunt, q̃ de terra in altum proue huntur? An q̄ plus aquæ, quàm minus reniti validi⁹ potest: pauca enim oppressa onere cedit, vt demergi necesse sit: multa è contrario repellit, ac sustinet. Vis.n. ea est aquæ, vt sursum versus cõpellat inferius: ergo vt in portu maris parum, sic multum in alto est. Itaque plus oneris conuehi in portu videbitur, etiam mouebitur ægrius, quia magis immergitur, & aqua minus reniti potest. At uero in alto res cõtra vsu euenit.

3 Cur fluct⁹ interdũ prius eueniant, quàm venti? An quoniã primo spiritus ortu maris pars prima impulsa partẽ sibi continuã ipsa compellit, itidemq; deinceps vice pari, serieq; agitatur perpetua. Quam ob rem cum mare ipsum continuum sit, efficitur, vt quasi vnus ictus cõtinuus ex his oibus exultet, idq; fieri vno

G in tempore posſit. itaq; euenit, vt prima, & vltima pars ſimul moueant: quod aeri nunquam accidit: quia corpore vno continuo hic eſſe nō poteſt, eo q̄ multiplici vndiq; repulſu retorquetur, atq; cōquatitur, vt primus, validisſimusq; mouendi impetus refringatur, impediaturq;. quod mari accidere propterea nequit, q̄ grauius aere, motuq; difficilius eſt.

4 Quam ob cauſam cum aliqd in mare vndabūdum, & æſtuās H iactum eſt, vt anchora, vnda reſidet, & quieſcit. An q̄ mare pōderi cedit, quod defert, quo cum aer delabat: qui cum per directū in imum defertur, atq; attrahit, ſecū eodem id trahit, quod mare de latere concitat: æſtus autē maris nō deſuper tēdit ad ima, ſed per ſumma verſatur, quo ſedato trāquillitas oritur. Adhæc, cum mare in ea ſpacia coit, quæ ponderi deſcendenti ceſſerint, vertiginem mouet, quæ nō niſi circulo agitatur. At cum linea I recta circulum per punctum attingat, fluctusq; ad lineam rectā oblique ferantur, fieri poteſt, vt fluctus ipſi per punctum horas vertiginis attingant: nec prædictam ob cauſam tm̄, ſed etiam q̄ ipſa vertigo accedens, ſuo impetu circum vndiq; illos depellit. q̄ cùm itaq; fluctibus pars ea vertiginoſa careat, merito vnda iacta anchora reſidet, tranquillaturq;. Adde q̄ aer, qui cū pondere illo delapſo deſcendit, mox ſeſe referens, vndāq; ſurſum cō- K pellens, bullas excitat: quippe cùm bulla humore cōſiſtat, qui de imis ad ſupera pulſus ab aere efferatur. omnis autem bulla lenis, ſerenaq; eſt. Indicium vero, q̄ vnda, qua pondus in imū corruit, ſubmiſſa in cauum paulo poſt reſurgit, & mari circundanti æquiperat.

Cur interdum nauigia, dum 5 curſum agunt in mari quieto, repente abſorbentur, totaq; ita pereunt, vt ne naufragium quidem fluitans vſquam appareat? L An cùm locus cauernoſus terræ ſubditæ mari diſrumpitur, ſimul in mare nauigia introrumpuntur, introrſumq; ſpiritus impetu trahuntur: cumq; impulſu pari circum vndiq; agitent, deorſum ferant neceſſe ē. Hoc idē apud Maſanam quoque in freto fluctu reciproco euenit. Fiunt enim eo ipſo vertigines, quæ in imum obſorbent, tum ob eam, quam diximus cauſam, tum ēt q̄ mare illud prælatum eſt, terraq; ad longinquū vſq; ſubhiat M cauernoſa. Vertigines igitur eouſq; per vim ductitant: itaq; efficitur, vt inibi fragmenta nulla valeant fluitare. Fluxus autem ille fieri ſolet, cùm flatu deſiſtente priore, mari item fluēte, flatus aduerſus primo occurrit, maximeq; cum auſter. Cùm enim vnde inuicem curſitant, inflictu p̄tereunt mutuo: quod ſ. modo in fluminibus fieri nouimus: atq; ita mare in gyrum vertitur, quę

ver-

A vertigo, aut vertex vocata est. Fertur autem vnda in anfractū, initio motus valido desuper irruente. Igitur cum vndas vrgere in latus non liceat, (impulsu nanq; repelluntur mutuo) compelli prorsus in imū necessariū est. quam ob rem id, quoq; deferri eodem vna cogitur, quod vertigo prehenderit. Eadem q; causa est, cur etiam nauigia reſimentur, repandaq; deferantur, cū deuorant a vertigine. iā. n. aliqua B erecta ex toto descēdisse memoriæ proditum est.

6 Cur mare Pontici candidius, q; Ægæi est? Vtrum propter visus refractionē factā de mari in aerem. Est enim aer Ponti crassus, & albidus: itaq; fit, vt etiam maris pars summa talis esse videatur. Ægæi vero q̄m a longinquis vsq; purus, & liquidus est, ceruleus cernitur: quocirca mare quoq; aeri renitens, colorem eundem representat. An q; lacꝰ omnes, q; mare cādidiores sunt. C pontus autem in lacus speciem propemodum transit, eo q; multi in eum fluuij effluunt. Nec vero mari solum candidior lacus est, verum etiam fluuijs. Vnde pictores flumina pallida, mare ceruleum, lacum candidū pingere non inepte consueuerunt. An quia per aquā bibi idoneā visus penetrare facile potest, aerem versus reflectitur: è mari autem nec sursum reflecti potest, q̄m leuis aqua non est, & deorsum progrediens fatigatur: itaque fit, vt mare nigrum esse videatur. Atqui mari, quod lacū simulat, pars dulcis per summa natat: salsa vero in imo est. quā obrem q; id penetrare aspectus nequit, sed ad lucem reflectitur, albedinē per summa ostendit. D

7 Cur mare minus, q̄ aqua bibi idonea, frigidū est, omnesq; salsi humores, non vt dulces frigidi sunt? Vtrum q; mare spissiꝰ & corpulentus est: tale autē q̄dque minus refrigerari potest: sicut etiā amplius īcalescere aptū est, quippe q; calorē seruare suā E ob densitatem meliꝰ possit. An quia mare pinguius est, quocirca flammam æque extinguere, atq; cæteræ aquæ, non potest: calidius autem quod pinguiꝰ est. An q̄m multum terræ in se continet, propterea siccius est: quod autem siccius, idem calidius est.

8 Qua de causa qui mari se lauant, ocyus resiccentur, cum mare graviꝰ sit, quàm aqua dulcis? An quia crassius, & terrosius ē: ergo cùm parum humoris hēat, merito siccari potest celerius. F

9 Cur perflante aquilone, mare perspectius atq; translucidiꝰ sit, quàm austro? An quia mare cùm serenum est, colorem trahere sibi assolet: ineſt enim aliquid pinguis in succo salso. indicium, q; die tepidiore oleosum quiddam secerni videmus. Ergo trā-quillo, tepidioriq; mari succus iste sua leuitate per summa panditur, quod aquilone fieri minꝰ potest causa frigoris. Est autem

G aq̄ trāslucidior q̄ oleū. id.n.co-
lore obducit:aqua vero expers
coloris viſu obuia, apertiorē ſui
præſtat ſuſpectionem.

10 Cur fluctus ventū præ ſe oēs
ferant? An quia flatus futuri in-
dices ſunt:flatus.n.impulſus ae-
ris eſt. An quia vice propellendi
ſucceſsiua conſiſtunt. propellit
autem flatus nondum cōtinuꝰ,
ſed exoriens. Primus igit quaſi
emarcuit, mox autē hunc alter
propellit,factaq̄ altera denſita-
te elangueſcit.quare cum hoc,p
H pulſum iā adeſt, propellens quo
que illud vēturum eſſe palā fit:
facit enim idipſum, cùm īcipit.

11 Cur fluctꝰ ante,q̄ flatus,erū-
pit? An quia non ſimul flatus de
ſiſtit,& mare vndabundū ſeda-
tur:ſed mare poſtea ceſſat. ideo
fieri pōt, vt qui mouerit ſpiritꝰ
ante occidat,q̄ ſenſu obuius ſit.
itaq̄ nō fluctus ſpiritu prior ē,
ſed ille latet,hic patet. An flatus
non vndiq̄ ſimul ſpiret,ſed pri-
mū vnde exortus ſit. ſimul aūt
ſpirat, & mare ſibi proximum
I agitat,quod exitū ſubinde,pxi-
mū mouet:atq̄ ita fieri poteſt,
vt fluctus flatum poſsit anteire.
motꝰ.n.ille velocior a mari, nō
a flatu principium ducit.

12 Cur in mari meliꝰ, q̄ fluuiīs,
natare poſſumus? An q̄ qui na-
tat, ſedulo aquæ adnitendo na-
tat: adniti autem firmius ad id
poſſumus, quod corpulentius
eſt:at aqua marina fluuiali cor-
pulentior eſt:craſſior.n.& ad re
nitendum validior.

Cur mare deuri poteſt, aqua 13
non poteſt? An & aqua deuriſ, K
ſed mare minus ignē extinguit,
qm̄ pinguius eſt. cuius rei indi-
cium oleū facit,quod ex ſale de-
promi pōt. An etiam meatꝰ ma
ris minus cōgruant igni, vt qui
craſsiores ſint,& eo magis, q̄ ſa
lis ratio nō deeſt. Vt igit quod
ſiccum eſt,minus extinguere, q̄
quod humidum poteſt, ita etiā
quod amplius ſiccum eſt, idem
ex ratione vrentius eſſe debet,
& alterum magis altero: quo e-
nim ſiccius,eo calidius eſt. mari L
autem iſtæc ambo ineſſe pleniꝰ
palam eſt.

Quam ob cauſam demerſi in 14
mare plus temporis valeant to-
lerare,q̄ in fluuio? An quia flu-
uialis humor tenuior,ſubiēs igi
tur copioſius ſtrangulat.

Cur mare perſpectius & dilu 15
cidius eſt,q̄ aqua potu idonea,
cum craſsius ſit? dulcis enim ſal
ſa tenuior eſt. An tenuitas cauſa
non eſt,cur mare dilucidius ſit,
ſed directi meatꝰ id faciūt,quos
tum plurimos, tū amplisſimos M
continet. ergo illa potu idonea
ſpiſſa ex tenuitate ſuarum par-
tium eſt,ſalſa amplioribus inter
ſtitiīs inanit. An quia mare pu-
rius & ſyncerius eſt. terra enim
nulla in eo permanet: arena ſuo
pondere delapſa, in imum ſubſi
det. At humor dulcis miſtus cū
terra eſt,quę interueniens facit,
vt cito perturbetur.

Quam ob cauſam mane aura 16
frigida de mari nō ſpirat, de flu-
mini-

A minibus spirat? An qm̃ mare locis spatulis, spatiosisq; dilatat, flumina angustissimis concluduntur. Aura igitur maris per multa, vastataq; spacia dispalata redditur imbecillis, fluminũ autem vniuersa extinguitur: itaq; amplius valet, & frigidiuscula merito occurrere põt. An causa non in eo est, sed vt flumina sua natura frigida sunt, sic mare nec frigidum, neq; calidum est: aura aũt, omnisq; respiratio, humore vel calescente, vel frigescente ex
B cuti solet. Vtrum.n. ex his fuerit, humor aerescit, quo aerescente, aer, qui inde ortus spirat, aura ẽ: qui si a frigidis proficiscit, frigidus merito spirat: si à valde calidis, cito refrigerat. Fluuios igit frigidos cõperire omnes possumus: mare aũt neq; frigidum, neque calidum valde est. itaq; nec frigidũ esse id potest, quod ex eo respirat, cùm s. mare frigidũ ipsum non sit, nec cito refrigerat, quia calidum valde non est.

17 Cur fluct⁹ altioris pelagi tar-
C dius desistant, q; breuioris? An quia res ois serius ex motione multa. quàm pauca requiescit: æstus aũt magni pelagi amplior quàm parui est: ergo nihil teme re agitur, si tardi us quietatur.

18 Cur aqua salsa frigida bibi nõ potest, calida, refrigeratave, post quam calefacta est, melius põt?
E An propterea, q; de contrario in contrariũ res quæq; mutari soli ta est. aqua autem salsa dulci opposita est, & cùm calescit, portio salsi decoquitur, cùm refrigerat, D in immum defertur, & subsidet.

Cur aquę positæ propter ma 19
re, dulces magna exparte, nõ sal sæ comperiant? An quia percolatæ potu aptiores reddunt: percolari autẽ id melius potest, quod mari propius situm est.

Cur aq̃ salsa, pfluere nequeat? 20
An quia stabile quod graue est. salsa aũt aqua grauis est. quapp calidæ tantummodo ex salsis, pfluere possunt: habent.n. sibi leuitatem, quæ pondus salsuginis E
superat: calidum nanq; leui⁹ est. Adde q; aquæ profluentes p terram nimirũ percolari queunt: itaq; quãtũ crassius, & graui⁹ ẽ, id assidue magis, magisq; defertur, & subsidet, quãtum leuius, atq; syncerius, id seuocatur, & profluit. vt. n. salsum graue, ita dulce leue ẽ: atq; ita efficitur, vt sint dulces, quæ profluunt. Hæc eadem causa est, & cur aqua salsa, cum mouetur mutaturq;, dulcior fiat: leuior.n. per motum, at que syncerior redditur. F

Cur si quis in Africa propter 21
mare infoderit, aquã principio dulcem, post breui salsam eandẽ comperiet, cum cæteris in locis minus idipsum eueniat? An prima loci illius aqua concocta sub terra est, q̃ cum diutius mãserit, salsior a mari trãsmisso efficit, vt q̃ nup cõstiterit: cæteris ãt locis aqua vel nulla est, vel plurima nulla, phibente siccitate est.

Cur sal eliquari ocyus aqua 22
salsa, quã dulci possit? An q; eli-

G quari nõ aliud eſt, niſi ab humore, caloreve ſubeunte reſolui, & dirimi ita, vt liquidũ ſit: eliquare autem nequeunt quæ vel ſubire omnino non poſſunt, vel q̃ ita ſubeunt, vt tangere nequeãt. Vix illa vero eliquant, quæ facile tranſmeant: contra celerrime dirimunt, quę per vim ſe intrudunt. Subire autem nequeũt, q̃ amplius admodum partib⁹ cõſtant, quippe quæ meat⁹ rei ſubeundæ excedant: contra quæ minutioribus conſtant, tranſeunt
H ſine tactione. Atqui vt dulcis aqua tenuior, ita ſalſa craſſior eſt: ergo altera ſua tenuitate facile penetrans vix liquefacit, altera ſubit quidem, ſed minus, ppter ſuarum partium magnitudinẽ: itaq; cogere, & proinde dirimere celerius poteſt.

23 Cur aqua minus candeat, ſi moueatur? quod vel maris ęſtu inſpici poteſt. Vnde Homerus, flatu oriente, inquit:

" Et flatu nigreſcit pontus eodẽ.

" An duabus de cauſis. nam ſi ex
I propinquo contuimur, cauſa ẽ, q̃ viſio magis tranſmeat aqua manente, quàm mouente: eripitur nãq; trames omnis directus cum mouetur. Candidum autẽ id eſſe videtur, quod perſpectũ atq; perlucidũ eſt: per quod.n. viſus tranſire nequeat, id atrum eſſe affirmant. quam ob rem aerem quoq; nigrum è lõginquo, candidum ex propinquo videmus. & maris, vt qđ ppe adeſt, candidum, ita quod procul, cœruleum, & nigrum. ſed ſi è lõgin K quo ſpectatur, cauſa eſt motus quidam, quo aſpect⁹ mouetur, cum ſe ad elongatiora deducit. Quinetiam cùm aqua quieſcit, aſpectus vniuerſus in lucem reflectitur: quod fieri nequit, cum illa mouetur.

Cur fluctus prærealti pelagi ne 24
queant ſuperfringi, quemadmodum parui? An qm̃ aqua parua diſtrahi ab aere magis poteſt, q̃ multa, propterea percuſſa facilius frãgitur. Atqui in alto multa, in breui pauca eſt, quæ in flu- L ctus compellitur.

Cur loca auſtrũ verſum ſpe- 25
ctantia aquas continent ſalſiores? An propterea q̃ mare in terram ſub auſtro interrumpit, dulces cum ſalſis miſcentur.

Cur aqua ſalſa vino dulci ma- 26
gis, q̃ auſtero ſupernatat? Vtrũ q̃ dulce plus terræ continet, ſicuti vua paſſa. An quia grauius, & lentius dulce eſt, itaq; minus miſcetur, immiſtumq; reſidet, atq; innatat.

Sed cur omnino poſſit innata- 27
re, cùm terrena ſit? nanq; dela- M tio huius deorſum eſt. Vtrũ propter calorem modo ſalis? excremento nanq; per ſumma erumpenti res ſimilis eſt. An alia cauſa ſit. nam ſi non propterea ita fiet, vel dulci innatare minus incredibile erit: calidiſſimũ.n.eſt.

Cur fluctus ante interdũ ve- 28
niant, quàm venti? An ea de cauſa, qua etiã poſtea deſiſtunt. Primus etenim flatus prius quaſi

langue

A languescit, quàm fluctus ille impulsus. deuenit autem in terram non ea vnda, quæ prima impulsa est, sed id vice pari subìde impellitur, quod proximum deinceps exceperit.

29 Cur littora fluctuosiora solida sæpe efficiantur, adeo vt plane pauimenta videant: & vt solida sunt, quæ frequentia fluctuũ concalluerũt, ita pars remotior soluta sit admodum, & cedens? An propterea q̃ fluctus arenam nõ minutissimam, sed maiusculam procul eĩcit, vt & man⁹ nõ quod minimum est, id maxime longe iacere possit. Tum etiam, cùm permulta & varia promiscue conquatiãtur, versenturq̃, pars minimorũ interlapsa spissat, atq̃ consolidat: mox fluctus residẽtis motio nihil propterea ꝓtrudit, sed opprimit, pauimentatq̃. ergo q̃ exigua procul exilire non queunt, incidit vt ex paruulis moles coagmentetur: quę, qm̃ motu frequenti agitatũ est, continua redditur, arena s. interlapsante prætenui, dum compages contentione perpetua consistat, cùm fluctu vltimo pauimẽtatur, & humor leniter, sensim q̃ irrorans conglutinet. At pars seposita oræ arida disgregatur, & findit. lapillis etiam constat maiusculis, minusq̃ cõplanata est.

30 Cur superius mare salsius, & calidius sit, quam inferius: & puteis quoq; potu idoneis pars superna salsior sit, q̃ imæ? quãquã esse è contrario debuit: grauius enim, quod salsum est. An quia Sol, & aer partem humorum leuissimam assidue detrahũt: dulcissimum aũt quod leuissimum est, potissimumq̃ de propioribus locis hauriunt. Et maris igitur, & aquarum dulciũ summa, vis Solis exercet, itaq̃ salsius id esse necesse est, quod his residuũ extat, vnde humor dulcis exactus est, q̃ vnde nihil, vel min⁹ abĩt. propterea calidior quoq; pars eadem superior est: salsum enim, quàm dulce calidius est. Quapropter quibusdam exñs, qui a disciplina Heracliti sunt, placet, vt dulci ex aqua siccata, concretaq̃ lapides, terraq̃ creentur: mare autem sit, vnde Sol exhalationes eliciat.

31 Cur maris pars terræ proxima dulcior est? An quia frequẽtius mouetur: salsus autem humor cùm mouetur, dulcior redditur. An qm̃ aqua in profundo salsior est: minus autem alta, q̃ proxime terram est. Quam ob rem, quæ statim a terra præcipiti altitudine descendit, salsa est, nec dulcedinis tantundem reddere potest. cui⁹ rei causa est, q̃ salsa suo pondere in imum potius deferatur.

32 Cur mare solũ omniũ aquarum deuri potest? non enim pluuia, non fluuialis, non aliqua potu idonea. Vtrum quia multum continet terræ, quod salis argumento ipsius cõstat? An qm̃ pinguiusculũ est, q̃d oleũ demãt, quod in sale resudetur.

B C D E F

Cur

33 Cur lacꝰ arenam vel nullam
G faciat, vel minus, q̄ mare, & fluuius? An quia ſaxa in mari conſiſtunt, & terra deuſta maxime eſt, arena āt ſaxum in parua, minimaq; perfractum eſt, qđ ictu fluctuū frangitur. At in lacū ſaxa non æque conſiſtūt pura ſyncera q̄, neq; frangi itidē poſſunt, eo q̄ fluctus non pari modo excitantur. Sed in fluuijs cōfici arenam poti⁹ dixerim, qm̄ terram hi detrahunt, ſaxaq; ſuo fractu perfrangunt.

34 Quam ob cauſam cùm lacus
H vel diminutꝰ, vel exiccatus eſt, frumentū in campo acrius gelu deuritur? Vtrum q̄ humor lacꝰ aerem ſuo vapore tepefacit, vt minus atq; imbecillius congelaſcat, q̄ locis paluſtribꝰ, & cauis. An de terra, vt vulgo dicitur, frigus incipiat, & ſubeat ſenſim. lacu igit̄ abſumpto, frigus per terræ ſpatia ampliora plenus inuadens gelu iſtringit, deuritq; amplius. Locis aūt cauis, atq; paluſtribus frigora de imis aſpirant, quod etiam vulgo credit̄. & quā
I q̄ terra caleat tēpore hyberno, tm̄ quia humida eſt, calor p̄ ſumma inſidens, refrigeratur, & perit. Humor.n. nec adeo procul ē, vt refrigerari caloris interioris beneficio nequeat: nec adeo paucus, vt nihil madeat: madet.n. terra vbertim. fit igit̄ eo ipſo cō gelaſcente, vt quaſi ſuper glaciē & ambuletur, & habitetur.

35 Cur mare ſimul ſalſum, & a-
marum eſt? An plures eē in mari ſapores nihil prohibeat, quip- K
pe cùm genus ſalſum amaro cōiungi, eſſeque ſimul latisſime pateat.

Cur lapides, & teſtæ in mari 36
rotunda reddantur? An quia extrema compari ademptu circūfracta, in rotundam ſe colligunt ſpeciem: hæc enim ſola ſimili extremo clauditur, mare autē quo quo verſus agitando pariter circum vndique frangit, atque obtundit.

Quam ob rem nonnuſquam 37
ſi quis circa mare infodiat, aqua L
dulcis prīcipio emanet, poſt vero ſalſa efficiatur? An propterea q̄ mare ipſum dulcem illum humorem ſub terra tranſmittit, p̄colatq;, merito principio dulcis eſt: leuior.n. dulcis, q̄ ſalſus eſt, itaq; prior occurrit. & mare dulcis aliquid humoris in ſe habet, quod terrę permiſtū facilius innatare poteſt. ſalſum vero, quoniam & grauius eſt, & aptius ad ſecandum, in imum defertur. Siue igitur ita eſt, ſiue p̄ venas ex
continente in mare dulcis pro- M
fluat humor, non immerito per maris ſumma extare poſſit, quā ſe cum eo committat: ergo meatibus poſtea patefactis humor ſalſus copię ſuæ ratione vincendo, ſalſugine totam afficit aquā. Accidit enī, vt ſuperis obſeptis meatibus, confluuiū ſalſi, humoris iter aliud faciat, contraq; patefactis totum iſtuc perferatur, quomodo in corporis venis fieri nouimus.

Cur

38 Cur mare, cùm grauius, quã
A aqua potu idonea sit, clarius at-
que perspectius est? Vtrũ qa pin
guius est. nam si oleũ affusum ef
ficere põt, vt melius per aquam
incernere sit, merito cũm ipsum
mare in se pinguis aliquid hẽat,
perspectius & dilucidius fit. ip-
sum. n. oleũ aqua leuius est, quã
uis nõ perspectius. An mare nõ
perspectius est, sed esse tale vide
tur: quippe cũ aqua dulcis, aut
fontis, aut fluminis sit, fons suã
aquã nõ sine terra emittit, vt pu
B rissima esse nequeat, flumen tũ
terrã, tum fecem detrahat. Cau-
sa igitur hæc sit, cur dulcis min⁹
perlucida appareat.

39 Qua de causa qui mari natãt,
vẽtre salubriter euacuantur? haud
enim quia laborant: nã qui cur-
riculo eunt, vehementius elabo
rant, sed tũ non ita euacuantur.
C At nõ omnis labor id faciat, sed
solus, qui nullã dat causam tabe
scendi intestinorum. maris aũt
mora vel omnino edaciorem, &
C ventris inanitate adustiorẽ ho-
minẽ reddi videmus: est etenim
vapor maris calidus, & siccus.

40 Cur lacus Pæsa, qui potu ido
neus est, lauat simul, & purgat
vestimenta? humor. n. dulcis la
uare potest, amar⁹ purgare atq;
abstergere, quæ quidẽ haberi si-
mul non possunt. An nullus hu-
mor vestimẽta suo amarore pos
sit purgare, sed lentore tantum-
modo: quam ob rẽ trunculi, &
quæcunq; mucosa, vim abster-
soriã obtinent. igitur & amara,
quæ fermè lentescunt, purgare D
queunt, cætera nequeũt. In hoc
aũt lacu accidit, vt nitrosæ virtu
tis amarum totũ deustũ sit, pin-
gue, & lentũ remaneat. Hoc igit
abstergit, & purgat, lauat autẽ
suo dulci humore.

Cur maris vndabundi quod 41
desistit, albicat: quod prouoluit,
nigricat? An quia quod minus
cernimus, nigrius id esse videt:
minus autem cernimus qđ mo-
uetur, q̃ quod quiescit. An qm̃
candet, quod transpicitur: nigre
scit, quod aspectu peruium non E
est. minus autem id transpicit,
quod mouetur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMAQVARTA.

Eorum, quæ ad aquas calidas pertinent: cuius quæstiones. 19.

CVr aqua perfusi cali- 1
da, minus calorẽ per-
cipimus, cũ peruncti
oleo sum⁹? An ꝓpter F
corporis leuitatẽ facile aqua di-
labitur, minusq; immorat, quã
vt calor subire valeat.

Cur puteorũ aquæ tepidæ a 2
meridie æstate reddant? An qa
tunc frigiditate aeris iã superа-
ta, calor plene inualuerit: ante ãt
frigor calore sõluitur, & cessat.
Nõ enim simul alter cessat, alter
inualescit, sed spatio temporis.

Cur aqua interdum facta cali 3
dior, q̃ flamma, ligna deurere
ne-

G nequeat, flamma queat? An quia flamma prætenuis eſt, ſpiritusq; ex ea proficiſcēs partib⁹ tenuiſſimis conſtat: aqua profecto crasſiuſcula eſt, itaq; ſubire non poteſt. At vero flamma, carbonumq; ignitamentum ſuam ob tenuitatem facile ſubeunt, atque reſoluunt.

4 Cur aqua feruens liquefacere nequeat, venter queat? Vtrum ventris calor ſua tenuitate ſubire poteſt, aqua ſua crasſitudine nequit. An ꝙ cętera quoq; lique
H fieri humor prohibet. nulla.n. res eſt, quæ inter humorem dilabi, & tabeſcere poſſit. At in ventre humore in veſicam ſecluſo, facultas reſoluendi acquiritur.

5 Cur fund⁹ vaſorum nō vrit, quæ aquam feruentiſſimam cōtinent, ſed pleriq; fundo ſuſtinētes deportāt: aqua vero ipſa exēpta vrere poteſt? An eo ꝙ calor in fundum vaſis contractus extingui ab aqua poteſt. Quo fit etiā, vt eliquari res nequeat eli-
I q̄bilis, ſi quid hūoris admittat.

6 Cur aqua nō perinde hyberno tempore, vt æſtiuo efferueat, non ſolū pari concalefacta igni, ſed etiam pleniori, & tantundē calens, atq; etiam vehementius? An propterea ꝙ aquæ efferuentia bullarum elatio eſt: aqua igit ipſa non minus hyeme, q̄ æſtate calefieri poteſt: ſed bullas efferri frigus ambiētis aeris prohibet, itaq; minores, pauciores q; conſtiſtunt: at æſtate cōtra omnino ē. Ille autem efferuendi æſtus non niſi frequentia, magnitudineq; K ſpumæ exultat.

Cur calida aqua rugare pōt, 7 ignis qui tam calidus eſt, nō poteſt? An quia ignis ſpiritū agit, vt tumefacere valeat: circum.n. cutis obtēditur: ruga autem cutis contractiuncula eſt.

Cur fundi vaſorum, quibus 8 calefacimus aquam, tandiu calidiores ſunt, dū aq̄ ipſa frigidiuſcula eſt? An qm̄ aqua adhuc frigida, calor concludatur circum, obſiſtatq; int⁹, cùm ei exitus oſs denegeat. At vero aqua concale- L facta, ꝙ nihil præterea color arceat, ſed libere reſpiret, diminuaturq;, fund⁹ frigidior redditur, non ſecus ac balneæ: has.n. hyeme, q̄ æſtate calidiores experimur, qm̄ calor hyberno potius, q̄ æſtiuo tempore aeris circunfundentis frigore intercludit.

Cur aqua feruens nunquam 9 expaſſat, freſum omne, atq; lenticula ſolida expaſſantur? quanq̄ his leuior aqua eſt: leuius aūt procul proſ̄ci facili⁹ pōt. Quin- M etiam argentum cum decoquit, idem hoc facit. itaq; qui in officinis argentarijs defecandi fungūtur officio, argenti reliquias colligunt lucro. An quia expaſſationem calor agit euaporando, cogendoq; ea, quæ ſuo naturali impetu obſtāt. Aqua igitur qm̄ leuis, & prætenuis eſt, nihil pervim reſ̄cit: itaq; nimi⁹ calor colligi non poteſt, ſed ante q̄ cōtrahatur, reprimitur omne, atq; excutitur, quod ſubinde accesſit.

At

A At vero quæ corpulẽtiora sunt, vt polenta, vt argentum, hæc vt per sui corporis grauitatem argent, repelluntq; ita vi per renixum erumpunt, vt calor qua vi cerit, exiliat vehemens. Facit.n. corpulentiæ spisitas, ne trãseat, sed arceatur, dum ictu caloris superfluentis extrusus sit, atq; eiaculatus. Fit ergo ictus, non ipulsus, vtpote cùm calor inferi⁹ sursum versus efferatur celeriter.

10 Qua de causa, quæ parum tẽporis calido in humore madueB re, tument: quę multum, hęc collabuntur, & rugant? An qm̃ calor, vt ex concretis humorẽ elicit, ita ex humore spiritũ creat, densatq; omnia laxat. Principio igitur concreta tepefaciens, facit humidiora, cùm spiritum ex humidis ducens diffundit, & tumefacit. cumq; amplius calefacit, partem summam elaxat, vt vapor ide respiret: hũorq; exiccatus facit, vt moles concidat: q̃ collapsa, cutis omnium summa rugatur. quo aũt magis contracC tione inæquali flaccescunt, eo rugosa multiplici asperitate efficiuntur.

11 Cur aquis calidis poti⁹, q̃ frigidis lapides concrescant, atque coagmententur? Vtrum q lapis defectu humoris consistit, caloreq; potius, q̃ frigore humor deficit, & lapidescit calore: vt etiã Empedocles, Lapides, inquit, & saxa feruentium aquarum opera conficit. An non solum calor elapidat, sed frigor etiam humorem nimio gelu absumendo indurat, facitq; lapidẽ. q si nimiũ frigus ita agit, simplr quoq; ita agi posse certum est. D

Cur si iter aquam pedẽ quis 12 teneat calidam, pede quiescente aquam minus calidam sentiat, mouente calidiorem? An idem, quod vel ī toto corpore accidat. si quis enim curriculo it, aerem, qui subinde obuiã fuerit, sentit frigidiorẽ, eoq; magis, quo cursum agit prolixiorem.

Cur amplius in Sole res cali- 13 dæ, q̃ in vmbra refrigerantur? E Vtrum quia minor calor a maiori absumitur. An q in vmbra frigor circunfundens calorẽ interiorem reprimit, nec effluere sinit. quod idem moribundis, aqua offusa frigida aduehit, quippe quæ calorem concludat, & arceat, ne foras se promat. denique per hyemem omnibus accidit, calidiorem suam esse partem interiorem. At in Sole vi nulla arcente calor effluit, atque ocyus euanescit.

Cur aqua minus salubris bal 14 neo sit, quam Sol tepefecerit? F Vtrũ quia corpori adhuc ĩsidẽs refrigeratur, horrorẽq; mouet. An est etiam istud: verũm & si quis ea sæpe vtatur, valetudini fiat obnoxius. Res enim calida, omnino vim coquendi, siccandiq; obtinet: frigida cõpescere, atq; cõtrahere põt. itaq; vtraq; aliquid boni affert: quapropter aqua & frigida, & calida ex igne balneum præstat commodum.

at

G at q̃ ſub Sole tepuerit, ob ſui ca
loris imbecillitatẽ, p̃bere illorũ
neutrũ habet, ſed humificat tan
tum, perinde ac Luna.

15 Cur aqua Sole calefacta parũ
ſalubris ſit? An quia rigorem ad
uehit, vbi refrigeratum eſt.

16 Cur aquæ Magneſiæ, & Arta
næ feruidæ ſatis ſint potu ido-
neæ? An qm̃ aq̃ copia dulcis ad
profluẽtem calida ſeſe applicat,
eo tum modo, vt ſalſugo tollat̃,
& calor eduret.

17 Cur aquæ Magneſię feruidæ
H feruere quidem aliqñ deſierunt,
ſalſę tñ nihilo eſſe deſierunt? An
q aquæ copia frigidæ aliũde fu
ſa in fontes feruidos calorẽ oẽm
extinxit. itaq; terra tametſi ſalſa
perſiſtere potuit, calida tñ eſſe, p
pter aquæ adiunctæ copiã non
potuit. Proximũ igit̃ id accidit
aquæ, quam per cinerẽ tranſmiſ
ſam colamus. hæc. n. tranſmiſſa
p calidũ cinerẽ, nec ipſa ſuũ fri-
gorẽ amittit, & cinerẽ frigidum
reddit: ſalſa tñ, amaraq; per cine
rẽ ẽ. Sed cùm aqua, q̃ frigida ac-
I ceſſerat, alienigena eẽt, calor ver
naculus terræ frigorẽ illũ pau-
ciorem euincere vice verſa po-
tuit: atq; ita ſuum calorem aquę
receperunt.

18 Cur aquæ feruidæ ſalſæ ma-
gna ex parte proueniant? An q
plerq; oẽs p terrã aluminoſam
p colanẽ: qđ odore earũ conſtat:
exuſtorũ ãt oĩm cinis ſalſus ẽ, ſul
furq; redolet. quapp feruida oĩa
mõ fulminis vrũt: & qdẽ plura
fulminis tactu calida extiterũt.

Cur calidæ balneæ ſacræ ha- 19
beant̃? An propterea q ſulfure K
atq; fulmine, rebus ingenue ſa-
cris proueniant.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMAQVINTA

Eorum, quæ ad aerem pertinent: cuius quæſtiones. 22.

CVr membra corporis 1
noſtri in vtribus ob-
tenta inflatis doleãt? L
Vtrũ propter preſſu-
rã aeris. vt. n. extrinſecus vtrem
prementi aer nõ cedit, ſed repel-
lit: ſic ẽt q intus tenent̃, aer com-
primit, atq; afflictat. An quia q
vim aer retinet̃, ſtipaturq;, foras
verſus ſuapte natura vndiq; im
petẽs, nimirum ad id corp⁹ eni-
titur, quod medium continet.

Cur paludibus iuxta fluuios 2
poſitis fieri ſoleant, qui bomugi
appellant̃, quos tauros numinis
religioſos fabulæ narrant? eſt id
ſane fremit⁹ mugitui tauri adeo M
ſimilis, vt qui voces audiũt, nõ
ſecus afficiant̃, q̃ſi taurũ ſenſe-
rint mugiẽtem. An cùm aut flu
uñ in paludes ſe fundunt, aut pa
ludes reſtagnant, & vel a mari
offenſæ retorquent̃, vel flatum
vniuerſum emittunt, tũ fremit⁹
ille excitat̃. Cauſa vero, q terræ
cauernæ infodiunt̃, ĩ quas aqua
interrũpens, qm̃ fluctus in eiuſ-
modi redundatione mouet̃, ae-
rem per anguſtias, ceu ſi quis in

am-

A amphorã inanẽ strepitũ ꝙ oscu-
lũ mouerit, mugimento sibis so-
nus exultabit: mugitus etenim
bobus per id ipsum figurę gen⁹
proferẽ. Multas aũt, mirasq; vo-
ces informare figuræ cauernarũ
variæ possunt. nã & amphoræ
fundum si quis detracto opercu
lo, vicissim mõ intus attrahens,
modo extra depellens perterat,
sonũ per intercapedinem tã in-
genuum reddet, vt belluæ perti
mescant, & fugiant: qđ pomario
B rũ custodes emoliri cõsueuere.

3 Cur aer, cùm aquã tangit, nõ
humescit: nihil. n. de cæteris est,
quod si tetigerit, humidum non
reddatur. An ita eorum extima
coeunt, vt simul sine vllo inter-
stitio sint, nec plano diuerso di-
stinguant. igit cętera qm̃ grauio
ra sunt, subsidunt, itaq; humorẽ
sibi admittunt. aer vt leuior, ni-
hilo inferius vergit, q̃ extremũ
limitet. tangit ergo, quia nihil
interiacet: remanet expers hu-
moris, qa semꝙ sup aquã extat.

4 Cur nocte media, & meridie
C maxime cœlum soleat tranquil
lari? An quia venti trãquillitas
aeris statio & requies est, qui tũ
constare maxime assolet, cũ aut
vincit, aut vincitur: etenim quã
diu pugnat, mouet, atq; inquie-
tatur. vincit autem maxime no
cte dimidiata, vicitur meridie.
vt enim medio noctis Sol remo
tissimus, sic meridie proximus
est. Ad hęc, flatus vel ortu Solis,
vel obitu incipit: cessat qui ortu
cœperit, cùm victus est: qui ve-
spera, cùm parta victoria desi- D
nit. itaq; fit, vt alĩ meridie, alĩ
noctis medio cessent.

Cur prima luce, & iam mane 5
frigus fit amplius, q̃ nocte, cùm
Sol à nobis, ppius absit? An qm̃
cũ dies ĩstat, ros cadit, atq; pruí-
na, q̃ frigida sũt: ergo ĩsperfis lo
cis oĩbus frigido humore, meri-
to acrius refrigeratur.

Cur in Põto intentius & ęst⁹, 6
& frigora fiant? An aer regionis
illi⁹ sua crassitudine nec hyeme
tepescere, nec æstate refrigerari
potest. An propter vatiũ Solis E
cursum. recedit. n. per hyemẽ,
accedit per æstatem.

Cur noctu poti⁹, q̃ interdiu 7
serenum sit? An ꝙ & flatus, & ꝙ
turbationis causa Solis vis est.
istæc enim motu accito quodã
oriuntur. Calor igitur causę est,
ob eamq; rem cùm is adest, quie
scunt omnia, & Sole abeũte ma
gis, quam veniente, & quòd di-
ci solet.

Nauibus hyberno vẽtos dat ter
ra secundos. ,, F
Tunc mare fert sæuos: calidi sed ,,
mensibus anni.
Terra dabit sæuos, Ponti feret ,,
vnde secundos.

hoc sibi vult, ꝙ vbi motus maxi
mus est, ibi minime quicquam
vel seruari, vel consistere potest:
æquabili nanq; statu, viribusq;
efficaciorib⁹ esse id debet, quod
consistendum, conseruandumq;
sit. mare aũt hybernis tẽporib⁹,
terra æstiuis sæuire illum in mo
dum solita est.

Quam

8 G Quam ob cauſam humor pleno contẽtus in dolio, diffuſus in vtres, non ſolum cũ vtribus recipi ab eodẽ dolio poſſit, ſed etiã locum relinquere, quo etiã plus humoris capiat? An qm̃ aer in humore ineſt, qui dum in dolio eſt, excerni propter dolĩ magnitudinem non põt: fit. n. vt exprimi de maiori vel humor, vel ſpiritus difficilius poſſit: quemadmodum ẽt de ſpongĩs ampliori bus minus exprimitur. At cum in parua digeritur, extrudi iam de vtribus expediti⁹ poteſt. itaque dolium, & vtres, & humorem etiam alium capit. magisq; H in vino id accidit, quia plus in vino aeris ineſt, q̃ in aqua. Huic ſane proximũ, cineris & aquæ tantundem ſimul vas idem capere poſſe, quãtũ plurimũ vtriuſq; ſeorſum infuſi capiat. Cineris. n. complura caua, & inania eſſe videntur, quibus aqua ſeſe inſinuat, vt quę tenuior ſit: & cõ ſtipat vero, ſpiſſatq; arctiſſime, qm̃ particulatim cõſtipatio agitur. denſantur. n. adductanturq; omnia pleni⁹, cùm paulatim cõ I ſtipãtur, q̃ cùm vniuerſa. quod cùm ita fiat, cinis collabit, & ſubſidet, ſimulq; humorem ĩ ſe per cauorũ ſuorum opportunitatẽ admittit. At ſi cinis, qui in aquã immittit, calidus eſt, aquam dirimit, vertitq; in aerem. idem illud ageẽ etiam, ſi primũ aqua infundatur, poſt cinis inĩciat: vnde aquam etiã ipſam caua quædam, & hiantia in ſe continere putaueris. An non aqua cineri k ſibi admittat, ſed cinis aquam. quod. n. tenui⁹ eſt, ſubire id poſſe congruum eſt. Conſtat item experimento, cum enim cinis inſpergitur: eodem reliqua aqua confluit, quo loco inſperſum eſt: cuius contrarium certe fieri debuit, ſi aqua cineris eſſet capiẽs. An ſi prius aqua vas ex toto impleuerit, nihil præterea capiet, ſed addito quolibet effundetur. Sin autẽ vbi ſemel aliquid aquę infuſum eſt, cinis deſcenderit, iã tunc quod dixi eueniet; quippe L cùm cinis ſit ipſe, qui capere valeat. Hæc eadem ratio eſt, cur foueæ terram exemptam recipere nequeant. locus enim ab aere occupari videtur; itaque fieri non poſſe, vt tantundem recipiatur.

Cur aer, qui luce oraſsior eſt, 9 ſolida valeat permeare, lux ipſa non valeat? An quia lux per directum tantũmodo ferẽ, ob eãq; rem oculus, qui tranſpicere per rara non poſſit, vt per pumicẽ, quia meatus euariant, per vitrũ facile poſſit, quia meatus poſiti M è directo ſunt. At aer impedimẽto nullo arcetur, qm̃ qua trãſit, tendere è directo non ſoleat.

Cur aer per aquæ tactionem 10 frigidus reddi poſſit, humidus non poſſit, etiam ſi quis in aqua vehementer inflarit, vt fluctus inde moueatur, & inundet? frigidum aũt reddi conſtat, eo q; ex aquis aſpirat, refrigerat. An frigidus eſſe, calidusve naturæ ſuę habilitate poteſt, vt rei tactu

immu-

A immutetur, quam tetigit: humidus esse idcirco non potest, quia leuior est, neq; ima humoris vnquam sua ipse petit natura, sed summa semper, planumq; attingit: & si deorsum cogat, humor quoq; ferretur inferius, ita vt nũ quã in profundũ sese ire patiat.

11 Cur aer bullis contentus, aut de imis aquæ ascendẽs, haud vnquã madidus emergat? An quia humor non insidet, sed dilabit: qui tñ cõtinet bullas, vel minor
B est, q; humefacere valeat.

12 Cur aer madere non possit, aqua autem queat, quippe quæ etiam translata in aerẽ madeat? An eadem causa sit, qua & lapis madere nequeat. haud. n. madẽdi oĩbus vis data est, sed ñs tm̃, q̃ lenta sunt, & humida.

13 Cur vtres inflati valeant, flui tare? An, ppterea, q; aer sursum effertur. vtres. n. vt inanes deorsum ferunt, sic inflati supra ideo resident, q; ab aere sustinentur. Sed si aer eleuet, atq; prohibeat quo min9 deorsum ferat, cur in-
C flati grauiores efficiantur? & q fieri põt, vt cùm grauior sit, emineat: cùm leuior, deferatur?

Cur aer non sursum feratur? 14 Nam si ex motu caloris spiritus excitari debeat, ignisq; sublimia petere natus sit, spiritus eodẽ currere debuit: siquidem mouens illud sursum versus impellit, quodq; mouetur, eodẽ ferri
Item. aptissimũ est. nunc enim tramite ferri obliquo latissime patet.

15 Cur aurora frigidior, quam vespera est? An qm̃ altera noctis D medio, ppior ẽ, altera meridiei. est aũt, vt diei medium calidissimũ, quia Soli ꝓximũ est, sic noctis medium frigidissimũ, quia remotissimum.

Cur temporis feruidi noctes 16 molestiores, q; dies sunt? An qa flatus omnes tunc consilescunt: anniuersarij nanq; illi, & præuij minus nocte, q; interdiu spirãt.

Cur icorrupta durare possint 17 quæ vtribus continent inflatis, aut vasib9 bene optis? An quia putrent oĩa, cùm mouentur: im E motaq; oĩa sunt, quæ plena: istęc autem plena.

Quam ob causam aere sudo, 18 apertoq; frigus fit acri9, q; nubilo, cùm stellæ sint calidæ, & cœlum? An quia nihil tunc est, qd̃ vaporem arcere, continereq; valeat, sed diffundat necesse est: at cœlo nubilo arcetur, & aquilone magis, q̃ austro, eadẽ illa de causa. auster. n. nubes colligit, aquilo dispellit. & quidem aquilone magis q; austro euaporari videmus, & hyeme potius q; æstate, F aut propter dissimilitudinẽ, aut quia vapor non nisi refrigerato humore calido depromi põt.

Cur minus, q; plus aeris cali- 19 dius sit, cũ angusta oĩa sint calidiora? An quia magis mouetur, qui pluris est: motus autem frigorem acciere potest. cuius indicium, q; calida cùm mouentur, refrigerantur.

Cur aqua & terra putreant, 20 aer & ignis nõ putreant? An qm̃

G omne, quod putret, calidisſimũ fiat neceſſe eſt: igne autem calidius nihil eſt. An quia refrigerari prius oportet, quod putredinem concepturũ eſt: ignis autẽ calidisſimus ſemper eſt, aer vero igne refertus eſt, nihil autem putret, cùm calidũ eſt, ſed refrigeretur ante oportet, q̃ putreat. At aqua, & terra vicisſim mõ calida, modo frigida effici poſſũt.

21 Cur cœlum nubilũ tepidius ſit, q̃ apertũ, & placidũ? Vtrũ, vt veteres authores dixerunt,

H quia ſtellæ frigidę ſint. An id abſurdũ admodũ eſt, ſed quia cœlo ſereno vapor extringi melius poteſt. indicium, q̃ vento ſilente ros, & pruina conſiſtunt. Cũ igitur ſerenum eſt, calor diffla̅t, quo humor eruitur, atq; efferẽ, itaq; aer frigidior fit: qua de cauſa humor a calore demiſſus irrorat. aſt cum nubilum eſt, arceẽ, & conſtat: quocirca nec ros, nec pruina contrahi poteſt, cum nubilum eſt: ergo calor ad terrã re-

I manens facit, vt tepor amplior eſſe poſſit.

22 Cur altis ędibus aer ſoleat vẽtilari, reciprocariq;, p̃ſertim cũ tempus quietum eſt? An q̃ aer prælaxo quodã contextu, & hiatu lento eſt: ergo cum hic extrinſecus introire incœperit, cedit, & contrahitur aer, quem dom⁹ cõtinet: quo collapſo, adductoq; inanior reddit, q̃ foris eſt: & ſpacia multo laxiora capesſit: quæ in ſpacia aer domeſticus relabitur, ferturq; expedite eodẽ, qm̃ & ipſe pendeat, & natura inanis k reniti nequeat. quod cũ p̃ multa eius membra eueniat, proxim⁹ hunc aer ſectatur, adductus propulſione primoris. tum eo large foras iam profluente, locus ĩternus inanis redditur & vacuus, externus contra repletur, ſpiſſeſcitq;, ac deinde in hunc modũ reciproco fluxu actitatur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMA SEXTA: L

Eorum, quæ ad ventos pertinent: cuius quæſtiones. 64.

1 VTrum ventus cæcias ſol⁹ ex oĩum ventorũ numero nubes duceẽ ad ſe poſſit? Vtrũ q̃ ventus aduerſus reflat eodem tẽpore. An qm̃ de locis eminentioribus ſpirat: ſunt enim partes, quę ad Solem orientẽ vergunt, eminentiores, quã quę ad occaſum. indicium maris occidui magni- M tudo facit, & latitudo. Quòd cũ deſuper ĩ aduerſum ſpiret, lineã ſua delatione iſta terram verſus conuexam agit, regionemq; inuadens, vt dixi occiduã, nubesq; per lineæ ſuæ figurã contrahẽs, ad ſe ſuo inde reflexu eas vocat, atque impellit: quod ſolus hic, p pterea facit, quia cęteris loca vel editiora ſunt, vel ſubmiſſiora, q̃ verſus, vt aut de imo, aut è directo flatus feratur deuexus, terram verſus neceſſum ſit, ita vt

ad

A ad postremū reflexus effici nullus queat, eo ꝙ flatus non ad terram subditam aeris amplitudini finem protrahendi faciat, nec vbi aer cogi ī nubes possit. Subsolanus, accæteri min⁹ caui, qm̄ humidi non sunt, nubes non cogunt: itaq; vel nullaten⁹, vel minus idipsum facere possunt.

2 Cur aquilones anniuersarij fiant: austri non fiant? An austri quoq; fieri possunt, sed continui quia initium austri longe a nobis est, aquilonis in vicino est,
B quippe cum sub aquilone habitemus. Item aquilones anniuersarij tranquillo aere spirant, qppe qui per æstatem moueri soleant: austri vere oriuntur, cum aer minus quiescit. Addo etiam ꝙ auster humidus est, humido autem superior locus alienus. Quam ob rem humores, qui eo in loco consistunt, cito resoluuntur, & euanescūt: & cum humores erratici vagabundiq; sint, accidit vt aer quoq; eodem ducat, quo humores ipti varie dilabantur. qui cum nō loco eodem agi
C tetur, efficitur porrò vt flatus diuersi oriantur: flatus enim non nisi motus aeris est.

3 Cur auster post pruinam spirare soleat? An quia pruina nisi facta decoctione haud vnq; consistere potest: mutatio autē post concoctionem, purgationemq; fieri in contrariū sidet: aquiloni aūt contrariū auster est. Hæc eadem causa est, cur post niuē auster spiret, olno. n. & nix, & grando, & imber, & omnis id genus
D purgatio concoctionis indiciū est. Vnde fit etiā, vt post imbres, cæterasq; eiusdem generis tempestates flatus desistant, & consternentur.

Cur procellæ, hoc est venti, q 4
excussi nubibus fæuiunt, imbre superueniēte ocyus cessant? An qm̄ aqua expressa ventres nubium considunt, vnde flatus origo est.

Cur non ēdem venti imbrē 5
vbiq; afferāt? An quia non ēdē montibus vbiq; occurrunt, sed alīs partes aliæ sūt obiectæ. Nu
E bes. n. ibi magis consistunt, vbi ventus vix quasi loca ardua superans depellere ptērea nequit: cum aūt consistant, premuntur, rumpunt, imbremq; demittūt.

Quam ob causam cœlū purū 6
& placidū serenum indicat, tempus turbulentū hyemē prænunciat? An propterea, ꝙ hyems aere consistente, spissescenteq; fieri solet: ergo cum Sol euincit, discernit, illustrataq; aerem: cum
F euincitur, nubib⁹ obfuscat, atq; inerassat. Quod si cōstitutio valida, hyems cōtinuo luce prima erūpit. sed si imbecillior sit, nec tamen ex toto succumbēs, occasum versus depellit. quod consistit, ac mihi manet, eo ꝙ aer terræ proximus hyeme instante crassissimus est, & mox reliqu⁹ quoque cōsistit, qm̄ initiū, firmamētumq; obtinet stabilitatis, quod suscipere, atq; colligere possit, quātū subinde accesserit. Vt. n.

G in acie cõuersa in fugam vno re
fistente,cæteri quoq; omnes insi
stunt,sic in aeris ratione fieri so-
litũ est.quam ob rẽ cito,imo re-
pente interdum fit, vt cœlũ nu-
bilũ reddat.Cũm igitur occasus
est perturbatus,constitutionem
minime victam esse à Sole diu
pugnante firmissime indicatur:
itaq; plus item posse consistere
consentaneũ est. Et quidem mi-
nus timendũ,cùm hyeme pgres
sa,q; cum post serenũ id accidit,
quippe cùm illa rõne veluti reli
H quias quasdã restare,ac initium
consistendi oriri videatur.

7 Quid est, quod flat⁹ moueat
tropæos,i.quos versarios,aut re
ciprocos appellam⁹? An eadem
ratio ẽ,qua euripi mari recipro
cante agitant.nã & mare, & aer
eatenus fertur, quaten⁹ profluere
licet.deide cum obice quadã
amplius,pgrassandi licentia his
tollitur,qui terra pergunt ob eã
scilicet rem,q; suæ motionis,de-
lationisq; primordia parum ha
I beant valida,tunc reciprocant,
& redeunt.

8 Cur ẽdem illi tropæi de mari
spirare soleant? Vtrum quia ma
re vicinum est.An quia tropęus
apoegeæ,i.flatui abterraneo cõ
trarius est. Versarius. n. tanquã
reuersio abterranei est: quippe
cum abterraneus flatus ex terra
in mare profluens sit,cuius reci-
procatio versarius ẽ:itaq; de ma
ri terrã versus spirare necessum
est.An venire inde putãdũ, qm
aer collectus in mari est, qui illo
fluxerat.Sed ratio,cur nec in ter K
rã consistat,& reflectat, cum,p-
fluit,q; mare in cauo est. aer au-
tẽ modo aquæ ad id fluit, quod
cauissimum est.

Cur dici solet, Tertia lux nun 9
quam nocturno aquilone labo-
rat? An q; flatus septẽtrionis im
becilli sunt, cũ nocte spirare in-
cipiunt.argumentũ.n. non mul
tum aeris esse motum, quod eo
tempore spirare exorsus est,quo
caloris exiguum est. exiguũ nã-
que caloris exiguũ aeris mouet:
atqui flatus minimi omnes ĩtra L
triduum finiunt:ergo nec is diu
turnior esse debet.

Cur aquilo crebri⁹, q; auster 10
spirat? An qm aqlo parti orbis
terrarum habitatæ vicinus est,
idcirco latere non potest. simul
enim ex sui temporis breuitate
& spirat,& adest.at auster,quia
è longinquo admodũ, nisi vehe
mens sit,venire non potest.

Cur auster minus hybernis 11
noctibus,quã diebus spirat? An
est quidem Sol noctis ẽt tempo
re australi regioni propinquus,
& noctes ibi tepidiores, q; dies M
aquilonẽ versus, itaq; aeris mul
tũ mouetur,& nihilominus, q;
interdiu. Sed calor dierũ vehe-
mentior oẽm absumẽdo humo-
rem,efficit,vt minus spiretur.

Cur auster canicula oriente 12
moueat,idq; lege naturæ certis-
sima fieri soleat? An propterea,
q; regio inferior orbis Sole scili-
cet remoto minus calida est.ita-
que vapor inde large emigrat,

&

A & multi profecto austri spirarẽt nisi anniuersarñ prohiberent.

13 An oĩbus austris tum orientibus, tũ occidentibus, aer soleat commutari, sed cane præcipue? quod quidem flatibus latissime constat, qui eius ortu, & post ortũ sequunt. ꝙ cum æstus tũc vigeant, spiritus calidissimos per idem tempus oriri congruũ est. Auster autem calidus est: & cũ ex contrariñs in contrarium maxime commutari solitum sit, ortumꝙs canis præuñ nuncupati

B antecedant, qui aquilones sunt, merito post eum auster spirat, quandoquidem assignari necesse est, idꝙs austris fieri orientib⁹. Huic aũt verbo cum assignari dicimus, subiecta notio est, aerẽ insigniter cõmutari, & quidem mutari flatuũ omnia genera in ventos aduersos, aut dextros solent. ꝙ cum aquilo non trãseat in latus dextrũ, reliquũ est, vt in aduersum, hoc est, vt in austrũ transeat. Quinetiã dies post brumam quintusdecimus austrum

C præ se fert, eo ꝙ bruma initium quoddam est. moueturꝙs a Sole is potissimum aer, qui brumæ vicinus est: Solem aũt tunc ad austrũ vergere certũ est. Vt igit cum ortũ perreptat, flatus excitat subsolanus, ita cum meridiẽ adit, austros euocat. nec tñ statĩ a bruma id facit, quoniam breuissimas tunc agit distãtias, sed quintodecimo, quia tempus id modice se habeat ad primam discessus sensionem. totum enim id tempus pars conspicua est. D

Qua de causa orionis exortu 14 dies maxime varient, flatusꝙs iportuni moueantur? An qm̃ in mutatione varia maxime omnia sunt, quæ non vno, certoꝙ tempore, motuve describuntur: atqui oritur orion ineunte autũno, occidit hyeme: ergo quia nõ vno tempore constat, sed alio incipit, alio cessat, flatus etiam inconstantes esse necesse est, vtpote cum ancipiti conditione ꝓueniant, quos sibi tempus vtrũque sortitum est. Et quidẽ difficilem esse orionem, & cum oritur, & cum occidit, ex temporis E varietate recte affirmant: turbulentum.n. atqꝙ inæquabilem esse necessum est.

Cur aquilo nocte exorsus die 15 tertia cessat? Vtrum quia ex paruo, imbecilliꝙs initio prodit, tertius autem dies decretorius est. An qm̃ vniuersus mõ ἐκπτοιῶν, ideſt procellarum, & nubib⁹ ex cussorum flatuũ funditur, idcirco compendio cessat.

Cur plurimi aquilones spi- 16 rent? An qm̃ pars orbis terræ habitata septentrionibus subdita, F est eminentior, & extra solstitiũ posita, & niuis plena, quæ nix montibus nonnullis nunquam deest. Cum igitur cõcreti humores tabescũt, flat⁹ magna ex parte oriunt: is aũt aquilo est, qui a septentrionibus mittitur.

Cur austri hyeme, atqꝙ ineun 17 te vere, atque autumno cessante spirare soleant, vndabundique

G flint, & contortuoſi, atq; Africæ non minus frigidi, q̃ regioni noſtrati aquiloneſ? An propterea, q̃ Sole propinquo ſpiritum moueri neceſſe eſt: Sol autem per hyemem auſtrum verſus perfertur, & ineunte vere, deſinenteq; autumno iam calefacere ĩcipit: æſtate contra, ſeptentriones petit, & loca relinquit meridiana. Calidus autem propterea eſt, quia ſpiritus aeri Africæ miſcetur, qui calid⁹ eſt. hinc etiam in mare corrumpens ingentes ex-
H citat fluctus, facitq; auſtralem æſtatem.

18 Cur auſter fœtidi halitus cauſæ ſit? An q̃m humida, & calida corpora reddit, quę maximè putredini opportuna ſunt.

19 Cur auſter profectus ex mari commodus n̄s ſit, quorũ ſtirpes terra continentur? nam & Thriaſio campo terræ Atticæ auſter de mari occurrit. An q̃m refrigeratus accedit: rubigo autem per humorem calidum, alienumq; conſiſtere ſolet.

I

20 Cur ventus magna ex parte ante Lunæ defectus excitet? initio noctis, cùm defectus medio incipit noctis, medio vero cùm manet? An q̃m calor Lunæ, ppterea hebetatur, quia curſus iã, pxime eſt, q̃ defectus exultet. remiſſo itaq; calore, quo retentus aer quieſcit, rurſum moueri, ac ſpiritus reddi incipit.

21 Cur auſter non incipiens, ſed deſinẽs imbrem afferat? Vtrum q̃ aerem cogit è longinquo, quo coacto, aqua exprimitur: cogit K autem poſtea quam cœptũ eſt. An quoniam incipiente calidus adhuc aer eſt, quippe qui profectus à calido ſit: proceſſu autem temporis refrigeratus in aquam melius conſiſtere poteſt.

Quã ob cauſam cùm minor auſter eſt, nubes nullas obducit: 22
maior nubilus, & diuturnior ẽ? Vtrum, vt quidam aiunt, initiũ cauſa ita accidat. nam ſi ex minori proficiſcatur, liquidus, fudusq; eſt: ſi ex ampliori, nubilus & craſſus. An quia minor cùm L incipit, eſt, itaq; non multum aeris compellere poteſt, ſed ad poſtremum amplificari conſueuit. Vnde illud Prouerbium, Cum ceſſat boreas, cumq; auſter ſurgere cœpit.

Cur tempore hyberno flatus 23
parte veniunt exortiua, ęſtiuo occidua? An vbi Sol amplius nõ euincit, aer libere profluit. cum igitur nobis occidit, nubes relinquit, quibus fauonĩ prodeunt: cumq; ĩcolis ĩferioris hemiſphærĩ oritur, ſpiritum illis parte ex- M
ortiua producit: cõtra cum parti inferiori occidit, fauonios illis ſubſolanos nobis conſectante aere facit. Vnde fit, vt ſi quem aliũ ventum occupauerit, augeat, eo ſ. q̃ nonnihil adiunxit.

Cur afflãte fauonio canes ve- 24
ſtigia minus valeãt comperire? An quia plurimum hic ventus confundit, q̃m ventorum oĩum continentiſſimus eſt, maximeq; terram attingit.

Quam

25 Quam ob causam cum stellæ
A prosiliunt, venti indicium dat? An propterea ꝙ à flatu ferūtur, priusq; ibi, q̄; apud nos flatus excurrit. Quo fit etiā, vt vnde stellæ feruntur, huc flatus accedat.

26 Cur nubes maximas fauoni⁹ agit? An quia de alto spirat, regionēq; maritima nubes per ampla spatia colligit ampliores.

27 Cur venti ad postremum vehementissime spirant? An quia vbi vniuersi efflarūt, caloris parum relinquitur.

28 Cur si circa æquinoctiū afri-
B c⁹ spirauit, aqua fiat necesse sit? An quo loco orbis Sol fuerit, inde soleat spiritus excitari: itaque ꝙ Solis discursu vicissitudo spirituū agat. Quòd cum æquinoctium hyemis atq; æstatis confinium sit, dum Sol nobis conspectū æquinoctium agit, aut iustū transgressus limitem regioni sededit hybernæ, accidit, vt venti partis illius vernaculi spirent, quorū primus africus est natura humidus: & cùm Sol partem orbis terrarum hybernā perlu-
C strat, statusq; regionis eiusdem mouet, euenit vt hyems suis fungat muneribus: cuius generis liber est. Ad hæc cū æquinoctiū, tanquam parib⁹ examinatis viribus hyemis, atq; æstatis constet, si alterutris quicquam additum sit, obitus momentū exultabit cōspicuum, vt in æquilibrio pondus lanci adiunctum alteri efficit. Quòd cum afric⁹ hyberni ordinis sit, naturaq; humid⁹, æquinoctio additus, hyemem, D imbremq; merito affert: imber enim hyems est flatibus familiarissima.

Cur auster, atq; eurus, cū fla- 29
tib⁹ sibi obiectis calidiores sint, alter aquilone, alter fauonio, aq; fertiliores sint? quanquā frigor est, qui humorem ex aere depromat. Haud enī ꝙ aquilo nubes hinc pellit, idcirco aqua nō prouenit. nam & fauonius, & eurus nubes abigit, quippe qui ex altero pari modo proueniat. quin etiam cęteri omnes vnde spirāt, E inde depellunt. Vtrum quia frigor amplius introrsum circumobsistit, cū calor extrorsum amplius vrget. An etiam regio facit, vnde spirant, vt sereni illustresq; veniant. eurus nanq; ex ortu, fauonius ex occasu aduentat. Quinetiā ratio sit, ꝙ aer præcalefactus celerrime ac plenissime refrigeratur, quomodo etiā aqua. igit̄ euri aer de ortu calid⁹ austri de meridie fert: cumq; frigidissimū locū adiere, compendio concrescunt, atq; in aquam F consistunt: magisq; eurus aquā agit, qm̄ aerē de Solis parte, nec minus calidum ducit. Auster aquam mittit, cum cessat: quoniam aer, qui primus ex mari accedit, frigidus est: vltimus autē tepid⁹ ex terra occurrit. An nō id solū cā sit, sed ēt, ꝙ ad postremū auster crescit. Vnde illud p- «
uerbiū, Cumq; auster surgere cę-
pit. Atqui frigidiores q; vehemē-
ti⁹ spirāt: igit̄ merito i nubes ae-

G rem poſtea cogit. An ea ipſa rō ſit cur poſt, q̄ principio fertilior aquæ occurrat.

30 Cur venti ſiccāt, cùm frigidi ſint? An qm̄ q frigidiſſimi ſunt, vaporem eliciunt.

31 Sed cur amplius ſiccent, quā Sol? An quia vaporem non ſolū euocant, verum ēt abducſit: Sol autem relinquit: itaq; vt magis humificat, ſic minus afficcat.

32 Cur vnus ventorū cęcias nubes ad ſe vocat? quod etiam proverbiū illud declarat. Vt cęcias nubes, ſic ille opes trahens. cæteri nanq; vnde ſpirant, inde tan-

H tūmodo expellunt. Vtrum ventus aduerſus eodem in tempore ſpirans id facit. An ſi hoc eſſet, haud vnquam latere potuiſſet: etenim ſpiritus hic ſuapte natura circulari linea fertur: ergo cæteri per terram vagantur, hic cęlū verſus ſuæ lineæ cauū erigēs, non ad terram reſupinans, ſuam originem repetit: itaq; nubes facile ad ſe ducit.

33 Cur fauonius ſeren⁹, ac iucūdiſſimus ventorū omnium eſt? & qualem Homerus flare per cā-

I pos elyſios carmine illo dixit: Sed zephyri aſſidue ſpirant, auræq; ſalubres. An primum, q̄ aeris temperiem plene obtinet. neque enim calidus eſt, vt qui de meridie, ortuq; ſpirant: neq; frigidus, vt qui de ſeptentrionib⁹ eueniunt: ſed medium frigidorum, & calidorū flatuum tenet. Quòd cùm vtriuſq; ī vicino ſit, particeps vtrarūq; virium euadit: itaq; temperatiſſimus eſt, & K vere maxime ſpirat. Adhæc, flatus omnes tranſire vel in ſibi aduerſos, vel in dextros conſueuerunt: itaq; cùm poſt aquilonem fauoni⁹ ſpiret, (dexter enim hic eſt) efficitur adeo tanquā mitis ad immitem, & ſimul vbi deſtitit hyems, ſerenū magna ex parte ſubſequi ſolitum eſt. atqui flatus hybernus aquilo eſt. Subſolanus, quamuis inter calidos & frigidos ſitus, minus qualitatis eorum particeps eſt. hic. n. cum ſpirat, flatus vergētes ad auſtrū L motitat quidem, (iſtuc. n. tranſferre aſſolet) ſed miſceri tñ cum his minime patitur. At vero fauonius & mouetur ab auſtro, & ipſe cùm ſpirat, mouet aquilonem: huc enim vſq; progrediēs vicisſitudo ſpirituū finē ſui circuitus facit. Quòd cùm vnus facit alterius finē, alterius initium ſecum habeat, merito ſuaui⁹ & eſt, & eſſe videtur.

Cur fauonius horis poſtmeridianis ſpirare, non mane ſoleat? 34
An q̄ Sol magna ex parte vel o- M
riens, vel occidens, author ſpirituū eſt. quoties. n. aerē humidū tepefaciendo percoquit, atq; diſcernit, in ſpiritū ſane illū extenuat. q̄ ſi tantiſper acciderit, vt aer ſpirātiuſculus ſit, magis magisq; à Sole vertet in ſpiritum. Quoties igit Sol in exortu eſt, p cul à fauonio abeſt: hic. n. ab occaſu ſe, pmit: & cū iā occidere, p-xim⁹ ē, aer oīno extēuat⁹, diſcretuſq; fluit. at dū cōfecto meridie

per-

A pgat ad postmeridianũ, tantisper ad aerẽ tepefaciendum, discernendumq; modice admodũ habet. Subsolanus quoq; ob eã rem mane spirare incipit. aerem enim, qui supra terrã sublimis impendens nocte humefactus, solo sui ponderis ratione appropinquarit, Sol mane discernens proximũ sibi excitat primũ: qui autem ex Sole oriẽte spirat, subsolanus hic appellatus est.

35 Cur Sole se attollente, spiritꝰ & sternuntur, & augentur? An

B quia spiritus vel aeris, vel redũdantis humoris commotio est: quæ vt cùm parua est, compendio â Sole consumitur, itaq; nullus spiritus inde existit: ita cùm magna est, Solis exortu amplior redditur. Sol enim author, & parens motuum est.

36 Cur fauonius horis postmeridianis spirare soleat? An q; spiritus oẽs Sole humorẽ diffundente proueniunt. humor enim, qui ante hac concrescebat, tabescit, cũ vis caloris in propinquo est:

C itaq; spiritum mouet. atqui fauonius de occasu spirat: recte igitur postmeridianis exorit: tunc enim Sol eius ad locum accedit.

37 Cur aquilo, & auster sępissime spirant? An quia cõtrarium à suo contrario, è directo scilicet oppugnatũ minime edurare potest, sed ex latere potiꝰ aduersam vim tolerat: auster vero, & aquilo ex cursus Solis laterib⁹ spirãt, cæteri aduersi potius occurrũt.

38 Vtrũ spiritus fonte quodam emergat, quẽadmodum aqua, D supra quẽ fontẽ efferri nequeat, an non? Et vtrũ vno ex puncto, an ex loco, pfluat amplioris? Sũt certe nonnulla in aere, quæ vel in aqua accidere pari ratione videmus: quippe cùm aqua p pro na ocyus fluat, q; cùm in planis atq; æqualib⁹ stagnat: hoc enim & spiritus faciunt: nam locis editis, atq; excelsis aer assidue mouetur, cauis è cõtrario sępe quiescit, & consilescit. Ad hæc, super excelsissimos montes spũs nulli excitãtur, vt super Athon, ac re E liquos generis eiusdẽ. inditium, q; quæ reliquerint, qui anno superiori sacrificarunt, posteriori incorrupta cõperire affirmant. Constat igitur spũs quoq; prolationem veluti ex fonte quodam actitari, super quem nihil præterea efferre se potest. Vnde fit, vt locis excelsis, quod modo diximus, accidat: quod idem datum etiã aquæ putauerim. nec enim aquã vehementẽ, nec spiritũ rapidũ locis excelsis fieri nouim⁹. F

Cur austro spirante cœruleũ 39 mare fiat, aquilone obscurius, atriusq;? An propterea, q; aquilo minus mare perturbat. omne autem, quod tranquillius est, atrum esse videtur.

Quã ob causam austri cùm le 40 uiter spirant, nequeãt nubilare: cũ intente nimirum queant? An quoniam cùm leuiter frequentiam nubium agere nequeant, itaq; breue sit, quod obduci nubibus possit. at vero vbi excreuerunt,

A An quod auster talis est, vt nubes large, & aquã colligat. Cùm igitur boreas tali tpis cõditioni superuenit, gelu indurat, hyememq; efficit. Vnde celebre illud est, Offendente lutũ borea, mox terra gelascit. Lutũ enim, & oĩno aquã ab austro vel maxime, vel sæpissime fieri palã est.

49 Cur post austrum cito aquilo spirat, post aquilonẽ non cito auster? An qm̃ alteri ex propinquo, alteri ex longinquo veniendum est, quippe cùm sedes nostra aquilonẽ versus posita sit.

B

50 Cur flatus frigidi veniunt, cũ caloris cõmotione oriantur? An motionẽ à calore profectã calidũ esse necessum non sit, nisi modo quodã prodierit. Nam si vniuersa interrumpit, calida est: sin per angustum, paulatimq; extinguitur, nec ipsa calida prouenit: & aer, qui inde cõmotus est, talẽ efficit motũ, qualis ipse præfuerit: qũo etiam eodem de corpore modo calidũ, modo frigidum

C posse spirari inquiunt. Sed id, verum nequaquã est. semper enim quod exit, calidũ est: cuius indicium, quod tale proprius admouenti percipit: sed interest, quo prodierit modo. Nam si multo post hiante ore emisim⁹, calidũ idcirco videt, qm̃ sentire id possumus: sed si per angustũ extrudamus, calidius profecto extrictum aerẽ sibi proximũ impellit, atq; ille sibi cõtinuum. sed q aer frigidus est, motio ei⁹ quoq; frigida profluit, Nũquid igitur in flatuum quoq; rõne hoc idẽ D eueniat, sitq; per angustũ prima eorũ motio, cũ aere priore prolato subinde alius affluat? Quapropter hyeme frigidi, æstate calidi oriuntur, eo scilicet, q talis eorũ temporum aer præest. nec enim à se ipsum aerem moueri, neq; à calore conuictum eo motu proferri constat, nõ solum q calore ampliori cõtento spiritus calefaciunt, verum q sursum ẽt efferunt. Ignis enim natura huiuscemodi est: frigidum contra deorsum ferri aptissimũ est. Spi E ritus autẽ merito in latus se vertunt. cùm enim alterũ sursum, alterũ deorsum versus nitatur, & neutrum alterũ superet, nec fieri possit vt maneat, oblique perferri necesse est.

Cur austri frigidi ĩ Africa sint, 51 vt apud nos aquilones? Primũ, quia vt nobis aquilonũ origo, sic Africę austrorũ proprior est. Nam si, vt dictum est, flatus per angustũ extrudi soleant, propioribus certe frigidiores occurrẽt, propter vehementiã sui motus, quã diffundi, hebetariq; necesse est, cùm se lõgius protrahit. quæ de causa aquilones frigidi apud nos sunt: colimus enim propius, immo iuxta ipsos septẽtriones.

Cur austri sicci, & aquæ oĩno F expertes, febres contrahant? An qm̃ humorẽ calidum alienũ in corporibus creant, quippe q natura humidi, & calidi sint: quæ quidẽ qualitates febrificæ sunt. febris enim earũ consistit exupe

rantia.

G rantia. Quoties igitur per Solis ardorem omni viduati humore ſpirãt, habitu plane huiuſcemodi ſunt: at cum vna veniũt cum aqua, refrigerari nimirum aquę ipſius beneficio poſſunt.

53 Cur flatus anniuerſarĩ eodẽ tpe atq; modo afflare ſemper ſoleant: & cur deſinẽte die deſinũt, noctuq; nõ ſpirant? An id quidẽ ipſum, qm̃ nix liquefieri ceſſat à Sole, cùm veſperaſcit, totamq; noctẽq; manet indomita: oĩno
H aũt ſpirandi tempus tunc eſt, cũ Sol vincere, atq; reſoluere glaciẽ ad aquilonẽ poſitam cœpit. cũ igit incipit, præuĩ appellati ſpirant: cùm iam amplius reſolutũ eſt, anniuerſarĩ.

54 Cur fauonius ventorũ oĩum leniſſimus, & frigidiſſimus eſt, duobusq; temporibus maxime ſpirat, vere ac autũno, cumq; veſperaſcit, potiſſimũq; terram attingit? An lenis, qa ex mari, campisq; planiſſimis ſpirat. Frigid⁹ tametſi minus, q̃ aquilo eſt: qm̃
I aqua inflata, non niue ſpirat: cęteris tamẽ frigidior eſt, quia vel poſt hyemẽ, Sole adeo nuper regente, vel autũno, cùm Sol amplius non viget, ſpirare incipit. Vicin⁹ hic maxime terræ afflat, q̃ è directo, nullaq; aduerſante vi ex mari ad terrã tranſit: haud enim vt per terrã materia obſiſtente arceẽ, ſed libere quoquo verſus vagatur, qm̃ humorem perreptat, & æquabili quoq; diſcurſu hac eadẽ de cauſa ꝓfluit. Nõ enim ex mõtibus, neq; niue per vim tabeſcente, ſed tanquã K per fauces expedite profundit. pars quippe ad aquilonẽ, aut ad auſtrũ vergens, montoſa eſt: occaſum verſus null⁹ mons, nulla terra eſt, ſed mare Athlanticum ſpatiatur: itaq; efficitur, vt terræ proximus, atq; ſibi æqualis permaneat. Spirat, cũ veſpera prope eſt, loci ipſius ratione: tunc.n. Sol proxime ad locũ accedit, vñ fauonius oritur. Noctu quieſcit, qm̃ tunc Solis motio deeſt.

Cur euro ſpirante omnia ma 55
iora videantur? An quoniam eo L
flatu aer obſcurior, caliginoſiſſimusq; reddatur.

Cur tpe hyberno flatus de or 56
tu ſpirare mane, æſtiuo de occaſu poſt meritiẽ cõſueuit? An propterea q̃ flat⁹, qui nobis æſtiuo veniunt, hyberno his ſpirãt, qui oppoſitũ terræ hemiſphæriũ tenent. Nobis aũt hyberno mane, atq; de ortu ſpũs veniunt, quod præhumidus noctis aer diſcernit, mouetur q; mane à Sole: atq; is primus, qui proxime Solẽ eſt: quod etiã ante ſuum exortũ Sol M agere poteſt, ex quo auræ ſpirare non minus ante Solis exortũ ſolẽt. Ergõ cùm Sol humores ad ſe attrahat, moueatq; ante ſuum ortũ aera, qui per hyemẽ humidus apud nos eſt, conſtat vel ad ſe poſſe attrahere, cùm inferius hæmiſphæriũ inſpicit, idq; poſt meridiẽ ibi efficere, quod tẽpus nobis antelucanum eſt. Quã obrem accidit, vt aer qui ante ortũ hinc Sole attrahit, fauonius infe

ris

A ris sit, aspiretq; horis postmeridianis. itaq; flat⁹ hyemis nostrę exortiuus nobis, postmeridian⁹ illis est: & nostræ æstatis nobis postmeridianus, illis exortiuus accedit. æstas enim apud illos ē, cùm apud nos hyems: nostrūq; postmeridianū, illis antelucanū est, quo illis auras exortiuas, nobis fauonios aspirare prædicta euenit rōne. Nihil de ortu p ęsta tē spirare solet, eo ꝙ Sol ad aera sedis nostræ sicciorem exoritur: parū enim ꝛpis abfuit. Fauoñ
B post meridiē nulli per hyemem aspirant, ꝙ exortiui eodem ꝛpe nulli inferiori hemisphærio flare ob eam, quam modo dixim⁹, causam possunt. Sol enim humores inde ad se attrahens, nobis fauonios præstat.

57 Cur fauonius illustris, seren⁹, atq; gratissimus vētorū omniū est? An quia mediū calidorū & frigidorū flatuū tenet, vicinusq; illis oriens particeps qualitatū generis vtriusq; euadit, temperatusq; proinde accedit. Snbsola
C nus quāuis inter eosdem posit⁹ sit, minus tamē cōem se exhibet: hic enim mouet quidē cùm spirat flatus, qui austrū versus spectant: eo nanq; tranfire solitus ē, sed misceri his nescit. At vero fauonius & mouetur ab austris, et spirans ipse agitat aq̄lones. istuc enim vltimus spirādi circuitus ducitur. vnde cùm idem in se alterorum finē, alterorum initiū contineat, iure gratissimus & ē, & esse videtur,

Cur vēti alī locis alīs imbrē 53
afferant? verbi causa, helleſpon- D
tias terræ Atticæ, insulisq; vicinis: aquilo Helleſponto, atq; Cyrenæ: auster Lesbo. An vbi frequentia nubiū, inibi imbrē obuenire necesse est: ibi enim frequentia cogitur, vbi assidere nubes, accersiq; est: itaq; montibus magis, q̄ planis pluit. ergo apud Helleſpontū aquilo multas desuper nubes cōpellit: quod idē ad atticā, multasq; vicinas helle spontias, quasi iam conditā nactus materiem efficit: quippe cū E
copia larga congesta ab aquilone sit. Lesbo eurus, atque auster nubes affatim ex alto adducunt, atq; in hunc modum vel de ęteris cogitare par est.

Cur dici solet, Nauib⁹ hyber 59
no ventos dat terra secundos,
Tūc mare fert sæuos: calidi sub „
menſibus anni, „
Terra dabit ſęuos, ponti feret „
vnda secundos.

An qm̄ mare per hyemem calidius est: itaq; si quid in eo constitit, initio cōstitisse validiori certum est. nam si inualidū esset, facile maris tepore absumeretur. At per ęstatē mare frigidum est, F
spiritusq; maritimi oēs frigent: terra è contrario tunc calida est. qua re quid ex terra tunc fertur, primordio id cōstitit ampliori. nā si exiguum, imbecillūq; eēt, facile solueretur, & euanescceret.

Cur apud Archadiam, qui lo 60
cus excelsus est, flatus nihilo frigidiores, q̄ ęteris locis sentiāt:

& cùm

interiore siccata solet accidere, nec aliter agi videtur, q̄; in ñs, quos epiala exercet, qui simul et frigent, & sitiunt. nec enim illis pars eadem corporis inalgescit, & concalescit.

3 Cur homines cũm excandescunt, calore, s. introrsum collecto, feruidi, furibundiq; redduntur: cũ metuunt, contra efficiuntur? An non eundem in locũ calor se colligat, sed homini irascẽti cor calore circunfusum efferuet, ex quo fidibundus, rubicundus, spirabundus efficitur, cùm calor sursũ versus se efferat: metuẽti sanguis, & calor in imum perfugiũt, vnde fit etiã, vt aluus fundatur. Nam & cordis cõpulsio nõ similis agitur, sed metuenti: vtpote ex caloris inopia frequens, ac feriẽs est: irascenti è cõtrario, vtpote cũ calor collectus sit copiosior. Quã ob rem efferuescere animo, excitari, perturbari, cęteraq; id genus verba nõ inepte, sed accõmodate dicunt.

C Nunquid igitur sitis ea de causa obueniat: nam & siccũ expuere, & linguã hęrere, & reliqua huiꝰ spiritus elatio facit, & sanguis. Sitim quoq; excalescente corpore nasci certũ est: sed quãdmodum pars eadem corporis, qua sitis lacessit, resiccari vtriq; metuenti, & irascẽti possit. Metum enim sitim posse afferri constat militũ argumento, qui superati fugã rapuerint: nunquam enim tam grauiter sitibundos sese fuisse fatentur. Et vero* qui in dicendo contutbantur, sitire vehemẽter consueuerunt: itaq; eluunt, et nonnihil subsorbent, vt Parmenon Histrio facit. An hosce contutbatos nõ sitis, sed siccitas pulso sanguine teneat: vnde etiã accidit vt pallescant. indicium vero, q̄ non multũ ebibunt, sed interdum desorbuisse tm̃ satis est. at qui se in fugã verterunt, laborant, itaq; sitiunt: & quibus tormenta instant, eadẽ ipsa efficiendi ratio est. Nec mirũ quicquã id est: fit enim in re bellica, vt nõ nulli etiã viri fortes, ac strenui, vbi structa acie hostes sunt peti turi, obtremiscant, non pterriti, sed fidentes. qui etiã sua corpora verberare lata ferula, aut suis manibus assolent, vt vndiq; vorsum pari calore inferueant. quidam enim inæqualis, ac tumultuarius motus in eorũ corpibꝰ p acumen, & nimiũ impetũ caloris otiri fermẽ animaduertit.

Cur homines fortes magna ex parte vinosi sunt? An qa fortes calidi sunt: calor autem in pectore conditus est. Ibidem enim metum quoq; refrigeratione quadam effici nouimus, vt cor fortibus caloris copia fultũ persistat, timidis refrigeratũ insiliat. Ergo qui sanguinolentum habent pulmonẽ, calidum hunc modo vinolentorũ gerũt, ita vt rei aduersæ suspitione refrigerari non queant. At qui ita se habent, bibendi auidi esse cõsueuerunt: nã & bibẽdi cupiditas mẽbri eius calore oritur, vt alias dictũ est:

* ἀχανιᾶντες,

et

G & cupiditas ipſa nõ niſi rei vim ſedandi habẽtis deſyderatio eſt. Vinum aũt etſi natura calidum eſt, ſitim tñ amplius, q̃ aqua extinguere poteſt, maximeq; id genus hominũ. Quam ob cauſam dictũ aliàs eſt, ex quo & qui *ſpirandi difficultate laborant, aut inſania vexantur, vinum admodum cupiunt: quanquã alteris ex inſtrictiõne, alteris ex perturbatione pulmo efferueat. Cùm igitur magna ex parte homines eoſdem ſitibundos, ac fortes eſſe
H obueniat, vini aũt auidi, qui ſitibundi, talesq; geſtiunt, naturas viciſſim inter ſe cõſectari neceſſe eſt. vnde fit etiam, vt vinolenti, q̃ ſobrij fortiores ſint.

* peripneumonia laborãt, aut mania *calore,

5 Cur fortitudinẽ maxime honore proſequuntur reſpublicæ, quæ tñ virtutum præcipua nõ eſt? An quia ſemper vel ipſæ bellum alijs inferũt, vel ab alijs ſibi illatũ patiuntur: hæc aũt virtus perutilis vtranq; in partem eſt. honorant vero nõ quæ optima
I ſunt, ſed q̃ optia ſibi exiſtimẽt.

6 Cur voce, & manibus, & labro inferiori tremant, qui metuunt? An qm̃ hic affectus caloris defectio ex locis ſuperioribꝰ eſt, ex quo, vt palleant, accidit. Quòd igitur calor pectꝰ deſerit, vox obtremit: id enim refrigeratur, quod vocẽ mouet: & manꝰ quoq; pari ratione ſunt, ſed q̃ optimaꝰ, vtpote quæ ex pectore pendeant. Inferius tñ non ſuperius labrum quatitur. quia ſuperius eo pendet, quo ſuapte natura vergit: inferius ſurſum calo- K
ris beneficio ſtabilitur, atq; quieſcit, quo ſublato, inalgeſcit, et tremit. Et vero in excandeſcendo imum labrũ eadem de cauſa laxatur, & pẽdet: quod late in pueris patet: calor etenim in cordis ſedem conferre ſe conſueuit.

Cur hoíes metuẽtes tremũt, maximeq; vocem, & manus, & 7
imum labrũ? An uocem, quia calor hinc deficit, quo in loco vox poſita eſt: labrũ vero & manus, qm̃ partes iſtæ nobiliores ſunt, minimeq; ſanguinolentę. Bilem L
quoq; ñdem deñciũt, & teſticulos contrahunt. deñciũt, quia calor deſcẽdens diffundit, & liquefacit: contrahunt, quia metus in uectus extrinſecus eſt, vt ſugam in aduerſum agi oporteat.

Cur homines metuentes & al 8
gent, & ſitiunt, quæ quidẽ affectiones aduerſę inter ſe ſunt? An algent refrigerati, ſitiunt calefacti. Calor enim in metuendo ſuperiora deſerit loca, quod facie aluoq; cõſtat: facies enim pallet, M
aluus interdum funditur. ergo q calor locis ſuperioribus deficit, algor oritur: q humor deficit, ſitis exultat.

Quã ob cauſam cũ & metus, 9
& dolor quędã ſit ægritudo, qui dolent, clamant, qui metuunt, ſilent? An qui dolẽt, ſuum retinẽt ſpiritũ, itaq; is vniuerſus erumpens, cũ clamore emittitur: metuentibus corpus refrigeraꝰ, calorq; ima petit, qui ſpiritum mouet. Quò igitur hic ſe cõtulerit,

ibidẽ

A ibidem spiritū potissimū excita bit: quapropter venter eorum, qui metuunt, obcrepare solit⁹ ē. Vox aūt spiritus sursum versus elatus est, partibus quibusdā ve luti instrīs conficiendus, absoluendusq;. Causa vero, cur hoīes dolentes suū retineāt spiritum, est, q̄ oēs inditis à natura nobis prælidñs, aliquo detrimento affecti, sine vlla cogitatione vti solemus, vt etiam cęteræ oēs animantes: aliæ nāq; cornibus, aliæ dentibus, aliæ vnguibus repu-
B gnant, seseq; defendūt. atqui ad dolores vel oēs certe, vel plurimos calor adiuuat, quem profecto is auget, qui suum cohibet. calefacit enim doloris incitabula, cōtracto introrsus calore per spiritum, atq; excoquit.

10 Cur metuētibus alui fundantur, libidoq; vrinæ lacessat? An qa calor insitus nobis, quasi animans est. hic ergo rem quācūq; timuerit, defugit: q̄ cùm extrinsecus, tum cōturbandi, tum cæterorū metuendi generum ratio
C inuehat, atq; in ima de superis defluat, & è summis ad intima sese penetret, efficitur vt alui, vesicæq; fundant, facilesq; reddantur. Nam & ānethum, & absinthium, & quæcunq; vrinā mouēant, eadem calida esse manifestum est. Quin etiā medicamenta aluo accommodata calorifica esse nouimus, & partim eorum soluendi vim tm̄ obtinent, partim vel aliter tabefacere queūt, vt alliū vrinæ tabificū est. Hoc igitur idem, quod ea ipsa calor
D quoq; efficere pōt, q de summis ī hæc loca sese cogit, & cōtrahit.

Cur hoīes metuentes suos te- 11
sticulos cōtrahunt? contrarium enim, vt remittat, & flacceant, cōgruum dixeris, cùm calor metuentiū in eum locū se colligat. An metuētes oēs ferè similes frigentibus sint. Cùm igitur calor summa corporis deseruit, retrahendū sanè est. quā ob rem ventris quoq; murmur citatur, cū timor vehemens detinet. Cutē quoq; algentiū summā videm⁹ E
cōtrahi, vtpote cùm calor inde destituerit oīs, ex quo subsequi horror consueuit. Scortum ergo sursum cōuellitur, atq; eo cōtracto, vnà testiculi contrahuntur, quod melius ī coitu venereo patet. metus enī excernit, multisq; conturbatis, aut perterritis, genituræ mouetur profluuium.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMA OCTAVA. F

Eorum, quæ ad temperantiam & intemperantiam, & continentiam & incontinentiam pertinent: cuius quæstiones. 8.

1 CVr aliqui ęgrotēt, vbi vitam luxuriosam viuere assueti, agere luxuriosę cessarunt? vt Dionysius tyrannus, q̄ in vrbis suæ obsessione aliquantum temporis à potu solito destitit, tabe

G protinus interea laborauit. An
consuetudo res magna cuiq; sit:
iam enim in naturæ habitū fer-
mè absoluitur. Ergo vt pisces in
ter aerem, aut homo in aqua de-
gens male habeāt necesse est: ita
qui morem mutarint solitum,
ęgre atq; molestè ex consuetis di
scedunt: & eodē redīsse sibi salu
berrimum habēt, perinde quasi
ad suæ naturæ statum redierint.
Tabescunt item alimento caren-
tes, quo ante hac copioso, suauis
simoq; vti solebāt. q̄ enim cibo
H solito non vescuntur, perinde af
ficiuntur, ac si nullum penit⁹ ca-
piant. Quinetiā materia excre-
scens, atq; inutilis mista cum ali
moniæ copia, hebetascit exsole-
scitq;: immista aūt ipsa innatat,
fertuŕq; in oculos, aut in pulmo
nem. quapropter cibo deinde in
gesto solito tēperat, dilutaq;, &
innoxia reddit. Redundat præ-
terea vacās illa materia homini
immoderate, luxurioseq; viuen-
ti, vbi luxuriari aliquātisper de-
sīit, eo q̄ multā in se materiā cō-
I tinet indigestam, vitæ scilicet su
perioris congerie, qua tabescen-
te, calore genuino, ac intimo effi
cit, vt fluenta vberius veluti eo-
pia niūis liquefacta moueātur.

1 Cur duorū tantummodo sen
suum rōne homines incontinen
tes vocamus, id est tactus, & gu
stus? An q̄ voluptates, quæ pa
riter nobis, ac cęteris animātib⁹
oībus per hosce sensus adminis-
trantur. Quòd igitur cōes eas
cū bestijs habemus, spernimus,
& solas omniū, aut maximè vi- K
tio, probroq; damus. Itaq; homi
nem eis addictū vitupetamus,
etiā incontinentem, atq; intēpe-
rantē appellamus, qm̄ à teterri-
mo voluptatū genere ducatur.

Cur homines incōtinentes ra 3
tione tantū cupiditatis dicim⁹,
cùm etiā in irascēdo incontinen
tia sit? An quia incontinens est,
qui contra rationē aliquid agit,
& incōtinentia est assuetudo ra-
tioni contraria. Sunt aūt cupidi
tates ferè omnes contra rationē, L
iræ vero cum ratione: non tamē
ita cum ratione, vt ratio iubeat,
sed inuectam contumeliam, cau
samue significet.

Cur cōtinentiā, & temperan- 4
tiam in iuuenibus, atq; ditibus
maxime recensemus: iustitiā ve
ro in pauperibus? An quia si qs
re abstinet, cuius maxime indi-
get, laudabilior est, q̄ si è contra
rio. pauper igit facultatib⁹ indi
get, iuuenis, & dines fruitione.

Cur minus sitim, q̄ famē to- 5
lerare possimus? V trū quia siti
res magis anxia est. cuius indi- M
ciū, q̄ suauius sitientes bibim⁹,
q̄ esuriētes comedimus: tristius
aūt, quod suauiori aduersum ē.
An quia calor, quo viuimus, hu
midū magis, quam siccū desyde
rat. An quia sitis rerū duarū libi
do est, potionis inquā, & cibi: fa
mes vnius cibi tantūmodo est.

Cur minus sitim, q̄ famē pa- 6
tiamur? An quia siti amplius cō
tristamur, q̄ fame: cuius indiciū
voluptas sanè facit, quam inter
bibendū

A bibendum capimus vehementiorē. Tum ēt qui sitit, res duas desyderat, cibum, atq; refrigerationē: isthęc enim ambo potio exhibet. at q esurit, alterius tantum appetens est.

7 Cur incontinentes eos appellare solemus, qui voluptati contrectandi, aut gustandi exuberarunt? nā qui immodice re vtunt venerea, & qui luxu delectātur ciborū, incōtinentes vocamus. Ciborum tñ non eadē ratio est,

B sed partim linguam, partim gulam sua mouent suauitate: vnde Philoxenus gruis collum à Dīs immortalib⁹ sibi dari optabat. At vero qui in videndo, audiendoue modū excedunt, non eodē vocabulo significamus. An qm̄ voluptates sensibus hisce accōmodatas, cōes cum cæteris animantibus habemus: ergo vt cōmunes spernimus, notamus, solasq; omniū, aut maxime probro damus: itaq; hominē his deditum reprehendimus, & incon

C tinentē, intemperantēq; appellamus, q victus à tetterrimo voluptatū genere ducitur. Sed cùm sentiendi genera quinq; sint, cętera animalia duob⁹ tantū, quæ modo dixi, voluptatem sibi acquirunt, cæteris vel nihil oīno delectantur, vel per accidens ita afficiuntur. Quòd enim videt, aut olfacit, tāti sper gaudet, quo ad gustus, tactusq; officio fruiscatur. cùm genus idipsum cōcupiscendi expleuit, illorū quoq; suauitas desiit. vt etiā nobis salsamenti odor cùm indigemus, D suauis est: vbi satiati, repletiq; sumus, amplius suauis non est. Rosæ aūt odor semper suauis est.

8 Cur min⁹ risum retinere possimus, cùm amicos nostros, familiaresq; videmus? An volubilius, quod elatius, atq; suspēsius sit: atqui beneuolentia fermè huiusmodi est: ergo merito tūc ad surridendum mouemur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMANONA:

Eorum, quæ ad iustitiam pertinent: cuius quæstiones. 16.

1 QVam ob causam cū maior iniuria fit offensa, quæ maius in bonum accepta est, honorq; mai⁹ sit bonum, maior iniuria pecunię ęsti metur, q̄ honoris: & homines iniusti potius in re pecuniaria esse videantur? An quia multitudini pecunię honori anteponuntur, omnibusq; communes maxime habentur: honor aūt paucis, raroq; vsu contingit.

2 Cur depositum denegare iniquius sit, q̄ mutuū? An q amico iniuriā facere turpe est. depositum igit qui negat, amico iniuriam facit: nullus enim quicquā deponit, nisi credēs, cōfidensq; at is cui debetur, amicus nō est: nō. n. mutuat, sed dat, q amic⁹ ē.

G An quia maior iniuria commit titur. præter damnū enim fides negligitur: cuius gratia quāuis nil aliud cogat, abſtinendum ab iniuria eſt. Ad hæc, nō par pari reddere vitio datur. hic igit rem ſuā credidit tanquā amico, ille denegat tanquā inimico. at qui mutuauit, non dedit vt amico. Itē qui depoſuit, cuſtodiēdi, reddendiq; gratia dedit: qui mutuauit, fructꝰ ēt ſui gratia dedit. minus aūt ægre ferimus iacturam, ſi quæſtum emolumentūq; no-
H bis petimus. vt piſcatores factā iacturā retium, æquo animo ferunt: periculū enim exploratū ſibi habebāt. Addo ēt, q̄ qui ſuū deponūt, hominū vitantes perfidiam, fortunaq; laborātes aduerſa plerūq; id faciunt: qui vero mutuant, pecunijs abūdant, fortunateq; degunt. Iniquius aūtem eſt iniuriā homini infortunato, q̄ fortunato intuliſſe.

3 Quā ob rem in foris nōnullis familiæ potius, q̄ teſtamenti ratione ſententiā fieri ſolitum ſit?

I An propterea q̄ de familia emētiri non licet, ſed vera fateri neceſſe eſt: teſtamēta aūt multa iā falſa eſſe redargui potuerunt.

4 Cur paupertas apud homines bonos potius eſſe, q̄ apud prauos ſoleat? An quia oībus odio habet, atq; expellitur, ad probos perfugit, rata maxime apud eos ſalutē, permanendiq; locum ſe poſſe aſſeq; è contrario, ſi ad prauos venerit, nunquā eos fortuna iſta fore contentos, ſed vel furta, vel latrocinia adituros: quib⁹ re K
bus futurū, vt ipſa ampli⁹ apud illos manere nequeat. An quia hoīes probos optime ſe vſuros exiſtimat, nec ſibi petulanter cō tumelioſeq; quippiam facturos. itaq; vt nos pecuniarū depoſita tute hominibus bonis credim⁹, ſic etiā hæc ſibi diſpenſat, & ſtatuit. An libēter ſe ad viros optimos cōfert, quia fœmina eſt, inopſq; proinde & viriū, & conſilij, vt eiuſmodi hominibus commendatā ſe eē magnopere velit, L
atq; deſyderet. An quia mala ē, nunquam ſe malis iūgere velit. nam ſi ita maluerit, omnino malum irremediabile ipſa reddet.

Cur non quēadmodū ampli 5
ficant iniuriæ in pecunijs, ita cæteris ēt in rebus valeant augeri? verbi cauſa, qui leue aliquid dixerit, non propterea rem quoq; reticendā aperiet: neq; qui vnū prodiderit, vel totā rempublicā prodere propterea velit: ſicut q obolū abſtulerit, ēt talentum auferet. An quia ſunt, quæ paucis quidē per impotētiā, ſed voluM
tate amplius inique cōmittant.

Cur depoſitum etiā paruum 6
denegare turpius eſt, q̄ debitū magnum? An qui depoſitū negat, hominem fraudat, à quo bonus ipſe exiſtimatus eſt. An quoniam qui hoc facit, illud etiā facere velit.

Cur homo, qui adeo eruditio 7
ne præditus eſt, animantiū omnium iniuſtiſsimus ſit? An quia ingenio, cogitationeq; plūm valet.

volu-

A voluptates igitur,& felicitatem rimatur maxime, atq; perpensat, quæ nisi cum iniuria nemo assequi potest.

8 Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potius, q; bonis habeantur? An quia *fortuna cęca est, discernere sibi, atq; seligere quod melius nō potest.

*πλοῦτος mente eę est,

9 Cur iustius habitū est hominibus uita functis opem ferre, q; viuis? An quia viui præsidio eē possunt, illi defuncti nihil præterea possunt.

B

10 Quā ob causam qui moram cū homine sano traxerit, nihilo reddi integriori corpore possit: neq; qui cū robustiori, aut pulchriori versat, quicquā in eiusmodi habitus proficiat: iusto autem, & tēperato, & bono qui se iūxerit, melior in his ipsis bonis animi euadet? An qm̄ bona corporis aīo imitari non possum⁹, bona animi possumus: est autē quisq; bonus virtute animi, sanus virtute corpis. Assuescit igi

C tur exēplo melioris recte modo lętari, modo contristari. quod is assuescere nequit, q cū sano est. haud.n. quisquā sanus in eo est, vt lętet, quibus reb⁹ lętandū: tristet, quib⁹ tristandū sit. nihil.n. ex his sanitatē creare potest.

11 Cur mulierem interfecisse iniquius sit, q; virum? quanquā natura rōne mas fœmina pręstantior est. An quia mulier imbecillior est, minusq; proinde facere iniuriam potest. Itē eniti aduersus id, quod longe infirmius est, nihil uirile, immo stolidum, atq; iniquissimum est. D

12 Quam ob causam reo dexter apud iudicē locus datur? An vt ratio cōpensandi habeatur. Cū igitur res faciat accusatorē superiorem reo, status concedit melior, vt se aduersario possit ęquare. Tum etiā reus magna ex parte ca[illegible]e cōsueuit, quod melius facere ita possit, si locum dextrum obtineat.

13 Cur si suffragia pari numero accusatori, & reo fuerint, reum vincere sancitū est? An quia cū

E agitur causa, tunc primū ea audit reus, atq; respōdere, testesq; adhibere debet, aut aliquid facere aliud, vnde sibi pręsidiū erue re possit: facile aūt nemini est diuinare, quæ sibi præmolienda, præparādaq; sint, vt testes, aut aliquā fidem aliā, qua se innocētem ostēdere valeat. At vero accusator, & antequā in iudicium vocet, rē disponere, atq; statuere pōt, prout sibi libitum est, & cùm iam accersiuit, & fictis veri quibusdā similibus agere: quib⁹ F rebus, cùm legū author minui partes rei videret, sauēdum censuit ei, quoties sententiæ iudicū pares inter se fiāt. Quinetiā hoc in ijs maxime intelligere licet, quos metus terruerit. multa enī ibi p̄termittunt, quæ vel dictu, vel factu sibi necessaria statuerunt. Atq reus periculo semp ferè vtit grauiori, vt amplius metuat: ergo si ea p̄termittere cogitur, quibus possit suā augere de-

G fenſionē, dubiū nullū eſt, quin niſi prætermitteret, vincere aduerſariū poſſet: qñ illis p̄termiſſis, potuit tñ ſui iuris præſidio æqparare. Ad hęc, noſt rū vnuſquiſq; nocentē potius velit liberare, q̄ innocentē condemnare: vt ſi de aſſertione libertatis, aut homicidiō agit, reū liberare potius velimus nocentē, q̄ condemnare innocentē. cùm enim quis ambigit, errorē ſuſcipere debet leuiorē. Nam etſi iniquum ēt eſt
H longe tñ iniquius, ſeruum ſanxiſſe, qui liber eſt. Itē, quēadmodū ſi Q. inuehit crimen C. litigat, nō protinus rem criminati reſtituendā cenſemus, ſed poſſidenti tenendā vſquequo iudicatū ſit: ita ēt de pluribus pars eſſe putamus, cùm ſ. iudiciū aſſerentium iniuriā, & negantiū parē numerum eſſe cōſtat. Vt enim in principio cū alter criminat, alter inficias it, legū authorē non criminanti fauere, ſed reū iubere dominū rei eſſe tātiſper debere, dū
I accuſator ſuperet, oportere exiſtimamꝰ. Itidē cùm pari ſuffragiorū iudicat examine, reū ſuorum cōpotem eſſe cenſemus, cū ſentētiīs paribus nihil exuperantię legum author accuſatori reliquerit. Magnis itē delictis, magna ſupplicia ſtatuta ſunt. itaq; ſi iudices iniuſta ſentētia hoīem capite damnarint, poſt ſuū errorem emēdare nullam tpis facultatem nanciſcētur. ſed ſi minus integre liberarint, ſi hoc ita caute tuteq; fecerint, vt nihil prætereа K delinquere ille vellet, quid quæſo errauerint iudices, q̄ hominē vſq; eo emendatum liberarint? Sed ſi poſthac ēt delictum idem cōmiſerit, morte tū vtriuſq; delicti cauſa multandū lex præcepit. Itē, hominis eſt profecto iniquioris ea cōmittere, quę crimini aſsignari inique minus conſentaneum eſt. Iniuria enim vel p̄ irā, per metū, per libidinē, per multas alias hmōi cauſas adL uehi pōt, non tantūmodo ex cō ſulto: crimen aūt ex cōſulto magna ex parte iniuſte obñcit: quā ob rem cū ſententiæ accuſatorē iniuſte agere, pariter & reū deliquiſſe affirmēt, improbusq; habitus ſit, qui iniuſte accuſat, victoriam lex iure optimo reo impertit. Itē, nos ēt ipſi noſtris cū familiaribus ita agimus, vt cū eos ꝺliquiſſe aliqd ſuſpicamur, & tñ nihil certi habemus, ſed pariter culpa vacare exiſtimamꝰ, nō protinꝰ ad plectendū veniamus: atq; ſi nihilo rem amplius
M percēſere poſſimꝰ, culpa eos omnino abſoluimus. Itē, grauiorem is facit iniuriā, qui ex conſulto, q̄ qui non ex conſulto iniuriat. Atqui planus, atq; calūniās ſemper ex cōſulto laceſſit: qui aūt in iuſte aliquid fecit, aut per neceſſitatē, aut per imprudētiam, aut prout aliter ſors tulerit, delinqt: cumq; pares ſententiæ ſint, accuſator iam ex conſulto iniuriam facere dimidio iudicatur ſententiarū: reum autē facere quidem

iniuriā

A iniuriã reliquo sententiarum dimidio afferitur, sed facere tñ ex consulto non constat: ergo cum grauiorẽ accusator, q̃ reus facere iniuriã iudicetur, merito legũ author eum vincere censuit, qui iniuriam fecit leuiorẽ. Addo ẽt, ꝙ semper iniustior est, qui se latere nõ putat, & tñ facit iniuriã, q̃ qui se latere posse existimat. Atqui iniuste crimen cuiquam obñcit, eum quidem ipsum, quẽ suis vexat calũnñs, haud vnquã latere se posse arbitratur. Cæteri
B qui iniuriam faciunt, latere sese plerique omnes eum existimant, in quem iniuriam animaduerte rũt: ergo iudicari iniustiores accusatores debent, q̃ rei.

14 Quam ob causam qui ex balneis furatus est, aut ex palæstra, aut ex foro, aut ex aliquo eiusmodi loco, morte multat: qui autem ex domo priuata, furti preciũ duplũ exoluit? An quia ĩ domib⁹ rem custodire melius possumus. nã & paries firm⁹, & clauis est, & familiaribus res domestícæ curæ oĩbus sunt, vt tuto seruent. At in balneis, cęterisq; publicis locis facilis cuiq; facinoris
C perpetratio ẽ: nil enim ad custodiam satis qui sua posuerit, hẽt, p̃ter oculos. itaq; facultas dat furandi, ẽt si aspectũ pauliſper diuerterit. Quã ob rẽ legũ author, rat⁹ sua ipsos custodire satis nõ posse, legẽ adhibuit minitãtem acerrime, vitã futurã nemini, q furtũ publicis locis commiserit. Itẽ in domo penes dñm ip̃m ẽ, quem uelit recipere, & cui min⁹ credat, cauere. At ei qui in balneis quicquã posuit, prohibere neminẽ licet, nec ingredi, nec ingressum vestẽ suam ibi deponere, vnde surrepturus sit, sed, ut libitum est, eodem in loco surrepturi, & amissuri amicula, pmiscue iacent. Quapropter legum author hominis rebus, qui sua sponte furem suã in domum exceperit, sibiq; errauerit, non magnis admodũ supplicñs censuit consulendũ: ñs vero, qui cõem balnearũ aditũ, cõuersationẽq; habeant necesse est, supplicium furti grauissimũ p̃sidio statuit. Itẽ, qui locis, quorũ aditus omnibus patet, furtũ committunt, omnibus patent eo animo esse, vt & vitæ seruati ne sui quidem cõmodi gratia probi eẽ vnquã videri velint, vtpote qui frustra se probos apud eos mentiãtur, qui rem norunt. iã ergo palam suã nequitiam, prauitatẽq; exercere incipient. At qui vni tantũ palam fuerint, dissuadere vel pecunia, vel re aliqua conãtur, ne
F facinus patefaciat: quocirca nõ tota vita hi praui perseuerent. Itaq; legũ cõditor damna his leuiora præscripsit. Item ea potissimum delicta dedecus reipublicæ afferunt, quæ in cõuentibus, collegñsq; publicis committuntur: vt è contrario honorem cõparant summum ea maxime, quæ integre publice agũtur. ita enim fit, vt ciues & sibi, & cęteris conspicui sint virtutẽ præ se

G ferre,& colere. At qui eiuſmodi furtis,nõ ſolũ priuatim, qui ſuũ amiſit, detrimento afficitur,verum ẽt tota reſpublica conuicĩs laceſſitur, & maledictis. Igitur dãnis merito grauioribus is punitur, qui locis publicis, q̃ qui priuatis in ædibus furtum egit. Item qui ex domo priuata rem ſuã amiſerit, ſine vlla contumelioſa affectione domi manens, ſuũ perferat caſum. At qui in balneis, aut alio id genus loco amiſere,ægre inde nudi diſcedũt, &
H pleriq; oẽs irridentur:quod longe moleſtius, q̃ rei iactura eſt. Qua de cauſa legũlator damna his ſtatuit grauiora. Quin etiã alia complura ſimili rõne leges pręcipiunt: vt qui homini magiſtratu p̃dito maledixerit, grauiter multari:qui priuato,nullo affici detrimento. & recte quidẽ: ſic enim nõ tm̃ in magiſtratũ deliquiſſe.qui maledixit, iudicatur,ſed in rẽ publicã ẽt contumelioſe egiſſe. Pari ſanè rõne, & q
I in portu furatus eſt, non ſolum priuatim offendiſſe, verũ ẽt reipublicæ dedecus aduexiſſe putatur. Hæc eadẽ vel in cęteris reddenda rõ eſt, vbi aliquis ſit publicus conuentus,& compitũ.

15 Cur ſi iudicũ ſententiæ pares aduerſarĩs fiãt, reum vincere ſolitũ eſt? An q̃ reus nullo ab aduerſario detrimẽto affect9 ſit,ſed ſuffragĩs parib9 victor euaſerit.

16 Cur ſup furto damnũ capitale ſtatutũ eſt, ſuper contumelia, quæ grauior iactura eſt,ęſtimat

K q̃ pati ſuo corpore, aut quantũ ſoluere debeat, qui deliquerit? An propterea,q̃ agere cõtumelioſe humana quædã affectio ẽ, oẽsq; hoĩes plus minusue eius participes ſum9: at furari nulla neceſſitate hũana cogimur. Adde q̃ q furtũ cõmiſerit, idẽ agere quoq; maluerit cõtumelioſe.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA: L

Eorum, quæ ad prudentiam, & mentem, & ſapientiam pertinent: cuius quæſtiones. 13.

1 QVr homines,qui ingenio claruerunt, vel in ſtudĩs philoſophiæ, vel ĩ republica adminiſtranda, vel in carmine pãgendo,vel in artibus exercẽdis,melancholicos oẽs fuiſſe videam9: & alios ita, vt ẽt vitĩs atræ bilis infeſtarent? ceu inter heroas de Hercule fertur. hic enim ea ipſa M fuiſſe natura putat, & morbum comitialẽ ſacrũ ab illo,& Herculeum priſci nominauere. Puerorum quoq; motio mẽtis idẽ hoc explicat, & eruptio vlcerũ,quæ mortẽ interdũ antecedit. id enĩ pleriſq; atra bile conſiſtit. Et Lyſandro Lacedęmonio ,pxime añ obitũ genus id vlcerũ emerſit. Adde Aiacẽ, & Bellerophontẽ, quorum alter penit9 ad inſaniã prorupit, alter loca ꝓſequebat. Vnde illud Homeri:

Aſt

„ Aſt hic quando etiam grauior
A Dñs omnibus errat.
„ In campos ſolus latos, inque a-
uia rura.
„ Ipſe ſuum cor edens, hominum
veſtigia vitans.

Quinetiã pleroſq; alios ex heroum ordine morbo eodẽ laboraſſe compertum eſt. Annis vero poſterioribus Empedoclem, Socratẽ, Platonẽ, & alios cõplures viros inſignes hoc fuiſſe habitu nouimus, atq; ẽt partẽ ordinis poetarum ampliorem. Nam
B & multos id genꝰ hominũ morbi ob eiuſmodi habitum corporis exercent, & aliqui ſuapte natura in eos ipſos affectus perſpicue vergũt: omnes tñ ferè, vt dictũ iã eſt, natura huiuſmodi extitere. Ergo cauſam primũ exẽplo haud ſanè incommodo vini capiemus. Vinum enim immodicũ tales maxime homines reddere videtur, quales melancholicos eſſe affirmamꝰ, moresq; varios id condit, cũ bibitur, vt iracũdos, humanos, miſericordes,
C audaces: quorum nihil mel, aut aqua, aut lac, aut eiuſmodi aliquid efficere poteſt. Intelligi planè, q̃ varios reddat homines licet, ſi quis potantes ipſum animaduertat, vt gradatĩ euariat. Vbi.n. vinum hoſtem ſrigẽtem, tacitur nũq; a ſobrietate accepit paulo liberaliori poculo reſouet excitatq; ad verba: tum largiori potu verborum vberẽ, eloquentem, fidentemq; reddit: poſthac proceſſu potandi ampliori, audacem, propẽſumq; facit ad agẽ
D dum: deinde plenius amplificato, in contumeliam, & petulantiam vertit: mox ad inſaniã propemodum accendit: poſtremo, nimio ex potu reſoluit, ſtultñq; agit in modum eorũ, qui a pueris morbo laborãt comitiali, aut ẽt eorũ, qui vitñs atræ bilis maiorem in modũ continentur. Igitur vt homo idem inter bibendum moribꝰ immutatur varñs, viniq; menſura quadam idẽ cerebro a ſe diſcrepat, ita ſunt q ſin-
E gulis morũ generibus adeo inualuerint, vt aliorſum nequeãt commutari, qualis enim vinolẽtus hic eſt, talis quiſquam alius factus a natura eſt, ſ. aliꝰ loquax, alius mente commotus, alius lachrymabundus: nam tales vinum quoq; informat. Ex quo illud Homeri:

Me victum Baccho lachrymas „
effundere dicunt.

Quippe miſericordes interdum redduntur, & alias efferi, alias taciturni. Sunt enim qui rurſus taceant, & maxime qui ex melan-
F cholicis mente fermè ſummota, cogitabundi eſſe ſoliti ſunt.

Quinetiam ad amandũ propenſiores vinum facere idoneũ eſt, indicium, q̃ ſæpe qui potat, vel oſculari eos adducitur, quibus nemo ſobrius dare oſculũ velit, vel quia deformes ſunt, vel quia ætate prouecti: vinum tñ nõ lõgo hæc auget tempore, ſed breui. Natura ſanè dum vita eduret aſſiduis incremẽtis amplificat.

Alñ

G Alij nãq; audaces, & temerarij, alij taciturni, alij misericordes, alij timidi per naturã & instituũ tur, & augent. quas ob res eandẽ esse causam constat, qua vel vinũ, vel natura mores cuiq; ĩsemi nare possit, & augere: confici nã que in dies vi caloris omnia so- lent. Habitui igit, naturæq; atræ bili flatus ciere datum est. Quo circa vitia corporis, quæ flatum- præ se ferunt iliũq; dolores atræ bili Medici tribuunt: & vinum vere flatus mouere nimirũ põt:
H quã ob rẽ similẽ ambo istæc sor tiuntur naturã, atra bilis, & vi- nũ. Cõstat vinũ eã habere vim è spuma, quã excitat. oleum. n. quamuis calidũ, nihil spumat: vinũ large, amplius q; nigrum, q; albũ, quia calidi⁹, & corpulẽ- tius est. Vnde fit, vt cupiditatẽ Veneris accẽdere vinum possit quare non inepte Venerẽ iunctã Baccho autumant. Et melãcho- lici quoq; magna ex parte libidi ne affluentius concitant: concu- bitus. n. flatus copia agit. cuius
I indiciũ, q penis ex paruo citissi me in molẽ augescit insignẽ. nisi enim flatus, non ita extumesce- re potest. atq; ẽt prius, q; temp⁹ promendi ſeminis sit, voluptas quædam gestiens pueris adhuc oritur, cũ iã pubi propinqui te- sticulos per libidinẽ pruriũt: q; f. ob idipsum fit, quia flatus per meat⁹ trãsit, quã postea humor perfertur. Et seminis quoq; ĩ cõ cumbendo profusionẽ, eiectio- nemq; a spiritu impellente fieri perspicuũ est. igit vel in escũleri
K torũ, vel potulẽtorũ ordine me- rito ea libidinẽ mouent, quæ lo- cum genitalem flatu implẽt. Ex quo fit ẽt, vt vinũ atri coloris ta lem hoiem reddat, qualis melan cholicus flatulentus est. quod la te in nonnullis patescit: sunt. n. magna ex parte duri, venisq; tu midi, quibus atra bilis redũdat. cuius sanè causa est, non sangui- nis, sed flatus copia. Sed cur non oĩbus melancholicis, aut fuscis, colore inuecta duritas est, sed ñs tm̃, quibus vitium amplius in-
L ualuerit, alia ratio est. Nunc de eo, qd̃ prĩcipio explicare malui- mus, agendũ est. Humoris id ge nus, quã atrã bilẽ vocamus, pti- nus sese constãtiæ, naturæq; vni uersi corporis ĩtermiscet, cõfun- ditq;. Temperamentũ. n. oẽ cali- di, & frigidi est: quippe cũ ex his duobus natura & seruet, & con- stet. Quã ob rẽ atra ẽt bilis & ca lidissima, & frigidissima reddi põt. pati nanq; istæc ambo eadẽ. aptissima suapte natura ẽ. vt ẽt aqua, tametsi frigida est, tñ si sa-
M tis concalefacta est, velut q̃ fer- uet, calidior, q; flamma ipsa sen titur. & lapis quoq;, & ferrum ignita carbõe calidiora euadũt, q̃ quidã natura frigida esse nul- lũ dubiũ ẽ. Sed de his dictũ pla- nius est, vbi de ignis natura, & opa docuimus. At aũt bilis non per summa, sed natura penitus frigida oĩno ita se hẽt, vt dictũ iam est. si modũ excedit, hoiem facit attonitum, aut obtorquen-

tem,

A tem,aut anxium,aut formidolo
sum:sed si admodū incalescit,se-
curitatem animi,cātilenasq; pa-
rit,& mentis alienationē,& vlce
rū eruptionē,& alia pleraq; ge-
neris eiusdē.Parti igit hoiuꝫ ma
xime victu quotidiano redun-
dans mores nihilo immutat,sed
morbū melancholicū tantūmo
do creat:at quibus habitu natu-
ra tali cōstiterit,mox his multa,
& varia morū genera exoriunt,
prout s.alius alia habitus intem
perie sortitus est. Exempli grā,
B in quibus multa & frigida bilis
est atra,hi stolidi sunt,& ignaui:
in quibus per multa & calida, ñ
perciti,& ingenioſi,amasii, pro-
pensi ad oēm excandescentiam,
& cupiditatē,nonnulli ēt loqua
ciores.Multi ēt propterea q; ille
calor sedi mentis in vicino est,
morbis vesaniæ implicant, aut
instictu lymphatico inseruescūt
ex quo Sibillæ efficiunt, & Bac-
chæ,& oēs, qui diuino spiracu-
lo instigari credunt,cùm s.id nō
morbo,sed naturali intēperie ac
C cidit.Maracus ciuis Syracusan⁹
poeta ēt prestantior erat, dū mē
te alienaret. At quibus minus il
le calor remissus ad mediocrita-
tē sit,ñ prorsus melācholici qui-
dem,sed longe prudentiores. &
quanquā aliqua in parte minus
excedant,multis tñ in rebus cæ
teris sunt oībus pstantiores, alī
in studñs literarū, alī in artib⁹,
alī in republica. Magnum ēt ad
subeunda pericula discrimē hic
habitus affert: quippe cū multi
metu varie moueant, ob eā s.rē, D
q; ita a se ipsi differunt, prout in
cidit,vt vices eius habitus gere
rent.habitus.n. melancholicus,
vt morbos varios creat, ita etiā
ipse inæquabilis est:quippe qui
alias frigidus in modū aq̄, alias
calid⁹ sit. Quā ob rē cùm formi-
dolosum quicquam denūciatū
est,si habitus iusto frigidior sit,
timidū reddet:iam.n.metui adi
tū patefacit,& metus ipse refri-
gerat,vt ex ñs constat,qui metu
perculsi obtremiscūt.Sed si am-
plius caleat,metus inuectus ad E
mediocritatem reducet, tēpera-
bit,intrepidumq; proīde homi-
nem seruabit. Quin etiā cū spō-
te molestijs animus tabescit, qđ
frequenter vsu euenit,ratio per-
quam similis est. Fit enim sæpe
numero,vt angamur, & animo
succumbamus: sed cur ita nullā
reddere causam habemus. alias
cōtra,vt securitate animi gestia
mus:sed quam ob rem, minime
constat.Affectus igitur tā isti,q; F
illi superius explicati, pauliſper
quidem consistere in omnibus
solent.oēs.n. aliquid illius mate
riæ, facultatisq; sibi intermistū
proculdubio continent:sed qui-
bus alte,ampliterq; cōstiterint,
ñ iā morū qualitate quadam no
tescunt, & nominant. vt. n. spe
inter se distant, nō quia faciē ha
bent,sed quia faciē talē,i.alī pul
chrā,alī turpem, & qui nihil su
peruacui gerunt,ñ stata sunt for
ma:sic ēt q leuiter habitu illo cō
stant,ñ mediū tenent:qui plene,

ñ iam

G ñ iã dissimiles multitudini euadunt. Nam si omnino merus bilis atræ habitus sit, melancholicos admodũ eẽ necessum est: sin aũt quendam in modum tẽpere tur, egregñ, singularesq; ſtituũtur. hi tñ si parũ suæ valetudini eõsulũt, facile in vitia bilis atræ labuntur, alñ parte alia sui corporis: alñ nanq; in morbũ comitialem incidũt, alñ attoniti fiũt, alñ vehemẽtissime anxñ, aut formidolosi redduntur, alñ maiorẽ in modum sibi confidunt, & speH rant: quod ẽt Archelao regi Macedoniæ vsu euenisse accepim⁹. Causam vero tã variæ potestatis ipse habitus dat, s. prout frigidus, calidusve constiterit. Nam si vltra modum frigidus sit, molestiæ, anxietatesq; spõte sine vlla ratione nascẽtur: ex quo mortem laqueo sibi conscisc unt, maxime quidem iuniores, interdũ tñ & seniores. Multi etiam vinolenti sese interimunt. Nonnulli vero ex melancholicis, vbi abũde potarunt, dolent, & aĩo vehe-I menter succumbunt: calor etenĩ naturalis à calore vini extinguitur. calor autẽ qui eam continet sedem, qua speramus, & sapim⁹, facit vt securo aĩo simus: qua de causa omnes ad vinolentiam vsque prompto animo bibimus. Oẽs animi spe bona vini copia afficit, quemadmodũ iuuentus adolescẽtulos. Senectus. n. parũ sperare potest, iuuentus spe plena est. Non desunt, quos angor inter potandũ eadem illa de causa comprehendat, qua etiã post K potum nonnullos occupat. Quibus igitur calore natiuo emarcescente oritur ægritudo, ñ sibi laqueum potius petunt. quare iuuenes potius, q; senes laqueo se interimunt: alteris. n. calor p ętatem marcescit, quod naturæ agitur ordine: alteris per vim ipsi⁹ affectus, quod contra naturam est. Quibus autẽ calor extinctus subito est, ñ repẽte se interficiũt, vt omnes mirentur, eo q; nullũ indicium præcesserit. Cum igit atra bilis perfriget (vt dictũ est) L varias animi molestias, anxietates q; gignit: calidior autem cũ est, securitatem, & lætitiam præstat. quocirca pueri lætiores, senes tristiores esse consueuerunt: alteri enim calidi, alteri frigidi sunt. quippe cùm non nisi refrigeratio quędam sit ipsa senect⁹. Accidit vero vt calor subito causis quoq; externis extinguatur, quemadmodũ quæ præter suã naturam candent, ceu carbones aqua superinfusa extinguuntur. Vnde fit ẽt, vt sedata ebrietate nonnulli seipsos enecent. calor M enim ex vino adiectus est, quo extincto, vsu euenit illa pernitiosa affectio. Et post coitum quoque venereum animo plerique oẽs succũbunt, redduntur q; tristiores. qui tñ copiam excremẽti suo cum semine effuderint, ñ lætiores, hilariores q; euadunt: quippe qui sic excremento, & flatu, atq; calore nimio leuẽtur. cæteros tristiores, demissiores q; sæpe

A ſæpe venus reliquit, eo q̃ parti neceſſariæ aliquo ſubtracto refrigerantur: quod humoris eius paucitate, qui effluxerit, patet. Summã igitur rationũ colligamus. Homines melancholici varĩ, inæqualesq̃ propterea ſunt, quia vis atræ bilis varia, & inæqualis eſt: quippe quæ vehementer, tum frigida, tum calida reddi eadem poſſit. & qm̃ vim eandẽ morum obtinet inſtituẽdorum, (mores. n. calidum condit, & frigidum oĩum maxime,
B quæ noſtro in corpore habent) idcirco nos morum qualitate afficit quadam, informatq̃, vt vinum, quod prout pl⁹, minusve corpori intermiſtũ, infuſumq̃ eſt, varios reddit. flatuoſum aũt vtrunq̃ eſt, & vinum, & atra bilis: cũq̃ ratio ſit, vt portio quoque aliqua temperata illius inęquabilis ordinis habeatur, flatusq̃ modo quodam acquirat integre, habitusq̃ reſpõdere calidior, frigidiorq̃ poſſit ob exu-
C perantiam qualitatis, hinc efficitur porrò, vt melancholici oẽs non per morbum, ſed per naturam, ſint ingenio ſingulari.

2 Cur per aliquas ſcientias habitum nos habere cenſeamus, p aliquas non? An habitum non niſi p eas tm̃ adipiſci putamur, quibus vim inueniendi acquirimus: inuentio. n. ex habitu eſt.

3 Cur oĩum animantiũ homo prudentiſſim⁹ eſt? Vtrum quia capite minimo eſt, ſ. ad ſui corporis proportionẽ. An quia va-
rie minimo eſt. ob id enim ip̃m D
capitis quoq̃ minutio accidit, & ĩter homines ipſos, qui minori ſunt capite, prudentiores naſcuntur, q̃ qui ſunt grandiori.

Cur ſeniores amplius mente 4
valeamus, iuniores ocyus diſcimus? Quia natura parens, & author oĩum inſtrumenta nobis duo inſeruit, quorum opera inſtrumentis extraneis vti valeremus: manum, inquam, corpori dedit, animo mẽtem. eſt. n. mẽs quoq̃ rebus à natura nobis imperitis annumeranda, vicem ſa- E
nè gerens inſtrumenti. Cæteræ oẽs ſcientiæ, artesq̃ noſtra opera ſunt: mentem ipſam opus eſſe naturæ fatendum eſt. Vt igitur manu non iam inde ab ortu naturæ vti poſſum⁹, ſed cùm eam natura abſoluit, perfecitq̃, (procedente nanq̃ ætate, manus ſuũ opus maxime efficere poteſt) ita etiam mẽs, quę res naturalis eſt, nõ protinus, ſed in ſenectute maxime nobis contingit, atq̃ tunc potiſſimũ conſumatur, atq̃ abſoluitur, niſi detrimento aliquo F
lacera, læſaq̃ ſit, quemadmodũ cætera quoq̃ opera naturę. mẽs vero poſterior, q̃ manuũ facultas accedit: qm̃ inſtrumenta etiã mentis poſteriora ſunt, q̃ manuũ inſtrumenta: eſt. n. mentis inſtrumentum ſcientia: menti nanq̃ vtilis ſcientia eſt, vt tibicini tibia. Manuum inſtrumenta res pleræq̃ naturales ſunt: natura autem ipſa, eiusq̃ res omnes priores ſunt, q̃ ſciẽtia. Quo-

rum

G rum autem inſtrumenta priora ſunt, facultates quoq; eorũdem prius contingere congruum eſt: his.n. crebro vtentes, conficere habitum ſolemus. & iſta ſic reciprocantur, vt quam vicem hæc inter ſe gerunt, quorum inſtrumenta ſunt, eandem inſtrumenta quoq; ipſa inter ſe habeant, viciſſimq; quam inſtrumenta inter ſe, eandẽ illa, quorum ſunt inſtrumẽta. Mens igitur ea de cauſa nobis ſenioribus potius cõtingit: diſcimus autem ocy⁹ iuniores, quia rem fermè nullam tenemus. cum.n. res pleraſq; ſcim⁹, non æque præterea capere alias poſſumus. quomodo etiam meminiſſe melius ea valemus, quæ mane primum percipimus: deinde procedẽte die memoria hebetamur, quoniam multa iam perreptauimus.

5 Cur homini potius, cẽ cuicẽ ex cæteris animantibus credendũ eſt? Vtrum, vt Plato Neocli reſpondit, quia homo ſolus omnium animãtium nouit enumerare. An quia ſolus Deos veneratur, & colit. An quia omnium maxime vim obtinet imitandi: hinc enim diſcere tam multa & varia poteſt.

6 Cur nihil in eo delectamur, cẽ triangulum duobus rectis pares angulos internos vel habere ſpectamus, vel habiturum ſperamus: neq; ĩ aliquo generis eiuſdem, niſi forte ĩ ſpeculatione ipſa delectandum ſit: hæc tñ æquo modo iucunda ſanè ſit, etiam ſi tribus rectis, aut etiam plurib⁹ pares angulos habeat: ſed nimirum tunc delectari eſt, cum aut ludis Olympiæ nos viciſſe meminim⁹, aut apud Salamina nauali pugna hoſtes ſuperaſſe, aut tale quid futurũ ſperamus, non cum his ipſis contraria expectamus? An in rebus iſtiuſmodi delectemur, cẽ vel fuerũt, vel ſunt conſilio noſtro, aut omnino humano, & opera. Quæ autem natura lege incommutabili ita eẽ voluerat, hæc ſuæ tãtummodo rationis contemplatu nos alliciunt, & oblectant. ſed cum rerũ geſtarum perquam aduerſa rõ ſit, efficitur porrò, vt quæ inde profecta ſint, in parte lætabilia, in parte triſtia veniant. Omnia aũt lætitiæ, triſtitiæve rõne, aut vitamus, aut perſequimur.

Cur medicus ad ſanitatẽ vſque tantummodo ſuam operã præſtat? Primum enim corpus extenuat, dehinc liccat, tum ſanitatem inducit, poſthac nil vlterius agit. Vtrum cẽ fieri non põt vt ex ſanitate aliud quicquã effi ciatur. An ſi quid fieri poſſit, ad aliam ſpectet ſciẽtiam, afferriq; præterea ex ſanitate aliquid licebit. Ergo ſi oĩa fieri, vel ex cõtrarijs, vel ex mediis ſoleant, cõſtat vt illud ęgroter, quod vel ficci⁹, vel humidius, vel tale aliquod eſt. igitur ex nimis frigido in minus frigidum, & poſtremo in iuſtam vicem caloris, vel ſiccitatis, vel humoris medicus adducit, transferẽs ſeſe ex contrarijs, aut

A aut medꝰs, dum ad eũ deueniat habitum, qui sanitati accommodatus est: ex quo quidem nihil eẽ natura fert, nisi quid mediũ. Ergo aliquid prætereà facere potest: vt enim eatenus venit, sic retrorsum abire potest. Sed ars nõ istuc profitetur: semper.n. quod melius ẽ, id artis ratio & spectat & facit. itaq; nec vlla alia, nec ipsa medendi ratio de sanitate quam aliud faciet, cũ vel nihil eſt ei necesse sit, vel rei destinandæ contrarium, quãdoquidem
B eadẽ est scientia contrariorum. Itaq; vel inædificandi rõne nihil est, quod contrarium faciat. Nec vero vlla ars alia est, quę ex hoc quicquam faciat, nisi veluti ex parte, quemadmodum suendi ratio ex prosciſſo calceũ reddit. fieri nanq; bifariam aliquid ex aliquo ita potest, vt vel cùm illud componitur, vel cum hoc destruitur, consistat.

8 Cur hominem philosophum differre ab oratore putamꝰ? An
C quia philosophus in rerum speciminibus agitandis, exquirendisq; suum studium posuit: orator his rebus versatur, quæ consortes illorum speciminũ sunt. verbi causa, alter quid iniustitia sit nouit, alter quis iniustus est: & alter quid tenor tyrannidis sit, cognitum habet, alter qualis ipse tyrannus sit.

9 Cur genus id hominũ, quod Dionysiacos technitas, id est artifices bacchanales, aut histriones appellamus, improbis esse moribꝰ magna ex parte consueuerũt? An quia minime sese studio sapientiæ dedunt, eo s. q̃ in artibus necessarꝰs magnam ętatis suæ partem consumunt, vitamq; plurimũ traducunt incõtinentem, partim etiam cum inopia, quod quidem vtrunq; vitia & gignit, & auget. D

Cur veteres præmia certaminibus corporum posuerunt, sapientiæ nullꝰ quicquam statuerit? An quia iudices, quod ad ingenium attinet, vel præstantio- E
res, vel nihilo deteriores nimirũ esse ꝰs debent, qui inter sese certant. Quòd si homines sapiẽtia excellentiores certare deberent, præponereturq; prę̃mium, arbitris sanè sibi carerent: at vero in certaminibus gymnicis quisq; suo tantum aspectu iudicare integre potest. Item author ille p̃miorum tale suis hominibꝰ certamen proponere noluit, vnde inimicitiæ, seditiõesq; maximę exorirentur. homines.n. cum in
F re sui corporis aliqua improbãtur, non molestè omnino ferũt, neq; ꝰs infesti reddũtur, qui ita iudicarint. at si stolidiores iudicati sunt, iudicibus admodũ ipsis succensent, ægreq; vehementissime ferunt: quæ quidem res seditiosa, & stolida est. Ad hæc, præmium præstantius esse suo certamine decet: itaq; certaminum gymnicorum præmiũ optatius & præstantius, q̃ ipsa cõ certatio est: prudẽtia vero q̃dnã præmiũ p̃stantius esse possit.

Cur

11 Cur homo maxime aliud in-
G telligat, aliud faciat? An quia cō
trariorum eadē ſcientia eſt. An
quia mentis officium plura con
tingit, appetitus in vnum tantū
modo profluit. atqui homo mē
te magna ex parte viuit & ratio
ne: beſtiæ appetitu, ira, cupidita
teq; ducuntur.

12 Cur nonnulli pecunias acqui
rere, non impendere conſueue-
runt? Vtrum q̄ ſuis moribus vi
uunt. An oblectamine, quod in
ſpe poſitum eſt, alliciuntur.

13 Quam ob cauſam qui grauis-
H ter, & ſuauiſſime dormiunt, ni-
hil ſomniāt? An quia & ſenſus,
& intelligentia hominis tūc ſuo
fungi officio poteſt, cum animꝰ
tranquillatur, & requieſcit: qua
quidem requie, vel ipſa ſciendi
ratio conſtare videtur, quippe
quæ animū ſiſtat, atq; ex temera
ria agitatione in tranquillitatē
adducat. cum enim animus mo
uetur, vagaturq;, fieri nō poteſt,
vt aliquid vel ſentiatur, vel in-
telligatur. Ex quo fit etiam, vt
amentes ſint pueri, & ebrij, & in
I ſani: facit etenī calor, qui nimiꝰ
in his eſt, vt motu pluri mo, ve-
hementiſſimoq; inquietentur:
quo motu deſiſtente, prudētio-
res eſſe incipiunt. cum enim vis
illa intelligendi ſedata eſt, facilꝰ
ſiſtitur, rerumq; rationibus adſi
ſtit. Et quidē qui inter dormiē-
dum ſomniant, non alia de cau-
ſa videre ſibi illa videntur, q̄ſ in
telligentia conſtante, requieſcē-
teq;: quod quidem ſomno cōtin
git leuiori. iactaſ. n. animus no- K
ſter maxime in ſomnis, calore ſ.
qui vndiq; in partem ſe colligit
interiorem: atq; ita efficitur, vt
plurima vehementiſſimaq; illa
obſtante iactatione, nullū inter-
uenire ſomnium poſſit. Nec pu
tandū, vt animus tunc conquie
ſcat, & per ſe maxime ſit, cū nul
lum ſomnium trahitur, vt mul-
titudinis opinio eſt. ſed contra
omnino incidit, vt qui in motu
plurimo eſt, nec pauliſper quie-
ſcit, hic intelligere nequeat. Plu-
rimus aūt motus cum ſuauiſſi- L
me quis obdormiſcit, merito, ꝓ-
pterea eſt, q̄ tunc maxime larga
caloris copia in partem contra-
hitur interiorem. Animū vero
concitatum non ſolum inter vi-
gilandum, ſed ne per quietē qui
dem intelligere poſſe, argumen-
tum illud etiam eſt, q̄ ī ſomnis,
quos cibo īgeſto primos agimꝰ,
nulla facultas vidēdi ſomnĩ da
tur, cum maxime accidit, vt ani
mus propter cibum ingeſtū cō-
citetur: ſomniū vero ipſum oc-
currit, cum cogitantibus nobis,
& ante oculos rem ponentibus M
ſomnus accedit. Quapropter ea
maxime ſomniamus, q̄ agimus,
aut acturi ſumus, aut volumus.
de his enim maxime cogitatio-
nes, imaginationesq; obueniūt.
& qui inſtructi virtutibus ſunt,
meliora ſomnia vident, quod ēt
vigilantes meliora animaduer
tūt: qui deterius vel animo, vel
corpore ſunt affecti, deteriora
concipiunt, quippe cum etiam
affectio

affectio corporis faciat ad somni visionē. hoīs. n. morbo laborātis proposita quoq; animi vitiosa sunt, atq; ēt propter corporis perturbationē animus quiescere nequit. Melancholici ideirco in somnis crebro excitari consueuerunt, q̄ calore largiore vrgente, animus moueri æquo amplius cogitur: q̄ cum motus vehementior sit, merito dormire minime possunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA PRIMA.

Eorum, quæ ad oculos pertinent: cuius quæstiones. 30.

1 Vr oculo p̄fricato sternutare cessamus? An ob eam rē humoris respiratio moueatur. lachrymam. n. oculus perfricatus emittit: sternutamētū humoris copia excitatur. An quia pl⁹ caloris min⁹ corrūpit, absumitq;. Oculus autem perfricatus plus caloris sibi acquirit, q̄ nares cōtinēat: quam ob rē etiam si quis nasum perfricuerit, ipsum sternutamentum desistet.

2 Cur vno oculo exquisiti⁹ cernitur, q̄ duobus? An quia plures motus duobus, q̄ vno excitantur: quemadmodum oculis peruersis multiplicē agitari motum certū est. ergo duorū vnus motus nō est, vnius vnus & simplex est, itaq; efficit, vt exquisitius vno, q̄ duobus cernatur.

Cur homines irati oculis maxime erubescunt, pudefacti auribus? An q̄m oculi refrigerantur eorum, quos puduit. pudor. n. in oculis est, nec respicere valēt, quos pudor tenet. & timor quoque refrigratio loci eiusdem est. calor autē in partem transit aduersam, quæ posterior est: aures vero satis ex aduerso positę sūt: itaq; pudor̄ maxime erubescūt. Iratis porrò præsidium in eam partē tanquā violatā transmittit, quę & sensu, & motu facilior est: nam & in metuendo calor eā ipsam maxime deserit.

Cur altero oculo apprehēso, alter constantius cernat? An q̄a oculorū initia ex eodem dependent. cū igitur alter mouetur, cōmune quoq; illud mouet initiū, quo mouente, alter etiā oculus moueat necesse est. quam ob rē altero apprehenso, vis illa cōis tota alterū mouebit: itaq; pleni⁹ contendere poterit.

Quam ob causam qui cęci ab ortu naturæ sunt, calui nunquā efficiant? An quia humor cum redundat in capite, oculos vehementer infestat. qua de causa, q̄bus fluctiones oculos vrgēt, venas tēporum ferro candente Medici tangunt, quo humoris foramina obcæcent, atq; spiritescant, & caput quoq; dissecta cute, ob scalpere cōsueuere. Cùm igit̄ humor excrescens, vacansq; in capite oculis detrimento sit, fieri potest, vt minus humoris in cal

G uaria ob id ipſum cõſiſtat, quia magna parte lapſus ī oculos eſt: & cùm excremẽtis humorum, materiaq; inutili capillus proueniat, (quæ quidem in capite cæcorum ab ortu naturæ large redundant) merito nunquam iſti calui efficiuntur.

6 Cur hoſes, qui oculis prominentioribus ſunt, magis a fumo infeſtant? An quia fumus citisſime oculis protẽdẽtibus īcurſat.

7 Quam ob cauſam vtrunque aſpectum ſimul diuertere dextro, ſiniſtroq; verſus, & ad nares demittere, atq; ẽt alterum dextrorſus, ſiniſtrorſusq; deducere poſſimus: vtrũq; vero ſeorſum, alterum ſiniſtrorſus: alterũ dextrorſus ſimul diſtrahere nunq; poſſumus? Quinetiã deorſum, ſurſumq; haudquaquam ita cõuertere licet, quamuis facultas ſimul dimittendi in idẽ det, vt dictũ eſt? An propterea, q̃ quanquã duplex aſpectus ſit, ex eadẽ tñ origine, æquo modo nexus, aptusq; depẽdet. vbi aũt ita eſt, quoties alterum extremũ mouetur, reliquũ conſequat eodẽ neceſſe ſit: alterius enī extremi prīcipium extremũ reliquum eſt. Quòd ſi res vna ſimul, ac eodẽ in tempore nunquam in partes aduerſas moueri queat, nec aſpectus ita moueri poterit: quippe cùm ita committatur, vt extrema ī partes moueant aduerſas, ſiquidem alter ſurſum, alter deorſum mouebitur, initiumq; ſequi vtrunque neceſſe ſit, quod impoſsibile eſt. Oculorum vero limitas euenit, quia globi continentur prīcipio, quo & ſurſum, & deorſum, & latera verſus lubrico ſeſe vertere poſsint. Cum igitur ita poſiti ſunt, vt ſitu inuicem ſimili reſpondeant, atq; medium teneant, mouendi ſeſe ſurſum, deorſum, latusq; verſus, eodemq; in puncto ſibi pupillam habeant, tunc ſitu integerrimo cõſtant, præcipueq; mobiles circũagunt. at qui eodem in pũcto pupillas continẽt, limi quidem non ſunt, diſcrepare quãq; inter ſe poſſunt: & alīs parte alba retracta, nigrę nonnihil occulitur modo eorũ q̃ ſternutaturi ſunt: alīs in angulum exteriorem nigra conuellit, vt furioſis: alīs in interiorem mares verſus incumbit, vt tragicis, laruis, hominibusq; acerbis, ſeueriſq; ſunt. n. contuitu graui, cogitabundoq;. Quoties vero ſitu diſsimili globi poſiti ſunt, ſed puncto eodem radiī profluunt, aut ſitus ſimilis eſt, ſed punctum non idẽ, limis oculis hoiem eſſe neceſſe eſt. itaque hic ſuſpicit, & oculos cõtrahit: globũ. n. eundem in habitũ collocare conatur, atq; alterum firmũ continet, alterum agitat. Haud enim fieri poteſt, quin limus ſit, qui non eodem de puncto radios depromat, quippe q̃ dimotum contuendi principiũ habeat, perinde ille, cui res vna geminari oculo ſuppreſſo videtur. Ergo ſi oculꝰ ſurſum dimotus eſt, terminus inſpiciendi deorſum

A orsum est: sed si oculus lapsus de orsum est, terminus sursum habet. Oculo tñ vno situ suo dimoto moueri quidē res visa sursū, deorsumve ob idipsum videt, quia pupilla ita se mouet: sed geminari haud vnquā videri pōt, nisi duplex cōspectus sit, peruertaturq; ratio videndi. ita fit, vt strabonib⁹ res eadē geminari videatur. causam situs hēt, eo s. q̄ oculus non suo medio nexus, locatusq; est.

8 Quam ob rem qui cognomē
B lusciosi habuerunt, literas minutas scribere consueuerunt? mirū enim vt qui obtusis sunt oculis, rem faciāt, quā eorum facere interest, qui acumine valeant oculorū. Vtrum quia proxime posita magna esse videntur: illi autē oculis proxime admotis scribere solent. An quia contractis palpebris scribant: fit. n. per imbecillitatē, vt si laxatis, diductisq; oculis scribant, aspectus distractus, passusq; hebetescat: si adductis & conniuentibus, vniuer-
C sum deprōptus acutius videat. Quòd tñ angulum sformat exiguum, efficit necessario, vt exiguæ literæ scribantur.

9 Cur nonnulli post lippitudinē acutius videant? An quia purificati oculi sunt. fit. n. sæpe, vt exterior densitas pupillæ aciē arceat: q̄ lachryma emissa laxat, atq; resoluit. quā ob rem, psunt interdū q̄ mordēt, lachrymam euocāt, vt cepę: obsunt q̄ tm̄modo asiccant, vt origanum.

Cur vno videre oculo impa- 10
tibilius sit? An quia minus aīo, D
qui ita cernit, afficit: quo fit, vt minus affectionis contrahatur.

Cur distracta conspectuū so- 11
cietate, res vna geminari videatur? An, ꝓpterea q̄ oculi vtriusque radius non ad punctū idem deuenit: ergo q̄d bis noster aīus inspexit, inde geminum se inspexisse existimat. Proximum euenit, cum digitos mutatis vicib⁹ implicamus, itaq; aliquid tangimus: duo nanq; sentimus, eo q̄ vnum bis tangimus. E

Cur sensus dextri nihilo sini- 12
stris p̄stantiores sint, cùm in cæteris oībus sie extra sinistris commodiora habeamus? Vtrum ex consuetudine ita fiat. statim. n. cū nati sumus, vtrunq; sensum exercere incipimus. Pars autem dextra exercitatione insuescere, inq; frugē euadere meliorē vī: effici nanq; vtrinq; dextri per consuetudinem possunt. An q̄a sentire effici est. pars aūt dextra præstantior propterea est, q̄ efficacior: & affici peruicacior, q̄; F sinistra est.

Cur in cæteris dextra suis si- 13
nistris prę̄stantiora sunt, sensus nullus dexter suo sinistro interest? An quia parte sentiēdi vtraque pariter vti a prīo natali die consuescimus. Adde tamen q̄ ratio sentiendi affectio quędam est: dextrarum autem partium differentia in efficiendo, non patiendo sita est.

Cur exercitatio corporis incō 14

G moda oculorum acumini eſt? An quia exercitatio ſanguinem efficiat ſiccioré, ſicut ēt reliquū corpus. ſiccitas aūt totam cutē indurat, ergo vel eā, qua pupilla integitur. Quapropter hoīes natu iam grandes obtuſius vident: oculi nanq; ſenum tunica dura, ſimulq; rugoſa teguntur: itaq; vis illa conſpiciendi coopertur, & deliteſcit.

15 Cur homines luſcij cognominati, qui obtuſe vident, literas ſcribere minutiſſimas poſſint,
H cū rem minutam perſpicere illi valeant, qui acumine oculorū præſtant? An qa conſpectu ſunt imbecilli, palpebras contrahant in anguſtū. Cum.n. radius profluit vniuerſus, acutius explorare poteſt: contra laxo, diductoq; oculo, diffunditur, ob eamq; rē hebetaſcit. Ergo imbecillitas facit, vt palpebras contrahant in anguſtum. ꝙ cùm ex anguſto īſpiciant, exiguam magnitudinē videant, quantaq; vident, tanta
I perſcribant neceſſe eſt.

16 Sed cur ĩdem illi contractis palpebris videant? An propter ſui conſpectus imbecillitatem. Vt.n. manū reb⁹ ſepoſitis admouent, ſic palpebras iuxta poſitis perinde quaſi manum adĥciūt. quod ſanè faciunt, vt radius per locum ſeſe depromens anguſtiorem, congeſtior profluat, ne protinus ex patulo proficiſcens diſtrahatur. videt aūt is acutius, qui frequentior, collectiorque prodierit.

Cur non res vna geminari vi 17
deť, cū in lat⁹ oculum vertim⁹? K
An quia conſpiciendi primordium eadem item ī linea ſitum eſt. tunc.n. res geminari vī, cum illud mutatū ſurſū, deorſum ve
eſt. in latus vero nil refert, nili
vna etiam ſurſum moueat.

Cur in ratione videndi tantū 18
fieri poſſit, vt res vna geminari videatur, ſi quodammodo inui cem oculi locētur: in cæteris ſentiendi generibus fieri idētidem nequeat. An etiam in ratione tā L
gendi, cum digitos mutatis vicibus implicauim⁹, fit vt res vna duæ ſentiatur. in cæteris hoc idē fieri nequit, quia cętera mēbra, quibus ſenſio adminiſtratur, neque foras verſus deducta, neque bina tā inter ſe apta, colligataq; ſuo funguñ officio. Fit ita in ratione videndi, eadem de cauſa, qua in tangendo perplexis, vt dictum eſt, digitis. tactus.n. viſum æmulatur, & ſequitur.

Cur oculus ſiniſter nihilo im 19
becillior eſt, ſed æquo modo, at M
que dexter videre poteſt, cū reliquæ corporis partes omnes ſiniſtræ inualidiores, q̃s dextræ ſint? An quia pars dextra in eo diſcrepat a ſiniſtra, ꝙ efficacior eſt, non in eo, ꝙ affici aptior. Videndi autem vires non vt afficerent, ſed vt afficerentur comparatum a natura eſt.

Quā ob cauſam cùm cæteras 20
intuimur res, conſpectus noſter fatiſcit, atq; deterior reddiť: cū ad virides, & herbeſcentes inſpi

cimus,

A cim⁹, vt olera, cæteraq; his simi
lia, recreat, melioráq; euadit? An
conspectum in alba, nigrave in-
tendere minime possumus, pro
pterea q̃ vtrunq; id genus colo-
ris videndi viribus officit: colo
res aũt illi, quibus oculi acquie-
scunt, mediũ albi, nigrive obti-
nent: itaq; aspectus cũ mediocri
leniq; obuio afficiat, nihil debili
tat, immo vero corroborat, atq;
reficit. Et forsan quẽadmodum
cùm corpora nostra vehemen-
ter laborant, deterius hñt, cũ me
B diocriter, optime afficiunt: ita ẽt
oculi, cum ad res solidas conten
dunt, laborant, lassanturq;: cum
ad humidas, mollesq;, q̃ nihil si
bi obstat, passim oberrant, & li-
centia perliquescunt: cum ad vi
rides, q̃ istæ vt solidæ mediocri
ter sunt, ita satis humoris conti-
nent, neq; vllo detrimento affici
untur, & ad immorandũ in hi-
sce amplius innitunt, eo q̃ colo-
ris huiusmodi habitus modice
se conspectui offert.

21 Cur cætera meli⁹ vtroq; ocu
C lo cernimus, rectã versuum vir-
gulam vni literis admouẽtes in
spicimus exquisitius? An quia
radñ oculi vtriusq; non sine per
turbatione in idẽ cõcidũt, vt au
thores conspiciẽdi rõnum affir-
mant: itaq; cum vno inspicim⁹,
ad rectũ conspectũ, tanquã regu
lam meli⁹ quod rectũ est, depre
hendere, iudicareq; habemus.

22 Cur fumus oculos potius in-
festat? An quia ifirmisimi sunt:
infirmissima nanq; oía, quę cor
pori interserta occulunt. Idiciũ, D
q̃ acetũ, & quodq; acre carnem
non exteriorẽ, sed interiorem de
mordet. An quia laxiores, refer-
tiq; meatibus sunt, conspect⁹.n.
per quosdam meatus protrudũ
tur, & excidũt. itaq; qd his mor
dacissimũ est, cæteris corporis
partibus obuiũ subire densiora
non põt, sed perreptat, & deci-
dit. æquo modo & cepę, & q̃cun
que talia oculos mordent. Oleũ
oĩum maxime humorũ id facit,
quia tenuissimũ est, ob eamq; rẽ E
meatibus se expedite insinuat:
acetũ reliquis partib⁹ corporis
pro medicamento est.

Cur oculus solus omniũ mẽ- 23
brorũ non rigeat, cũ infirmissi-
mus sit? An quia opimus est, nec
carnis quicquam in se continet,
quod aũt tale est, securũ manere
a frigore põt. Haud.n. audiendi
sunt illi, qui ꝓpterea rigere ocu-
los negant, quia vis illa conspi-
ciẽdi ignis est. non.n. talis i ocu-
lo ignis est, vt calefacere valeat.

Cur lachrymæ, quas mœren 24
do emittimus, calidæ sunt: quas F
oculis laborãdo, frigidæ? An qa
frigidũ, quod incoctũ; crudũq;
est: calidũ, quod concoctũ. Lan-
guorẽ aũt oẽm ex cruditate pro
ficisci nullũ dubiũ est. q̃ cum la
chryma cruda eorum sit, qui va
letudine oculorum laborant, nõ
immerito frigida est. Hinc Me-
dici sudorem frigidũ argumen-
tũ grauis esse morbi existimãt:
calidum contra decretorium es-
se, & salutarẽ. cum.n. vacãs ma-

G teria multa eſt, ſatis a calore interiori cõcoqui minime põt: itaq; frigidã eſſe neceſſe eſt. cum pauca eſt, plene a calore victa concoquitur: morbos aũt copia vacãtis materiæ confici certum eſt.

25 Quare cũ partes corporis noſtri dextræ mobiliores ſint, oculus ſiniſter expeditius, q; dexter contrahit? An propterea, q; oſa ſiniſtra dextris humidiora ſunt: humidiora aũt cõtrahi plenius poſſunt. An dexter amplius effi cere poſſit: ſiniſter vel ex ſe, vt
H humidior, obſequentior ſit.

26 Quam ob cauſam cum & ſenex, & luſcius per imbecillitatẽ parũ oculis valeant, alter proxime admouet, ſi quid inſpicere vult, alter, pcul abducit? An qa diſſimilis eorũ ĩbecillitas eſt. Senex. n. quia videre non põt, vbi minus radĩ coeunt, rẽ videndã eò abducit, vbi viſur⁹ maxime eſt: procul. n. coire radĩ ſolẽt. Luſcioſus ille videt quidẽ rẽ iſthic põt, ſed quænã rei conſpectæ caua ſint, quæve excedant, diſcernere nequit, itaq; in his fallit. ca-
I ua quippe, & excedentia ſplẽdore diſcerni maxime põt: quẽ qm̃ procul percipere, quẽadmodũ rei obuiæ ingruat, nequeant, proxime adducunt.

27 Cur homo ſolus, aut certe maxime aĩantium oĩum oculis deprauet per limitatem? An quia vel ſolus, vel maxime comitiali morbo in tenera ætate laborat, cũ deprauari omnibus accidit.

28 Cur vni aĩantiũ homini trãſ-

uerti, deprauariq; per limitatem K
oculi poſſint? Vtrũ q; oculos minimo interſtitio diſcretos, è directoq; poſitos homo hẽt, perſpici idcirco mẽda in eo maxime poſſit. An quia cæterorũ animãtiũ oculi vnicolores maxime ſunt: nec deprauatio ſequereť, ſi vno quolibet colore põditus ocul⁹ eſſet. An quia ſolus ex omniũ animantium genere morbo comitiali rapiť: qđ genus morbi trãſuertere oculos, ſicut cætera etiã mẽbra põt. nonnullis tñ, vt ſero
L eo morbo vexari incœpere, ſic lumina ſero deprauantur.

29 Quam ob cauſam manu præ lucerna, aut Sole obiecta melius inſpicere poſſum⁹? An qa lucernæ, Solisve lux noſtris occurrẽs luminibus, reddit ſuã ob nimietatem infirmiora, quippe quæ rem etiam ſibi cognatam interimere prę ſua poſſit exuperãtia. at vero manu ita arcente, nec luminum acies offici poteſt, & res viſui obuia nihilominus in luce poſita eſt. vñ fit, vt & acies plenius agat, & res inſpectanda ni-
M hilominus videatur.

30 Cur manus dextra & pes dexter a ſuis ſiniſtris differunt, oculus & auditus nullo diſcrimine diſtant? An quia immiſta, ſynceraq; elementa ſuſq; deq; ſunt. diſcrimen vero ſitum in his eſt, quæ elementorum coitu cõſtãt. ſunt autem ſenſus iſti ſynceris illis, ĩmiſtiſq;: viſus ex igne, auditus ex aere.

Ariſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA SECVNDA:

Eorum, quæ ad aures pertinent: cuius quæstiones. 13.

1 CVr aures, quæ oĩum maxime partium nostræ faciei exangues sunt, rubore magis afficiunt, vbi nos pudor apprehẽderit? Vtrum q̃ peregrinus humor partẽ adire inanẽ aptus natus est: itaq; cùm calore per pudorem orto resoluitur, statim se in aures colligit. An quia temporibus appositæ sunt, quo versus maxime humor confluit. Cum enim hoiem pudet, cãlor se in faciem recipit, itaq; ruborẽ adducit: aures vero minimo in ea profundo extant, naturaq; calidissimæ sunt, & coloratę, nisi longe frigoris rigore obtorpuerunt. ideo hæc particula oĩum faciei particularũ coloris est optimi. quam ob rẽ passus dispersusq; C calor, q̃ per summa res tenet, rubicundas reddere potest.

2 Cur vrinantibus aures, dum inter mare sunt, rumpi soleant? Vtrum quia retentus spiritus impetu cogit vehementiori. An si causam hoc haberet, idẽ vel in aere fieri posset. An quod non cedit, disrũpi ocyus potest, & a duriori, q̃ molliori facilius. Quod itaq; inflatũ est, minus cedit: aures vero, vt dictum iã est, spiritu retento inflant: itaq; ab aqua, q̃ aere durior est, obtundunt offensæ, atq; rumpuntur. D

3 Cur vrinantes spõgias alligare auribus cõsueuere? An ne mare per vim occurrẽs aures rumpat. haud. n. ita stipatæ impleri, vt inanes, exẽptis spongijs, pñt.

4 Cur sordes auriũ amaræ? An quia putri sudore contrahunt, qui salsus, amarus est.

5 Cur spongiarij suas dissecant aures, & nares? An vt spiritum cõmodius reddant: hæc. n. esse spirandi itinera videntur. Laborare quippe difficultate spirãdi E eos affirmant, dum foras emittere aĩam non possunt, leuariq;, cũ propellentes extrudunt. Mirum tñ, si respirandi assequi facultatẽ refrigerationis gratia nequeant, sed esse id necessariũ magis videatur. An merito plus in retinendo laboris sit, cũ corpus extumeat, distendaturq;: spiritus vero foras spõte efferri posse videtur. An intus etiam tẽdere ita possit: cogitandũ tñ æque videtur. Plericq; vero lebete demisso, respirandi viã vrinatoribus moliuntur. haud. n. aqua lebes impletur, sed aera seruat ad demersum hominem vsq;: quippe qui erectus per vim dimittat, vt vndiq; æquali nutu descendat. nã si quantũlibet inclinauit, humore protinus interrumpente implea tur necesse est F

6 Cur nonnulli, cũ suas inscalpunt aures, tussiunt? An quia sẽsus audiendi foramen cũ pulmone, canaliq; ab aspitudine cogno

G minato ſortiť.indiciũ, ꝙ his ipſis repletis,obſceptisq; hõ ſurdeſcit.Humoris itaq; aliquid è frictione iſta auriũ liqueſcit, atq; ſ canalẽ,quem modo dixim⁹,per foramen illabitur, quod tusſim mouere poteſt.

7 Cur ſiniſtra auris ocyus magna ex parte perforata conſolidari,q̃ dextera põt'q̃circa, mulieres alterã marem vocant, alteram fœminã.An quia partes ſiniſtræ humidiores, calidioresq; ſint: q̃ aũt habitu huiuſcemodi
H ſunt,conſolidari poſſint facili⁹. Vnde in plãtis etiã tenellis, atq; viridibus coitus, concorporandiq; vnio facilius agitur. Et vero vlcera iuniorũ prompti⁹ cõpaginant,q̃ ſeniorũ.Argumentum,partes ſiniſtras eſſe humidiores,ꝙ molliores ſunt, atque effœminatiores.

8 Quam ob cauſam pudefactis aures ſummæ rubeſcant, iratis oculi? An quia pudor in oculis refrigeratio quædam cũ timore eſt: itaq; calor iure oculos deſe-
I rit.ꝙ cùm inde ſecedendũ ſit, ſo cũ ſui capacisſimũ petat neceſſe eſt,quales certo ſummæ ſunt aures.cæteræ nanq; partes longæ oſſibus omnes cõpactæ ſunt.Iratis contra calor in oculos, totãq; faciem reuocatur:ſed cõſpectior in oculis eſt, videlicet albi eorũ coloris ratione.

9 Cur auriũ ſonitus accito ſtrepitu ceſſet? An quia minorem ſtrepit⁹ amplior pellit, & eruit.

10 Cur ſi aqua lapſa in aurẽ ſit, oleum,quo humor effluat, ſtillamus? nullo nãq; humore alio effluere poteſt.Vtrũ,ut qm̃ oleũ per ſumma aquæ innatat, eiq; aqua p̃lentitate adhæret,effluente oleo aqua etiam ipſa effluat. An vt per lubricã aurem labẽs aqua excurrat. oleum enim vtpote leue,facit, vt propere labeſcere poſſit. K

11 Cur minus aures vrinantib⁹ rumpãtur,ſi oleum ſibi inſtillatum habentes, in mare interrũpant? An ratio,cur rumpi aures
L poſſint,ante expoſita eſt.oleum vero in aures ſtillatum facit, vt mare ſuperueniens relabi facili⁹ poſſit: quomodo in partes corporis exteriori perũcta fieri nouimus.labens autem ictum parti interiori auris nullũ inuehit, itaq; diſrumpere non poteſt.

12 Quam ob cauſam aures cum exangues adeo ſint,pudore erubeſcere poſſint? An res quæque ferri in eũ ſoleat locũ, qui ſui vacuus eſt. cũ ergo ſanguis efferri ſurſum calidus videat,aures maxime,partemq; inaniſſimã adit:
M itaq; rubore inibi afficit. Quod idem intelligendum de genis ẽt eſt. Adde quòd tenuiſſima cutis, quæ diſtẽta eſt,ita fit,vt rubor percipi in aurib⁹ præcipue poſſit.

13 Cur nemo oſcitãs aurẽ inſcalpere ſuam audeat? An quia mẽbrana etiam,per quam audim⁹, inflatur,cũ oſcitamus. indiciũ, ꝙ audiẽdi facultas tolliť, cũ oſcitamus.ſpiritus enim vt ſ os, ita

etiam

A etiam in aures interrũpens, mẽbranã expellit, ac prohibet, quominus ſonus ingrediatur. Quod eũ ita ſit, ſi ſedẽ audiendi, cũ oſcitamus, auriſcalpio tetigerimus, plurimũ membranã lędemus. Ictus enim ad obñcientem, renitentemq; ſpiritum, nõ ad cedentem inferetur, & membranã abiunctam ſolidis eſſe certum eſt: ẽre dolor ita moueri, vulnusq; excipi facile poteſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMATERTIA:

Eorum quæ ad nares pertinent: cuius quæſtiones. 18.

B 1 CVr ſingultus ſternutamento ſedari queat, ructꝰ nequeat? An qa nõ ꝓtis eiuſdẽ vtraq; iſta affectio eſt, ſed ructus ventriculi, ſingultus vero refrigeratio, cruditasq; ſpiritus, atq; humoris pulmoni cõiunctiſſimi ẽ. ſedes aũt cerebri rem cum pulC mone cõem ſortita ẽ: quod quidem ratione conſtat aurium. interdum enim ſurditas accidit, ſi mul et morbus ipſe auriũ in pulmonis vitiũ tranſit, & nõnullis tuſſis ſtatim moueẽ ſuas ſcalpentibus aures. locũ aũt ſternutandi rem naribus eſſe cum pulmone cõem reſpiratio docet, quæ cõis vtiq; eſt. ſternuimus itaq;, loco eo ipſo calefacto. calorẽ autẽ eius locus ſentit inferior, cuiꝰ ſingultus eſt. calor vero vim obD tinet & cõcoquendi. Quamobrem aceto ẽt, retentioneq; ſpiritus finiri ſingultꝰ leuior poteſt: ſpiritus enim retentus ſatis concalefacit. Vnde fit ẽt inter ſternutandum, vt ſpirãdi retentio idẽ obducta efficiat. Et conueniẽter quoq; expirãtia ſuperiori de loco educitur: quippe cũ fieri nequeat, vt quis ſternutet, niſi expiret. Impetus itaq; ſpiritum in tereluſum rumpit, diſpellitq;, q ſingultum ciere poteſt. E

Cur ſi quis ſternutaturus ocu 2 lum perfricauerit, minus ſternutet? An propterea q; ſternutamẽtum à quodã excitatur calore: fricatio aũt calorẽ ciere poteſt: qui calor, qm̃ locus, quo ſternutamus, oculis in propinquo eſt, alterũ ſternuendi calorem tollit, quẽadmodũ minor ignis ab ampliori emarceſcit, atq; abſumit.

Cur bis ſternuere magna ex 3 parte ſolemus, non ſemel, aut ſꝙpius? An quia binis naribus fumus. per vtranq; itaq; narem ve F nula partita diſcurrit, qua ſpiritus ſolet permanare.

Quam ob cauſam, qui Solem 4 aſpexerint, ſternutare magis cõſueuerũt? An quia Sol calefaciẽs mouet perinde, atq; qui nares penna ſolicitãt. idẽ enim vtriq; agunt: quippe qui per motũ calefaciẽtes ocyus ſpiritum ex humore eliciant, cuius excurſio ſpiritus ſternutatio eſt.

Cur ſingultus ſternutamẽto 5 finitur, & retentione ſpiritus, & aceto?

G aceto? An ſternutamẽto, qa ſpiritus cohibet inferior, atq; circũ obſiſtit: quẽadmodũ medicina parti ſupiori adhibita aluus ſentit, ac immutat. Spiritus retẽtione leuiores tolluntur ſingultus, eo q; exiguus ſpirandi impetus, ſi pauliſper retinuim⁹, vt i tuſſi deſiſtit, ſic etiã in ſingultu reprimitur, cogitur, ſtrangulat. Aceto idcirco ſedat, quia humor circumſtans, ac prohibẽs eructãdi licentiã, in ſpiritũ per vim aceti calefactoriã extenuat? Fit enim
H ructus, cùm vẽtriculi humor recaleſcens inflatur, atq; concoquitur: ſingultus vero, quoties ſpũs vacans ab humore in loco ſpiritui deputato retinetur. Hinc enĩ dum enititur, nec erumpere poteſt, diſtentionẽ inducit, quæ diſtentio appellata ſingultus eſt. Inde fit, vt ſingul⁹, vbi inalguimus, oriat. frigus enim humorẽ ſpiritui obductũ coangit, ſpirit⁹ circumuẽtus exilit, cuius cõmotio non niſi ſingultus eſt.

6 Cur aquam nonnullis frigi-
I dam in faciẽ fundim⁹, cùm è naribus ſanguis effluit? An ita calor intus ſe colligit, atq; circumobſiſtit, qui ſanguinem ſummũ reddit liquidiorem.

7 Cur ſternutamentum pro numine habetur, non tuſſis, neque grauedo? An quia de capite mẽbrorum præcipue omniũ diuino, vnde cogitatio eſt, ſuum ducit principium. An quia cęteri illi affectus ratione morbi eueniant, hic ſecus exultet.

Cur oculo perfricato ſternu- 8
tamenta deſiſtunt? An quia hu- K
mor ſic reſpirat: lachrymã quippe oculus poſt frictionẽ emittit: ſternutamentũ aũt humoris copia excitatur. An quia minor calor corripi ab ampliori, conſumiq; põt. oculus aũt perfricatus plus caloris ſibi acquirit, q; ſit, quem naſus complectitur. Hinc ẽt fit, vt ſi naſum quis perfricet, ipſum ſternutamẽtum deſiſtat.

Cur eruptio cęterorũ, vt fla- 9
tus, vt ruct⁹, ſacra haudquaquã habetur, ſternutamenti ſacra ha L
bita eſt? Vtrũ qm̃ cùm tres partes principes ſint noſtri corporis, caput, thorax, & aluus, flatusq; alui expiratio ſit, ruct⁹ vẽtriculi, ſternutamẽtum capitis, quæ pars ſacra præcipue eſt, ſpiritum hinc exeuntẽ, vt ſacrum veneramur & adoramus. An qa ſpiritus omnis eruptio, partes, quas modo dixi, melius ſeſe habere ſignificat. cùm enim min⁹ ſternuere queunt, ſpiritus erumpens leuat, ac mitigat. Ergo ſternutamentum quoq; bene caput M
valere, poſſeq; concoquere, indicio eſt. cùm enim capitis calor humorẽ, ſpiritumue conuincit, tunc moueri ſternutamentũ ſolitũ eſt. Quamobrẽ, moribũdos interdum ſternutatorio excitamus, tanquam ſi hoc affici nequeant, ſpes nulla ſalutis ſit. Perinde igitur quaſi bonæ indiciũ valetudinis partis optimæ, atq; ſacerrimæ ſternutamentũ adorant, beneq; augurantur.

Cur

10 Cur homo omnium maxime
A animantiū sternutare solitus ē? An quia foramina sui corporis obtinet latiora, per quæ spiritus interrūpere potest: his enim spiritu impletis sternuimus. Latiora aūt esse indiciū, q̄ omniū minime animantiū homo olfactu valet: foramina quippe tenuiora sentiunt exquisitius. Quòd si latiores meatus plus humoris, ac sæpius subeat necesse est, quo inflato sternutamētum moueri solet, tales'q̄ homo maxime ani-
B mantiū habet: merito sępissime sternuat, p̄sertim qui narib⁹ brevissimis est. sic enī humor cōcalefactus celerius effluere conuersus in spiritum potest: cęteris vero prę longitudine narium ante refrigeratur, quàm effluat.

11 Cur sternutamenta, quæ de medio noctis ad meridiem vsq̄ moueanť, damnem⁹, quę de meridie ad noctis mediū, approbemus? An quia cùm rem aliquā exordimur, tūc sternutamentū potius obseruandū sit. itaq̄ cùm
C rem agere pergimus, atq̄ inter initia sternuisse acciderit, amouemur, remq̄ incœptā prosequi temperandū censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vsq̄ noctis quasi initiū quoddā est: itaq̄ ominosum tātisper sternutamentū esse putamus, temperamurq̄ sternutare, ne pergentem quempiā ad agendū reuocem⁹. post meridiem vero, atque mediū vsq̄ noctis, finis veluti quidam est, tempusq̄ illi contrarium: itaq̄ contra tunc & existi D matur, & agitur.

Cur senes laborioſius ſternu- 12
tant? Vtrū q̄ his foramina, per quę spiritus permanare solet, adducta atq̄ coniuncta sunt. An qa senes facile eleuare nequeūt, p vim demittunt, atq̄ cōcaſsāt.

Cur si spiritum quis retineat, 13
singultus desistat? An quia refrigeratio est, quæ singultum inducat: quamobrem & qui timent, & qui algent, singultiunt. spiritus vero retentus partem corporis calefacit interiorem. E

Cur homines surdi è naribus 14
magna parte loqui cōsueuerūt? An quia pulmo eorū vitiatus ē: surditas enim detrimentū pulmonis est. vox itaq̄ ferri expedite nō potest: sed quemadmodū qui spirandi laborant difficultate, spiritū vniuersum suā ob imbecillitatē reddunt, sic vocē illi emittunt. Nituntť itaq̄ naribus, etiam dum loquuntur, qua vox protrudens sese, sono per attritū rancido illo profertur. fit enim vt verba per nares afformētur, F cùm pars nasi superior, qua per palatū foramina patent, causa ē: resonāt enim tintinabuli instar, ob claustri inferioris angustiā.

Cur sternutamentū solū non 15
dormiētibus, sed propè dixerim semp vigilantibus fiat? An quia fieri sternutamentum non pōt, nisi à calore, qui partē eā cōmoueat, qua effici solet: ex quo faciē Soli obn̄cimus, cū sternuere placet. Dormiētib⁹ āt calor int⁹

circū-

G circũobſiſtit.quam ob rem imę dormiẽtiũ partes calidiores red duntur,ſpiritusq; abundat:quæ quidẽ res cauſam habet,cur genitura ĩ ſomnis prę libidine profluat. Merito igitur dormientes non ſternutamus.cũ enim calor ſecedat capitis, qui ei⁹ partis humorem natus mouere aptus eſt, quo in aera extenuato, ſternutamentũ exultat,affectionẽ conſequentẽ illam obuenire nõ poſſe conſentaneũ eſt. Crepitus tamẽ inferius, ructusq; ſuperius dor-
H mientes magis, q̃ vigilantes extrudimus.Quòd enim vẽter inflari in ſomnis amplius ſolet,accidit,vt eius inflati humores loca ſibi proxima adeant:eo nanq; vel à ſpiritu per quietem excitocõpelluntur. Retinere enim potius,q̃ emittere poteſt, qui ſopitus eſt:itaq; intus calorẽ contrahit.at qui ſpiritum retinet,deorſum impellat neceſſe eſt:quippe cũ imum deferri ſpiritũ præter ſuam naturam ſit.vnde fit ẽt,vt perdifficile ſit ſpiritũ retinere.
I Quin etiã cur dormiamus, hæc eadẽ ratio eſt. cùm enim vigilia motus ſit, qui mẽbra ſentiendi officio accõmodata magis,cum vigilamus,exercet, conſtat ſomnum poſſe accedere,cùm eadem illa membra quieſcunt.Cùm vero vis ignea ſit, quæ mẽbra corporis nr̃i mouere poſſit, & hæc intus ſe contrahat,circũſiſtatq;, in ſomnis caput relinquens, qđ ſenſus retinet oẽs,tunc maxime ſenſuum ſedes quieſcere poſſint, quæ quidem res cauſam afferat K dormiendi.

Quam ob cauſam, vbi ſternu 16
tauimus,aut minximus,mẽbra noſtra inhorreſcere ſolent? An quia vtraq; re illa venę aeris inanes redduntur, quem calidum ante cõtinebant. inanis aer extrinſecus ali⁹ſubit illo frigidior, qui ante in venis fuerat, q̃ ſternutaremus,aut mingeremus.q̃ cùm talis ſubeat aer, merito facit,vt membra inhorreſcant.

Cur ſingultus ſternutamẽto 17
deſiſtere poteſt? An ,ppterea, q̃ L
ſingultus non quẽadmodum ructus à ventre, qui cibi conceptaculum eſt, ſed à pulmone proficiſcuntur,quod maxime refrigeratione, aut rigore, aut dolore, aut medicatione ſuperiore accidere ſolet.q̃ enim membrum id calidũ ſua natura eſt, quoties refrigeratum ſit,totum admittere ſpiritum non poteſt, ſed bullas quodãmodo excitat. Quam ob rem,retento ẽt ſpiritu,ſingultus finitur: ſic enim pars iſta recalẽſcere incipit.& aceto quoq; hau M
ſto,deſiſtit: qm̃ vis aceti calefactoria eſt. Cum itaq; calidum quod q; concalefactũ reddetur, ſedesq; cerebri foraminibus peruia pulmoni reſpõdeat,efficitur vt retentio ſpũs, quæ ſternutationi anteceſſit,repreſſusq; deſuper illatus,affectionẽ iſtã pulmonis mẽbri calidi abigere valeãt.

Cur homines capillo criſpo, 18
& tortili magna ex pte reſimiores ſint? An ſi criſpitudo ſita in craſſi-

A crassitudine est,& crassitudo nō sine duritia cōstat,& durus sanguis calidior est, & calor materiam excrescere inutilem minus patitur, & os ex vacāte materia cōsistit, & cartilago non nisi os est,merito diminutio nasi cōsequatur. Indicium ætas adhibet puerilis:sunt enim pueri omnes naso resimato.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA QVARTA:

Eorū, quæ ad os, & ad ea quæ in eo sunt, pertinent:cuius quæstiones. 12.

B 1 QVr homines qui raris dentibus sunt, vitam longe agere nequeāt? An ꝙa longeanimantia viuunt, quæ dentiū ordine p̄dita sunt numerosiore, vt mares q̄ fœminæ longius:viri nāq; diutius q̄ mulieres.atq; in pecudum genere, cęterorū q̄ animaliū perspici identidē licet. Qui C itaq; raris dentibus sunt,habere quasi pauciores indicantur.

2 Cur dentes,qui longe solidiores, q̄ caro sunt, frigus amplius sentiant, q̄ caro? An quia meatibus nitunt infixi tenuib⁹, quorum exiguus calor celeriter à frigore vincit,mouetq; dolorem.

3 Cur dentes frigidū amplius, q̄ calidum sentiant: caro è contrario? Vtrū propterea, ꝙ caro mediocri,tēperatoq; habitu est, dentes vero ꝑfrigidi sunt, itaq; rem frigidā sentire plenius pos- D sunt.An qui meatibus continentur tenuibus,quibus calor inditus exiguus est: itaq; re aduersa potius patiunt. caro quia calida est, vt nihil affici à frigido pōt, ita calidum compendio sentit. ignis enim quasi igni adiicitur.

Cur lingua rerū index plurimū 4 esse potest? nam & febris ardentioris,& grādinū,si quæ insunt, & pecoris versicoloris varia ē. An quia humoris capiens est,& super pulmone posita, vnde fe- E brium principiū ducitur.versicolorum aūt ratio referri ad humorum varietatē debet. inficit tñ id primum, per quod humor primū manat, colaturq;, cuius generis lingua est. Grādines vero lingua propterea contrahit, ꝙ inanis, spōgiosaq; est:quippe cùm grando veluti panis incoctus,crudusq;,parte interiore corporis nasci soleat.

Cur lingua amara,salsa,& aci 5 da fieri pōt,dulcis non pōt? An ꝙ naturæ corruptiones isthæc F sunt:constantiam vero ipsam, naturamq; sentire nequaquam fieri potest.

Cur totidē coloribus lingua 6 euariat,quot cutis? Vtrum ꝙ ea quoq; in membrorum numero exteriorū recipitur, quanquam in ore abdita est. verū quia prętenui cute integit, vel minima in ea varietas deprehēdi potest. An ꝙ aquæ rō est, quæ facit,vt colores mutentur:lingua aūt affici ex potione maxime pōt.

Cur

7 Cur halitum ex ore tum cali
G dum, tum frigidū reddere poſſu
mus? quippe qui frigidum efflē
mus, calidum vero exhalemus.
indiciū ꝙ manus ori admota ex
halanti calefieri pōt. An vtroq;
modo aer commot⁹ calidus eſt.
ſed qm̄ qui efflat, nō vniuerſum
aera mouet, ſed ore anguſtiori
extringit, paucū expirat, quod
multum externi aeris excitat.
Itaq; calor ore profectus, paſſus
in eo ſuam ob exiguitatem deli-
teſcit: at ꝙ exhalat, vniuerſum,
H ob eamq; rem calidiorē expirat.
eſt enim efflatio ſpirit⁹ ſtrictim
protruſus: exhalatio vero ſpiri-
tus vniuerſim profuſus.

8 Cur ſi vehemēter, vniuerſūq;
expirarimus, iterū expirare ne-
queamus? quod idē in reſpiran-
do ēt accidit: bis enim ex ordine
id facere nequimus. An qm̄ alte
rum dilatatio, alterum contrac-
tio loci eſt: idcirco quadanten⁹
non vſquequaq; poſſunt. con-
ſtat igitur ambo viciſſim fieri
I eſſe neceſſum, bis vero ex ordi-
ne poſſe neutrum.

9 Quam ob cauſam cū alius lo
cus ſit, qua cibus, potusq; tran-
ſeunt, alius, qua ſpiramus, vbi
grandiorē buccellam deuorauī-
mus, ſtrangulemur? An nihil ab
ſurdū id eſt. nō modo enim ſi ali
cuius interuentu locus ſpirandi
ſtipatus ſit, verū & ſi adductus
ſit extrinſecus, æque, immo ma
gis abſtrāgulamur. iſthæc vero
,pxima inter ſeſe poſita ſunt, quo
cibū excipim⁹, & quo ſpiram⁹.
quare vbi iuſto amplius fruſtū K
incidit, locū ſpirādi proximum
adducit, inſtringitq;, vt via ſpi-
ritui omnis denegetur.

Cur hoīes, qui virgulam ſuæ
palmę ductā per totam latitudi 10
nem habent, vitæ longiſſimæ eē
poſſunt? An quia breuis ætatis,
imbecillaq; ſunt, quæ artuū be-
neficio carent. Imbecillitatis in-
dicium ætas prima, atq; tenerri
ma affert. vitæ aūt breuis teſti-
monium dat genus oē aquatile:
quæ cū ita ſint, coartata, compa
ctaq; oīa cōtra ſeſe habere liqui- L
do eſt. quo in genere illa ēt ſunt,
quę cū ex natura artubus maxīe
careant, articulari tñ contigerit.
palmæ aūt partem interiorē pe-
nitus carere articulo certū eſt.

Quā ob cām dum longe ſpira
mus, vēter trahētibus adducit, 11
reddētibus diducit, atq; replet?
veri enim ſiſſe dixeris eſſe, vt cō
tra veniat. An quia cum reſpira
m⁹, vēter adductis coſtis ī imū
cōprimit: idcirco diſtēdi in am-
pliorē molē folliū īſtar appeat. M
Quā ob cauſam ſpirare neceſ 12
ſe habeam⁹? An quēadmodum
humor diſſolui ī ſpiritū poteſt,
ſic ſpūs tranſire pōt in ignem.

Calor itaq; naturalis, vbi bo
nam ſpiritus partē in ignē con- 13
uertit, dolorē admouet, atq; etiā
meatus diducit, & ampliat. quā
ob rem ignē cū ſpiritu expelle-
re coginur: quib⁹ extruſis mea-
tus cōtrahunt atq; reſrigerant:
itaq; dolor iterū tentat. rurſum
igitur aerem trahimus: atq; vbi

poſthac

A posthac spirandi meatus patefecimus, vocēq; reddidimus, ignis iterū oritur, atq; iterū præ dolore spiritū reddim⁹, idq; vicissim ordine perpetuo agimur: sicuti ēt palpebras agitare solemus, vt corpus oculorū refrigeretur, assicceturq;. & vero cum ambulam⁹, ingressui nostro attēdim⁹, s. ex ordine gubernandi, atq; regēdi, quem vis nostra intelligendi percōmode astruit. Hunc ergo in modū spirandi quoq; vsum exequimur: ingenio quippe tra
B hendi aeris reddimus, atq; illico rursum attrahimus.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA QVINTA:

Eorum, quæ ad tactum pertinent: cuius quæstiones. 10.

1 QVr inhorrescere magis solemus, cū alius modo quodā nos tangit, q̄; cū nos ipsi tan-
C gimus? An quia tangendi sedes rem plenius externam, q̄; suam sentit: quod enim natiuum, atq; insitum est, id sensum effugit. Qui netiā quod clanculo atq; subito fit, terribilius certe occurrit. met⁹ aūt refrigeratio q̄dā ē. at vero tactus extraneus pr̄ę suo vtrūq; id hēt. Deniq; affici vnū quodq; ab alio vel tātundē, vel magis aptū natura est: quod ēt in titillando constat accidere.

2 Cur in alis, & pedū vestigijs titillamur? An pp cutis tenuitatem. An quia tactus earum partium insolens est, vt etiā auris. D

3 Cur non eisdē in rebus inhorrescere oēs soleamus? An quēadmodum nec in eisdem oēs delectamur, nec in eisdem angimur oēs, ita nec in eisdem omnes horrescimus. Quædā enim refrigeratio æqua omnibus ratione inuehitur. sed alij tamen, cū vestis rumpitur, inhorrescūt: alij, cùm serra vel acuit, vel trahitur: alij, cùm pumex secatur: alij, cum lapillus mola perfrangitur. P

4 Quam ob causam cùm æstas calida, hyems frigidissima sit, corpora tactu frigidiora p ęstatē sint, q̄; per hyemē? Vtrum qm̄ à sudore refrigerari corpora possint, qui, vt fieri per æstatem solet, sic ab hyeme alienus est. An quia in contrariū tempori tum frigor, tum calor circūobsistit, intusq; per æstatem calor refugit: itaq; sudorem potest exprimere. per hyemem vero vis frigoris arcet, & corpus perinde quasi terra euaporat. F

5 Quæ nam causa pilos inhorrescere faciat? An merito cute cōtracta exurgant, q̄ cōtrahi tū à pleriscq; alijs affectionibus pōt.

6 Cur nemo seipsum valeat titillare? An ne ab alio quidē titilletur, si rem pręsensit, vel potius si ipsum videat titillantem: ergo minime titillari quis possit, si quæ tactio affertur, non lateat. Risus vero lapsus quidā, & fraudatio ē, qua cū i sede p̄cordiorū.

quis

G quis verberatur, ridet: haud enī locus quilibet eſt, quo ridemus: clandeſtinū aūt oē fraudulentū eſt. Qua de cā fit, vt illa eadē res & moueat riſum, & nō moueat.

7 Cur labris maxime intitillamur? An quia membrū, quod titillari poſſit, non longe à ſede potiſſimum ſentiēdi abeſſe debet: labra aūt eo maxime in loco poſita ſunt: ſed omniū maxime locorū capitis propterea titillant, H ꝙ carne ex toto conſtant, quare mobiliſſima eſſe poſſint.

8 Cur ſi quis locū noſtrarū alarum moueat, in riſum continuo labamur, ſi quā aliā moueat partem, nullā poſſit ridendi cauſam adhibere? Et quæ nā ratio eſt, cur naribus penna tentatis ſternutamentū moueatur? An quia loca quædā venularū habemus, quibus vel refrigeratis, vel cōtra affectis, venulæ ipſæ aut humectātur, aut in ſpiritū ex humore diſ I ſoluuntur, quēadmodum ſi venas ceruicis dormienti quis premat, lętitia itaq; geſtiens concalefactio quædā eſt: ſpiritū autē, cùm redundarit, foras mittim⁹ vniuersū. Sternutamēti quoq; rō illa eadem eſt. cū enim penna mouemus, atq; tepefacimus nares, humor in ſpiritū ſoluit, quē mox redundantem expellimus.

9 Cur ſępenumero vſu euenit, vt ingeſto cibo inhorreſcamus? An ꝙ cib⁹ frigidiuſculus admiſſus vincit principio magis naturalem calorem, quàm vincitur.

10 Quam ob cauſam quod digitis vice mutata implicatis circū K agitur, duo eſſe videatur? An ꝙa duplici ſentiendi parte attingimus. nunquā enim fieri poteſt, vt lateribus digitorū exterioribus vtriſq; idem cōplectamur, & agitemus, dum manus ordinem ſuum obtinet naturalem.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA SEXTA.

Eorum, quæ ad faciem pertinent: cuius quæſtiones. 3. L

1 VT faciē effigiare cō ſueuerūt? Vtrum ꝙ quales nā ſimus, ea ipſa corpis parte intelligi poſſit. An ꝙ ea p̄cipue qui ſim⁹, agnoſci pōt.

2 Cur faciē maxime ſudare ſolemus, quæ carnis oīno expers, atq; gracilis eſt? An ꝙ ea propēſiora ſunt ad ſudorē, quæ humida, laxaq; ſunt. Caput autē tale M eſt, quippe ꝙ humorē ſuum plurimū habeat, quē venæ tendentes inde declarant, & deſtillationes, quæ è capite venire ſolent. Cerebrum item humidum eſt, & foramina capitis permulta. Capilli profecto foraminū multitudinē foras vſq; productā latiſſime indicant. Sudor igit̄ non ex parte inferiore, ſed ex capite oritur. quāobrem frons prima, & maxime ſudat: prima enim ſubiecta vertici eſt: humor autē deorſum, non ſurſum fluit.

Cur

3 Cur in facie maxime tubercu
A la oriri solent, quos varos voca-
mus? An qa locus iste rarus, atq; humidus est. indiciū pilorū eruptio, & sentiēdi potentia faciūt. Tuberculorum aūt genus id veluti pustula, minutusq; abscessus cuiusdā incōcocti hūoris est.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA SEPTIMA:

Eorum, quæ ad totum corpus pertinent: cuius quæstiones. 6.

B

1 QVam ob causam cùm corp⁹ assidue fluat, defluxusq; ab excrementis, pficiscaī, leuari nō pōt, nisi exudet? An qa nō satis secerni sic pōt, diutius tñ secerniī. Cū enim ex hūore mutaī in aera, plus certe oriī ex minori. plus nāq; qđ secerniī est: quare qpe ampliori secerni necesse est.

2 Sed cur ita fiat? An qa foramini⁹ longe anguſtiorib⁹ effluit.
C Pars enim hūoris lenta, glutinosaq;, vt excerni pmista cū liqda pōt, ita cū spiritu nequit: q̄ qdē res maxime infestat. Quapp vomitus magis, q̄p sudores leuare queūt: qm̄ ñ partē illā lentā secū educūt, ut q crassiores, corpulentioresq; sint. An ēt q̄p locus, q partē hūoris lentā, glutinosamq; cōtinet, semot⁹ à carne ē, vētri aūt in ꝓpinquo manet. aut.n. in eo, aut i uicino lentū illud cōtrahiī: vñ fit, vt aliter educi vix possit.

Quā ob cām frictionis carnē augeāt? An quia vim p̄cipuā ob D
tinēt augēdi ea, q̄ nostro in corpore calida habemus. molē qdē adipiscīī ampliorem, qđ assidue ip̄m in motu ē, sursumq; efferī, & in spiritū humores extenuat intestinos, quæ certe fieri in pfricando videmus. quare vbi vsus defuit pfricādi, corp⁹ decrescit, atq; minuiī. An ita fieri possit, vt vel p alimentū auctior caro reddaī, cōcalefaciendi, s. beneficio. calidū enim oē humoris detrahēs est: alimentū aūt, quod in E
carnē digeriī, humidū est. plus quoq; alimēti caro ex laxitate si bi admittit, quippe q̄ laxior copiosius capere instar spōgiæ possit. Frictio aūt nimirū carnē elaxat, & spiritib⁹ reddit opportuniorē, & phibet, quo min⁹ inutiles coitiones ī corpe cōtrahanī. quæ si absunt, tabes nulla consequit, *vitiosum enim illud ieiu- * ἀτροφία
mū corpis, & tabes nasci ex materia solet, q̄ inutilis cōgesta est. Quòd si caro spiratior, laxiorq;, F
atq; æquabilior sit, molē capiat ampliorē cōsentaneum est. nā et alimenti capacior, & excrementorum secernentior redditur.

Quā ob causam vbi perfrixi- 4
mus, eodē à calore uehementius vrimur, atq; dolemus? Vtrum q̄p caro sua densitate calorē interrūpentem coercet: quare plumbū calidius, quam lana est. An quia caloris transitio p vim agiī, qm̄ corpus strictū à frigore constat.

Cur siccæ frications carnis so 5

G liditatẽ molianť? An ꝙa caro per frictione recaleſcit, humor cõſumiť. Adde ꝙ caro ꝓfricata dẽſať. ꝙ autẽ frictionẽ, attritũq; plenio rẽ experiunť, oĩa maiorẽ in modum dẽſari, reddiq; ſolida cõſueuerũt: qđ multis in rebus plane intelligi põt. Nã & farina, & terra, & reliqua generis eiuſdem, ſi aq̃ infuſa trahas, humida tituba bũt, & fluida: ſed ſi plenius atteras, longioremq; tractationẽ adhibeas, ſpiſſeſcunt, ſolideſcunt,
H lenteſcuntq; celeriter.

6 Cur ampliꝰ frictio, q̃q; curſus corpus implere põt? An ꝙa curſus carnẽ refrigerat, nec alimẽti reddit capaciorẽ, ſed pars ĩ imũ conuertiť, pars à naturali calore penitus extenuata tranſit in ſpiritum. at manus carnẽ permulcet, laxat, capacẽ alimonię facit. Et vero exterior iſta intẽtio premendo, ſtipãdoq; refringit interiorum impetum, obſiſtensq; ar
I ctius continet, & carnẽ attollit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA OCTAVA:

Eorum quæ ad colorem pertinent: cuius quæſtiones. 10.

1 Vr oleũ, & cera Solis calore candefiũt, caro nigreſcit? An illa Sol propterea cãdefacere poſſit, ꝙ humorẽ nimiũ eximit: nigricat enim ꝓ naturam, quod præhumidũ eſt, ꝓꝓ humoris terreni miſtionẽ. carnẽ vero ꝙ nul K
lam inde humoris copiã detrahit, adurit, atroq; afficit colore.

Quã ob cãm piſcatores, & pur 2
purĩ, & oĩno qui rẽ exercẽt marinã, ruffo ſunt oẽs colore? Vtrũ ꝙ mare ſua ſalſugine calidũ, & ſqualidũ eſt: tale aũt quodq; pilos cõficere rufos põt, vt lixiuia, vt auripigmentũ. An patte exteriore cãlidiores, interiore frigidiores reddãť, eo ꝙ ſumma corporis viciſſim modo madefiũt, modo à Sole reſiccãtur, idq; perpetuo agiť. Itaq; pili afficcati ex L
tenuantur, & rutilantur: & oẽs quidem incolæ plagæ ſeptẽtrionalis rufo ſunt pilo, & tenui.

Qua de cã curſus, quẽ induĩ 3
agimꝰ, & olei ſub veſtẽ punctio pallidulos reddat? An ꝓpterea ꝙ vt ſpiratio cõmoda gratũ affert colorẽ, ſic obſeptio, & ſtrangulatio cõtra afficiat neceſſe eſt. Quòd itaq; humor paſsus per ſumma corpis cũ incaluerit, refrigerari non quit, pallorẽ facile trahit. quod idẽ vtrũq; illud ſu- M
dor, & oleũ ſub amictum cõmittit: calor.n. introcluditur, atq; arcet. Curſus vero, quẽ nudo corpore agimꝰ, colorẽ pręſtat amœniorẽ, ſ. rõne cõtraria: delibamẽta quippe excremẽtitia, q̃ ſubſiſtunt, aer refrigerat, corpusq; ita diſſlat, euaporaturq; cõmodius. Adhæc oleũ cũ tenue, atq; humidum ſit, ſubter perunctum, meatusq; corpis interſepiẽs, neq; humorẽ ac ſpiritũ è corpe ꝓfluere ſinit, neq; ſpiritũ exteriorẽ admitti

A mitti patiť. quapropter materia vacãs in corpore humida, putre
scens pallorẽ inducere potest.

4 Qua de causa spiratio cõmoda colorẽ parit amœniorem? An quia pallor putredo quædam ꝑ summa corporis est. cùm itaq; humor summũ obtinens corpꝰ, calidus ẽ, ut palleat accidit, nisi refrigeretur, diffletur q;.

5 Quare q mediocriter insudarint, statim ab exercitio colore hilarant amœno, athletæ vero pallidi lõge euadũt? An quia la-
B bor mediocris colorẽ leuiter ꝓuocat, & ad corpis summa inuitat: nimius uero cũ sudore, & spiritu extrudit, dũ corpus inter laborandũ rarescit, atq; laxatur. Cũ igit calor ꝑ summa residet corpis, color ille exultat, quẽadmodũ calefactis, aut pudefactis euenire solitũ est. vbi vero inde euanuit, pallor continuo succedit. Cęteri itaq; mediocriter se exercent, athletæ prorsus vehementer laborant.

6 Quã ob causam q se exercẽt,
C amplius â Sole vruntur cùm sedent, q; cùm mouẽtur? An cùm in motu sunt, aera agitant, itaq; spiritu quasi ventilantur: cũ vero sedent, quia aer immotus est, vim Solis acriorem experiunt.

7 Cur Solis calor summũ adure re ꝑt, ignis nõ põt? An qa Sol tenuior est, carnẽ subire amplius põt: ignis vero ẽt si adurat, per summa tm̃ colorẽ ĩducit nigrũ, quas phœdas nominãt: interius aũt subire minime potest.

Cur ignis hoĩem nigrũ nõn 8
reddit, fictile reddit: Sol contra D
hoĩem nigrore afficere põt, ficti
le nõ põt? An nõ eadẽ vterq; ratione agit, sed Sol adurẽdo nigrificat, ignis fictilẽ replet, obducit q; fuligine, q̃ fauilla prętenui, dũ carbones franguñ, sil' & flagrãt, cõtrahit. hoĩem nigrũ Sol reddit, ignis minime: qm̃ Solis calor lenis, mollis q; ẽ, & præ sua tenuitate cutẽ ipsam leniter per summa adurit, qm̃ itaq; carnem nõ attingat, dolorẽ nullũ põt in
E fligere: qm̃ vrat, nigrorẽ iuehit. Ignis, pfecto vel nihil tangit, vel intro irrũpit: nã arbusta quoq; igni atra reddunt. verũ hic non eatenꝰ tantũmodo vrit, quatenꝰ color ater se pandit, & auget.

Cur hoĩes cũ senescũt, nigrio- 9
res reddant? An qa res oẽs, excepto situ, nigriores, cũ putrescũt, euadãt: senectus aũt nõ nisi quędam putredo est. Ad hæc cũ sanguis siccescens nigrior reddi so-
F leat, merito senes sunt nigriores: sanguis etenim ẽ, q nr̃a corpa colore intingere valeat naturali.

Quã ob cãm oleũ Sol eãdefa- 10
cit, carnẽ nigrificat? An qa olei terrenã eximit partem q̃ nigroris cã est, vt ẽt vinũ sortis rõne terrenę nigrũ est. Carnẽ vero nigrã propterea reddit, qm̃ vrit. terrenum nanq; oẽ cùm vritur, nigrum effici solitum est.

Sectionum duarum de quadraginta Problematum finis.

ARISTOTELIS
QVAESTIONES MECHANICAE,

Nicolao Leonico Thomæo interprete.

Quæ ſit artis Mechanicæ facultas.

G Iraculo ſũt ea quidẽ, quæ natura cõtingũt, quorum ignorantur cauſæ: illa vero, quæ prẽter naturã, quæcunq; ad hominũ vtilitatẽ arte fiũt. In multis enim natura ei, quod nobis vſui eſſe põt, contrariũ facit. natura etenim eundem ſemper habet modũ, et ſimpliciter: vtile autẽ multifariam cõmutatur. Quando igit quippiam præter naturã oportuerit facere, difficultate ſua hęſitationem præſtat, arteq; indiget. quã ob rem eã artis partẽ, quæ huiuſmodi ſuccurrit difficultatibus, Mechanicã appellamus. Quẽad modum enim Antipho ſcribit poeta, ſic ſe res habet: arte enim ſuperamus ea, à quibus natura vincimur. Huiuſmodi aũt ſunt, in quibus & minora ſuperãt maiora: & quæcunq; momentum paruum habẽtia, magna mouẽt pondera: & oĩa ferè illa, quæ mechanica nũcupamus, phlemata. Sunt autẽ hæc neq; naturalibus oĩno quæſtionibus eadem, neq; ſeiugata valde: verum mathematicarum contemplationum, naturaliumq; communia.

H

I

k

De dignitatibus, admirandisq; Circuli proprietatibus.

DE numero aũt eorũ, quę hoc in genere dubitanẽ, illa eſſe dicuntur, quę circa vectem fiũt. Abſurdum enim eſſe videt, magnũ moueri pondus ab exigua virtute, cũ pluri præſertim pondere. quod enim ſine vecte quiſpiam mouere nõ poteſt, idipſum ponderis citius mouet, vectis ad illud põdus adiungẽs. Omniũ aũt huiuſmodi cauſæ principiũ habet circulus. Iſtud vero rõne contingit: ex admirabili etenim mirandũ accidere quippiã, non eſt abſurdũ.

L

Maxime aũt eſt admirãdum ſimul cõtraria fieri. Circulus vero ex huiuſmodi eſt cõſtitutus. ſtatim enim ex cõmoto effectus eſt, & manente, quorum natura ad ſe inuicẽ eſt contraria. quam ob rem iſthæc cernentes minus admirari conuenit cõtingentes in illo cõtrarietates. In primis enim lineæ illi, quæ circuli orbẽ amplectitur, nullã habenti latitudinẽ, cõtraria quodammodo ineſſe apparent, concauum, ſ. & curuum.

M

A curuum. hæc aũt eo à ſe inuicem diſtant modo, quo magnum & paruum. illorũ etenim medium eſt æquale; horũ vero rectum. quapropter cùm ad ſe inuicem cõmutantur, illa quidem prius æqualia fieri neceſſe eſt, q̃ extremorum vtrũlibet: lineam vero, rectam, qñ ex curua cõcaua, aut ex huiuſmodi rurſum curua fit, & circularis. Vnum quidem igitur iſtuc abſurdũ ineſt circulo.

Alterum aũt, q̃ ſimul contrarijs mouetur motionibus. ſimul
B enim ad anteriorẽ mouetur locum, & ad poſteriorẽ. Et ea, quę circulum deſcribit, linea eodem ſe habet modo ex quo enim incipit loco illius extremũ, ad eundem rurſus redit. illa enim continuo cõmota, extremum rurſus efficitur primũ. q̃ ob rem manifeſtum, q̃ inde mutatũ eſt. quapropter (vt dictum eſt prius) nõ eſt inconueniens ipſum miraculorum omnium eſſe principiũ.

Ea igitur, quæ circa librã fiunt, ad circulum referuntur: quæ vero
C circa vectem, ad ipſam librã: alia autẽ ferè omnia, quæ circa mechanicas ſunt motiones, ad vectem. Prętera etiam, qm̃ vnica exiſtente, quæ ex centro eſt, linea, nullũ aliud alĩ, quæ in illa ſunt punctorũ ęqua velocitate feratur, ſed citius ſemper quod à manente termino eſt remotius, pleraq; miraculorũ accidunt in circuli motionibus: de quib⁹ in ñs, quæ poſthac adducent, quęſtionibus erit manifeſtum.

Quoniam autem ſm contra- D
rias ſimul motiones mouet circulus: & alterũ quidem diametri extremum vbi A, in ante mouet, alterũ vero vbi B, ad retro: efficiũt nõnulli, vt ab vnica motione multi contrario ſimul moueant circuli: quẽadmodũ ſunt illi, quos in locis ꝓponũt ſacris, aneos, & ferreos fabricãtes orbiculos. Si enim A B circulũ alter cõtigerit circulus ſi quo C D, mota circuli in quo A B, diametro ſi ante, mouebit C D ad retro, diametro circuli vbi eſt A, circa idẽ E
mota. In cõtrariũ igit mouebit circulus vbi C D, ad illũ vbi A B. & rurſus ipſe cũtiguum vbi E F, in contrarium ſibiipſi mouebit propter eandem cauſam.

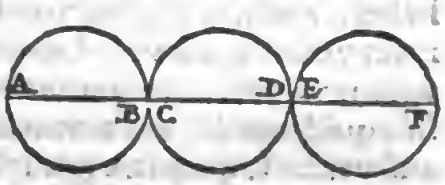

Eodẽ ẽt modo ſi plures fuerint, F
idẽ facient, vno ſolo commoto. Hanc igit in circulo exiſtentem animaduertẽtes naturã architecti, inſtr̃m fabricãt, celãtes principium, vt machinæ ſolum manifeſtũ ſit illud, quod admiratione præſtat, cauſa vero lateat.

In primis igitur, quæ accidũt circa libram, dubitare faciunt, quam nã ob cauſam exactiores minoribus maiores ſunt librę. huius autem rei principium eſt,

G quã ob rem, in ipso circulo, quæ plus à centro distat linea, eadem vi commota citius fertur, quàm illa, quę minus distat. Citius enĩ bifariã dicitur. siue enim in minori tempore æqualem pertransit locum, citius feciſſe dicimus: seu in æquali maiorẽ. Maior autem in æquali tempore maiorẽ describit circulum. qui enim extra est, maior eo qui intus est. Horum aũt causa, qm̃ duas ferẽt lationes ea, quæ circulum describit, linea. Quando quidem igiť
H in proportione fertur aliqua id, quod fertur, super rectã ferri neceſſe: & hęc diameter efficitur figuræ, quam faciunt illæ, quæ in huiusmodi ꝓportione coaptantur, lineæ. Sit enim proportio secundum quã latum fertur, quã habet A B ad A C: & A quidem feratur versus B, A B vero subter feratur versus M C: latum autem sit A quidem ad D, vbi autem est
D A B versus E: quoniam igitur lationis erat proportio, quam A B habet ad A C, necesse est & A D
I ad A E hãc habere proportionẽ. Simile igiť est proportione paruum quadrilaterũ maiori: quã ob rem & eadem illorũ est diameter: & A erit ad F.

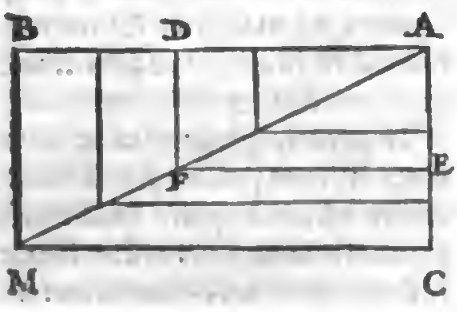

Eodem etiam ostendetur mo K
do, vbicunq; latio deprehendatur: semper enim supra diametrum erit. Manifestum igitur, ꝙ id, quod secundum diametrum duabus fertur lationibus, necessario secũdum laterum proportionem fertur. Si enim secũdum aliam quampiam, nõ feretur secundum diametrum. Si autem in nulla feratur proportione secundum duas lationes nullo in tempore, rectam esse lationem est impossibile. Sit enĩ recta. Posita igitur hac pro diametro, & L
circumrepletis lateribus, illud quod fertur, secundum laterum proportionem ferri necesse est: hoc enim demõstratũ est prius. non igitur rectã efficiet id, quod secundum nullam proportionẽ in nullo fertur tempore. * Si autem secundum quampiam feratur proportionem, & in tempore quopiam. hoc necesse est, tempus rectam esse lationem, per ea quæ retro sunt dicta. Quam ob rem circulare est id, quod secundum nullam proportionẽ nullo M
in tempore duas fertur lationes.

Quòd quidem igitur ea, quæ circulum describit, duas simul feratur lationes, manifestum est cum ex istis, tum quia secundũ rectum lata, ad perpendiculum peruenit, vt sit rursus ipsa à centro perpendiculum. Sit circulus A B C D: extremũ autem vbi est B, feratur ad ipsum D: peruenit sanè aliquando ad ipsum C. Si quidẽ igitur in proportione feratur,

* Hoc vsq. ad id, p ea quæ retro sũt dicta, tõ asterisco signaui, qm̃ nõ vt philosophi breuitati conuenire. frustra.n. replicat qđ dictũ ẽ supra, & interiectæ cuidam glossulę fisse é, q̃lia in ijs ipsis cõmentarijs pleraq. alia esse animaduerti põt.

A ratur, quam habet B E, E C: ferť vtiq; ſecũdum diametrum vbi B C. nunc aũt quoniam in nulla proportione, in circunferentia certe fertur vbi B E C.

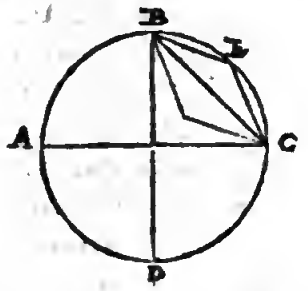

B Si aũt duobus ab eadem potẽtia latis, hoc quidẽ plus repellatur, illud vero minus. rationi cõſentaneũ eſt tardius moueri id, quod plus repellitur, eo quod repellitur minus: quod videtur accidere maiori & minori illarũ, quæ ex cẽtro circulos deſcribũt. qm̃ enim propius eſt manenti, eius quæ minor eſt, extremũ, q̃ id quod eſt maioris, veluti retractum in contrarium ad mediũ, tardi⁹ fertur minoris extremũ. Omni quidem igitur circulum C deſcribẽti iſtuc accidit: ferturq; eam quæ ſm naturam eſt lationem, ſm circunferentiam: illam vero quæ præter naturã, in trãſuerſum, & ſecundum centrum. maiorem aũt ſemper eam, quæ præter naturã eſt, ipſa minor fertur. qa enim centro eſt vicinior, quod retrahit, vincitur magis: Quòd autẽ magis quod præter naturã eſt mouetur ipſa minor, q̃ maior illarũ, quæ ex cẽtro circulos deſcribunt, ex ſijs eſt manifeſtũ. Sit circulus vbi B C D E: & alter in hoc minor vbi M N O P, D circa idẽ centrũ A: & proſ̃cianť diametri in magno quidem, in quibus C D, B E, in minori vero ipſæ M O, N P: & altera parte longius quadratũ ſuppleať D K R C: ſi quidẽ A B circulũ deſcribẽs ad id perueniet, vnde ẽ egreſſa, manifeſtũ eſt, q ad ipſam ferť A B. Siſ̃t etiam A M ad ipſam A M perueniet. Tardius aũt fertur A M, q̃ A B, quemadmodum dictum eſt: qa maior fit repulſio, & magis retrahitur A M. Ducatur igitur ipſa A L F, & ab ipſo L perpẽ E diculum ad ipſam A B, ipſa L Q in minore circulo: & rurſum ab L ducatur iuxta A B L S, & S T ad ipſam A B perpendiculũ, & ipſa F X: ipſæ igitur vbi ſunt S T, & L Q, æquales: ipſa ergo B T minor eſt, q̃ M Q. æquales enim rectæ lineæ in æqualibus coniectę circulis perpendiculares diametro, minorem diametri reſecãt ſectionem in maiorib⁹ circulis. eſt autẽ ipſa S T æqualis ipſi L Q. In quanto autem tempore ipſa F A L ipſam M L lata eſt, in tãto tẽporis ſpatio ī maiori circulo maiorem, quàm ſit B S, latum erit extremum ipſius B A.

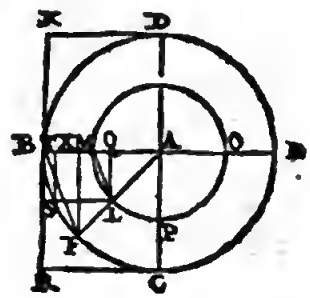

• enim G Latio quidem igitur ſecundũ naturam æqualis: ea autem quę præter naturam eſt minor, videlicet B T, quàm M Q. Oportet autem proportionabiliter eſſe, ſicut quod eſt ſecundum naturã, ad id quod eſt ſecundum naturam, ita quod eſt præter naturã, ad id quod eſt præter naturam. maiorem igitur circũferentiam pertranſiuit, quàm ſit ipſa S B. Neceſſe autem eſt ipſam F B in hoc tempore pertranſiſſe. hic.n. H erit, quando proportionabiliter vtrinq; accidit quod eſt præter naturam, ad id quod eſt ſecundum naturam. Si igitur maius eſt quod eſt ſecundum naturam in maiori, & quod eſt præter naturã, magis vtiq; hic coincidet vno modo: ita quòd B ſit latum per ipſam B F in tanto tempore, in quo M punctũ per ipſam M L. hic enim ſecundum naturã quidem ſigno B ſit X F: eſt enim ab ipſo F perpẽdiculum: præter naturam vero ad ipſam X B. Eſt autem quẽadmodum F X ad X B, I ſic L Q ad M Q. manifeſtum autem, ſi coniungãtur ab ipſa B M ad F L. Si autem minor, aut maior, quàm ſit F B, erit illa quam latum eſt B, non ſimiliter erit, neq; proportionabile in vtriſq; quod eſt ſecũdum naturam, ad id quod eſt præter naturã. Quã igitur ob cauſam ab eadem potentia celerius ferẽ id quod plus à centro diſtat punctum, ex ĩs quæ dicta ſunt, eſt manifeſtum.

Quæſtiones. K

Vr autem maiores libræ exactiores ſũt minorib⁹, palã eſt ex ĩs. Spartum enim ſit centrum: id nanq; manet. quod aũt libræ vtrinq; eſt, exeuntes à centro. Ab eodem igitur põdere citius moueri neceſſe eſt extremũ libræ, quo plus à ſparto diſceſſerit. Et nonnulla quidem in paruis libris impoſita non manifeſta ſenſui ſunt põdera: ĩ magnis aũt manifeſta. nihil enim prohibet minorẽ moueri magnitudinem, q̃ vt viſioni ſit manifeſta. L In magna aũt libra idem põdus viſibile efficit magnitudo. Quedam vero manifeſta quidẽ ſunt in vtriſq;, ſed multo magis ĩ maioribus, qm̃ multo maior inclinationis fit magnitudo ab eodẽ pondere in maioribus. Quã ob rem machinantur ĩ, qui purpuram vendunt, vt pendendo defraudent, tum ad mediũ ſpartũ nõ ponentes: tum plumbũ in alterutrã libræ partem infundentes: aut ligni quod ad radicẽ vergebat, in eam quã deferri volũt, M partem conſtituentes: aut ſi nodũ habuerit. ligni enim grauior illa eſt pars, in qua eſt radix. nodus vero radix quædam eſt.

Exẽplaria oia hac re qõne ad eo sũt mẽ doſa, pẽ- pucq; i ſe- cunda ca- pte, vt vtr ex eis ſem- ſus elici poſſit, a: eum dub cultate re ipſi apud valeant.

2 Cur ſiquidem ſurſum fuerit ſpartum, quando deorſum lato pondere, quiſpiam id amouet, rurſum aſcendit libra: ſi autem deorſum conſtitutum fuerit, nõ aſcendit, ſed manet? An quia ſurſum quidem ſparto exiſtente,

plus

A plus libræ extra perpendiculũ fit: ſpartũ.n. eſt perpendiculum: quare neceſſe ẽ deorſum ferri id quod plus eſt, donec aſcendat q̃ bifariã libra diuidit, ad ipm pẽdiculũ, cum onus incũbat ad libræ partẽ ſurſum raptũ. Sit libra recta vbi B C, ſpartũ aũt A D. hoc igit deorſum proiecto perpendiculũ erit vbi A D M. Si igit in ipſo B ponat onus, B quidem erit vbi E, C aũt vbi H. quã ob rẽ ea quæ bifariã libram ſecat, primo quidem erit D M ipſius perpendiculi: incũbente aũt onere erit D O. quare libræ ipſius vbi E H, quod extra perpendiculum eſt A M, vbi eſt P Q, maius eſt dimidio. Si igit amoueatur onus ab ipſo E, neceſſe ẽ deorſum ferri H. min⁹. n. eſt ipſum E. Si quidẽ igitur ſurſum habuerit ſpartum, rurſum propter hoc aſcendit libra. D 4

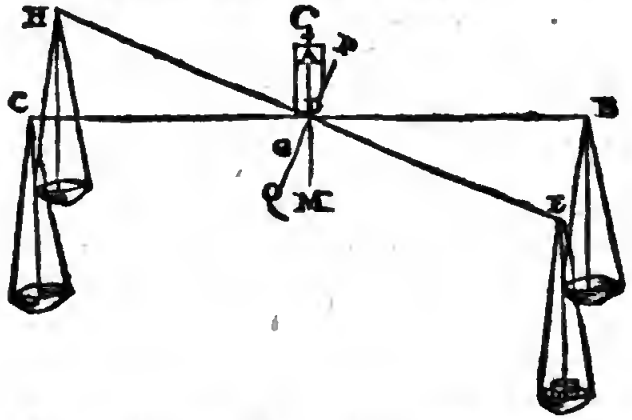

B I

Si aũt deorſũ fuerit, id qd̃ ſubſtat cõtrariũ facit. plus. n. dimidio fit libræ, q̃ deorſũ ẽ pars, q̃ qd̃ ꝓpẽdiculũ ſecet. quapp non aſcẽdit: eleuata. n. pars leuior ẽ. Sit libra recta vbi N C, ꝓpẽdiculũ aũt K L M. bifariã igit ſecatur K O. Impoſito aũt onere in ipſo N, erit quidẽ N vbi O, ipm aũt O vbi R, K L aũt vbi L P. q̃re maiꝰ eſt K O, q̃ L R, ipſo P K L. Et ablato igitur onere, neceſſe eſt manere. incũbit, n. ceu onus exceſſus medietatis eius vbi eſt F. C F

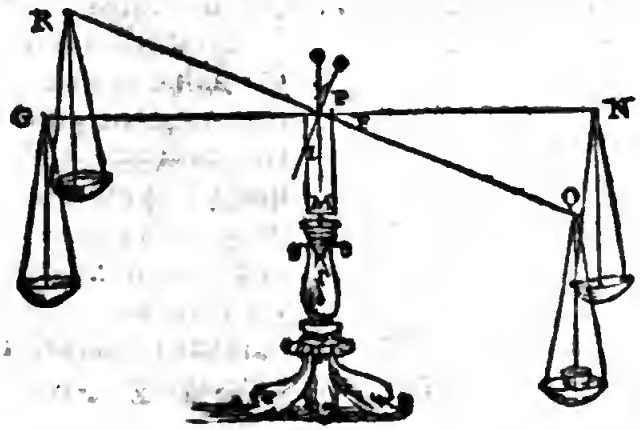

3 Cur exiguæ vires (quemadmodum a principio dictum est) vecte magna mouent pondera, vectis insuper onus accipiētes? cum facilius sit minorem mouere grauitatem: minor autem est sine vecte. An qm̄ ipse vectis est in causa libra existens, spartum inferne habens, in inæqualia diuisa. hypomochlion enī est spartum. ambo nanq; stant, vt centrum. qm̄ autem ab æquali pondere celerius mouetur maior earum, quæ a centro sunt: duo vero pondera, quod mouet, & qđ mouetur: quod igitur motū pōdus ad mouens, longitudo patitur ad longitudinem. semper autem quanto ab hypomoclio distabit magis, tanto facilius mouebit. Causa aūt est, quæ retro commemorata est: qm̄ quæ plꝰ a centro distat, maiorē describit circulū. quare ab eadem potentia plus separabitur mouens illud, quod plꝰ ab hypomochlio distabit. Sit vectis vbi A B, pondus vbi C, quod mouet autē vbi D, hypomochlion vbi E. quod autem vbi est D mouens, vbi F. motū aūt vbi C, pōdus, vbi G.

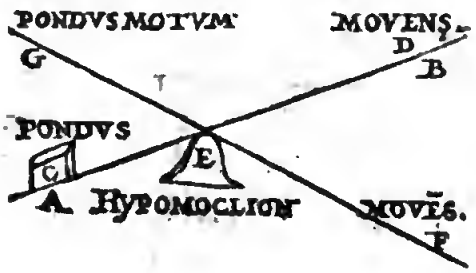

4 Curn̄ qui in nauis medio sūt remiges, maxime nauē mouēt? An quia remus vectis est: hypomochlion aūt fit scalmꝰ, stat. n. ille: pondus vero mare est, quod propellit remus: vectem autem mouens ipse est remex. Semper autem plꝰ mouet ponderis, quā to magis ab hypomochlio distabit, quicunq; id mouet. maior enim ita fit, quæ ex centro. scalmus autem hypomochlion existens, centrum est. In medio aūt nauis plurimum remi intus est: illa enim parte latissima est nauis: quare maior vtrinq; remi pars vtrorūq; nauis parietū intrinsecus est. Mouetur autem nauis, qm̄ appellēte ad mare remo extremum illius quod intꝰ est, in ante promouetur. nauem vero scalmo alligatam simul ꝓmoueri contingit, quo remi extremum. vbi enim plurimū maris diuidit remus, eò maxime ꝓpelli necesse est. plurimum autem diuidit, vbi pars plurima remi a scalmo est. Et eam ob causam remiges, qui in media sunt naui, mouent illam maxime. maxima. n. remi pars a scalmo in nauis medio intus est.

5 Cur paruum existens gubernaculum, & in extremo nauigio tantas habet vires, vt ab exiguo temone, & ab hominis vnius viribus alioquin modice vtentis, magnæ nauigiorum moueātur moles? An qm̄ gubernaculū vectis est: onus aūt mare: gubernator vero mouens est. Non autē ſm latitudinē, veluti remus, mare accipit gubernaculum. nō. n.

in

A in ante nauigium mouet, ſed ipſum commotum mare accipiēs inclinat oblique. qm̄ enim pondus eſt mare, contrario innixū modo nauem inclinat. hypomochlion enim in contrariū verſatur: mare vero interi⁹, ſi illud exterius. illud aūt ſequitur nauis, qm̄ illi eſt alligata. Et remus quidem ſm̄ latitudinem onus propellens, & ab eodem repulſus, in rectum propellit: gubernaculū autem, vt obliquum iacet, hinc inde in obliquum motionem fa
B cit. In extremo aūt, & non ī medio iacet, qm̄ mouenti facillimū eſt ab extremo motum mouere. Prima enim pars celerrime ferī: qm̄ quemadmodum in ñs quæ feruntur, in fine deficit latio, ſic ipſius continui in fine imbecillisſima eſt latio. imbecillisſima autem ad expellendū eſt facilis. Propter hæc igitur in puppi gubernaculū ponitur. Nec min⁹, qm̄ parua ibi motiōe facta, multo maius interuallum fit in vltimo. quia æqualis angulus ſemp
C maiorem ſpectat: tātoq; magis, quāto maiores fuerint illæ, quæ continent. Ex ñs etiam manifeſtum eſt, quā ob cauſam magis in contrarium ꝓcedit nauigiū, quam remi ipſius palmula, eadem enim magnitudo ñſdē mota viribus, in aere plus, q̄; ī aqua progreditur. Sit. n. A B remus, G vero ſcalmus: A autem in nauigio ſit remi principium, B vero in mari palmula. Si igitur A vbi D translatum eſt, non erit B vbi E: æqualis enī B E ipſi A D. æqua
D le igitur trāslatum erit. ſed erat minus. erit igiť vbi eſt F. minor enī B F, ipſa A D. quare ipſa C F, ipſa D G. ſimiles enim ſunt triangulī. Stans autem erit medium, vbi eſt C. in contrarium. n. ipſi, quod in mari eſt, extremo videlicet B procedit, vbi extremum in nauigio eſt A. Nō procederet autem vbi eſt D, niſi commoueret nauigium, & eo transferret, vbi remi eſt principium.

Eadē eſt ta vtriq; figuræ de ſeruiunt

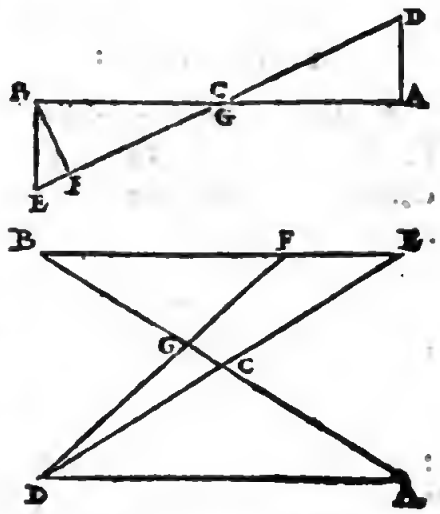

Id ipſum etiam facit gubernaculum, niſi q̄ (vt dictum eſt retro) F
nihil nauigio ad id, quod in ante eſt, cōfert, ſed ſolū puppim in obliquum pellit, vbicunq; fuerit. in contrariū enim eo modo vergit prora. Vbi igitur applicatum eſt gubernaculum, id oportet rei motę, ceu quoddam intelligere medium: & quemadmodum ſcalmus remo. Medium autem procedit ſm̄ q̄ gubernaculum transfertur. ſiquidē introrſus agit, & puppis eo transferī.

prora

G prora.vero ad contrarium vergit.in eodem enim exiſtẽte prora,totum trãsfertur nauigium.

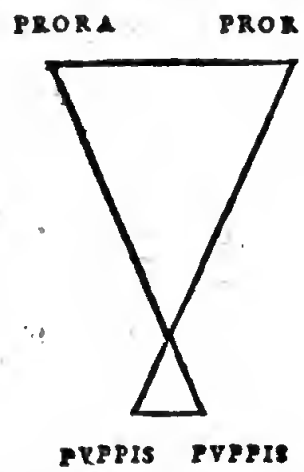

6 Cur quãto antẽna ſublimior fuerit,ñ ſidem velis, & vento eodem celerius feruntur nauigia? An quia malus quidẽ fit vectis: hypomochliõ vero mali ſedes, in qua collocatur: pondus autẽ, quod moueri debet ipſum nauigium:mouens vero is, qui vela tendit,ſpiritus.Si igitur quanto remotius fuerit hypomochliõ, facilius eadem potentia & citiꝰ idem mouet pondus, altius cer-
I te ſublata antenna,velum a mali ſede,quæ hypomochlion eſt, remotius faciens,id efficiet.

7 Cur qñ ex puppi nauigare voluerint,non flante ex puppi vẽto,veli quidem partem,quæ ad gubernatorem vergit,conſtringunt:illam vero quæ prorã verſus eſt,pedem facientes relaxãt? An quia retrahere quidem multo exiſtente vento gubernaculũ non poteſt:pauco autem poteſt, quẽ conſtringunt. Propellit qui dem igitur ipſe ventus: in pup- K pim vero illum conſtituit, gubernaculum retrahens, & mare compellens:ſimul & nautæ ipſi cum vento contendunt: in contrariam.n.ſe reclinant partem.

Cur ex figurarum genere, q̃cunq; rotundæ ſunt & circinatæ,facilius mouentur? Trifariã 8 autem circulum rotari cõtigit. aut enim ſm abſidem centro ſimul moto,quemadmodũ paluſtri vertitur rota: aut circa manens centrum, veluti trochleæ ſtante centro:aut in pauimento L manente centro,ſicut figuli rota conuertitur. An celerrima quidem huiuſmodi ſunt,qm̃ parua ſui parte planum cõtingunt,veluti circulus ſecundũ punctum: & qm̃ non offenſant. a terra. n. ſemotus eſt angulus. Præterea etiam cui obuiam fiũt corpori, id rurſum ſm puſillum tangũt. ſi aũt rectilineum eſſet, rectitudine ſua multum plani contingeret.Ad hęc quo nutat põdus, eò motor mouet. cùm igitur ad M rectũ ſuper plano circuli fuerit diameter,planum ſm punctum contingẽte circulo æquale vtrinque pondus diſterminat diameter.cùm autem mouetur, plus illico,ad quod mouetur,ceu inde nutans,ab impellente facilius in ante mouetur. quò enim vnum quodq; vergit,mouet ex facili: ſiquidem difficulter ad contrarium nutus ſui mouet modum. Præterea nonnulli autumant q; circuli linea in perpeti verſatur

motu,

A motu, quemadmodum manentia propter cõtrarium nixũ manent: ſicut maioribus contingit circulis ad minores. Celerius. n. ab æquali mouentẽ potentia maiores circuli, mouẽtq; onera, qm̃ circuli maioris angul⁹ ad minoris angulum circuli nutum hẽt quendam: & ſicut diameter ad diametrum, ita maior circulus ad minorem. infiniti autẽ ſunt minores.

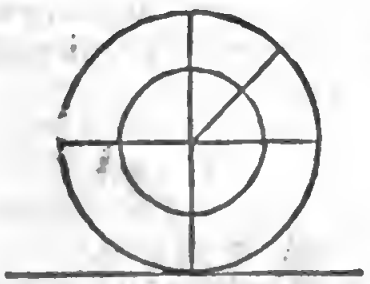

B

Si autem ad alterũ nutũ habet circulus, ſiſt eſt bene mobilis. Et aliã ſanè habet inclinationẽ circulus, & ea quæ a circulo mouẽtur, licet planitiem abſide non cõtingat, ſed aut iuxta planitiẽ, aut veluti trocleæ. etenim hoc ſe habentes modo facillime mouẽ
C tur, & onera cõmouent. An non quia parua ſui portione cum tãgit, tum offenſat circul⁹, ſed aliã ob cauſam. ea aũt eſt, quæ dicta eſt prius, q̃ circulus ſ. ex duab⁹ effectus eſt lationibus: quam ob rẽ illarũ alteram pro nutu ſemp habet, & veluti continuo motũ illũ mouent, quicunq; mouent, qñ ſm circunferentiã illum mouerint: latã. n. ipſam mouent. Eã quidem igitur, quæ in obliquũ eſt motionẽ, ipſum impellit mouens: ſm vero illam, quæ ſuper D diametrum eſt, ſeipſum mouet circulus.

Cur ea, quæ per maiores circulos tolluntur & trahuntur, facilius & citius moueri cõtingit, 9 veluti maioribus trochleis quã minoribus, & ſcytalis ſimiliter? An qm̃ quanto maior fuerit illa quæ à centro eſt, in æquali tempore maius mouetur ſpatium. Quam ob rẽ æquali inexiſtente onere, idẽ faciet: quemadmodũ diximus & maiores libras mi- E noribus exactiones eſſe. ſpartũ enim in illis centrum eſt: libræ autem vtrinq; partes, quæ ex cẽtro ſunt, exiſtunt.

Cur facilius qñ ſine pondere 10 eſt, mouetur libra, q̃ cum pondus habet? Similiq; modo rota, & huiuſmodi quippiã, qd̃ grauius quidem eſt, maius autẽ minore & leuiore? An quia non ſolum in contrarium quod graue eſt, ſed in obliquum etiam difficulter mouetur. In contrarium enim ei, ad quod vergit on⁹, mo- 1
uere difficile eſt: quo autem ver- F
git, eſt facile. in obliquum autẽ haud quaquam vergit.

Cur ſuper ſcytalas facili⁹ por- 11
tant onera, q̃ ſuper currus, cùm tamen ñ magnas habeant rotas, illæ vero puſillas? An qm̃ in ſcytalis nulla eſt offenſatio, in curribus autem axis eſt, ad quem offenſant. deſuper enim illum premunt, & lateribus. quod autem eſt in ſcytalis, ad iſthæc duo mouetur, & ferme ſubſtrato ſpatio,

&

G & onere ſuperimpoſito. in vtriſ
que.n.ñs reuoluitur locis circu-
lus,& motus impellitur.

12 Cur longius ferũtur miſſilia
funda,q̃ manu miſſa, cum alio-
quin proiector manu magis põ
dus comprehẽdat, q̃ cum illud
ſuſpendit? Præterea ſic quidem
duo mouet pondera, fundæ vi-
delicet,& miſſilis:illo aũt modo
ſolum miſſile. An quia in funda
quidem commotũ miſſile fun-
ditor proñcit:fundam. n. circu-
lo ſubinde rotans, id iaculatur:
H ex manu autem a quiete eſt ini-
tium:ſola aũt cùm in motu sũt, K
q̃ cum quieſcunt,facilius mouẽ
tur.An & eã ob cauſam eſt. ſed
nec minus etiam,quia in fundæ
vſu manus quidem fit cẽtrum:
funda vero,quod a centro exit.
quanto autẽ productius fuerit
id,quod a centro eſt, tanto citiꝰ
mouet.iactus aũt qui manu fit,
fundæ reſpectu breuis eſt.

Cur circa idem iugum maio 13
res collopes facilius, q̃ minores
mouentur? & item ſuculæ, quæ
graciliores ſunt,ab eadem vi, q̃
craſſiores?

L

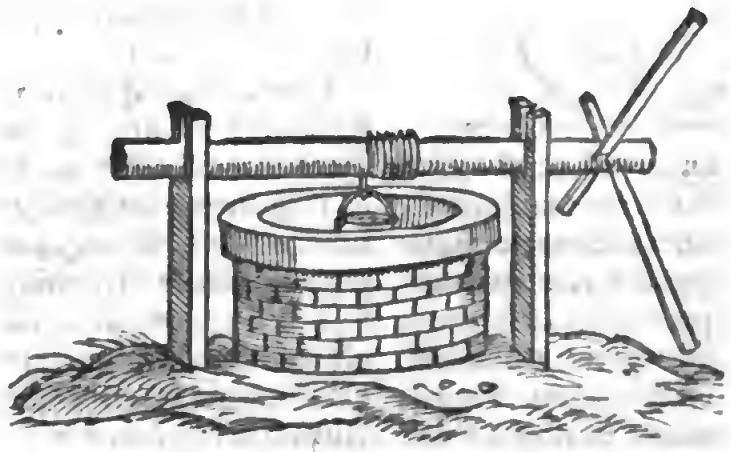

I

An quia ſucula quidem, & iu-
gum centrũ eſt:prominentes au
tem longitudines eę,quæ ſunt a
centro. Celerius aũt & plus mo
uentur quæ maiorũ ſunt circu-
lorum ab eadem vi, q̃ quæ mi-
norũ.ab eadem.n.vi plus tranſ-
fertur id extremũ, quod longiꝰ
a centro diſtat. Quã ob rem ad
iugũ quidẽ inſtrumenta faciũt
collopas,quibꝰ facilius verſant:
in gracilius autem ſuculis plus
fit id,quod extra lignũ eſt. hoc
autem. id efficitur, quod a cen- M
tro exit

Cur eiuſdem magnitudinis 15
lignum facilius genu frangitur,
ſi quiſpiam ęque diductis mani
bus extrema comprehendẽs fre
gerit,q̃ ſi iuxta genu:& ſi terræ
illud applicans pede ſuperimpo
ſito,manu longe diducta confre
gerit,q̃ prope? An quia ibi qui
dem genu cẽtrũ eſt,hic vero ip-
ſe pes. quanto autem remotius
a centro fuerit,facilius mouetur

quod-

A quodcunq; moueri autẽ quod frangitur, neceſſe eſt.

15 Cur eæ quæ circa littora appellantur Crocæ, rotunda ſunt figura, cùm alioquin a principio ex magnis ſint lapidib⁹, oſtreis ve? An quia ea, quę pl⁹ recedũt a medio in motionibus, ferũtur celerius. medium enim ſit centrum: interuallum vero ea, quæ a centro. Semper autem maior ab æquali motione maiorem deſcribit circulum: quod autẽ maius in æquali pertranſit tempo-

B re, celerius fertur: quæ autem celerius ex ęquali ferũtur ſpatio, vehementius impetunt: quæ autem magis impetunt, impetuntur & magis. quam ob rem ea q̃ plus a medio diſtant, confringi neceſſe eſt. id autem cùm patiantur, rotunda fieri eſt neceſſariũ. Crocis autẽ propter maris motum, quoniam ſimul cũ illo agitantur, in perpeti eẽ accidit motione, eoq; verſatas modo ſemp̃ offenſare. id autem ipſis maxime extremis contingere parti-

C bus eſt neceſſe.

16 Cur quanto longiora ſunt ligna, tanto imbecilliora fiunt: & ſi tollantur, inflectuntur magis: tametſi quod breue quidem eſt, ceu bicubitũ, fuerit tenue: quod vero cubitorum centum, craſſum? An quia & vectis, & onus, & hypomochlion in leuãdo ipſa fit ligni proceritas: prior nanque illi⁹ pars ceu hypomochliõ fit, quod vero extremo eſt, põ- D dus. quam ob rem, quanto extenſius fuerit id, quod ab hypomochlio eſt, tanto inflecti neceſſe eſt magis. quo enim plus ab hypomochlio diſtat, eo magis incuruari neceſſe eſt. neceſſario igitur extrema vectis eleuãtur. Si igitur flexilis fuerit vectis, ipſum inflecti magis cùm extolli neceſſe eſt: quod longis accidit lignis: in breuibus autem quod vltimum eſt, quieſcenti hypomoclio deprope fit. E

17 Cur a paruo exiſtente cuneo magna ſcinduntur pondera, & corporũ moles, validaq; fit impreſſio? An quia cuneus duo ſunt vectes ſibi inuicem contrarij: vterque autem & pondus habet, & hypomochlion, quod diuellit, & comprimit. Plagę quin etiam ipſius latio pondus, quod percutit & mouet, magnum facit: & quoniam motum mouet, ipſa celeritate valentius fit. paruo autem exiſtẽte vecte, magnę illum conſequuntur vires: quã ob rem, vltra magnitudinis de- F centiam latet mouens, Sit cuneꝰ vbi A B C, quod vero cuneo ſcinditur, D E F G. vectis igitur ſit ipſa A B, pondus vero ipſi⁹ B inferior pars, hypomochlion autem D G, huic autem cõtrarius vectis B C. percuſſa igitur A C, vtroq; illorum vtitur vecte: ſcindit enim ipſum B,

Cur

G K

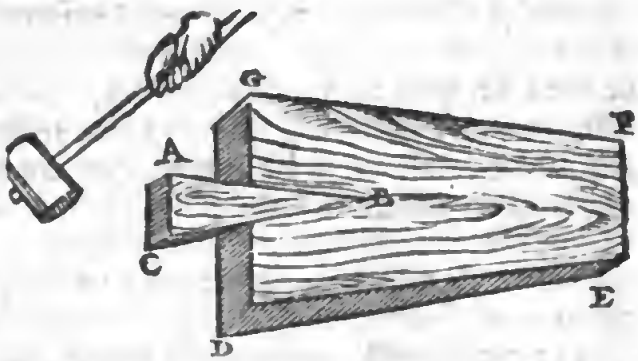

13 Cur ſi quiſpiam trochleas cõ ponens duas in tignis duobus ad ſe inuicem iunctis contrario ad trochleas modo circulo funẽ circunduxerit: cuius alterũ quidem caput tignorum appendatur alteri, alterũ vero trochleis ſit innixum, & a funis initio trahere cœperit, magna trahit põdera, licet imbecillium fuerit virium.

H L

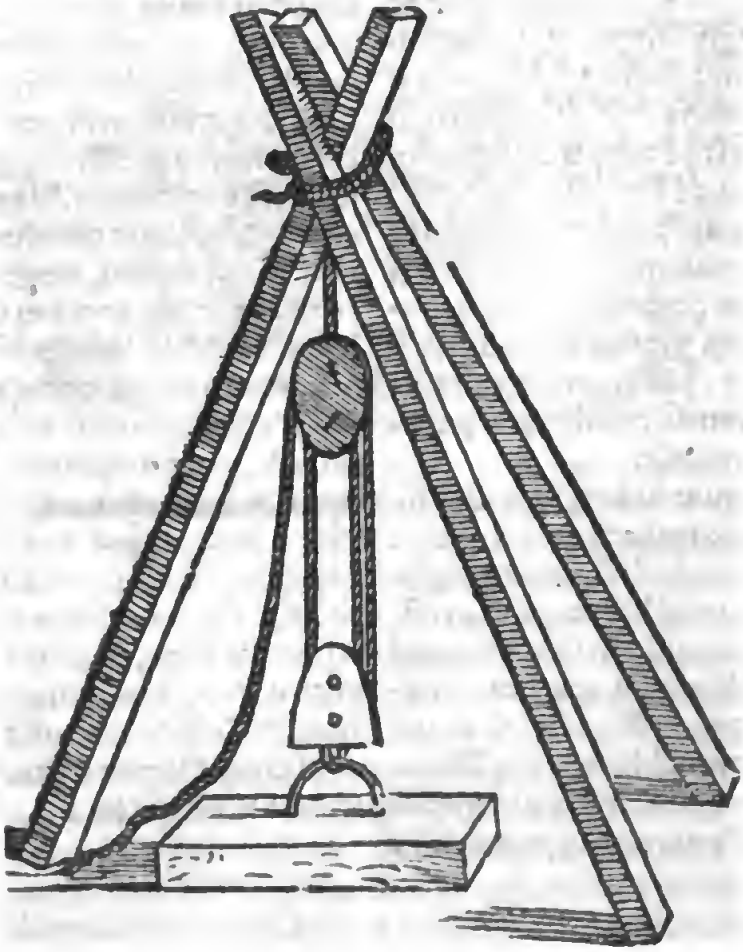

I M

An

A An quia idem pondus à minori potẽtia ſi mouetur, vecte medio trãsfertur magis, q̃; à manu: trochlea aũt idem vecti facit, quam ob rem ſi vna facilius trahet, & ab vnico tractu multo grauius trahet, quàm facere poſſit manus, idipſum duæ trochleæ plus quàm indupla velocitate leuabunt. Minus.n. altera trahit, q̃ ſi ipſa per ſe ipſam traheret,
B quando circa alteram iniectus fuerit funis: illa nanq; minus ẽt põdus effecit. Pariq; modo ſi ad plures iniectus fuerit funis ĩ pau cis trochleis, multa fit differẽtia. quam ob rem à prima pondere quatuor minas trahente, ab vlti ma trahi multo minus. Et in rẽ ædificatoria faciliter magna mo uent pondera. traducunt.n. ab vna trochlea ad aliam, & rurſus ab illa ad ſuculas, & vectes. hoc autem idem eſt, ac ſi multas facerent trochleas.

Cur ſi quis ſuper lignum ma
19 gnã imponat ſecurim, deſuperq;
C illi magnum adñciat pondus, li

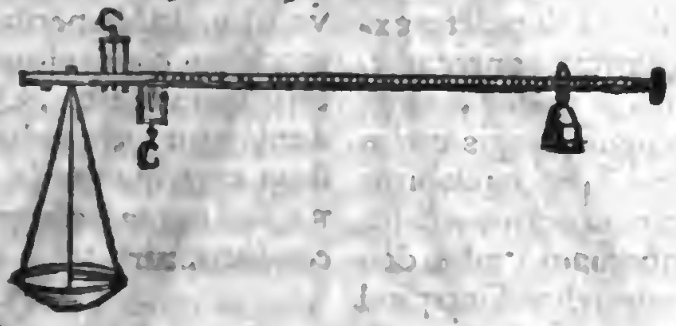

An quia ſimul librã & vectem ipſam contingit eſſe ſtateram. libram quidem, ubi ſpartorum quodcunque ſtaterę fit cẽtrum: in altera enim parte lancem̃, in gni quippiam quod curandum D ſit non diuidit: ſi vero ſecurim extolles percuciat, illud ſcindit, cùm alioquin multo minus habeat ponderis id quod percutit, q̃; id qđ ſuperiacet, & premit? An quia omnia cum motu fiũt: & graue ipſum grauitatis magis aſſumit motum dum mouetur, q̃; dum quieſcit. Incumbẽs igitur connatam graui motionẽ non mouetur, motũ vero & ſecundũ hanc mouetur, & ſecundum eam quæ eſt percutientis. Præterea ſecuris ipſa efficit cuneus, paruus autem exiſtens cuneus magna diuidit, cũ ex duo- E bus ſit vectibus contrario ad ſeſe inuicem modo conſtitutis.

Cur ſtatera, qua carnes ponderantur, paruo appendiculo 2 magna trutinat onera, cùm alioquin tota dimidiata exiſtat libra? ubi enim onus imponitur, ſolum ſuſpenditur lanx: in altera vero parte. ſola eſt ſtatera.

F

altera aũt pro lance æquipondñ appendiculũ habet, quod libræ incumbit, ceu ſi quis alterã apponeret lancem, & illi pondus imponeret. manifeſtum.n. q̃ tã-

G tundem trahit pōderis ei quod in altera iacet lance. Quēadmodum autem ſi vna libra multæ ſint libræ, ſic talia inſunt ſparta multa in eiuſmodi libra: quorū vniuſcuiuſq; quod intrinſecus eſt ad appēdiculū, ſteteræ eſt dimidiū. & oīno iſtuc libra eſt, vnā quidē habēs lancē, in qua pōdus appenditur: alterā vero, vbi
18 in ſtatera æquipondiū. Quā ob rem appendiculum ad alteram ſui partem eſt ſtatera. huiuſmodi aūt exiſtens multæ ſunt libræ: totq;, quot fuerint ſparta. Sēper
H aūt quod lanci propinquius eſt ſpartum, appēſoq; oneri, maius trahit pondus: quoniā fit quidē omnis ſtatera inuerſus vectis: hypomochlion nanque vnumquodq; ſpartū ſuperne exiſtēs: pōdus vero id, quod lanci ineſt. Quanto aūt productior vectis fuerit longitudo ab ipſo hypomochlio, tāto ibi quidē facilius mouet; hic aūt æquilibriū facit, pondusq; ſtaterę trutinat, quod ad æqpōdñ vergit appēdiculū.

21 Cur Medici facilius dētes ex-
I trahunt dētiforcipis onere adiecto, quàm ſi ſola vtātur manu? An quia ex manu magis quàm ex dētiforcipe lubricus elabitur dens. An ferro id potius accidit, q̄ digitis, quoniam vndiq; dentem non comprehendūt: quod molis digitorum facit caro: adhæret .n. & cōplectitur magis. An quia dentiforceps duo contrarij vectes, vnicū habētes hypomochlion, eius ſcilicet inſtrumenti connexionē. Hoe igitur E
ad extractionē vtuntur organo, vt facilius moueant.

Sit dentiforcipis alterum quidem extremū vbi eſt A: alterū autem quod extrahit, B. vectis autem vbi A D F: alter vero vectis vbi B C E. hipomochliō autem C G D: cōnexio vero vbi G: dens autem pondus. Vtroq; igiť B & F ſimul cōprehendētes L
mouēt. qñ aūt cōmot⁹ fuerit, facili⁹ manu trahit, q̄ iſtrumēto.

Cur nuces abſq; ictu facile cō
22 fringunt inſtrumētis, quę ad eā fiunt vſum? multū. n. aufertur viriū, motionis ſcilicet. & violētiæ. Præterea duro & graui comprimēs inſtrumēto citi⁹ cōfringet, q̄ ligneo & leui. An quia ſic vtrinq; à duobus comprimitur vectibus ipſa nux: à vecte aūt fa M
cile diuelluntur onera. id. n. inſtrumētū ex duobus cōponitur vectibus, idē habētibus hypomochlion, connexionem videlicet ipſam vbi eſt A. Quēadmodum igitur ſuere diductæ ſecundum extrema motis C D ipſæ F E, ſic à parua faciliter potentia conducuntur.

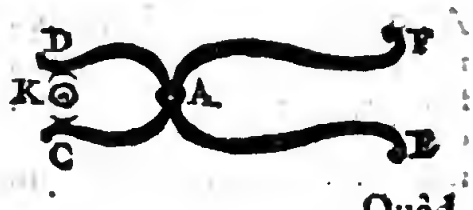

Quòd

A Quòd igitur cum percussione fecisset pondus, id valentiores illa E C, & F D vectes efficiũt. elevatione. n. in cõtrarium elati & comprimentes, frangũt vbi est K. Hanc etiam ob causam quanto vicinius fuerit K ipsum A, cõfringitur celerius. quanto. n. ab hypomochlio plus distat vectis, facilius & plus mouet ab eadẽ potentia. Est igitur A quidem hypomochlion: ipsa autẽ D A F vectis: & item ipsa G A E. Quanto igitur ipsum K vicinius fue-

B rit angulo ipsius A, tanto vicinius fit cõnexioni vbi est A. hoc autem est hypomochlion. Ab eadem igitur potentia applicante F E plus extolli necesse est. Quam obrem, quoniam ex contrario est eleuatio, necesse est magis comprimi. quod autem comprimitur magis, citius frangitur.

23 Cur si duo extrema in rhombo puncta duabus ferantur lationibus, haud quaquam æquale vtrunq; eorum pertransit re-

C ctam, sed multo plus alterum? Idem autẽ est sermo, cur quod super latus fertur, minus pertrãsit, quàm ipsum latus. illud. n. diametrum minorem, hoc vero maius latus. & hoc quidem vnica, illud vero duabus fertur lationibus. Feratur enim ex ipsa A B, A quidem ad ipsum B, B vero ad ipsum D eadem celeritate. feratur autem & ipsa A B in ipsa A C iuxta C D eadẽ celeritate cũ illis. necesse igit est A qdẽ in ipsa

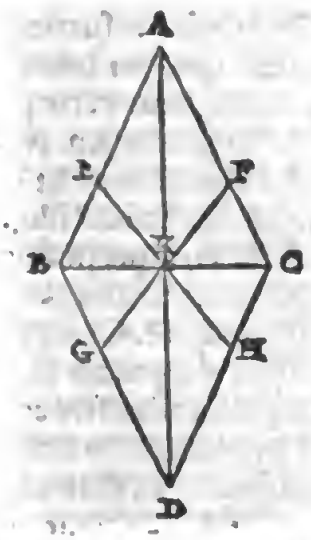

A D diametro ferri, B vero in ipsa B C. & vt ranq; simul pertransisse, & ipsã A B ipsum latus A C. latũ enim sit ipsum A ipsam A E, A B autem ipsam A F, & proiecta sit F G iuxta ipsum A B, & ab ipso E similiter repleatur. Simile igitur fit quod repletũ est ipsi toti. æqualis igitur A F ipsi A E, ipsa autẽ A B ipsam A F lata erit. in diametro igitur erit secundũ K. & semper necesse est ipsum ferri secundum diametrũ, & simul A B lat⁹ pertrãsit lat⁹ A C, & ipsũ A diametrũ ptrãsit A D. Similiter ẽt demonstrabit & ipsũ B in ipsa B C diametro latũ. equalis. n. est ipsa B E ipsi B G. Repleto igitur ab ipso G, quod intus est, toti est simile: & ipsum B in ipsa diametro erit scdm laterũ cõnexionẽ. Et simul lat⁹ pertrãsit lat⁹, & B ipsũ B C diametrũ. Sit igr A multo plus ipsa A B ptrãsit: & ipsũ lat⁹, minus lat⁹ eadẽ lata celeritate: & ipsũ lat⁹ maiorẽ q̃ B, pertransiuit vna latũ latione.

G Quãto.n.acutior fuerit rhõbus, diameter quidem minor fit: A C autẽ maior, latus vero ipſius B C min⁹. Abſurdũ eſt.n. (vt dictũ) id qđ duabus fertur lationibus, aliquãdo ferri tardi⁹ illo, qđ ferť vnica: & vtriſque poſitis ęquali velocitate punctis, alterũ pertranſire maiorẽ. Cauſa autẽ eſt, quoniam ei quod ab obtuſo fertur angulo, ambæ ferè contrarię fiunt lationes, & illa ſecũdũ quã ipſum fertur, & illa ſecũdũ quã ipſum à latere defertur. Ei autẽ H quod ab acuto fertur, accidit vt ad idẽ feratur. coadiuuat.n. quę ipſius eſt lateris, illam quę eſt ſuper diametrum. & quãto hunc quidem acutiorem feceris, illũ vero obtuſum magis: hæc quidem tardior erit, illa vero celerior. Hæ quidem igitur magis cõtrariæ fiunt. quoniã obtuſior fit angulus: illæ vero ad idẽ magis, qm̃ lineæ coarctãtur: ipſum enim A ferè ad idem fertur ſecũdum ambas lationes. Coadiuua I tur igitur altera: & quanto ſanè acutior fuerit angulus, tãto magis ipſum A ad contrarium. ipſum.n. ad B fertur: latus autẽ defert ipſum ad D. Et quanto ſane obtuſior fuerit angulus, magis contrariæ fiunt lationes: rectior enim efficitur linea. ſi aũt omnino recta fieret, penitus vtiq; eſſent contrariæ: latus vero ſecundum vnicam latum lationem â nullo præpeditur: rationabiliter igitur maiorem pertranſit.

24 Dubitatur quam ob cauſam maior circulus æqualem minori circulo conuoluitur lineam, quando circa idem centrũ fuerint poſiti: ſeorſum aũt reuoluti, quemadmodũ alterius magnitudo ad magnitudinẽ ſe habet alterius, ſic & illorum ad ſe inuicẽ fiunt lineæ. Præterea vno etiã & eodẽ vtriſq; exiſtente centro, aliquando quidẽ tanta fit linea, quam conuoluuntur, quantam minor per ſe conuoluitur circulus, quãdoq; vero quantam maior. Quòd quidẽ igitur maiorẽ cõuoluitur maior, manifeſtum L eſt. angulus.n. ſenſu videtur eſſe cuiuſq; circunferentia propriæ diametri, maioris circuli maior, minoris minor. quam ob rẽ eandem habebunt proportionẽ ſecundũ ſenſum ad ſe lineæ, ſecundum quas fuerint conuoluti. Verum ènimuero q⁹ etiam æqualẽ conuoluuntur, quãdo circa idẽ fuerint poſiti centrum, manifeſtũ eſt: & ſic fiunt aliquãdo quidẽ æquales lineæ, ſecũdum quã maior conuoluitur circulus, ali- M quando vero ſecđm quã minor.

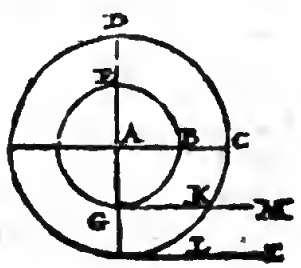

Sit.n. circulus maior quidẽ vbi D F G: minor verò vbi E C B: vtriuſq; autem centrũ A. Et quã quidem per ſe magnus cõuoluitur

A tur, fit vbi F I: quam vero per ſe minor vbi G K, æqualis A. Si igi tur minorem mouero, idem mo uens centrum vbi A, maior aũt ſit annexus. quando igitur A B fuerit recta ad ipſam G K, ſimul & A C fit recta ad ipſam F I. quã ob rem æqualem ſemper trãſla ta erit ipſam quidẽ G K, vbi eſt G B circunferentia: ipſam vero F L, quæ eſt vbi F G. Si aũt quar ta pars æqualẽ conuoluitur, ma nifeſtum eſt ꝙ totus circulus to ti circulo æqualem cõuoluetur. quare quãdo B G linea ad ipſum peruenerit K, & ipſa F C circun ferẽtia erit in ipſa C L: & vniuer ſus erit conuolutus circulus. Si miliꝫ modo ſi magnum moue

B ro, illi paruum annectẽs, eodem exiſtente centro, ſimul cum A C ipſa A B perpendiculum & recta erit: hæc quidem ad ipſam F I, il la vero ad G M. Quã ob rẽ quan do hæc quidem æqualẽ ipſi G M pertrãſiuerit, illa vero ipſi F I, & rursũ facta fuerit recta ipſa F A ad ipſam F L, & ipſa A C rurſum recta, uelut à principio erantí ip ſis M I. Hoc autem neque aliqua

C intercedẽte mora maioris ad mi norẽ, ut ſcilicet per aliquod tem poris ſpatium ſtaret in eodem puncto: neq; tranſiliente mino re aliquod punctum, maiorem quidem æqualẽ minori pertran ſire, hũc aũt maiori, abſurdũ eſt. Præterea vnica ẽt ſemper exi ſtente motione, centrũ motum interdũ quidem magnam, non nũquam vero minorẽ cõuerti, admirandũ eſt. Idem. n. celerita- D te eadem latũ æqualem natum hoc eſt pertranſire: eadem autẽ celeritate vtroq; modo æqualẽ licet mouere. Principiũ aũt ſu mendũ eſt circa iſtorũ cauſam, ꝙ eadẽ potentia & æqualis hãc quidem tardius mouet magni tudinem, illam vero celerius. Si enim fuerit quippiã, quod a ſe ipſo moueri natũ nõ ſit, ſi ſimul & illud mouerit, quod natũ eſt moueri, tardius mouebitur, q̃ ſi ipſum per ſe moueretur. Et ſi E quidem natũ fuerit moueri, nõ ſimul aũt moueatur, ſimiliter ſe habebit. Et impoſſibile certe eſt plus moueri, q̃ mouens: non. n. ſuam ipſius mouetur motionẽ. Si igitur circulus maior vbi A, minor aũt vbi B, ſi minor maio rem impellet non reuolutum ex ſe, manifeſtũ eſt ꝙ tantũ ipſius rectæ maior pertranſit, quantũ eſt impulſus: tantum autem eſt impulſus, quãtũ paruus eſt mo tus: æqualem igitur ipſius rectæ pertranſiuerunt. Neceſſe igitur F eſt ſi reuolutus minor maiorem impellet, reuolui ſimul cum im pulſione: tantum aũt quantum minor reuolutus eſt, ſi nihil ipſe ſuũ ipſius motione mouet. Quo modo. n. & quantũ mouit, tan tum motũ eſſe neceſſe eſt, quod mouet ab illo: ſed profecto par uus circulus tantũ ſeipſum cir culariter mouit, quãtum eſt pe dalis quantitas: (tantũ. n. ſit id quod motus eſt) & magnus igi tur tantũ motus erit. Similiꝫ

G modo ſi magnus paruum moue
bit, motus erit paruus, quemad
modū maior. Per ſe aūt motus
illorū vtrumlibet, ſiue celeriter
ſeu tarde eadē velocitate, ſtatim
quantū maior natus eſt circūfer
ri lineam: quod difficultatē fa-
cit, quod non ſimiliter faciunt,
quando fuerint connexi. hoc au
tē eſt, ſi alter ab altero moueat,
non quā natus eſt, neque pecu-
liarē motionem. Nihil.n. refert
circumponere, & annectere, aut
H coniungere vtrumlibet alteri. ſi
militer.n. quando hic quidē mo
uet, ille vero mouetur ab iſto,
quantum vtiq; mouerit alter, tā
tum alter mouebitur. Quando
quidem igitur adiacēs mouerit,
aut propenſus, non ſemper con-
uoluitur: quādo vero circa idē
poſiti fuerint centrum, alterum
ab altero ſemper conuolui neceſ
ſe eſt. Sed nihilominus non ſuā
ipſius motionē mouetur alter,
ſed veluti nullā haberet motio-
nem: & ſi habuerit, illa autē non
I vtatur, tantundē accidit. Quan
doquidē igitur magnus moue-
rit ſibi alligatū paruum, paruus
mouet quantū ille: quando aūt
paruus, rurſus magnus quantū
iſte: ſeparatus aūt vterq; ſeipsū
mouet. Quòd aūt eodem exiſtē
te cētro, & mouente eadem ve-
locitate, accidit inęqualem illos
pertrāſire lineā, paralogiſmo ſo-
phiſtice vtitur is, qui dubitat.
ſidem .n. ambobus eſt centrum,
verum per accidens veluti muſi
cum & albū. eſſe.n. vtriuſq; cir-
culi centrol non eodem vtitur.
Quando quidem igitur mouēs
fuerit paruus, vt illius centrum K
& principiū: quando vero ma-
gnus, vt illius. nō igitur idē ſim
pliciter mouet, ſed ē quo modo.

Cur lectulorū ſpondas ſecun 25
dum duplā faciunt proportio-
nem, hanc quidem ſex pedum,
vel paulo ampliorem, illā vero
triū? curūe nō ſecūdum diame-
trū illos reſtibus extendūt?

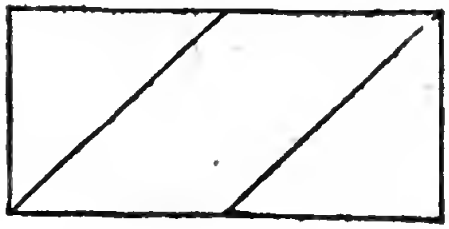

L

An tantos quidē magnitudine
faciunt, vt corporibus ſint pro-
portionem habentes: fiūt .n. ſic
ſecundum ſpondas dupli, longi
tudine quidem cubitorum qua
tuor, latitudine vero duorum.
Extendunt aūt illos non ſecun-
dū diametrum, ſed ex oppoſito, M
vt & ligna minus diſtrahantur.
cellerime.n. ſcindūtur ſecundū
naturā diuiſa, & eodem modo
diſtenta laborāt maxime. Am-
plius, qm̄ opus eſt, vt reſtes pon
dus ferre posſint, ſic certe põde-
re impoſito minus laborabunt,
ſi trāſuerſim, q̄ſi oblique exten
dātur. Præterea hoc ēt modo mi
nus abſumit reſtiū. Sit.n. lectul⁹
A F G K, & bifariā diuidatur ip-
ſa F G ſecundum B, æqualia cer-
te foramina ſunt in ipſa F B, &

in

A in ipſa F A. latera.n.ſunt æqua-
lia.nam totum F G duplum eſt.
Extendunt autem, ut deſcriptũ
eſt,ab ipſo A ad ipſum B. ita vbi
eſt C,ita vbi eſt D: ita vbi H, po-
ſtea vbi E, & eodẽ ſemp modo,
donec ad angulũ puenerit aliũ.

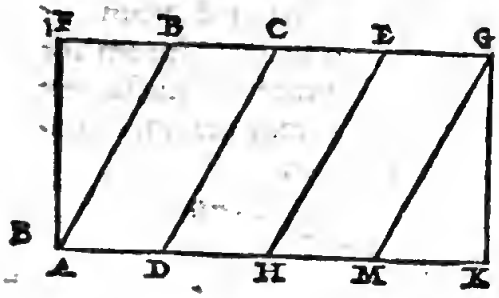

Duo enim anguli reſtis habent
capita. æquales autem ſunt re-
ſtes ſecundũ curuaturas, videli-
cet A B, & B C ipſis C D, & D H, &
aliæ ſimili ſo hñt modo, qm̃ ea-
dẽ demõſtratio.ipſa.n. A B æqua
lis eſt ipſi H E: æqualia.n.ſunt la
tera ſpatij B G, M A, & foraminа
æque diſtantia.ipſa aũt B G æqua
lis eſt ipſi M A: angulus.n. B æqua
lis eſt angulo G: in æqualibus.n.
C hic quidẽ intus, ille vero extra.
& B quidẽ eſt ſemirectus: eſt.n.
F B. æqualis ipſi F A: & angulus
vbi F, rectus eſt. B aũt angulus
æqualis ei ubi eſt G: qm̃ quadra
tum altera parte longius duplũ
eſt: & ad mediũ eſt curuatura.
quã ob rẽ A D ipſi E G eſt æqua-
lis,huic vero ipſa H M. Similiq;
modo demonſtrantur aliæ, qm̃
æqusles ſunt duæ,quæ ſecundũ
curuaturas ſunt,duabus. Quare
manifeſtũ eſt, ꝙ tot ſunt reſtes
in lectulo quot ſunt quatuor, ſi-
cut A B. Quanta autem ſorami-
nũ eſt multitudo in ipſo F G late D
re,& in eius dimidio F B eſt me
dietas. Quã ob rẽ in dimiato lec
ſtulo tãtę reſtiũ magnitudines
erũt,quãtũ eſt A B: multitudine
vero tot, quot in B G sũt forami
na.Hoc aũt nihil refert dicẽ, ꝙ
ꝙt sũt in ipſis A F & B F ſil'sũptis.

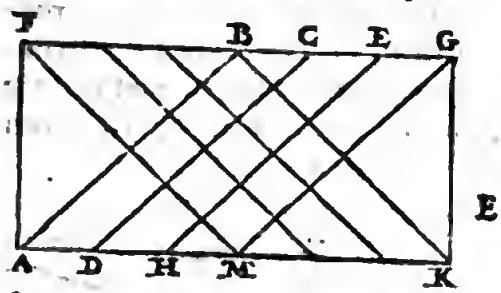

Si autem ſecũdum diametrum
extendantur reſtes, quemadmo
dum ſe habet in lectulo A B C D,
dimidia non tot ſunt, quot am-
borum latera F A F G, æqualia
autẽ,quot in ipſis F B, F A, ſunt
foramina: maiores autem ſunt
ipſæ A F, B F, duæ exiſtentes, ꝙ
A B. quare reſtis in tantum ma-
ior, quantum ambo latera dia-
metro ſunt maiora.

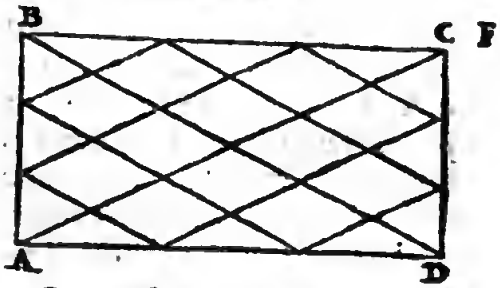

Cur difficili⁹ eſt lõga ligna ab
extremo ſuphumeros ferre, quã
ſcdm mediũ, æquali exiſtẽti põ
dere? An ꝙ vibrato ligno ipſũ
extremũ ꝓhibet ferre vibratio-
ne magis retrahẽs lationem. An
qm̃ licet nihil inflectatur, neq;

G multã habeat longitudinẽ, difficilius tñ ad ferendum eſt ab extremo, quoniam facilius ex medio eleuatur, q̃ ab extremo, & ideo ſic ferre eſt facilius. Cauſa autẽ, quoniã ſecundũ medium quidẽ eleuato ligno, ſemper ſeſe inuicẽ ſuſpendunt extrema, & altera pars alteram bene ſubleuat. mediũ.n. veluti centrũ ſit, vbi habet is, qui eleuat, aut fert. Extremorũ igitur vtrunq; deorſum vergens, ſurſum ſuſpenditur. q; K ſi ab extremo eleuetur, aut ferat̃, non ſane facit: ſed vniuersũ pondus ad vnum vergit medium, quo eleuatur, aut fertur. Sit medium vbi A, extrema B C. Eleuato igitur aut portato ſecundum A, ipſum quidem B deorſum nutans, ſurſum eleuat Si ipſum aũt C deorſum nutans, B ſurſum eleuat: ambo autem ſurſum eleuata hoc faciunt.

H

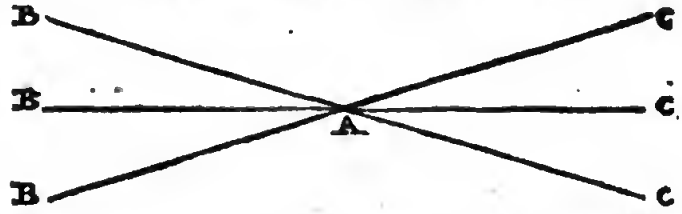

L

27 Cur ſi valde procerum fuerit idẽ pondus, difficilius ſuper humeros geſtatur, etiam ſi mediũ quiſpiam illud ferat, q; ſi breui⁹ ſit? Quod enim dudum dictum eſt, cauſã non eſt: ſed vibratio nũc eſt cauſa. quando.n. productius fuerit, vibrantur extrema: I quam ob rem contingit portantem difficilius geſtare. Vibrationis aũt cauſa eſt, quoniam ab eadem motione magis transferuntur extrema, quanto procerius fuerit lignum. Humerus quidẽ ſit centrum vbi A: manet. n. is. ipſæ aũt A B, A C, quæ ſunt ex cẽtro. quanto aũt maius fuerit id, quod ex centro eſt, ſiue A B, ſeu A C, plus transfertur ſpatiũ. Demonſtratum aũt eſt hoc prius.

B A C

Cur iuxta puteos celonia faciunt eo quo viſuntur modo: ligno enim plũbi adiungunt põdus: cum alioquin vas ipſum & plenũ, & vacuũ pondus habeat?

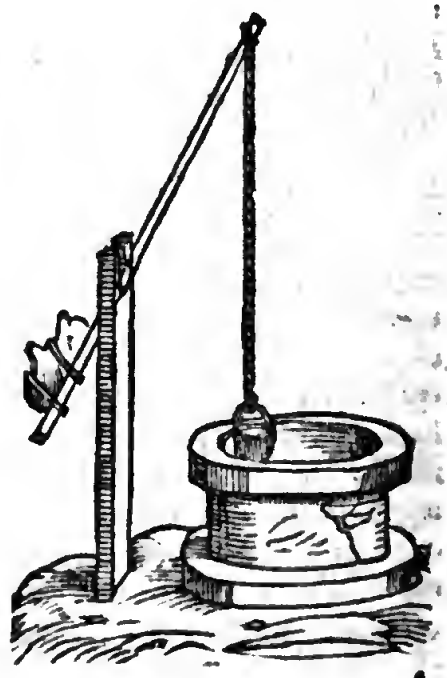

M

An

A An quoniam duobus temporibus hauriendi.diuiſo opere,(intingere.n. oportet, & id ſurſum trahere) cõtinget demittere quidem vacuũ faciliter,trahere vero plenum difficulter.Cõmodũ igitur eſt paulo tardius illud demittere, cùm multo leuius effectũ ſuſtollatur pondus. id aũt facit in extremo celonio adiunctũ plumbũ, aut lapis. demittenti quidem maius fit pondus, quã ſi ſolummodo vacuũ oporteret demittere:cũ vero plenũ fuerit, ſurſum id rapit plũbũ,aut quicquid illi ponderis inerit. Quam ob rem facilıora hoc modo ambo ſunt, quàm illo. D

29 Cur quando ſuper ligno, aut huiuſmodi quopiam duo portauerint hoſes æquale pondus,nõ ſimiliter premuntur, ſi ad vnũ non declinet põdus, ſed magis, quãto vicinius fuerit geſtãtib⁹.

B

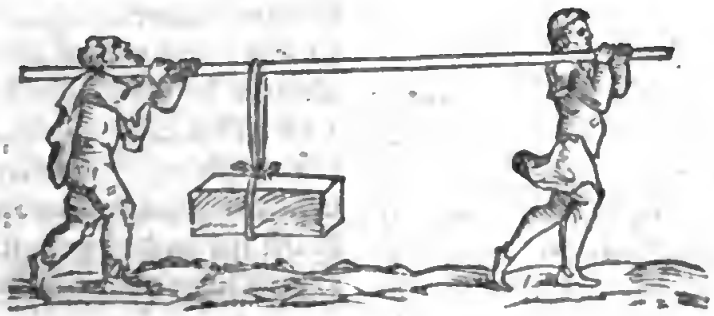

E

An quoniam vectis quidem lignũ efficitur, pondus vero hypomoclion: qui aũt propior eſt ponderi ex ijs qui illud geſtant, id quod mouetur:alter vero portantiũ,quod mouet. Quanto igitur plus diſtat á pondere, tanto facilius mouet, & alterũ premit magis inferius, veluti contranitente pondere impoſito, quod hypomochlion factũ eſt. Si aũt in medio inerit pondus, nihilo magis alter alteri fit põdus, aut mouet: ſed eodem modo alteri alter fit pondus. C

30 Cur ſurgẽtes oẽs,femori crus ad acutum conſtituentes angulũ,& thoraci ſimiliter femur,ſurgunt? ꝙ ſi nõ, haudquaquã ſurgere poterunt. An quia id,quod æquale eſt, quietis vbiq; eſt cauſa,rectus autem angulus æqualitatis eſt, ſtationemq; facit:quã ob rem ad ſimiles fertur angulos ipſi terræ circũferentiæ: non enim quod ad rectũ eſt ipſi pauimento. An quoniam ſurgens fit rectus, ſtantem vero neceſſe eſt perpendiculũ eſſe ad terrã. ſi quidem igitur ad rectum debet eſſe, hoc aũt eſt caput ſecũdum pedes habere,& fieri oportet cũ ſurgit. Quando quidem igitur fuerit ſedens,ſecundum paralellum pedes habet & caput, & non in æquali. F

Caput

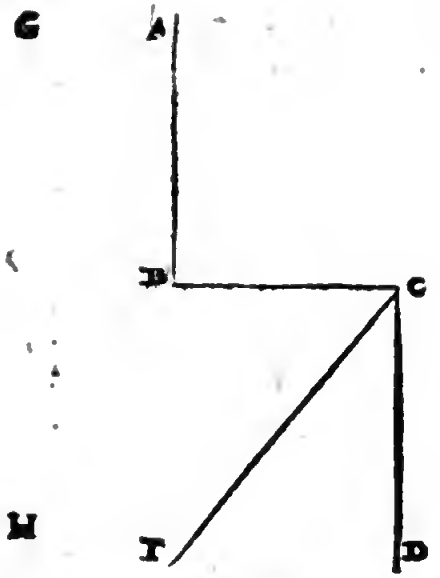

Caput ſit A, thorax A B, femur B C, crura C D. ad rectũ aũt fit, & thorax vbi A B, ipſi femori, & cruri femur ſic ſedẽte. quã ob rẽ co ſe habentẽ modo ſurgere eſt impoſſe. neceſſe aũt eſt crus reclinare, pedesq; conſtituere ſub capite. hoc aũt erit, ſi C D fiet, vbi C F, & ſimul ſurgere continget, & ĩ eadem æquali habere caput & pedes. ipſa aũt C F acutũ facit I angulum ad ipſam B C.

31 Cur facilius moueť cõmotũ, q; manens? veluti currus citius cõmotos agitant, q; moueri incipientes. An quia difficillimũ eſt pondus mouere, quod in contrarium moueť. aufert. n. quiddam ex motoris potentia, licet multo ſit velocior: neceſſe nanq; eſt tardiorem eẽ impulſionẽ illius qđ repellitur. Secũdo aũt loco ſi queuerit: reſiſtit. n. ipſum quieſcens. Quod autẽ moueť ad idipſum, ad quod impelliť, impellenti ſimile ſ[illegible]ir, ceu ſi quiſpiã mouen tis potentiam, & celeritatẽ auge K ret. quod. n. ab illo pateret, vtiq; ipſum facit ex ſe commotum.

Cur ea quę proñciunť, ceſſant 32 a latione? An quia impellens deſinit potentia, vel propter retractionẽ, vel pp rei proiectæ inclinationem, qñ ea valẽtior fuerit, q; proñcientis vires. Aut iſthæc ambigere, principiũ relinquentes, abſurdum eſt.

Cur quippiã nõ peculiarem 33 ſibi fertur lationem, impulſore alioquin non conſequente? An videlicet qm̃ primũ id efficit, vt L alterum impellat: illudq; rursũ, vt alterũ. Ceſſat aũt qñ non poteſt amplius facere primum impellẽs id quod ferť, vt impellat: & qñ ipſius lati grauitas nutu ſuo declinat magis, q; impellentis in ante ſit potentia.

Cur neq; parua valde, neque 34 magna longe proñci queũt, ſed cõmẽſurationem quãdã illa habere oportet ad id, quod, proñcitť? An quia neceſſe eſt quod proñcitur, & impellitur, cõtraniti ei vnde impellitur. quod aũt magnitudine ſua nihil cedit, aut imbecillitate nihil contranitiť, non efficit proiectionẽ, neq; impulſionem. Quod. n. multo impellẽtis excedit vires, haudquaquã cedit: quod vero multo eſt imbecillius, nihil cõtranititur. An quia tm̃ fertur id quod fertur, quantum aeris mouerit ad profundum: quod aũtẽ non moueť, neq; mouebit quippiã. accidit autem illis ambo iſthęc habere. M

Valde

A Valdē.n.magnum, & valde paruum,ceu non mota exiſtunt: alterum nanque nihil mouet, alterum vero nihil mouetur.

55 Cur ea quæ in vorticoſis feruntur aquis,ad medium tandē aguntur omnia?

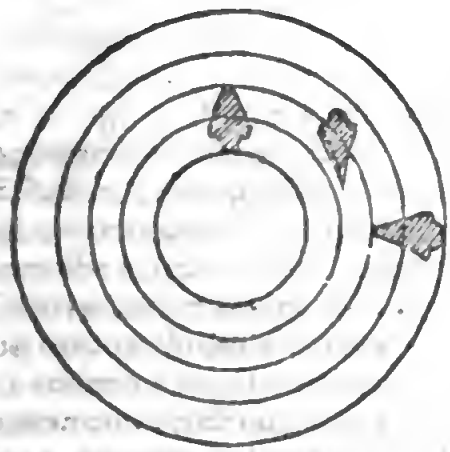

B

An qa magnitudinē habet qđcunqs fertur:quam obrē illi⁹ extrema in duobus ſunt circulis, hoc quidē minori,illo vero maiori:quare maior diſtrahit, qm̄ celerius fertur, & tranſuerſum impellit illud ad minorem. quoniam aūt id quod fertur, latitudinem habet,& iſte rurſus idem

C efficit, & ad interiorem propellit,donec ad mediū perueniat.

An quia quod ferē, ſimili ſe hēt modo ad omnes circulos ꝓpter medium. medium enim in vno quoqs circulo æqualiter diſtat.

An quia quorum quidem circū actæ aquæ latio non ſuperior,ꝓpter magnitudinē, ſed grauitate ſua circuli celeritatem excellūt,ea neceſſe eſt relinqui, & tardius ferri.tardius aūt minor circulus fertur. non idem enim in tempore æquali magnus cū paruo reuoluitur circulus, quando circa idem fuerint mediū. quā ob rem in minori circulo relinqui eſt neceſſe, donec ad mediū perueniant. Quorumcunqs aūt ſuperior a principio fuerit latio, ea finiens idem efficiet. oportet enim hunc quidem ſtatim, alterū vero celeritate ſuperare grauitatem. quam ob rem ad interiorem ſemper circulū relinquetur quodcūqs. Neceſſe enim eſt quod non ſuperatur, aūt in exteriori,aut in interiori moueri: in illo autem in quo eſt, impoſſibile eſt ferri,quod non ſuperatur: adhuc vero minus in exteriori: celerior enim exterioris circuli eſt latio:reſtat igit, vt id, quod non ſuperatur,ad interiorē trāſferatur.ſemper autē vnūquodque proficit, vt non ſuperetur. D E F Quoniā vero peruenire ad medium, finem quidem efficit vt quippiam non moueatur: ſtat autem ſolummodo ipſum centrum:ad hoc ſanē omnia congregari neceſſe eſt.

Mechanicarum quæſtionum finis.

ARISTOTELIS

LIBER DE MVNDO,

Gulielmo Budæo interprete.

Proœmium. Cap. 1.

Liber hic si Stagiritę doctrinā, phrasimq; nō sapit, vt fama est, illū forte edidit, qui & Rhetoricam ad Alexādrū.

MIhi quidem ſępe diuina quę dā res, Alexāder, admirationeq; digna viſa eſt Philoſophia: præcipue vero ea in parte, in qua ſola ipſa ſublime ſeſe tollens ad contēplandas rerū naturas, magno illic ſtudio contendit exiſtētem in eis veritatem pernoſcere. Et cūm cæteri quidem mortales altitudine ipſa rei, atq; magnitudine deterriti, eo inſtituto abſceſſiſſent, dignum id incœptum eſſe duxit Philoſophia, quod intrepide ipſa nec dubitanter aggrederetur. Earum etiam rerū diſciplinā ſibi tū cognatiſſimam, tū maxime decoram arbitrata eſt. Siquidem cūm per rerū naturā negatum hoc eſſet homini, cœleſtem vt in locū corpore ſeſe conferret, vtq; veluti è terra peregre proficiſcens: locum illū oculis perluſtraret, id quod ſtolidi illi Aloidæ quondam facere inſtituerunt: eo factum eſt, animo vt humanus huius viæ ducem nactus intellectum, peregrinabundus illuc importaretur. Ex quo euenit, viam cū inueniſſet Philoſophia laſſitudinis vacuā atq; laboris, res vt inter ſe ſitu lōgiſſime ſeiunctas vna intelligentia cōplecteretur: facile nimirū eas res noſcitans, queis cum ſibi naturalis intercedit neceſſitudo. Eadem ēt cū diuino animæ oculo diuinarū rerum naturam cōprehendiſſet, hominibus ſubinde ea interpretari cœpit, quā ſiq; antiſtitis officio perfungi. Id.n. libens Philoſophia faciendum ſuſceperat, vt quas res cunque præcipuæ cōmēdationis eſſe exiſtimaſſet, eas quoad eius fieri poſſet, inter homines erogaret, quibus vtiq; ipſis abundę, atq; prolixe conſultum ipſa cupiebat. Quapropter, iſtos miſerari quiuis iure poſſit, vt puſilli animi ſcriptores, res quaslibet, vulgoq; expoſitas ſumma admiratione proſecutos, qui nobis vnius loci naturā, aut vrbis cuiuſdam formā ſitumq;, aut magnitudinē fluminis, aut deniq; amœni montis aſpectum deſcribere inſtituerūt: cū interim magnifice de ſemetipſis ſentiāt, ob exilem

exilem quãpiam naturę perce-
A ptionem. Cuiuſmodi nonnulli
magno illi quidem ſtudio fece-
runt, accurataꝝ dictione deſcri
berent, hic Oſſam montem, ille
Nyſſam: alĩ Coryceum ſpecũ,
alĩ quiduis eorũ, quæ inter or-
bis particulas cẽſentur. Id quod
ideo euenit, ꝙ illis maiora vidiſ
ſe non contingit, mundũ ſcilicet
& præcipuas eius partes. Haud
quaquã .n. illi tantopere quæli-
bet admirarentur, ſi hiſce cõtẽ-
plãdis incubuiſſent legitima cõ
tentione: omnia vero & parua,
B & floccifacienda duxiſſent, dun
taxat prout horũ extat excellẽ-
tia. Proinde dicere ipſi aggredia
mur de ĩſ omnibus vniuerſum
collectis, quamꝫ fieri poteſt ma
xime, theologica cõmentatione
ediſſerere, quæ nã ſit cuiuſꝫ ho-
rũ natura, ſitus, motus. Tibi ve-
ro, vtpote imperatorum præſtã
tiſſimo, hoc quoꝫ decorum cõ-
ſentaneumꝫ eſſe arbitror, cum
maximarũ rerum cõmentatio-
nẽ animo conſectari, tũ vero ex
C Philoſophiæ ſtudio nihil iã non
grãde animo agitare, optimates
etiã viros ĩſ rebus inuitare, qui
bus rebus ipſi ab eadem munifi
ce prædito eſſe contingit.

De mundi partibus, ac ipſarũ inter ſe ordine. Cap. II.

Mundus. MVndus eſt compages è cœlo terraꝫ coagmẽta-
ta, atꝙ ex ĩſ naturis, q̃ inter ea continentur. Dicitur ẽt
aliter mundus, ordo & digeſtio
vniuerſorum, quæ à Deo & per D
Deum aſſeruatur. Huius ſitum
mediũ ĩmotum & ſtabilem Ter Terra.
ra vitæ fœcũditate prædita, ſor-
tita eſt: animantiũ quidem illa
omnifariã diſtinctarũ ſedes &
parẽs. Huius vniuerſitatis ſupte
ma pars omnis omnẽ in partem
finita eſt, & terminata. Cuius id
quod in celſiſſimo loco ſitũ eſt,
Cœlum dicitur, dei domiciliũ. Cœlum.
Hoc cũ diuinis corporibus ple-
num ſit, quæ Sidera nos appella Sidera.
re ſolemus, motuꝫ ſempiterno E
agatur vno circum actu, orbiſꝫ
ductu eodem, perrenni vtiꝙ in
æuum tenore rapta ſecũ illa cir
cũagit corpora ad numerum, in
moremꝫ præſultoris. Vniuerſi
aũt mundi cœliꝫ globoſa, vt di
ctũ eſt, forma compacti, iugiꝫ
vertigine exagitati, duo eſſe pũ-
cta neceſſe eſt inter ſe è regione
obuerſa: itidem atque ſi globus
in torno circumagatur, ſtabilia
quidẽ illa, globũꝫ continentia:
circa q̃ mundus vniuerſus ver- F
titur. hos Vertices appellãt, aut Vertices & Cardines.
Cardines. Per quos ſi lineam re
ctam ab vno ad alterum porre-
ctam intellexeris, quã nonnulli
Axem vocitant, erit hæc vtiꝙ Axis.
mũdo linea dimetiens, ita ut ter
ram in medio, ambos autẽ car-
dines habeat pro terminis. Qui
cũ ipſi fixi ſint & immoti, alter
eorũ ſemp ſublimis apparet ſu-
per verticem, ad tractum cœli
aquilonarem: ab Vrſa appellat⁹
Arcticus. At infra terram alter Arcticus.

ſemper

G semper conditus circa tractum
Antarcticus. australē, Antarcticus dictus est,
vt cōtrarius arctico. Cœli porro
siderumq; substātiā appellam⁹
Aether. Aetherē: non quidē ideo, q; ignita flagret ipsa, vt aliqui censuerunt, (p̄sim vtiq; aberrantes circa potētiā illā maxime ab ignea natura abhorrentē) origine vero hui⁹ vocabuli inde ducta, q; semper æther currat motu circū ductili, cùm sit illud efntum a q̄tuos illis diuersum: tū diuinum, tū interitus expers. Eorū vero
H siderum, quæ intus cohibent, ea quæ errationis nescia sunt, cum cœlo circūferunt, easdem vtiq; sedes, positusq; eosdē tenentia.
Signifer. Quorum medius circulus (cui signifero nomen est) duos per orbes transuersus cœlū cingit, qui
Tropici. a conuersionibus ipsi solis, Tropici quali conuersionales appellati sunt, in duodecim ille quidē regiones totidem signorū diuisus. At vero quæ erratica dicuntur, nec eadem ipsa celeritate cū
Planetæ. prioribus moueri suapte natura
I comparata sunt, nec inter se inuicē: sed in alīs atq; alīs orbib⁹, ita vt orbiū ipsorū partim propius terrā accedant, partim sublime ferant. Et stationariorū quidē numer⁹ iniri prorsus nequit ab hoibus: tametsi oīa eadem in superficie moueant, quæ vnica est totius cœli. At vero errabundorū numerus septenario collect⁹, in totidem orbibus situs est deinceps substitutis, ita vt subīde inferior superiore minor sit, septēq; orbes sese complectentes inuicē atq; coercentes, a globo denique siderū inerrantiū cōprehendantur. Huic porro globo contiguā hēt semper positurā, Phœnōtis simul, & Saturni circus dictus. Cui proximus est Phaethontis, qui & Iouis appellat. Post hunc sequit Pyrois, Herculis idē, Martisq; appellatus. Ab hoc rursus ē Stilbon, qui sacer Mercurio esse credit: a nonnullis ēt Apollini secundū quē Luciferi orbis ē: quē Veneris nonnulli orbē, quidam Iunonis vocant. Ab eo est orbis
L Solis. Et deniq; Lunæ nobis citimus, ad terrā vsq; fines suos proferens. Aether vero cū diuina Aether.
cōtineat corpora, ratas ēt vices motuū cōplectit. At vero ætheriæ diuinæq; naturæ (quā certa lege constare demīrauimus, constitutisq; vicibus, mutabilitatis etiam immunē, atq; ī aliā aliāq; spēm conuersionis) confinis est natura patibilis prorsus & vertibilis, atq; (vt ī vniuersum dicā) solubilis, & obnoxia. Cui⁹ ēt ipsius principia obtinet substātia
M tenuitate particularū p̄dita, flāmulisq; ignita, quas ætherea natura magnitudine sua excitat, & motus celeritate. Iā vero ī natura ipsa ignita, eadēq; incōdita appellata atq; incōposita, tū fulgores emicant, & iacula trañciūtur flagrantia: tū trapeculæ, fouæ, & crinitæ fixæ visunt, & sæpe restinguunt. Hanc naturam excipit Aer illi sustratus: suopte Aer.
ille quidē ingenio, caligine, & ge-

lu

A lu permixtus, cæterũ illustratus agitatione atq; succensus: vnde calorẽ concipit & claritatem. In hoc aũt ipso vim patibilẽ sortito, oĩsariamq; in alĩã aliamq; naturam cõmeare natura comparato, nubes concrescunt, imbres cũ strepitu decidunt, niues, pruinæ, & grandines: flatus ẽt ventorũ tẽpestatũq; cientẽ: simul tonitrua & fulgetra existũt: fulmina inde casitant: sexcentę deniq; ibidẽ conflictationes aeriæ opa
B citatis fiunt. Ab aeria porrò natura, Terra protinus, & Mare sitũ habent fixum, & affirmatũ, stirpibus illa qui dẽ aĩantibusq; scatens: fontib⁹ ẽt & fluminib⁹, partim per ipsam lapsus suos ĩplicantibus, partim aquas suas in mare eructãtibus. Insuper ipsa distincta, simul innumerarũ herbarũ indidem enascentiũ varietate, fructificantiumq; simul montium verticibus, nemorũ opacitatibus, urbiumq; frequẽtia, quas animãtes sapientiæ participes, hoies s. condiderunt: in-
C terr- super q; insulis maritimis, atque ui- continentibus. Orbẽ vero terrarũ, hoium ferẽ sermo in insulas diuisit & continentes, s. ignorantiũ vniuersam ipsam terram insulã esse vnicam, Atlãtici maris ambitu circũdatam. Multas aũt, & alias longe quidẽ illas sũmotas, sed tñ veluti dirimente freto, huic ipsi esse obuersas, nõ absimile veri est, partim hac maiores, partĩ ẽt minores, sed quarũ nulla p̃ter eã sub prospectum nr̃um sita sit. Nã quod ĩsulis nostris accidit, vndiq; vt nr̃a maria eas alluant, idẽ orbi quoque huic contigit, rõnẽ insulæ vt obtineat Atlãtico mari cinctæ. Cõplures item alĩ terrarũ orbes eadem positura constantes, insulę naturã hñt in vniuerso mari sitæ: quod latissime patet: eorũq; nonnulli p̃grandes, p̃grandibus quoq; ipsis maribus circũfusis. Enimuero humoris vniuersi naturam finitimã merito esse censeas naturæ aĩabili, & aeriæ, ita vt ipsa innatabĩida existere terrã faciat per quasdã saxosas eminentias, quas habitabiles vocamus: postquã protinus in imis mundi partibus & summersis, atq; in medio maxime mundi vniuersa iã terra stabilĩ defixa cõpressaq; ita cõstitit, vt ĩmota pmaneat, atq; illabefactabilis.
Atq; hæc est mũdi vniuersitas, quã infernã appellam⁹. Quinq; igit hæc elmta in regionibus totidẽ globose incubantia, mũdũ ipm ita totũ coagmẽtarunt, minor vt deceps atq; minor regio a maiore cohibeaĩ: terra (v.gr.) vt ab aquę globo, aqua ab aeris, hic ab ignis, ab ætheris denique globo ignis coerceaĩ: cum interim supremã regionem, Deorũ fecerint domicilium: infimã animalium in diẽ victitantiũ. Hui⁹ porro id quod liquore cõstat, flumina & scaturigines, & maria vocare cõsueuimus: qd aridũ est, terrã & continentes insulasq; appellamus. Iã insularum non-

D

Plures terrarum orbes.

E

F

Vniuersitas ĩferna. Quinque elemẽta.

Insularũ partitio.

G nõnullæ grãdes ſunt, veluti hæc cuncta habitabilis à nobis iã dicta eſt, aliæq; quas ingentia maria vndis ambiunt circunfluis: aliæ minores, nobis notę & inteſtinæ. Quarũ rurſus quædã memorabiles, vt Sicilia, Sardinia, Cyrnus, Creta, Eubœa, Cypr⁹, & Lesbos: quædã lõge exiliores, tũ Cyclades, tum Sporades, tũ aliæ alĩs nominibus nuncupatæ. Porrò aũt pelagus, quod extra orbẽ nobis habitatum fusũ

H Atlanticũ pelagus. Oceanus. eſt, & Atlãticũ dicitur, & Oceanus: à quo ipſi circumluimur.

Qui in faucibus ipſe anguſtis, q̃ vergunt ad occidentem veluti

Herculis columnę. Mare interius. via patefacta, qua parte Herculis columnæ vocitatæ ſunt, eliſo fluxu irrumpens, mare interius efficit, fermè vt dicere eũ poſſis in portũ ſe recipere. ſenſim deinde amplior infunditur: ſinus interea ingẽtes complectens inter

I ſe contingentes, anguſtis etiam ceruicibus in fauces ſeſe comprimẽs, viciſſimq; latius expatiãs. Ac primum quidẽ inſinuari dicitur dextrorſus ab Herculis columnis intro nauigantibus, circa vtranq; Syrtim, alteram earũ magnam, paruam alterã vocãt. At vero in alteram partem non iã itidẽ ſinuoſus inundans, efficit tria maria, Sardoũ, Gallicũ, & Hadrium. A quibus continuo Siculum ſequitur, porrectũ in obliquũ: quod & ipſum excipitur à Cretico. Cretico coniuncta ſunt parte altera Aegyptiũ, Pãphylium, Syrium: altera Aegæum & Myrtoum. At põtus, velut antẽdictis obiectus, atque ex aduerſo protẽſus, multis partibus cõſtat. pars eius in intima penetrans, Mæotis appellatur. quæ aũt ad Helleſpontũ vergit, in fauces contracta eſt, quã Propontidẽ vocant. Rurſus ab ortu Solis in orbem terræ exundans Oceanus infert ſeſe velut in mediũ procedens, Indico ſinu, Perſicoq; perfoſſo, finitimum mare Rubrũ intercipiẽs. Ad alterũ aũ tẽ cornu ſimul atq; ſublõga ceruice anguſtaq; penetrauit, rurſus amplificat⁹ Hyrcaniæ fines, Caſpiæq; amplectitur. Mare vero, quod ſuper Hyrcaniã eſt, vaſtum illũ obtinet locum, qui eſt ſuper Męotin paludem. Tũ aũt, qua parte Scythas, Celtasq; cõplectitur, ſenſim aſtringit orbẽ terrarum ad vſque ſinum Galli cũ, ſupradictasq; columnas, extra quas Oceanus terrã fluctib⁹ ſuis oberrat. Quo ipſo in mari inſulæ duæ ſitæ ſunt quãmaximæ, quas Britannicas appellãt, Albium, & Ierna: ĩs etiam maiores, quas cõmemorauimus ſupra Celtas iacentes. Queis tamẽ ipſis magnitudine nec Taproba ne cedit, nec ea cui Phebol nomen eſt: illa ſuper Indos poſita, ſitu ad terrarum orbem inflexo, hæc ad Arabicũ ſinum. Sunt ẽt non paucæ, ſed exiguę, circa Britãnicas, & Iberiã, quæ quaſi corona cingũt hunc orbem hominum domicilium, quem ſuperius inſulam eſſe diſſeruimus.

Pontus. K

Mæotis.

Propontis

L

Syrtes.

Inſulę maiores. M

Huius

A Huius orbis latitudo, quà continens eſt amplisſima, paulomin⁹ quadraginta millia ſtadiorũ patet, vt quidam perhibuerunt authores rectæ & exquiſitæ geographiæ: lõgitudo ad ſeptuaginta millia. Diuidit porro in Europam, Aſiam, & Africam. Europa his finibus circũſcribitur: Herculis cippis, Ponti receſſu, Hyrcano mari: ſecundum quã anguſtiæ Iſthmi ſimiles ad Pontum vſq; pertinent. Nonnulli tamen ab illo Iſthmo Tanaim fluuium Europæ terminum eſſe dixerunt. Aſia eſt quicquid terræ ſitum eſt ab Iſthmo iã dicto, à Ponto, Hyrcanoq; mari ad Iſthmũ vſq; alterum, qui Arabicũ ſinum interiacet & mare interi⁹, illud quidẽ cohibitũ ab eo mari, & ab Oceano, qui eum cõplectitur ambitu. Sũtq; fines Aſiæ ſtatuant ſpatium, quod a Tanai protenditur ad Nili vſq; oſtia. Africa ab Arabico Iſthmo ad columnas Herculis porrecta ẽ: vel vt alĩ cenſuerunt, ab Nilo. Nam B Ægypti quicquid Nili oſtiis ſeptũ eſt, alĩ Africæ, alĩ attribuũt Aſiæ: inſulasq; tribus terræ partibus adiacentes, ſcriptorũ partim vt exemptiles ab orbe terrarum cenſuere, partim vt contributas ĩs partibus, quibus earũ quæq; vicinitate coniuncta eſt. Proinde terræ, marisq; naturã, ac ſitum huiuſcemodi prodẽda cenſuimus, quem habitum orbem appellare conſueuimus.

Orbis latitudo, & longitudo.

res partes orbis.

De his, quæ in Aere generantur. Cap. 3. C

QVas res aũt tum in eo orbe, tum circa eum exiſtere contingit, quibus ille rebus quodammodo afficiatur: earum ipſarũ rerũ vt quæq; maxime cõmemorandę videbũtur, dicere porro aggrediamur, ſummam quandã colligẽtes eorum, quæ ſunt neceſſaria. Duas igitur exhalationes ab eo ſurſũ ferri nouimus in aera nobis impendẽtem, tenues illas quidem D oĩno, nec nobis conſpicuas, niſi ſi quid eſt huiuſcemodi ad tractus orientales, & prẽter ea quę ex amnibus, & locis irriguis ſublimia ferri videntur. Earũ autẽ exhalationum altera ſicca eſt, in fumumq; cõformata, è terra manans: altera humida, roſidę expirationis plena, ab humida natura exhalata. Ex hac nebulæ, rores, & gelu omne genus, nubes, pluuiæ, niues, & grãdines oriũtur. A ſicca autem illa venti & E flatuum differentiæ exoriunt, tonitrusq;, & fulgura, turbines, & fulmina, aliaq; his cognata. Nebula eſt expiratio quædã roſida, aquæ nequaquam genitrix, vt aere craſſior ipſa, ſic nube rarior. Gignitur vel ex nubis primordĩs rareſcentibus, vel ex reliquĩs nubis. Huius aduerſaria, vt eſt, ita eſſe dicitur Serenitas: nihil aliud ipſa exiſtẽs, q; aer nubibus nebulaq; vacuus. Ros eſt humidum quid è ſerenitate concretum, minutimq; delabens.

Exhalationum duo genera.

F

Nebula.

Serenitas.

Ros.

Extra ord. Ariſt. P Gla-

Glacies. G Glacies eſt aqua conferta a ſerenitate cõpactilis. Pruina. Pruina ros eſt concretus. δροσοπάχνη cõpoſito noïe dicta, eſt ros ſemiconcretus, quaſi ros pruinoſus. Nubes. Nubes eſt craſſamentũ exhalationũ cõuolutum, vim hñs aquæ gignẽdæ. Imber. Imber fit expreſſione nubis magnopere addenſatæ, tot hñs differẽtias, quotuplex eſt nubis compreſſio. quippe q̃ remiſſa ſi fuerit, molles ſtirias diſpgat: ſin vehemens, pleniores. Hocq; appellamus pluuiã, imbris contorta ſtillicidia, cũ maiuſcula ipſa, tũ vero iugi tenore caſitantia. Pluuia. H Nix. At vero nix gignit̃ denſitate nubiũ friatili, q̃ ſimul ac in aquam verti cœptæ ſunt, in minuta contundunt̃: cùm eo, vt illa cõtuſio ſpẽm ſpumæ, exactumq; candorẽ, humoris aũt, qui ineſt, cõcretio, quiq; nondũ fuſus eſt, aut rarefactus, rigorẽ efficiat. Hæc impetu & confertim decidens, χίονος appellat̃. Quo genere voluti I tim contorto, libramẽtumq; ex compreſſu capiente ad celeriorẽ lapſum, fit q̃ Grando vocat̃: Grando. cùm interea pro fragmentorum magnitudine quæ abrumpunt̃, tum corpuſcula maiora grandinis, tum delapſus violentiores fiant. Atq; hęc q̃ hactenus dicta ſunt, naturæ vi ab humida expiratione euenire cõparatum eſt.

Ventus. A ſicca vero tũ Ventus oriri ſolet, cum a frigore ita, vt fluat, illa trudit̃: nihil vt aliud ventus ſit, niſi aer multus fluctuans & coactus, qui ẽt ſpiritus appellat̃: cũ Spiritus. alioqui ſpiritus appellet̃ ſubſtãtia animata & genitalis, in ſtirpibus, atq; in animantibus exiſtens, per oĩaq; pertinẽs; de qua nunc differere nihil neceſſe fuit. K Flatus vero, qui in aere ſpirant, ventos, auras, expirationes dicimus, quæ ex humore prodeunt. Flatus. Aura. Expiratiõnes. Vẽti, qui è terra vliginoſa & humefacta prodeũt, ἀπόγειον, quaſi terra oriundi: qui è ſinibus, ſi liunt, ἐγκολπίαι, quaſi ſinuales vocant̃: inter quos ipſos, eosq; qui è fluminibus erũpunt, ex aquisq; ſtagnãtib⁹, intercedit nõ nihil proportionis. ἐκνεφίαι appellant̃, qui in fractura nubis, reſoluendaq; eius craſſitudine collidunt̃ inter ſe, quaſi quidã nubigenæ. ἐγυδρίαι, quaſi aquatores dĩr, qui cũ pluuñs aquis graſſãtur, impetu & confertim effuſis. Et ñ quidẽ qui ab oriẽte iugi tenore perflant, ἄρη & vulturni: q ab vrſa, βορέαι, & Aquilones vocantur: ζέφυροι, & Fauonñ, q ab occaſu: qui a meridie, νότοι dñr & Auſtri. Vulturnorũ porrò is χαυκίας dictus eſt, qui naſcitur ad ortum ſolſtitialẽ: Subſolanus ad æquinoctialem: ad brumalem Vulturnus. At eorũ qui ex obuerſa parte prodeũt, quos Fauonios vocamus, ἀργέστης, & Corus ab occaſu ſolſtitiali, qui ẽt ὀλυμπίας ab aliquibus dict⁹ eſt, & ab alĩs ἰαπυξ. Fauonius ab æquinoctiali, Africus ab hyberno oritur. At vero Aquilonũ is, qui χαυκία coniunctus eſt, peculiariter appellatur Aquilo: Ventorũ nomina. M qui

A qui aũt hũc a vertice ſtatim excipit per meridianũ ſpirans, Septentrio dr. θρασκίας deinceps à Coro ſpirat, quẽ nonnulli Cæciam appellauerunt. Rurſus ex Auſtris is, q a vertice nobis condito ſeſe infert ex aduerſo Septẽtrionis, Auſter noſis prærogatiua dr. Qui inter hunc & Vulturnum eſt, λιβόνοτος eſt vocitat⁹, q̃ſi dicas Vulturnauſter. At qui ſpirat altrinſecus inter Africum & Auſtrũ, hũc alĩ λιβόνοτον q̃ſi Africauſtrum: alĩ λιβοφοίνικα

B vocant. Ventorũ porrô quidã flatus rectos, quidã reflexos habent. Rectos hñt ĩ, qui lineis rectis ſemper graſſari ſolent: reflexos & refractos, vt is quem καικίαν nuncupant. Rurſus quidã hyeme pollent, vt Auſtri: quidã æſtate, vt ἐτησίαι qui dñr, i. anniuerſarĩ, cinnũ quẽdam conficiẽtes Septentrionum atq; ſubſolanorum. ὀρτυγίαι, quaſi auiarĩ, vẽti quidam dicti ſunt, ex aquilonio genere, verno tẽpore inualeſcentes. Cæterum è genere vio

C lentiorum flatuũ, καταιγὶς nomen eſt flatus ingruentis ſuperne, repenteq; euerberantis. θύελλα flatus eſt p̃ualens, qui repẽte proſilit. λαίλαψ, & ςρόβιλος nũcupatur, qui inferne ſurſum verſus repente conuoluitur. ἀναφύσημα, quaſi efflatus terræ, dr vẽtus ſublimen ſeſe rapiens, cũ aut è ſpecu alĩ⁹ depreſſo flatus emicuerit, aut è terra in hiatũ diſcedente: qui Turbo terreſtris eſt tum, cum multus ac contortus

Turbo.

ferri cœptus eſt. Flatus vero in D nube implicitus & craſſa & humida, cõtinuatũ nubis ſpiſſamẽ tum violenta eruptione perſrin gens, mugitũ edere cũ ingẽti frà gore ſolet, qui Tonitru dr, mõ Tonitru. haud abſimili ſpiritus vehemẽter in aqua impulſi. Fulgetra eſt Fulgetra. ſpiritus ignitus & coruſcans; dũ nubes dirũpit: q̃ tonitru antecedere ſolet, cùm tñ poſt ipm fiat. Siquidem quod oculis percipitur, ei quod auribus obiectũ eſt, anteuertere natura comparatum eſt: quippe illo è longin- E quo aſpectabili, hoc tum demũ exaudibili cùm auribus appulſum ſit. preſertim qñ alterũ omnium naturarum celeritate maxima præditum eſt, ignita ſ. natura: alterũ min⁹ voluere, quod ẽ naturæ ſpirabilis & aereæ, nõ antequã aures pepulerit, ad aditũ peruenit. At vero quod fulſerit, ſi ad terrã vſq; curſim illiſum ſit, Fulmen vocatur. Sin ſe- Fulmen. miuſtũ quidem, ſed vniuerſum F tñ, violẽtumq; incubuerit, πρηςὴρ, Præſter. hoc eſt accenſus turbo, dr. Quòd ſi prorſus ignis nihil interim conceperit, τυφὼν vocatur, Typhon. qui eſt vertex, pcelloſus, & euerberans. Horũ quicquid ĩ terrã ĩpetu decubuerit, σκηπτὸς, i. Fulmen, noĩat. Qui ψολόεις, dr, cũ fuliginem contraxit: ἀργὴς, ſi raptim emicuerit: ἑλικίας ſi lineari ſpecie cõformatus eſt: σκήπτοι dicunt, quæ cũq; fulmina in quiduis illiſa ſint. Ad ſummã eõ tũ q̃ in aere apparẽt, alia ſpecie-

G tenus exiſtunt: alia ẽt habent naturæ ſubſiſtentiam. Speciem tm̃ exhibent arcus cœleſtes, & virgulę aliaq; huiuſcemodi. Subſtãtia etiam apparent fulgores cœleſtes, & quos emicantes vocamus, & Crinitæ ſtellæ, & ĩjs ſimilia. Arcus eſt ſpẽs ſegmenti ſolaris, vel lunaris, ædita in nube humida, & caua, & perpetua, quã velut in ſpeculo intuemur, imagine relata in ſpeciem circularis ambitus. Virga eſt arc⁹ cœleſtis exhibitio in directum cõformata. Area eſt ędita imago ſydereæ claritatis vndiq; illuſtrata: hactenus arcu differens, q̃ ille è regione Solis ac Lunæ viſendũ ſe exhibet: cùm area ſidus totum ambitu cingere orbiculari ſoleat.

Arcus.

Virga.

H

Area.

Fulgor eſt ignis collectio, qui in aere exarſit, per cœlum ille quidẽ, aut iaculari ſpecie trãſmeãs, aut vno loco fixus. At eiaculatio ignis eſt enatus attritu, in aere p̃nici motu inuehens, ob eamq; p̃nicitatem oblongam formam ſimulans. Fulgor fixus eſt extenſio longe porrecta, & loco p̃manens & tanquam profluuium ſideris. Quòd ſi in alteram partẽ dilatetur, Crinita ſtella vocat̃. Sæpenumero autem euenit, vt fulgores tẽpore multo maneãt, ſæpe vt confeſtim extinguant̃. Complures item & aliæ rerum formæ cernuntur in cœlo apparentium, vt quæ Faces, quæ Trabeculæ, quæ Dolia, quę Scrobes nuncupantur: omnia ab earũ re ſimilitudine appellata, vnde noĩa mutuata ſunt. Eaq; partim in occidua mũdi parte, partim in oriente cernũtur, partim etiam ambiguo in vtranq; partem æditu: raro vel ſeptẽtrionali, vel auſtrino. Cæterum oĩa in certa, quippe nihil huiuſcemodi hactenꝰ proditum eſt memoriæ, ita fuiſſe conſtabilitum raro ſitu, & conſtituto, vt ſemper cõſpicuum fuerit. At huiuſcemodi ſunt, quæ in natura animabili, aeriaq; fiunt.

Fulgor.

Eiaculatio.

I

Crinita

K

De his, quæ in Terra fiunt. Cap. 4.

IAm vero terra continet etiã ipſa in ſe, vt aquæ, ita ſpiritꝰ ignisq; ſcaturigines: quarũ quædam ſub terra latent, oculis humanis ſubductæ: multæ ſpiracula habẽt emiſſariaq; vaporis, oculis humanis ſubductę, vt Lipara, vt Aetna, vt Aeoliæ ĩſulæ, quæ quidem ſępe, & ipſæ flumi num more fluunt, ignitasq; ferri glebas euomunt. Nonnullæ vero huiuſmodi ſcatebræ ſecundũ fontes ſitæ, aquas inde manãtes inde calefaciunt, aliquæ inde vt tepentes, efferuefactæ aliæ, q̃dam modicæ tẽperatæ vt emittantur. Multis etiam in locis orbis exitus ſpirituum pari ratione patefacti ſunt: quorũ partim fanatico furore afficiũt hoĩes, p̃ius antecedenteis: partim tabifica vi abſumunt: partim fatidicos efficiunt, vt Delphici, & Lebadici. ſunt & qui prorſus enecent, vt in Phrygia. Frequenter fit etiam, vt congenitus ſpiritus in terra conditus, cum aberrans inſi-

L

Spiritꝰ, & ignis ſcaturigines.

Aquę calidæ.

M

Spiracula terræ.

A insinuarit, in abstrusos quosdã eius, atq; cæcos meatus, quasi e dibus suis erumpens, multis in locis vibrantem motum cieat. Est etiam nec raro, cum flatꝰ ad uena, introrsus in terræ caua irrumpens, deinde exitu omni exclusus, intus sese versando ingenti vi terram quatiat, nequicquã exitum inde quæritans. ex quo fit naturæ facinꝰ, quod vocamꝰ Terræmotum. Terræmotuum autem ñ, qui ad angulos acutos in obliquum quatiunt, ἐπιχλίπται appellantur, quasi in trãsuersum sese agẽtes: Sursum vero deorsumq; ad angulos rectos iactãtes, βράσσει vocantur, a similitudine aquæ efferuescentis. At qui labes terræ relinquunt in caua subsidẽtis, ab hiatu χασματίαι nominati sunt. Quem hiatum ñ qui vi eruptiõe facta patefaciũt, ῥῆκται, id est effractores, dicti sunt. Iam horum aliqui flatum secum erupturum rapiunt, alĩ saxa, alĩ cœnum. Sunt qui fontium scatebras ædidere, quæ antea non erant, ὦσται, id est trusores, vocant, qui vno obnixu subuertunt, quod impulerunt. Sũt etiam qui quassabũdi, atq; vtroque declinantes, vibrantesq; qđ mouerint, semper erigunt: ob id παλματίαι, hoc est vibratores, dicti. efficiuntq; terræmotũ tremori non dissimilem. Appellantur etiam μυκητίαι terræ motꝰ, qui cum mugitu quatiunt, indito ob id nomine: quanquã sæpe terræ mugitus absq; terræ motu contigerit. id quod assolet, cũ spiritus impar quatiendæ terræ fuerit, intusq; cohibitus ac conuolutus arietarit impetũ vehementi. Adde q flatus, qui terrã subierint corroboratiores fiunt aliquoribus terrenis, qui intus conditi sunt.

Terræ motus. B C D

De his, quæ in Mari eueniunt. Cap. 5.

PRoportione his respondẽt ea quæ in mari eueniunt: nam & hiatus fiũt maris; & recessus, vndarumq; excursiones interdum reciprocantes, interdum eluuie retro non recurrente. id quod proditum est circa Buram, Helicemq; cõtigisse; Sæpenumero etiam in mari euaporationes ignis existunt, fontes excaturiunt, ostia fluuiorũ aperiuntur, arbores enascũtur, fluxiones & vortices existunt, instar eorũ habentes, quæ a flatibus designari dictum est, non in medio mari modo, sed ẽt in ripis, & in fretis. Aiunt ẽt multos æstus, vndarumq; sublationes statis quibusdam tẽporibus cum Luna circumagi. Atq; vt vniuersum dicam, cum elementa in aere, in terra, & in mari, cõmoda inter se tẽperatura mixta sint: nimirum affectionũ quoq; similitudines ĩsdem cõstant in ipsis: in singulis illę quidem naturis ortus alternantes, & interitus, vniuersitatem vero asseruantes generationis immunẽ atque corruptionis.

E F

G *Dubitationis ſolutio; quo pacto mundus ex contrarijs conſtitutus, tam diu nõ diſſolutus ſterit. Cap. 6.*

TAmetſi extiterunt, qui ſe ſe admirari addubitabundi dicerent, quin fieri tandem poſſet, ſi è principijs cõtrarijs mundus conſtitit (ſiccis dico & hũidis, frigidis & calidis) vt iã diu nõ diſſolutus fuerit, atque interierit. Perinde quaſi mirari quiſquã debeat, quo nã pacto ciuitas incolumis perduret, q̃ è gẽtibus contrarijs cõpoſita
H ſit, egenis inquã & diuitibus, iuuenibus & ſenio confectis, infirmis & valentibus, prauis atq; innocẽtibus. Ignorãtia eſt iſta vtique hoĩum, hoc eſt in cõcordia ciuili non videntiũ longe admirabiliſſimum, qd ex multis ipſa vnũ efficit affectũ, & è diſſimilibus ſimilẽ, oĩs illa quidẽ naturæ ſuſceptrix & fortunæ. Atque haud ſcio an ẽt cõtrariorũ appetens ſit natura: ex eiſq; conſona, non itẽ è ſimilibus conficiat. Sic certe ipſa marẽ cũ fœmina con-
I iunxit, non ẽt cũ ſuo horũ vtrunque ſexu. Quin primã ẽt cõcordiã per contraria, non per ſimilia deuinxit. Addeq; ars naturæ æmulatrix hoc idẽ facit. ſiquidẽ Pictura alborũ nigrorumq; colorũ, luteorumq; & rubrorum naturas inter ſe attemperans, effigies rerum efficit cõſonas exẽplaribus. Muſicæ acutis & grauibus ſonis, longisq; & breuibus vna permixtis in diuerſis vocibus, vnum ex illis concentum abſolutum reddidit. Grammãtica ex elementis vocalibus & mutis inuenta temperata, artẽ omnem literaturæ ex illis compoſitam reliquit. Hocq; nimirum illud eſt, quod apud Heraclitum legiſ, Scotinum ab oſcuritate cognominatũ. Criſpa, ĩquit, & mi « nime criſpa vna vinxeris, cõſen « tiens & diſſentiens, cõſonans & « diſſonans: vnum ẽt ex oĩbus, om « niaq; ex vno. Itaq; vniuerſorũ coagmentationem (cœli inquã & terræ, & vniuerſi mundi) cin
L no quodã principiorũ ſumme contrariorũ commode attẽperato, natura ipſa digeſſit, vna eadẽq; concinna cohærentia: quippe ſiccũ humido, calidum frigido, graui leue mixtũ, & rectum orbiculari. Terram etiam oẽm, oẽ mare, ætherem, Solem, Lunã, & poſtremo totum cœlum vis vna per oĩa pertinens, certo ordine deſcripſit, concinneq; digeſſit, è diuerſis ipſa naturis, atq; ĩpermixtis, aere, terra, igne, & aq̃ mundũ architectata. Cumq; eũ etiam globoſa ſuperficie cõpre- M hendiſſet naturas quammaxime contrarias, veluti edicta cõcordia & imperata, adſtrinxit ad conſenſum, mutuũq; cõmerciũ: cuiuſmodi rerũ mollitione vniuerſitati ipſi ſalutẽ machinata eſt. Huius aũt rei cauſa eſt cõ Elẽtorum cõcordia. cordia elementorũ. Concordiæ porrò cauſa eſt æquabilitas, & quod alterũ altero non plus polet. ad æquilibriũ. n. adæquant grauia cũ leuibus, calida cũ ĩs q̃ ipſis

Natura appetens contrariorum.

A ipſis oppoſita ſunt: natura vtiq; nos docente in maioribus, æqua-
Æquabilitas cõcordiæ ſeruatrix. litatem tutricem eſſe concordiã & ſeruatricem: concordiã autẽ mundi eſſe ſalutem, rerũ oĩum parentis, ac longe oĩbus præſtantis pulchritudine. Nam q̃ tãdẽ natura præſtabilior ipſo? Quam enim dixeris cũq;, eius vtiq; ipſius mundi pars erit. Nam quicquid pulchritudine p̃ditum eſt, id quaſi gentile hẽt cũ eo ſocietatẽ, adeo q; recte, atq; ordine conſtitutũ eſſe id a mundi noĩe con-
B cinne digeſtũ Græco ſermone,
Mundi ornatus. conſentaneaq; partium cõpoſitione ſpecioſum eſſe ſignãt. Ecquid nam eſt autem ſingulariũ partium, quod cum eo æquiparari poſſit ordine, quo cœleſtis motus temperatus eſt & conſtitutus? Sole vtiq; & Luna, reliquis itẽ ſideribus intra ſpatia ſe mouẽtibus exquiſitiſſime emodulata à ſeculo in ſeculũ alterũ. Age ecquæ tandẽ vices tã ratæ eſſe poſſunt, q̃ eſt exacte comparatus a natura tempeſtatum an-
C ni tenor in orbem redeuntium; omnium ille quidem rerum fœcunditate præditus: æſtates deinceps hyemesq; referens tẽporibus deſtinatis: ſimul dies & noctes inoffenſis vicibus alternantes, è quibus menſis annusq; cõficitur. Ac magnitudine quidẽ ambitum lõge ſummũ complexus motu perniciſſimo circumagitur, claritate ſynceriſſima p̃ditus: vi etiam potentiaq; fretus exorte, vt ſenũ, ſic interitus. Hic omnium animantium naturas, D
tũ aquatilium, tum pedeſtrium tum etiam in elemento ſpirabili victitantium ſegregat, ñsq; ſpatia vitæ ſuis admetiẽs motibus. Ex hoc aĩam ducunt oĩa: ab hoc aĩam habent animantia: ex hoc deniq; miracula rerũ nouarum exiſtunt, q̃ ſtatis temporibus efficiunt. Vis ventorũ omniuaga in ſe ipſa conflictat: fulmina è cælo cadunt: pluuiæ procelloſæ atque ſtupendæ ſubitos fragores ædunt. Vnde fit vt & vi humoris expreſſa, & vi ignea diffiata, E conſtituat vniuerſi concordia. Iã vero terra oĩ gñe veſtita ſtirpium fruticantiũ, riguisq; exuberans large erumpentibus trita veſtigñs aĩantium q̃ in ea paſſim circunferunt: oĩa tempeſtiue proferens ex ſeſe & vegetans, hoſpitaliq; ſinu excipiens: cum innumeras ipſa rerũ formas perferat, ab eisq; multipliciter afficiatur, nihilo ſecius tñ naturam aſſeruat ĩdomitã ſenectute, quãlibet ipſa motibus contremefacta, vndis ſuperfluentibus prolata, incendñs deniq; inflammata, mõ hac, mõ illa parte ſui. Quinetiam illa ipſa oĩa cenſeri merito poſſint incolumitatis eius cã cõmode euenire, ſalutẽq; illi sẽpiternã præſtare. Siquidẽ ea motu quaſſata, continuo proſiliũt F
venti qui introrſus inſinuarant, vtiq; ſpiraculis terrarũ diſceſſibus patefactis, vt ſuperiꝰ dictũ eſt. Imbribus ẽt tũ expurgat, cũ oĩa peſtifera in ea abluuntur:

G ad ſyncerioremq; conſtitutionẽ ſuper ſubterq; tũ reducitur, cũ auris perſpiratur. Et conflagrationes quidem quod concretius eſt terræ, concoquunt: congelationes item quod inflammatũ eſt, id attemperant ipſæ atq; remittunt. Ac ſingularũ qdẽ rerũ aliæ oriunt aliæ vegetant, & aliæ occidũt: cũ interim ortus cõ peſcãt graſſant eis interitus, rurſusq; interitus rerum leuent ortus exuberanteis. Vnica vero ex omnibus conflata incolumitas
H permanet ipſa in ęuum: cũm inter ſe rebus ex aduerſo obſiſtentibus, & cedentibus vicisſim atque prævalentibus vniuerſitas conſeruetur in ſempiternũ, noxam nullam contrahens.

De Deo. Cap. 7.

REſtat vt ſummatim de cauſa diſſeramus, quæ cũcta rum ipſa rerum vim hẽt tutricem & continentem, quem admodum cætera perſtrinximus. Flagitiũ enim inſtar eſſet,
I cũm de mundo dicere inſtituerim, tractatu ſi minus exquiſito fortaſſe, at certe qui fat eſſe poſſit ad formulam doctrinæ craſſiorem, intactam præcipuã mũdi partem principemq; præterire. Vetus igitur ſermo eſt, a maioribusq; proditus inter oẽs homines, vniuerſa tum ex Deo, tũ per Deum conſtituta fuiſſe atq; coagmentata, nullamq; naturã ſatis inſtructam ad ſalutem eſſe poſſe, quæ citra Dei præſidium ſuæ ipſa demum tutelæ permiſſa ſit. Quocirca veterum nõnulli eo vſq; prouecti ſunt, vt hæc omnia dictitarent, Deorum eſſe plena, hauririq; eorum ſpectra ab hominibus, oculis, & auribꝰ, reliquiſq; ſenſibus: ſententię illi quidem fundamenta iacientes diuinę fortaſſe potentiæ, nõ itẽ naturę diuinæ congruentis. Et enim cunctorum, quę rerum natura complectitur, cũ ſeruator eſt Deus, tum vero quęcunq; in hoc mundo quoq; modo perficiuntur eorũ oĩum genitor eſt: non ſic tũ ipſe vt opificis in mo
L rem, animalisq; laſſitudinẽ ſentientis, labore affici poſſit: vt q ea facultate vtatur, quæ nulli cedat difficultati, cuius ipſe vi facultatis omnia in poteſtate continet: nec minus etiam quę longius ab ipſo videtur eſſe ſubmota. Summam igitur & primam ſedem mundi ſortitus, ea de cauſa ὄπατος, quaſi ſupremus appellatus eſt: & (vt inquit Poeta) Dei domicilium.
in ſummo culmine vniuerſi cœli ſuũ habet ipſe domicilium ſi-
M tum & collocatum. Maxime vero vim eiꝰ ſentit, numineq; eiꝰ ante oĩa fruitur id corpus, quod proxime eum ſitũ eſt: tũ quod ſecundũ ab hoc ſitum habet, & vnumquodq; deinceps, prout ſi tuum ordo ad noſtrum vſq; locum natura cõſtitutus eſt. Quo fit, vt & terra, & terrena omnia Terrena.
q; longiſſime ab diuinitatis adminiculatione abſcedunt, tã infirmitate ſumma ſint ipſa, concinnitatisq; ſibi cõſentaneæ ma

xime

A xime expertia: atq; ideo multo tumultu exagitata. Atqui cum ita ſit numen diuinũ natura ſua comparatũ, quoquo vt verſus permeet: nimirum ea in quibus ipſi verſamur, ac nobis ſuperiora, pro eo quãtus eſt acceſſus ad Deum, vel abſceſſus ab eo, eius opitulatione quoq; ſentiũt. Proinde id præſtabilius eẽ cenſem⁹, Deoq; tum decentius, tum magis conſentaneum, ita de eo opinari, vt dicamus, poteſtatem illam in cœlo ſedes ſuas habentẽ, B incolumitatis cauſam rebus vniuerſis præſtare, ĩs quoq; quę lõgius ab ea remota ſunt: nec illis aſſentire, qui eam ipſam poteſtatem per omnia pertendentem, & ventitãtem ad ea quoq;, quæ nec adire ipſam honeſtũ eſt, nec dictu ſpecioſum, ſua illic opera efficere contendunt, reſq; terrenas adminiſtrare. Atqui ne ex hominum quidem principum dignitate eẽ dixeris, cuilibet operi incumbere: vt (verbi gratia) exercitus ducis aut vrbis præfecti, atq; etiam dom⁹ primarĩ di C ſpẽſatoris, ſi faſciculum ſarcinarium componere, aut viliorem aliquam operã obire vſu venerit vt neceſſe ſit: cuiuſmodi munere, magni regis tẽpore, ne qđ. quis quidem mancipium eius facile obiuiſſet. Quippe, vt prodi tur, viſenda quędam ſpecies Cãbyſis, Xerſis, & Darĩ regnantiũ in exquiſitũ maieſtatis faſtigiũ exornata erat, compoſitaq; magnifice, omnibusq; numeris ve-

Regis magni faſtigium

nerationis auguſta. Et quidem D (vt fama eſt) Suſis ipſe ac Ecbatanis ſedibus collocatis procul hoſtium cõſpectu regiam ſanè ad mirãdam obtinebat, ambitu ſeptam auro, electro, eboreq; fulgenti. Cui veſtibula multa erãt, atriaq; continentia: multæ vero ianuæ multorum ſtadiorũ interſtitiũs ita dimenſæ inter ſe, atque diremptæ, vt aditus æneis ſortibus, murisq; magnis obſtructi, atq; muniti eſſent. Tum autem viri principes & lectiſſimi ĩ ſtationes digeſti erãt, atq; decuriati recte atq; ordine: pars munere E ſtipantium regem ipſum fungẽtes, eiq; famulãtium: pars cuſtodes circa ſepta regiæ appoſiti (ianitores emiſſarioſq; appellabãt) cum interim rex ipſe, qui idem dominus Deusq; vocitabatur, omnia & videret, & audiret. Ab his item erant alĩ vectigalium quæſtores obuentionumq; conſtituti: alĩ duces tum bellici, tũ venatores: alĩ coactores munerarĩ: alĩ deniq; munerũ reliquorum curatores, put vſus ratioq; adminiſtrãdarũ rerum ferebat. F Tum autem vniuerſum Aſię imperium, Helleſpõto quidem ab occidentis partibus terminatũ, India autem ab orientis regunt pro poteſtate prætores, præfecti & reguli, ſerui regis ipſius, qui magnus appellatur. Curſores etiam, exploratoreſq;, ſtatores, & cuſtodes ſtationarĩ, & deniq; ſpeculatorĩ excubitores. Quorũ erat ipſorum is apparatus, ea de

ſcriptæ

G ſcriptæ collocationis rō, tam ra-
ro ordine vices munerū conſti-
tutæ: & pſertim eorū qui ignes
ædere pnuncios, & tollere è ſpe
culis ſoliti ſunt, deinceps in aliā,
illi quidē ex alia dantes accipien
tes'q; ſignū in orbē, abuſq; fini-
bus imperij aduſq; Suſa & Ecba
tana, quicquid rerū nouarū qſ-
quā in Aſia moliretur aut incepta
ret, rex vt ipſe vno die reſciſce-
ret. Atqui ſtatuere nos oportet
magni ipſi⁹ regis faſtigiū, prout
H quidē eſt Dei eminētia, qui pro
poteſtate mundum tanquā pro-
uinciā obtinet, tam eſſe infimū,
q; eſſe ſummū hoc ipſum regis
faſtigiū, ſi cū animāte quodam
viliſſimo, atq; infirmiſſimo cō-
poneretur. Quapropter ſi è di-
gnitate regis haud quaquā eſſet,
Xerſem functione propria admi
niſtrare oīa & abſoluere, quæ-
cūq; facta cuperet, ne ipſum qui
dem operibus faciendis inſtan-
tem curatoris operū officio per-
fungi: longe id nimirum minus
Deo conuenit. Quare auguſtius
I id decentiusq; exiſtimandū eſt,
Deū ſummo in loco ita eſſe col-
locatū, numinis vt tñ eius vis p
vniuerſum mūdum pertinens,
tum Solē Lunāq; moueat, tum
cœlum oē circumagat: ſimulq;
cauſam præbeat eorū quæ in ter
ra ſunt, ſalutis atq; incolumita-
tis. Neq; vero illi ipſi itidem vt
principibus mortaliū, opus eſt
aut artificioſa mollitiōe, aut alie
no miniſterio: qñ ij propria in-
firmitate præditi operarū decu
rias rebus cōficiendis, & nume- K
roſas manus adhibent. Illud aūt
diuinitati maxime cōſentaneū,
vt formas rerum omnium citra
difficultatē ſimplici q; motu ab-
ſoluat: nō ſecus atq; illi machina
tores ſolent, qui inſtrō vno de-
mittendo, multos & varios affe
ctus ædunt: aut vt illi pſtigiato-
res facient, γευροπάϛας ob id ap
pellant, quod imagunculas ani-
matas eſſe fidiculis ductitandis
ementiunt. Qui cùm funiculum
ipſi aut neruum adduxerūt, cie
ri ceruicē & manum, quaſi ani- L
mantis ſimulacri, humerūq; iti-
dem, & oculū faciūt, interdum
etiā oīa mēbra, idq; quadā cum
venuſtate atq; æquabilitate mo
tus. Hoc igit modo natura diui-
na ab vno eodēq; ſimplici motu
primo vim ſuā immittit in ea,
q ſunt primo continentia, ab il-
liſq; ſubinde in ea quæ longius
atq; longius abſunt, quoad per-
meauerit p vniuerſa. Quippe al
terū ab altero motū rurſus ipm
quoq; aliud mouet cū mūdo: cū
vnūquodq; interim agat cōue- M
nienter cōſtitutioni ſuæ, nec tñ
eadē ſit via omnibus, ſed diuer-
ſa, nonnullis etiam contraria: ta-
metſi primus illis velut ad con-
centum, atq; æquabilitatē auſpi
catus, natura ſit comparatus ad
vnū motū: ſilr atq; ſi qs ex eodē
vaſe ſimul iaciat globū, teſſerā,
turbinē, & columellam, nempe
vnūquodq; eorū accōmodate
ſuæ formæ mouebit: aut ſi quis
animal vnū aquatile, aliudq; ter
reſtre,

A restre, & aliud volucre è sinu suo emittat. Planũ est enim, ꝙ natatile eò prosiliens enatauerit, vbi ei commodũ est victitare: terrestre ad suas sedes, pascuaq; sua crepserit: at aerium è terra sublime raptũ euolauerit, vna vtiq; eadẽq; prima causa ꝓpriã eorũ vnicuiq; aptitudinẽ reddente. Eademq; rõ est in mundo. Siquidem ab vna cœli vniuersi cõuersione, quæ die noctuq; finitur, aliæ atq; aliæ permeationes fiũt. Cumq; vno oĩa coerceantur globo, pars tñ celerius, pars mouet tardius: nimirũ interuallorũ longitudine, & singulorũ opificio eam dr̃iam efficiente. Et Luna quidẽ mẽse suum peragit orbẽ, augescens vicissim, imminutaq; & tabescẽs. Sol anni spatio suũ orbẽ metitur: & qui eum ꝙuãt cursu, Lucifer, & Mercurius. Pyrois spatio altero tanto maiore. Iouis stella spatio Pyroentis sexcuplici. Vltima Saturni quæ dr̃ tpe sesquiplo maiore cẽ quantũ est id quo circũagitur illa quæ C infra ipsam est proxime. Quinuero ex omnibus cõcentus existit consonantibus in cœlo, chorũq; cõficientibus, vt ex vno ille quidem oritur, ita in vnum desinit. Vniuersumq; ipsum cõmodius κόσμον nominaueris, id est compagem rerũ cõpositã, cõcinnoq; ordine digestã, quã ἀκοσμίαν, id est cõgeriẽ cõfusam & inconditã. Quẽadmodũ porrò fit in choro, vt auspicanti præsuli, aut p̃centori accinat oĩs chorus è vi

De planetarũ cursibus.

ris interdũ fœminisq; cõposit⁹, D qui diuersis ipsi vocibus, grauibus, s. & acutis concentũ attemperant: eandem ipsi rõnem statuimus & in Deo, ꝙ vniuersum mundũ moderatur & regit. Et sidera enim semp & vniuersum ipsum cœlũ eos ad numeros mouent, quos De⁹ sursum quasi auspicando præcinendoq; emodulatur: quẽ à similitudine sanè cõgrua χορυφαῖον mundi recte appellaueris, quasi præsultorẽ ipsum huiusq; chori magistrũ. Geminis aũt itineribus Sol ingre- E dit lumine suo cuncta quoquoversus collustrãs: diẽ noctemq; altero itinere disterminãs, ortu suo, s. & occasu: altero quatuor anni tẽpora secũ ductitãs, vltro citroq; per cœlũ perreptãdo nũc aquilonius ipse, nunc austrinus. Quid dicã pluuias tempestiue existentes, ventos, & rores, omnesq; ꝓmotiones, quæ i aere eueniunt à principe rerũ causa, atq; primordiali? Adde fluminũ lapsus, maris ꝙstus intumescenteis, I enascentiũ arborũ incrementa, F frugũ maturitates, fœturas animaliũ: deniq; vegetationes rerũ omniũ adolescentiũ primũ, deinde tabescentium: eodem accedentib⁹ causis (vt dictũ est) à cõstitutionibus singulis rerũ atq; opificẽs. Itaq; ille omnium princeps parensq; animi tantũ sensu spectabilis, simul ac signũ naturis dedit inter cœlum terramq; vehentibus, earũ vnaquæq; in orbibus suis iugi motu cieẽt, atq;

inter

G inter ſuos limites, alternis cōditis atq; apparēs, ſexcētas illa formas eodē à principio exhibēs, viciſſimq; ſubducēs. Qđ vero ī hiſce rebus agit, magnopere ſiſe ē ñs, q̄ belli tpe inter hoſtes factitātur. Nāq; ſtatī vt claſſicū exaudiri in exercitu cœptū ē, alios ipſe videas, ſcuta ſibi aptātes, loricā alios inducētes, alios ocream vel galeā ſumere, vel balteo ſe cīgere feſtināteis. Rurſus videas q̄ frenatos equos admittāt, alios q̄ currus cōſcendāt, qui deniq; teſſerā p̄ explicatā aciē prodāt. Tū manipuli ductor ad manipulū, cēturio currit ad cēturiā. Poſtremo equites ad cornu, velites ad ſtationē quiſq; ſuā feſtināt. Cū iterim ſub vno ductore oīa moueant, q̄ imperia & ipſe ſignanda accepit ab eo, apud quē ſumma ē imperiū, eodē nos & ipſos mō cēſere cōuenit de Vniuerſo. Cùm.n. ab vna vi īpultrice cieātur oīa, fit vtiq; qđ cuiq; cōmodū eſt, & cōueniens. Nec vero ſi ea vis ipſa, nec cerni ab hoſibus, nec apparere pōt đquo pacto id obſtat, aut illi ad ea, q̄ diximus agēda, aut nobis ad fidē hiſce rebus accōmodandā. Nā & aīa ipſa, q̄ viuimus, q̄ vrbes, q̄ domos habitamus, cùm haudquaquā ſub aſpectū nr̄m ſita ſit, operibꝰ tñ ipſis vr̄. Oīsq; vitæ cultus nitorq; vtq; ab ea inuentus eſt, & deſcriptꝰ, ita ex ea tenorē ſuum ſeruat. Terræ cultura & cōſitio, artiū excogitationes, vſus legū reipublicę recte atq; ordine conſtitutæ rō, adminiſtratiōes ciuiles, bellum extra fines patriæ, & rurſus pax in ea. Proinde hæc ēt de Deo ſentiēda nobis ſunt: illo quidē, ſi vim ſpectes, valentiſſimo: ſi decorē, formoſiſſimo: ſi vitā īmortali: deniq; ſi virtutē, pſtantiſſimo. Quapp, cùm ſit inconſpicabilis naturæ oī interitu ræ, ipſis nihilo ſecius ipſe cernit ab opibus. Atq; ea quidē, q̄ ī aere fiunt đquo mō affecto, q̄ ī terra, q̄ in aq̄, ea certe Dei opa eſſe merito dixerimus: Dei inq; opera, cū imperio ſummo mūdū ac p̄ptāte obtinētis. Ex quo Deo, vt inquit Empedocles phyſicꝰ:

Oīa quotquot erunt, quot ſunt præſentia, quotq;
Orta fuere ante hac, ſtirpes, homines q;, feræq;,
Inde etiam volucres, piſces q; humoris alumni.

Enimuero nō tā abſurda q̄ puſilla cōparatio (vt opinor) fuerit ſi mūdū cū illis lapidibus cōponamus, qui in operibus fornicatis, forficis in modū diſpanſi cōformati, ſtructura ſeſe interſecāte, vmbilici vocant. Etenī ñ lapides in medio collocati, q̄ parte ſ. vtroq; verſus ſtructura arcuata pendāt, q̄ ſiq; oneri cedit: in cohærentia cōtinent, atq; ī cōſtructione ordinata totā formā operis, īmobilēq; aſſeruant. Fama ē ēt Phidiā illū ſtatuariū, cum Mineruā illā, q̄ eſt in arce, coagmentaret, in medio eius ſcuto faciem ſuā expreſſiſſe, oculosq; fallenti artificio ita deuinxiſſe ſimula-

Elegans & mule.

Phidiæ ſtatuarij in ſculpenda Minerua præclarus artificiū.

chro,

A chro, eximere ide vt ipſam ſi qs cuperet, minime poſſet: alr quidē certe q̄s vt ipm ſolueret ſimulachrū, opusq; eiuſmodi compactile cōfunderet. Hāc eandē igr rōnē Deus hēt in mundo, vtpote qui vniuerſorū coagmētationē cohærentē cohibeat & coarctet, incolumitatēq; vniuerſitatis conſeruet: niſi quatenus non medio ille loco, in terra ſ. vbi turbida regio eſt: ſed in excelſo ſit⁹ eſt, purus ipſe in puro loco. Quē locū tū οὐρανὸν ab originevocis
B dicimus, q̄ſi terminū extimū ſupremorū corporū: tū ēt Olympū, vt vſquequaq; lucidū, ab oī caligine ſecretū, motuq; oī incōdito, cuiuſmodi ſunt qui apud nos venti fiunt, & tēpeſtates. Id qđ his verbis ſignat Homerus.

» Eſſe ſolum diuis ſubnixum ſemper olympum
» Fama eſt, haud vētis tremefactū haud imbribus vdum,
» Ac procul a niuib⁹ ſubductum: nubibus illinc
» Splendida ſummotis, candēsq; expanditur æthra.

C Huius aūt rei elogiū eſt mortaliū conſenſus, regionē mundi ſūmā non dubie Deo tribuentiū. Quā ob cām ipſi manus tollim⁹ ſurſum inter vota concipienda. Qua rōne, nec male illud quoq; ab eodē Poeta pronunciatum:

» Cœlum ſorte tulit ſimul ęthera Iuppiter altum.

Quinetiam q̄ maxime eximia ſunt inter res ſenſu perceptas, eū dē illa locū obtinēt, vt ſidera, vt Sol & Luna. Vnde fit, vt cœleſtia D concinno ordine digeſta, ſuas ipſa vices conſeruent perennes & cōſtitutas, nulliq; obnoxias mutationi. longe illa ſecus atq; terrena: quæ ita natura comparata ſunt, ipſa in alias vt ex alīs affectiones trāſeant, fieriq; identidē altera atq; altera non reſpuant. Certe contigiſſe aliqn̄ conſtat, vt terræmotus violētia terra ipſa multis ī locis diſceſſerit, īdeq; hiatus extiterīt: vt imbres vi maiore ruentes, diluuium ī terram E intulerint: vt excurſiones vndarū receſſusq; tū continentes mari obruerint ſępenumero, tū rurſus maris alueos adiecerint cōtinentibus: vt vis flatuū & verticū oppida funditus diſturbarit: deniq; vt incendia atq; inflāmationes aliquæ ſupne delapſantes partes orbis exuſſerīt verſas ad orientē, vt Phaethontis tpe contigiſſe dr: q̄dā ēt vt è terra erumpentes veluti expirabundæ idē fecerint, vt cùm crateres Aetnæ F abrupta terra patefacti, conflagrationem emiſerunt inſtar torrentis p̄ terrā graſſabundā. Quo tpe, qui e mortaliū genere pietate erant imbuti, ñ a numine diuino eximio honore ingētiq; affecti ſunt. Siquidē iuuenes & robore valentes, cum parētes ſuos ætate iā cōfectos humeris ſuſtuliſſent igneo flumine iā iā oppri mendi, in eo erant ipſi vt interirent: cū ecce flumen ipſum ita ſe ſcidit, vt huc & illuc diuerſi fluctus digrederentur, iuuenesq; in

Crateres Aethnę patefacti.

Pietati præmiū apud Deum.

tactoe

G tactos cũ ſenibus trãſmitterent.
Vt vero ſummatim iã loq̃mur, q̃d in naui gubernator eſt, q̃d in curru agitator, q̃d in choro præcentor, q̃d denique lex in ciuitate, & dux in exercitu, hoc Deus eſt ĩ mũdo. Niſi ſi hactenꝰ intereſt, q̃ labor & motꝰ multiplex illos exercet, & curę angunt varię: cũ huic elaborata ſuccedãt oĩa, oĩs moleſtę expertia, citraq; corpis infirmitatẽ: q̃ppe cui in loco ſtabili, ĩmotoq; collocato oĩa mouere, & circũagere ꝓ arbitratu
H liceat, quo libitũ eſt cũq;, & qũo libitũ eſt: idq; diuerſis in formis
Lex ciuilis ſiĩ atq; naturis. Id autẽ rõne ſiĩ facit ille atq; lex ciuilis, q̃ ĩmobilis ipſa exiſtẽs ĩ vtentiũ animis, regit oĩa ad rempublicã ptinentia. Et ciues q̃dẽ q̃ſi eiꝰ aſſeclę in mediũ, pdeũt: qui aũt principes vocanť ad p̃toriũ ſe cõferunt: legislatores ad ꝓpria tribunalia: ſenatores denique, & q̃ cõcionatores dicunť ad cõfeſſus ſibi contributos cõueniũt. Rurſus is in Prytaneũ it, cui, ſ. id datũ eſt, in
I eo vt publico victu epuleť: alter rapiť ad iudicium, cãm vt ibi dicat: in carcerẽ alius cõpingiť, vt ſupplicio afficiaťillic. Tum vero epulones in ciuitate celebres ad epulas legitimasq; cõueniũt. Iã vero aguntť dies feſti, iã ludicra ſolẽnia: iã anniuerſaria ſacrificia fiũt diuis, heroesq; ritu ſuo colũtur: poſtremo ĩferię mortuis ĩferunť. Sic alia ab alĩs fctã vno vl̃ ĩperio, vl̃ legis vna authoritate, aſſeruant eum, qui obtemperat.
Sic vrbs ſimul plena eſt vaporibus ſacris, K
Reſonatq; cãtibꝰ pĩs, ac luctibꝰ. L
Hoc idẽ de vrbe quoq; maiore, de hoc inquã mũdo exiſtimare debemꝰ. Deus.n. nobis lex ẽ, in oẽm illa qdẽ partẽ ad ęqlibriũ vergẽs, nullã correctionẽ admittens, nullã varietatẽ: q̃ppe q̃ potior ſit illis legibꝰ, & ſtabilior, q̃ ĩ tabulis p̃ſcriptę ſunt. Eiꝰ enim auſpicĩs perenniter, & cõpoſite p̃euntis vniuerſus hic cœli ordo regiť atq; adminiſtrať, numeros oẽs cõcinnitatis habẽs: ĩ omneis ipſe naturas partitus, ꝓ vniuerſitate ſeminũ, in ea q̃ hęrent ſolo, atq; ĩ animãtia, q̃ ẽt ſuis ipſa generibus formisq; diſtincta ſunt. Nã & vites fiũt, & palmę, & pet ſeæ, ficiq; dulces, & oliuę (vt inqt poeta.) Tũ q̃ fructꝰ exptes, alios vſus p̃ſtãt, platani, pinus, buxi, alni, populus ẽt nigra, & cupreſſus odorata. Tũ q̃ autũmni tpe fructũ ſuauẽ fundũt, ſed cõditu difficilẽ, piri, punicę, mali. At vero animantiũ alię ferę ſunt, & aliæ cicures, tũ in aere, tũ humi, tũ in M
aqua victitãtes: oriũturq;, & ĩua leſcũt, & deĩde ĩtereũt, legibꝰ ob tẽperãtes diuinis, atq; cedentes. Oẽ enim reptile (vt inquit Heraclitꝰ) terrã depaſcitur atq; poſſidet. Vnꝰ porrò Deꝰ cũ ſit, pluribꝰ noĩbꝰ appellatꝰ ẽ: ab ĩſs vtiq; ſuis oĩbus effectibus denoĩatus, quorũ ſpecimen edere ipſe ſolet. Atq; eũ q̃dẽ ζῆνα, tum διὰ vocant, ĩter ſe cõpoſitis vtẽtes noĩbus, atq; è regiõe collocaris, tan Deinoſi plura.

quã

A quam duab⁹ his vocib⁹ ſignifi-
care velint, per quē viuimus. Is
Cronos, id eſt Saturnus, & chro-
nos, i. tpe ortus eſſe dr: nimirū ab
æuo ſempiterno ad alterū ꝙuum
ptinēs. Vocat & Fulgurator &
Altitonās, & Ætherius, & Fulmi
nator, & Pluuiꝰ: à pluuiꝰs vticꝫ,
& fulminibꝰ, alīſcꝫ opibꝰ, è qbꝰ
vocabula ipſa deducta ſunt.
Quin & Frugipotēs, & Cuſtos
vrbiū vocitat, & Natalitius, Se-
ptitius, Cortalis, Gentilitius, &
Patrius: videlicet à cōione, q̄ di-
B uino ipſi numini ꝰs cū rebꝰ īter-
cedit. Ad hęc Sodalitius, & Ami
citię p̄ſes, tū Hoſpitalis, Caſtren
ſis, Trophęalis, Expiator, Sāgui
narius, & Supplex, et Placabilis,
vt Poetę loquunt: deniqꝫ Seruа-
tor dr, ac Aſſertor: & (vt ſemel
oīa cōplectar) Cœleſtis, & Terre
nus, ab oī natura, ſorteqꝫ nomen
adeptꝰ, vtpote q oīum rerū au-
thor ſit. Quā ob rem q̄ de ipſo ī
Orphicis carminibꝰ dicta ſunt,
haud quaquā perperā dicta sūt.
Equidē neceſſitatē ipſam ēt ni-
C hil aliud, quā Deū dici cēſuerim
& intelligi: cui ἀνάγκη ex eo no
men ē, ꝙ natura q̄dā ſit īmobil'.
Eundēqꝫ εἱμαρμένην, id eſt fatū,
dictū à ſerie rerū conſerta, inof-
fenſoqꝫ tenore, pcedente. Quod
alio noīe πεπρωμένην iō appella
uerunt, ꝙ ab eo oīa terminata
ſunt, ac nihil ī rerū natura infini
tū eſt. Quin & μοῖραν, i. Sortē,
appellatū eundē Deū à partitio
ne rerū dixerim: & νέμεσιν, q̄ſi
poteſtatē diuinā, eius q̄d viſum
ē cuiqꝫ diſtributricē. ἀδράστειαν D
etiā, quaſi cām quandā natura
cōparatā, quā fallere nemo q̄at,
aut vitare. αἶσαν deniqꝫ dictū,
quaſi ſemp exiſtentē. Iam q̄d de
Parcis & de fuſo, pditū eſt earū
eodē id. ēt quodāmodo ptinet.
Siquidē tres Parcas priſci tria ſ Tres Par-
tēpora partiti ſunt: filumqꝫ fuſi cę.
partim iā pactū, partim futurū,
partim iā intorqueri dixerunt.
Earū vnā ſtatuentes in eo, q̄d iā
pfligatū eſt: quā Atropon ideo
nūcuparūt, qm̄ ea q̄ iā p̄teriere,
retrorſus agi nequeūt. At Lache E
ſis functio futuris deſtinata eſt.
oīum enim quę fm naturā ſunt,
ſors ſua quodqꝫ manet. Præſen-
tibꝰ aūt rebꝰ aut inſtātibus Clo
thus opa attributa eſt, quæ netu
vnicuiqꝫ cōficit, q̄d ſuū ē. Hocqꝫ
fabulam ētū recte atqꝫ ordine cō
poſitū eſt. proinde hæc oīa non
aliud quicq̄, q̄ Deū eſſe planū
eſt, vt eximius Plato cenſuit.
Enimuero Deus (vt eſt vetuſto
verbo, pditū) principiū, & finē,
& media rerū omniū tenens, re-
ctaq; linea incedēs, opaī ille qui F
dem fm naturā, è veſtigio comi
tem habēs iuſtitię p̄ſidem, quā
δίκην nominauerunt, diuinæ le
gis vindicē, ſimul vt quicquam
ſanctionū eius prætermiſſum ē.
Cuius vt ſit particeps numinis
iam inde oportet ab initio, qui
ad vitam beatam euaſurus eſt,
atqꝫ felicem.

Libri de Mundo finis.

MAGNIFICO ET GENEROSO EQVITI DOMINICO MAVROCENO

Dominicus Monteſaurus Bene agere.

VM ſuperioribus annis, magnifice ac excellētisſime Dominice, Ariſtotelis commentariolus de Mirādis auditionibus ad noſtras manus peruenisſet, eum ego ipſum, ne quod tempus dabatur propter deſidiam in otio viuerem, interpretari conatus ſum. Librū quidem credimus Ariſtotelis eſſe, vt quidam Nicandri expoſitor in Theriaca aſſerere videtur, necnō & Stephanus libro de Vrbibus: quod etiam ex Galeni ſexto de Locis affectis facillime colligitur. Itaque cum Veronæ optimus Prętor ageres, inq; ea Republica gubernāda dies, & noctes excubares, & vigilares: ego qui tamen ſcirē magnificentiam tuam inter tot, tantaq; negotia, Philoſophorum volumina quamlibentisſime lectitare, commētariolum hunc in lucem ſub tuo lumine exire voluī: nō enim ſolum in vtraq; lingua, ſed in omni Philoſophorū ſecta verſatus es. Hunc igitur, qualiſcunq, ſit, hilari fronte ſuſcipe. quod vt facias eo libentius oro, atque obſecro quo magis acerrimo, diuinoq; tuo iudicio, quemadmodum alijs omnibus in rebus, ita ī hoc omnes facile acquieturos certe ſcio. Vale. Veronæ.

ARISTOTELIS

DE ADMIRANDIS AVDITIONIBVS COMMENTARIOLVS,

Dominico Monteſauro Veronenſi interprete.

A 1

Aeoniæ mons eſt, Heſęn⁹ nomine, Pęoniã à Media diuidens, in quo fama eſt, quoddam aĩal reperiri, Bolinthum nuncupatum, cametſi à Pęonih⁹ Monapios appelletur. Vniuerſa huius forma boui ſimilis eſt: ſed eundem magnitudine, ac robore, iubaq; pariter excellit. à ceruice enĩ (quẽadmodũ equus) iubã valde prolixã, necnõ à vertice vſq; ad oculos ipſam demiſſam habet. nec (veluti boues) cornibus armatũ eſt, ſed aduerſa ipſius cornua inter ſe ſunt, & mucronata ad inferiorẽ ſitum iuxta auriculas vergunt, amplitudine nõ multo arctiore, q̃ vt ſingula ſemiſeſtariũ capiãt. nigritia proba refulgent, veluti ſi decorticata, expolitaq; ſint. Cum aũt id animal excoriatum fuerit, eius tergus diſtentũ locũ octo accubantiũ occupat. Qñ vero pcuſſum eſt, fugã properat: & niſi defatigatũ nunquã conſiſtit. Caro eius grati ſaporis eſt. Calcitrãs ac proluuiem alui vel ad quatuor paſſus proñciẽs repugnat, quo prẽliãdi modo id D
ſæpe cũ facilitate maxima vtit: & ita adurit, vt pili inſectantiũ canũ abſumant: ſi quidẽ concitet, ſtercore cõburit: (vt ſquiũt) ſi vero nõ irritetur, nequaquam adurit. Tẽpore aũt pariẽdi ad locum, in quo pariat, quãplurima ſui generis aĩalia aduẽtant, quæ oĩa cũ ſimul cõgregata ſint, maxime parturit, in circuituq; ſtercorat. largã enim quandã ei⁹ ex- E
B crementi copiã hęc belua eñcit.

Qui in Arabia degunt, camelos prodit ſuas matres nõ ſuperuenire: quinimmo, ſi quis cogat, ipſi non patiunt. Etenim, cũ aliqñ admiſſarius non haberet, curator pullũ matri optę admiſit: qui dũ coiret, delapſo opimẽto matrẽ agnouit: & quãuis coitũ abſoluerit, camelariũ illũ paulo F
C poſt morſu defixo interemit.

Ferunt cuculos, qui Helicẽ in colunt, pariendi tpe non nidificare, ſed in palumbiũ, aut turturum nido parere: neq; incubare, nec excludere, neq; nutrire, ſed cũ pullus genitus, ac educat⁹ ab aliena aue fuerit, conſortes, cum quibus hic vitã degit, è paterno nido eñcere. Præſtat aũt (vt vr̃)

G pullus cuculi magnitudine, pulchritudineq; : qua ꝺ re facile pullos cęteros longe antecellit. Hoc vero & palũbes adeo lętari autumãt, vt & ipſi vnà cũ illo proprios pullos è nido explodant.

4 Caprę Cretẽſes, cùm aliqñ ſagitta tranſfixę ſunt, vt vulgo fertur) dictãnum illius inſulæ proprĩ quæritant, dictamnoq; deuorato confeſtim telum eñciũt.

5 In Achaia ceruæ nõnullæ, vt dr̃, eo in loco degũt, quo ſua demiſerũt cornua, vt caueãt ne fa-
H cile inermes reperiant. qꝺ ea de cã faciunt, qm̃ inſtr̃m, quo repugnare poſſunt, cũ res exigit, non habẽt. et locũ, quo cornua demiſerunt, à nemine adhuc fer̃ compertum eſſe. Plurimæ quoq; viſæ ſunt ẽt ceruæ, quæ cornibus
I enatam hederam gerunt.

6 In Armenia venenũ quoddã naſci aiunt, qꝺ Pardaliãches ab angore dictũ eſt. Hoc igit̃ venatores victimã aſpergunt, ac recedunt, cũ ab ipſis Panthera cõſpicata fuerit. ea vero poſtq; id tetigerit, de more ſtercus hoĩs q̃rit. quocirca venatores ſtercus ĩ vaſe reponũt, ac ex aliq̃ arbore vas ſuſpẽdũt. fera itaq; ĩſiliẽs ibidẽ, & ad extremã defatigationẽ perueniens, ab ipſis ſuperatur, illorumq; præda efficitur.

7 In Ægypto aũt trochilum ad os crocodilli aduolare aſſerunt, dentesq; ipſi⁹ depurgare, carnis excreſcẽtiam roſtro ex ipſis dentibus extrahendo. ipſe vero non ſolũ trochilo minime nocet, ſed mirũ in modũ ea re delectatur. K

8 In Cephalenia affirmant aliqui capras quotidie (veluti qua drupeda reliqua) nullo pacto bibere, ſꝫ rictu flatui oppoſito aſtare, ac oré aperto aera ſuſcipere.

9 In Syria ĩter equos ſylueſtres vnũ armento præeſſe inquiunt. cùm vero aliquis cęteris iunior A
(fœminam ſuperuenerit, ducem iraſci, ac illum tandiu inſectari, quouſq; deprehenderit. & cũ ſe inflexerit, ore ex poſterioribus poplitibus genitale euellere. L

10 Teſtudines cũ viperam ederint, mox cunillam deuorare autumant: quam ſi celeriter nõ inuenerint, interire. Et ruricolas quãplurimos huius rei veritatẽ experiẽtia cõprobare, qui cùm aſpexiſsẽt ipſas ita agere, ab vna
I cunillã euulſere: q̃ facto eos paulopoſt ipſam defunctã vidiſſe.

11 Genitale viuerrę non naturæ ſiſis cũ cęterorũ aĩaliũ genitalibus eſſe dr̃, ſed vtcũq; diſponat̃, tpe ꝓpetuo ſolidũ, veluti os extat. Proditur vero idem genitale præſtantiſſimum medicamen- M
tum vrinæ ſtillationibus eſſe, &
per ramenta ex vino dari.

12 Picũ martiũ auiculã, & reſupinũ, & pronũ ſtellionũ more ꝑ arborem ſcandere aſſerunt. Depaſcere aũt vermes ex arborib⁹ dicit̃, ac arbores, cũ coſſos quærit, tam vehemẽter in profundo defodere, vt ipſas ſternat.

13 Plataleas aues cõchas q̃ in fluminib⁹ extãt, effodictes deuorar̃ fama eſt: deĩde cũ copiã earũ abſorbuerint

A ſorbuerint euomere: poſtremo carnē qdē cōcharū edere, teſtas vero earum minime tangere.

14 Arcadię mons eſt Cyllene nomine, in quo merulas pullos albos parere aiunt, nec vſquā aliubi naſci: ac diuerſas voces emittere, & noctu aduerſus Lunā incedere. Si quis autē interdiu ipſas capere tētauerit, maxima cū difficultate eas venari poterit.

15 Anthinon quidē quaſi iucundum ſuaueq; vinū à nōnullis appellatū, circa Melū, Gnidūq; oppida naſci, ac gratā olentiā expirare: Oligochronion vero q̄ſi in ſuaue, pauciq; momēti ac durationis, ppe Erithacē fieri pdit.

16 Loci quibuſdā Cappadociæ mel abſq; fauo cōfici ferūt, ac ſpiſſitudine ſua oleo fiſſe euadere.

17 In Trapezonto, quæ in Pōto eſt, mel grauiter olens ex buxo generari aiunt. quod quidem ſi edatur, ſanos mente abalienare: comitiali vero morbo prehēſos integre abſoluere autumant.

Stephanus lib. de Vrb⁹ hunc locū citat.

18 Lydias arbores amplam mellis copiā generare enarrant nōnulli, ac incolas ex ipſo paſtillos abſq; cera conficere, & ipſos abſcindētes paſtillos vehemētiori fractiōe egere. In Thracia quoq; & ſi nō tam ſolidū, ceu tū arena ceū gignit. vniuerſum vero coactū mel non, quemadmodum aqua, & cætera humida, parem ſortiri magnitudinē autumant.

C

19 Chalidicam herbā, & amygdalam ad mellificandum maximam vtilitatem præſtare proditur: fœtum enim plurimum ex ipſis fieri inquiunt.

D

20 Aſſeritur, apes ab vnguētorū delitūs pturbari, ac odores ōdiſſe. nōnulli tamen ipſas hoſes his delibutos perēutere autumant.

21 Aiunt in Illyriis, qui Taulantij nuncupant, ex melle vinum fieri. cū enim fauos expreſſerint, aquā infundētes in lebete decoquūt, donec dimidiū defecerit: deinceps in doliis effundentes, idq; iucundiſſime iactitātes, dolia ſup tabulas reponūt, atq; ibi longo tpis ſpacio permanere, & vinoſum, ac pręſertim ſuaue, ſpirituoſumq; euadere inquiunt. Hoc autē iam & in Græcia euenīſſe nonnulli enarrāt, vt nequaquam à veteri vino differat. ſed cum poſtea hoe explorarent, neminem temperiem huius inuenire potuiſſe autumant.

H E

22 Circa Theſſaliā ſerpentes tanto ī numero generari memoriæ proditū eſt, vt niſi à ciconiis interimerentur, incolas excedere, ac regione tota emigrare cōegiſſent. Quocirca honos his tantus in Theſſalia eſt, vt ciconias occidere capitale ſit. & ſi quis eas exanimauerit, eidem pœnæ, cui & homicida, obnoxius eſt.

F

23 Pari modo & in Lacedæmonia tā magna ſerpentum copia quibuſdā temporib⁹ fieri remoratur, vt pp ciborum inopiā Lacones ipſis pro alimēto vti fama ſit: ex quo Apollinem Pythium ipſos ſerpentum excoriatores appellare ferūtur.

24 In Cypro insula metas ferrũ
G comedere asseritur.

25 Chalybes in insula quadam parua, quæ in sublimi paululũ recumbit, aurum ex pluribus rebus componere inquiũt. qua de causa & in metallis id refundũt, vt emptores decipiant.

26 Ab his, qui ex Susis ad Mediã proficiscũtur, secũda itineris die ingens terrestrium scorpionum copia reperiri fertur. quo circa, cũ Persarum rex illãc exercitũ traiiceret, triduo toto agmine
H commoratus, venationem scorpionũ imperauit, & his, qui plurimos scorpiones ceperint, præmium dedisse ferunt.

27 In Cyrena mures vnius generis non esse, sed forma colore q; plurimũ distare asserunt. alios enim ceu mustellæ lata facie fieri: nõnullos vero viperæ formã sortiri, quos viperas vocant.

28 Circa Siciliam aquæ stagnũ inesse asserunt, in quo si quis aues, cæteraue suffocata animalia intinxerit, rursus reuiuiscere
I autumant.

29 Apud Gelonas Scytarum feram versari tradit, excessu quidem raram, nomine aũt Tarandam: quæ quacũq; incedit, pilorum colores mutat: ideoq; raro capitur. locorũ arborũq; & omnino omniũ colorẽ reddit. mira pilorũ mutatio huius est, cũ reliqua colore tantũ immutentur, ceu chamæleo, & polypꝰ. Tarandę magnitudo, q̃ boui est: nec caput ceruino absimile sortitur.

In Abydo quendã mente ab 30
alienatum inesse ferũt, ac ad theatrũ pluriũ dierũ spacio accessisse, ut histrionum acta respiceret, adnotaretue: qui ab insania absolutus fatuitatis tempore vitã iucũdissime degisse asseuerauit. K

In Tarento cauponem noctu 31
furentem fuisse, interdiu autem vina vendidisse quidã aiunt. etenim propriæ tabernæ clauim sub zona seruabat: cũ vero multi surripere tentauerint, eã nullo pacto abstulisse. L

In Lipara insula aliqui affir- 32
mant huius visatq; naturæ terram reperiri, in qua si quis ollã occultauerit, quodcunq; voluerit, dummodo in ea imponatur, decoquetur.

Flagrant in Medis & Psitta- 33
cinæ gentis ac Persidis confinio ignes, quorum hic quidẽ in Medis minus, qui aũt in Psittacina magis, et syncera flamma ardet: qua de causa Persarũ rex ad hũculinas molitus est. vterq; vero locis planis, nec inæqualibus inest. Cęterũ hos quidẽ interdiu M
noctuue percipere licet: qui vero in Pamphylia cremãt, noctu duntaxat percipi possunt.

Circa Atitaniam iuxta confi 34
nia Apolloniatis saxum quoddam inesse autumãt, ex quo quidem emissus ignis non percipitur, cũ vero oleo desuper respergitur, inflammatur.

Extra columnas Herculeas 35
ignes flagrare fama est, hos qdẽ semper, alios vero noctu solum,

veluti

A veluti Anonus Periplus memoriæ prodidit. Et in Lipara manifeſtũ ignem, ac flammeũ inueniri, uerũ non interdiu, ſed noctu tantũ ardere autumãt. In Pithecuſis ardentem ac ſupra modũ calidũ ignem reperiri aiunt, uerũ non adurentẽ. Ignẽ tũ, qui in Lipara extat, aliqñ anno ſextodecimo deficere, decimo uero ſeptimo redire refert Xenophanes.

36 Exhalationẽ Aethnæ nec flãmeam nec continuã eſſe, ſed plu
B ribus annis fieri aſſeuerant.

37 Circa Lydiã ignem quãpluriműm ſurſum ferri, ac ſeptẽ dierũ diſcrimine flagrare inquiunt.

38 Miranda eſt ignis exhalatio, q̃ in Sicilia cõtingit, cuius ebullitio p ſtadia quadraginta diffũditur, ſed nec tria attollit ſtadia.

39 Lapis in Thracia eſt, Spinus nomine, qui ſtercuſus ardet, idq; iuxta ſe poſitus (ceu Smarillus) reddit. iſti igit lapides apud ſe inuicem compoſiti, aquaq; conſperſi flagrant: idemq; Marithã
C agere aſſeuerant.

40 Circa Philippos Macedoniæ metalla reperiri narrant, ex quibus fruſta eiecta grãdeſcere prodit, auriq; , ut clarũ ẽ, pducere.

41 In Cypro circa Tyrrhiam ęs eiuſdẽ naturæ fieri aiunt, quod ruricolæ minutatim contuſum, ut conſtat, ſeminant, poſthacq; in id eruptis aquis augeẽt, & redditur, ac hoc modo colligitur.

42 In Melo inſula loca defoſſa iterum confeſtim terra repleri aſſeuerant.

Apud Pęoniam cũ pluuiæ cõ 43
tinuæ fiunt, colliquata terra au- D
rum, Apyron nuncupatũ, inueniri inquiũt, & adeo Pęonię terram deaurare, ut ponderis auri ultra mnam reperiſſe cõplures dicunt: & aliũ quidẽ tres mnas, alium uero quinq; cõducere, regiq; exploratores auri geminos obolos reportare aſſerunt, & ad menſam recumbere, primumq; inter illos epularum primitias regem impartiri.

Flumẽ Ozũ, quod in Bactris 44
eſt, auri plures glebas deferre E
memoriæ proditũ eſt: & in Iberia flumen Theodorum dictũ, iuxta littora multum auri ſcatere, ac ſimili ratione deportare.

Ab antiquis regib⁹ in Pieria 45
Macedoniæ reconditã quãdam auri copiã defoſſamq; eẽ fertur, ac ex una fouearũ quatuor, quæ ibi ſunt, aurum renaſci ſeſquipedali magnitudine aiunt.

Argẽti Myſini, ferriq; Chaly 46
bici peculiariſſimã eſſe generationẽ ferunt. unà enim cũ arena
F per fluuium delata naſcitur, (ut aiunt) hanc uero alñ quidẽ una ratione abluẽtes in fornace adurere autumant, alñ aũt eius ſedimen naturale ſępenumero lotũ cõburere, lapidemq; Pyrimacũ appellatũ interponere, cuius copia in illa regiõe magna eſt. Ferrum uero hoc cęteris pulchrius efficit, nec ab argento diſtaret, ſi in fornace una nõ oremareẽt. ſolũ aũt hoc minime rubigine cõſumit, nec copioſum effici prodit.

47 Apud Indos ęs adeo lucidum
G ac purũ, necnon rubigine carẽs reperiri aiunt, vt neq; colore distare ab auro percipi ſolitũ ſit, ſed in Darij poculis cados nonnullos pluresq; inueniri, qui nec alio pacto, q̃ odore, ænei ſint, an aurei, cognoſci nequeunt.

48 Stannũ Celticũ plumbo multo ocyus liqueſcere ſcribit. cuiꝰ eliquationis argumẽtũ eſt, q̃ in aqua poſitũ liqueſcere ſoleat, vt cõſtat. ergo facile colorat. Liqueſcit aũt extremo frigore, geluq;
H procreato, cũ ipſius innatus calor ad intra recluditur, ac obeiꝰ imbecillitatem compellitur.

49 In Pãtheo olea eſt, optima corona noĩe. huius aũt folia cęteris oleis è cõtrario exeunt. intus. n. & nõ foris virẽt, ac nec aliter q̃ myrtus, ramos coronæ effigiem præ ſe ferẽtes emittit. Ab hac vero palmitẽ Hercules euulſit, ad Olympiaq; illũ explantauit: ex quo athletas coronatos fuiſſe ferunt. hęc. n. iuxta flumẽ Illiſum
I puenit, ac ſexaginta ſtadiorũ diſcrimine à flumine diſtat, vallaturq; domibus circũquaq;: quã ſi qs tangeret. magna ab accolis afficereť pœna. Cęterũ poſthac ex ea Eleios palmitẽ quoq; accepiſſe, ac ĩ Olympia plantaſſe, & athletis coronas ĩſtituiſſe aſſerť.

50 Ad Lydiæ metalla apud Pergamũ exiſtẽtia, quæ antea Croſus cõfecerat, bello quodã exorto opifices cõfugiſſe ferunt, qui obſtructo illius loci oſtio ſuffocati ſunt: poſteaq; longo tpis interuallo metallis adopertis, va- K
ſa, q̃bus pro manibꝰ abluẽdis opportunitate vtebanť, in lapides cõuerſa inuẽta fuiſſe, ac quouis liquore (ceu amphoræ) repleta fuiſſent, pari mõ ipſum in lapidem cõuerſum fuiſſe: necnon ſimili rõne oſſa hominum in lapides conuerſa vulgo proditur.

Paludis Aſcanię aqua adeo ni- 51
troſa ex ſuapte natura extat, vt nulla alia purgatione pallia, quę in ipſa remorãtur, egere noſcantur. ſi quis vero ea in eadẽ aqua aliquãdiu ꝛmiſerit, intercidũt. L.

Iuxta paludem Aſcaniã My- 52
thepolis oppidum conditũ eſt, quod per centũ viginti q; ſtadia à Cio diſtat: quo in oppido algore hyemis aduentante, puteos omnes exiccari ferunt, vt nullo modo vas ab earũ aqua intingi poſsit: feruore autẽ æſtatis adeo repleri, vt ad extrema puteorũ labia vnda proſiliat.

Fretum, quod Siciliã Italiãq; 53
ſecernit, vnà cum incremẽto lunari decremento ue augeri minuiq; aſſerunt. M

Qua de cauſa in via quoq;, q̃ 54
Syracuſas ducit, fons ĩ prato extat, qui nec magnitudine p̃ſtat, nec multa aqua referť eſt. cum vero vehemens turbo è regione efflauerit, immenſam aquæ copiam accolis cõcedere ſolitꝰ eſt.

Porrò in Siciliæ paliſcis fons 55
eſt, qui decẽ accubantiũ ſitum occupat. hunc enim ad ſexcubitalẽ altitudinem aquam reñcere aiũt, adeo, vt accolę, cũ id videbant,

A bant, cãpos exũdaturos arbitra
rent: rurſusq; aqua in eundẽ re-
dit fontẽ. Iuſiurandi quoq; in ſe
diuinitatẽ detinere autumant.
nã ſi quis tabellã inſcriptã iuſiu
randi in eũ impoſuerit, ſi recte
iurauerit, tabellã ſupernatare af
firmant: ſin ſecus, tabellã graui-
tate affectã in pfundũ aboleri,
hominẽq; periurũ cõburi: quo-
circa ſacerdotem ab ipſo fideiuſ
ſionẽ de expurgationis impen-
ſa ſuſcipere, cùm factũ quid iuſ-
B iurandum depurgare voluerit.
56 Demoneſſus Carthaginenſiũ
inſula extat, quæ cognomẽ à De
moneſſo primo eius cultore ſor
tita eſt. Cœruleũ metallũ chry-
ſocollãq; hæc regio obtinet, quã
optimam ad auri precium aliq;
inuenire poterit. etenim medica
mentum oculorũ hæc eſt. Atq;
ibi æs geminos paſſus ſuperna-
tans in mari reperit, ex quo ſta-
tua illa cõfecta eſt, quæ in Sicyo
nia vetuſtiſſimo Apollinis tem-
plo conſpicitur.
57 In Pheneo quoq; Orichalci ap
C pellati inueniũtur, quib⁹ inſcri-
ptũ erat, Hercules Amphitryo-
nis Helide capta dicauit. Helin
enim ceperat vxoris ductu iux-
ta oraculũ, cuius patrẽ Augeam
iampridẽ interfecerat. Cęterum
cùm ęs effodiunt, acutiſſimi vi-
ſus efficiuntur, & palpebris ca-
rẽt: quo circa æris flore, cinereq;
phrygio ad oculos vtuntur.
58 Antrũ quoq;, quod Glaphy-
rum, quaſi ſculptũ vocãt, ibi eſt,
in quo niues ex guttis quibuſdã
defluẽtibus cõcreſcunt. hoc aũt D
eius loci aſcenſus ad pauimẽtũ,
quo anguſtiſsimus eſt, declarat.
Ex vno aquilarũ pari altera, 59
quæ ſterilis eſt, marina viciſſim
efficit, quouſq; cõpares euadãt,
ex marinis vero oſſifragę. ex his
aũt pernices, accipitres, vultu-
resq; fiunt. iſti quoq; nec ſobolẽ
vulturũ claudunt, ſed magnos
vultures, qui fœcũditate carẽt,
gignũt: argumẽto, q̃ nemo vul-
turis magni nidum conſpexit.
Mirandum eſt autẽ, cur apud 60
Indos circa plumbum quod ibi E
extat, hæc eueniant. Cùm enim
colliquatum eſt, in frigida aqua
detinetur aliquãdiu, demumq;
ex aqua exilit.
Ferũt æs Moſſynicon nuncu- 61
patũ nõ cõmixtione ſtanni, ſed
ex terra quæ cum eo naſcit deco
quitur ue, lucidiſſimũ candidiſ-
ſimũq; exiſtere. Auctorem vero
huius tẽperamentũ neminẽ do-
cuiſſe aſſeuerãt. qua de cauſa res
æneæ, quæ ſuperiori tpe molitæ
ea in regione fuerunt, recẽtiores
longe excellere videntur. F
In Ponto hyeme aues nõnul- 62
las reperiri memoriæ proditum
eſt, quæ neq; cùm alui proluuiẽ
emittunt, nec quando pennę eis
euelluntur, ſentiunt: neq; etiam
cũ minuto veru transfixæ ſunt,
niſi cùm igne torreantur.
Apes ſolſtitia p̃ſagire videnť, 63
cũ opera non ſubeant: quo indi-
cio apiarij vtuntur, ac tunc tpis
quietem degunt. Cicadæ quoq;
poſt ſolſtitia canere videntur.

64 Echinũ interuallo annuo ſine
G cibo viuere aĩunt.

65 Feles cũ coriũ exuere velint, reliquorũ ſerpentiũ more vultu reſupino bibere inquiũt, eũq; à medicis ſeruari, cùm mirum in modum comitialibus proſit.

66 Vrſæ adipem traditur, cũ algore hyemis in vaſe congelatus fuerit, per id tempus, quo vrſa conditur, creſcere, vaſq; in quo inerit, ſupergredi.

67 In Cyrenẽſi agro ranas vocales penitus deeſſe ſcribitur: atq;
H in Emathia Macedoniæ regione ſues ſolipedes generari legitur.

6 In Cappadocia mulas fecundas victitare proditur: ac in Cre
ta populos nigras fructiferas naſci vulgo fertur.

69 Circa Babylonis rigua decedẽtib⁹ fluuiũs ĩ cauernas aqueas, hebetes piſces nõnullos remanere prodiť, quos inde exire ad pabula pinnulis gradientes crebro caudæ motu, cõtraq; venãtes refugere in ſuas cauernas, & in his obuerſos ſtare, ac ſępenumero
I viros aliquos eorũ cauernas ingredi, ipſoſq; irritare aiunt. Illorũ aũt capita ranæ marinæ proxima extant, reliquæ partes gobiis, branchiæ cęteris piſcibus.

70 In Heraclea, q̃ in ponto eſt, & ĩ Rhegio defoſſos piſces innaſci legiť, q̃ iuxta amnes aquatilesq; regiones incolunt. cũ vero certo tpe hęc exiccanť, exareſcuntq;, in terrã iter cõtendũt. poſtea autẽ terra magis deſiccata, humorẽ infectãtes, ad ſyluã cõfugiũt. poſtremo vero hac arefacta adhuc in humore perſeuerãt, quẽadmodum animalia, quę in latebris remoranť. cum aũt eos effodiunt, anteaquã aquarũ ſucceſſio eueniat, motu demũ corporum ipſos viuere approbant. K

Apud Paphlagoniã effoſſos ex altis ſcrobibus piſces oriri aſ- 71
ferunt, virtute quidem præſtantiſſimos in locis, vbi nullæ propè reſtagnant aquæ, ſola tellure vitam illis ſuppetente.

Ceruas, quæ in Epiro oriuntur, dextrũ cornu defodere, ceu 72 L
multa vtilitate prædituũ aiunt.

Vitulum marinũ coagulum 73
euomere, cùm eum capiunt, ferunt, tanquã medicamẽtum ad comitiales morbos vtile.

Lyncẽ quoq; vrinã terra operire ſcribiť, eo q̃ ad multa alia, 74
necnõ ad gẽmarũ utilitatẽ p̃ſtat

Italiæ mõs eſt, Cyrcęus noſe, 75
in quo veneni quædã ſpẽs letalis oriť, huius vis atq; naturæ, vt ſi quis ex ipſo aſperſus fuerit, cõtinuo cõcidat, ac caluus efficiať, mẽbraq; totius corpis defluant. M
quã ob rẽ ſupficiẽ corpis defunctorũ miſeratione dignã ineſſe tradiť. Hanc aũt veneni ſpeciẽ ferũt Paulũ Peuceſtiũ, & Gaiũ, cũ Cleonymo Spartano tradere decreuiſſent, à Tarẽtinis cõpertos, ac de veneno ĩterrogatos capitales pœnas perſoluiſſe.

In inſula Diomedea, quæ in 76
Adriatico ſinu iacet, mirabile diuinumq; Diomedis delubrũ ineſſe legiť, circa q̃d aues ĩ circulo

verſari

A verſari magnitudine quidē prę
ſtantes: roſtris autē longiſſimis
duriſſimiſq; quæ Græcis tantū
ad eum locū aduenientib⁹ adu-
lantur, ac accolas barbaros ala-
rum clangore infeſtāt, & in ſub-
limi elatæ eorū capita vehemē-
ter percutiunt, vulnerā tesq; ro-
ſtris ipſos necant. Vnde origo fa
bulæ, Diomedis ſocios in earū
effigies transfiguratos: qui cum
naufragia haud procul ab inſu-
la ſuſtuliſſent, Diomedes dolo
*Eneto. ab Aēneo, qui eorum locorū im
B perium gerebat, interfect⁹ fuit.
77 Apud Vmbros pecora anno
ſingulo ter parere aiunt, terrāq;
multo copioſiorem multitudi-
nem fructuū emittere regione
q̄ ſeminatur. Mulieres quoq; ei⁹
loci accolas plures generare, ra-
roq; ſingulas ſingulos parere,
quam multas vero geminos, ter
nosq; parturire fertur.
78 In Electris īſulis, quæ ī Adria
tico ſinu extant, ſimulacra gemi
na adiacere ferunt, quorum alte
rum quidem ſtanneum, alterū
C vero ęneum extat, vetuſtiſſimo
tī more elaborata. Hæc quidē
Dædali opera fuiſſe priſcorum
monumenta teſtantur, cum Mi
noem ex Sicilia, Cretaq; infectā
tem effugeret, atq; in eis ſe accō-
modaſſet regionib⁹. Antedictas
autem inſulas ab Eridano aſtrui
aſſeuerant.
79 Lacus non procul ab amne Eri
dano conſtat, cuius aqua calida
eſt, ac odorem grauē moleſtūq;
exhalat, ex qua nullum animal
bibit, nullaq; auis eum ſuperuo D
lat, ſed intercipit, pariterve mo-
ritur. hic autē .cc. ſtadia circuit,
ac per .x. latus eſt. Accolæ vero
fabulantur Phaethontem iā ful
mine ictū in hunc decidiſſe: ini-
biq; crebras populos exiſtere, ex
quibus electrum dictum excide
re: quod nec abſimile gummi eē
aſſeritur, cum lapidis duritiam
ferè ſortiat: collectum vero hoc
ab accolis ad Græcos trāsferri.
Ad has ergo inſulas Dædalum
peruenisſe inquiunt, ac eas occu
paſſe, in earumq; prima eius ſi- E
mulacrum, ac Icari ipſi⁹ filij ap
pendiſſe. poſtea autem cum Pe-
laſgi ex Argo depulſi, ī eas naui
gaſſent, irruiſſentq;, Dædalum
effugiſſe, atque ad Icarum inſu-
lam applicuiſſe ferunt.

Siciliæ mons eſt, Aetna nomi 80
ne, in quo antrum quoddam in
eſſe traditur, in cuius circuitu cę
terorum florum ingētem copiā
omnibus anni temporibus inna
tam eſſe aſſerunt, ſed multo ma-
xime locum aliquem immēſum
uiolarum repletum fuiſſe: quæ E
regionem proximam ſuaui olē-
tia replent, quamobrem uenato
res cum canes ab odore deuicti
fuerint, leporū veſtigia inſecta-
ri nequeunt. In hoc autem hiatu
occultus eſt ingreſſus, quo Plu-
tonem Proſerpinam rapuiſſe fa
bulantur. Triticum quoque hoc
in loco reperiri affirmant diſſi-
mile illi, quo accolæ vtunt̄, nec
non cætero aduentitio. quandā
tī peculiariſſimam magnitudi-
nem

G nem fortitur. hoc enim adnotarunt primum triticeum fructū apud ipſos apparere. Quocirca Cererem ſibi vendicarunt, enarrantes apud ſe Deam hanc natā educatamq; fuiſſe.

81 Cretæ īſulæ lupos, urſoſq;, ac viperas, cęterave ījs ſimilia maleficia naturam negaſſe ferunt, ea de cauſa, q̄ in illa regione Iupiter ortus atq; alitus ſit.

82 In mari trans Herculeas colū nas inſulā deſolatam a Cartha-

H ginenſibus inuentam fuiſſe proditur, quæ quidem omniformi lignorū materia, amnibusq; nauigabilibus, necnon cæterorum fructuum genere mirabilis eſt, diſtatq; à terra plurium dierum ſpatio: ad quam Carthaginenſes ſæpe ob eius felicitatē accedebant, ac illorum nōnulli eā incolebant. Præſides vero Carthaginenſium cum id intercipere decreuiſſent, mortali pęna ad ipſam accedentes puniebant: in digenas vero omnes iterimi iuſ-

I ſerunt, ne ibi degerent, ac etiam ne turba aliqua in ipſos conuerſa inſulæ imperium conſequeretur, & Carthaginenſium libertatem tranquillam perturbaret, ſurriperet ve.

83 Ex Italia in Galliam vſq; Celtiberorum Iberorumq;, viā quā dām reperiri aiūt, cui Herculea nomen eſt, in qua tam Græcus, quam incola viator indigenarū beneficio nulla iniuria moleſtia ve afficitur: cæterum ſi quis ex eis quem piam infeſtaret, pœnā eiuſdem generis dare ferunt. K

84 Venenum à Gallis Toxicū dictum confici legitur, idq; adeo velocem interitum corporibus afferre aiunt, vt Galli venatores cum ceruum, aut quoduis aliud animal ſagitta transfixerūt, maxima cum feſtinatione accurrentes, carnem vulnere infectam reſecent, ne reliquę animalis partes veneno afficiantur, partim quidem cibi cauſa, partim vero ne animal putridum conficiat. Alī tamen remedium toxico in

L ueniri corticē roboris affirmāt: alī autem alterum aliquod folium, quod Coruatiū appellāt; cum illi animaduertiſſent, coruum venenū deguſtaſſe, languoreq; affectum ad eum magno impetu aduolare, ac illud, poſtquā deuoraſſet, a dolore quieuiſſe.

85 Cum Iberię paſtores nōnulli locum arboribus refertum incē diſſent, ac terra à ſyluę cōbuſtione vehementer ſupercalefieret, argentum regionem manifeſte effluxiſſe aſſerunt: pauloq; poſt terræmotibus ſuccedentibus, ac M diſruptis locis, quamplurimum argentum vna coactū fuiſſe traditur, quod maximam vtilitatē Maſſilienſibus tribuit.

86 In Gymnaſiis apud Iberię inſulas adiacentibus, quæ præter alias ſeptem famoſas inſulas cæteras magnitudine excellere videntur, oleum ex oliuis minime effici traditur, ſed ex Terebintho uehementem eius copiam fieri, idq; ad omnia congruens. Cęterum

A rum illius loci accolas adeo mulierum commercio delectari aiunt, vt pro singulo fœmineo corpore, quattuor quinque' ue masculina corpora mercatoribus exhibeant. Cùm vero pro Carthaginensibus militiã exercerent, nihil aliud pro eorũ mercede præter mulieres deliberãt, suspiciuntq; nec enim apud eos vllum aurum, argentum' ue possidere licet. Hinc autem illud ortum est, ipsos nullo pacto diuitias in patriam exportare posse,
B quoniam Hercules maximo cũ exercitu ob opulẽtiam illorum Iberiam deprædatus sit.

87 Circa Liguriam in Massilien sium agro stagnum quoddã reperiri asserunt, qđ ebullire, ac aquas supereffundere aiunt, tantamq; piscium copiam eiicere, vt nec credere dignum sit. Cùm vero Etesiæ efflant, terræ puluerem super se obducit, eumq; talem illic procreat, vt superficiẽ eius, ceu solum firmet. Cæterũ indigenæ tridente id interrum-
C punt, & quotquot pisces voluerint, prompte excipiunt.

88 Ligures nonnullos adeo fundarum iactu præstare tradit, vt cum multas uiderint aues, inter se certatim eligunt qualem quisque earũ necis apparatu capere decreuerit, vt prompte omnes quisq; suam consequantur auẽ. Peculiarem quoq; isti naturam detinent, vt mulieres in puerperio vnà operentur, infantemq; aqua abluũt, ac saltim terrã scal-

punt, effodiunt' ue: cæteraq; do- D
mestica exercẽt, quæ neq; priusquã ad puerperium accederent, agenda erant. Mirabilem ẽt amnem sortiuntur, cuius vnda in sublimi tantum attollitur, fluit' ue, vt ñ, qui trans fluuium sunt, conspici nequeant.

Insulam quandam Thaliam 89
nomine in Tyrrhenæ prouincię mari ineſſe fama est, in qua ex eadem metalli minera antea quidem æs effodiebãt, ex quo fabrilia omnia confecta fuisse aiunt, E
postmodũ vero minime id impetrasse. ac tõgo elapso tpe in eodem metallo ferrũ Popagion dictum repertum est, quo nũc adhuc Tyrrhenñ incolæ utuntur.

In Tyrrhenia oppidũ quod 90
dam, Oenareũ appellatũ extat, cuius apicem munitũ ĩesse affirmant. in medio enim collis xxx. stadiorum altitudine consurgit, qui syluam arborum aquarũq; variam continet. At cũ accolæ extimescerent, ne illorum quis eius loci tyrannus efficeretur, quosdam ex seruis suis libertos F
principes sibi constituunt, ac annis singulis eorum successores procreant.

Cumæ Italiæ ciuitas est, in 91
qua, vt clarũ est, Sybillæ fatidicę sub terra quidã subterraneus thalamus pãditur, quam diutissime ibi virginẽ degisse inqũt. cæterum cùm quidem hæc Erithræa sit, à quibusdam Italiæ accolis Cumæa, ab alĩs vero Melachræna appellatur. Loci autem

huius

G huius præſides Leucades extãt. Ex ea quoq; regione amnem apud Cumas quendam reperiri aſſerunt, cetum nũcupatum, in quem ſi quid proiectum fuerit, primum naſci, pullulariq;, ac poſtremo lapideſcere affirmant.

92 Alciſthenes Sybarita miro ſumptu clamydem cõfeciſſe, exornaſſeq; legitur, ac eam in Crotonis promontorio ad Iunonis nundinas præpoſuiſſe, ad quas vniuerſæ Italiæ indigenæ cõfluunt. cæterũ præter omnia, quæ
H ibi mira uidentur, hoc incredibili admiratione Italos maxime detinuit: illamq; in ſuam ptãtẽ Dionyſius ſenior redegit, q hãc Carthaginenſibus centũ viginti quinq; talentorum precio vendidit. Colore quidem purpurea erat, amplitudine vero vlnarũ quindecim. vndiq; autẽ minutis animalibus velabatur intextis. deſuper quidem Suſæ, deorſum autem Perſæ oppida inſerta. ĩ medio vero Iuppiter, Iuno,
I Diana, Minerua, Apollo, Venus inaderãt. in vtroq; autem extremo Alciſthenes inerat, vtrinq; vero Sybaris ipſa eminebat.

93 Circa Iapygiæ extremitatẽ locum reperiri autumant, in quo bellum Herculem cum Gigantibus geſsiſſe fabulantur: ex quo quidem ſanioſum humorẽ tantum talemq; effluere, vt gratia grauis olentiæ ipſius regionis mare eius innauigabilem extet. Herculem quoq; quãplurima monumenta ac penè infinita in itinere, quo Italiã peragrauit, reliquiſſe affirmant. Cęterũ k
circa Pandoſiam Iapigiæ oppidi Dei certa veſtigia apparent, ad quæ nemini incedere fas eſt. Amplius quoq; circa extremam Iapygiam lapidẽ plauſtrali pondere grauem ineſſe, quem ab illo eleuatum, ac retro tranſmiſſũ aiunt, eueniſſeq; eum vno digito duntaxat à Deo commoueri.

In Orchomeniorum oppido, 94
quod in Bœotia extat, vulpem apparuiſſe affirmant, quam cũ canis inſectaretur, in ſcrobẽ quã L
dam irrupiſſe, canemq; vnà intraſſe, ac latrantem magnum feciſſe ſonum, ceu ſi cãpeſtris amplitudo ipſi ineſſet: venatores vero, cũ de hac re felicitatem cogitarent, eius loci oſtium fregiſſe, ac ſeipſos intro miſiſſe: videntes autem ex quibuſdam ſpiraculis lumen ab extra intro ferri, manifeſte cætera contemplaſſe, ac celeri curſu omnia ſuis magiſtratibus enunciaſſe.

In Sardine inſula Antiquorũ M
ædificia multa, pulchraq; Græ- 95
corum more elaborata extare affirmant, ac fornices nouis proportionibus expolitos, quos Iolaꝰ Iphiclis filius fabrefecit: qui cũ ab Hercule Theſpiades accepiſſet, ad ea loca nauigauit, illaq; inhabitauit ob ſanguinitatẽ, quam cum Hercule congruentẽ habebat, præcipue tamen quoniam Hercules vniuerſas occidentis regiones ſubiugauerat. Ea autem inſula antea quidem

(vt con-

A (vt conſtat) Ichnuſa vocabatur, quia immenſam humani veſtigĩ ſimilitudinem figuramq; ſortita eſt. Felicem, fertilemq; ſuperiori tempore hãc fuiſſe aſſerũt: Ariſtæumq; qui agricultura inter Antiquos maxime pollebat, eius loci indigenis imperaſſe fabulãtur, cũ iampridẽ à magnis auium copijs occuparent. Nũc vero tali fertilitate fortunaue minime viget, ob Carthaginenſium imperium, quòd vniuerſos fructus cibo idoneos extir-
B pare incolis iubebant. at ſi eorũ quis ipſos plantaſſet, capitali pœna trucidabatur.

96 Inter ſeptem Aeolias inſulas vna eſt Lipara nomine, in qua ſepulcrum eſſe fabulãtur, de quo quamplurima ac ſanè mõſtroſa enarrãt. In hoc vero conueniũt omnes noctu ad eum locum accedere non tutum eſſe. inde.n. tympanorum, cymbalorumq; ſonitum, riſumue cum tumultu ac crepitaculis euidenter exaudiri aſſerunt, Aliud quoq; cir-
C ca eius inſulæ ſpeluncam, quod magis horrorem portentumue inducit, eueniſſe. ſ. cùm quidam ebrius ante Solis ortũ eo in ſpecu obdormiſſet, quem ſerui eius inueſtigabãt, tres dies integros cubauit, quarta vero luce à domeſticis inuentus eſt: qui cùm ceu mortuus à domeſticis haberet, ad peculiare ſui ſepulcrũ delatus fuit: ſed repente ſurrexit, omniaq;, quæ ſibi eo in ſomno euenerant, aſtãtibus enarrauit. Cæterũ etſi hoc quidem fabulo
D ſum nobis vr̃, nihilomin9 id obliuioni minime permittere operæpreciũ eſſe duximus, cũ eorũ locorũ deſignationẽ deſcriptionem ue feœrimus.

Apud Italiæ Cumas lacus ex 97
tat, cui Aornus nomẽ eſt, qui cũ nihil (vt cõſtat) admiratu dignũ habeat, collibus altiſſimis triũ ſtadiorum altitudine circundat ac eius figura rotũda eſt, immẽſamq; profunditatem habet. Cæterum idq; mirabile videt, cùm multæ denſæq; in eo loco ſuper-
E tollantur arbores, ac nõnullę in eo reclinent, nullus tamen intro ſpicere põt in eius aqua folia cõſtanter ſtare, ſed adeo pellucida ſyncera q; eſt, vt qui eã contẽplãtur, ſtupore maxime afficiant. Circa Epirũ ãt, quę ab eo haud multum diſtat, calida aqua regionẽ ſæpe irruit, ex qua regio vniuerſa Pyriphlegeton eſt appellata. Quòd autem in eo nulla auis ſuperuolet, abſurdum eſt. qui enim ad eum acceſſerunt, quãdam cygnorum copiam in
F ipſo oriri retulerunt.

Inſulas Syrænũ intra Italię li 98
mites poſitas eſſe traditur circa freti promontoriũ, quod ante locũ prœcipitẽ, finibusq; redundãtẽ iacet, ac Cumas, & Poſsidoniam appellatam continet. Cæterũ in eo earũ templa cõſtituũt, easq; excellenter & accurate indigenæ ſacrificiis veneranť: quarum hęc nomina eſſe dr̃, & primam quidem Parthenopem, alteram

G teram vero Leucoſiam, tertiam autem Ligiam vocant.

99 Mons quidam, cui Delphion nomen, eſt, qui Mentoricā Iſtriā ꝑs mediat, cuius faſtigium altū extat: quod cùm Mentores, qui littora Adriæ incolunt, aſcēdūt, ea quæ in Ponto eueniunt, lōga intercapedine contemplantur. cæterum in eo monte forum cō mune efficitur, ad quod quidē cùm Ponti mercatores aſcenderunt, Lesbia, Chia, Thaſia vendunt, ex Adriatico vero mercatores amphoras Corcyraicas.

H Amnē Iſtrū nomine, qui ex
100 Hercynnīs quercetis effluit, bifidum eſſe prodiť, & partim quidem in Pōtū, partim vero in Adriaticū mare diffundi, argumēto, quòd non ſolū hac tempeſtate, ſed antiquorum ſæculo multo magis viſum fuiſſe, eo ꝙ loca innauigabilia ibi extāt: etenim cū Iaſon ad Cyaneas nauigaret ex Ponto, nauigaſſe per Italiam fama eſt. At inter cętera ſigna, q̄ nec pauca numero ſunt, altaria ab Iaſone confecta oſtendūt. In I ter inſulas quoq; Adrię vna eſt, in qua facellum multo ſumptu Midias Dianæ ædificauit. Amplius Iaſon freti plāctas minime tranſnauigaſſet (vt dicūt) niſi illinc itinera tolerare cœpiſſet.

101 In Aegiala īſula, quā Tyrrhenum mare inundat, alia optima tū monumenta oſtendunť: atq; id quod de calculis dr̄, conſtat, cum iuxta Aegiala littora calculos verſicolores repiri affirmēt. Hi. n. (vt inſulæ illius Græci īdi K genę aiūt) ex abſterſionib⁹, quas vnctores corī tunc tpis efficiebāt: colorē ſuſcipiebāt, cū nec antea nec poſt hac conſpectas fuiſſe fabulenť. Amplius huius rei manifeſta adnotarūt ſigna. vnū quorū eſt, qđ id fretū ob Symplegadū ortū innauigabile ipſis efficiť, vtunq; qui eo in loco extant Poeta teſte. hic. n. periculi difficultarē mōſtrat, cū inquit, nemini per loca hæc tranſuehi congruit, cum pariter nauiū tabulas, hoſumq; corpora vndæ L maris pernitioſi, ignisq; turbines aliò ferant. Cęterū circa qui dē Cyaneas ignem erūpere minime aſſerunt, circa vero fretū, quod Siciliā determinat, effūdi, cū in medio vtriuſq; igniū ſpiraculis ſita ſit, inſulæ videlicet, q̄ cōtinuo cōburit, & eruptiōes ignis æthnæ, quę ſępenumero p vniuerſam regionem dilabiť.

Certis anni tpibus Tarenti- 102
nos Atrei, & Tydei, Aiacis ue, ac Laertis liberis ſacrificare aſſerunt: at alia & peculiari die filīs M Agamēnonis ſeorſum ſacrificiū perficere, in qua minime mulieribus fas ĩerat ea quę in illis mactabantur, deguſtare. Apud eos quoq; facellū Achili dicatum extat. Cęterū poſtquam Hercules Tarentinos occupauit, regionē, quā nūc īcolūt, Herculeā nominarunt: cū ſuperiori tempore ab Ioniť us depręda ta Pliō appellaretur, ętſi ab illorū prioribus debellata Sigion nominaretur.

Apud

A Apud Sybaritas vero Philo-
103 ctetem venerari ferũt, ipſumq; cũ in patriam ex Troia reuerteret, Malaca Crotoniata appellata condidiſſe, quæ p. cxx. ſtadia à Crotona ciuitate diſtare aſſerunt, ac inibi in Apollinis tẽplo arc⁹ ſagittasq; Herculis repoſuiſſe enarrãt, ſed Crotoniatas ipſos ui inde ſurripuiſſe, ac in eorum Apolliniaco appẽdiſſe. Inquiũt quoq; Philoctetẽ vita functum ibi, ppe fluuiũ Sibarim adiacere, cũ Rhodijs cũ Tripolemo o-
B pem ferret, qui aduerſus eius regionis indigenas, vt bellum gereret, aduentabat.

104 In Italia regio eſt ppe Metapontũ, Gargaria noĩe, in qua tẽplũ Græcæ Mineruæ ineſſe autumant, vbi Epij inſtrumenta eius inſcripta titulo recumbere, quib⁹ ligneũ equum cõfecerat. hic.n. cũ Palladẽ in ſomnis cerneret, dignũ cenſuit ei opera dedicare. cęterũ cũ tps itineris differret adeo eo in loco ſomno cor-
C reptus fuit, vt minime nauigare poſſet: qua de cauſa ſacellum id Palladis Greçę nomenclaturam ſortitum eſt.

105 Delubrũ Palladi Achaięidica tũ ea in regione, quã Dauniã vocant, reperiri affirmãt, in quo æneas bipennes, & arma Diomedis, eiuſq; ſociorũ dependere cõſpiciuntur. Eius vero loci canes Græcos extra aduentantes minime iniuria afficiunt, ſed adulãtur ac ceu domeſticis alludunt. Cæterum uiros omnesq; mulieres Danaos ac eorum proximos D veſtes atras pullaſ ue hac potiſſimum vt cõſtat eã induere. etenim cũm Troianæ in captiuitatem eſſent deductæ, ad ea loca aduẽtarũt, ac verentes ne ab vxoribus Græcorũ compatriotis ſeruitutem acerbiorem atq; duriorem conſequerentur, naues incendio aboluerũt (vt fama ẽ.) itaq; ſeruitutẽ, quam verebant, effugerũt, ac vnà ipſarum uiros ſecum vi, & demũ æquo animo degere decreuerunt. ideo nunc quoq; Apulas mulieres veſtimẽ E ta ſolo verrẽtes, & in imo ſuccinctas conſpici licet, quales Troianas eleganter Poeta deſcripſit, Helceſipeplus, & Bathycolpus appellans.

Inter Picẽtinos ſacellũ Dianę 106 extare vulgo ferũ, ĩ quo antiqui opis ęneus torqs in Deæ finib⁹ adiacet, cui⁹ epigrãma eſt, Diomedes Dianæ. Verũ enimuero hũc collo cerui circũpoſitũ fuiſſe fabulantur, quem quidem cũ cerui collo complicatum, & tali modo ab Agathocle Siculorum F rege compertum, in Iouis delubrum appoſitum fuiſſe legitur.

Siciliæ ꝓmõtoriũ eſt Pelorus 107 noĩe, circa quod tã magnã croci copiã ꝓuenire enarrãt, vt Greci eius loci incolæ qualitatẽ huius floris cõprehẽdere nequeãt: colliguntq; illũ ac magnis curribus in Pelorũ trahũt, ac verno tpe lectulos tentoria ue ſibi ex eo croco pręparãt atq; conficiunt.

Polycrit⁹, q Siculorũ res car 109 mine

G mine cecinit, in quodam loco mediterraneo lacum quendam inſtar immenſi clypei ineſſe ſcribit, cuius aqua pellucida, at cæteris turbulentior extat. cæterũ ſi quis eam lauandi beneficio ingreditur, in latitudinem creſcere: ſi vero rurſus ſe abluerit, longe eum diffundi, ac tãta magnitudine augeri, vt eius extremũ quinquaginta hominũ recepta culum occupat. cũ vero hũc numerum latitudine attigerit, denuo hic extumeſcens abluentiũ corpora in ſublime elata ſup ſolũ extra expellere, quo peracto illũ ad priſtinam mediocremq; formam conſtitui. Hunc vero haud ſolum homines, ſed quadrupeda, cùm in eum ſe iecerint, effectum patiuntur.

H

109 In Carthaginenſium regno mons extat, cui Gonium nomẽ eſt, multis uariiſq; arboribus refertus, ac florum copia adeo diſtinctus, vt loca ei proxima, quę ſuauem olentiã participant, gratam iter agentibus exhalationẽ

I

efflent. Ea tamen in regione fontem olei exoriri aſſerunt, qui redolentiam ramentis cędriæ proximam detinet. ad hunc autem neminẽ accedere fas eſt, niſi naturæ fontis neſcius ſit. hac vero ignorantia ſeruata fontem plurimã olei copiam efferuere inquiunt, adeo vt, tuto id exhaurire liceat. Aiuntq; fontem prope, lapidem quendã magnũ ac ſpõte natum ineſſe, qui æſtatis feruore ineunte ignis flãmã effundere aſſeritur: at algore hyemis procedente ex eodem loco aquę emanationem erumpere, quę adeo frigida eſt, vt collecta minime à niue differre videatur. nec quidem hoc modico tẽpore aptũ eſſe, ſed vniuerſo quidẽ æſtu ignem emittit, cæteris vero anni temporibus aquã. Cæterum coruos geminos continue circa Iouis delubrum degere affirmãt quorum vnum alio minime adiuolare, ac alterum in alteriori parte colli albicare traditur.

K

Scitarũ Medorumq; regio eſt, Thracia nomine, quam fluuius, cui Ponti nomenclatura extat, inundare prodit: in quo lapides ardentes deferuntur, verum ligneis carbonibus contrariũ effectum cõſequuntur: etenim folli bus excitati quamcitiſsime extinguuntur, aqua autẽ reſperſi refulgent, pulchrioriq; flamma flagrant. cęterum cũ comburũt flagitioſam grauemq; olentiam bitumini proximam efficiunt. qua de re, reptilia ea in regione his ardentibus degere nequeũt.

110 L

Vide Nicandrũ poſitorem in Theriaca in verbo Thuſa.

M

Locus nec ualde paruus, ſed uiginti ſtadiorum amplitudine iuxta ipſos eſt, qui ordeũ ,pcreat, quo homines vtunt: equi vero, & boues, ac his ,pxima id comedere nolunt, cæterũ nec ſues canesue ob id ſtercus hominũ deguſtare audent: at horũ quicũq; pulmẽtũ panemue ex hoc ordeo confectum ederit, alui ,pluuiẽ emittunt, donec intereãt.

111

Inter Scotuſos Theſſaliæ quẽ

112

dam

A dam naſci fonticulū legitur, ex quo immēſa aquæ copia effluit, qui quidem vlcera confracta q̄ hominum ac iumentorum mē bra conualeſcere facit. At ſi quis lignum, nec penitus, ſed tantillū reciſum in ipſum iniecerit, id de nuo conglutinari, in priſtinū q̄ conſtitui autumant.

113 In ea Thraciæ parte, quæ ſupra Amphipolin extat, mōſtruoſum quid ac incredibile his qui rem cernere minime potuerunt euenire aſſerunt. Etenim pueri

B cū ad aucupationem ex ruribus regionibusve exeunt proximis, venandi gratia accipitres aſſumunt, atq; ita venationem perficiunt. poſtquam autem ad locū idoneum aduentauerint, nominatim magno clamore accipitres vocant. at illi puerorum voce audita ad ipſos accedunt, atq; ad arbuſta iter arripiūt, vbi pueri eos baculis percutiētes deprehendunt. Verum quod cuncta miranda excedit, eſt, ſ. accipitres ipſos, cū auiculas nonnullas aucupātur, eas venatoribus repor-

C tare: pueros vero deprehēſis auiculis omnibus portionem quandam accipitribus tradere, ac inde diſcedere.

114 Mirādum id quoq; eſt, quod apud Venetos fieri contingit. In eorum enim regione ſæpe monedularum innumerabiles copias deferri, triticumq;, cū ſeminant deuorare conſumereq; aiūt: quibus Venetos anteaquā ad ſua loca aduolare debeant, inter terræ confinia diuerſorum fructuum D munera apponere, ac ea ſeminare conſueuerunt: quę ſi monedulæ deguſtauerint, adeo in confinio remorantur, ceu ſi hoſtium impetus ipſas repelleret.

Ager Chalcidicus in Thracia 115 Olyntho proximus extat, in quo locus Scarabeorum interfector dictus eſt, cuius amplitudo paulo amplior area eſt. at ſi in hoc cætera deuenerint animalia, rurſus ex eo diſcedere poſſunt, præterquam ſcarabei omnes: ſed ñ locum circumcirca inambulantes fame inibi moriuntur. E

Iuxta Thracię Cyclopas fon- 116 ticulus exiſtit, cuius aqua aſpectu quidē ſyncera pellucida ve incolis, ac pari modo cæteris apparet. cæterum ſi ex ea aliquod animal biberit, confeſtim obire diem aiunt.

Iuxta Biſaltas Graſtoniæ re- 117 gionis lepores captos bina iecora habere traditur. Inibiq; locus quidam eſt, qui iugeris magnitudinem non excedit, in quem ſi bruta ingrediātur, repente interire autumant. In ea quoque regione delubrum aliud Dionyſio dicatum, quod amplitudine F pulchritudineue cætera excellit in quo, cū eius feſtiuitates ac ſacra celebrātur, ſi Deus quidem annualem feracitatem agere intenderit, magnum ignis ſplendorem apparere aſſerunt & hūc omnes: qui circa delubrum degunt, homines conſpicere. ſi vero frugum penuriam, lucem hāc

G minime vlderi, ſed tenebras locum occupare, ceu cæteras noctes legitur.

118 In Elide domicilium quoddã ineſſe legitur, quod ab oppido octo ſtadiorum diſcrimine maxime diſtat: in quo, cùm Dionyſia perſoluuntur, tres vacuos lebetes imponunt. at hæc ita agentes Græcum peregrinum quem volunt vaſa explorare, foresq; domicilij ſigillo concludere adhortantur. & poſtquam portas aperire decreuerint, ſigilla ciui-
H bus aduenisq; oſtẽdunt, foresq; aperiunt. qui vero ingrediuntur, lebetes vino repletos, lociq; pauimẽtum ac eius parietes minime oblæſos inueniunt: qua de cauſa nequaquam ſuſpicandum eſt, vt id arte aliqua incolæ moliantur.

Iuxta Elides miluos quoque
119 carnem è manibus illorum, qui per plateam eam deferunt, eripere ſcribitur: eos tamen qui ſacra conficiunt, minime tangere au-
I tumant.

120 In Coronea Bœotiæ talpæ vitam degere, & terram infodere nequeunt, cũ in reliqua Bœotia talparũ multa copia habeatur.

121 In Arcadiæ colloſſis fontem quendam ineſſe aſſerunt, in quo muſculi terreſtres generãtur, ac inibi interdiu noctu'ue pernatant, deguntq;. Hoc idem in Lãpſaco inueniri aſſerunt.

122 In Cranone Theſſaliæ geminos duntaxat coruos oppidum incolere aſſerũt. ñ vero cùm emi-
dulati fuerint, (vt conſtat) pere- K
gre abeunt, ac alios eiuſdem numeri & ſui gñis inibi relinquũt.

In Apollonia, quę regioni Ar- 123
lantinorum proxima extat, bitumen foſſile enaſci, picemq; aquarum more ſcaturientem emanaſſe proditur, haud à Macedonica differentem, niſi hæc craſſior, nigrior ve illa exiſteret. Cæterum
nec longe ab ea regione ignis oĩ
bus anni temporibus flagrat, ve
luti circa regionem illam accolę affirmãt. at locus qui comburit,
non multum extenditur, (vt cõ- L
ſtat) ſed amplitudinem quinque accubantium occupat: redolet vero ſulphur, alumen'ue. prope autem hunc herbæ profundę naſcuntur. Sed quod alicui admirationem inducere poſſet. potiſſimum eſt, arbores magnas interuallo cubitorũ quatuor ab igne diſtare. Flagrare quoq; eiuſmodi ignem circa Lyciam, & Megalẽ Peloponneſi ciuitatẽ ferunt.

Pecora apud Illyrios bis ſin- 124
gulo anno parere traditur, ac p
maiori parte gemellos, multaq; M
ternos vel quaternos pullos parturire, nonnullas vero quinos aut plures. Amplius autem terna lactis mulctra implere facile aſſerunt. Gallinas quoque non
(vt alibi) ſemel, ſed bis terq; inter diu parere affirmant.

Syluęſtres boues Pæonię lon 125
ge maiores cęteris, qui in aliis locis reperiuntur, extare legitur.

Et ſi de Siciliæ freto quãplu- 126
res alĩ ſcripſerunt, attamen hic,

cuem

A quem retro diximus: Polycrit⁹ de ipso portentuosum quid eue nire cecinit. Etenim ex Tyrrheno pelago multo cum stridore ac impetu elatam fluctuationẽ vtriusq; promontorij cacumina incurrere ait: quorum aliud quidem Siciliæ, aliud vero Italiæ, cui Rhegion nomen est, ex uasto. s. mari delatam in angustam fluctuationem cõcludi inquit. hoc autem exacto vndam ĩ sublimi altumve extolli multo cum fremitu, vt penitus multam loci
B amplitudinem ascendentis occupet, & longe astantibus eius elationem visibilem esse, quę fluctuanti mari nequaquam similis extat, tum altitudine, tum albedine, tum etiam spuma. pari quoq; ratione qui in locis à mari insuperabilibus extant, inundationes ad vtraq; promontoria irruere, ac inibi conscendere affirmãt. cuius quidem rei enarratio incredibilis est, contemplatio vero aspectu intolerabilis extat. cùm interdum vero huius
C inundationes ex mutuo confractu concertant, adeo profundũ horridumque spectaculum his qui uident, exhibere necesse est, vt illorum quamplurimi se sustinere nequeant, sed præ timore hallucinati in terram concidũt. postquam vero vnda ad vtrũq; deuenerit locum, ac in sublime elata vsq; ad extrema fuerit in mare, quod subter labitur, defertur, ac tunc rursus maximo rugitu fremituve per immensas aspe-

rasq; vortices fretũ ebullire in- D
quiunt, & ex profundo ad sublime in orbem eleuari, ac versicolorem deferri: cum eius fluctuactio atq; longitudo aliquando q- 1
dem obscura, quãdoq; vero cærulea, sępenumeroq; purpurea apparere dicatur. Addebat præterea, quòd animalia cuncta nec auditu nec visu huius fretum tolerare queunt, sed ad infimas latebrosasq; montium partes confugiunt. cùm vero inundatio cessauerit, vortices sublimes varias I
q; deferre, adeo reciprocationes E
diuersas actitantes, vt flammæ, ac aliquorum magnorum serpẽtum contorsioni persimiles motiones referre videantur.

Athenienses cum Cereri Eleu 127
sinæ delubrum ædificarent, columnam æneam inter lapides reperisse proditur, cuius inscrierat: DEI OPEAE hoc monumentum: quam alii quidem Musæi vxorem extitisse asserunt, nõnulli Tritolemi mrem fuisse.

Inter insulas, quæ nomencla- 128
turam Aeoli sortiuntur, vna ex- F
tat, in qua quandam phœnicon, ideſt palmularum copiam innasci affirmant: qua de causa phœnicodam quasi palmulaceam eã appellari. Haud igitur verũ dixit Calisthenes, cum hanc arborem à Phænicibus Syriam littoralem incolentibus cognomẽ ademptam fuisse enarrat: quinimo & ipsos Phœnices à Græcis vocatos fuisse tradunt nonnulli, Vide Gal. vj. de Loc. affect.
eo, quòd primos mares nautas,

G ſi illac pertranſibant, cunctos interficiebant, mactabantq; vnde & idiomate Perçbeorum cruentare phœnixæ appellant.

129 Oppidū eſt, quod ab indigenis Hypata dicitur, in quo colū nam quandam vetuſtiſſimam repertam fuiſſe ferunt, quam cū illam literis vetuſtiſſimis, inſculptam homines eius regionis, cuius fuiſſet, cognoſcere voluerint nonnullos Athenas columnam deferentes miſerūt. ñ vero dum H Bœotiam perambularent, cauſam peregrinationis quibuſdā externis communicarunt, qui eos Thebas introduxere, in eo p̄cipue loco, quem Ismenion appellant, cùm aſſererent inibi maximam literarum inſcriptionē reperiri. Referebant quoq; in illo quædam conſecrata vetuſtiſſima ineſſe, quę conſimiles literarum numeros detinebāt, qua de cauſa ex cognitis earū, quas I inueſtigabant, inuentionem ipſos feciſſe affirmant ac huiuſmodi carmina compoſuiſſe.

« Abducta boue Geryonis, pulchraq; Erythia,
« Hæc luco Alcydes Perſephone poſuit.
« Victorem at deſyderio Dea candida vicit,
« Nympharum vero de genere vna Erythe.
« Hic puerum fago cōplexa Erythonta ſub alta,
« Concubitus ſola hęc dat monumenta ſui.

cùm ex eo, & nō ex Erythia boues abduxerint: tetenim I Lybię K & Iberię regionibus nullū Erythiæ nomen reperiri legitur.

In Lybia ciuitas eſt, cui Ityca 130 nomen extat: quæ quidem (vt inquiunt) ſita eſt in eo ſinu, qui Hermææ & Equi promontoriū mediat, vltra vero Carthaginē CC. ſtadiorum intercapedine, quam etiam ſuperiori tempore à Phœnicibus conditā fuiſſe traditur, quam Carthago annis. CCLXXXVII. (veluti Phœniceæ enarrant hiſtorię.) In hac enim ſal defoſſile altitudine trium cu L bitorum innaſci aiunt, aſpectu quidem candidum, minime vero ſolidum, ſed tenacisſimę ſorditiei proximum. cęterum cùm Soli exponitur, conſolidatur, ac perſimile pario lapidi efficitur, & ex eo animalia cęterave ſupellectilia, ac vaſa ſculptores ſcalpunt, & conficiunt.

Legitur priſcos illos Phœni- 131 ciæ indigenas, cū ad Tarteſſum nauigare cœpiſſent, tantam argenti copiam pro oleo atq; alia ſorditie nautica delata exportaſ M ſe, vt nec plus habere nec ſurripere argentum ex eo poterant. cæterum cū adnauigarent alior ſum, cuncta non ſolum quibus vtebantur, argētea, ſed & anchoras oēs ex argento confeciſſe.

Aſſerunt Phœnices qui apud 132 Gadiram incolunt, cùm trans colūnas Herculeas quatuor dierum itinere ſubſolano flatu expirante adnauigarent, ad nonnulla loca ſolitaria inculta q; acceſſiſ

ſe

A ſe:vlua tamẽ ac alga repleta,quę cùm quidem aquarum gurges efficitur,tingun tur: cùm autem inundatio,demerguntur. in qui bus thu nnorum protentam co plam inueniſſe, qui magnitudi ne & craſſitie perpingues inerãt hos vero cùm exſiccaſſent,in va ſis repoſuerunt, ac Carthaginẽ detulerunt. cæterum Carthagi nẽſes ros ex urbe minime admo uebant,ſed ob excellentem vir tutem, quam in epulis cibisve afferunt, eos inter ſe illi conſu-
B mebant.

133 In Pedaſia Cariæ regionis Io ui ſacrificia perſoluũtur, ad quę capram quandam incolæ mit tunt,de qua mirãdum quid eue nire autumãt. Incedit enim hęc ex Pedaſſo per.lxx.ſtadia,ad lo eum ſacrificĝ, per turbãq; mul tam,quę eam contemplatur, mi nimeq; capra ipſa conturbatur, neque ab itinere auertitur. cùm vero funi alligatur,tramite pul-
C chriori eum, qui ſacerdotia ex portat.præcedit. Verum quod cæteris aduenis ſtuporem indu cit,eſt,eius cornua calices qua ternos occupare.

134 In Illyriis,quæ Ardia vocan tur,iuxta Autariatarum confi nia,inquiunt nonnulli montem reperiri, cui vallis ampliſsima vna quamproxima eſt, ex qua multam aquæ copiam,non om nibus horis, ſed vere duntaxat reſſilire aiunt:quam cùm indige næ exhauriũt,in cauerna aliqua interdiu quidem conſeruant,no ctu vero ſub dio exponunt: idq; D per quinque vel ſex dies illi acti tantes,aqua induratur, ac opti mum ſal efficitur: quod gregis gratia præcipue reſeruant: ſal etenim ad ipſos minime vehit, eo quòd loca longa intercapedi ne à mari diſtantia incolant,nec ipſi cum alienigenis degant. Sa lis igitur maximo uſu greges pa ſcuntur.ſal enim bis in anno gre gibus cibi cauſa exhibent.quod ſi non agerent, quamplurimam gregis copiam ipſis perire con tingeret.

In Argo vero locuſtarũ quod E dam genus innaſci affirmant, 135 quod aduerſus ſcorpiones pu gnator nuncupatur. etenim cũ ſcorpionem viderit, in eum ſur git:pari paſſu quoq; & ſcorpio contra illam irruit. hæc quidem in orbem oberrãs, in ipſum ſtri dorem emittit:ille vero aculeũ, quo armatus eſt, eleuat,& in eã circunducit, mox aculeum re mittit, ac demum omnimode F extendit.at illa eum circuncur ſat,illumq; poſtremo aggredit, ac deuorat. Cæterum hanc co medere locuſtam ſcorpionum ictui optimum ineſſe medica mentum aiunt.

Veſpas,quæ in Naxo oriunt, 135 cùm viperam ediderint, eius ve nenum attrahere proditur: ete nim caro viperę gratiſsima gu ſtui veſpę extat. verum ſi poſtea aliquem eculeo feriunt eas adeo illi circundolentias efficere aſſe runt,vt in illis grauiorem morſi

G bus viperarum videantur.

137 Venenum Scythicum, quo milites Scytharum ſagittas reſpergunt, ex vipera confici aſſerunt. Scythæ etenim vſui reſeruant viperas, quæ iam ſoboIem procrearunt, veluti apertũ eſt. has vero capiunt, ac nonnullorum dierum ſpacio liqueſcere dimittunt. cùm autem eas idonee putrefactas eſſe illis viſum fuerit, ñ vniuerſum hominis ſanguinem in olla effundentes, in-
H traſterquilinia defodiendo operiunt. cæterum cùm ſanguis putruerit, eius partem ſuperiorẽ q̃ aquę effigiem repreſentat, virulentæ ſaniei viperæ commiſcẽt, ac hoc pacto lethalem veneni ſpeciem efficiunt.

138 Regio in Cypro inſula extat, cui Curium nomen eſt, in qua quoddam ſerpentum genus ineſſe ferunt, quod proximam cũ aſpide Aegypti naturam atque facultatem obtinet: præterquã quòd ſi hyberno tẽpore aliquẽ
I morſu defixerit, minime eum lædit. Id autem alia de cauſa euenire ſolet, niſi quòd animal illud condenſatum, atq; contractum algore hyemis prorſus impotẽs niſi calefiat, redditur.

139 In Ceo quoddam apñ genus innaſci autumant, a quo ſi quis ſpina percuſſus fuerit, moritur.

140 In Myſia album quoddã vrſarum genus ineſſe aiunt, cuius fęminæ cùm à venatoribus inſequuntur, huiuſcemodi expirationem flatus emittunt, vt inſectantium canum carnes putre- K
ſcere dicantur. pari quoque modo cæteras beluas cibo ineptas reſpiratione reddere ſolet. cæterum ſi quis ui prope eas aduentauerit, tam magnam pituitę copiam ex ore effundunt, ceu conſtat, quæ faciei canum, ac ſimili ratione hominum adhærent, vt ipſos ſuffocare, vel excæcare videatur.

In Arabia hyenarum quod- 141
dam genus reperiri affirmant, quod, cùm beluam vel hominẽ præuiderit, eos obtumeſcere fa- L
cit, ac ſic in veſtigio hærere, vt corpora mouere nequeant. cæterum cùm hæc fecerit, id hienarum genus flagrare videtur.

Circa Lyciam animal quod- *Syriam
dam ineſſe ferunt, cui Leontophonon nomen extat. leo enim 142
interit, cùm hic ex eo aliquid deuorauerit, tametſi id ſponte nõ efficiat, ſed ipſum animal fugit. cæterum ſi venatores eum capiunt, veru decoquunt, & farinæ albæ modo alĩs carnibus ferę inſidiantes aſpergunt: quas M
ſi Leo guſtauerit, ab illis repente interimitur. Illud quoque animal aduerſus leonem vrinam ſpargit, quam leoni exitialem in eſſe ferunt.

Vultures ab odore vnguento- 143
rum, ſi quis eos inũxerit, vel aliquod edendi gratia eis delibutũ dederit, exanimari affirmant: carabeos pari quoque paſſu roſarum redolentia interire, pdiẽ.

In Sicilia, ac in Italia muſtel- 144
las

A las ineſſe enarrãt, quarum morſus exitiales ſunt, cæterum nec molles & imbecilles, veluti illę, quę apud nos degunt, extare traditur. Ac eo in loco muſcarum quoddam genus reperiri, quod circunquaq; aduolare dicitur, ac eũ momorderit animalia aliqua, ea interire efficit.

145 In Meſopotamia Syriæ prouincię, ac in Iſtronte anguiculos oriri ferunt, qui indigenas mini me mordent, aduenas vero mi-
B rum in modũ iniuria afficiunt.

146 Circa Euphratem exacte hoc euenire aſſerunt. etenim quamplurimi angues præcipue iuxta vtraſq; amnis ripas verſantur. quocirca in meridie ibi viſuntur: cũ vero lux deficit, in altera duntaxat riparum parte apparent. cæterum illi Syrios dormientes minime morſu defigunt, aduenas vero Græcos auide & cum cruciatu exanimant.

147 In Teſſalia ſerpentem, Sacrũ nomine, cuncta non ſolum quæ
C momorderit, ſed etiam quę tetigerit, interficere fama eſt. qua de cauſa cùm apparuerit, ac ſibil⁹ eius auditur, tametſi id raro videatur, ſerpentes, & viperæ ac cętera omnia beluarum genera fugiunt. Magnitudo huic nõ ad amplitudinem, ſed ad mediocritatem tendit. Verum in Teno ipſius Theſſaliæ oppido tandem à muliercula hic occiſus fuit, hoc maxime (vt dicunt) modo. Mulier orbem in terram deſcripſit, veneficiaq; in eo depoſuit, ac ad eum vnà cum filio introiuit, moxq; eius ferę ſibilũ voce imitata eſt. hic vero aduerſus eam reſibilauit, & ad orbem accesſit. E
at cùm illi quamproxime aduẽtaret circulo, ſopore mulierem labefactabat, adeo vt illa ferè minime ſopori reſiſtere poſſet, cętero rũ puerũ iuxta ipſam ſedẽtẽ dormientemq; verberibus excitabat, ſeq; increpabat, & filium, ac aſſerebat ſi dormire prexiſſent, facile interituros: at ſi coacta vi beſtiola orbem ingrediatur, ambo ſalutem conſequuturos. cùm vero ſerpens in circulum ſe con
F ieciſſet, ipſum quamprimũ mortuum eſſe memorię proditũ eſt.

D

De admirandis auditionibus commentarioli finis.

ARISTOTE

PHYSIOGNOMIC

Physiognomicam scientiam reperiri. Cap. I

QVòd & animæ sequuntur corpora, & ipsæ secundum seipsas nõ sunt impassibiles á motibus corporis, H id manifestum fit valde in ebrietatibus, & ægritudinibus: multum nanq; animæ mutatæ uidẽtur à passionibus corporis. Et è contrario quòd corpus compatitur passionibus animæ, manifestum circa amores, & timores, & dolores, & uoluptates. Amplius autem & in ijs quæ natura fiunt, magis vtique aliquis conspiciet, quòd corpus & anima ita se habent connaturalia, vt fiant causæ plurimarum pas- I sionum adinuicem. Nunquam enim animal factum vel generatum est tale, quod formã haberet alterius animalis, animã vero alterius: sed semper eiusdem corpus & animam. quare necẽssarium est consequi tali corpori talem formam. Amplius autem & scientes circa unumquodq; animaliũ ex forma possunt considerare: equites equos, & venatores canes. Si aũt hęc vera fuerit (semp ãt hęc vera sunt) erit sane ars q̃piã Physiognomoniæ.

Priores tribus modis I speculasse, ac tradid perfecte. C

PRiores itaqu mones iuxta aggressi sunt nam, quisq; iuxta dem ex generibu physiognomizant cundum vnumqu guram quandã an ciei animam. Alĩ bus corpori simile pus, & animam tabant. Alĩ autem quidem faciebant, bus autem animal bantur, sed disting so genere hominu gentes, quæcunq; dum vsus & more & Thraces, & Scy electionem signor Quidam autẽ ex n rentibus, quales n tionem sequantur tẽ vnicuiq; mos, ir do, coeunti, & in u rum passionum. E dum oẽs modos h monizare, & adh alios, & electionen similiter fieri. Hi q iuxta mores solun

A monizant. Primum quidem ꝙ quidã nõ ñdem cùm ſint, mores qui ſunt in facie, eoſdem habẽt: vt fortis & inuerecundus eoſdẽ habent, animabus vel intellecti bus multũ ſeparantur. Secundo autem, ꝙ ſm quædam tempora mores non eoſdem, ſed aliorum habent. triſtibus enim exiſtenti bus, qñq; cõtingit diem delecta biliter ducere, & morem accipe re, qui eſt hilaris: & è contrario hilarem contriſtari, vt mos, qui erat in facie, permutet. Adhuc
B cum his, de paucis vtiq; ſemper apparẽtibus coniecturam quis accipiat. Qui autẽ ex feris phy- ſiognomonizant, non recte ele- ctionem ſignorum faciunt. non enim eſt vtiq; dicere percurren tem formã vniuſcuiuſq; animalium, quod quicũq; vni ſimilis huic corpore erit, & anima ſimi lis erit. Primum enim, vt ſimpl'r dicã, nullus vtiq; videbit homi- nem ita ſimilem beſtiæ, ſed aſſi- milantẽ in aliquo. Adhuc autẽ
C cũ his, animalia pauca quædam propria habent ſigna, multa ve ro cõia. quare ſi quis ſimilis fue- rit non ſm proprium, ſed ſm cõ mune aliquid, quo pacto magis iſte leoni, quã ceruo ſimilior di- cetur. decẽs enim propria ſigna proprium quid ſignificare, cõia autẽ cõe. Cõia ergo ſigna nihil vtiq; manifeſtabũt phyſiogno- monizanti. Si aũt aliquis ꝓpria vniuſcuiuſq; ferarũ elegerit, nõ vtiq; habebit aſſignare cui⁹ ſunt hæc ſigna. merito enim proprij proprium. Nihil aũt proprium D animaliũ phyſiognomonizato rum in anima habebit vtiq; ali- quis accipere. neq; enim forte ſo lum leo, ſed alia multa: neq; timi dum lepus, ſed & alia infinita. Si ergo neq; cõia eligenti mani- feſtum aliquid fit, neq; ſm pro- pria, non vtiq; erit vnũquodq; animaliũ aſpicere, ſed ex homi- nibus electionem facere oportet patientibus eandem paſſionem. vt ſi fortis inſpiciat aliqs ſigna, fortia animalium in vnum acci- pientẽ oportet perſcrutari, quæ E paſſiones his quidem oĩbus in- ſunt, aliorum autẽ animalium nulli accidant. Si enim ita quis elegerit, ꝙ eadem ſunt ſigna for titudinis prædictis animalibus, non ſolum fortitudinis cõem in eſſe paſſionem eorũ quæ ſunt in intellectu, ſed & alia quædã, ſic vtiq; dubitabit, vtrum fortitu- dinis aut alterius ſigna ſint. Sed oportet ex pluribus eligi anima libus, & non habentibus vllam paſſionem cõem manifeſtã, cu- F ius vtiq; ſigna reſpicias. Quæ- cunq; itaq; ſignorũ ſtabilia ſiĩt, aliquid ſtabile ſignificant. quæ aũt adueniunt, atq; diſcedunt & deficiunt, qũo vtiq; ſignum ve- rum erit non manentis in intel- lectu. Siquidem enim ſtabile ad ueniens, & deficiens ſignũ quis ſuſcipiet, cõtingeret utiq; ipſum quidem verũ eſſe, non tñ conue niens erit, non perpetuo conſe- quens rem. Quæcunq; aũt paſ- ſiones factæ in anima non in ali-

quo

G quo permutant ſigna quæ ſunt in corpore, quibus vtitur Phyſiognomon, non erunt hmõi, cognitiones arti: vt quæ ſunt circa opiniones, & ſcientias Medicũ, aut Citharœdum non cõtingit cognoſcere. nã addiſcens aliquã diſciplinã, nullũ permutauit ſignorũ, qb⁹ vtit Phyſiognomõ.

Quid ſit Phyſiognomonia, & ex quibus generibus Signa in vniuerſum accipiantur. Cap. 3.

H OPortet ergo determinare circa qualia quædã ẽ Phyſiognomonia) qĩn non circa oſa) & ex quibus ſingula ſigna accipiãtur. deinde cõ ſequenter de manifeſtiſſimis circa vnũquodq; declarare. Phyſiognomonia ergo ẽ, ſicut & nomen ipſius dicit, circa naturales paſſiones eorũ quæ ſunt in intellectu, & eorum quæ ſuperacquirunt, quęcunq; aduenientia trãſmutant ſigna eorũ quæ phyſiognomonizantur. Qualia autem hæc ſint poſterius declarabitur. I nunc aũt dicam ex quibus generibus ſigna accipiuntur, & ſint omnia. Ex motibus enim phyſiognomonizãt, & ex figuris, & ex colorib⁹, & ex moribus in facie apparentibus, & ex lenitate, & ex voce, & ex carne, & ex partibus, & ex figura totius corpis. In vniuerſum igitur hmõi ſunt, quæ dicũt Phyſiognomones de omnibus generibus, ſigna. Si igitur immanifeſta, aut nõ recte de ſignans eſſet talis explicatio, ſufficiant quæ dicta ſunt. Nunc aũt fortaſſe melius ẽ ſingillatim de omnibus, quæcunq; manifeſta ſunt ab his, quæ phyſiognomonizamus, exactius explanare, dicentem cuiuſmodi ſigna referantur ad ſingula, quæcunq; in prædictis declarata non fuere.

Phyſiognomiæ definitio.

Quo pacto per vnumquodq; dictorum generum Signa accipiantur. Cap. 4.

COLORES ergo ſignãnt, acuti quidem calidum, & ſanguineum: albi cum rubore, bonã indolem, qñ in leui corpore accidit hic color.

PILI vero, molles quidem timidum, duri aũt fortem. Hoc aũt ſignum ſumptum eſt ex omnibus animalibus. timidiſſimũ enim ẽ ceruus, lepus, ouis, & pilum molliſſimũ habent: fortiſſimum aũt leo, aper, & pilum duriſſimum habent. Eſt autẽ & in auibus hoc idẽ videre. vlr enim quæcunq; quidem habent durã pennam, fortes: quæcunq; autẽ mollẽ, timidæ: & particulariter eſt hoc quidẽ videre in coturnicibus, & in gallis. Similiter autẽ & in generibus hominũ hoc idẽ accidit. quicunq; enim apud ſeptentrionẽ habitant, fortes ſunt, & durorũ pilorũ: qui aũt apud meridiem, timidi, & mollẽ pilũ habent. Piloſitas aũt quæ eſt circa vẽtrẽ, loquacitatẽ ſignificat. hoc aũt refertur ad genus auiũ. propriũ enim auis eſt eorũ quæ ſunt circa corpus, piloſitas quæ circa ventrẽ eſt: eorum aũt quæ ſunt circa intellectũ, loquacitas.

Caro

A CARO autē, dura quidē, & boni habitus natura insensibilē significat: lenis autē & ingeniosum, & instabilem: nisi in forti corpore & habēti extremitates potentes hoc acciderit.

MOTVS aūt, tardi qdē mollem intellectū: acuti vero calm.

IN VOCE autē, grauis quidem & intensa fortem: acuta autem & remissa timidum.

FIGVRÆ autem, & PASSIONES, quæ apparēt in facie, B ſm similitudines accipiūtur passionis. qñ enim patitur aliquid, fit vt si hoc habet, qñ aliquis irascitur, irascibile signū eiusdem generis. Mas autem fœmina maior est, & fortior, & extrema corporis fortiora & crassiora, & habitus melioris, & potiora secundum omnes virtutes.

Inueniendorum ex signis habituum, & Passionum modi duo. Cap. 5.

C SIgnorum autē, quæ sunt in partibus, fortiora sunt, ea q̄ accipiūtur in moribus manifestis, & ſm motus, & figuras. Omnino aūt vni quidem signorum credere stultum est: qñ aūt plura conueniunt, quæ sunt in vno, magis vtiq; conueniet, vt quis accipiat vera esse signa. Est aūt alius etiam modus, ſm quē aliquis physiognomonizet: nullus tñ aggressus est. Vt si necesse sit iracundū & tristē & paruum ſm morem, inuidū esse, & si nō sint inuidi signa: ex illis tñ prioribus cōtingat vtiq; Physiognomoni & inuidum inuenire, maxime quidem, qñ talis proprius modus fuerit eius q philosopha tus fuerit. posse enim quibusdā existentibus necessariū esse, proprium putamus Philosophiæ. quod est, quando contraria sunt huic iuxta passiones, physiognomizare etiam mala. D

De voce ſm passionem intendens quispiā, acutā putarit, duplicē ob causam, iracundi vocē ponendā esse. Indignatus enim & iratus intendere cōsueuit voeem, & acute loqui: segniter aūt dispositus remittit vocē, & grauiter loquitur. Rursus autē animaliū, fortia quidē grauis vocis sunt, timida aūt acutæ vocis. leo quidē, & taurus, & canis latrabilis, et gallorū qui sunt animosi grauiter vociferant: ceruus aūt; & lepus acutæ vocis sunt. Sed forte & in his melius est, non eo q̄ ipsorū vox ē acuta & grauis, fortē aut timidū ponere: sed arbitrandū est, fortem quidem fortis, remissam aūt & imbecillem timidi. Est aūt potissimum, qñ signa non sunt confessa sed subcontrariantia, nihil ponere, nisi sint discrepantiū inter se quædā quibusdā credibiliora. Et maximē quidem in speciem, sed non in tota genera referre decet: similiora enim sunt quæsito. non enim totum genus hominum physiognomizamus, sed quædam eorum quę sunt in genere. Dubitatio E Solutio. F

Passionū,

6 *Paſſionum, Habituumúe multorum ſigna. Cap. 6.*

FORTIS CORPORIS SIGNA. Pili duri: figura corpis erecta: oſſa,& coſtæ, & extrema corporis fortia & magna: & venter amplus, & cõtractus ad ſe:armi lati & diſtantes, nec valde colligati, nec oĩno diſſoluti: collum forte,nõ vehemẽter carnoſum: pect⁹ carnoſum,& latũ: coxa contracta:ſurę deorſum cõtractę:oculus charopus,nec valde expãſus nec omnino clauſus:

H ſqualidior color in corpore: acu
a.l.gena ta frons, recta, nõ magna : nãtis neq; lenis,neq; oĩno rugoſa.

TIMIDI SIGNA. Pili molles : corpore inclinatus non erectus:ſuræ ſurſum cõtractæ:circa faciẽ ſubpallidus: oculi imbecilles,& nimium cõniuentes:& extrema corporis imbecilla:& crura parua:manus longæ & graciles:lumbi aũt parui, & imbecilles:figura contenſa in motibus: non temerarius, ſed ſupinus, &

I ſtupefactibilis: mos qui eſt in facie,facile mobilis:mœſtus.

INGENIOSI SIGNA. Caro humidior & mollior, non boni habit⁹,neq; valde pinguis: quæ circa humeros & collũ mediora,& quæ circa faciẽ: & colligata quæ ſunt circa humeros, & inferiora laxata : bene ſoluta, quæ ſunt circa coſtas:& ſm dorſum non carnoſus : corpus albũ mixto rubore, & purũ:cutis tenuis:pili nõ valde duri,nec valde nigri:oculus charop⁹, hũid⁹.

INSENSAT
ſunt circa collũ &
ſa,complexa &
rotunda: humer
cti:frons magna
noſa : oculus pa
crura circa talũ
rotunda:mãdib
noſæ:lumbi car
collum groſſum
ſublonga ſatis :
gurã ; & morem
facie , ſm ſimili
INVERECV
Oculus apert⁹ &
pebrę ſanguine
rum curuus:hu
uati:figura non
pronus:in moti
beus corpore,c
facies rotunda
contractum.
MODESTI
tibus tardus, &
vox tarda,et pl
tis:oculus hilari
niger,neq; vald
oĩno clauſus, c
oculorum enim
niuent,hi quid
vero calidum ſi
IVCVNDI
ingens,& carn
ſunt circa ocul
paret,et facies
intẽſe aſpiciẽs
motib⁹ tardus
figura, & mor
non præceps,ſ
TRISTIS
ſa facies:& ma

A ſimul autē & confractiones oculorum duo ſignificant, hoc quidem molle & fœmininum, illud vero demiſſum triſte. & in figura humilis, & motib⁹ remiſſus.

CINEDI SIGNA. Oculus confractus, genu flexibilis, inclinatio capitis ad dextram, mot⁹ manuum ſupini & diſſoluti, & ambulationes duplices, hęc quidem circunclinātis, alia vero tenentis lumbos. & oculorum circunſpectiones, qualis vtiq; fuit Dionyſius Sophiſta.

B AMARI SIGNA. Facie remiſſus, nigri coloris, macer, quę ſunt circa faciem quaſi abraſa: facies rugoſa, non carnoſus, recti crinis & nigri.

IRACVNDI SIGNA. Rectus corpore, figura bene coſtatus, animoſus, ſubrufus, humeri diſtantes, & magni, & lati: extrema magna, & fortia: lenis & circa pectus, & circa bubones: barbatus probe, capillorū ambitus floridus, deorſum tendens.

MANSVETI SIGNA. Gra
C uis ſpecie, carnoſus, caro hūida, & multa: bonę magnitudinis, & cōmēſuratus: figura curuus, curſus capillorum ſurſum vulſus.

SIMVLATOR. Pinguia q̄ circa faciem, & quæ circa oculos rugoſa, ſomnolenta facies de more videtur.

PVSILLANIMVS, paruorum membrorū, & paruorum articulorū, macer, & paruorum oculorū, & paruæ faciei, qualis vtiq; fuit Leucadius Corinthi⁹.

TALORVM AMATORES, D iuſto breuiorē cubitum habentes, gaudentes parta victoria.

AMATORES *MVNERVM, quibuſcunq; eſt ſuperius labiū eleuatum, & forma proni, & rubicundi. *a. Leōtro uerſiarū.

MISERICORDES, qcunq; pulchri & albi coloris, & habēt oculos pingues, & nares deorſū diſtantes, & ſemper plorāt. lidē etiā amatores ſunt mulierū, & genitores fœminarum, & circa mores in amorē propēſi, & ſem E per memores, & ingenioſi, & calidi. horum aūt ſigna dicta ſunt. Miſericors eſt ſapiens, & timidus, & modeſtus. Immiſericors inſipiens, & inuerecundus.

VORACES ſunt hi, quibus id quod eſt ab vmbilico ad pectus, maius eſt, quàm quod inde eſt vſq; ad collum.

LVXVRIOSVS, qui eſt albi coloris, & hirſutus: rectis capillis, & craſſis, & nigris: & tempora hirſuta, oculus pinguis, & laſciuus. F

AMATORES SOMNI, qui habent ſuperiora maiora, curui pedes, calidi, habentes carnem boni habitus, elegantes forma, & hirſuti circa ventrem.

MEMORES, qui habent ſuperiora maiora, pulchra, & carnoſa magis.

Inueniendorum Signorum methodus.

Cap. 7.

VIdentur aūt mihi anima & corpus compati adinuicem: & aīæ habitus alteratus ſimul

G ſimul alterat corporis formã, & iterum forma corporis alterata ſimul alterat animæ habitum. Qm̃ enim animę ineſt triſtari et lætari, manifeſtum eſt ꝙ triſtes obſcuræ faciei ſunt, & gaudẽtes hilaris. Siquidem igitur anima diſſoluta, formã, quæ eſt in corpore, adhuc exiſtere contigeret, ſanè & ita aĩa & corpus cõpatibilia forent, quãuis conferentes adinuicẽ non eſſent. nũc aũt manifeſtũ ꝙ vtrunq; ſeſe cõſequit. Maxime tm̃ id ex hoc manifeſtũ

H fiat. Mania enim videt eſſe circa animã: & Medici Medicamẽtis purgãtes corpus, & victibus nõ nullis vtentes in ipſis permutãt animam à mania. curationibus aũt corporis, ſimul & corporis forma ſoluitur, & anima à mania permutatur. Qm̃ igit vtraq; ſoluuntur, palam, ꝙ ſibi inuicẽ conferunt. Manifeſtum inſuper eſt, ꝙ virtutibus animæ ſimiles corporis formæ fiũt. quare ſunt omnia ſimilia in animalib⁹ eiuſ dem cuiuſpiam declaratiua: hęc

I vero minime. Et quibus anima lia operantur, hæ quidẽ proprię paſſiões vniuſcuiuſq; ſexus animalium ſunt, illæ vero cões. In proprĩs igitur operibus animę, proprię paſſiones ſm corpus, in cõibus autem cões. Communes quidem ſunt, iniuria, & quæ eſt circa venerea exceſſus. iumentorum, & non iumentorum cõis eſt iniuria: porcorum, & aſinorũ habitus qui ẽ circa venerea. Propriũ aũt eſt, in canibus qui-

Maſticando coquũt.

dem, contumelioſum: in aſſinis autem indolens. Quomodo igit cõe quidem & proprium cõuenit diſtingui, dictum eſt. Opus autẽ eſt multa conſuetudine, ſi quis debet eſſe ſufficiens ad dicendum ſingula de his. Quoniã enim ea quæ videntur in corpõ ribus, dicuntur referri ad ſimilitudines quæ fiũt ab animalib⁹, & ab actib⁹: & prõprietates quę dam aliæ à caliditatibus, & frigiditatibus fiunt. Sunt aũt horum quædam apparentiũ in corpo-

L ribus parua dria vtentia, & eodem nomine appellata: vt pallo res qui fiunt à terroribus, & qui à laboribus: hi enim eodem noíe vtuntur, & driam paruam habent inter ſe, parua autem differentia exiſtente, non facile eſt cognoſcere: ſed ex cõſuetudine for mæ apparẽtem quidem aſſumere conuenientiam oportet. Eſt igitur & optim⁹ modus & citiſſimus, qui eſt ab apparente conuenientia, & cõtingit ita eo modo vtentẽ multa dignoſcere: &

M nõ ſolum vtt vtile eſt, ſed ad electionẽ ſignorum ſingularium. electorum enim quodq; decere oportet tale, ut quod eligit vult. Amplius aũt ſm electionem ſignorum, & ſyllo, quo vti opus eſt, vbicunq; contingat, adiungentes cõuenientibus cõuenientia. vt ſi inuerecũdus erit & pauiloquus, & fur vtiq; erit & illiberalis. & fur quidem cõſequẽs inuerecundiam, & paruiloquiſi illiberalis. In talibus igitur quibuſq;

A busq; oportet hoc mō cōgruentem fieri methodum.

Paſſionum, Habituumq; in animalibus diſtinctio, ex maſculini femininiq; generis comparatione.

Cap. 8.

NVnc aūt primum tentabo genera animalium diſtinguere, & quæ ipſorū conuenit permutari, vt ſint fortia & timida, & iuſta & iniuſta. Diſtinguēdum aūt animalium genus in duas formas, in maſculinam & in fœmininā, adiungēB tem id quod congruit vnicuiq; formæ. ſunt enī ſimiles. Et quas conamur nutrire, ferarū, māſuetæ magis, & molliores ſm animas fœmininæ marib⁹ ſunt, minus aūt fortes. verū nutrimēta, et aſſuetudines manuū recipientes magis. quare exiſtentes tales erunt fermè minus iracūdæ maribus. Manifeſtum aūt id ex nobis alicubi eſt: qm̄ cū ab ira vincimur, difficillime ꝓſuaſibiles, & maxime reſpicimus, ne quicquā vſquā eueniat. ferimur aūt C ad violentiā inferēdā, & patrandum, ad quodcunq; ira impulerit. Vidētur aūt mihi magis maleſica fieri fœminea maſculis, & proteruiora, petulantiora ue, & illiberaliora, & impotentiora. Fœminæ igit̄, & quæ apud nos nutriunt̄, valde manifeſta ſunt: quæ vero ſunt apud ſyluā, oēs confitentur & paſtores & venatores, ꝙ talia ſunt qualia ſint dicta. At vero & hoc manifeſtum eſt, ꝙ ſingula in vnoquoq; genere fœmina mare minoris capitis, & anguſtioris faciei, & gracilioris colli ſit. & pectora imbecilliora habent, & minorū coſtarū ſunt. coxēdices aūt, & coxas magis carnoſas maribus. genua aūt flexibiliora, & crura gracilia habent. pedes vero pulchriores, & formā totius corporis molliorē, quā fortiorē. minus neruoſa aūt ſunt, & molliora p̄dita humidioribus carnibus. Maſculina autē his oībus contraria habentia, eo ꝙ natura ſunt fortiore, & iuſtiore, genere. fœmina autē eſt timidior, & iniuſtior natura. E

His ita ſe habētibus, videtur Leo omniū perfectiſſimo aſſum pſiſſe maris formam.

De Leone, oſum afaliū pfectiſſimo maris formā aſſumēte.

Leo enim habet os ingens: faciem aūt quadratiorē, nō valde oſſeā: ſuperiorē mandibulā non proeminentē, ſed æqualiter pendentē deorſum: naſum aūt magis craſſum ꝙ ſubtilem: oculos charopos, cōcauos, nō valde rotūdos, neq; valde proeminētes: magnitudinē vero moderatā: ſupercilīū ingēs: frontē quadratā, F ex medio ſubcauā magis. ad ſupercilia aūt & naſum ſub fronte velut nubes ſuſtat. ſupra frontem, iuxta naſum, hēt pilos inclinatos, veluti aſylum: caput moderatū, collum bonæ longitudinis, craſſū, cōmēſuratū: crinib⁹ flauis, non planis neq; valde eriſpis. q̄ ſūt circa humeros claues ſpacioſa magis, q̄ cōiūcta humeros fortes, et pect⁹ iuuenile, et metaphrenū latum: robuſtis coſtis.

robu-

robuſto⁹q; dorſo abunde ꝑditũ. coxendices non carnoſas, nec coxas: crura fortia & neruoſa: greſſum iuuenilem: & totũ corpus articulatum, & neruoſum, neq; valde durũ, neq; humidum. ambulans autẽ tarde, & magnifice incedens, & ſe in humeris cũm ambulat quatiens. Talis igit̃ eſt ſm ea, q̃ ſunt circa corpus. Quæ aũt circa animã ſuſcẽptiuum, et liberale, magnanimũ, & amans victoriæ, & manſuetũ, iuſtũ, & amans eorũ cum quibus verſet̃.

fortitudo, Trãs. ante. le. datiuũ, *fortitudi*

H De Pardali, omniũ aliũ fœminea formã maxie oſtẽdentẽ.

Pardalis aũt, inter ea quæ fortia vidẽtur, fœmineæ formæ magis eſt, niſi ſm crura. his aũt operatur & aliquod opus fortitudinis facit. Habet enim faciẽ paruam: os magnũ: oculos paruos, albos, concauos, ipſoſq; circũuagantes magis: frontẽ longiorẽ, verſus aures rotundam magis, quã planam: collum longũ valde, & gracile: pectus expers coſtarũ, & longum dorſum: coxendices carnoſa, & coxas: quæ vero ſunt circa ilia & ventrẽ, leuia

I magis. color aũt varius. & totũ inarticulatũ, & incommenſuratum eſt. Forma corporis talis ẽ. In his aũt quæ circa animã, puſillum eſt, & furax, & in ſumma doloſum. Animalia igit̃, quæ vident̃ fortia, conuenientiora tranſumpta, maſculinæ formæ & fœmininæ, dicta ſunt. alia aũt quæ cunq; ſunt, facile ẽ vtiq; pertranſire. Quęcũq; aũt ad phyſiognomonizandũ inſpicere cõueniet ab animalib⁹, in electione ſignorum dicet̃. Electio aũt ſignorũ, K quæ eſt ſm hoſes, ſic accipitur.

De Paſſionum, Habituumq; ſignis, à corporis partibus ſumptis. Cap. 9.

De Pedibus. QVibuſcunq; pedes bene formati, & magni et arti culati, & neruoſi, fortes ſunt ſm ea quæ ſunt in aĩa. reducuntur ad maſculinũ gen⁹. Quicunq; aũt pedes paruos, ſtrictos, inarticulatos habent, delectabiliores aũt viſu q̃; fortiores, molles ſunt ſm ea q̃ ſunt in aĩa. referuntur ad fœmininũ genus. L Quibus pedum digiti curui, inuerecũdi, & quibus vngues curui. referuntur ad aues curuorũ vnguium. Quib⁹ pedum digiti coniuncti ſunt, timidi. referunt̃ ad coturnices ſtrictorum pedũ in lacubus degentes.

De Talis pedum. Quibuſcũq; ea quæ circa talos ſunt & neruoſa, et articulata, fortes ſm animam. referũtur ad maſculinũ genus. Quicunq; aũt ſunt talis carnoſi et inarticulati, molles ſecundum animam referuntur ad fœmininum genus. M

De Cruribus. Quicunq; crura habent articulata, & neruoſa, & robuſta, fortes ſm animam. referunt̃ ad maſculinũ. Quicũq; crura gracilia, neruoſa habent, luxurioſi. referuntur ad aues, Quicunq; crura valde ſupflua habent, vt parum dirupta, odibiles, & inuerecũdi. referunt̃ ad apparentẽ decentiã. Qui genu flexiles, cinędi. referũtur ad apparẽtem cõuenientiã.

De Coxis. Qui habẽt coxas oſſeas & neruoſas, fortes ſunt. referuntur ad maſculinũ.

A maſculinum. Qui habent coxas oſſulentas, & ſuperfluas, molles ſunt. referunt ad fœmininum.

De Natib. Quicunq; nates acutas oſſeas habent, ſunt fortes. Quicūq; vero carnoſa, pinguia habent, molles. Quicunq; aūt habent modicam carnē veluti deſiccatā, mali moris ſunt. referūtur ad ſimias.

De Lūbis. Qui lumboſi, amatores ferarum. referuntur ad canes, & leones. Videbit vtiq; aliqs & canes ferarū amatores lumboſos eſſe.

De Vētre. Quibus ea quæ ſunt circa vē B trem, pinguia, bene fortes. referuntur ad maſculinū. Quicunq; autem non pingues, molles. referuntur ad indecentiam.

De Dorſo Quibuſcunq; dorſum ingēs, & forte, fortes ſunt anima. referuntur ad maſculinum. Qui autem dorſum ſtrictum, & imbecille habent, molles. referuntur ad fœmininum.

Qui autē robuſtis coſtis, fortes ſunt ſm animā. referūtur ad maſculinū. Qui autem nō bene coſtati, molles ſunt ſm animam. C referuntur ad fœmininum. Quicunq; autem ex coſti circumtumidi ſunt ſicuti inflati, loquaces, & ſtultiloqui. referuntur ad boues, vel ad ranas.

De Vmbilico. Quicunq; aūt maius habent, quod ab vmbilico eſt vſq; ad extremū pectoris, eo, quod eſt ab extremitate pectoris vſq; ad collum. voraces, & inſenſibiles. Voraces quidē, qm ventrē magnū habēt, quo appetunt cibū: inſenſibiles aūt, quia anguſtū locum habent ſenſus, atq; in arctum redactum, ab eo, qui recipit cibū, ita vt ſenſus grauati ſint pp repletiōes ciborū, aut indigētias. D

De Pectore. Quicunq; autem pectus magnum habent, & dearticulatū, fortes ſunt ſecundum animam. referuntur ad maſculinum.

De Metaphreno. Quicunq; aūt metaphrenum habēt magnū, & bene carnosū, & articulatū, fortes ſunt ſm animam. referunt ad maſculinum. Quicūq; aūt imbecille, et nō carnoſum, & inarticulatum, molles ſunt ſm animā. referunt ad fœ- E. mininū. Quibuſcūq; aūt metaphrenū curuum ē valde, humeriq; ad pectus cōtracti, mali moris ſunt. referunt ad apparentem cōuenientiā: quia apparent ea q̄ antrorſum, cōuenientia videri. Quicūq; aūt metaphrenū eminens habēt, glorioſi, & inſipientes. referuntur ad equos. Qm autem neque curuum vehemēter oportet eſſe, neq; concauum metaphrenum, quærendum bene formati.

F

De Ceruice, & Humeris. Quibuſcūq; ceruix articulis eminentibus & humeri, fortes ſunt ſm animā. referūtur ad maſculinum. Quibuſcunq; aūt ceruix, & humeri imbecilles, & inarticulati, molles ſunt ſm aīam. referūt ad fœmininū. Hęc dico, quæ dixi de pedibus, & coxis.

Quibuſcūq; humeri bene ſoluti ſunt, liberales ſunt ſm animam. referunt ad apparēs: qa conuenit apparenti ſoē liberalitas. Quibuſcunq; vero difficulter ſo

G lubiles, conuulſi, illiberales. refe
runt ad apparentē cōuenientiā.

De his q̄ ſunt circa clauē Colli. Quibuſcunq; aūt ea quę ſunt circā clauē colli bene ſolubilia, ſenſibiles. nā bene ſolubilib⁹ exiſtentibus his quæ circa clauem, facile motū ſenſuum recipiunt. Quib⁹ vero q̄ circa claues ſunt, concluſa ſunt, inſenſibiles. difficulter enim ſolubilibus exiſtentibus his quæ circa clauē, impotentes ſunt recipe motū ſenſuū.

De Collo. Qui collū groſſum habēt, fortes ſunt ſm animā. referūtur ad

H maſculinum. Qui aūt habēt gracile, imbecilles ſunt. referunt ad fœminas. Quibus collum craſſum, & carnoſum, iracundi. referuntur ad iracūdos tauros. Quibus autem eſt ingens, non valde craſſum, magnanimi. referūtur ad leones. Quibus eſt longū gracile, timidi ſunt. referūtur ad ceruos. Quibus autem breue valde, doloſi, & inſidiatores. referuntur ad lupos.

De Labiis. Quibus ſunt labia gracilia &

I in extremitatibus laxa, ita vt ſuperius labiū ad inferius protendatur ad coniunctionē labiorū, magnanimi ſunt. referuntur ad leones. Videbit vtiq; aliqs hoc & in magnis et fortibus canib⁹. Quibus labia gracilia dura, circa dentes caninos ſupereminentia, qui ita habēt, ignobiles. referuntur ad ſues. Qui aūt craſſa labia habent, & ſuperius inferiori propēdens, fatui. referunt ad aſinos. Quicunq; autē ſuperius labiū, & gingiuas proeminentes habent, amatores ſunt contume

K liarum. referuntur ad canes.

De Na Qui aūt naſum extremū craſſum habent, ſegnes. referunt ad boues. Qui aūt naſum extremū â ſummo craſſum habent, inſenſibiles ſunt. referuntur ad ſues. Qui naſum extremum acutam habēt, fœue iraſcibiles ſunt. referunt ad canes. Qui aūt naſum habēt rotundū & obtuſum, magnanimi. referuntur ad leones. Qui vero naſum extremū ſubtilem habēt, auiculares. Quib⁹ in

L curuus â fronte mox deducit, inuerecundi ſunt. referunt ad coruos. Qui aūt aquilum habēt, articulatū â fronte, magnanimi. referunt ad aquilā. Qui aūt naſum cōcauū habēt, & quæ ante frontem rotūda, circūferentiā aūt ſuperiorē erectā, luxurioſi. referuntur ad gallos. Qui vero ſimū, luxurioſi. referunt ad ceruos. Quibus aūt nares ſunt aptę, iracūdi. referunt ad paſſionē, q̄ fit in ira.

De Facie Qui faciem carnoſam habēt,

M ſegnes. referunt ab boues. Qui faciem macilentā habēt, accurati. Qui aūt carnoſam, timidi. referuntur ad aſinos, & ceruos. Qui valde paruā habēt, puſillanimi. referunt ad catū, & ad ſimiam. Quibus facies magna, tardi. referunt ad aſinos, & boues. Qm̄ vero neq; paruam neq; magnam eportet eē, medius habit⁹ vtiq; horum erit conueniens. Quibus aūt facies videtur parum decēs, illiberales ſunt. referuntur ad apparentem conuenientiam.

Quibus

De Oculis

A Quibus aũt ab oculis tanquã vesiculę depẽdẽt, amatores vini sunt. referuntur ad passionẽ. Itẽ quibus vehemẽter cadunt quæ ante oculos apparent, vt vesiculæ, amatores somni. referunt ad passionẽ. Itẽ ex somno surgentibus depẽdent quæ sunt in oculis. Qui oculos paruos habẽt, pusillanimi. referũtur ad apparẽtẽ decentiã, & simiã. Qui vero habent oculos magnos, referuntur ad boues. Igitur bene formatũ oportet neq; magnos neq; paruos habere oculos. Qui vero cõcauos habẽt, malefici. reducunt ad simiam. Quicũq; habent oculos eminentes, fatui. referunt ad apparentẽ decentiam, & asinos. Qm̃ aũt neq; eminentiũ oculorum, neq; cõcauorũ oportet eẽ, medius vtiq; habitus pręstabit. Quibuscũq; aũt oculi sunt parũ concaui, magnanimi. reducunt ad leones. Quibus vero plus, mã sueti. referuntur ad boues.

De Fronte

C Qui frontẽ paruã habent, indisciplinabiles. referunt ad sues. Qui aũt magnã valde, tardi. referunt ad boues: Qui vero rotũdã habẽt, insensati. referũtur ad asinos. Qui aũt min⁹ planã habẽt, sagaces. referũtur ad canes. Qui vero quadrãgulũ cõmensuratũ fronti habẽt, magnanimi. referũtur ad leones. Qui aũt collectam habẽt, adulatores. referuntur ad passionẽ quę fit. Id aũt in canib⁹ videbit quispiã: qm̃ canes cum blandiunt. contractã hẽnt frõtẽ.

Qui aũt nebulosam, audaces. referuntur ad taurũ, & leonem. D

Qui aũt nebulosus habitus audaciã significat, tranquillus aũt adulationẽ, medius habit⁹ vtiq; horum bene decenter se habet. Qui tristẽ habent frontẽ, mœsti. referuntur ad passionẽ: qm̃ mœsti tristẽ habent faciẽ. Qui autẽ demissam, lamentabundi. referuntur ad passiones, quia lugentes demissæ sunt frontis.

De Capite

Qui habent magnum caput, E sensati. referuntur ad canes. Qui vero paruum, insensati. referunt ad asinos. Qui habent capita pineata, inuerecundi. referũtur ad habentes vngues curuos.

De auribus

Qui aures paruas habent, similes sunt. Qui aũt magnas, asinini. Videbit aũt aliq; & canũ optimos moderatas aures hẽre.

De Passionum, Habituumq; signis, à communibus quidem generibus desumptis, membris tamen particularibus applicatis. Cap. 10.

De Coloribus

QVi valde nigri sunt, timidi. referuntur ad Ægyptios, & Æthiopes. F Valde aut albi, timidi sunt. referuntur ad mulieres. Color autẽ qui confert ad fortitudinẽ, mediũ horũ oportet esse. Flaui, magnanimi sunt. referuntur ad leones. Rubei valde, astuti. referuntur ad vulpes. Pallidi, colore turbati, timidi sunt. referunt ad passionẽ quę fit ex timore. Qui aũt mellei coloris, sunt frigidi. frigida aũt mobilia difficulter. mobilibus aũt difficulter existentib⁹ ñs quæ iuxta sunt corpus, erunt

G vtiq; tardi. Quibus color ruber eſt, acuti ſunt: qm̃ omnia q̃ ſunt ſm corpus, à motu calefacta erubeſcunt. Quibus color flãmeus eſt, maniaci: quia ea quæ ſunt in corpore, vehementer calefacta, flammeũ colorem habent. Qui autẽ extreme calefacti, maniaci utiq; eſſent. Quibus aũt eſt flammeus color circa pectus, difficilis irę ſunt. referunt̃ ad paſſionẽ. iratis nanq; ſuperaccẽduntur ea quæ ſunt circa pectus. Quibus aũt circa collum & tẽpora venę
H diſtenſæ ſunt, difficilis iræ. referuntur ad paſſionem, quia iratis hæc accidunt. Quibus facies ſupererubeſcẽs eſt, verecũdi ſunt. referuntur ad paſſionẽ, quia verecũdatis ſupererubeſcit facies. Quibus genæ ſupererubeſcunt, amatores ſunt vini. referunt̃ ad paſſionẽ, quia ebrijs ſupererubeſcunt genæ. Quibus aũt oculi ſupererubeſcunt, extra ſe feruntur ob iram. referũtur ad paſſionẽ: quia qui ab ira efferuntur, erubeſcunt oculis. Quibus autem
I oculi valde nigri, timidi. niger enim color valde, videtur timiditatẽ ſignificare. Qui autẽ non ſunt valde nigri, ſed declinãt ad flauum colorẽ, boni animi ſunt. Quib⁹ aũt oculi glauci aut albi, timidi ſunt. viſus eſt enim albus color. timiditatem ſignificare. Qui aũt non ſunt glauci, ſed charopi, boni animi ſunt. referũtur ad leonẽ, & aquilã. Quibus autẽ vino colore ſimiles ſunt, ſtolidi ſunt. referunt̃ ad capras. Quibus ignei ſunt, inuerecundi. referuntur ad canes. Qui aũt oculos diſcoloratos habent & turbatos, timidi. referunt̃ ad paſſionem: quia qui timuerint, pallidi fiũt colore non æqualiter. Quicunq; oculos lucẽtes habẽt, luxurioſi. referuntur ad gallos, & coruos. K

Qui tibias piloſas habent, ve De Piloſitate quacunq; corporis pte.
nerei ſunt. referuntur ad hireos. Qui aũt ea quæ ſunt circa pect⁹, & ventrem valde piloſa habẽt, nunquã in eiſdẽ perſeuerant. referunt̃ ad aues: quia eæ pect⁹, & ventrẽ valde piloſa habent. Qui L
pectora habent valde nuda, vel nõ piloſa, inuerecundi ſunt. referunt̃ ad mulieres. Qm̃ igitur nõ oportet valde piloſa eẽ, neq; nuda, medius habitus eſt optim⁹. Qui humeros piloſos habent, nunquã in eiſdẽ perſeuerant. referunt̃ ad aues. Qui dorſum habent piloſum valde, inuerecũdi ſunt. referuntur ad beſtias. Qui aũt collũ retro piloſum habent, liberales ſunt. referuntur ad leones. Qui aũt mentũ habent acutum, animoſi. referunt̃ ad canes. M
Qui habẽt ſupercilia cõiuncta, triſtes ſunt. referuntur ad ſimilitudinẽ paſſionis. Qui ſupercilia diuulſa habẽt ante naſum, & extenſa vſq; ad tẽpora, fatui ſunt. referunt̃ ad porcos. Qui erectos pilos habent in capite, timidi. referunt̃ ad paſſiones: quia timentibus erigunt̃. Qui capillos multum criſpos habent, timidi. referuntur ad Æthiopas. Quoniam igitur & erecti, & vehementer

criſpi

A crispi timiditatē ferūt, qui in extremitate sunt crispi ad bonum animū referunt. referuntur autē & ad leonē. Qui id frontis, quod est ante caput, eleuatū habent, liberales sunt. referunt ad leones. Qui in capite adnatos habent capillos ad frontem iuxta nasum, sunt liberales. referuntur ad apparentem decentiam.

{QVI longi, ac tardi gressus, sit vtiqs tarditate molestus, perfectiuus: qm̄ longe progredi efficax, tarde vero cogitabundum. Qui breuis, ac tardi gressus tarditate molestus, nō perfectiuus: qm̄ breuiter, tardeqs pgredi minime efficax. Qui longi, ac celeris gressus minime molest⁹, perfectiuus: qm̄ celeritas pfectiuū, longitudo vero non inefficax. Qui breuis, et celeris gressus molestius, non perfectiuus.

DE manus, & cubiti, & brachiī motu eadē referuntur. Qui humeris rectis, tensis insultāt, galeangones. referantur ad equos. Qui scapulis mouent curui, elati. referuntur ad leones. Qui pedibus inuersis ambulātes, & cruribus, fœminini. referunt ad mulieres. Qui vero corporibus circūtorquentes se & fricātes, adulatores sunt. referunt ad passiones. Inclinati aūt ad dextram in ambulando, cinędi sunt. referuntur ad apparentē decentiā. Quicunqs oculos habent bene mobiles, acuti, rapaces. referunt ad accipitres. Qui palpebrizāt, timidi: qa in oculis primū mouent.

{Qui demissum aspectū: & quibus altera palpebra immitit in oculis per mediū fixi aspect⁹: & qui palpebras superiores tarde reducunt, molliterqs intuentur: & qui palpebras immittunt: in vniuersumqs oēs, qui molliter soluteqs spectāt, referunt ad apparētē decētiā, & ad fœminas.}

Qui oculos frequenti tempore mouentes, tincturam albuginis in oculo velut immotam habēt, intellectiui. si enim in quopiam intellectio vehementer fiat, anima stat, & visus.

QVI voce admodū magna vociferantur grauiter, iniurios. referunt ad asinos. Quicūqs aūt vocant à graui incipientes, & finiunt in acutū, iracundi, & lugētes. referunt ad boues, & ad decentiā vocis. Quicunqs aūt vocibus acutis, mollibus, ac ruptis loquuntur, cinædi. referūtur ad mulieres, & ad decentiam. Quicunqs grauiter vocāt, magnū ac perplexū, referunt ad fortes canes, & decentiā. Quicūqs molliter sine contentione vocāt, mansueti. referuntur ad oues. Quicunqs vocant acute & fortiter, iracundi. referuntur ad capras.

PARVI valde, acuti sunt. latione enim sanguinis paruū locum cōtinente, motiones quoqs valde velociter accedūt ad sapere. Qui autē sunt valde magni, tardi. latiōe enim sanguinis magnū locū continente, motus tarde accedūt ad sapere. Quicunqs autem paruorum siccis carnib⁹

S iij vtunt,

B

C

D

Hęc ét pt antiqua deest trāslatione: forteq; & ipsa Greco codici elt adiecta.

E

Ve Voce.

F

De Parui corpe. & Magnis.

Non hęc habet in antiqua trāslatione. & forte Greco codici addita est.

non molestus.

De membroꝝ Motibus.

G vtuntur, aut & coloribus, aut q̃ per caliditatẽ corporibus ſuperfluunt, nihil perficiũt. exiſtente enim in latione paruo, & veloci ꝓp igneũ, nunquã ꝑm idẽ eſt ſapere: ſed aliud in alio prius, q̃s excedens perficiat. Quicũq; vero magnorũ humidis carnib⁹ vtũtur, & aut coloribus, qui ꝓp frigiditatẽ innaſcuntur, nihil perficiunt. exiſtente enim latione in magno loco & tardo per frigiditatẽ non permittit aliquid accedere ad ſapere. Quicunq; autem
H paruorũ humidis carnib⁹ vtuntur, & coloribus ꝓp frigiditatẽ, fiunt perfectiui. exiſtente enim motu in paruo, difficulter mobile tẽperamenti, cõmenſurationẽ præbuit primũ perficere. Quicunq; aũt magnorũ ſiccis carnibus vtunt̃, & coloribus per caliditatem, fiunt perfectiui & ſenſitiui. exiſtente enim latione in loco magna, & tarda ꝓp frigiditatem, nihil cõducet accedens ad ſapere. Quicũq; vero magni ſiccis carnibus vtunt̃, & coloribus
I ꝓp caliditatem, fiunt perfectiui & ſenſitiui. magnitudinis enim exceſſum, & carniũ & coloris caliditas acquiſiuit, vt cõmenſurata ſit ad perficiendum. Excedentia igitur corporũ magnitudinibus, aut paruitatibus deficiẽtia, qũo perfecta ſunt, & quomodo imperfecta, dictũ eſt. Media autem natura horũ ad ſenſus optima & perfectiſſima, quib⁹ vtiq; ſupponitur ineſſe. motus enim non multi exiſtentes facilius ad mentem accedunt: nec etiã parui exiſtentes ſupergrediuntur. quare perfectiſſimam & ad perficiendum quæ fuerint propoſita, & ad ſentiẽdum oportet moderatam eſſe magnitudinem. k

INCOMMENSVRATI, aſtuti. referuntur ad paſſionem, & ad fœminã. ſi enim qui incõmenſurati, aſtuti: commẽſurati vtiq; erunt ſimul & iuſti, & fortes. Relationẽ aũt cõmenſurationis ad corporũ bonã motionẽ, & bonam natiuitatem reducere oportet, ſed nõ ad formã maris, L ſicut in principio dictũ eſt. Bene ſe habet aũt & oĩa ſigna, quæcunq; ꝑdicta ſunt, referre ad apparentẽ conuenientiã, & in maſculũ & fœminã. hæc enim perfectiſſima diuiſione diuiſa ſunt, & demõſtratũ eſt, q̃ maſculus ẽ fœmina iuſtior, & fortior, & vt in vniuerſum dicaẽ melior. In oĩ aũt electione ſignorũ, alia alĩs ſignis magis declarant manifeſte ſubiectum: maniſeſtiſſima aũt, quæ in principalibus locis fiũt. Principaliſſimus aũt locus eſt, q M eſt circa oculos, & frontẽ, & caput, & faciẽ. ſecũdus aũt qui eſt circa pectus, & humeros. conſequẽter circa crura, & pedes. qui aũt circa ventrẽ, minim⁹. Oĩno aũt, vt ſic dicã, iſta loca manifeſtiſſima ſigna præbẽt, in quib⁹ et prudẽtię plurimę decor appet,

De Cõmenſuratis & Incõmenſuratis.

Phyſiognomicorum finis.

Digitized by Google

ARISTOTELIS
DE COLORIBVS LIBELLVS

A Simone Portio Neapolitano latinitate donatus, ac

COSMO MEDICI

Florentinorum Principi Magnanimo D.

De coloribus Simplicibus. Cap. 1.

Libri huius phrasis. Theophrasti ponus aut alius, quã stagiritã sapere videtur.

A Simplices colores sunt, q elementa, puta ignem, aerem aquam, & terram sequũtur. Aer.n.& aqua per se sunt natura alba: ignis autem, & Sol, flaui: terra vero natura alba est, at propter tincturam B multicolor apparet. quod in cinere fit manifestũ. nam exusto colore, qui tincturam faciebat, albꝰ euadit: non tñ omni ex parte: ꝙ fumo, qui niger est, tingat. Quocirca etiam lixiuium efficit flauum: flammeo, & nigro aquã colorante. Niger aũt color consequitur elementa, cùm in se inuicem mutant. Alij, qui ex his facile intelliguntur, fiunt mixtione sibi inuicem temperatorũ. Tenebra aũt fit deficiẽte lumine. Tripliciter enim nigrũ nobis appa ret. aut enim oĩno quod non videtur, est natura nigrũ: aut à quibus nullum prorsus lumen ferẽt ad oculos. nam quod nõ videt, cùm ambiens locus videt, nigri D reddit apparentiã. apparent itẽ nobis huiusmodi omnia nigra, à quibus rarũ & paucum lumẽ repercutitur. Quare & nigræ apparẽt vmbrę. Similiter & aqua, qñ exasperata fuerit, quẽadmodum maris horror. nã propter superficiei asperitatẽ paucis radijs incidentibus, & dissipato lumine, vmbrosum nigrum appa E ret. Propterea & nubes, quãdo densa fuerit valde. eadem quoq; ratione, & aqua, & aer, qñ non omnino penetrat lumẽ. etenim hæc videntur esse nigra, ꝙ profunditatẽ habeãt: eo ꝙ omnino rari radij refranguntur. interme diæ enim partes ipsorum lumi- F C nis, oẽs videntur esse nigræ, propter tenebram. Quòd autem tenebra non sit color, sed luminis priuatio, non difficile est tum ex alijs multis discere, tum potissimum ex eo, ꝙ non sit sensibilis, quanta qualisq; figura sit tenebra, quẽadmodum in alijs visibilibus. Quòd aũt lumen sit co

G lor ignis, perſpicuum ex eo eſt, quoniam nullum alium q̃ hunc inuenitur habere colorem : tum quia hic ſolũ eſt per ſe viſibilis, alia vero per hunc. Cæterum hoc eſt conſiderandum. nõnulla enim quæ non ſunt ignis, neque ignis ſpecies natura, lumen face re videntur. Quin ergo ignis co lor eſt lumen : non tamen etiam lumen, ignis ſolius eſt color. Sed vſu venit hunc colorẽ, non ſoli igni ineſſe. lumen tamen eſſe ip-
H ſius colorem. nullo quippe alio eius viſionem fieri cõtingit, niſi lumine: vt & aliorum omnium corporum corporis apparentia.

Nigrum autem colorẽ fieri cõ-tingit, cùm aer, & aqua ab igne comburuntur. quare & omnia ambuſta nigreſcũt, velut ligna, & carbones igne extincto. Quin & fumus, qui ex latere prodit: vbi humidum, quod lateri in-erat, excernitur, & comburitur. Quocirca & is fumus eſt niger-rimus, qui ex opimis, & pingui-
I bus, puta oleo, pice, ac teda erũ-pit: propterea quòd hæc maxi-me comburantur, continuita-temq; faciant. Nigra præterea et hæc fiunt, per quæ fluit aqua, cùm, vbi muſcoſa facta fuerint, primum humidum exiccatur: quemadmodum & parietum te ctoria, itidẽ & lapides, qui ſunt in aqua. etenim hi facti muſcoſi, ac poſtea exiccati, euadunt co-lore nigri. Simplices igi-tur colores, tot ta-lesq; ſunt.

De coloribus Mediis, ſiue Mixtis. K

Cap. 2.

RElIqui colores, qui ex ho rum tẽperamento, & ma ioris, minoriſq; ratione gignunt, multas ac varias præ-bent colorũ imagines, maioris quidẽ, minoriſq; rõne, ceu puni ceus, & halurgus: tẽperamento vero, vt albus, & niger, quando quidẽ mixti fuſci reddunt appa rentiã. Quamobrẽ niger & vm-broſus mixtus lumini, puniceũ. nã nigrũ mixtũ lumini, tum q̃d
L à Sole, tũ quod ab igne emicat, cõſpicimus ſemp eſſe puniceũ: & nigra ignita oſa mutari in pu niceum. etenim fumoſæ flãmæ, & carbones, qñ ſunt accenſi, cer nuntur colorẽ habere puniceũ. Halurgus vero floridus fit, & ſplendidus, qñ cum mediocri al bo & vmbroſo infirmi Solis ra-dñ tẽperant. Vnde & circa orien-
I tem, ac occidẽtẽ aer purpureus eſt, ſiquando oriente, occidẽteq; Sole apparet. radñ enim imbe-cilles tunc maxime in aerẽ vm-broſum incidunt. Apparet præ-
M terea mare purpureũ, cũ vndæ ſublatæ in inclinatione vmbran tur. nã imbecilles Solis radñ in ſedem illabentes, efficiunt vt co lor appareat halurgus.

Quod in pẽnis quoq; fieri cõ ſpicit. cùm enim aliquo modo ad lumen extẽduntur, halurgũ reddunt colorem : verum pau-ciore incidente lumine, caligino ſum, quem vocant ὄφριον, ideſt opacũ. Copioſum aũt, & primo nigro

A nigro tẽperatũ, puniceũ, qui cũ floridus eſt, ac coruſcãs, in flammeũ colorẽ mutat. Nã, ꝙ mutuo in ſe inuicẽ tẽperamẽto ita accipere cõuenit, ex ſubiecto colore cõſpecto miſcẽtes, nõ aũt oĩum ſimilẽ ſtatuẽtes gñationẽ. Eſt. n. colorũ, non ſimpliciter quidem, ſed rõnem habet eandẽ cũ quibuſdam compoſitis, quã habẽt ſimplices inter ſe: propterea ꝙ mixtio vnius habet latitudinẽ, & non inſignem in vniuerſo, & præuiſum ſimiliter conſtituit.

B Nam cũ dicimus temperamentum halurgi, aut puniceĩ, neceſſe eſt ſimiliter atq; eos qui miſcẽtur ex his, faciuntq; alium colorem, narrare generationem, & non facere ſimilem apparentiã: eo quòd oporteat ſumere & conſiderare temperamẽtum ex præconſtituto puta, ꝙ color vinoſus gignitur, quando cum nigro puro & coruſcanti temperantur radñ acrñ, quemadmodum, & racemorum acini. etenim horũ apparet color vinoſus, interea

C dum maturantur: at ſimul, atq; nigruerint, puniceus in halurgũ mutatur. Porrò iuxta commõ ſtratum modũ, oportet omnes colorum differentias conſiderare, ſumentes ſimilitudinem ex motu, ſecũdum apparentẽ mixtionem quæ eſt in vnoquoq; aſſimilantes, atq; in his, qui particulatim in generatione aliqua & temperamento præbent apparentiam, etiam fidem adferentes. Oportet autem & omnium horum inſtituere contemplatio D nem, non commiſcentes hos colores, velut pictores: ſed ex prædictis, conferentes radios reflexos inter ſe. ita enim potiſſimũ quiſpiam poſſit ſecundũ naturam temperamenta colorũ contemplari. Fides veto & ſimilia conſiderare oportet ex ñs, in quibus erit manifeſta colorũ generatio. Hęc autem pręcipue ſunt, lumẽ Solis, & ignis, aer, & aqua. nam prout magis, minusq; miſcentur, hæc potiſſimũ omnes, vt ita dicam, colores abſoluunt. E

Aſſumere pręterea oportet ſimi litudinem, & ex alĩs coloribus permixtis cum radĩs. carbones enim, & fumus, & ærugo, & ſulphur, & pẽnæ, mixta alia radĩs Solis, alia ſplendori ignis, multas & varias reddũt coloris mutationes. Sunt quędam etiã in concoctione conſideranda, quæ fiunt in plantis, & fructibus, & pilis, & pennis, & id genus omnibus.

De Colorum Infinitate. Cap. 3.

AT vero non oportet nos F latere, ob quot cãs multiformitas, & colorum infinitas accidit. inueniemus enim, aut propterea ꝙ impariter ac in æqualiter cũ lumine & umbris temperamenta ſumuntur: nam lumen & vmbræ, ſecũdum magis & minus, plurimum à ſe inuicem diſſident, quare tum per ſe, tum mixta cum coloribus, creant colorum mutationes: aut eo ꝙ qui temperantur, multi tũ-

dine

ꝯ dine & viribus differũt: aut qa non habent eaſdem rõnes. multas enim & halurgus habet differentias, & puniceus, & albus, & reliquorum ſinguli: tũ ꝓpter magis & minus, tum ob mutuã mixtionem, ipſorumq; ſincerita tem. Adſ.rt item differentiam, & cũ ſplendidum accoruſcãs, eſt id quod admiſcetur: aut contra ſquallidum, & minime ſplendidum. Eſt autem coruſcans, nihil aliud niſi continuitas luminis,
H & denſitas. fit enim aureum, qñ flauum & ſolare denſatum vehe menter coruſcat. Quare & colũbarum colla, & aquarum guttę, aureę apparent, cũ lumen reper cutitur. ſunt etiam quędam, quę lęuigata attritu, & potentiꝭ quibuſdam, diuerſos & varios obtinent colores ceu argentum attritum, & aurum, & æs, & ferrum. Et nonnulla genera lapidum diHęc verba his incluſa ſignis ( ) I in nõnullis deſunt codicib⁹. uerſos faciũt colores (ceu &c. * nigri enim cũ ſint, albas depingunt lineas. eo ꝙ omnium eiuſmodi primæ quidem conſtitutiones ex paruis ſint particulis, & denſis & nigris: ſed à tinctura, quam nacti ſunt in generatione, omnibus meatibus coloratis per quos permeauit ipſorũ tinctura, aliam habuerint coloris imaginem. qui vero attritu abſumptus eſt ab ĩꝭ, non amplius eſt aureus, neq; æreus, neq; aliũ vllum eiuſmodi habet colorem, ſed prorſus niger eſt: propterea ꝙ pori, dum ipſi conteruntur, diſrumpantur, per quos tinctura permeauit: natura vero etiã k
ex eiſdem ſit) nam cùm prior his color non amplius ſit nobis manifeſtus, propterea ꝙ in attritu tinctura ſit diſtracta, ſecundum naturã illis inſitum colorẽ videmus. quocirca etiã omnia apparent nigra. dum autem unumquodq; horũ atteritur ad ęqualem aliquid & læue, quẽadmodum & ad lapidem Lydium, deponunt inſitum ipſis colorem, nigrum. ſ. & aſſumũt denuo colorem, quem habebant à genera L
tione, †in coniunctione, & conti Et †† hęc aliquo codice deficiunt. nuitate, ipſum tinctur̃ę diaphanum. †Quæ comburuntur autẽ, & diſſoluuntur, & liquefiunt in igne, hęc multos habẽt colores, quorum fumus eſt tenuis, & aereus, etiam colores vmbroſi, vt is qui ex ſulphure, & ęruginoſis æramentis exhalat, & quęcunq; ſunt denſa & lęuia, velut argentum. Alia autem, quibus vmbroſi ſunt colores, etiam læuitatem participant, velut aqua, & nubes, & auium pennæ. etenim M
hęc, tum propter radios incidentes, tum lęuitatem, aliâs aliter tẽperatos, diuerſos efficiunt colores: quemadmodum & tenebra.

Nullum autem colorũ videm⁹ purũ qualis eſt, ſed omnes alĩꝭ temperatos. nam etſi aliorũ nulli, luminis tamen radĩꝭ & vmbris temperati, alĩ atq; alĩ & nõ quales ſunt apparent. Iccirco & quę in vmbra ſpectant̃, & lumine, & Sole, & duro aut molli fulgore, & quæ ſecundũ inclinatiꝭ

nes

A nes ita aut ita ſe habent, & ſecũdum alias differẽtias, diuerſa apparent. Item cum radijs, qui ab igne, & Luna, & candelis emittuntur: eo q̃ lumẽ vniuſcuiuſq; horum diuerſiorem obtineat colorem. †Et colorum inter ſe inuicem mixtione. nam cũ per ſe inuicem feruntur, colorantur. † Lumen enim q̃n illabens ab aliquibus coloratur, & fit puniceũ aut herbaceum: & q̃n quod temperatum eſt incidit in aliũ quẽpiam colorem, rurſus ab illo tẽ-

B peraũ, aliud quoddã ſumit coloris temperamentũ, atq; id aſſidue quidẽ patiens, ſed non ſenſibiliter, interdũ accedit ad oculos, ex multis quidẽ tẽperatũ coloribus, ſed vno quopiam, ex ijs quæ maxime præpollent, ſenſũ creans. Quapropter & per aquã aquea magis apparent, & quæ vñr in ſpeculis, colores habere ſimiles ſpeculorũ cernunt. quod ẽt in aere euenire putandũ eſt. Itaq; colores oẽs mixti ex trib⁹

C gignunt, lumine, & per quæ apparet lumẽ, ceu aqua & aere, & tertio ſubiectis coloribus, à quibus contingit lumen reſrangi. Albũ aũt & diaphanum, q̃n rarum fuerit valde, apparet colore aereũ. in dẽſis vero oĩbus apparet quædam caligo, quemadmodũ in aqua, & vitro, & aere, q̃n fuerit craſſus. radijs enim propter denſitatem vndequaq; deficiẽtibus, nequimus q̃ intra eos ſunt exacte perſpicere. Aer aũt cominus inſpectus, nullum vr̃ habere colorem. nã propter rari D tatem à radijs vincitur, ab ijs ſeparatur cum denſiores ſint, & p eum appareãt. Cũ vero in profundo cernitur, proxime apparet colore cyaneus, propter raritatem. vbi enim deficit lumen, ibi tenebra interceptus, apparet cyaneus condenſatus autẽ quẽadmodum & aqua, omnium albisſimus eſt.

De coloribus Artificialibus. Cap. 4.

POrrò quæ tinguntur, oĩa colores à tingentibus ſumũt. multa enim floribus, E & terra naſcentibus, & radicib⁹ tingunt̃, & corticibus, & lignis, & foljs, & fructibus. præterea multa terra, multa ſpuma, multa & atramẽto. quinetiã nõnulla, aĩalium ſuccis, quẽadmodũ halurgus purpura. alia vino, q̃dam fumo, aliqua lixiuio, nonnulla mari, ceu pili maritimorum. etenim hi à mari ruffi euadũt. Et oĩno quę colores habent proprios. ſemper. n. ab omnib⁹ ijs, vnà cum humido & calido coloribus ſimul ingredientibus F in eorũ quæ tinguntur, meatus, q̃n aruerunt, ab illis colores ſuſcipiunt. quocirca & ſępenumero ex ijs eluuntur, floribus efflu xis ex meatibus. Quinetiã aſtrictiones, multas gignũt in tinctu ra differentias, & miſtiones, & paſſiones eorũ quę tinguntur, qũo & de temperamento dictũ fuit antea. Tinguntur autem & nigra vellera, non tñ ſimili modo colore fiunt ſplendida: eo

meatus

Et hæc †† deſunt in aliquibus codicib⁹.

G meatus ipſorum tinganť, ingredientes in florum poros: verum intermedia pili ſpatia nullam ſumunt tinćturam. Alba quæ ſunt, quę́q; inuicē comparantur cum coloribus, efficiunt, vt omnes flores appareant ſplendidiores: nigra vero contra, vt vmbroſi, & caliginoſi, quocirca & q opac⁹ vocať, floridior fit in nigris q̄ albis. ita.n. meracior ipſis apparet flos temperatus cum radiis nigri. nam per ſe interuallū
H inter meatus nō vī, propter exiguitatem: velut neque ſtannum temperatū æri, neq; aliud quippiam eiuſmodi. Colores vero eorum quæ tinguntur, alterantur propter prædictas cauſas.

De mutatione colorum ex Concoctione. Cap. 5.

PIli porrò, & pennæ, & flores, & fructus, & plantæ omnes, q̄ ſimul cum concoctione oēs ſumunt colorū mutationes, ex multis eſt cōſpicuū. quæ´nam aūt ſint ſingulis eorū
I quæ terra naſcuntur, colorum principia, & quales ex qualibus mutationrs ſuſcipiunt, & ꝓpter quas cauſas hæc patiuntur: itē ſi quas dubitationes contingit ea comitari, de his omnibus ex huiuſmodi eſt conſiderandum.

In omnibus autem plantis principium colorum eſt herbaceus. etenim germina, & folia, & fructus fiunt initio herbacei. Viderit autem id aliquis, & in aquis pluuiis, vbi pluſculo tpe aqua conſtiterit, denuo exiccata, fit colore herbacea. Secundum ratiK nem autem accidit, hunc omnibus ĩs quæ terra naſcuntur, primum conſiſtere colorem. nam aquæ oēs vetuſtæ, initio quidē fiunt virides: temperatæ radiis Solis: paulatim vero nigreſcentes, rurſus mixtæ viridi, fiunt herbaceæ. nam humidū, velut iam dictū eſt, per ſe inueteraſcēs & exiccatum, nigricat, quemadmodum & ciſternarū tectoria. etenim horum quæcunq; ſemp ſunt in aqua, ea omnia nigreſcūt eo q̄ iuxta ea areſcat refrigeraL tus humor. Sed quæ hauſta inſolatur, partim fit herbacea, ꝓpterea q̄ flauum cum nigro temperať: partim humore magis nigreſcente, herbacea fit ſaturata valde, & porracea. Quapropter & omnium germina vetuſta, multo ſunt nouellis nigriora. quędā vero flauiora, eo quòd nondum humor in ĩs nigricet. cū etenim incrementum ipſorū ſit tardius & humor diu in eis permaneat, propterea q̄ refrigeratus valde nigricet humor, fit porraceus, M meraco nigro tēperatus. In quibus autem humor nō miſcetur radiis Solis, horum color permanet alb⁹: niſi vetuſteſcēs & exiccatus antea nigruerit. Quocirca, omnium quæ terra naſcunť, ea quæ ſupra terram ſunt, primum ſunt viridia: q̄ vero in terra, velut ſcapi & radices, alba. Quinetiam hermina intra terram quę ſunt, albent: at ablata terra, initio velut dictum eſt, oĩa

fiunt

A fiunt herbacea: propterea ꝙ humiditas, quæ per germina ad ea percolat, eiuſmodi habeat coloris naturã, eaq; illico in fructuũ incrementum abſumatur. Cùm vero non amplius augentur, eo ꝙ calidum iam non dominetur affluenti alimento, verum etiã contra reſoluitur humor à caliditate, & fructus omnes mature ſcunt, concocta tum à Solis, tum ab aeris calore, quæ in fructibus erat humiditate, à plantis ſuſcipiunt colores, qũo & quæ tin-
B guntur à floribus. quare paulatim colorantur, & potiſsimum eorum partes quę ad Solem, & teporem obuertuntur. Quare & colores ſuos vnâ cum anni temporibus mutant. Nam qui ſunt herbacei coloris, omnes iam maturati, mutantur in eum qui ſm naturam eſt, colorem. Etenim albi, & nigri, & fuſci, & flaui, & nigricantes, & vmbroſi, & prope modum omnes habentes colorum differentias euadunt. Verum quoniam plurimi colores
C fiunt, pluribus ſibi inuicem tẽperatis: patet ꝙ & colores qui ſunt in plantis, neceſſe ſit eadem habere temperamenta. nam humor per has percolans, & ſecum eluens, omnes colorum potẽtias recipit: atq; hoc concocto circa fructuum concoctionem, tum à Solis, tum ab aeris caliditate, ſin guli per ſe cõſiſtunt colores, alĩ quidem citius, alĩ vero tardius, quemadmodũ euenit & in tinctura purpuræ. nam vbi hæc cõ tuſa vniuerſam ex eã hũmiditatem eluerint, eamq; effuſam coxerint in cortinis, primum nullus omnino color in tinctura cõſpicuus eſt, eò ꝙ paulatim ipſorum quiſq; humido magis cõcocto, & inſitis ĩs coloribus ſibi inuicem permixtis, multas variasq; capiat differẽtias. Etenim niger, & albus, & opacus, & aereus, & tunc omnes ex ſimul elixatis gignuntur. quare propter temperamentum, non amplius per ſe aliorum colorũ quiſquã conſpicitur. Idem hoc accidit D E & in fructibus. in multis enim, eò ꝙ non omnes colorum concoctiones ſimul fiunt, ſed quidam ipſorum prius conſiſtunt, quidã poſtea, ex alĩs in alios mutant. ceu racemi, & palmulæ. etenim hi interdum primum fiunt punicei: ſed atro in ſe cõſiſtente, in vinoſum mutantur: deniq; fiũt cyanei, qũ iam puniceus multo & meraco nigro permixtus fuerit. Nam colores qui poſtea accedunt, qũ præualẽt, priores colores euariant. maxime aũt hoc F in nigris fructibus conſpicuum eſt. ferè enim ipſorum plurimi, vt dictũ eſt, initio ex herbaceo commutati, paululum in puniceum vergũt, fiũtq; ruſſi: ſed cõfeſtim commigrãt rurſus ex ruſſo, etiam meraco nigro in huiuſmodi inſito. Declarant autem & ſarmenta, & vellera, & folia omnium cuiuſmodi ſunt nigra propterea ꝙ ĩs inſit plurimus eiuſmodi color. ſiquidem ꝙ fructus

G ctus nigri etiam ambos colores participant, manifeſtū eſt omnium enim talium ſuccus eſt vinoſus. Colores vero in generatione punicei poſteriores ſunt nigris. indicio eſt aūt. nam ſub ſtillicidiīs pauimenta, & oīno vbi cōtingit mediocris aquarū eruptio, in locis vmbroſis, oīa mutantur primū ex herbaceo in puniceū colorē: fitq; pauimētū, tanquā ſanguis nuper mactatus eſſet eo loco, quo color herbaceus adeptus eſt cōcoctionē.

H Poſtremo aūt etiā, hic valde fit niger & cœruleus, quod contingit & i fructibus. Porrò, cp accedentibus poſterioribus coloribus, cū euincuntur priores, color fructuum mutatur, ex huiuſmodi quoq; facile eſt perſpicere. nā mali punicæ fructus & roſarum folia, initio quidē fiunt alba, ſed poſtremū coloratis eorū ſuccis à concoctione, pallēt, mutanturq; in halurgū colorem & puniceū. Quædam plures in ſe habēt colores, ceu & in papaue

I re ſuccus, & in olea amurcę. etenim hic primū fit albus, quēadmodum mali quoq; punicæ fructꝰ. exalbatus aūt rurſum in puniceū mutatur colorem. poſtremo vero multo nigra temperatus, fit cyaneus. Quocirca & papaueris folia, ſuperiora obtinēt punicantia, cp celer ſit ipſorum excoctio: quæ vero ſunt iuxta principia, nigra, iam hoc colore

I eis euincente, velut & in fructu: nam tandem fit niger. In quibus vero plantis vnus ſolus K color ineſt, puta albus, aut niger aut puniceus, aut halurgus: harum omnium fructus pmanent ſemper eandem habentes coloris naturam, vbi ſemel ex herbaceo in alium colorē fuerint mutati. Porrò flores cum fructibꝰ in nonnullis vnicolores eſſe contingit, quemadmodum res ſe habet in malo punica. etenim fructus eius, & flos eſt puniceus. In nōnullis vero multum colore differunt, velut & in lauro, & L in hedera. flos enim oſum harū eſt flauus, at fructus niger. Puniceus pręterea & mali. etenim huius flos eſt albus purpuraſcens: fructus vero flauus. Papaueris item flos eſt puniceus: at fructus alius niger, alius albꝰ. propterea quòd concoctiones inſitorū ñs ſuccorum, alīs atq; alīs fiant tēporibus. Facile autem hoc eſt ex multis contueri. † etenim fru- † Et hoc lo co vari fiunt coc ctuum quidam, velut dictū eſt, multas differentias & colorum, & odorum, & ſaporum, vnà cū concoctione capeſſunt: * quare M & odores, & ſuccos longe differentes contingit flores, & fructus concomitari, Amplius, id magis in ipſis floribus eſt perſpicuum. eiuſdem enim folīj aliud eſt nigrum, aliud puniceū: nonnullorum autem aliud eſt album, aliud purpureum. maximè autem id patet in iride. multas enim hic flos continet in ſe varietates * propter concoctionis dīas, quemadmodū & racemorum,

Digitized by Google

morum, qñ iam maturi fuerint. quocirca ēt oſum maxime folio
A rum extrema concoqui contingit: quæ vero ſunt circa initia, ſunt multo decoloratiora. Propemodum. n. quorūdam quaſi exuritur humidū, prius q̄ propriam capiat concoctionem. iō & flores colore permanent: fructus vero concocti mutantur. nam illi pp alimēti paucitatem confeſtim excoquuntur: at fructus propter humoris copiam, in omnes qui ſm naturam ſunt,
B vnā cum concoctione mutant colores. Manifeſtum autem id eſt, vt dictū fuit antea, & in floribus eorum quę tinguntur. nam initio cū tingentes purpuram, demittunt ſanguineas ſanies, q̄s αἱματίδας vocant, opacæ fiūt, & nigræ, & aeriæ. flore vero ſatis elixato, fit floridus, halurgus, & ſplendidus. Quare neceſſe eſt & florum multos ſiſiter coloribus fructuum euariare: & alios excellere, alios autē deficere à coloribus naturalibus: propterea q̄ quorundā ſit imperfectior, &
C quorundā perfectior concoctio. flores igitur & fructus, pp has cauſas, diſcrepare inter ſe contingit. Multę aūt plurimarum arborum tandem fiunt flauæ: eo q̄ alimento deficiente antea prę uentæ inareſcant, quam mutent in colorem qūi ſm naturam eſt. qñquidem & defluentium fructuum aliqui fiunt colore flaui, propterea q̄ & horum prius cō coctione deficiat nutrimētum. Amplius, & frumētū, & oſa quę
D terra naſcunt. etenim hęc poſtremū fiunt flaua. nā cum humidū in ȳs nō amplius nigreſcat, propterea q̄ celeriť exareſcit, efficit coloris mutationē. nigreſcēs autē & viridi tēperatū fit, velut dictū eſt, herbaceū. verū ſi ifirmi⁹ ſemp fit nigrū, rurſus paulatim in viridē mutatur colorem, ac tandē fit flauū. qñquidem pyri folia & portulacę, & aliquorum aliorum concocta, fiūt punicea. at quæcūq̄ horū celeriter quoque exareſcunt, ea fiunt flaua, q̄
E eorum nutrimentum ante concoctionem deficiat. Rationi igiť maxime conſonum eſt, plantarum differentias euenire, propter prędictas cauſas.

De colore Pilorum, Pennarum, & Cutum. *Cap.* 6.

Fiunt aūt & pili, & pēnæ, & cutes equorū & boū, & ouium, & hominum, & aliorū aſaliū oſum alba, & fuſca, & ruſſa, & nigra, eandē ob cauſam. Alba quidē, cū humidū adhuc proprium retinens colorē exiccatū fuerit à concoctione. Nigra vero contra, quoties ipſum
g in generatione humidū: quēadmodū in alȳs oībus antiquatū & tpe cōfectū, pp copiā nigruerit. oſum. n. talū & pelles, & cutes fiunt nigrę. Fuſca aūt, & ruſſa, & flaua, & reliquis p̄dita coloribus, quęcūq̄ prędicta ſiccęſcunt prius, quā in ipſis humidū pfecte mutei in nigrū colorē. Quib⁹aūt inęqualiť hoc accidit,

etiam

G etiam colores tales fiunt varij, quare etiam omnia cutes & colorē consequuntur. quandoquidem etiam hominum rufforum & pili sunt alboruffi: nigrorum vero, nigri. ꝙ si ſm aliquam corporis partem efflorueri album vniuersi pilos quoq; albos habent eo loco. sicuti ea quæ ex animalibus varia sunt. Ita omnes pili, & pennę cutes sequuntur, & ſm partes, & ſm corpus solū.

Similiter his se habent vngulæ solidæ, & bifidæ, rostra, & cornua. etenim hęc nigrorum fiunt
H nigra: alborum autem alba, propterea ꝙ etiam his omnibus alimentum per cutem ad exteriorem ambitum percolatur. Qd autem hæc sit causa, haud difficile est ex multis perspicere. Nā pueroru omnium capita initio sunt rufa, propter alimonij paucitatem. atq; id manifestum est. nam capilli imbecilles sunt, & rari, eandem ob causam. Præterea etiam primum breues omnibus pueris proueniunt: verū progrediente ætate, nigrescunt,
I rursum ijs coloratis, propter affluentis alimenti copiam. Simili modo & circa pubem ac barbam, cum primum cœperint pubescere, & lanuginem emittere, hæ quoq; fiunt initio ruffę cito, propter humiditatis paucitatē, quę in ipsis deficęatur. Vbi vero plusculum alimēti ad locum defertur, rursus nigrescunt. Pili autem in corpore, plurimo tēpore ruffi perdurāt, propter alimenti inopiam. quoniam quo K
tempore augentur, etiam hos similiter nigrescere cōtingit, quē admodum & pubis, & capitis pilos. indicio autem id est. nam quæcunq; prolixos habent pilos, vt plurimum qua parte proximi sunt corpori, sunt nigriores: circa summa vero sunt flauiores, vt sunt ouium, equorū, & hominū: propterea ꝙ ijs paucissimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exarescat celeriter. Fiunt & pennæ nigrarum auium, quæ prope corpus sunt, L
nigriores omnibus: quę vero in summis partibus sunt, flauiores, eodem modo & quæ circa collum sunt, & omnino quæ paucum capiunt alimentum. patet id. nam omnes pili à perfectione mutantur, fiuntq; ruffi, eo ꝙ rursum alimentum deficiens celeriter exarescat. Denique albi prius, q̄ humidum nigrescat, alimēto in ijs excocto. maxime autem hoc perspicitur in animalibus subiugalibus. omnium. n. pili fiunt albi. locis. n. nequeun- M
tib⁹ similiter attrahere nutrimētum, propter calidi imbecillitatem, humidum celeriter exarescens, fit album. Et quæ sunt circa tempora maxime omniū canescunt, & in summa circa infirma & laborantia loca. Propterea & omnium maxime in hunc colorem mutantur, cū naturam commutauerint, ppriā, etenim lepus factus est iā albus: & niger vtiq; apparuit tum cer-

A uus, tum vrſus: ſimiliter autem his & coturnix, & perdix, & hirundo. cum enim omnia talia ſint imbecilla generatione, propter alimenti paucitatem ante tempus excocta, fiunt alba. Ita & puerorum quidam ſtatim, & capita habent alba, & cilia, & ſupercilia: quemadmodum aliorũ quoq; cuiq; ſub ſenectutẽ aperte hæc canitiei paſſio contingit, propter imbecillitatem, & paucitatem. Quocirca & plurima
B animalia alba, infirmiora ſunt nigris. ante enim quã perficiatur ipſorum augmentum, propter alimenti paucitatem excocta, fiunt alba, quemadmodum & ex fructibus quicunq; morbo correpti fuerunt. etenim hi multo magis propter imbecillitatem excoquuntur. Quæ autem fiunt alba, multum differentia ab alĩs, vt equi, & canes. huiuſmodi autem omnia mutãtur ex eo, qui ſecundum naturã eſt, colore in alba, propter alimẽ
C ti bonitatẽ. humidum enim in eiuſmodi non vetuſteſcens, ſed abſumptum propter incrementum, fit nigrum. nam plurima talia ſunt humida & infrugifera, propter alimenti bonitatem, quapropter neq; albi pili mutãtur. id autem eſt perſpicuum. ſiquidem nigra ante canitiem ruſſa efficiuntur, alimento iam in ĩs deficiente, & magis excocto: poſtremo vero alba. Cæterũ * quidam exiſtimant, nigra omnia fieri, propterea q; alimentũ ipſorum comburatur à calido, D
quemadmodum & ſanguinem, & aliorum vnumquodq;, errantes. nonnũlla enim animalium ſtatim ab initio fiunt nigra, ſicut canes, & capræ, & boues, atque omnino quoruncunq; pili & cutes initio alimentum habent: procedente vero ætate, minus. atqui non decebat, ſed oportebat, omnium tales eſſe & pilos & vigorem, quo tempore calidum quoque ipſorum maxime pollet: & vniuerſa magis circa initia caneſcere. multo enim in- E
firmius omnium calidum eſt à principio, quàm quo tempore pili ipſorum albeſcere incipiũt.

*Manifeſtum autem hoc eſt & in albis. nam quędam ſtatim colorem habent albiſſimum, quæcunq; horum plurimum habẽt ab initio alimentum, neq; ante tempus humidum in eo exareſcit. progrediente autem ætate, flaua, alimento pauciore ĩs poſtea affluente. Nonnulla in principio fiunt flaua, verum in vigo F
re albiſſima: ſicut & auium colores rurſus mutantur, alimento in ĩs deficiente. Declarat id. omnia enim hæc fiunt flaua, & circa collum, & omnino, quæcũq; indigent alimento, quod in eis deficit. Patet autem. nam quemadmodum & ruſſum in album mutatur, & nigrũ rurſus in ruſſum: ita & album in flauum. Cõtingit autem hoc & in plantis. nonnullæ enim ex poſteriore cõcoctiõe recurrũt denuo ad prio-

G rem. maxime autem id in malo punica eſt perſpicuum. nam ab initio acini fiunt punicei, & folia propter paucitatem alimenti excocti: poſtea autē rurſum mutantur in herbaceum colorem, multo alimento affluente, & cō coctione non potente ſimiliter obtinere: tandem autem concocto iam alimento', rurſus fit color puniceus. Vt autem in vniuerſum dicam, & de alīs pilis & pennis, omnia capiunt mutationes, alia: vt dictum eſt, deficiente in eis alimento: alia contra, a-
H bundante. quocirca alī alīs ætatis temporibus, & albiſſimi, & nigerrimi fiunt pili, quandoquidem coruorum quoq; pēnæ poſtremo in flauum mutantur colorem, deficiente in eis alimēto.

Verum pilorum nullus, neque puniceum neq; halurgum, neq; porraceum, neque alium vllum eiuſmodi fit habens colorem, propterea q; omnes ī colores gignā-
K tur, Solis radīs cū īs permixtis. Præterea ex pilis humidis, dum accidit mutatio carnis, nullam ipſi ſumunt mixtionem. Perſpicuum autem ideſt. etenim ex pēnis ab initio nulla generatur talis, qualis eſt pilus. Sed & ex auibus variæ, omnes, vt ita dicam, nigræ ſunt, velut pauo, colūba, & hirundo. poſterius autem ſumunt omnes eiuſmodi varietates, concoctione ipſarum iam extra corpus facta tum in pennis, tum in caulibus. quare accidit, L
ſicut & in plantis, etiam horum concoctionem extra corpus fieri. Quamobrem & reliqua animalia, tam aquatilia, quā reptilia, & conchylia omnigenas habent colorum formas, multa ēt his facta concoctione. Speculationem igitur circa colores, quiſpiam potiſſimum ex dictis poſſit perſpicere.

Libelli de Coloribus, finis.

Digitized by Google

ARISTOTELIS DE SPIRITV.

Quæstio de Spiritus natiui duratione, ac auctione. Cap. 1.

ber hic
oculdu-
o nõ eſt
igiriæ.

QVæ nam ſpiritus natiui duratio eſt, & q̃ ipſius auctio? nã liquido exprimitur qđ tũ pro ætatis
B mutatione, tum p̃ conſtitutione corporis, & auctior fieri conſueuit, & fortior. An vt & partes cęteræ, foris accidente quopiam: ſic alimentũ ñs appoſitum quæ animã habent, conſeruat ipſa, & maiora reddit. Conſiderandum itaq; hic eſt, quale id ſit, & vnde accedat. Et ſunt modi duo, in quos referri queat. aut. n. reſpiratione iſtud fit, aut cõcoctione cibi aſſumpti, vt in partibus quo
C que cęteris. Et ex his minime alienus vĩ modus ille, quem cibi eſſe perhibẽt. Vt. n. corporum cæterorum alitionẽ, auctionẽq; oĩno è materia corporea fieri videmus, ita ſpiritus quoq; auctio & alitio ĩ corpus referetur aptiſſime. nã & ipſe corpus eſt. Quis autem modus hic fuerit? An palàm eſt, attractione quapiam è venis facta & concoctione iſtud fieri, quando ſanguis extremũ atque idem vniuerſis eſt alimentum. Vt igitur ad vaſorum, & eorum quæ continetur, atque omnino ad caliđi alitionẽ quippiã attrahiť, quod aer diſtribuit efficaciã p̃bens, ſibiq; ipſe concoquẽdi vim apponens auget, nutritq;: ſic hũc ipſum ſpiritũ ĩcrementũ durationẽq; accipere fortaſſis haud fuerit abſurdum. At quod primũ eſt aliorũ, & tã aĩæ cognatũ, & fortaſſis gñatione, p̃
D quã ſemina in partes fingendas ſecernunť & in cuiuſq; naturam abeũt, ea ipſa prius eſt, id ex alimento ortũ habere, abſurdũ videri queat. tale. n. ſyncerius eſſe, quàm vt ita naſcat, par fuerit. Deinde ſi oĩs alimẽti excrementũ fit aliquod, cuiuſmodi ab his aut quo pacto excretio fiat? Nã expiratione fieri, rõni cõſentaneũ non eſt. nam ſtatim aerẽ re-
F cipit. reliquũ igiť eſt, vt per arteriæ meatus. Sed tũ quod excerniť, aut tenuius erit aut craſſius. & vtrũuis abſurdũ eſt. Siquidẽ enim hic oĩum ſynceriſtimus ſit, qũo excremẽtũ erit tenuius? Et ſi ſit craſſius, tũ fuerint meatus oĩno maiores aliqui, niſi per eoſdẽ attractio fiat, & excremẽti expulſio. Spũs itaq; ipſius auctio & duratio ex alimẽto facta, hiſce ferè modis eẽ queat. Quod aũt reſpiratione incrementũ, & durationem ſpũs accipiat, vt &

¶ Aristoteles est arbitratus, ex aere in pulmone concocto, & p vasa distributo, excremētis aūt foras expulsis, id plures dubitationes hēt. Primū.n. cōcoctio hæc à quo fiat? Ac par est, ab eo ipso, vt & cęterorū. Idipsum vero absurdū quoq; est, nisi ab exteriore differat aere. quo mō calor concoquet. Sed & spissiorē eūdē eē rōni est cōsentaneū, vasorū.s.& molis totius humiditate cōiuncta. proinde in corpulentū quippiā abibit. At si tenuius fiat excremētū, rursus p̄ter fidē est. Deinde cōcoctionis quoq; celeritas pręter rōnē est. nā inspirationē illico sequit expiratio. quid igit tā velociter mutare & alterare queat? Et putarit quispiā maxime calidū esse, astipulante ipso ēt sensu. nā qui expirat aer, calidus est. Præterea si in pulmone & arteria sit, q̄ cōcoquit, tū calidi quoq; vis ī ñsdē erit: id quod non aiūt illi, sed spū moto agitatoq; excalfieri aiunt. Qd si aliū de attrahat, aut mouēte quopiā impellente ue excipit, admiratione tū maiore, inquisitione ue id dignū est. simul aūt non id erit, quod primū moueat. Postremo īspiratio vltra pulmonē nō pergit, vt quoq; ipi affirmāt. at spūs innatus per vniuersum est aīalis corpus. Qd si è pulmone tū ad infernas, tū ad partes cæteras distribuat, quonā modo tā velox esse queat concoctio? id enim admirandum omnino minimeq; vulgare est, neque enim ad infimas partes subitō demittet concoctū aerem. Atqui necessario id secuturū videtur, si & concoctio in pulmone fiat, & q̄ infima sunt respiratione participent. Et tanto obscurius id esse, magisq; præter opinionē videbitur, quòd transitu & uelut cōtactu quodam sola concoctio fiet. Sed & hoc præter rōnē esse, & magis adhuc quā superiora videtur, vt alimenti excrementiq; eadē rō sit. Sin p̄ aliud quod piam eorū quæ in animali hūr, tunc rōnes superiores redibunt. nisi quis respondeat, vt neq; plātis, ita non cuiusuis alimenti aut partis excrementum esse. Quod si hoc quoq; tollas, & oīno eadē ratio partium sit, superest vt cōstituatur vasorum eandem esse auctionem, quæ cæterarum est partū. distentis autē his, & maius interuallum capientib⁹, maior quoq; aeris copia influat, & effluat, quo modo tandē auctior fiat innatus spiritus. Ex hisce itaque modis oībus quis verō propior sit, & necessitatem demonstratiuam habeat maiorem, inquirendum proponitur. Nam hoc peracto, & demonstrato, quis sit innatus spiritus, & quo pacto is in animalibus spirantibus auctior fiat, manifestū euadet. At in non spirantibus quæ alitio, & quæ auctio huiusce fuerit? neq; enim in his quoque foris esse recte affirmabitur. Quòd si intus sit, tū è cōi alimēto in his quoque esse, consentaneum

* Aristogenes.

H

I

K

L

M

A neum rõni eſt: qñ ex ñſdem ſimi
lia fiant, & eodem modo, niſi for
taſſis ẽt in illis acceſſionem ali-
menti huiuſce foris eſſe, quo mo
do odores ſentiat, affirmare qs
volet. Sed non reſpiratio hic mo
dus eſt. quãuis dubitare quiſpiã
in hoc quoq; poſſit, an prorſus
non ſpirent, tum ex hoc ipſo ſi-
gnũ ducẽs, tũ qa dũ cibũ attra-
hãt, aerẽ quoq; vna hauriãt, ne-
ceſſe ſit. Deide qa & ipa refrige-
rõne ẽdigeãt, q̃ nõ aſſr q̃ aeris at-
B tractione fieri poſſit. Qd ſi per
diaphragmatis loca refrigerẽt, p
eã ipſam quoq; partẽ aer ingre-
diatur: vnde reſpirationi ſimile
quidpiam accidat. Quamquam
hic non definiat, quæ nam hæc
attractio ſit, & à quo fiat aut ſi
attractio nõ ſit, quo pacto fiat in
greſſus. Hæc.n. adhuc latebant.
niſi forte nullo nec attrahente,
nec impellente, ſed ſpõte aer in-
troeat. Hoc itaq; per ſeſe peculia
rẽ exigit contẽplationẽ. Eorum
inſuper quæ in aquis degunt, q̃
nam eſt alitio, & auctio innati
C ſpiritus? Nam præterquã quod
hæc non ſpirant, ne oĩno quidẽ
ſub aquis aerem cõtineri, neq; è
puro latice ſpiritũ gigni poſſe af
firmamus. reliquũ igiẽ eſt, vt ex
alimẽto ſit. Proinde aut non in
oĩbus idẽ modus gñationis hu
iuſce erit, aut etiam illa ex alimẽ
to ſpiritus generationem fortiẽ-
tur. nam ex tribus his, vnus om
nino neceſſarius eſt modus. Et
de ſpiritus quidem tum auctio-
ne, tum alitione hæc dicta ſint.

Difficultas de Reſpiratione. Cap. 2. D

DE Reſpiratione vero alĩ
non dicunt, cuius gratia
fiat, ſed id ſolum, quo pa
cto fiat, dicunt, vt Empedocles,
& Democritus. Alĩ ne id quidẽ
nec modũ eius aſſignant, ſed tã
quam manifeſtus ſit, eo vtunt.
Atqui ſi refrigerationis gratia
fiat, idipſum exponendũ eſt. Ca
lidũ itaq; ſi in ſupremis tantum
ſit partibus, tũ inferiora refrige-
ratione nulla indigent. ſed non
eſt in ſupremis tantum. nam ſpi
ritus per vniuerſum corpus eſt, E
& initium reſpirationis à pul-
mone eſt. quo pacto itaq; qui in
extremis eſt, calor refrigerabit?
Et dicet quiſpiã refrigerationẽ
reſpiratione factã in oẽs partes
diſtribui per continuitatem. ſic
proximas pulmoni partes ab ae
re attracto frigefieri, deinde vici
nas frigefacere, & ita deinceps
vſq; ad extrema. Sed oſtenden-
dum id eſt fieri non poſſe. Quis
itaq; modus extremorum erit?
abſurdũ ẽ enim omnino ſtatue- F
re ea agitatione quapiam, & ve-
lut alimento non indigere. Qd
ſi dicas, perſpirationẽ totius eſſe
aliquam, quæ ſ. agitationẽ ſpiri
tibus præbeat totius: tum quis
erit finis reſpirationis? non.n. re
frigeratio erit, ſi eam perſpiratio
efficiat. Et in vniuerſum, ambi-
guum negociũ hoc totum eſt. Si
ue.n. refrigerationem extremo-
rum in reſpirationem referas, tũ
ad ea vſq; diſtributionis, ipſius
celeritas quo ſenſum effugiet? ſi-

G ue perſpirationem conſtituas, quæ calorem in ambitu totius exiſtentem foueat, tum præterquam quòd reſpirationis hic finis eſſe amplius nō poſſit, ſiquidem perſpiratione illum conſequi liceat, mirabilis quoq; erit profecto omnium inter ſe partium fluxio & refluxio perſpiratione facta. Niſi dicas eundem in vtroq; finem recte cenſeri. & qui in ambitu totius calor ſit, non ita plenus & auctus perſpiratione ſufficienter foueri poſ-
H ſit, qui vero in corde & vicinis illi partibus ſit, vehementiſſimus, maiore refrigeratione opꝰ habere, vt in primis ob hunc ipſum inſtituta fuiſſe reſpiratio videri queat. & proinde maiorem quoq; vim aeris eo aterahi oportere, ob quã inſtrumenta capaciora, & actio quædam magis conſpicua à natura fuerint conſtructa. permulta enim eiuſmodi in cæteris quoque actionibus facultatibusq; contingunt. Ad-
I huc tamen abſurdum eſt, ſi ad os quoq; diſtributio fiat, id q̃ ex arteriis eſt manifeſtum. Ob hæc itaq;, vt dictum fuit, de reſpiratione per quam diligens cõſyderatio eſt habenda, cuiuſnã gratia fiat, & quibus partibus communis ſit, & quo modo ſit. Prꝛterea nec alimentum omnibus per arterias adferꝛ, veluti tũ vaſis ipſis, tũ aliis ptibꝰ quibuſdã. viuũt aũt plãtꝛ quoq;, & alũtur. Sed hꝛc ad ea pertinent, quꝛ de interitu rerum traduntur.

Dubitationes de Reſpiratione, Pulſu, & Alimento. Cap. 3.

K CVm autẽ motiones in arteria contẽti ſpiritus tres ſint, reſpiratio, pulſus, & tertia alimenti aduectio elaboratioq;, de quaq; harum dicendum eſt, & vbi, & quo pacto ſit, & cuius gratia fiat. Pulſus itaq; motio qua parte ſit, ſenſui quoque eſt manifeſtũ, quãuis. ſ. aſalis partem tangentibus. Sed reſpirationis motus in qua ſit parte, aliquouſq; manifeſtũ quidẽ
L ſenſu quoq; eſt: potior tñ illius cognitio ratione habeꝛ. At alimenti motus vniuerſus ferè rationi eſt inquirendus. quꝛ tñ ab accidentibus de eo fit inquiſitio ipſa quoq; à ſenſu initiũ habet. Quòd igitur reſpiratio intus habeat initium, manifeſtum ſanè eſt, ſiue ea facultas animꝛ ſit, ſiue anima ipſa ſit dicenda, ſiue alia quꝛpiam corporũ miſcela, quæ per ea talem attractionem efficiat. At facultas, qua animal alitur, tota ſibiipſi reſpondet, & ſi-
M milis eſt, tanquã eadem per vniuerſum ſit corpus. Et ſi forte nõ ſit, at corpus tamen vniuerſum æqualiter iuxta tps ſe habet in tali motu. Quòd ſi nõ ſtatim ſit obuium, num aliqua ſit differẽtia, inſpectione partium omniũ eſt cognoſcendum. Pulſus autẽ peculiaris quiſpiam prꝛter hos, motus eſt, & quadantenus accidentarius eſſe, nec finem habere vr̃, ob quẽ fuerit inſtitutus. Et ut calore vehemẽte in humidũ

agente

A agente, neceſſe eſt quę in flatum reſoluuntur, partes ob verſationem bullas excitare, ita pulſum quoq; fieri in animalis corpore par eſt. ſtatimq; per initia primum conſiſtit pulſus: nam ĩis q̃ prima ſunt, coæuus calor eſt, & fortaſſe actionem caloris in materiem quæ generationi animalis ſubſternitur, idipſum conſequi eſt neceſſe. Quòd autem reſpirationi pulſus non reſpõdeat ſignum hoc eſt. Siue enim frequens ſiue æqualis, & ſiue ma-
B gna ſit ſiue leuis reſpiratio, pulſus ſimilis idẽq; ſemper manet, ſed inæqualis ſit & intenditur, tum pro corporis affectionibus varĩs, tum animæ, velut timore, ſpe, agonia. Sed an in arterĩs pulſus eundem tenorem ſeruet, aut ęqualitatem, conſyderandũ eſt. Et videtur nõ ſeruare ad partes longe inter ſe diſſitas animũ aduertentibus. Cęterum quod dictum eſt non finis cuiuſpiam gratia fieri, ſed actionis neceſſitatem ſequi, caloris ipſius ſolli-
C cet in humidum, id omnino ita habere videtur. At inſpirationis & expirationis motus ſiue eundem finem habet vterq;, & diuerſus alter ab altero ſit, ſiue alium, neq; ſibi mutuo reſpondeant, ob finem tamen omnino aliquem fieri rationabiliter videntur. Porrò de his tribus motibus ambigi recte poteſt, an ſint coęui: & ſi non ſint, quis horum primus ſit: & an ſit irrationabile, pulſum reſpiratione priorem ſtatui. nam alitio priuſquam to D tum animal ſit perfectum eſt, & poſtquam perfectũ eſt animal. Attractio enim menſtrui humoris ad formationẽ fœtus, & partium declinatarum auctio nutricis facultatis opus eſt: quemadmodum deſignatio partiũ ex ſemine formatricis. Iuxta quẽ ordinem reſpirationis motus poſtremus fuerit. Nã tum primũ reſpirat, vbi in lucem editus fuerit partus. eaq; pp poſtremus hic motus eſt. nam alimenti attractio elaboratioq; non ſolum E poſt, ſed & priuſquam integris ſui partib⁹ animal ſit abſolutũ, in vtero peragitur. reſpirationẽ itaq; hic motus pręcedit. At pulſus per initia ſtatim in conſtitutione cordis emergit, id quod in ſectione viuorũ, & pulli formatione ex ouo deprehendere liceat. Sed &, vt ſupra quoq; dẽm eſt, in prima partim declinatione, quæ per actionẽ calidi in humidum fit, feruorem hũc & pulſus agitationẽ cieri par fuerit. q̃re prim⁹ hic erit motus, q̃ rõne F quoq; actioni cuipiã ſiſis eẽ vr̃ potius, quã aeris attractiõi, niſi & hic ad actionẽ faciat aliquid.

Dubitationes circa quamplurima ex corporis partes, ac earum determinationes, multaq; de ipſarum functionibus. Cap. 4.

HAbeẽ aũt & de ſenſu difficultas. Nã ſi arteria ſentit ſolũ, nũ ſpũ q p eã ferr an mole ipa, an toto corpe, aut ſi qdẽ aer prim⁹ aiq; ſubeſt, eo ipo

G tanquam potiore cā ac priore: quid igitur in animæ potentiā huiuſce motionis cauſam referunt? quemadmodum illi quoque faciunt, qui partem rationalem animalemq; inter cauſas referunt: & pro illorum ſententia reprehendendi nō fuerint, cùm & ipſi cauſam rogati, potētiam animæ aſſignent. At in non ſpirantibus num immixtus externo eſt? An non eſt, ſed mixtus quidem, at alio quodam modo eſt. Quę itaq; differentia eius fuerit
H qui arteria continetur, ad eum qui foris eſt? Nam vt inter hos differentia ſtatuatur, prorſus ratio poſtulat. & fortaſſis tenuitate neceſſario differat. At rurſus, aut à ſeipſo, aut ab alio quopiā calidus eſt. de hoc enim ita ſentiendum vī, vt de eo qui foris eſt. Nam de his quæ in corpore fiunt, ita videtur ratiocinandū eē, vt de hiſce quę foris eueniūt. Et à refrigeratione auxilium oſino quoddam accipit ipſa, qui intus eſt aer. Num igitur ſic res
I habet, vt qui foris tenuiore ſubſtantia eſt aer, vbi intrò hauſtus fuerit & in anguſta vaſa intruſus, compingatur quodā modo ac denſetur: aut mixtionem neceſſario accipit aliquam, dū per humores & cæterarū animalis partium molem verſatur? Sed tū non fuerit tenuior, ſi quidem mixtionem ſic accipiat. At ratio tñ dictabat, quòd primum animæ ſuſceptiuum ſit oſino cęteris ſubſtātia tenuius eſſe, niſi aiam quoq; ipſam talem eſſe, nec purū quidpiam, & mixtionis omnino expertem ſtatuamus. Porrò autem arteriam ſolam ſpiritum ſuſcipere, recipiēdū eſt: neruum non ſuſcipere. Differunt tñ inter ſe, quatenus neruus tendi poteſt, arteria non poteſt, ſed ſtatim rumpitur, vt & vena. Cutis tribus hiſce, vena, arteria, & neruo conſtat. vena quidem, nā dū pungitur, ſanguinem emittit. è neruo autem, quia tendi poteſt. ex arteria quoq;, per ſpirationē enim habet. nam ſola arteria ſpiritum ſuſcipit. Præterea venas habere meatus, in quibus tanq; officina quapiam æraria calidū latitans ſanguinem caleſaciat: neque enim natura calidum eē, ſed illac veluti diffundi. eaq; propter arteriam concreſcere, & humiditatem continere tum in ſeſe, tum in tunicis cauum ipſum ambigētibus. quę oīa è Sectione manifeſto deprehendere liceat. Eodem modo ad inteſtina & ad ventrem venas arteriasq; M
O committi, quas par ſit alimentū attrahere, è venis in carnes mox diſtribuendum; non per obliquum, ſed per venarum oſcula, fiſtularum ſ. more. Nam è lateribus venę magnæ & arteriæ, exiles venæ vtrinq; deriuātur, per obliquum ſcilicet, & venæ cuilibet arteria ſua eſt adiūcta. Ad oſſa quoq;, quà ſ. committuntur inter ſe, & ad magnum capitis os, venæ ac nerui finiūt. Haec pte cibū capiunt piſces & reſpi-

rant:

A rāt: qui ſi nō ſpirarēt, tū ex aqua profectò exempti, morerentur illico. Quòd aūt venæ & arteriæ inter ſe cōmittātur, ſenſu quoq; ipſo manifeſtū eſt. Id ſanè nō foret, niſi & humor ſpiritu, & ſpiritus humore opus haberet, qđ & in neruo, & arteria, & vena vis caloris ingēs ſit. Cæterū qui in neruo habetur calor vehemētiſſimus, naturæ eius, qui in venis eſt, plurimū habet. Non igiť calor ſpiritus regioni conuenit, tum alias ob cauſas, tum aūt ob
B refrigerationē. at ſi actiones efficiat & veluti excitet, tum calido id fiat. Eorū præterea omnium, quæ innatū quodammodo calorem obtinuere, nullo ſeſe obñciēte, neq; refrigerāte vllo, duratio eſt. Quòd enim oſa refrigeratione opus habeant, ferè eſt manifeſtum. Quòd ſanguis in vena calorem detineat, & veluti concludat, ſignū fuerit, quia dū effluit ille, hic quoq; diſſipať, & mors ſequitur, q̄ hepar nullā habeat arteriā. De ſemine p̄terea quæ-
C ſtio haberi poteſt, num per arteriā feratur, & an cōpreſſione id quadam fiat, & dū emittitur ſolum. Quo loco mutatio quoq;, q̄ quā ſanguis in ſolidarū partiū naturā abit, pulcherrimā de ſe inquiſitioni occaſionē præbet, & euidentiā. Item de neruorum nutritione, num ex oſſibus ſit. videtur enim minimè diſſimilis amborū modus eē. Aut num id verū non ſit, cū non ſolum ex oſſib⁹ ſuſpēſi in totius animalis mole, ſed & in corde vſſantur, q̄ D nullis oſſibus cōmiſſi ſint nerui, neq; in alio vllo cum cęteris coeunt, ſed in carnē finiūt. An hoc nil impediat, quo minus ñs, qui ab oſſibus pendent, indidem alimentū accedat, an potius ab his ipſis oſſa alantur. ſed & hoc abſurdū eſt, neq; ſenſum aſtipulantem habet. nam ſiccus natura & nullū meatum humectū habēs, per ſectiones neruus vilitur. atq; haberet, ſi per eum alimentum, quod eſt humidū, ad oſſa veheretur. Quapropter diligens hic E eſt inſtituenda inquiſitio. Et ſi oīno in oſſe initium conſtituať, vt ex hoc potius neruus, q̄ è neruo os ipſum, alimentum capiat, qūo igitur ad oſſa tandē alimentum aduehetur? aut meatus è vena arteriaue ad ipſum tendens quis erit? id enim in pleriſq; obſcurū erit, tum ad ſpinam maxime quiſnam deriuetur? Deinde quæ ab oſſibus ad latera cōmittuntur, qūo è ventre deriuētur, & attractio quo pacto fiat? an
F plura habētur abſq; cartilagine, velut ſpina? ſed non vt motum exerceant hæc ſunt, magis⁹q; cōtinuationis gratia. Sed et ſi è neruo os alatur, nerui alimentū nouiſſe oportet. Cæterū nos affirmamus è muco illis adhærente eoſdē ali. Sed rurſus vnde hic, & quo pacto ſit exponēdum erat. Carnē è vena atq; arteria aliud cōfirmat, quod dū pungitur ſanguinē reddit. quāuis in cæteris animalibus, veluti volucrib⁹, &

ſerpentū

G serpentum ac piſciũ,& vniuerſo uiparorũ genere non viſatur: ſed ſanguine multo præditis peculiare habetur. nã & volucrũ pectora inciſa ſaniem emittunt, non ſanguinẽ. Vnguem Empedocles per congelationẽ è neruo conſtitiſſe ait: an ne igitur eandem rationẽ ad carnem, cutim ipſam obtinere dicemus? Itidẽ difficultas habetur de teſtatis, quæq; molli teſta contegant animalibus, quo modo cibus ñs foris accedat. contrà enim, intus H magis q̃ foris aduenire vr̃. Inſuper autẽ quale in illis ſit, & qua parte eñciatur ventris onus. Itẽ reditus ad carnẽ q̃ ſit præter rationẽ. admirabilis enim & omnino impoſſibilis eſſe videtur. ſanè oĩno alĩs aliud alimentum eſt, neq; omnibus ſanguis eẽ poteſt. verum ex hoc cætera ſunt. De natura quoq; oſſium conſyderatio eſt inſtituenda, an triplicis functiõis cauſa ſic extiterint, & alia ad motũ, alia ad fulciendum, alia vt cõtegant, capiãtq;. I Et an quartum quoq; inter hæc genꝰ ſit, quod tanquã principiũ motus ſit, velut poli. Ad motũ itaq; inſtituta fuiſſe dico manus oſſa, & pedis, & tibiæ, & cubiti. & id bifariã, flectendi ſcilicet, & ambulandi. neq; enim ambulatio abſq; flexiõe fieri poteſt. Sed & fulcimenta quoq; in his ipſis ferè conſiſtunt. Contegunt autẽ & capiunt, veluti quæ in capite ſunt oſſa, cerebrũ ipſum, & quęcunq; medullam in ſeſe habent. Laterum oſſa functionẽ habent, K vt claudant. Initium aũt cęterorum & velut immotũ quiddã, ſpina eſt, à qua laterum quoq; oſſa originem ducunt, partes vtrinque claudentia. Et neceſſe erat oĩno vt talis aliqua pars eſſet: nã quod mouetur, id è quieſcente eſt. Simul aũt eſſe aliquid oportet, cuius gratia. in quo genere ſanè prima ſtatuerunt, nucam, & cerebrum. Præter ea vero aliud quoq; genꝰ habetur, ad committẽdas claudendasq; partes cęteras factum, veluti claues L ſunt, ex hoc ipſo tale nomen ſortitæ. Cęterum ad vſum idoneũ vnaquęq; harum partium aptiſſime ſic eſt cõparata. Neq; enim flexio ſiue totiꝰ ſiue partiũ fiat, ſi talia non ſint, pes inquam, ſpina, cubitus. Nam flexus introrſum vſum habet perquàm neceſſarium, vt & pedis & aliarũ partium conſimilis motio: vniuerſæ enim alicuius gratia ſic inſtitutæ fuere, vt & oſſa quæ in eiſdem viſunt. Sic quod in cubitu habeť focile, ad vertẽdum quo- M quouerſus cubitũ & manum facit: nam abſq; hoc ſupinã manũ mouere aut pronã non licebat: & nec pedes leuari aut flecti potuiſſent abſq; binis focilibꝰ, hũc motum efficientibus. Eodẽ modo aũt cæterę quoq; partes ſunt inſpiciendæ, velut colli motus, an ab vno oſſe ſit. Itẽ quæ comprehendunt cętera ac vinciunt, velut patella eſt genu impoſita. Et quamobrẽ alĩs quædam ex

hiſce

A hisce non adsint. Quę igitur motum perficiũt, vniuersa neruos adhærentes habent. & fortassis quæcunq; multam actionẽ obeunt, velut quæ in cubitu habentur & crure, manibusq; ac pedibus. Cętera quæ præter neruos ossib⁹ adhęrescere videnť, ligandi gratia adiecta sunt, nõ mot⁹. quod gen⁹ aliæ quoq; partes habent, quascunq; vinciri oportebat. Neq; enim in omnibus necesse id erat, aut parũ admodũ, quæcunq;, s. non operosas motiones faciunt, veluti spina est, B quæ solũmodo flectitur. Taliũ itaq; inter se nexus sanies est, & humor quidã mucosus. Cætera neruis quoq; vinciũtur, vt quæ in articulis sunt. De hisce oĩbus nulla inquisitionis ratio cõmodior institui queat, q̃ quæ nunc est proposita: quo sanè loco quę vere initia cuiusq; functiõis statui queant, & cuius gratia vnũquodq; ipsorũ sit, percq; diligenter inspicere cõuenit: velut vtrũ rectius in ossa referatur motus, C & num huius grã hęc sint: an in neruos, & quæ hisce proportione respondent partes aliæ quorundã aĩalium, vtpote in quib⁹ spũs motiuus primis ineit: qñ & venter mouet, & cor quoq;, quorũ neutrũ os habet, sed è neruis texunť ambo, & cordis substantia neruos habet. vsus itaq; horum nõ quidem oĩbus necessarius erat futurus, quæ aĩalia vocarẽtur, sed quæ motũ quoq; exercere possent. Est itaq; iter principia istud recipiendum, q̃ D animalibus omnibus, quæ motum erãt exercitura, ad hunc ipsum vsum aut neruus, aut quæ ñs proportione responderet, partem aliã natura adnexuit. Deinde ad motũ cuiq; peculiarẽ sua quoq; rursus instrã affinxit: velut pedestribus futuris pedes: & recte incedentibus binos: at per terram oĩno gradientibus plures, quibus scilicet materia terrestris magis & frigidior cõtigit. Quædam pedib⁹ omnino vt carerent, accidit: nã vi totius moliserant mouenda. Sic volucri- E bus quoq; alæ sunt adiectæ, & forma naturæ ipsorum idonea. Sed & inter hæc ipsa quoq; differentia habeatur, prout magis aut minus sunt volucres. Pedes vero his quoq; sunt additi, tum alimenti gratia, tum vt recte starent: excerpta vespertilione. nã huic soli his opus non erat, cũm ex aere alimẽtũ habeat, nec quiete indigeat. Atqui pedum vsus, nullus alius est. Ex aquatilibus animalibus sola, quę testata sunt F pedes habent, ob grauitatẽ scilicet eorũ. nã alioqui per loca volui & impelli propria vi nequibant. hæc itaq; cõia sunt illis. sed pro cuiusq; vsu idoneo singulis sua priuatim instructa fuere. Ad quæ oĩa animaduertendum, s. est, ita vt nihil ex hisce præterea tur, quod hæc inquisitio nõ tentet. Sic ea quoq; quæ obuia non sunt, sed inter cæteras cãs latent, velut, quamobrem multipeda

tardissima

G tardiſſima ſint, cùm tamen quadrupeda ſint celeriora bipedibus: an ne q̃ toto corpore ſuper terra gradiantur? aut quia natura frigidiore cum ſint, difficilius moueri queãt? aut ob aliã cãm.

De actione Caloris contra Nonnullos.

Cap. 5.

QVi affirmant non calorẽ eſſe qui in corporib⁹ animaliũ agat, & q̃ vna ſola latio ignis ſit aut facultas, ſecandi videlicet, non recte dicũt. Neq; enim in corporibus inanimatis oĩbus idem efficit, ſed alia H denſat, alia rarefacit, liquefacit alia, alia cogit. quare ĩ animatis quoq; idem effici exiſtimãdum eſt. Quę itaq; caloris vis ſit in fabrica operũ naturæ, cõparatione ad artẽ facta, inquiretur aptiſſime. Et in arte aliud efficit auri fabri ignis, q̃ fabri ærarij, aut q̃ loci ignis: vt nec ipſorũ quidem ignes idẽ efficiunt, & cæterorũ quoq; inter ſe artificũ. Proinde verius fortaſſe affirmabitur, q̃ & artes hoc vtantur tanquã inI ſtrumento, mollientes, liquefacientesq;, & arefacientes, ac non nullis quoq; modum ac proportionẽ addentes. & naturã quoq; idipſum facere, vnde rerũ inter ſe multiplices dĩriæ proficiſcant. Ineptum itaq; & ridiculũ prorſus fuerit, leui inſpectione eorũ quę foris apparent, iudicium de hiſce rebus ferre, priuſquã intrò penetraris, & in alto latẽtes cauſas attigeris. Siue igitur ſeparatio ſit, ſiue attenuatio, ſiue aliud quodcũq; ſint calefactio & ignitio, dĩriam certè ſortiẽtur opera, pro modo tali calore vtentium. Differentia tñ artis ad naturam eſt. nam illa, tanquã inſtrõ, calore vtitur: hæc, & vt inſtrõ, & vt materia. Qui. n. ab arte ad opus adhibeẽ ignis, ipſius operis parE nõ eſt, at qui in natura habetur calor, diffuſus per ipſum opus ẽ, atq; vnà cũ cęteris ſubſtantiam eius explet. & nulla in hoc difficultas eſt: ſed magis ĩ illo ẽ, quo pacto natura hoc inſtrm̃ ita regat, & affectiones quibuſq; re- I bus ſuas, ac modũ omnino reliquum inurat, vt planè cognoſcere ſcilicet, & rõne quadã vti videatur. Neq; enim abſq; ratiocinio & cognitione hæc peragi poſſe vidẽtur. neq; quopacto naturæ vis cognoſcẽdi tribui q̃at, ſatis apparet. Atqui in ignẽ ſolũ & naturã ſpirituum hoc artificium referri non poteſt: at vim quãpiam talem hiſce admixtã eſſe, omnẽ admirationẽ vincit. Eadem de anima quoq; admira- M tio ſubit, nã in ĩſdem conſiſtit. non igitur ineptè aut in idẽ referetur ſimplr, aut in partẽ quampiam eandem vis formatrix. Et cur mot⁹ perpetuò ſimilis actio ſit: nam & natura à qua fit, eadẽ eſt: & generatio itidem. At quæ differẽtia fuerit caloris cuiuſq;, ſiue vt organum is habetur, ſiue vt materia, ſiue amborum vicẽ præſtat. nam ignis differentiæ, iuxta id quod magis ac minus eſt, ſumũtur. Hæc autem ferè in

eo

A eo vt mixtus ſit aut immixtus, conſiſtit. nam hic purior erit, & proinde intenſior gradus: ille ad mixtione cõtrarij remiſſior. Eadem ratio in alijs quoq; ſimplicibus habetur. Siquidem enim alia ſint, os, & caro, quæ equi eſt & quæ bouis, aut ob id alia eſſe, quia è diuerſis conſtituta ſint, aut vſu ipſo differre eſt neceſſe. Si itaq; ſint diuerſæ inter partes ſimplices, quænam cuiuſq; earũ
B erunt differentiæ? Sin eædẽ ſint cum'ijs, quæ in alijs habentur. neceſſe eſt enim alterum è duobus hic eſſe, vt in cęteris quoq; rebus. Nam vini & mellis temperamentum per ſubiecta differre dicimus. vini autem ipſius ſi differentia, per rationem. Quare Empedocles ſimplr huiuſce
C diuerſitatis cauſam oſſis naturam aſſignat. Siquidẽ enim vniuerſa eandem mixtionis rationẽ ſortirentur, non differre inter ſe oportebat, equi, leonis, atq; hominis ptes. At nunc duritie mollitieq; tum inter ſeſe, tum à cęteris differunt. Sed & quæ in eodem animali habentur partes, tum denſitate, tum raritate, tũ D cęteris quoq; affectionibus pluſculum inter ſe differre videnť. Quapropter non eadem temperatio omniũ eſt. nam craſſities & tenuitas, magnitudo & exiguitas in quanto: durum autem & denſum, & quæ hiſce contraria ſunt, in quali mixtionis conſiſtunt. Cæterũ qui ita ſentiunt, exponãt oportet, quo pacto vis, E quæ artificio præeſt, alia ſit. etenim hanc auctiorem eſſe, aut omnino minorem ſic eueniet, & per ſeipſam, & per mixtionem: aut certè ab alio intendi, quemadmodum quæ elixantur aſſantur'ue, id quod uero fortaſſe propius ẽ. ſimul enim miſcet ac fingit natura. Porrò eadem quoq; de carne ratio eſt. nam & eędem propèmodum differentiæ ſunt. F Ita de vena & arteria ac cęteris. Eaq; propter alterum è duobus neceſſarium ſit, aut vt ratio horum iuxta mixtionẽ non ſit eadem, aut non è duritie & denſitate ab hiſce contrarijs paſſionibus rationes ducendas eſſe.

Libri de Spiritu finis.

ARISTOTELIS
DE XENOPHANE, ZENONE, ET GORGIA:

Ioanne Bernardo Feliciano interprete.

De Xenophane.

G AEternum esse inquit, quicquid est: siquidem fieri non potest, vt ex nihilo qppiã existat, Siue enim oĩa facta sint, siue non omnia, vtroqꝫ modo efficiet, vt ex nihilo fieri ipsa concedendũ sit. H Nam si oĩa fiant, nihil præexistere: si æterno alicui alia accedant, amplius & maius vnũ ipsum effectum iri asserit. Quod aũt amplius & maius fit, id ex nihilo ẽt proculdubio existere: quippe cũ neqꝫ in pauciore amplius, neqꝫ in minore esse maius possit. Qđ vero est ꝑternũ, infinitum esse, I cùm neqꝫ principiũ, vnde extiterit, habeat, neqꝫ finẽ, in quẽ fieri aliqñ desierit. at infinitum esse vnũ, si enim sint duo, aut plura, fines ea eẽ inter se, ac sese mutuo terminare, sed vnum simile sibi vndequaqꝫ esse: eo ꝙ si dissimilia plura essent, non iã esset vnũ, sed multa. Vnum aũt ipsum, cũ æternũ sit, & immensum, & sibi vndequaqꝫ simile, immobile ẽt esse. non enim moueri posse, nisi K excesserit. Quod aũt excedit, necesse esse, vt vel in plenũ, vel in vacuũ excedat. Quorũ alterũ, hoc est plenum, admittere nullo modo possit: alterũ, quod est vacuũ, nihil sit. Sed si res ita se habeat, doloris quoqꝫ, & ægritudinis, & morbi expers eẽ, atqꝫ eiusmodi, vt neqꝫ situ trãsponi, neqꝫ forma diuersificari, neque alteri L possit cõmisceri. Eo ꝙ ex oĩbus his, vt & vnũ multa fiat, & qđ non est, procreetur, & quod est, intereat, necessario efficiaĩ, quæ sanè fieri nullo pacto queãt. Nã si commixtũ fuisse vnũ ex pluribus dicatur, sintꝫ multæ res, quæ in se mutuo moueantur: vt mixtio vel tanquam in vno plurium compositio, vel recessione M quasi mixtorũ superadditio sit, efficeretur, vt illo modo, eorum quæ à sese mutuo separarentur, mixta essent: hoc, si supadditio esset, in auersione, singula, quæ sub se mutuo posita ex mixtis sunt, detractis primis manifesta rentur. quorũ neutrum euenit. hoc aũt modo etiã multa essent,

nec

Digitized by Google

A nec nobis tantūmodo esse viderentur. Quocirca quia res eē ita nequit, neq; fieri potest, vt multa sint, ea quę sunt, sed non recte esse ea videantur: quandoquidē multa etiā alia sensu omni apparent: rationē, neq; eadem gigni, neq; id quod est, multa, sed ęternum, & infinitum, & sibi vndequaq; sisse eē cōuincere affirmat.

Nunquid igitur primum nō omni sumpta opinione, neq; oī quod apparet, incipiendum est, sed semper eo quod maxime est
B firmum ac stabile. Quare si oīa, quæ in opinionē veniunt, & apparent, non recte existimantur, nihil fortasse conuenit, vt huic ēt opinioni & dogmati acquiescamus, quod nihil ex nihilo fieri statuit: quippe cū vna ēt quędam ex nō rectis hęc opinio sit, quā ex sentiēdo quodam modo cū in multis essemus, existimauimus. Sin aūt non omnia falsa sunt, quæ nobis apparēt, sed aliqua etiā horum rectæ existimationes habentur, vel ex demon-
C stratione, quæ maxime rectæ eē videanē, sumi debent, quas idētidem certiores esse necesse est, vel quæ ex illarū rationibus demonstrandæ sunt. Si enim sint duæ inter se cōtrarię opiniones. Quemadmodum, si multa facta fuisse dicat quispiā, necesse esse, vt ex ñs quæ non sunt, ea extiterint: si vero id esse non potest, ea quæ sunt, multa minime esse: efficeretur enim vt ens quodcūq; est, infinitū esset: atq; iccirco, ēt vnum: ex vtrisq; his sanè ratio D concluſa si simili modo probabilis est, nihilo magis vnū esse, q̄ multa demonstat. At si altera stabilior ā ac certior, quæ ex ea collecta fuerint, magis fuisse demōstrata censendū est: quę quidem si in eum incidant, qui vtraq; has opiniones habuerit, licet ea quæ sunt, adhuc moueātur, probabilior tñ hæc est, citiusq; hāc, q̄ illam opinionē oēs admittēt. Quare etiā si eueniat, vt contrariæ sint enuntiationes, & impossibile esse, vt & factū sit quicpiā E ex eo quod nō est, & non multæ res sint, à se mutuo hæc conuincantur, quid magis ita rem se habere assereret quispiam? Neque enim vbi demonstrauit, rectam esse opinionē, à qua incipit, neq; magis certam, q̄ de qua demonstrat, sumendo disseruit. Magis siquidē sumitur, verisimile esse, vt ex eo qđ non est, aliquid fiat, q̄ non multa sint ea quæ sunt. Nam de ipsis his admodū dī, & fieri ea quæ non sunt, & nō multa facta fuisse ex ijs quæ nō sunt, F atq; hęc nō è vulgo quilibet, sed exñs nonnulli asseruerunt, qui sapientes etiam habiti sunt. Iam vero Hesiodus,

Primū ante omne aliud, inquit, ‟
Chaos extitit, inde patenti. ‟
Pectore cunctorum sedes firmis- ‟
sima tellus. ‟
Atq; amor, is cunctis specie im- ‟
mortalibus anteit. ‟

Ex quibus alia, ait, genita fuisse, ipsa aūt hæc ex nihilo. Multi prę-

terea

G terea alīa, eſſe nihil, ſed fieri oīa
aſſerunt ex īīs, quæ non ſunt, oīa
quæ fiunt, exiſtere affirmantes.
Vt nonnullis videri, etiā ex īīs,
quæ non ſunt, gigni omnia quæ
fiunt, perſpicuum iā ſit. At vero
fieri ne poſſint, nec ne ea quæ di
cit, omittendum vī, ſed illud cō
ſyderandum, vtrū ex īīs, quæ ſu
mit, id conficiatur, an nihil ve-
tet, quo minus alio modo ſeſe ha
bere res queat. Illud ſanè eſt, qđ
primum ſumit, fieri ex eo quod
nō eſt, nihil poſſe. Nunquid igit
H oīa eſſe ingenita neceſſe eſt? An
nihil prohibet, quin alia ex alīs
exiſtant, atq; id in infinitū pro-
grediatur? An etiā reflexio in or
bem fit, vt alterū ex altero pro-
creetur, dū ſemper ita aliquid ē,
& infinities ex ſeſe mutuo ſingu
la gignuntur. Nihil profecto ob
ſtat, quin oīa genita ſint, etiā ſi
nihil ex eo quod non eſt, fieri cō
cedatur: nullūq; ex nominibus,
quæ vnū conſequuntur, prohi-
bet, quin infinita etiam ea, quæ
ſunt, apud ipſum appellemus.
I propterea q; ille quoq; infinito
attribuit, vt omnia & ſit, & di-
catur. Nihil itē vetat etiā, ſi infi-
nita nō ſint, quo minus in orbē
generatio eorū circūuoluatur.
Adde q, ſi oīa gignuntur, & eſt
nihil, vt nonnulli dicūt, quo pa-
cto vnū æternum erit? Nam de
vno quodam q ſit, quaſi ſit, &
cōcedatur, ita diſputat. Si enim
inquit, genitū non eſt, ſint æter-
na, quali eſſentia rebus ineſſe ne
ceſſe ſit. Præterea, etiā ſi q̄ maxi
me fieri nequeat, vt quod non K
eſt, factū ſit, aut quod eſt, interie
rit, quid impedit tū, quia alia ge
nita ſint, alia æterna, quēadmo-
dum ēt Empedocles inquit. Nā »
cū omnia etiam ille eadem con-
ceſſerit, & quicquā eſſe impoſſi
bile ex non ente creari,
Quodq; eſt diſrumpi, & conſu- »
mitur interiturum,
Semper enim ſtabit nixū, quo- »
cunq; feratur:
Ex īīs tū quæ ſunt, quędam ęter
na eſſe inquit, ignē, aquam, ter-
ram, & aerē, reliqua ex his & ge
nita eē, & gigni. Nulla enim alia L
īīs quæ ſunt, vt exiſtimat, gene- »
ratio ē, mixtio ſed tantū, & mix »
torum abſtractio, cuius vis hęc,
natura à mortalib⁹ appellatur.
Generationē aūt æternis non in
eſſe, neq; ea generari dicit, eo q
ipſe id prorſus ſit. Vnde inqt,
Qui fit enim vniuerſo eſsētia, »
& vnde profecta eſt? Sed, dum
ignis & cętera miſcentur, & cō-
ponuntur, multa hæc generari,
dū ſegregantur & abſtrahūtur,
corrūpi aſſerit. Verūtamen mix
tione & ſegregatione multa ē, M
natura autē quatuor abſq; cau-
ſis, vel vnū: vel ſi etiā infinita ſta
tim extiterint hęc, ex quibus cō
poſitis gignūtur, ſegregatis cor-
rumpuntur cætera. Quēadmo-
dum Anaxagorā quoq; affirma
re nōnulli dicunt, ex īīs quę ſem
per eſſent, & īfinitis generari ea
quæ fierent. Quòd ſi ita eſſet, ne
quaquam æterna oīa eſſent con
cedenda, ſed nonnulla etiā quæ

& gigne-

A & gignerentur, & genita ex ñs, quæ ſunt, fuiſſent, necnon ſubſtantias quaſdam alias corrūperentur. Accedit, ꝙ nihil vetat, quin vna quædam ſubſtãtia & forma vniuerſum ſit, ſicut & Anaximander, & Anaximenes inquiũt, alter aquã eẽ vniuerſum, Anaximenes aerẽ aſſerẽs, & qui cũq; alĩ ita vniuerſum eſſe vnũ cenſuerunt. Id.n. & figuris, & multitudinibus, & paucitatib⁹, & dum rarum & denſum euadit, multa & infinita ea quæ & B ſint, & gignant, efficit. Cum vero Democritus quoq; aquã, & aerẽ, & vnũquodq;, qđ ex multis his eſt, fluxione differre aſſerat, quid prohibet ẽt ita multa & oriri & interire, dum vnũ ex ente in ens antedictis dr̃ñs ſemper mutat, & nihilo tñ aut amplius, aut minus totũ ipm effici tur? Quid itẽ vetat, quin ĩterdũ ex alĩs corpora & gignãtur, & è contrario corrũpantur? Si aũt ẽt hæc quiſpiã conceſſerit, ſitq; aliquid ĩgenitũ, quid magis id C infinitum eſſe demr̃atur? infinitũ.n. eſſe, inquit, ſi ſit quidẽ aliquid, ſed genitũ tñ minime fuerit: quippe cũ & gñationis principiũ, & finis, termini eius ſint. At.n. quid obſtat, id quod ingenitum eſt, ex antedictis finẽ habere? Nam ſi genitũ eſt quippiã id habere principiũ illud cẽſet, vñ ea ꝙ gignuntur, exiſtũt. Sed quid vetat quæſo, quin ẽt ſi genitũ non fuerit quicq;, prĩcipiũ nõ ex quo genitũ ſit, ſed alterũ habeat? ſintq; ad ſeſe mutuo ter D minãtia ea, ꝙ ꝛterna ſunt? Quid præterea impedit, quo min⁹ totũ ingenitũ ſit, & infinitũ, ea vero ꝙ in ipſo gignuntur, ſint terminata, cũ & principiũ gñationis, & finẽ habeant? Porrò ẽt, ſicut Parmenides inquit, nihil, prohibet vniuerſum eſſe vnũ & ingenitũ, & tñ eſſe terminatum, Orbiculare, ut ait, globoſæ perſimile vndiq; moli,

A cuius medio ſpatia in quaſcũque ſerantur

Partes æqua, vt nec maius, nec E firmius vllum. Cũ.n. habeat mediũ & extrema, finẽ hẽt, quãuis ingenitum ſit. nã ẽt ſi vt ipſe inquit, vnũ ſit, atq; id corpus alias tñ ſui ꝛtes hẽt, ꝙ ſimiles inter ſe ſint. Simile.n. ita vt dicit vniuerſum eſſe nõ alteri alicui, quod terminatũ eſſe arguit. Nã ſi infinitũ eſt ſimile, & ſimile alteri eſt ſimile, duo igitur, uel plura entia ſunt, nõ vnũ, neq; infinitũ. Sed fortaſſe ſimile ſibi eſſe ſimile dicit, ipſumq;, inquit, ſimile eſſe vniuerſum, eo ꝙ ſimili F bus partibus conſtet, cũ ſit vel aqua vniuerſum, vel terra, vel quippiã aliud hmõi. Cõſtat.n. hunc cẽſere vnũ eſſe vnũquodque, quod duplicibus partibus conſtet, & corpus ſit, quod ſanẽ infinitum minime eſt. Nam vniuerſum ipm eſt infinitũ. Quare hæc licet ingenita ſint, ad ſeſe mutuo terminant. Ad hæc, ſi ꝛternum & ĩfinitũ ſit, quo pacto eſſe vnum corpus poteſt? nam

G si sit dissimilium partium, erũt multa. & ipse quoque ita existimat. sin autem tota aqua, vel tota terra, vel quodlibet aliud vnum id sit, multas proculdubio partes habebit: quemadmodũ Zeno etiam ens esse conatur demõstrare id, quod ita vnum est. erunt igitur etiam plures eius partes paucioribus, & minoribus, & diuersæ prorsus, si ita nullo neq; accedente, neq; recedente corpore, alterabile sit. At si neq; corpus sit, neq; latitudi-
H ne neq; longitudine vlla præditum, quo modo esse infinitum potest? Quid obstat, quin multa, & numerabilia huiusmodi sint? Quid prohibet etiã, quin licet plura vno esse dicantur, infinita tamen magnitudine sint? Sicut Xenophanes quoq; ipse infinitam esse terræ profunditatẽ, & aeris asserit. Id quod etiã Empedocles declarat, cum quosdã reprehendens, qui ea nullo modo esse posse dicebant, cum tñ res ita esse videretur,

I Quandoquidem, inquit, est infinito terra ipsa profundo,
Necnon amplaq;, & immensa spatia ætheris alti,
Vaniloquo qui hominum multorum effunditur ore,
Naturam vniuersi ipsius cõspicientum.

Nihil absurdi insuper est, si cũ vnum sit, non vsquequaq; simile fuerit. Si enim sit aqua vniuersum, vel ignis, vel quodcunque aliud tale, nihil vetat, quin plura, quàm vnum ens esse dica K
mus. Quandoquidem vnumquodq; non prorsus simile sibi ipsi est, cum partim rarum, partim densum sit, etiam si in raro vacuum non insit. Nihil tamen obstat, quin in raro separatim aliquibus in partibus secretum vacuum insit. Quare, si totum partim densum, partim rarum sit, & simili modo plenum vniuersum, rara pars minus plena erat, quàm quę densa est. Quòd si etiam ingenitũ sit, ac propterea esse quoq; infinitum concedatur, vt neq; aliud, atq; aliud esse infinitum possit, neq; ita cõtinuo vnum erit appellandum. Quo pacto enim infinitum totum, vel vacuum non totum esse vnum potest? At vero immobile etiam esse inquit, siquidem vacuum nõ est. omnia enim dũ mutant locum, mouentur. Sed primum hoc non omnibus probatur, sed esse vacuum quoddã aiunt, quod tamen corpus non sit. Quemadmodum Hesiodus quoq; in generatione, primum M
ante omne aliud chaos inquit, extitisse: quod quasi sedes quædam entibus substerneretur. Tale quid etiam vacuũ quasi vas quoddam ac receptaculũ, quod medium intercedat, requirim⁹. Deinde etiam si vacuum nullum sit, neque ita quippiam fortasse non moueretur. Nam Anaxagoras quoque cum hoc ante ipsum tractarit, & non solum satis sibi esset id pronuntiasse, va-

A vacuum non esse, moueri tamẽ ea quæ sunt, inquit, etiam si vacuum non sit. Simili modo etiã Empedocles moueri quidẽ semper, inquit, ea, quæ simul tempus in omne mouentur assidue, nihil esse in vniuerso vacuũ affirmans, vnde superueniens fuerit quicquam: sed cum in vnam formam concreuerit, vnum vt iam sit, quicquam neque quod vacuũ, neq; quod supereffluat, vllum esse inquit. Quid.n. prohibet, quin in se se mutuo ferantur, & deuoluantur omnia, dum B hoc in aliud, atq; aliud in aliud, atque ita deinceps semper transmutatur, quoad, ad primum vltimum redierit? Quin etiam forma rei, licet in eodem loco pmaneat, mutationem vel alterationem, cum alĩ, tum ipse ille asserit: vt ex ĩs etiam, quæ ab ipso dicuntur, nihil obstet, quo minus res, dum ex albo nigrũ, vel ex amaro dulce fit, moueantur. Nam siue non esse vacuum concedamus, siue plenum admitte- C re nihil posse, id nulli impedimẽto est, quin alteratio efficiat. Quamobrem, neq; omnia æterna, neq; vnum, neque infinitum esse necesse est. Sed neq; infinita multa, neque vnum simile, neque immobile siue vnum sit, siue multa quædam. His autem ita constitutis, nihil ex ĩs, quæ ab illo dicta sunt, & transponi, & alterari res vetat, cum etsi vnum sit vniuersum, motio existat, dum & multitudine, & paucitate differt, & alteratur, D nulla re alia accedente. nam si modo quicquam id est, quod accedit, corpus non est: & si multa sint, dum ea inter se simul & commiscentur, & secernuntur. Mixtionem enim neque super additionem eiusmodi esse, neque compositionem, qualem inquit, verisimile est: vt vel statim separata inter se sint, vel in auersione duni alia alĩs superoccurrunt, a se se mutuo seorsum ferantur: sed ea, E quæ mixta sunt, ita esse composita, vt quælibet pars, cum qualibet confusa ita sit, vt non composita, sed mixta esse videantur, neque deprehendi, qualesnam partes eorum sint, possit. Quia enim non est corpus aliquod, quod minimum sit, vnaquæque pars, simili modo ac totum, commixta est.

De Zenone.

F Ieri non posse inquit, vt siquid est, id factum fuerit, hoc de Deo asserens: quippe cum necesse sit, vt quod factum fuerit, id vel ex similibus, vel ex dissimilibus extiterit. quorum fieri neutrũ queat. Neq; enim simili magis conuenire, vt a simili procreetur, quàm similem procreet: eo q; æqualibus vel similibus omnia eadem erga se se mutuo insint, neq; dissimile ex dissimili

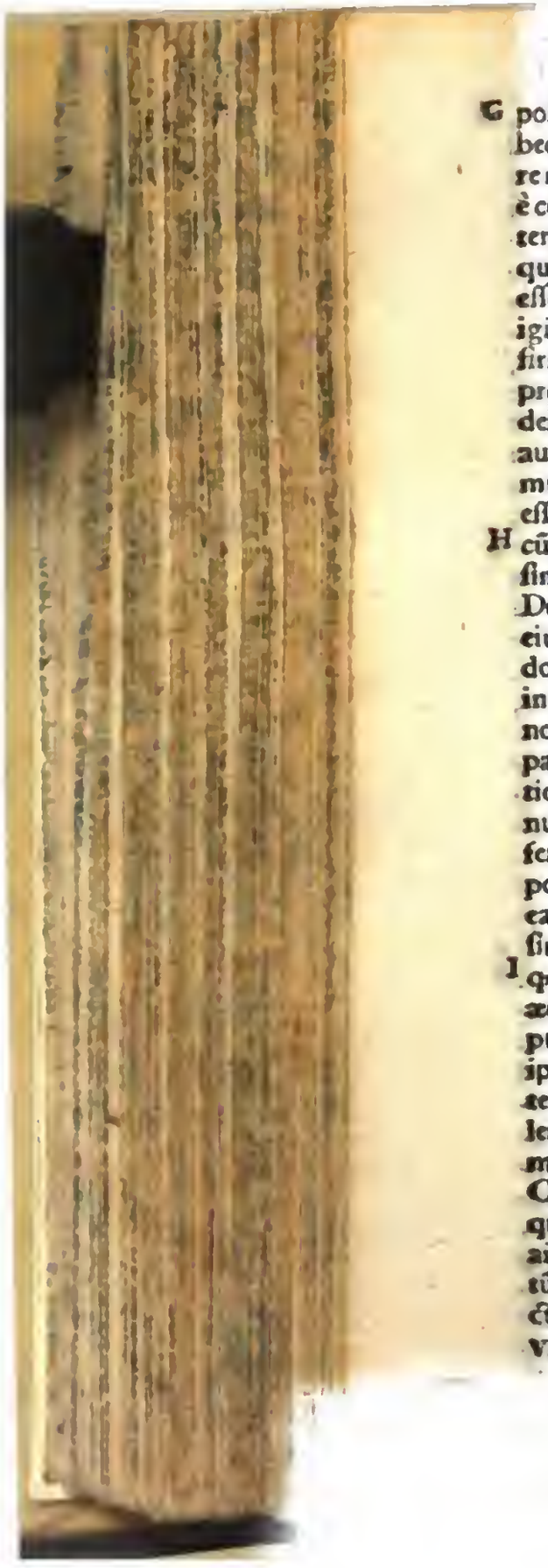

G posse existere. Nam siue ex imbecilliori robusti⁹, aut ex minore mai⁹ aut ex peiore meli⁹, siue è contrario præstantiora ex deterioribus fierent, ex non ente quippiam efficeretur: id quod esse nullo pacto potest. Aeternũ igitur hac de causa esse Deũ affirmat. Si aũt Deus est id, quod prẽstantissimũ oĩum est, vnum debere esse ipm ĩquit. nã si duo, aut plures ẽt essent, præstantissimum & optimum oĩum ipsum esse nullo modo liceret: quippe H cũ vnusquisq; ex multis Deus similis, atq; iccirco talis foret. Deum enim & Dei potentiam eiusmodi esse, vt præsideat & dominetur, non subñciatur, vt in eo q̃ non est p̃stantior, Deus non sit. Si igitur plures cũ sint, partim sint sese mutuo præstantiores, partim inferiores, Deos nullo modo fore. cùm Deus inferior esse, & subñci natura non possit. Si sint æquales, non fore ea natura Deum, vt præstantissimum omnium sit. propterea I q̃ æquale neq; melius, neq; pei⁹ æquali sit, necesse est. Quapropter si est, & talis est Deus, vnũ ipsum solum esse. neq; enim aliter omnia posset, quæcunq; vellet: quippe cum si essent plures, minime ipse esse solus posset. Cum vero vnus sit, similẽ quoque ipsum sibi vndequaq; esse ait, quantum ad visum, & auditũ, reliquosq; omnes sensus spectat. alioqui enim efficeretur, vt non præsiderent, & dominarent, sed sibi mutuo Dei partes subñcerentur. id quod fieri nullo pacto potest. si autem vndequaq; sit similis, globosum quoque esse. non enim partim esse, partim non esse, sed vndequaq; esse huiusmodi debere asserit. Cum itaq; sit æternus, & vnus, & globosus, neq; infinitum, neque finitum esse ipsum censet. Eo q̃ infinitum non ens sit: q̃d neque medium, neque prĩcipiũ neq; finem, neq; aliam quãpiã partem habeat: cuiusmodi infinitum esse inquit. ens autem tale esse, quale est non ens, procul dubio non posse. si plura sanè sint, ea sese mutuo terminare. Sed vnum neq; non enti, neque multis simile esse debere. vnum enim nihil habet, ad quod terminari queat. Id prẽterea, quod huiusmodi est vnum, quẽ Deũ esse affirmat, neq; moueri, neq; immobile esse ĩquit. quippe cũ immobile illud sit, quod non est: nam neq; aliud in ipsum, neque ipsum pertransire in aliud potest: moueantur autem ea, q̃ M pluravno sunt: alterum enim in alterum moueatur, necesse est. Quòd si id quod non est, ne moueri quidem potest: cum id q̃d non est, nusquam sit: quæ vero in sese mutuo transmutantur, plura vno sunt: propterea sane effici ait, vt duo, vel quæ plura vno sunt, moueantur, quiescat autem nihil, quod ĩmobile est: vnum vero neq; quiescat, neq; moueatur: cum neq; ei quod nõ

est,

Digitized by Google

A est,neq; multis simile sit.In omnibus autem ita sese habere Deum inquit,vt æternus,& vnus, & similis, & globosus cum sit, neq; infinitum esse, neque finitum,neq; quiescere,neq; moueri ipsum asserat. Ac primum quidem etiam iste non secus ac Melissus, sumit, id quod fit, ex eo quod est,gigni. At enī quid obstat quin neq; ex simili, neq; ex dissimili id quod fit, sed ex non ente existat? Adde q; nihilo magis efficietur, vt Deus sit in-
B genitus,quàm vt reliqua etiam omnia: quandoquidem omnia ex simili vel dissimili constiterūt:quod fieri non potest.Quare vel nihil erit præter Deū, vel reliqua etiam omnia erunt æterna. Præterea præstantissimum esse Deum sumit,potentissimū, atq; optimum ita appellans. Id autem ex lege minime videtur. sed in multis præstantiores sese mutuo esse Dij dicuntur.non igitur ex eo quod videtur, hanc de Deo consensionem sumpsit.
C Accedit q; Deum esse præstantissimum non eo sensu dicitur, vt erga aliud quippiam huiusmodi sit Dei natura, sed quantum tantummodo ad suam ipsius affectionem attinet.nā si ad alterum spectemus,quid prohiberet,Deum nō sua ipsius æquitate & fortitudine,sed ex aliorū imbecillitate excellere? At Deū ita esse præstantissimum intelligit nemo: sed quia ipse q; optime fieri potest, affectus est: nihilq; ei,quo minus bene & recte D sese habeat,deest.quippe cum ita sese habēti simul illud etiam eueniat,necesse sit. Ita vero esse affectos, etiam si plures ipsi sint nihil vetat: vt omnes quàm optime fieri potest,affecti, & præstantissimi erga alios, non erga se sint.nam sunt procul dubio etiam alia. Cum enim præstantissimum Deum esse dicat,id aliquorum esse necesse est.at vero vnum vndequaq; videre & audire nihil conuenit.neq; enim si
E non etiam hac parte videt, minus videt, sed ea parte non videt.Sed fortasse cum inquit,vndequaque ipsum sentire,id sibi vult,vt ipsum optime ita affectum esse significet,si similis vndequaq; sit.At si sit talis,cur globosus potius, quàm aliqua alia forma esse præditus debet,quia vndequaq; audit, & vndequaque dominatur? Quemadmodum enim cum cerussam vndequaq; esse albam dicimus,nihil
F aliud significare,quàm in omnibus eius partibus albedinem esse insitam volumus: quid impedimēto est, quo minus ita quoque illic vndequaq; videre, & audire,& dominari dicatur, vt quamcunq; eius partem quispiam sumpserit,eam hoc modo esse affectam intelligamus? Sicut igitur neq; cerussam, ita neque Deum hac de causa globosum esse necesse est. Porrò neq; infinitum,neq; finitum esse,corpus cum sit, magnitudinemq;

G habeat,qui fieri poteſt? Præſertim cum infinitum id ſit, quod finis capax finem non habeat. finis autem & terminus in magnitudine,& multitudine,& in omni demum quantitate ineſt. Quocirca,quod finem non habet, magnitudo cum ſit,infinitum eſt. Adde,quòd cùm ſit globoſus, finem quoque habeat neceſſe eſt. extrema enim habet,ſi quidem habet medium, a quo plurimum abeſt. habet autem medium, cum globoſum ſit. a
H medio vera extrema ignis circumeunt. extremum enim corpus,an fines habere,nihil refert. Neq; præterea ſi non ens eſt infinitum,iccirco ens infinitum nõ erit. Quid enim obſtat,quin nõ nulla ſint,quę eadem tam de ente, quàm de non ente dici queant? Nemo ſiquidem eſt,qui nõ ens nunc ſentiat. ſed ens quoque non ſentire nunc quiſpiam poteſt. Quæ vtraq; & dici,& cõ ſyderari ſane poſſunt. Non album item non ens eſt: nunquid
I igitur propterea oĩa quæ ſunt, eſſe alba dicendum erit,ne quippiam idem de ente,& de non ente ſignificemus? an nihil impediet, quin ex ĩs etiam, quæ ſunt aliquid album non ſit. omitto quòd ita alteram quoq; negationem admitteret infinitum, niſi id quod antea dictum eſt,magis ex eo quod habet, vel nõ habet, vnumquodq; eſſe eſt exiſtimãdum. Quare etiam ens vel infinitum erit, vel finem habebit. Fortaſſe etiam non entĩ K
infinitatem attribuere abſurdum eſt. non enim vnumquodque quod finem non habet, infinitum dicimus. ſicut neq; inæquale,id quod non eſt. Accedit quòd Deus vnus cum ſit,finem quantum ad alium Deum ſpectat, non habet. ſi vero vnum tãtum eſt Deus, vnum etiam tantum partes ipſius Dei erunt. Nã illud quoq; abſurdum eſt,ſi ĩs, quæ multa ſunt, accidit,ut ad ſe ſe mutuo ſint finita,ac terminata,propterea ſequi, vt vnum fi- L
nem non habeat. multa ſiquidẽ ſunt,quæ & multis,& vni eadẽ inſint: nam etiam eſſe ipſum cõmune vtriſq; eſt. Abſurdum itaque fortaſſe eſſet, ſi propterea non eſſe Deũ aſſereremus, quia multa ſunt, ne in hoc ſimilis eſſe ipſis videretur. Ad hæc quid prohibet, Deum, etiam ſi vnus ſit,finitum eſſe,& fines habere? quemadmodum etiam Parmenides vnum eſſe ipſum, inquit:

Orbiculare globoſæ perquam M
ſimile vndiq; moli,

A cuius medio ſpatia in quaſcũque ferantur.

Partes æqua. Terminũ.n.& finem alcuius quidem eſſe neceſſe eſt, non tñ ad aliquid. Nõ enĩ neceſſe eſt, vt quod habet finẽ, ad aliquid aliud finem habeat. tanquam finitum ad id referatur, quod deinceps ſubſequitur infinitum. Sed finitum eſſe, nihil aliud eſt, quàm extrema habere

A bere. quod autem extrema habet, vt ad aliquid ea habeat, neceſſe non eſt. aliquibus enim nō accidit, vt finita ad ſeſe mutuo ſint. Præterea quod inquit de eo, quod immobile eſt, & mouetur, ſimili modo vt ſuperiora, abſurdū fortaſſe eſt. neq; idem eſſe non moueri & immobile eſſe, exiſtimare quiſpiam poſſet: ſed non moueri eſſe negationē, quemadmodum etiam non æquale, quod de non ente etiam verum eſt. immobile vero de eo
B iam dici, quod quodam modo ſeſe habet, non ſecus ac inæquale. ſicut etiam quieſcere, cui moueri contrarium eſt. nam negationes, quę a primo exiſtunt, de contrarijs etiam ferè dicuntur. Non moueri igitur de non ente etiam verum eſt, quieſcere autē non enti non ineſt. Simili modo autem neq; immobile eſſe idem ſignificat. At iſte immobile eſſe pro quieſcere ſumit. & id quod non eſt, quieſcere inquit, quia tranſitionem non habet. Sed ſi-
C cut ſuperius etiam diximus, abſurdum fortaſſe eſt, ſi, quia aliquid non enti attribuimus, id de ente non eſſe verum dixerimus, præſertim ſi negatio fuerit, cuiuſmodi eſt non moueri, & non tranſire. Multa enim, ſicut etiam dictum eſt, de entib⁹ ſimili modo dicuntur. alioqui verum non eſſet, ſi multa eſſe non vnum diceremus, eo, q̄ nō ens quoq; non vnum eſt. In quibuſdam vero contraria videnť conuenire, cum ex negationib⁹ D minime loquimur. Neceſſe ſiquidem eſt, æquale vel inæquale eſſe, quicquid multitudine & magnitudine conſtat: par item, vel impar, ſi numerus ſit, eodē modo moueri vel quieſcere, ſi ſit corpus. Præterea, ſi etiam ea de cauſa non mouetur Deus, & vnum, quia ea quæ multa ſunt, mouentur, dum in ſeſe mutuo tranſeunt, quid vetat, quo minus Deus quoque in aliud moueatur? Si autem ipſe non mouetur, quid vetat, partes ipſius E omnia ambiētis Dei in ſeſe mutuo moueri? quippe cum vnū, quod Zeno inquit, multa natura eſſe videatur. Corpus enim Deum eſſe ſtatuit, ſiue vniuerſum hoc, ſiue quodcunq; aliud ita appellet. Nam ſi eſſet incorporeus Deus, globoſus eſſe quiposſet? Ita quidē ſanè, cum nuſquam eſſet, neque etiam moueretur, neque quieſceret. At cum ſit corpus, quin moueatur, ſicut dictum eſt, nihil prohibet.

De Gorgia. F

NOn eſſe quippiam inqt. & ſi ſit, cognoſci non poſſe. & ſi cognoſci poſſit, eſſe tñ eiuſmodi, vt nequeat manifeſtari. Præterea ſe nequaquā q̄ ab alijs fuerit dicta, cōpoſuiſſe, q̄ de reb⁹ diſputantes contraria, vt videntur inter ſe ſibi ipſi pronuntiant: dū alij vnū & nō multa, alij è cōtrario multa & nō vnū quidam ingenita, nō nulli genita eſſe omnia demon-

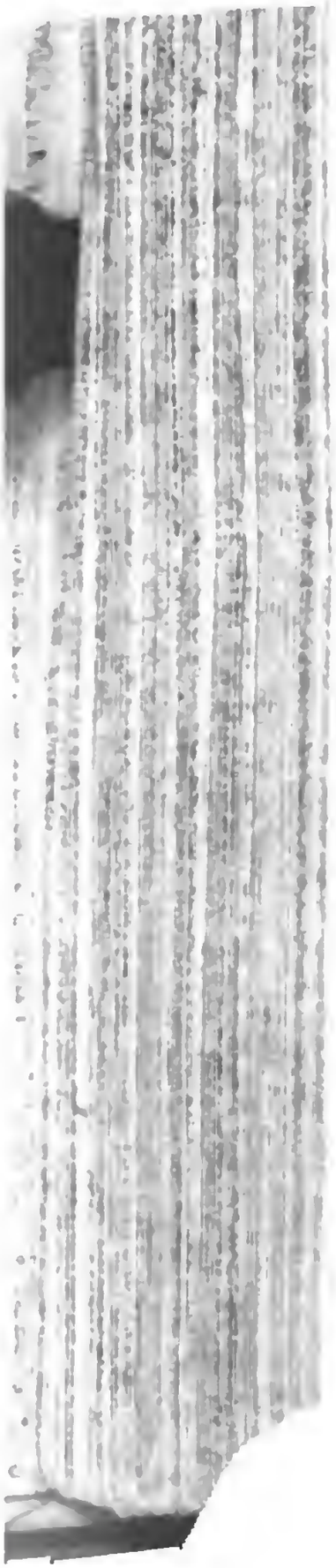

G ſtrant. Ipſe enim aduerſus vtroſq; ratiocinatur in hunc modum. Neceſſe, inquit, eſt, vt ſi quid ſit neque vnũ, neque multa, neq; ingenita, neq; genita, id nihil ſit. Nam ſi quicquam horum non ſit, altera his oppoſita proculdubio erunt: hoc eſt, neq; vnum, neq; multa, neq; ingenita, neq; genita non erunt. Atque hæc partim vt Meliſſus, partim vt Zeno aggreditur demonſtrare, poſt primam propriam ſuã demonſtrationem, in qua neq; H eſſe, neq; non eſſe quippiam inquit. Si enim non eſſe eſt non eſſe, non ens nihilo minus erit, q̃ ens: quippe cum non ens ſit nõ ens, & ens ſit ens. Quare nihilo magis eſt res eſſe, quàm non eſſe. at ſi ſimili modo, inquit, ſicut non eſſe, eſt eſſe, oppoſitum nõ erit. Nam, ſi non eſſe eſt eſſe, vel non eſſe conuenit. Quare nequaquam ita, inquit, quippiam erit, niſi eſſe & non eſſe idem ſit. eſt autem idem, atque ita nihil I quicquam eſt. Nam non ens nõ eſt, & ens etiam, quandoquidẽ idem eſt quod non ens. atque hæc quidem ipſa ratio illius eſt. Sed ex ñs, quæ dicit, nullo modo efficitur, vt nihil ſit. Cum enim inquit, ſi non ens eſt, non ens & ens eſt ens, ſimili modo & non ens, & ens eſt, perinde ac ſi, eſt, abſolute ac ſimpliciter ſumatur: id neq; apparet, neq; neceſſe eſt. Sed ſicut de duobus ente & non ente alterum eſſe, alterum non eſſe dicitur, quapropter non ens eſſe, verum nõ eſt. K Quia igitur non eſt, non ſequitur, vt neque eſſe, neq; non eſſe vtrunq;, neque alterum non ſit. At nihil erit, inquit, ſi non eſſe & eſſe ſimiliter ſunt. quandoquidem erit aliquid etiam non eſſe. Sed nemo eſt, qui non eſſe, eſſe prorſus dicat. Nam, ſi non ens eſt non ens, non propterea efficitur, vt ſimili modo vt ens, non ens ſit: quippe cum illud ſit non ens, ens autem ſit. adde q̃, ſi etiam abſolute ac ſimpliciter verum eſſet, cum dicimus non L ens eſſe, mirum quidem profecto id videretur: ſed ſi tamen ita eſſet, vtrum ex eo magis eueniret, vt omnia eſſent, quàm non eſſent? Ita enim cõtrarium proculdubio efficeretur. Si enim & non ens eſt, & ens eſt, oĩa ſunt: cum & ea quæ ſunt, & ea quæ non ſunt, ſimili modo ſint. Non enim eſt neceſſe, ſi non ens eſt, vt etiam ens non ſit. Verumtamen ſi ita etiam quiſpiam conceſſerit, vt & non ens ſit, & ens non ſit, nihilo minus omnia eſ- M ſent, eo quòd ea quæ non ſunt, ex illius ratione proculdubio eſſent. Præterea, ſi idem etiam ſit & eſſe & non eſſe, neque ita magis vt non ſit, quàm vt ſit, conficietur. Nam quemadmodum ille inquit, ſi non ens, & ens idem eſt, non ens autem non eſt, etiã ens non erit. quamobrem nihil erit: ita quoque vice verſa dicere omnia eſſe nos poſſumus. ſi enim non ens eſt, & ens eſt, omnia

A nia erunt.Post hanc rationē sub iungit:si sit aliquid, est vel ingenitum, vel genitum esse. si vero sit ingenitum, infinitum id fore ex Melissi enuntiatis sumit. Infinitum autem nullo modo esse, cum neq; in se sit, neq; in alio: duo enim ita, vel plura esset:ipsum vnum quod est, & illud in quo esset. nūquam autem cum sit,neq; esse prorsus,ex Zenonis ratione de sede asserit . Hac de causa igitur ingenitum non esse affirmat.quinetiam neq; genitum: eo quod nihil neque ex eo B quod est,neque ex eo quod non est,gigni queat.Si enim ens, inquit, transmutetur, nequaquā ens amplius erit, sicut si nō ens gigneretur,non ens amplius nō esset.Sed neque ex non ente genitum est, si enim non ens non est, genitum nihil ex nihilo esset.Sin autem est non ens, quia neque ex ente quicquam gignitur,iccirco neque ex non ente. Quocirca si necesse est vt si quicquam est,id vel ingenitum sit, C vel genitum:hæc autem fieri nequeunt:vt quicquam sit,fieri etiam nullo modo potest. Præterea,sic quicquam est,inquit, id vnum est,vel plura. si autē neque vnum,neque plura, nihil est.† Si enim vnum esset,incorporeum id esset †

sicut in Zenonis ratione dictum est. Si vero vnum sit, nihil esse.Quin neq; etiam multa. † Si enim vel vnum esset, vel multa,neq; moueretur quidem quippiam, D inquit. Si enim moueretur,vel non vnum amplius esset,vel nō simili mō sese haberet: sed partim non esset:partim nō ens genitum esset . si item mouetur, transfertur, si transfertur, non continuum ens diuisum est,neque quicquam hac parte est . Quare si vndequaq; mouetur, vndequaq; etiam diuisum est. vndequaq; igitur etiam nō est.

Deficit enim ea parte, inquit, qua diuisum ab ente est: diuisum loco vacui appellans, quē- E admodum in Leucippi rationibus,quæ vocantur , Scriptum est.Si igitur nihil hę demonstrationes conficiant, omnia esse.oportet enim vt quæ cogitantur, sint: & non ens , siquidem non est,ne cogitari quidem possit. Quòd si ita sit, nullum esse mendacium inquit,neque si in mari currus decertare quispiam dixerit,eo quòd ea omnia etiā sint. Nam quæ videmus quoque & audim⁹,singula propterea sunt quia cogitantur. Si enim non F propterea,cur sicut ea quę videmus,sunt, ita magis ea quæ videmus esse dicendum est,quám quæ cogitamus? quippe cum,sicut illic multi eadem possent videre, ita hic multi cogitare eadem possemus. Ac quæ quidē cogitantur,talia sunt. Sed quænam sint vera,incertum est.Efficitur ergo, vt etiam si quippiā sit,cognosci a nobis res minime queant. Si vero, inquit, cognosci

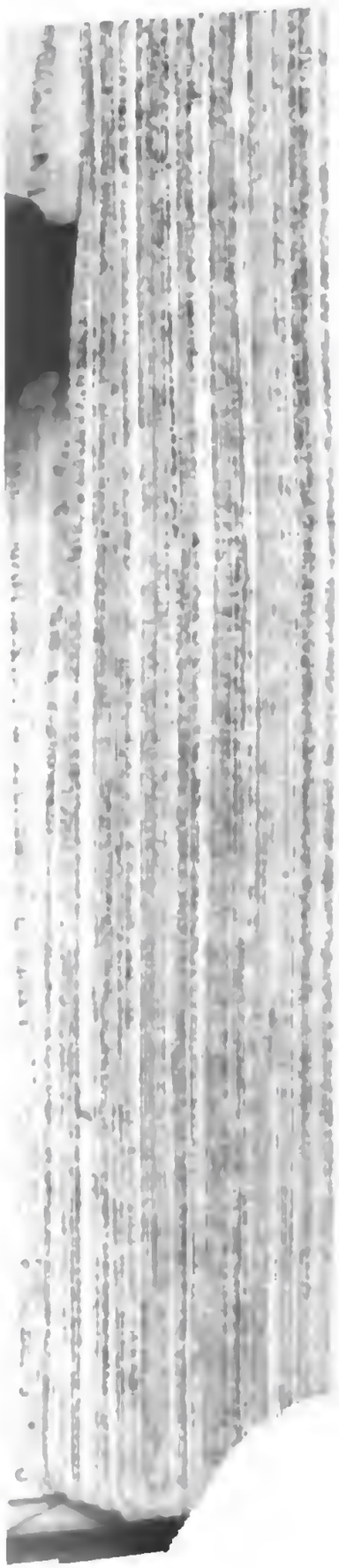

G ſci etiam poſſunt, quo pacto manifeſtare eas qui ſquã alteri poterit? Quod enim vidit quiſpiã, id quo modo oratione alteri explicabit? vel quo modo id alteri audienti, & non videnti poterit manifeſtari? Nam ſicut viſus ſonos non percipit: ita neq; auditus audire colores poteſt: ſed ſonos tantummodo. Et dicit quidem ille qui loquitur, ſed nõ colorem, neque rem dicit. Quo modo igitur rem quiſpiam ab altero vel verbis, vel ſigno ali-
H quo alio ſibi exponi petit, quã ille conſyderauit? Qui enim colorem intuitus non eſt, ſed orationem audiuit, ignorat colorẽ, & orationem percipit, qui vero è contrario colorem inſpexit oratione auditu minime percepta, non colorem, ſed orationẽ ignorat. Quare cogitari neque color, ſed videri, neq; ſonus, ſed audiri tantummodo poteſt. Sed ſi etiam cogitari poteſt: & cognoſcit quidem, ac recognoſcit ille qui dicit: qui audit tamen
I quo pacto idem cogitabit? non enim fieri poteſt, vt idem in pluribus, & ſeorſum collocatis ſit. vnum enim duo eſſet. Verum ſi etiam idem, inquit, in pluribus K ſit, nihil obſtat, quin id non ſimile diuerſis appareat, qui non prorſus ſimiles inter ſe ſunt. Quin etiam in eodem quamuis vnum, & non duo ſint, idem nõ prorſus ſimile ineſt. quippe cũ neque idem ipſe ſibi ſimilia in eodem etiam tempore ſentire videatur: ſed alia auditu, viſu alia, & antea & nũc diuerſo modo percipiat. vt difficulter admodum omnia eadem quæ alter ſentire quiſpiam queat. Ita fit, vt etiam ſi cognoſci res poſ- L ſit, eam alteri explicare quiſquã non poſſit: propterea q̃, & res ipſæ explicabiles verbis non ſunt, & idem prorſus quod alter, cogitare poteſt nemo. Sed omnes quidem etiam hæ veterum aliorum dubitatiões ſunt. Quocirca, hæc quoque perpendenda, atque excutienda in diſputatione de illis videntur.

De Xenophane, & Zenone & Gorgia fi- M nis.

Ariſt.

Digitized by Google

ARISTOTELIS

LIBER DE LINEIS INSECABILIBVS,

APVD LATINOS NONDVM VISVS:

Nec non

GEORGII PACHYMERII EA DE RE

compendium, hactenus falsò Aristoteli ascriptum, nunc vero fidelissimè è græco in latinum sermonem conuersum.

Iulio Martiano Rota interprete.

Aristotelis textus.

NVnquid vllæ reperiũtur lineæ, quæ secari nequeunt? & vt in vniuersum resista pertractetur, est ne in omni quantitate, sicut nonnulli statuunt, aliquid carens partibus? An confitẽdũ est lineas aliquas insecabiles esse: nam, si vt paucum, sic & paruum est aliquid in rerum natura: quod autem infinitas ferè sectiones sustinet, neq; paucum, neq; paruum est, sed potius, & multum, & magnum, quæ pauco, & paruo sunt opposita: statim manifestum euadit, paucum, & paruum finitas habere diuisiones. Quòd si finitas diuisiones habent, necesse est magnitudinem insecabilem aliquam extare. Quare omni quantitati insecabile quiddam inerit, modo reperiatur quippiam, quod paucùm, & paruũ nũcupari debeat

Georgij Pachymerij Compendium.

DIcebat Parmenides, ens vnum esse, & qd prętet ens esset, nihil esse, eo q̃ non ens foret: ita vero dicebat, ne si multa fateretur, non ens quoque esse concederet. Nam omnia q̃ sunt, ĩquit, quatenus sunt, vnũ sunt. multa vero forent, si & quod habent diuersum est, & quod præter ens est, ipsum non ens videlicet extaret. Item alia de causa, ne & vacuum introduceretur, quod ea distinguit, q̃ multa sunt. quo sanè magnopere commoti Xenocrates, & Plato, manus argumentationi dederunt, & illi etiam, qui indesinentem entis sectionem in duas partes introduxit. tanq̃ demõstratum sit ens esse multa, neq; sit ens proprie vnum, si diuiduum fuerit, sicut Parmenides fidẽter asseuerabat, & cum ipso Zeno, q̃ multa

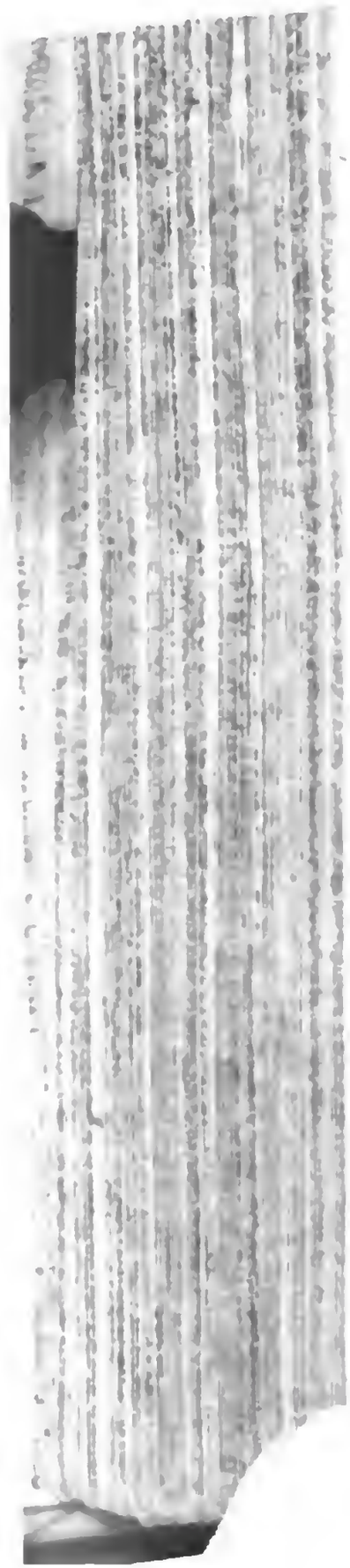

G multa negabat esse. veluti colligere licet ex Parmenide Platonis dialogo. His igitur exaduerso obtentis, Xenocrates & Plato obuiam eũtes, indiuiduas magnitudines commenti sunt, inter quas & ens illud collocarunt, vt & vnum & indiuiduum conseruaretur. Philosophus itaque magnitudines indiuiduas esse non posse, sed diuisibiles semper adhuc remanere, cum alias sæpe suis in libris asseruit, dicens non esse difficile lineas indiuiduas è medio tollere, tum maxime in commentarijs de Gña. & Corrup. vbi cum prælare ex
H aduerso argumentatus esset, ꝓptiã deinde sententiam exponit, quæ nõ dari magnitudinem indiuiduam asserit, verum diuidnam, & sine fine diuiduam: atq; hanc sine fine diuisionem cuiusmodi sit, ipsemet in Tertio Physicorum declarat, potentia non actu vnquam reperiri. Nã si quis absoluere molia t huiusmodi diuisionem. hærebit tandem, & ĩ posterum operis partẽ reseruabit. idẽ istud igitur, & hoc in libro, huic rei dedicato, explanat Aristot. Argumẽtationes vltro citroq; prius adducẽs qui mos est dialecticis consuetus, &
I inter cætera vtilitate præcipuꝰ. Nã qui possunt hinc inde rõnes collidere, quid quaq; in re probabilius sit, inueniunt. Nunquid igitur, inqt, vllæ reperiuntur lineæ, quarum lõgitudo secari nequeat: vel superficies aliqua, cuius longitudo, & latitudo findi non possit? vel corpus, quod diuisionem tribus diametris non admittat, & deniq;, est ne quantitas vlla indiuidua, sicut aliqui dicunt. Incipit igitur. & rationes adducit, atq; primo sic introducit magnitudines indiuiduas. Simili mõ se hẽt ĩ omnibus rebus, paucum & paruum, ac K
multum, & magnum. Si ergo & in hac pauca, & parua magnitudine sunt infinitæ diuisiones, vt Philosophus supponit, non erit illa pauca, & parua, sed multa, & magna. Nam quo mõ paucum esse põt, quod infinitas sectiones admittit, & qũo paruum illud erit, quod tot diuisiones sustinere valet? Vel igitur non erit alicubi paucum & paruum, sed erunt omnia multa & magna: vel si quidem est & paucum & paruum idem erit quod multum, & magnũ: vel tertium dabitur, & erit magnitu
do indiuidua, quæ hãc pauci & par- L
ui appellationem obnubet, vt quæ nequeat in minora se diuisam esse, nec plures diuisiones sustinere. ꝙ si quis aliter dicat, & infinitas sectiões habiturum concedat tam magnũ, q̃ paruum, nec velit magnũ plures, paruum aũt pauciores & minores, qua ĩ re differet magnum, a paruo? Quapropter ob ista necesse est esse magnitudinem partibus carentem. Quo posito, & magnum multas diuisiones suscipiet, & paruũ paucas: & non tot, quot magnum. Per hoc etiam magnum a paruo distabit. est aũt ostensio, vt patet, ducens ad M
inconueniens.

Deinde si lineæ extat forma, atq; idea, fatẽdũ est lineã idiuiduã eẽ. nã constat ideã oĩum, de quibus p̃dicaĩ, primã eẽ. At partes totũ natura sempantecedũt. Quaĩ diuidua erit ipsa linea. Et eodẽ mõ ipsum quadratũ, ipse triangulus, & aliarum figurarũ ideæ, ac deniq; superficies ipsa, & corpus ipsum. Continget, n. ideis, prius alia quædam esse.

Præ

A Præterea si per eum, qui hæc asserit, ideæ atq; formæ existentium rerum sunt, & non solum hominis, & bouis, sed corporis et, & superficiei, & lineæ: Atq; ideirco lineæ quoque forma reperit, hæc aũt forma lineę, singulas quasq; lineas formę nomẽ participantes, peedit, sicuti dicunt, q formas, ideasve rerum ponunt, partes vero natura toto priores sunt, diuidua foret & linea illa linearũ omnium prima, ac si non in infinita, saltẽ infinita, sicut volunt illi, sicq; partes erunt priores illa linea, quæ prima omnium supponitur. Quare B diuiduam illam esse, cõis est oĩb⁹ philosophis difficultas. qĩn & illa magnitudo est, & oĩs magnitudo diuidua. Quid vero sermoni lineã finitæ diuidenti hoc confert, si necesse est ipsam finitas ĩ partes, & nõ in infinitas diuidi, prout ipsi dicũt? Magis igitur, & pulchrius se ab hac difficultate expediet qui finitæ lineam diuidit, q̃ qui infinities, quatenus ille principia lineæ illius, partes finitas faciet, hic autem ĩfinitas, infinitorum aũt neq; scientia, neq; compositio est vlla. An dicẽdum ꝙ ista ratio impugnat ideas, ac nullas C prorsus esse ostendit. Nam si forent ideæ, illæ quoq;, vtpote magnitudines diuiderentur, quemadmodum proculdubio & ipse ex linearũ ideis coagmentatus triangulus, ipseque quadratus, & deniq; superficies omnis ꝓana, & corpus omne. Possum⁹ & aliud etiã rñdere, ꝙ illi ideas supponendo, lineas indiuiduas ꝓ ideas attribuebant, vt cum ipsam lineam inter ideas posuerint, non cogãtur eã amplius diuidere (nam & eius impassibilitas, & immobilitas destrueretur prout ipsi opinãtur: verum vt iudiuiduam multo magis suscipiãt D illam ipsam primam lineam. Atq; hoc modo bene procedit secũda ratio, sequitur tertia.

Amplius si elemẽta sunt corpora, & elementis nihil est pri⁹, suntq; partes toto natura priores, indiuiduum proculdubio ignis erit, & vniuersaliter quicquid corporis alicui⁹ est elemẽtum. Quare non solum in reb⁹, quæ cognoscimus intellectu, verum etiam in his, quæ sensu percipimus, quippiam erit, quod E partes non habet.

Si corpora sunt elementa, si elementis nihil est prius, partes autem toto priores sunt, & ignis & elementa cætera nullam sustinebunt diuisionem, ne partes primis elementis priores deprehendantur. Quare nõ solum res, quæ tantum intellectu ꝓcipiuntur, erunt indiuiduæ, sicut Deus, & mens, verum etiam ĩter ea, quæ sensu comprehenduntur, erũt eiusmodi aliqua, velut elĩra. Sed ob iiceret aliquis, quid hoc ad orationẽ facit, quæ ad finita, & nõ ad infinita diuidendo procedit? Dicendum F igitur, ꝙ illi non modo ideam insecabilem posuerunt, sed etiã elementum, velut ignem, & cætera, vel potius ipsum triangulũ, & ipsum quadratum: & hinc abeuntes, ostenderunt, non tantum nõ omne corpus esse diuiduum in infinitum, sed neque simpliciter omne corpus diuidi posse. Nam elementa corpora cum sint, indiuidua remanent, ne priora primis inueniantur, partes inquam toto. Est autem syllogismus ostensiuus. Elementa, quamuis sint corpo-

G ra,non diuidẽtur,ne principijs principia inueniantur priora, partes videlicet toto: quare talia corpora nõ diuiduntur. elementa igitur nõ dividentur. maior propositio cõditionem ex disiunctione continet, Huiusmodi corpora vel diuiduntur, vel non diuiduntur, sed si diuiduntur, erunt quædã priora primis: qm̃ aũt nequeunt per naturam diuidi, indiuidua sunt igit̃, per tertium modũ cõditionalium syllogismorum, qui per ablationẽ vnius alterũ astruit.

Præterea per Zenonis argu-
H mentationẽ, necesse est aliquam extare magnitudinem, quæ partibus careat, si modo fieri neqt, vt res aliqua per singula quæq; tangenda decurrens, finito in tẽpore tangat infinita. Nam oportet, vt ad medium mobile prius veniat. At rei, quę partibus non vacat, medium subinde semper aliquod supereſt. Sin autem tangit infinita, finito in tempore, id qd̃ super lineam fertur, & mobile celerius æquali in tempore plus spatiũ transigit, cogitatio-
I nisq; nostrę velocissimus ẽ motus, cogitatio quoq; finito in tẽpore i singulis rerum motibus, tangit infinita. Quare si cogitationem in omni rerum progressu singula tãgere, nihil aliud est q; numerare, cõtinget finito in tempore cogitationem infinita numerare. quòd si hoc fieri nequit, indiuidua sanè dabitur aliqua linea.

Adhuc autem & Zenonis argumẽtatio negat magnitudines in infinitum diuidi posse, qñquidem, si- K
cut ille dicebat, fieri nequeat, vt in tẽpore finito res, quæ moueat, tangat infinita. Nã esto vt aliquis vna hora stadium conficiat, si stadium ergo diuidi potest in infinitum, tanget quispiam stadium absoluens infinita stadij puncta finito in tempore, nempe vna hora. Et aliter, quia oportet ambulantẽ prius ad mediũ veniat, q̃ ad vltimum stadij, rei vero, quæ subinde semper partes habet, nunq̃ prorsus defutura sunt media, quòd si tangat infinita finito in tempore, res, quæ super linea fertur, idq; quod celerius est æquali in tẽ- L
pore plus pertransit. (Nam velocius est quod in æquali plus, & in minori, tum æquale, tum plus ẽt peragit, sicut in Physicis declaratũ est). Celerior vero sit cogitationis motus oĩ protensa, & corporea latione, cogitatio quoq; singulum quodq; infinitorum finito in tempore contanget. Quare si cogitationem tangere vnumquodq, est numerare, continget ipsum numerare infinita finito in tempore. quòd si hoc esse non potest, insecabilis linea fuerit.

Postremo & ex ijs, quæ tra-
M dunt mathematicis imbuti disciplinis, quiuis lineam aliquã insecabilem esse concedet. Nam si, vt dicunt, illæ commensurabiles sunt lineæ, quæ eadẽ mensura dimetiri queunt: & quæcunque sunt commensurabiles, vt dimetiantur omnes, nihil impedit, nimirum longitudo aliqua extabit, qua mensurabuntur omnes, hanc necesse est indiuiduam eẽ. Nam si diuidua statuatur, huius quoque mensuræ partes,

A partes, mensuram aliam aliquã habebunt. partes enim toti cõmensurabiles sunt ita, vt partis portio. quæ dimidia fuerat, efficiatur dupla. qm̃ vero hoc fieri nequit, indiuisibilis esse mensura debet. Eodem modo & quæ semel ab ipsa mensura sunt mẽsuratæ, sicut omnes ex mensura compositæ lineæ, ex indiuiduis componuntur. Idem etiam continget in figuris planis, nã omnes inter se sunt à constitutis lineis procreatę, commensurabi-
B les. quare ipsarum quoq; mensura indiuidua erit.

Insuper ex ijs, quæ mathematicis disciplinis Periti tradũt, erit aliqua linea indiuidua, sicut aiunt, si modo illæ cõmensurabiles lineæ sunt, quæ eadem mẽsura dimetiunt, siq; omnes, quę commensurabiles sunt, etiam mensurari queunt (extabit enim aliqua longitudo, qua dimetientur oẽs) hanc mensuram indiuiduam esse necesse est. Nam, si diuidua supponatur, & huius partes aliquam mensuram admittent, toti
C quippe cum metiuntur, & quia cũ toto hæc cõmensurabilia sunt, habebunt & ipsa mensuram cum toto communem: nã commensurabilia sunt, quę eadem mensura metiunt. Quare, quoniã mensurę partes cõmensurabiles sunt cum toto, dabit alia mensura cõmunis partibus mẽsuræ, & toti: Rursusq; eadẽ quæstio de ista mẽsura excitabitur, etsi ipsa quoque fuerit diuidua, hoc & in ea fiet, atq; ita semper procedemus. Quòd si alicubi finis occurrat, indiuiduaq; linea deprehensa fuerit, nihil prohibet nos, & primã mensu D ram indiuiduam concedere. Quare omnes ex mensura coagmentatę lineæ ex impartibilibus lineis erunt copulatæ. Atq, hoc inquiunt, & in planis figuris accidet, nedũ in lineis, ex quibus figuræ sunt compositæ: nam oẽs figuræ, quæ à constitutis lineis (sunt aũt constitutæ lineæ rhitas grammas græci vocant, ad quas aliæ rectæ uumero infinitæ, & commensurantur, & non cõmensurant, inter se vero vel longitudine, vel potestate tm̃, commensurabiles sunt) oẽs, inquam, ab huiusmodi constitutis lineis figuræ, sibi inuicem com E mensurabiles sunt. Quare & hæc cõi quadam mensura, quæ superficies sit mensurabunt, quę pari modo, sicut de lineis aiunt, erit & ipsa partibus carẽs mensura. Quocirca, nõ solum necesse est esse lineam insecabilem, quæ cõmensurabiles lineas metiatur, sed ét figuram planã insecabilem, quæ figuras planas cõ mẽsurabiles dimetiatur. Quòd aũt non oĩa omnibus cõmuni quadam mensura cõmetiri, queant, ostendit dissectio lineæ ex duobus nominibus cõpositæ, sicut in. 42. Decimi li bri Elemẽtorum Euclidis scriptum F est. vbi asserit lineam ex duobus nominibus vno in pũcto diuidi in nomina, quam sanè rem pro viribus in sequentibus explicabimus.

Cæterum si quis mensuram diuidet, constitutam quandam & determinatam lineã, nõ erit amplius neq; constituta, neq; irrationalis linea, neq; aliarũ vlla, de quibus modo dictum est, velut quã ἀποτομὴν vocãt ex duobus nominibus compositam.

Verum

G Verum neque ſecundum ſe aliquam definitã naturã habebũt, ſed collatæ ſibi ipſis & conſtitutæ, & irrationales erunt omnes.

Cæterum inquit, ſi quis menſurã diuidet, cõſtitutam quandam & determinatam lineã, non erit ampli⁹, neq; conſtituta, neq; irrationalis linea, velut quam apotomin vocãt ex duobus nominibus compoſitam. Verum neq, fm ſe quidem aliquã habebunt naturam, ſed ſibi ipſis collatæ, conſtitutæ & irrationales erũt. Primum igitur quoad fieri poteſt ex
H plicandum eſt iſtud theorema, & ſumendum quid ſit conſtituta linea; quidq; irrationalis, quid commẽſurabile, & quid incommenſurabile, quidq; duo nomina Geometræ vocent, atq; ita deinceps argumentationem exponemus. Commenſurabiles magnitudines appellant, quę eadem mẽſura dimetiri queunt. Et aliter etiam, quæ talẽ proportionẽ ĩter ſe ſeruant, quam numerus habet ad numerum. Velut octo, & vigintiquatuor commẽſurabiles ſunt, quia cõmunis ipſarũ mẽſura ſunt quatuor.
I Magnitudines incommenſurabiles ſunt, quarum nulla communis menſura reperiri contingit. Ac in numeris quidẽ inueniri nequeunt vlli numeri, qui à latere commenſurabiles non ſint: nam ſi nullus alius numerus ipſos dimetiatur, vnitas ſaltem vtroſq; per ſe ipſam mẽſurabit. vnde & iſti, qui incõmenſurabiles videbantur, ab vnitate cõi omniũ numerorũ menſura, menſurari queũt. In continua vero quantitate Pythagoriei incommenſurabile primi deprehẽderunt ex eius in infinitũ diuiſione. Rectæ vero lineæ cõmẽſurabiles ſunt, vel longitudine, & poteſtate: quippe cũ fieri nequeat, vt quæ longitudine, non etiam poteſtate commẽſurabiles ſint: vel poteſtate ſolũ, non autẽ longitudine quoq;. velut, vt exemplũ ſubijciã, ſit vna linea pedes ſex protenſa, ſit alia pedes quatuor extenta, cõmẽſurabiles hę ſunt longitudine: menſurat.n. ipſas, linea duorum pedũ, poteſtate igitur iſtæ cõmenſurabiles ſunt. Nam ſex quater, viginti quatuor ĩplet, & quater quatuor, ſexdecim. Atq; ſexdecim, & vigintiquatuor commẽſurabilia quoq; inter ſe ſunt: quippe cũ quaternario dimetiantur. Quæ vero po
L teſtate tantum commẽſurabilia ſunt, non ẽt lõgitudine commẽſurabilia eẽ, diameter & latus vnius & eiuſdẽ quadrati manifeſtabit. Sit igitur ad quadratum numerum, nouẽ puta, figura in plano deſignata: habeatq; huiuſmodi figura quadrata diametrum, à quo quadratũ aliud progrediens, duplum erit quadrati, primi qui ex latere conſurgebat.

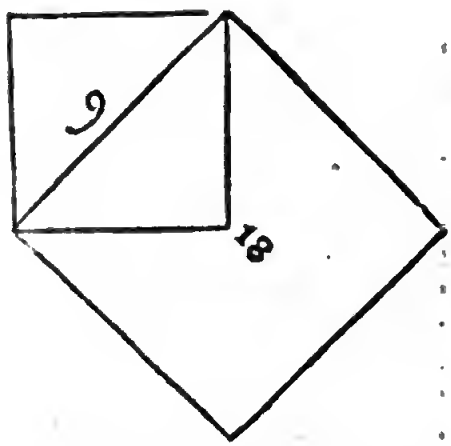

Quare hęc duo quadrata ſibi inuicem commenſurabilia ſunt: quia quadratum à diametro naſcens duplum

A plum est, si quadrato ex latere procreato conferas: duplum aũt & mediũ cõmensurabilia sunt. At vero lineæ, quæ constituunt quadrata, latus dico quadrati, & diameter, nõ sibi longitudine cõmẽsurabiles sunt, ẽt si potestate cõmensurabiles inueniantur, cum possint ipsorum quadrata communi mensura mẽsurari. Si quis vero ponat latus & diametrum longitudine quoq; cõmensurabiles, erunt imparia, idest nouem, æqualia paribus, hoc est octo: nam sexdecim medium, sine cõtrouersia, sunt octo. medium est etiã quadra-
B tũ a latere consurgens quadrati prodeuntis ex diametro: est autem quadratum lateris vnitatum nouem: si ergo ẽt diametri quadratum supponas fortum fuisse ex latere commensurabili diametro, vt latus quidẽ sit trium vnitatũ, diameter autem quatuor (sic enim & longitudine commensurabiles lineæ forent:) fiet quadratũ diametri vnitatum sexdecim. Quare sexdecim ad octo dupla erũt ex communi oĩum opinione, & ad nouem similiter dupla. Nam lateris quadratũ nouem vnitatum fuerat, cui hoc ex diametro cõsurgens qua-
C dratum, geometricis ostensionibus duplum demonstratur. erunt igit æqualia nouem & octo, paribus imparia, quod sanè est impossibile. Ita que recta qualiscunq; proposita, ad quã aliæ lineæ comparatæ aut commensurabiles inueniuntur vel longitudine & potestate, vel potestate tantum, aut incõmensurabiles, talis inquã linea rhiti, idest constituta vocatur à Geometris: perinde atq; signum aliquod propositum & manifestum. nam manifesta, & determinata linea, constituta nominatur, sicut dicimus in constitutis concenti- D bus. Hoc igitur, quatenus constitutum, constitutum, & vt nomen proprium Geometræ proferunt constituta igitur linea, hæc, quę proposita est nominetur. & quæ cum ea dimetiri queunt, constituta dicantur, siue potestate tantum, siue longitudine & potestate sibi commensurabiles sint: quæ vero cũ hac in mensura nõconueniunt, irrationales inquit appellẽtur. Quadratum etiam, quod à proposita & constituta linea prodit, constitutum vocetur: item quæcunq; quadrata dimetiri cum eo poterunt. Quæ vero cum ea men E sura non communicabunt, irrationalia nominentur, inquit. Magnitudines igitur, vt sibi commensurabiles sint, aut incommensurabiles, natura facit: vt autem constitutæ, vel irrationales dicantur, voluntas decernit, vt huic propositæ lineæ, hæc quidem sit, vt ita dicam constituta, tanq̃ commẽsurabilis, illa vero irrationalis, velut incommensurabilis, & tursus vt hæc ipsa constituta, alteri alicui collata sit irrationalis: & hæc, quæ modo est constituta alteri comparata, constituta fortasis euadat. Inquit igitur Geometra linea F ex duobus nominibus composita siue ex duabus constitutis, vno tantũ in puncto secatur in nomina. Hæ igit constitutæ lineæ potestate sunt commensurabiles, quæ vero potestate cõmensurabiles, communem mensuram non habent, nisi longitudine quoq; commensurabiles fuerint. Quocirca, non oĩs linea cuiuis est commensurabilis, sed hæc quidem huic, ẽt longitudine & potestate commensurabilis est: vt viginti pedum linea, triginta pedum lineæ:

G ipſarum.n. communis menſura eſt quiuq; pedes extenſa linea. hæc autem. huic forſitan ſi non longitudine, at poteſtate ſaltem cõmenſurari poteſt. velut contingit in lineis, quę ex duobus nominibus coagmentatæ ſunt, & in latere & diametro vni' & eiuſdem quadrati, quæ licet commenſurabiles inter ſe longitudine non ſint, quadrata tñ gignunt, quæ ſeſe metiuntur: vnum.n. alteri duplum eſt: quas ſanè lineas, conſtitutas etiam vocat vnam ad extenſam aliam. Eſt ét alia linea, quę alteri cõparata neq; longitudine, neq; poteH ſtate in menſura conuenit, quã irrationalem nominat ad extẽſam aliá conferendo. Qñ ergo, & linea ex duobus nominibus copulata, vno ī puncto diuiſionem admittit, ſi debeant ſegmenta eſſe linęę conſtitutæ, & inter ſe poteſtate commenſurabiles, nec vllo alio in puncto ſecari poteſt, vt ſegmenta conſtitutas lineas efficiant. Igitur huiuſmodi linea ex indiuiduis compoſita eſt, & eius vna tantum erit diuiſio, vt conſtituat duas lineas, quæ mẽſurę ſint quadratorum ab ipſis procreatorũ, & ſibi ipſis cõmenſurabilium, quoI rum menſurę, ſicut oſtendimus, indiuiſibiles ſunt. ſi quis.n. inquit, mẽſuram diuidat, conſtitutam quandam & determinatam lineam, non erit neq; conſtituta illa, neque irrationalis per ſe ipſam, neque enim aliquam per ſe ipſas naturam habebunt, ſed & conſtitutæ, & irrationales ad alias collatæ dicuntur. Ex his igitur colligunt illi hoc pacto dicentes, quoniam linea componitur ex duobus nominibus, & vno tantum in puncto diuiditur: ſi quis velit ſegmenta lineas conſtitutas & ſibi poteſtate commenſurabiles eſſe, non K autem vllo in alio diuidi poteſt: igitur ex indiuiduis linea partibus conſtitit. Eſt autem hæc argumentatio captioſa. non enim ſi linea non poteſt in portiones quaſdam, rationales, niſi ſemel vno in puncto diuidi, propterea partibus expers, & inſecabilis prorſus eſt linea.

An primo quidem non oportet id quod infinitas habet diuiſiones non eſſe paruum, aut paucum. Nam locum, lineam, ſuperficiem. & ſummatim omne continuum, paruum dicimus, & in L quibus conuenit paucum etiã, nec ob id tamẽ infinitis diuiſionibus ipſa carere affirmamus.

Hæc Philoſoph' ſibi tanq̃ ex aduerſo cum oppoſuiſſet, reſpondere, & quoad fieri poteſt obiecta emendare, aggreditur. Ac primo aduerſus primam illorũ argumentationẽ inſtat dicens, An primo quidem non „
oportet id quod infinitas habet di- „
uiſiones non eſſe paruum, aut pau- „
cum, ſicut ipſi dicunt. nam inquit & „
locum, & lineam, & ſuperficiem, & „
denique omne continuum, paruum „
quidem dicimus, & in quibus con- „
uenit, paucum etiam. velut, quan- „
do tanquàm definitam quantitatẽ M
ſumpſerimus, id quod eſt continuũ,
ſicut in tempore, quod continuum
eſt, dicimus & paucum tempus, vt-
puta mediam horá, dicimus & pau-
cum tempus, duos dies, vel duas ho-
ras, aut aliud aliqd eiuſmodi, nõ tñ,
inquit, à rei paruitate prohibemur,
quin continuum in infinitum diui-
damus, idcirco quia facultas qua di-
uidi queat, huic inest, etiam ſi par-
uum exiſtat.

Deinde

A Deinde si de lineis hisce indiuiduis, quæ sunt i compositio ex lineis, paruum dr, atq; ipsis pũcta insunt infinita, fiatq; diuisio ſm puncta, & in quibusuis punctis æqualiter, poterit infinitas sectiones susc ipere omnis lineę, vt quæ non sit insecabilis, & q̃dã ipsarũ in parua secari, eriteq; infiniti puncti pauca. fieri vero potest, vt ois nõ indiuidua linea talibus soluatur diuisionibus, q̃bus coagmentata fuerit.

B Deinde vero si & compositę lineæ quatenus lineę ſm puncta diuidentur: prædicatur autem de lineis insecabilibus paruum, nam hoc ipsi intendunt: tunc sanè & infiniti pũcti huic insunt potestate: istud enim & ipsi confitentur in quauis linea, et in ea ipsa, quam illi statuunt indiuisibilem, infinita potestate puncta inesse. Atqui, & ipsa diuisa esse per puncta posset, sustineretq; etiã hæc infinitas diuisiones, sicut & non insecabilis linea faceret, omnem vero nõ indiuiduam lineam diuisam eẽ pro compositionis ratione pose est.

C Tertio, si magnum ex paruis quibusdam cõponitur, aut magnũ nihil erit, aut quod finitas habet diuisiões nõ erit magnũ. Nam totũ qualecũq; fuerit magni sectiones admittit. Est autẽ probabile, & paruũ, finitas, & magnũ, infinitas habere diuisiones, sicq; illi etiam arbitrantur. Quare manifestum euadit, non hac ratione paruũ, aut magnũ quicq; dici, quia finitas, aut infinitas sectiones admittat.

D Ad hæc, magnum ex paruis quibusdam componitur, quæ vero neque diuidi queunt, neque partes habent, parua sunt, vt ipsi dicunt, vel nihil erit magnum, vel quod finitas sectiões habet, sicut illi statuebant, non erit magnum. Nam quid magnum esse potest, si in tot pauca finita diuidatur? præsertim cum huiusmodi paucum partibus careat, & sectiones nõ admittat: totum enim diuisiones habet, quæ magnis conueniunt: similitet etsi solum sit, modo totum aliquod sit, probabile est autem & paruum finitas, & magnũ infinitas habere diuisiones, sicq; illi arbitrantur. nam magnũ, quatenus contingit ipsum diuidi, multa atque infinita parua erit. Quare qd ipsi dicunt, tanquàm indiuiduum, paucum, diuidetur, & quando in finita, diuidetur, sed vnumquodq; segmentum illius secũdum pauci naturam diuidetur, etsi in finita. Rursus quoq; & in illis idem fiet, & deinceps in alijs, neque enim consistet paucum, quod semper diuisibilem habet naturam per hypothesim. atque ita rursus diuisio in infinitum procedet. Quare manifestum euadit, non hac ratiõe paruum, aut magnum quicquàm dici, quia finitas paruum, infinitas magnum diuisiones habeat, sicut illi dicere vidẽtur, qui istud carere partibus, & insecabile esse in illud reijciunt, quod neque paruum dicitur. siquidem paruum quoque, sicut ostendimus, diuidere contingit. Nam paruo minus quantum libuerit, erit etsi finitas paucum habebit diuisiones. Igitur quia minus, & minus præcedente, demere licet, infinitæ diuisiones erunt.

E

F

G Quòd ſi quiſpiam ꝓpea qđ in numeris paucum definitas ſectiones habet, in lineis quoq; putet finitas paruum habere, ſtolidum ſe ꝓdit, eo quod numerus è rebus partium expertibus procreatur, & ab initio quodã conſtituto originem ſumit. Hĩc omnis numerus, modo ĩfinitus nõ ſit, finitas diuiſiones habet: magnitudines autem tali rõne non conſiſtunt.

Quòd ſi quis propterea quod in numeris paucũ definitas ſectiones
H habet, in lineis quoq; putet finitas paruum habere, ſtolidum ſe oſtendit, ſiquidem numerus è rebus partium expertibus, videlicet ex vnitatibus procreatur: & eſt aliquid, quod numeris principium facit, quodque paucum determinat, tria quippe, niſi quis duo velit, aut vnitatem, non vt numeros, ſed vt numeri principia dicere, ac imparium quidem tria, parium autem duo. Hinc omnis numerus, modo infinitus non ſit, finitas diuiſiones habet, magnitudines aũt tali ratione non conſiſtunt. magnitudines. n. infinitum, in de-
I cremento habent, ſicut in Phyſicis dicebat: at numeri, in incremento. Quare in numeris paucum definitũ eſt, multum autem in infinitum creſcit. In continuis autem multum quidem definitum eſt. Nam quacunque in re ſumere complementũ poſſumus, nec aliquis cogitare poterit magnitudinem aliquam, quæ cœlum excedat, & extra ipſum protendant, paruum aũt indefinitũ eſt, cũ magnitudo in infinitũ decreſcat, atq; hæc Philoſophus inquit ad primam argumentationem ĩdens.

Qui vero lineis ĩdiuiduis ideã cõſtituunt, minus credibilia fortaſſe decernunt, q̃ præſens affirmet opinio, quæ nunc in diſceptationem venit. Nam linearũ ideam faciendo, modo quodam ideas, tollunt, quibus demõſtrare, qđ inſtat, moliuntur. Hac. n. ratione deſtruuntur ideæ.

Secunda aũt argumentatio fuit ab ideis ſumpta. nã, qui eas magnitudines poſuerunt, indiuiduas ipſas faciebant, ne hiſce principijs, atque primis, idearũ partes priores eſſent. Inquit igitur. Qui vero lineis indiuiduis ideã conſtituunt, minus credibilia fortaſſe decernunt, q̃ prę̃ſens affirmet opinio. Nam linearũ ideã faciendo, modo quodam ideas tollunt, quibus demonſtrare, quod inſtat, moliuntur. Hac enim ratione ideæ deſtruuntur. Minus credibilia dicit, quæ minus ſunt probabilia. probabilius eſt enim affirmare magnitudineS indiuiduas, q̃ ideas eſſe. Velle igit᷑ min⁹ credibili aſſumpto, magis probabile pronunciatum affirmare, abſurdũ eſt prorſus. Quare cum per ea, quæ aliquantulum probabilia ſunt, id, quod valde eſt improbabile, deſtrui ſoleat, de medio potius tollentur ideæ ob iſta, quoniam cum & ideæ ſint magnitudines, ſunt autem magnitudines in infinitum diuiduę, vel penitus diuiduæ: ſecabuntur ideæ quoque ſi prorſus ſint, atque ſiue diuidantur, ſiue diuidi queant, neq; immobiles, neq; impatibiles erunt, velut ij, qui ideas ſtatuunt, voluerunt.

Rurſus quoq; ſtultũ eſt arbitrari elementa corporea partib⁹ carere.

A carere. nam etsi quidam sic affirmant, tamen quantum ad præsentem quęstionem attinet, principium petūt. Et quanto magis, quod probandum est assumere videnť, tanto plus diuiduā esse longitudine lineā, latitudine superficiē, altitudine corpus apparet.

Tertiæ Philosophus rōni occurrit, quæ probat, quòd cū elementa sint magnitudines, & oīs magnitudo diuisibilis, contingeť, & elemēta diuisa esse, atque ita subinde principiorū principia erunt, partes videlicet elementorū totus elementi: sic
B inquam Philosophus occurrit. Rursus quoq; stultum est arbitrari elementa corporea partibus carere. nā etsi quidā sic affirment, tñ quantū ad præsentem quęstionem attinet, principium petunt, & quanto magis, quod probandū est assumere, videntur, tanto plus diuiduā esse longitudine lineā, latitudine superficiē, altitudine corpus apparet. Quomodo aūt principium petunt? an quia cum in disceptatione positū sit hoc, vtrum diuiduū corpus sit, an in infinitum diuiduū, ipsi tanq̄ cōcessum hoc assumpserunt in elementis, di-
C centes ecce elementa sunt corpora, nec diuidua suapte natura sunt: quare, si hæc indiuisibilia sunt, & alia quædā indiuidua esse credendum. Cum itaque isti hoc pacto sumant quod probādum fuerat, nihil aliud hinc lucrantur, q̄ quod plura congerunt, corpora quædam dicentes insecabilia, quorum diuisibilitatē potius demonstrare queunt: atq; illis dissolutis, reliquorum quoq; insecabilitatem dissoluere. Quòd aūt facile dissolui queat in elementis insecabilitas, sensus attestatur. nā aqua D & terra, quæcunq, nobis occurrit, in partes dissoluitur. Quamobrem dimittere sensum, & rōni soli insistere, absurdū, & stolidum est. qm̄ hac de causa nō pauci deuiarunt à veritate, & ab ijs, quæ conueniunt, velut & Parmenides, qui dicit ens vnum esse, & Zeno, qui motum non esse contendit, & alij plures.

Zenonis autem ratio sibi ipsa non consonat, cum non sic vno modo velit finito in tēpore rem motam tangere infinita. Atqui tempus & linea simili modo finita, & infinita dicuntur, ac toti dē vtraq; diuisiones suscipiunt. Neq; numerare est singulas infiniti particulas animi cogitatione tangere etiam si quis ita nos cogitatione singula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortasse fieri nō potest. Nō enim in rebus continuis, & Substratis cogitationis motus consistit, sicut earum, quæ feruntur rerum. Sed, si quis animi cogitationem sic ēt moueri cōsentiat, E nō erit is motus numerus. nam F numerare non nisi interposita quiete absoluitur. Verum absurdum est fortasse quempiam prę ignauia succumbere, ꝓpterea, quod non audeat oblatas argumentatiōes dissoluere, atque sic imbecillitatem suam fouendo, grauioribus insuper fallaciis se decipere.

Quartum argumentum ab illis adductum probans magnitudines in infinitum non diuidi, fuit ratio

G Zenonis, quam ille ꝑprie aduerſus motum opponebat dicens, ſi ſtadiū in infinitum ſecatur: ſi definito ali quo tẽpore, per ipſum quiſpiã mouetur, tanget infinita finito in tẽpore. Et rurſus, ſi celerius æquali in tẽpore plus ſpatij peragit, q̃ tardius faciat, cogitationis autem motus celerrimus, & cogitatio dinumerare poterit infinita ī aliquo finito tempore. Zeno itaq; rẽ de potẽtia ad actũ transferens hæc abſurda collegit. Hic autem Philoſophus, ſicut etiã in alijs faciebat, occurrit ad hæc reſpondens, & ſophiſma talem rationem eſſe demonſtrat, neq; n. inqt, ī finito tempore, infinitas ſtadij partes tanget id qđ fertur: ſed in infinito etiam ipſo. Nam ſimili modo tẽpus, & longitudo finita, & infinita dicuntur, ac ſicuti tempus finitum eſt extremis, ita longitudo finita eſt extremis. Et denuo ſicuti tẽpus infinitũ ẽ diuiſione, ſic & lõgitudo infinita eſt diuiſione. Zeno igitur captioſum ſyllogiſmum componens, aliter in tempore, aliter in ſtadio finitum capit: tempus.n. à mane ad veſperam, quod eſt diuiſione infinitũ, quemadmodum, & longitudo eſt diuiſione infinita, finitum extremis accipit, nec tamen ita finitum accipit ſtadium, extremis videlicet, ſed prorſus diuiſione. Neque rurſus Philoſophus, inquit ſingulas īfiniti particulas animi cogitatione tangere, eſt numerare, etiam ſi quis ita nos cõgitatione ſingula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortaſſe fieri non poteſt. nam quo pacto tanget actu ſingula infinitarum rerum puncta, tam breui tempore? non enim, inquit, in rebus cõtinuis, & ſubſtratis cogitationis motus cõſiſtit, ſicut earũ q̃ feruntur rerũ: ſed ſi quis animi cogitationem, ſic etiã moueri concedat, non erit is motus numerus. nam numerare interpoſita quiete perficitur. Verum abſurdũ eſt fortaſſe, eos qui nequeunt ſoluere obiectiones prę ignauia ſuccumbere, atque ſic imbecillitatem ſuam fouendo, grauioribus inſuper fallacijs ſeipſos decipere.

Quòd vero de cõmenſurabilibus lineis poſtremo dicũr, omnes vna quadam & eadẽ menſura oportere mẽſurari, falſum eſt admodũ, et nequaquam Mathematicorum ſuppoſitionibus cõcordat. Non.n. ita ſupponunt Geometrę, neq; vtile ipſis iſtud foret: immo potius aduerſarẽt, lineas omnes commenſurabiles eſſe, & omnium commenſurabilium linearũ cõem mẽſuram exiſtimare. Quamobrẽ ridiculum eſt, eos, qui dicunt ſe demõſtrare ex Geometrarũ decretis, & ex quibus Mathematici docent, in contentioſam pariter atque fallacẽ diuertere argumẽtationẽ, præſertim tam inualidã. nam multis modis imbecillis ẽ eiuſmodi ratio, & quouis modo licet euitare, ne aut inuſitata dicere, aut argui videamur.

Supponunt enim Mathematici, communem menſuram magnitudinem commenſurabilium, ſed ipſam non indiuiſibilem ſupponunt, ſed quę poſſit & ipſa alicui commẽſurabilis eſſe alia quadam communi menſura. Nouem quippe communis menſura ſunt triginta ſex,

&

A & octuaginta vnius. illis quidem si quater plicentur, his autē, si nouies: & præterea quadraginta quinque, si quinquies assumatur. Verum & ipsum nouem commēsurabilis est cū viginti vno: ternarium enim communis est vtriusq; mēsura, illius quidem, si ter replicetur, huius autem, si septies repetatur. Atq; omnis linea, q̄ mensura cum alia non conuenit, cum hac & illa conueniet, quia cū his cōem mensuram habet, cum illa vero non habet. Quare non omnes lineæ vna quadam & eadē mensura dimetiuntur, sed alio quidem B istæ, vt hoc modo commensurabiles, alio autem hæc, vt illo modo.

Præterea absonū foret, si quis Zenonis oratione vltra q̄p par sit persuaderetur, lineas indiuiduas concedere, quia ipsi respōdere nesciat, ob rectæ vero lineę motum ī semicirculū diuiduas non credere, quā necesse est in rectum ita diuidere, vt infinitę circunferentiæ, & interualla totidē interueniant. Rursus quoq; facile persuaderi potest ex motu circulorum æqualium.

C

Figurę ob dentes lineas tū ex motu rectæ lineę i semicirculi, tum ex motu duorū circulorū æquales esse diuiduas.

Nā quisquis horū moueatur, D oportet per maius semicirculū moueri, & quęcunq; alia hmōi constituta sunt de lineis, fieri nō posse, vt talis vllus motus peragatur, quin pri⁹ omnibus & singulis interiectis occurrat. atque hæc Mathematicorū scita multomagis ab oibus cōcessa, sunt quā istorū dicta. Quamuis autē ex cōfutatis nup rōnibus appareat, vt neq; necessariū, neq; probabile sit lineas vllas īdiuiduas extare, tñ ex ñs ēr, quę deinceps subiungā, multo magis pspicuū E euadet, et primo quidē p ea, quę Mathematici demōstrant, atq; addiscēda proponūt, q̄ mutare nō decet, nisi probabiliores rōnes habeamus. Nā neq; lineæ, neq; rectæ lineę defiō cū insecabili linea consentit, vt q̄ nec iter duo puncta extensa sit, nec mediū vllum habeat. manifestum est igitur ex antedictis rationibus, q̄p neq; necessariū, neq; probabile sit lineas insecabiles esse. ex his aūt, q̄ subīcientur, manifestū adhuc magis fieri poterit. F ac primo quidē per ea, q̄ in mathematicis demonstrata suppositaq; sunt, q̄ iustū non est aliter q̄p certioribus rōnibus amouere. Nam si quam insecabilem lineam vocant est & linea, & recta linea, nimirū ipsi & lineę & rectæ definitio cōueniet: sed neque lineę, neq; rectę definitio ipsi conuenit, cum neq; aliquorū media queat esse, neq; medium omnino vllum habeat.

G Nam indiuidua linea quō longitudo erit, & ſine lautudine? qm̄ inſecabilis cum ſit, intra latitudinem conſiſtere non poteſt, vt.n. punctus duarū linearum medius eſt potentia, cum adhuc indiuiſæ ſunt, qm̄ vero actu diuiſę fuerint, tunc punctus ambabus partibus actu diuiſio eſt. ſic & linea media eſt duarum ſuperficierum potentia, ſuperficie indiuiſa, & vna remanente: qm̄ vero actu diuiſa fuerit, & duæ ſuperficies euaſerit, linea actu diuiſio eſt, inſecabilis aūt illa exiſtēs, & ob hoc inſeparabilis, quo pacto mediū cōſyderabi
H tur ſuperficierū per latū diuiſibiliū. neceſſe eſt igitur cum ſuperficiebus in geminas partes diuiſis ſimul diuidi, & indiuiduā lineā, quæ ambas partes diuidit, & media inter duas ſuperficies iacet: neq; igitur in medio aliquorum eſt, vt lineę naturam oſtēdat, neq; mediſi habet inſecabilis cū ſit, ac quo tādem pacto ipſi cō petet rectæ definitio. recta nanq; di
cit, cuius mediū non obſtat finibus.

Deinde omnes lineæ commē ſurabiles erunt. Nam omnes ab indiuiduis lineis dimetientur,
I quæq; longitudine, quæq; potē tia ſunt commenſurabiles: indi uiduæ autem lineæ ſibi ipſis cō menſurabiles ſunt longitudine, cum inter ſe ſint æquales. quare potentia quoque. Quod ſi hoc eſt, diuiduum erit quadrarum.

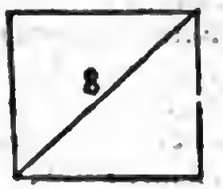

Deinde omnes lineę commenſu- K
rabiles erunt. nā quæ diſtinctio adhiberi poterit, vt hanc quidem menſuret, illam aūt non meſuret cōis illa, atq; inſecabilis menſura, illa inquam indiuidua linea: nā cum inſecabilis ſit, & partibus careat oībus quadrabit, & oēs ab indiuiduis men ſurabuntur, & quæ longitudine cōmenſurabiles ſunt, & q̄ potentia: in ſecabiles aūt cū ſint, & ipſæ cōmenſurabiles ſibi ipſis erunt longitudinem: æquales.n. ſunt. Quare, & potentia cōmenſurabiles erunt: nam quæ longitudine commenſurabilia ſunt, poteſtate quoque ſunt com- L
menſurabilia: non tamen è contrario ſicut dicebamus.

Tertio cum linea breuior grā diori copulata latitudinē faciat, ſi ſumant̄ æquales portiones ab indiuidua, & à pedali linea, bipedaliq; coniungantur, minoremq; latitudinem indiuidua faciat q̄ reliqua, minor erit latitudo, quæ ab indiuidua prouenit.

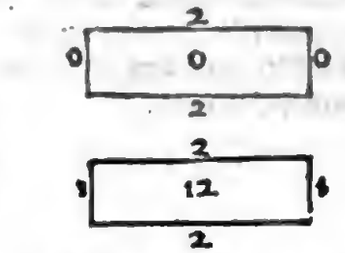

Quarto, ſi ex tribus datis rectis triangulus componitur, ex tribus quoque lineis indiuiduis cō poni poterit: in omni autem æquilatero perpendicularis in mediam baſim incidit. Quare & medium ſi diuidue diuidet.

Præterea

A Præterea si ex tribus datis rectis triangulus componat, atq, ex insecabilibus constituatur in oi triangulo æquilatero perpendicularis linea in mediam basim descendit, (est asit æquilaterus prorsus, & qui ab indiui duis lineis constituitur) æquales.n. sibi sunt indiuiduæ lineæ. Quare in subiectã lineam, quæ insecabilis defenditur, perpendiculũ veniet: eritq; medium indiuiduæ lineæ, quod esse non potest: medium enim indiuidua linea non habebit.

Quinto si quadratum ex quatuor insecabilibus lineis consi-
B stat, diametro protracta, & perpendiculari ducta, quadrati costa potentia perpendicularẽ diametrumq; dimidium æquat.

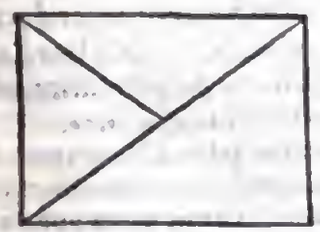

Quare non erit minima, neq; duplum erit spatiũ à diametro
C consurgens illius, quod ab indiuiduo procreatur. nam æquali ablato reliquum erit minus indiuiduo: nam si æqualis, diameter quadruplũ describeret, hæc, atque hmõi complura colligere quispiam posset, eo quòd omnibus, ut ita dixerim aduersantur, quę à Mathematicis traduntur, quorum nonnulla denuo subnectam. Eorum quæ partibus carent, vnus esse cõtactus potest, at linea duos habet. nam tota, totam, & extremis vtrinq; finibus tangit. Deinde hoc pacto vna linea alteri copulata non efficeret ex vtrisque coniunctum maius, idcirco qa ptib⁹ carẽtia sibi ipsis adiũcta mai⁹nõ faciũt. D

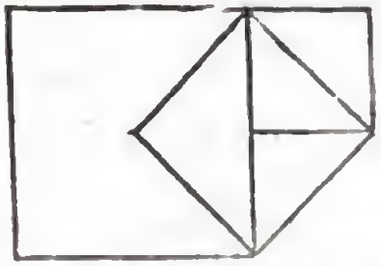

Præterea linea appositæ lineę nõ faciet maius id, quod ex ambabus E conficitur totum. nam quod partibus caret alteri copulatum, non auget id, quod prius fuerat.

Postea nihil continuũ è duobus efficitur, quæ partes non habeant, propterea qđ omne continuum plures partes continet: oĩs autẽ linea, prẽter indiuiduã, est continua: quamobrem linea non erit, quæ indiuidua fuerit.

Insuper ex duabus nõ habẽtibus partes continuũ nihil gigni⁹, qa plures partes continuũ oẽ cõplectit: oĩs aũt linea ptẽr insecabilem cõtinua non foret: quare non est indiuidua. F

Amplius si quæuis linea, præter insectilẽ, in partes diuidi potest, tũ æquales, tũ ĩæquales: scindatur linea in tria frusta, quę nõ ex tribus insecabilibus, et vltiter imparibus constet, diuidua fiet insecabilis linea. Similiter autem si in duo diuidatur linea, q̃ ex imparibus consistit. Quòd si bifariã quidem non omnis linea finditur, sed quę solum ex partibus

G bus coagnitata fuerit, ſi iam in duas partes diuiſam in quęcunque diuidi poteſt diuideretur, ſic quoq; inſectilis linea diuideť qñ ex paribꝰ cõpoſita ꝑ inæqualia ſcindetur. Rurſus ſi mobile per totum ſpatiũ vna hora mouetur, horæ dimidio per medietatẽ ſpatiũ mouebiť, & i minori tpe ꝑ minus ſpatiũ, q̃ ſit medietas: ergo ſiquidẽ ex ſparibꝰ indiuiduis ſpatiũ illud cõponiť, redibit inſectilium in medietates diuiſio. ſiquidẽ media hora, me H diũ ſpatiũ, mobile ptrãſit. ſiſtr. n. tps, et linea ſecabiť. Quare ſi nulla ex cõpoſitis lineis diuideť in

Hora

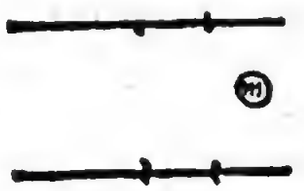

ęq̃lia, & ęqualia, neq; ſicuti tps ſcindeť, nõ erũt ídiuiduæ lineę. I Eſt aũt eiuſdẽ rõnis ſicut dictũ eſt ex ídiuiduis oía, vel affirmare, vel negare. Ad hæc, oís linea, modo nõ ſit infinita, duos fines hẽt, ſiquidẽ linea hiſce terminatur: at ídiuidua linea nõ ẽ infinita, fines igiť habebit. quare diuidua erit, finis. n. aliud ẽ, & nõ illud cuiꝰ eſt finis: aut extabit aliqua linea p̃ter iſtas, q̃ neq; finita neq; ſit infinita. Præterea, oís linea vel ẽ infinita, uel fines hẽt: igiť ísecabilis linea nõ ẽ infinita: fines ergo habebit atq; diuiđua K erit. nã finis aliud ẽ ab eo cuius ẽ finis, vel erit aliqua linea, q̃ neq; finibꝰ careat, neq; fines habeat. Inſup nõ erit in quauis linea pũctus: non. n. in indiuidua. nam ſi vniꝰ pũctus inſit, ipſa primũ linea ſola erit, & inde pũctus, ſin plures inerũt, diuidua fiet. ergo ſi pũctus indiuiduæ lineæ nullꝰ ineſt, neq; prorſus inerit lineæ, cũ reliquæ ex indiuiduis, ſicuti dicunt, cohaluerint.

Inſuper non erit in quauis linea punctus, in indiuidua enim non e- L rit: ac ſi indiuiduæ non ineſt punctus, neque protſus ín linea erit: nam aliæ ex indiuiduis, vt illi volunt, conſtant.

Poſtea, vel nihil inter duo pũcta, vel linea, erit: ꝙ ſi linea, cũ ſ oíbus lineis puncta inſint, nõ erit inſecabilis vlla linea.

Poſtea vel nihil erit inter duo puncta, vel linea: quòd ſi linea, cum in omnibus lineis plura puncta inſint, non erit inſecabilis linea: nam indiuiſibile eſſe ſolius eſt puncti.

Amplꝰ nõ eẽt cuiuſuis lineæ M quadratum: habebit. n. lõgitudinẽ, & latitudinẽ, atq; idcirco diuiſibile erit, cũ illa quidẽ aliqd, hæc aũt aliquid aliud. ꝙ ſi quadratum diuiduum eſt, & linea vnde procreatur diuidua erit.

Amplius, non cuiuſcunq; lineæ quadratum eſſet. nam omne quadratum habet longitudinem, & latitudinem: quare diuiduũ eſt. quo igitur pacto diuiduum ex indiuiduo conficitur. ꝙ ſi quadratũ eſt diuiduũ, igiť linea quoq, erit diuidua.

Præ-

A Præterea finis lineæ punctus est, & nõ linea. finis. n. extremũ est, extremũ vero indiuiduum: igitur, si punctus ẽ finis, indiuiduæ lineæ pars erit pũctus: atq; ita vna linea maior erit altera pũcto: sin indiuiduæ lineæ punctus ineſt, quia finis idẽ ſit continuatarũ linearũ, dabit finis rei carentis partibus, & demũ qd a linea pũctus diſtabit, cũ ꝓpriũ nihil habitura ſit ſdiuidua linea a puncto, præter nomen.

B Præterea finis lineæ punctus eſt, punctus autem indiuiduus, vtpote finis: linea vero, vtpote finibus comprehenſa, non eſt indiuidua, punctus igitur non linea finis eſt lineæ. Velerit vna linea pũcto maior alia linea, ſi linea fuerit finis, & indiuiſibilis: omnis enim linea, quæ lineã aliam excedit, linea excedit, ſi vero punctus inſit lineę, quæ ſuppoſita eſt inſecabilis, & finis eſſe, quia idẽ eſt finis continuarum linearum, nõ carebit finis partibus, ſed rei, quæ partes non habet, finis erit, & ab ea diuerſus, quoniam finis diuerſus eſt a re finita, demum vero nõ differet C punctus a linea: neq; enim propriũ quicquam habebit indiuidua linea a puncto præter nomen.

Adhuc ẽt, vt linea, ſic & ſuperficies, & corpus erit impartibile, vno quippe indiuiduo exiſtẽte, cætera quoque conſequẽtur, idcirco, quia vnum ad aliud diuiditur. at corpus indiuiduum non eſt eum in ſe latitudinem, & altitudinem contineat. Quare nec linea poteſt eſſe indiuidua, corpus ſiquidem in ſuperficies, ſuperficies in lineas ſoluitur. D

Adhuc autem, & ſuperficies, & corpus ſimiliter erunt indiuiſibilia, nam vno exiſtente inſecabili, cætera quoque conſequuntur, quia vnũ ad aliud ſecatur, veluti corpus ad ſuperficiem, ſuperficies ad lineam ſcinditur. Atqui corpus inſecabile non erit, cum in ipſo ſit altitudo, & latitudo, neque igitur linea poterit eſſe inſecabilis.

Qm̃ vero rõnes, quibus iſti nituntur ſententiam ſuã perſuadere debiles ſunt, & falſæ: aduerſæ autem opinionis omnes plurimum valent ad fidem faciendam: vnicuiq; liquere iam arbitror, quemadmodũ nulla queat eſſe linea, quæ diuidi nõ poſſit. Ex his autem quę ſubñcientur, manifeſtum euadit ne è punctis quidem componi lineam poſſe quam inſecabilem affirmãt: ad quod probandum illamet penè quadrabũt argumenta, aut plurima ſaltem. Oportet enim punctum diuidi, quando linea, vel ex imparibus in æqualia ſecaẽ, F vel ex paribus in non æqualia ſcinditur. Item lineæ partem nõ eſſe lineam, nec ſuperficiei ſuperficiem, & rurſus lineam puncto maiorem eſſe linea: ex quibus enim vnumquodque componitur, his etiam quoduis aliud excedit. Atqui iſtud vnũ eſt eorũ, quæ nullo modo fieri queũt, & per ea, quæ mathematici docẽt, aperte falſum. Inſuper quoque continget punctum eſſe illud, E

quod

G quod in tempore fertur, mō maior in longiori, æqualis in æquali tpe, motus fiat, exceſſusq; tpis tempus ſit. ſed fortaſſe tps quoque rem quandam eſſe ex inſtātibus compoſitā, ſuntq; vtraq; tempus & linea, ex ſuis quæq; indiuiſibilibus compoſita, dicet aliquis. At ſi nūc, eſt principiū tpis, & finis, itēq; lineæ pūctus: neq; ſibi cōiūcta ſunt principiū & finis, ſed ī medio ſemp aliqd habent: neq; nūc, neq; puncta ſibi continua eſſe poterunt.

H Inſuper ſi linea caret partibus, & tempus carebit partibus: indiuidua vero ſunt in tempore, quæ nunc & inſtantia nominantur: quare tempus quoque quiddam erit ex inſtātibus compoſitum, eiuſdemq; rationis ambo dicentur. Atqui nec inſtātia ſibi ipſis continua ſunt, tangerēt enim ſe: at non ſe tangunt, nec igit̄ puncta ſibi continua ſunt.

Amplius ſi linea magnitudinē aliquā hēt, punctorum aūt iunctura magnitudinem nullā efficit, idcirco quia maiorem lo I cum non occupant. Nā & qñ linea, lineæ ſuperimponitur eiq; coniungitur, nulla prouenit inde maior latitudo, ſunt autem ī linea pūcti, qui nec ipſi maiorē locū occupare queunt, proculdubio ſequetur, vt non poſſint longitudinem coniuncti facere.

Quare neque compoſitio rerum indiuiſibilium faciet aliquam magnitudinem, quia maiorem locum non occupant: quando enim lineæ adiunctum fuerit indiuiſibile quippiam, & adaptatum, non cuadit maior latitudo, quotquot adiuncta fue K rint indiuiſibilia, quare fiet idem & in punctis, nec maiorem comprehēdent locum, etiam ſi complura puncta fuerint adiecta, quandoquidem nec puncti vllius per ſe locus aliquis erit. Quocirca, non fiet ex indiuiſibilibus magnitudo continua, & iō neq; linea ē punctis, neq; tempus ex inſtantibus componetur.

Præterea ſi res oís, rē quamlibet aliā tāgit, vel tota totam, vel ps partem, vel tota partē tāgit, tanget & pūctus vnus īdiuidu⁹ pūctū aliū indiuiduū, totus to- l tū. At neceſſe eſt cū totus tangit totū, cū ipſo vnum fieri. nam ſi quid remanet, qđ alteri nō coniūgatur, non tetigit totus totū, ſin nihil remanet, & ſimul ſunt hæc duo indiuidua pūcta, eūdē implebit locū id, qđ plura nunc eſt, & prius vnū fuit. Duob⁹. n. in vnū coeuntibus, q̄ nullā ex ſe habeant extenſionem, idē locus ſufficit. Atqui partib⁹ carentia extēſionē nō hñt, quocirca nec ex indiuiduis vlla cōpaginabit magnitudo: igitur neq; ē pūctis linea, neq; ex inſtātib⁹ tempus l cōponetur. Inſuper ſiqua ex pūctis componit linea, pūctus tanget punctū, igitur ſi ex k ſigno ptracta fuerit a b & g d tāgēt ſe primū, & punctus, qui eſt in a k & punctus qui eſt in k d. Quare, & diuerſa parte tanget: nā res, q̄ partibus caret, tāgit rē partibus carentem, tota totam. Ergo eundē locū poſſidebunt, quē k punctus obtinet, & ſeſe

puncti

A puncti coniungēt in eodē loco, ꝙ si in eodē tuncti fuerint loco, se etiā tangent: q̄.n.in eodē sunt loco primo se tangant oportet.

Insuper si qua linea componitur è punctis, tanget punctus pūctum: At punctus partes nō habet, & ideo non tanget: omne enim quod tangit, vel toto totum, vel parte partem vel toto partem tangendo tangit. at punctus partem non habet, totum autem si tangit. vnum sit oportet.

Deinde hoc pacto recta rectā duobus punctis tanget: pūctus B .n.in a k, & punctus in k g alterū ēt tāgit pūctū, quare linea ex g d pluribus tangit pūctis. Eadem rō fuerit, ēt si non se inuicem, sed quouis alio mō linea lineam tetigerit. Quinetiā orbis circūferētia rectā lineā pluribus tanget punctis: punctus.n. contactus quiq; est in circulo, quiq; in recta cōsistit sese mutuo tangunt, quod si hoc fieri non pōt, neq; pūctus punctū tāgere valet, quod si se tangere nequeūt, neq; linea punctis constare pōt. C nā neq; punctū tangere necessariū est. Postea quonam pacto recta vlla ē linea, & circularis, qñ nihil differat contactus punctorū in recta, & circulari? Nā res, quę partibus careat, rē, q̄ partes nō habeat, tota totam cōtāgit, neq; prorsus eo modo est tangere, si sunt ergo lineæ quidē differētes, contactus aūt indifferētes non fiet ex pūctorum cōtactu linea circularis, & recta: quare neque è punctis constabit.

Postea quonam modo recta, circularisq; erit vlla linea, cum nullā differentiam habitura sit coniunctio, neq; punctorum, neq; rerum partibus carentium in recta & circulari: nam quod partibus caret, si tangat aliquid, quod partes non habeat, totus totum tanget. immo potius nequeunt ea, quę partes nō habent se mutuo tangere, ꝙ si lineæ differunt, punctorumq; coniunctio non differt, non constabunt lineę è copulatione, vt vna sit recta, circularis altera: quare ne è punctis quidē lineæ constabunt. D

Insup necesse est pūcta vel se E se mutuo tangāt, vel nō se inuicē tāgant. si igitur id quod deinceps est tangat oportet, eadem redibit rō, sin cōtingit qd' deinceps est non tangere, non erit linea cōtinuū: nihil.n. aliud cōtinuū dicimus, quā qd' est ex se tāgentibus compositū. Quare oportebit, & hoc mō vel puncta seſe mutuo tāgere, vel lineā continuā esse. Amplius si absurdū est puncto, pūctum superimponere quo fiat linea, & lineæ lineam adiungere, quo fiat superficies, impossia sunt, q̄ ab eis dicta fuerunt: siue.n. deinceps pūcta, diuidetur linea per neutrū ipsorū, sed per id qd' intercedit, siue se tangunt, linea erit vnius puncti spatiū. hoc aūt esse non pōt. Postremo oīa diuiderētur, & resoluerentur in pūcta, corporisq; pars punctus esset, siquidē corpus è superficiebus, superficies è lineis cōsistat, si vero illa, ex quibus primis inexistētibus F

sin-

G singula constant, elementa sunt puncti corporum elementa esse poterunt. Quare vniuoce corporum, & linearū elementa pūcti erunt non specie diuersa.

Postremo cuncta diuiderentur, & soluerentur in puncta si è pūctis, & rebus indiuiduis componerētur: foretq; punctus pars corporis, modo corpus, è superficiebus, superficies è lineis, lineæ constituantur è punctis. Quòd si illa sunt elementa ex quibus primis inexistentib⁹ quęque fiunt, puncta forent elementa corporum.

H Apparet itaq; ex dictis nō esse lineam è punctis, neque ab ea punctū auferri posse. nam si cōtingit punctum auferri, contingit & apponi: quopiam autē apposito, illud cui adiunctum est, maius euadit, q̄ prius fuerat, si tale sit appositum, quale quod suscipit, erat. Quare ex ambob⁹ vnum totum facere licebit, & erit vna linea maior alia puncto: id quod fieri nequaquā potest. Verum per se quidem nō potest

I a linea punctus auelli, per accidens aūt potest, eo quod ablatū lineam sequatur. cum .n. totum aufertur, totius & principium, & finis auferatur oportet. at lineę principium, & finis pūctus erat, licet itaq; partem de linea demere: quare, & punctum auferre, sed ea per accidens censebitur ablatio. Si vero finis tāgit illud cuius est finis, vel ipm, vel aliq̄ eius partē, & pūctus quatenus finis lineā tāgit: sequetur vt hæc quidē linea puncto maior alia sit. hæc aūt ex punctis nihil K in medio comprehendentibus. Eadem ratio est & in diuisione. nam si diuisio per punctum est, & diuisio tangit aliquid tam in solido, q̄ in superficie. Similiter .n. & solidum è superficiebus, & superficies è lineis cōficitur. Non est autem verum dicere p punctum fieri diuisionem, neq; paruissimam aliquam lineam ī minimum, quod īsit, diuidi. minimum quippe minus est etiā eorum, quorum minimum dicitur. at lineæ nihil aliud q̄ punctus ineſt, & linea, atq; lineæ: linea vero puncto maior nō est. nā neq; superficies est linea maior: quare punctus non erit in linea minimum. Si vero lineæ cōiunctus est punctus, & minimū est quod a tribus faciebus, hoc est a tribus partibus deficit, nō erit punctus eorum quæ lineæ insunt minimum. nam & alia q̄dam insunt longitudini præter puncta, & lineas. Non .n. è punctis longitudo consistit. Si vero id, quod est in loco punctus est, M lōgitudo quippe superficies, & solidum, quædā ex ñs cōpositæ res sunt: illa siquidem ex quib⁹ cōstat linea, sunt in loco. etenim et linea est in loco, ac neq; corp⁹ neq; supficies, neq; ex his quippiam in linea sunt, non erit aliquid penitus in longitudine p̄ter puncta & lineas. Amplius si res, quæ maior dicitur esse, in loco est, vel longitudo, vel superficies, vel corpus: est autem punctus

A ctus in loco, nihilq; longitudini prædictarum rerum insit præter puncta, & lineas, sic quoque non erit punctus rerum inexistentium minimum. Præterea, si vas aliquod, eorum quę in domo sunt, minimum appellatur, non domui comparatum, sed p seipsum cõsideratum, ñsq; & in alĩs loquendi modus seruari solet, nihil eorũ, quæ sunt in linea minimum erit ad lineam cõparatum, quare puncto non conueniet minimi appellatio. Quo
B niam vero quod non est in domo, minimum esse non potest eorum, quę in domo sunt, ita & in cæteris est iudicandũ, contingit autẽ lineã ipsam per seipsam esse, non erit de puncto verũ dicere, ꝙ minimum sit eorũ, quæ in linea sunt.

Apparet igitur ex antedictis, è pũctis lineam non constare, neque insecabilem & partibus expertem esse lineam, sed diuisibilem esse omnem lineam, atque in infinitum diuiduam. est autem punctus vtpote
C finis, minimum quiddam, linea vero minima non est, sed pręcedente minor semper, semperq; diuidua. quemadmodum igitur minimum aliquid eorum quæ sunt in domo, & nihil ad ipsam comparatum, nõ dicitur esse aliquid, quod ad domũ pertineat, eodemq; & in alijs pacto. quid enim ad pilam, vt ita dixerim, nigredo confert? vel ad statuam fa-
D ct, sitam esse in dextra vrbis parte, sic neque in linea minimum, quod finis est, & punctus ad lineam collatum aliquid erit. Quare non conueniet quidem lineę minimum esse, punctus autem in ea, vtpote finis erit etiam minimum, quod nihil erit ad lineam comparatum, nõ erit itaq; linea insecabilis.

Postremo, non est etiam punctus articulus indiuiduus, nam articuli semper duorum terminí sunt, punctus autem, & vni⁹ lineæ terminus est. Insuper punctus, finis. articulus, diuisio po-
E tius est. Adhuc si lineam statuamus articulos, superficiẽ quoq; articulos concedamus oportet, idcirco, quia proportionem inter se seruant. Præterea articul⁹ quodammodo differentia est. quamobrẽ Empedocles in suis carminibus inquit,

Articuli semper constat iunctura duobus.

Punctus autem etiam inter immobilia collocatur: Postea vero nullus habet infinitos articulos
F in corpore, vel in manu. at puncta habet. Et deniq; lapidis articulus est nullus, neq; saxũ articulos vllos habet, puncta vero habet.

Libri de Lineis Insecabilibus finis.

Theo-

THEODORI GAZÆ THESSAL.

IN PROBLEMATA ALEXANDRI APHRODISIEI ad Nicolaum Quintum Pontificem Maximum.

PRÆFATIO.

Vm ægre interim feras, Pater ſanctiſſime, ſi ego falſam deprehendam libri deſcriptionem, ac libros tantum illos de Hierarchia authoris eſſe Dionyſij Athenienſis viri doctiſſimi velis, ne quid religioni derogetur, cætera autem ſint, nec ne, quorum volumina eſſe inſcribuntur, parum referre cenſeas, modo fructus ex his aliquis capiatur, equidem ita cenſere te arbitror, nec vereor, ne quod hactenus per tam longum tempus crediderint homines, à me reprobari videatur. Multa enim docti interdum per imperitiam, indocti ſæpe H per ignorantiam improbe credunt, & quod Thucydides autor grauiſſimus inquit, abditam rerum veritatem nullo cum labore multitudo meſtigare conſueuit. Labitur in ea potius, quæ in promptu & in propatulo habeneur. Problemata igitur, quæ tanquam Alexandri Aphrodiſiei opus conuertere me in latinam linguam inſtiſti, conuerti quidem, & eo hercle libentius, quo non tantum morem me tibi gerere, verum etiam pleraq; in his quoque ſcite diſcuti intelligebam. Sed Alexandri illius hæc, Viri ſæcunda ſapientia præditi, & veri, atque germani opinionum Ariſtotelis ſpeculatoris, nullo pacto equidem credere poſſum. Nam & doctrina autoris illius cum in pleriſq; alijs, tum in iis, quæ de animo iſtæc diſſerunt problemata omnino deſyderantur, & ab elocutione illius adeo longe hæc diſſonant, vt facile quiſq; lectione veterum litterarum græcarũ exercitus intelligere poſſit, non id opus ad Alexandrum Aphrodiſieum, ſed ad aliquem multo recentiorem autorem referri oportere, doctrinæ index nullus te melior eſſe poterit: elocutionis vero, quoniam id per interpretationem patre ſatis non poſſit, ſi meo parum confidis iudicio, ſint illi arbitri velim, qui neque per malignitatem mentiantur, neq; per ignorantiam literarum gentis græcæ bonarum aberrent. Sed, quamquam Alexandri Aphrodiſiæ problemata hæc eſſe non putem, vtilia tamen, legendaq; ita iudico I vt nec tibi conuerti inſtiſſe diſpliceat, nec me munus hoc vnquam pœniteat ſuſcepiſſe. M

Quamobrem hæc illis Ariſtotelis problematibus, quæ ſuperior anno conuerti, tuoq; dedicaui nomini, adiungenda, ſi placet, iubebis, vt copia larga problematum eodem codice contineatur, fructumq; ſic capere ex vicino liceat ampliorem. Nam, & ſermonis faciem talem nos ſcitamentis huius recentis, parumq; linguæ periti autoris poſſimus, vt ex eadem officina interpretis, ex qua illa Ariſtotelis, hæc quoque exiſſe viderentur.

Vale.

ALE-

ALEXANDRI APHRODISIEI Problematum

LIBER PRIMVS.

Theodoro Gaza Interprete.

PRAEFATIO.

B QVestionū naturalium rō partim certa ex se, conspectaq; est, omni ambiguitate, discussione q; abiuncta. Quis enim, modo mentis sit compos, quærat, quam ob causam natura pēnas volucrum generi largita est, cū tam longe omnibus pateat, pennas primum fouendi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induisse, deinde ornatus etiam causa eum in C modum extitisse, s. eadem illa ratione, qua pilis naturæ ingenio teguntur, quæ ingressu vtūtur animantes, qua cortice serpētes qua squamis, aut testis bestiq; incolæ aquarū? Cur item natura alīs animantibus cornua dederit, alīs aculeos, alīs vngues acutos, aut rostra, aut qd tale, quis quærere debeat? Constat. n. naturā his ipsis veluti quibusdā hastis natiuis bestias suas munisse, quo sese defendere ab ēs possint, quæ detrimentum inue E herent. Constat item fructuum, ac seminum genera, quæ ad ortum, vicemq; succedendi perpetuam natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquibus hūidis, *aridisue, aut corio vestiri, vt secura tum a frigore, tum ab æstu, tum etiam ab animantiū iniuria præseruentur. In multis certe ne ipsum quidem tegumē tum penitus esse inutile naturæ solertia passa est: sed cibo idoneum suis prouida animantibus astruxit. stirpes iā ipsas frondi- F bus, libro, cortice, reliquis id genus pennarum pilorumve vice obduxit: quippe quæ prenorit, vt vel a nimio frigore, vel ab æstu īmodico offendi, interireq; possent, nisi ita opta, conseptaq; manerent, nōnulla etiam spinis tāq; spiculis cōtra aīantiū morsus armauit. flores præterea varios p̄stitit, vt exornaret, formosumq; genus stirpiū liberalissime redderet, vtq; nuntios quasi

*ξηρόν. i. lignosis

G ſtatueret, qui mortalibus fructuum infantiam mox prædicerent emerſuram. Hæc tam dilucida, tam certa, qui diſcutienda in medium affert, mente procul dubio vacat. at qui ambigat, an calor igni inſitus ſit: hic tãgendi ſenſu orbatus ẽgit. qui quærit vtrum natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendisq; cõſulter, decernatq; ordinem, motum, poſitum, ſpeciem, colorem cætera generis eiuſdem: hic porrò criminis teterrimi reus eſt,
H grauiſſimisq; pœnis obnoxius. Quæſtionum igitur ratio, quod propoſui, partim ex ſe certa manifeſtaq; eſt, partim inexplicabilis, modumq; penitus humani ingenij excedens, Deo duntaxat cognita immortali, qui rerũ omnium parens, atque author eſt. Operis quidẽ ſolertiſſimi cuiuſdam rationem artifex qui extruxit, integre tenet. cæteri vero, qui artis ſint illius ignari, rationem nullam reddere quæũt,
I ſed tantummodo rem inſpectãt & demirantẽ. Quæſtiones, quas inexplicabiles dixi, huiuſcemodi ſunt: quam ob cãm ridere hi ſoleant, quos in alis, & coſtis, aut plantis titillamus. Cur nonnulli, cum mutuum marmorũ attritum, ſectionemve, aut ferri ſtridorem, limarumve ſentiũt, dentibus obtorpeſcunt. qui fieri poteſt, vt ſtupori dentibus a frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quæ frigida eſt, medeatur, cum non res ſimiles, ſed contrariæ remẽdio contrarij eſſe debeant. Qua de cauſa lapis, qui magnes vocatus eſt, ferrum ſolum attrahere, ramentiſq; ferri *iuuari valeat, electrum, ſiue ſuccinũ floccos, feſtuculasq; ſibi ita coniungit, vt hærentes poſſit attrahere. vnde fit, vt leo gallum tantummodo extimeſcat. Quid eſt, quod gallina edito ouo feſtuca aliqua ſe, & ouum luſtrat. Quare veratro coturnices cicuta ſturni veſcuntur, quæ toxica hominibus eſſe certum eſt.
K Quam ob rem ſcammonea bilẽ
L ducat: cucurbita agreſtis, agaricum, veratrum caudidum, euphorbium, granum enidium pituitam. veratrum autem atrũ, ac epithymum bilem atrã. Cur aluus nonnullorum rebus aſtrigitur, quæ aluum reſoluere conſueuerunt: contra quæ his reſoluitur potius, quæ aſtrĩgere poſſunt. Quam ob rem alius alio cibo delectetur, eũdemq; alius facilius, alius difficilius concoquere valeat, cum nulla ratio, vel caloris, vel alicuius rei eiuſmodi
M intelligatur. Nemo ſanè vel torpedinem piſcem torporem per funiculum noſtro inuehere corpori, vel triglam *obtentam virium a torpedine accitum tollere ignorat. permulta id genus licet enumerare, quæ noſci tũ experimento potuerũt. Vnde apũd medicos abditæ illæ, deliteſcentesq; cauſæ his in rebus habentur, quarum nulla rõ reddi poterit. Quocirca, tenerẽ ſane agũt qui

* iuuari
* obtentam

A qui genus id quæstionum solutionibus mandare contendunt. nec dici improbabilius quicq; potest, quam rationes, quas illi adducunt. quippe medicamenta, quibus purgãdi vis data est, idcirco † materies ducere posse inquiunt, quoniam habitu sunt calidiori: quod error est. nam si iure calori causa daretur, calida omnia vim illam purificam sortiri vtiq; oporteret. nunc vero piper, quod longe calidius, vim non trahendi, sed concoquẽdi, corroborandiq; possidet. cuius etiam generis mastichẽ, & aloẽ esse nulli dubium est: itaq; reciprocari ista nequaquam censendum. Nam & si omne, quod ducere potest, calidum est, haud tamen vicissim ita cõsequitur, vt quod calidum est, idem etiã ducere possit. Volũt item struthio camelum vi sui caloris ferrum cõcoquere: quod absurdum penitus. Leo enim, qui lõge quàm struthiocamelus calidior est, ferrum concoquere nõ potest. Nec

B

C vero Medicinæ artis authores tm̃ rerum statuere proprietates coguntur, sed philosophi etiam & grammatici eodem persæpe veniunt. etenim quæ πάθη, id est affectus appellant, vsuq; comprobata obseruant, non nisi vicem complent proprietatum. Quærenda igitur illa sunt, quæ locum obtinent medium, hoc est, nõ quæ perspicua ex se sunt, vel tam occulta, vt percipi a nemine possint, sed quæ quamuis difficilia, & obscura, explicari tamen, lucemq; recipere rationũ, & doctrina hominis, atq; ingenio possint. Solutionem autem quæstionis cuiusq; petendũ ex rei vel habitu, vel specie, vel actione, vel ex rei simili consensu vel ex colore, vel ex deceptione sensus, vel ex æquiuocatiõe, vel ex viribꝰ, quæ magis, minusve efficere possint, vel ex eo, ꝙ res durior, aut solutior, aut maior, vel minor, vel ex tempore, aut ætate, aut more, vel †parte essentiali, aut euentitia, vel ex rerum similium conditione, quorum exempla ex quæstionibus tum a nobis, tum ab alĩs explanatis colligi possunt. his igitur normis, ac metis, omne quod quæritur, probationi potest solutioniq; mandari. Sed, cum non solũ ratione, quæ vniuersum doceat, verum etiam singularũ rerum tractatione animus auditoris regendus sit, hæc proponenda soluendaq; censuimus.

D

E

F

CVr Homerus homines a problema 1
canitie tẽporũ πολιοκροτάφους cognominauit? Quòd ea maxime parte capitis canities oritur, ob eam scilicet rem, ꝙ pars capitis prior humidior, quàm posterior, & pituitosior est.

2 Cur parte priore capitis sola caluescere solemus? Quòd mollis & laxa est. cum enim pilus ob naturalem siccitatem vacat alimento facile defluit, vt qui non ita solide parte in-

† χόλους ὀλίγους humores trahere. Atq; hoc semel annotarũ sit quẽ ꝙ hũore, mãm fere interpretatur.

Hoc ẽt semel annotarũ cẽ volo, ꝙ fere p habitũ, itelligẽdũ sit tpamẽ tũ, ꝙ spẽ; cõtinuatio.

*eo qđ est ſ; subita; aut fm accidens.

G nitatur priore, ſicut poſteriore, quæ ſiccior, atq; ſpiſſior eſt, caluitium ex ſiccitate oriri ſolitũ eſt. quam ob rem quibus criſpꝰ capillus eſt, citius calueſcunt. canescunt autẽ ſerius, vtpote, qui capite ſint ſiccio ri. ſiccitas. n. pituitoſam illam materiam totã abſumit. ſunt ĩdem præterea vigiles plus quam cæteri. ſomnus enim humore conſiſtit. Quod quidem argumento conſtat infantium, qui vt humidi excrementoſiq; ſunt, ſic ſomniculoſi
H eſſe conſueuerunt. patet idẽ vel ex humidis corporum affectionibus: atq; ex ĩs, qui vel vino ſe ſe inebriarũt, vel crebro balneo vſi ſunt. Quinetiam minus excrementi mittere ĩdem ſolent ꝙ partes, quæ ſeceſſui vacãtis materiæ deputatæ ſunt, os, inquã, nares, oculos. Atqui capillo sũt promiſſo, & ſimplici, capitis humore abundant. itaq; contra afficiuntur: quippe qui aut nunq; aut lentius caluitiũ ſentiant. fieri tamen poteſt, vt vel vitio ſui
I generis quis caluescat ſicut & articulorum dolores, & pleriq; alĩ corporis affectus de parentibus ad prolem deſcendere conſueuerunt, vt non deſint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipſa de cauſa, vel celerius caluescere, vel excrementoſus, ſomniculoſusq; eſſe quis poteſt. canos autem cãdidos eſſe propterea neceſſe eſt, ꝙ pituitæ, ex qua orti ſunt, colorẽ imitantur. nonnunquam etiam ad colorem penè auri vergunt, K videlicet vbi ſecum pituita bilis vitellina permiſcuit.

Cur excrementis abundare, 3 ac vigiles eſſe ſenes cõſueuerũt? Excrementis certe abũdãt, qui frigidiores, atq; debiliores, atq; ad concoquendum ineptiores longi temporis ſpatium reddidit: hinc enim excrementis foramina, meatusq; corporis redundant. Vigiles vero, quia ſiccio-
res parte corporis ſolida efficiũ tur. Infantes prorſus, quia ex cõ textu foraminum, & parte ſoli- L da corporis ſunt hũidiores, non tantum excrementoſos, ſed ſomniculoſos quoq; eſſe neceſſe eſt.

Cur pueri non caneſcũt, cum 4 humidi excrementoſiq; eſſe ſoleant? Quia humidi, & calidi ſunt: pituita autem, vnde canities, humida & frigida eſt. addeꝙ puerorum caluaria mollis, laxaq; eſt inſtar cutis, itaq; vacãs materia, & inutilis diffiari poteſt, atq; euaporari, ſeniorũ præ dura eſt: tempore nanq; obdure ſcit, ac denſa, ſolida, oſſea reddi- M tur, vnde rimas in ea natura perduxit, quibꝰ vapores excremẽtitĩ efflari, atque eua neſcere poſſent.

Cur mulieres, & ſpadones ea 5 neſcere celeriter ſoleant? An mulieres, quia natura frigidæ ſunt, atque ex otĩ cauſa. ſic enim plus materiæ inutilis contrahi poteſt, præſertim ſi mẽſtrua defuerunt. Spadones, quia non amplius ſemen excernunt, ſed excre-

A excrementum illud ſeminis genitale, quod pituitoſum eſt, per totum corpus miſtum cum ſanguine digerunt.

Cur item careant pilis? 6 Mulieres quidē, quia frigidæ ſunt, foraminaſui corporis ſpiſſiora habent, atq; coarctiora. vis enī frigoris contrahere, conſtipareq; aptiſſima eſt: itaq; exitus pilis denegatur. Spadones vero quia iuſto humidiores ſunt, excrementisq; admodum redundant. hæc enim ratio eſt, cur loca neque præhumida, neq; præ B ſicca, ſaxoſaque herbas edere valeant.

Cur pedes ſpadonū magna 7 ex parte ſolent deprauari? Quoniam præ nimio, quem dixi, humore, membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilitata gerūt. fit *enim vt pō dere ſuperīpoſito corporis, cura parum ad ſuſtinendum valida, peruertantur. quo modo harundinem pondere ſuperannexo flecti neceſſe eſt. Rem autem C duram, & ſiccam eſſe validiorē inque ſuo officio ſtabiliorē: humidam vero & mollem imbecillam, parumq; efficacem exta re: argumento ſunt ligna, pelles, funes atq; etiam homines. quippe, ſi qui per luxum balneo & poculo immodice vſi ſunt, imbecilliores reddantur: ſed ſi per frugalitatem modice ſeſe refic carunt, robuſti, efficaciores euadant. Vnde fit, vt ſpadones quidem effœminati imbecillique ſint, forſitan & vinoſi, vtpote D qui pituita magis abundent. cum enim habitu ſint frigidiori, auidos eſſe rei contrariæ veriſimile eſt. vinum autem natura eſt calidum. Aethiopes vero, vtpote ſicciores, criſpi, macilenti, muſculoſi robuſtique conſtant.

Cur ñdem vocem reddunt a- 8 cutioremꝰ Quoniam humor ille immodicus fauces, canalem aſperum cognominatum obcraſſans, atque infarciens longe reddit anguſtiores. & cum ſpiri E tus per anguſta ſe promat, vocē agat acutiorē, quam in integris fiat hominibus, neceſſe eſt. His enim vox ampla permeatus laxitudines informatur, & ducit. Argumentum ex tibiarum foraminib⁹ accipi aptiſſime poteſt. humor autem nimius ſpadonū vel eo conſtat, q; percraſſari & mammas fœmineas explere, & genas habere tumidiuſculas, & pilis eſſe promiſſioribus, & canescere facile conſueuere. 9

Cur è ſpadonibus nonnulli F rem aliquantiſper veneream appetant, & amore interdum tenentur? Quoniam ſunt, qui cum pubeſcerent, caſtrati, colliſi ve fuerunt. Itaque veluti ſemiſpadones ſunt. adde quibus iecur feruentius, & ſeminis concepta cula ampliora, hi veneris vſum ſæpe imaginantur, & appetūt: agere tamen quod cupiunt non poſſunt, quoniam coles orum mox emarceſcat, & lan-

G gueat. Spiritus enim, qui diuti⁹ tumefacit, deeſt: quippe cum ſemen non adſit, vnde ſpiritus ortus per meatus ſemini attributos deferri ex parte coxarū cōſueuit. Quam ob rem fit, ut meatus illi collapſi perīde atq; ī puerili ætate poſſint excæcari.

10 Cur cæteris omnibus noſtri corporis partibus, quas pili integunt, caneſcere conſueuimus, alis vero nequaquam? Quoniā locus iſte calidior eſt, quippe q̄ conceptaculis tum ſpiritus na-
H turalis, tum ſanguinis, ſit refertus: qui etiam quia laxior, atq; ſolutior eſt, idcirco excrementa pituitæ digerere, atque difflare: aſſidue poteſt. quod quidem argumento cōſtat ſudoris aſſidui alarum.

11 Cur nonnulli pudore affecti alis inſudare coguntur? Quia pars iſta corporis laxior eſt. Natura quippe ab eo recedit. quod vel reuerendum, vel cauendum eſt: atq; pauliſper ſeſe cum ſanguine colligit, recipitque in ve-
I nas, atque arterias ampliores, quæ vbi expletæ fuerunt, extillare incœperunt. quod idem ēt euenire ñs nouimus, qui affecti lætitia ſunt, ob eam ſcilicet rē, quòd elaxari, reſoluique corpus totum, maximeque alas neceſſe eſt.

12 Quā ob cauſam pallidi, qui metuerunt, efficiuntur? Quòd natura humana visq; interior, quæ corporibus noſtris conſulit, nequid extrinſecus capiat detrimenti, continuo fugit, & ſe K ad loca confert penitiora cuſtodiq; gratia. quemadmodum nos quoque domum eadem cauſa petere ſolemus: quo cum properat, ſanguinē ſecum trahit. quo ſolo vehiculo, alimentoque vti conſueuit vtpote qui ex ſuccis omnibus ſit bonus ſolus: hic autem eſt, qui florem noſtro largiri corpori poteſt.

Cur ñdem illi contremiſcere 13 conſueuerunt? Quoniam vis etiam animalis per conſenſum vtique naturalem diffugiēs, ner L uos relíquit imbecillos, qui ſuo robore membra ſuſtinent, firmaque tuentur. Hæc eadem ratio eſt, cur & aluo fundantur, & mingant inconſulte. muſculi nanque, quorum intereſt meatus excrementorum claudere, debilitati retinere amplius nequeunt.

Quam ob cauſam rubeſcere 14 ſolent, qui gaudent? Quoniam natura ſponte rei occurrit, quæ grata extrinſecus acceſſit. Quē-
M admodum nos amicis, aut liberis obuiam vltro feſtinam⁹, naturam autem ſanguis comitatur, quem ſuo colore cuti florē poſſe largiri, palloremque ob eius orbitatem, oriri propoſuimus.

Cur erubeſcere conſueue- 15 runt, quos puduit? Quoniam natura ſua naturali quadam, non arbitrali conſcientia verecūdatur, ac reueretur, quod honorandum, colendumque ſenſe-

rit.

Digitized by Google

rit. Itaque more pudicæ,nobilisq; puellæ compescitur: & se ad loca penitiora corporis recipit,atque occulit. quod cum agitur, sanguis concitus liberalius fluitat, cutemq; suo colore pertingit. Sunt tamen,qui naturam se se protegere copia sanguinis assueuerent. quomodo & manum naturali ingenio tantisper faciei admouere solemus, dum pudore afficimur.

16 Cur nonnulli a vita præ nimio metu discesserunt? Quoniã vis naturalis admodum interiorem subiens partem sanguine, calorem ĩsitum, atque vitalem solitum de corde oriri obruit vniuersum, atque extinguit.qua ratiõe oleum quoque multum, vniuersimq; lucernæ infusum flammam potest extinguere:calor quippe corporis ille perapte flammulæ lucernæ respondet. & vero,qui dolore vexantur nimio,eadem ipsa de causa discessere è vita: interit enim motus interior natiui caloris,quemadmodum ignis quoq; obturatus extinguitur.

17 Cur multi ebriati vino obierunt? Quoniam vini copia naturalem *animalemque vim omnem suo calore opprimit, maxime que id sentiunt, qui calorem insitum exiguum continent,atque imbecillum. Qui enim multus,ac validus est, resistere amplius,ac spatio temporis copiã omnem illatam concoquere potest, quemadmodum plus olei infusi flamma tolerat, quæ largior est.

18 Cur membra senum obtremunt? Quoniam nerui mẽbrorum, & musculi vi sua mouẽdi priuati non amplius æque partes continere firmare stabilireq; possunt.fit etenim tremor,cum põdus quidem membrorũ corporis trahit deorsum:animæ autem vis sursum eleuat,idq; vicissim,atq; assidue agitur.Hinc.n. incurui senes in terram corruũt & ne id fiat,baculis sese sustinẽt & tanquam caducos parietes lignorum adminiculo continent erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina, & alui excrementa prodeant in consulte.

19 Quam ob rem pallescere solent,qui ęgritudini succumbãt? Qm̃ rem tristem natura sentiẽs paulatim descendit ad loca sibi penitiora cum sanguine, qui coloris author est.minus tamen illi,quàm qui metuunt,pallescũt

20 Quam ob causam qui lætitia *exultant,resoluuntur? Quoniã vitalis vis,& insitus calor foras ad rem lætabilem immodice,profluens dispalatur,ac interit. Vnde fit,vt & sudent,& rubeãt sanguinis aduentu.Calorem enim natiuum,ignẽq; ipsum, vt per loci sui appetitionem sursum ferri,sic per alimenti desyderiũ ima petere necesse est.igit vtralibet mouẽdi ratiõe perempta, calor insitus interit,& vis oĩs vitalis euanescit.

*al.exultãt vehemẽter, nõ nũq; & resoluunt.

G Quam ob cauſam qui vel an
21 guntur, vel iraſcuntur, vel amãt
frequenter ampliterq; ſuſpirare
conſueuerũt? Quoniam qui an-
guntur, animum totum ad rem
quæ dolori eſt, conuerterũt: qui
iraſcuntur, rei, qua conciti fue-
re, intendunt, qui amant, rei tan
tum incumbũt, cuius deſiderio
detinentur. Itaq; animus eõuer
ſus ad id, quo ſollicitatur, negli-
git, & quaſi officij ſui obliuiſcit:
videlicet, vt muſculis thoracis
H vim mouendi ſuppeditet. Cor
igitur, cum neq; per intenſionẽ
pectoris aerem capiat, quo ven
tilari, refrigerariq; poſſit, neque
per remiſſionẽ ſeuocet, quę ſan-
guinis ardor fauillacea excremẽ
ta commiſit, ne ſtranguletur, a-
nimam cogit, & ad deſertum of
ficium reuocat, & hortatur, plu
rimam muſculis præſtet *ratio
nem, & inſpirationem, expira-
tionemq; ampliorem efficiat, ut
& copiam aeris frigidi capiat, et
excrementorum largam eiiciat
copiam, ita vt quod vices minu
I tæ, crebræq; ſpirandi eſſent fa-
cturæ, hoc vna amplior reſpira-
tio ſubminiſtret. Quam rem
σπάζειν hoc eſt ſuſpirare vete-
res ab anguſtia cordis dixerũt,
& quidem ad quoddam temp⁹
latẽ ſuſpirant, idq; ſæpius faciũt,
quoniam animus quidẽ, vt di-
ctum iam eſt, rem, a qua excita-
tur, aſſidue diſpicit, natura vero
aliquando cordis gratia cogit
vim mouendi tranſmittere tho
racis muſculis ampliorẽ. Quod
autem in thorace reſpiratio eſt, K
hoc in reliquo corpore ſeductio
ſpiritus per arterias habetur, ac
inſpirationi intenſio, expiratio-
ni remiſſio reſpondet. Sphyg-
mus autem, i. pulſus ipſe intẽſio
meatus, & remiſſio in corde &
in arteria eſt.

Cur ægre id genus carnis cõ 22
coquitur, quod infitium appel-
latum eſt? Quoniam ſua leuita-
te fluitat in ventriculo per cibi
humidi mediũ: nec eius corpus
attingit, quo tactu fieri conco-
ctio põt, ſed iuxta gulam redũ- L
dat: cuius officium cibis non co
quendis, ſed appetendis delega-
tũ eſt. quinetiã foris aquæ inie-
ctum non ſubſidet, ſed innatat.
quoniam dum carnes teruntur,
ſpiritꝰ admittitur præleuis, qui
corpus eleuet, & in humore flui
tare aptiſſimum reddat, hinc ẽt
molle, ſolutumq; ſorte talis ſpiri
tus euadat, neceſſe eſt.

Cur aqua per feruida grata 23
prurientibus eſt? Quoniam cau
ſa cur membra pruriant pituita
craſſa & perfrigida eſt: hęc autẽ M
facit, vt cutis hebetior ſit, atque
ſtupentior.

Cur ĩdem balneis delectan- 24
tur calidis? Quoniam pitui-
tam calorꝰ digerit, & vngues ex • fundit
cutiunt.

Cur terga amplius, q̃ cęteræ 25
corporis partes pruriant? Qm̃
plus pituitæ continent, vtpote
quæ frigidiora ſint. Quã ob rẽ
ſenes pruritus magis exercent,
quia frigidiores ſint.

Cur

A Cur homines, qui breui sunt
26 corpore, prudẽtiores magna ex parte sunt, q̃ qui longo? Quoniam animus toto ĩ corpore coactius, & compactius manet, si breue est: si longum, passus per longitudinem exoluitur, & hebetascit. vnde Homer⁹ Vlyssem breuem, ac prudentissimum refert, Aiacem longum, & stultissimum pdidit. Hoc modo qui breuiore sunt corpore, sunt etiã fortiores quam qui proceriore.

27 Quare qui minus sunt prudẽ
B tes, suspenso corpore, ac vultu sublimi incedunt? Quia quemadmodum nauicularius non admodum robustus nauim recta non agit, sic nec corpus animus imbecillior.

Problẽa hoc in nõ nullis exẽplaribꝰ ñ legebat, nec ob id, ñ Theodo
28 ro fuit trã slatum.

C Cur plerique stulti liberos prudentissimos procreauerunt, & contra, multi valde prudentes stolidissimos? Quòd homines stultiores cum concumbunt, totos libidini sese dedũt, itaq; animo penitus in corporis concreationem demerso, astrictoque reitantũ venereo, semen vires optimas tum rationales, tum naturales adeptum perfluit, creatoq; proinde hominem prudẽtiorẽ: At homines prudentes, & docti semper aliquid vel honesti, vel vtilis animo complectũtur, nec in ipso quidẽ venereo coitu omnino â rerum studio desistunt. itaque aĩo remissiori profluens semen expers longe facultatis illius animalis incumbit. Hinc ẽt deduci ratio potest, cur homines stulti atque indocti filios robustos maxime procreant, prudentes & docti imbecillos. D

29 Cur ferarum animantiũ stercus minus, q̃ vrbanarũ fœteat, & damarum, & aliorum quorũdam excrementa pauli sper aroma redoleant? Quoniam ferè cibo sicciori simpliciori q̃ vescantur, laborantq; vehementius: hominum vero stercus omniũ maxime animantium fœtet, q̃ vario, humidoq; cibo magis cęteris vtuntur: atq; plus q̃ sit satis ĩportune prius, quàm egeamus, E gulæ ingerimus, atq; minus nos per laborem exercem⁹, atq; minus calore abundamus. cum igitur cibus, vel plene cõcoqui, vel satis diffiari propter copiã non queat putrescit aliquantulum, itaque grauius fœtet.

30 Cur sinapi, & piper, & acriũ omne genus cuti superimpositum nostri corporis vlcerare nimirum potest, deuoratum ventrem vlcerare non poterit? Quoniam ante immutatur atq; con-
F coquitur, quàm incipiat agere. adde q̃ eius vehementia hebetascit nimio vẽtris humore, q̃ etiam cutis suam ob densitatem tempus ad agendum rebus admotis acribus satis adhibet: & quoniã imbecilla est, facile sentit, at pars intestina vna, & laxior & validior est.

31 Cur & præ nimio dolore, & præ nimia lætitia æquè lachrymæ excutiãtur? Quoniam qui dolent, spissitudine meatuũ, qui positi

G positi oculis sunt, humorē, quē oculi continent, exprimunt. dolor enim meatus refrigerat, atq; astringit. At qui letantur & gestiunt, humorē ex laxitate meatuū effundunt. oculi tamen quicunq; arctioribus constant meatibus, lachrymam neutra de causa mittere consueuere.

32 Quam ob causam qui dolēt, summa corporis parte pallescere consueuere? Quoniam vires naturæ cum sanguine partes interiores corporis subeant, sicut H superius dictum est. sanguis autem est, qui summam corporis partē calfacere possit, & laxare.

33 Cur sæpenumero euenit, vt qui mingunt, etiam flatum ventris extrudant? Quoniā vesica plena vrinæ intumescat, & premat, & adducat rectū intestinū: itaq; vrina, dum egeritur, intestinum illud relaxatur, & flatibus intestinis inclusis libertatē effluendi concedit. Sunt tamen, qui dum vrina secernitur, consensum quendam membrorum I effici omnium censeant.

34 Quam ob rem qui oscitantē viderint, oscitare incipiāt? Quoniam natura animantium consentiens inter se, afficit; mutuo aptissima est, maximeq; brutorum. Hinc vbi è grege asinorū meiere vnus adorsus est, cæteri quoq; omnes identidē faciunt, quibus vesica plena est vrina.

35 Cur sanum lippiēs sua aduersa valetudine afficiat, sanus vero lippientem sua bona valetudine emendare non queat? Qm̄ K oculi humidi, molles, affectuiq; opportuni sint. adde, q; sanitas temperies quędam sit corporis: morbus autem intemperies, faciliusq; modicus habitus ab immodico mutetur, vertaturq;, q; econtrario: merito lippitudo, q̄ habitus quidem immodicus est sanitatem, habitū laudabilē celeriꝰ mutat. omnem mutationē autem ob naturalem cōsensum corporum fieri certum est.

36 Cur numus, aut pomum in aqua demersum amplius seipso L videatur? Quoniam aqua submerso adhęrens corpori, eadem afficitur qualitate, colorēq; proinde trahit eundem, quo fallere oculum possit, quasi corpus amplius sit, cum vndiq; aqua continetur. Hac enim eadem ratione Sol quoq;, & Luna, & Erroues omnes, cum vel exoriūtur, vel occidunt, corpore esse ampliori videntur: quippe cum ita primum cœlum recipiat eandē qualitatem, afformeturque consimilius. M

37 Cur quadrata è lōginquo rotunda esse videantur? An quia quadrati angulos vtpote subtiles è longīquo percipere oculus nequeat: quibus detractis rotū dum videtur, q̄d relinquitur.

38 Quam ob cām, cum aliquid procul percutitur, ictum statim cernamus, strepitum lentius audiamus, quanquam vna cum ictu strepitus oriatur? Quia visum tenuiorem atque acutiorē

quam

A quàm auditum habemus. visus igit̃ anticipare, vtpote acutior potest, auditus vt crassior, lentius suo fungitur munere. Eadẽ hæc ratio est, cur in attritu confrictuq; nubium ictũ, quod tonitruum appellamus, & ardorẽ, cui nomen fulgur inditum est, non ex æquo percipiamus: sed fulgur primum videamus, post tonitruum audiamus: quanquã ictus vel prius tonitruum, quã fulgur efficiat, vel vtrunque simul committat. Ergo vel hac in
B re visus vtpote agilior, & tenuior præcurrit, atq; anticipat, auditus vt crassior, & retardior, postmodum sentit.

39 Quam ob rem ex frigoris vehemẽtia partes nostri corporis cæterq; rigeant omnes, facies minime, cũ hæc vna detecta frigori pateat? An propter consuetudinem. facies enim quòd semp detecta est, aeris mutationibus insueuit. iuuat autem plurimũ ad resistendum consuetudo, atque exercitatio.

C 40 Quã ob causam bilis suo conceptaculo affectu admodum facili complexa nunquam id corrodat, vbi vero in dentem corpus solidissimum paulisper decubuit, illum corrodat, atq; interimat? Dixerim, quia natura, vt in illo vno corpore bilis contineatur, statuit. vis enim naturæ plurimum ad prohibẽdum ne quid officiat, valet. Constat hoc etiam rebus alijs, fœtus. n. decem fere menses in vtero per- D manens nullum ponderis sensum gerenti fœminæ mouet. at si quis flatus eodem ruat, tormentum protinus excitatur, & pondus sentitur, & distentio rapit intolerabilis. arteria item aspera spiritus vnius conceptaculum est. ita, vt si quid cibi, aut humoris in eam delapsum sit, strangulatio sequatur, & tussis subita: natura enim non cibo, sed spiritui viam hanc vni vendicauit.

Cur alĩ balneas sitibundi in- 41
E gressi, extincta siti egredian-
tur, alĩ contra? Qui habitu sunt sicciori, siti balneo humefactiab soluuntur, præsertim si non penitus tabeant siccitate. at qui humidiores sunt, & siti omni vacantes, ĩjs humor per sudorem absumitur, itaque sitis creatur: quippe quæ siccitate oriri solita sit.

Quam ob causam radice per 42
cibũ ingesta, alĩ fœde eructant, *Ridens radicem reddit.*
alĩ non? Quorum ventriculus
F non vitiosis excrementis, maxime quæ pituitosis redundat, horum eructus purior est. Quorum autem illis redundat, impurus, & male olens. radix enim vim calfaciendi, incidendi, extenuandique materias obtinet, flatusque ex humoribus mouet, quos per ructum retrudit, ac reĩcit. ita feces quoque diri odoris, si immotæ manent, fœtorem non spirant: si mouentur,

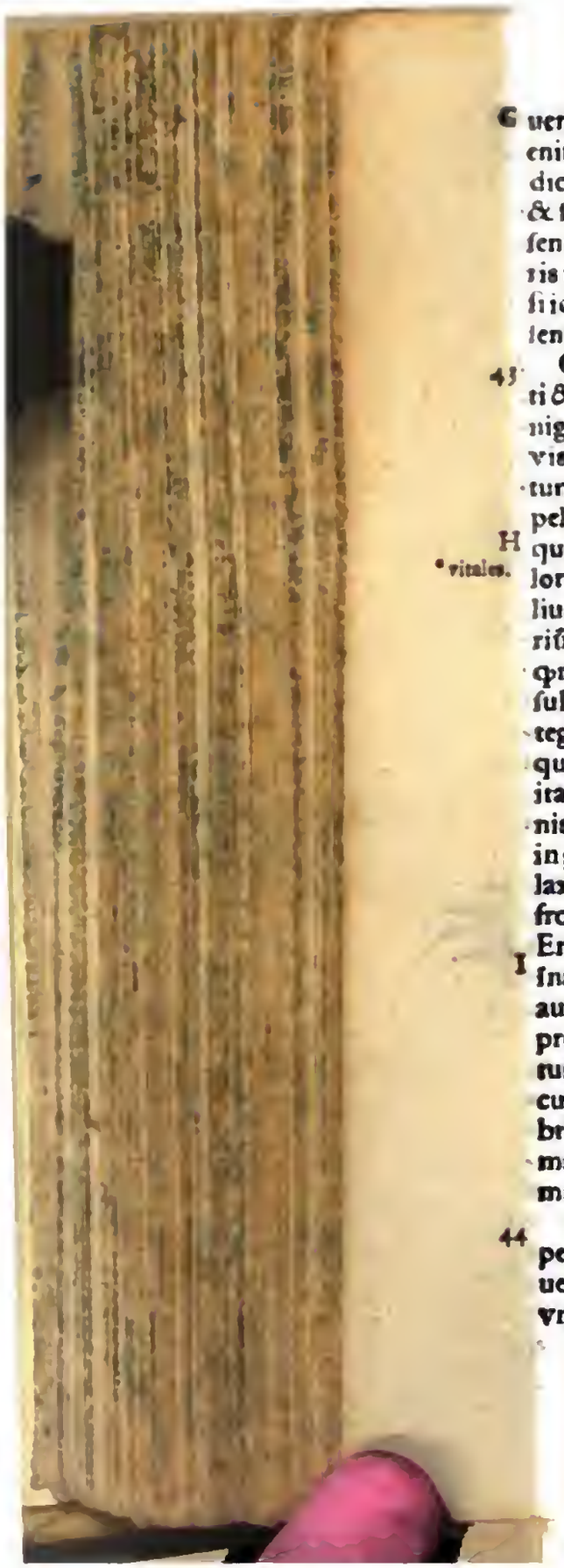

G uentur, ampliter ſpirant. haud enim audiendi ſunt, illi qui radicem ipſam vitioſam natura & fœtido conſtare genere cenſent. argumento quod etiam foris tam marcida male olet: nam ſi id eſſet, omnes, qui eam ediſſent, fœtidum eructarent.

43 Cur ſummis frigoribus, digiti & omnino extrema corporis nigreſcant, & decidant? Quia vis ſummi frigoris calorem inſitum ad corporis profunda impellit, & claudit. itaq; extrema,

H quoniam vires * animales et calorem nequeant adipiſci, primũ liuent, deinde nigreſcunt, & moriũtur. decidũt vero propterea, q̃ natura reliquo ſuo corpori cõſulens, adſtringit ad ſe quod integrum eſt. relíquit, atq; reſecit, quod mortuum vacat. extrema ita affici poſſunt, eo q̃ parũ carnis, caloriſq; obtinent. hinc. n. et in genere ſtirpium, quę infirma laxioraq; & minus calida ſunt, frondes hieme ſeunte amittũt.

I Errãt. n. qui principio calorem ſnatum vim aduerſam frigoris aufugere introrſum exiſtiment: proinde coactũ, & quaſi recreatum proficiſci vniuerſum larga cum copia omnibus auxilio mẽbris: itaque feruore nimio extrema poſſe exuere: nam dum int⁹ manet, cogi melius poteſt.

44 Quam ob rem qui extremis perfrixere, ſi mẽbra igni admoueant, doleãt vehementer? Hoc vniuerſim & ad ſubitam qualitatis mutationem accidere arbitrandum eſt. fit enim, vt ex multo frigoris repente tranſeant ad multum caloris. omne autẽ qđ ſmodice, vniuerſimq; malo agitur habitu, dolorem naturę ĩfligere poteſt. ſicut quod per habitum bonum modice, atq; ad naturalem conditionẽ vniuerſim mutatur, naturã vero vehemẽter permulcet, atq; oblectat. corpus. n. humanum habitu temperatiori, quãm cætera animalia conſtat.

K

L

45 Quam ob cauſam, qui piper, aut panis fruſtum grandiuſculum deuorarint, ſingultiãt? Qui ventriculum mundũ, et ſentientem, & calidum habent, hi celeriter piperis acritudine mordẽtur: quo morſu ſtomachus ad repellendam rem, quę id efficit, excitatur. Itaque oritur, qui ſingultus vocatus eſt. At qui ventriculo ſunt frigidiori, pituitoſo, atq; hebetiori, hi lentius ſingultiũt. quinetiam qui panem inciſum iuſto amplius deuoratint, oppreſſi magnitudine panis, ſingultire coguntur. membrorum. n. natura nequit quieſcere, quoties aliquo detrimento infeſtatur. Piper igit̃ qualitatis ſuæ acritudine facit, q̃ ſingultus obueniat. qũo bilis quoq; interior pungit, & concitat. Panis vero ſua opprimens quantitate idem committit more pituitæ, quæ ſingultũ aggrauando ciere poteſt. reſpondet. n. piper bili, panis

M

A panis pituitæ, vtraq; vero proxima rebus extrinsecus infestãtibus: dixerim, spinis, & lapidi. piper. n. & bilis acumini spinarum respondent: pituita & panis lapidum ponderi.

46 Quam ob rem vitia, q̃ in vnguibus digitorum constiterint, dolore afficiant vehemẽti? Quoniã nerui ad extremos vsq; porrecti digitos suis ipsi excrementis vngues conficiunt, sicut etiã dentes in gingiuis. Cum igitur vis, quæ per neruos author sentiendi præstatur profluens extremis insistat digitis, eo se colligens, augeatur aquę modo, quę in compita confluit, constat eo magis dolorẽ posse amplificare, qm̃ plus sensus vitiis augetur.

47 Quam ob rem ñs, qui panem incisum grandiusculum deuorarint, & ob eam rem singultire incipiũt, retentio spiritus singultum sedare possit? An quia stomachus ad asperam arteriã positus est, idcirco premitur ab ipsa arteria, & instringitur, ita vt panis intrusus in ventriculũ excutiatur, quo excusso, pondus tollitur, qđ singultũ ciere põt.

48 Quam ob causam qui ex pane singultiunt, soluantur singultu, cum triste aliquid audierint? quoniam sunt intẽti ad hoc, qđ ægritudinem attulit. Cũ enim vis animalis aliorsum cõuersa, mouere thoracem desinat, spiritus parum tantisper affluit: itaque coactus singultum præ sua copia sedat, vt dictum iam est.

Quam ob cãm, cum picturas D intuemur, si prope astamus, co- 49
lores plano contineri omnes videamus, si procul, partim cauo, partim deuexo representari necesse est? Qm̃ vis conspiciendi, quoties per longum extenditur interuallum, languescit: atq; ita colorum profunda diligẽti⁹ nequit explorare, sed partẽ albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. Albũ. n. qm̃ lucido proximum, foras versus elucet, nigrum, vtpote obscurum, intror E sus nitet. Hic adñci illa congruũ iudico, Artium aliæ materiam transformare solent, vt cum fictor æneum equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominem, aut vas aliquod affingat, videlicet materia æris à forma in formam immutata: aliæ per adiectionem agunt, vt quæ cæra, aut luto effigiant: aliæ per demptionem, vt quæ animal sculpendo afformant: aliæ per compositionem, atq; appositionem, atque cõglu F tinationem, vt ars ædificandarum ædium, aut nauium, aut lignaria: sunt præterea, quę p habitus alterationẽ, penitioremq; immutationem fiant, quemadmodum natura gen⁹ animalũ ex semine creare solita est: nõ desunt, quæ per habitus mutationem atq; additionem prodeant corpis, qũo natura mẽbra enutriendo augere vtiq; consueuit: addo ẽt, quæ per colorũ mistionem, atq; adiectionẽ corporum conficiantur,

G conficiantur, vt artē pingendi
suo fungi officio nouimus.

50 Cur aqua frigida neruis offi-
ciat, calida non prosit, sed talis
quoq; aduersa sit? Nam si quid
noxium est, contrarium eius cō
modum esse necesse est. haud. n.
fieri pōt, vt contraria mō consi-
mili efficiant. Dixerim aquam,
Al. l. prīa rōne, & p se efficiāt. nō qua est calida posse officere,
sed qua calida & humida. ner-
uorum etenim ict⁹. qm̄ summa
in neruis sensio est, contendi, a-
stringiq; desiderant. qd̄ humor
H p̄stare nequit. imò neruos emol
efficitur. lit, laxat, ad cariem ducit: calorē
Al. l. per se neruis. vero neruis haud quaquā ēē in-
commodum constat, argumen-
to olei, cuius perfusione iuuari
neruos palam est, eo. s. q aliquid
obtinet astrictionis.

51 Cur poma obesse sua frigida
humidaq; natura possint: aqua,
quæ frigida & humida est, non
tātundem officiat? An q aqua
pomis tenuior est, ac digeri cele
rius pōt: idcirco non ex æquo
offendit, præsertim cum mēbra
firmare aliquantulum valeat.

I Quam ob causam plerisq; ci-
52 bos crassos, atq; difficiles conco
quere facilius possint, vt carnes
bubulas: faciles, et succi cōpotes
laudabilis ægre concoquant, vt
pisces saxatiles? Rōnē alij ad cō-
suetudinem referunt, alij ad ha-
bitum quendam naturalem in-
genio humano inexplicabilem:
alij ventris calore immodico ci-
bos cōcoctu faciles vltra modū
pro sua facilitate concoqui, ita-
que perfringi, corrumpiq; cen- E
sent. difficile vero, & qd̄ modi-
ce immutatur, concoqui tantū,
non præterea quicquam vitia-
ri. Nam & paleæ, quoniam per-
quam facile afficiuntur, in cine-
rem vertuntur ab igne largo, &
rapido: quod ligno querno ac-
cidere non potest.

Cur farina hordeacea extin- 53
guere inflammatiōes possit, cū
frigidū oē cogendi, densandiq;,
non digerendi vim habeat? Di-
cendū nō vi refrigerādi, sed ter-
gendi, discutiendiq; farinā posse
digerere hordeaceā. Scindit. n. L
et deterget humores. et vero ple
raq; alia rē sibi contrariā effice-
re quęunt, videlicet nō rōne pri
maria, & per se, sed secūdaria, &
per accidēs. Exempli grā, apiū,
qd̄ calidū est, febrē minuit, non
eo q calidū (similia. n. se mutuo
iuuant:) sed q materias infestan
tes discutere, atq; detergere pōt,
et vim mouendi vrinam habet.
Iris itē, & hyssopum herbę, quā
uis calidiores, prosunt tm̄ ad late
rum dolores, qm̄ materias inci- M
dunt, quę inflammationē mem
branæ coītis subditæ excitant,
quinetiam aquę perfusione fri-
gidæ neruorum distentionē ex
materia ortam frigida sedatam
aduertimus, per accidens. s. calo
ris interuentu interioris. Quo-
ties igitur ex se nullo interueniē
te medio qcquam agit, proprie
rationeq; primaria rem effici di
cimus. at si non ex se, sed per ali-
quod medium agat actionē per
accidens,

A accidens, rationeq; secundaria proficiſci dicere conſueuimus.

54 Cur ante quã balneas introeamus, tepidam egeramus vrinam: cum diutius intus manſerimus, frigidam? Dixerim quaſi per comparationem alterius ad ſolitum euenire. vrina enim, cum tepida effluat uere foras, quoniam noſtrum corpus iam frigidum eſt, tepidum, qđ emingimus, corporis comparatiõe ſentitur. At vero intus, quoniam plus quã vrina corpus recaleat, frigida eſſe videtur, quãquam aliquantulo calidior eſt. Conſtat hoc ẽt, q; ſi balneas ingreſſus prius, q; recalcas, te recipias in labrum, aqua, quæ calida leuiter eſt, ferues admodum ſentietur, ſed ſi poſtquam concal actus es, labrum adieris, non ex æquo feruore eandẽ peripies.

55 Cur aqua interdum locis effoſſis maritimis dulcis comperiatur? Cauſa q; pars maris tenuior dulcis eſt: craſſior ſalſa. quantum igitur tenuius eſt, dulceq; eſt, hoc per terræ foramina tranſmiſſum, liquatumq; in ipſam ſe condit tellurem. quod ea effoſſa comperitur. hæc eadem pars maris tenuior efferri quoque in cœlum, atque in humorem dulcem ac in pluuiam euadere ſolita eſt. craſſa illa reſiccata, cocta trãſit in ſalem. Quę igitur litore laxiori continetur, ſalſa propterea eſt, q; craſſior quoq; humor terrã ſubire p meatuũ amplitudinem põt, q ſalſus eſt.

Cur aqua puteorum per hyemem calida, per ęſtatem frigida eſt? Quoniam contrarium omne ſuum vitare contrarium ſemper ſolitum eſt: cum igitur frigidum, quod calido cõtrarium ẽ, atq; exitioſum, fugiat per ęſtatem, cùm cœlum recalet ſe adima telluris recipiat neceſſe eſt: quo euenit, vt aqua frigida efficiatur. Contra per hiemem, quoniam extrinſecus frigus vergit, calor ad ima fugiens aquam tepefacit. Contraria enim per idẽ loci & temporis ſimul manere natura noluerat. D 56 E

Cur in Aegypto, quæ terra calidiſſima eſt, vinum frigidũ naſci ſoleat? Ratio eadem illa ẽ, quam ſuperiori reddidimus q̃ſtioni. calor etenim facit, vt frigida omnis qualitas deſerat: ſe ad radices vitiũ. itaq; illas refrigerat: qđ, cum ſtirpibus cõmune eueniat oĩbus, vites amplius ſentiunt, quia molliores atq; affici opportuniores ſunt. 57

Quam ob cauſam aqua, quæ feruida demiſſa in puteum eſt, frigidiſſima fiat? Quoniam frigor putei calori pugnans aquæ demiſſę, facileque præ ſua frigidiſſima copia ſuperans calorem vniuerſum expellit, magnaque cum vi permeat per aquàm, atque ita vehementer eam refrigerat. F 58

Quam ob rem cũ beſtiola oculo inciderit aliqua, comprimi alterum prodeſt? Quoniam ſpiritus viſui à natura delegatus, 59

non

G non præterea effluit, ſed ſe colligens, copia larga redundat. itaq; ad apertum oculum ſua copia deriuatus implet illum, & tumefacit, & in priorem partem reddit propẽſiorem. vnde fit, vt qđ incidit infirmum, ac leuius, expellatur. fortaſſe ſpiritus quoq; ipſe vniuerſus occurrens per foramina oculi beſtiolã reĳcerẽ pt.

60 Quam ob cãm qui in faciem percutiuntur, ignẽ videãt? Qđ ſpiritus viſui accõmodatus extenuatus per ictum ardet, pro-

H fectusq; ĩ aerem talis vr̃, qualis per ictum redditus eſt. Sic.n. & duobus lapidib⁹, aut ferris mutuo attritis aer interueniẽs ict⁹, extenuatusq; maiorẽ ĩ modum in ignem conuertit. qđ idem & in nubibus euenire certum eſt.

61 Cur non lapides omnes per mutuũ attritũ ignem excutiãt? Qm̃ ſunt qui corpore ſoluto, læ ui, & laxo conſtent. haud enim æque p attritũ aer extenuatur, cum nullo vehementiori afficiatur ictu pp corporis lęuitatem.

I & cedens quoq;, & ſe in foramina laxioris contextus recipiẽs, nõ omnis pari mõ percuſſus recaleſcere põt. hoc ẽt per attritũ lignorum mutuũ accidit. Ignis vero, quem de Sole, & aqua excipimus, reflexu radiorũ Solis ad vitrũ, ac ĩde reditu ad planũ contrahitur. fit.n. ita, vt aer amplius cõcalfactus igneſcat. quomodo etiam in ſpeculis agitur.

62 Cur ſcalas facilius deſcendamus, quàm aſcendamus? Quoniam in deſcendẽdo pondus ſtri corporis iuuat, vt pron deferamur, at in aſcendendo res dum pondus corporis ſu nent, atq; efferunt, laborant .n. & lapis facilius deorſum ſurſum fertur. nam graue on deorſum ferri aptiſſimum

Cur pueri ſtatim, vt ex vt parentis in lucem venerũt, rare incipiant? Quoniã ſenſ iã & naturã alienã ſibi expe tur: quippe qui ex corpore do, & molli, quo cõtinebant ad aerẽ frigidum prodeant, taſſe vel luce ipſa perculſi cõ ſtari, vociferariq; ĩcipiũt. Ha .n. illi audiendi ſunt, qui ani dicant, q amiſſo cœleſti dom lio corpus inhabitare terren occepit: idcirco infantem co re dolere, atq; plorare.

Cur apes, formicæ, muſc que ad ſummã aſalia ĩſecta o pereant? Quia ſpirandi mea continent anguſtiſſimos. o enim qm̃ lentum eſt, interſe & claudit iter, ita vt via ſpiri omnis denegetur. qđ cum ac dat, interitum ſequi neceſſe idem ẽt ſerpentibus cõtingit ñs quæ mali ſunt odoris. Nã raculorum anguſtias obſtr ſuffimentorum craſſitudo.

Cur flãdo calida refrigera frigida tepefacere poſſimus Qm̃ noſtra reſpiratio calida ſpiritus qui ore profluit, qua tatem abolere contrariam p calida vero refrigeramus, ec calidam etiam qualitatem n

uerim

A uerimus, atque digeſſerimus.

66 Quam ob cauſam carnes, quę Lunæ plenæ expoſitæ pernocta runt, putreſcant, & pereãt? Qm̃ aer orbe Lunæ completo calid⁹ reddi ſolet, & humidus: q̃ quidem qualitates putredinem cõtrahũt. ita.n. à natura ſancitum eſt, vt ſi calor, & humor modice adſunt, concoctionẽ efficiant. ſi humor paulo exuperat calorem, putredinem moueat, ſi nimium, extinctionem committeret. ſi calor valde humorem vin
B cit, deuſtionem adduci neceſſe eſſet. Luna vero, cũm quadriformi notetur habitu, primo cum æqua portione diuiſa eſt, humida & aliquãtulum calida regit: ſecundo pleniter orbe, calida et quodammodo ſiccior eſt: tertio cum ſeneſcit, ſicca & frigida redditur: quarto cum luce omni exhauſta ſilet, frigida humidaque euadit: tum enim expers eſt radiorum Solis, quos calidos eſſe nemini ambiguum eſt.

67 Cur piper & ſynapi, ſi ſolida
C deuorentur calfacere ventrẽ nequeant, ſi cõtuſa, nimirum queant? Qm̃ quęcunq; nõ actu, ſed potentia ſuas continent qualitates, aliquod extrinſecus deſiderant auxilium, quo ſuam potentiam ad actionẽ promant. cum .n. per cõtuſionem tenuiora reddantur, meatuſq; corporis alti⁹ ſubeant, atque à calore mouean tur natiuo, merito iam ſuam exercere potentiam valent. hęc eadem ratio cæteris quoq; qualitatibus afferenda eſt. rerum au- D tẽ, quæ ſua qualitate agant, aliq; actu proferunt qualitatem, vt aqua, ptiſana, lac: ſunt. n. hæc humida ex ſe, atque frigida præſidq; nullius indigentia exterioris, quo refrigerent atq; humefaciant: conſimili modo & ſal, & terra, & reliqua generis eiuſdem. ſicca.n. conſtant natura tã potentia quam actu, & facie. At *τὰ ἐντὸς τοῦ ὑδάτου* mare* & feruida naturæ fluenta, faciem quidem humidam p̃ ſe ferunt: ſicca vero potẽtia in- natiuæ aquæ.
telliguntur. contrà panis, & ſe- E
men lini cũ ſiccam præ ſe ferant ſpeciem, humidam potentiã ſortiuntur.

Quã ob rem pleraque omnia 68
animalia videre interdiu queãt, noctu neq̃ant? Qm̃ ſpiritũ vſui viſus accommodatum habent craſſiorem, q̃; vt aerem permeare ad rem vſq; videndã valeat. craſſeſcit. n. per noctem, cum Solis abſentia refrigereẽ: extenuatur interdiu beneficio aeris, qui tenuis, & calidus eſt. feles tamẽ F
& hyeng, & veſpertiliones contra ſe habent. cum.n. interdiu nihil ferè videant, acute oſa p̃ noctem conſpiciunt. ſpiritum quidem illum viſorium, & tenuiſſimum, & dilucidiſſimũ habent, ita vt per noctẽ hic modice incraſſeſcens, idoneus ad rerũ conſpectum reddatur, per diem luce præclara ſupra modum extenuatus expãdatur, & euaneſcat. quam ob rem, leones quoq; per Solẽ ingredi acriorẽ non patiun

G tur. ſunt. n. acie oculorum acutiuſcula, & ignem interdiu ꝛ̃dē ob eam rem fugiunt. conſtat talem leonis aciem eſſe argumento pupillæ, q̃ prę̃fulget, atq; etiã partis humidæ oculorum, quæ dilucidisſima eſt.

69 Quare, cùm per noctem interdormiendum oculos repẽte aperiamus, lucẽ percipimus? Quia ſpiritus videndi coactus, ampli ficatusq; in dormiendo vniuerſus larga copia erumpit per tenebras, atq; elucet: itaque ſpe-

H ciem quandam lucis merito poteſt conſpicari.

70 Quare quos puduit, oculos deorſum vertere ſoleant? Quoniam oculos ſpeculũ planè animi natura extruxerat: quippe cùm cæteras quoque affectiones animi per oculos intelligamus: videlicet cùm angitur, cĩ irascitur, cum verecundatur. qđ cum animus perſonã quampiam reuerẽdam reſpicere libere, atq; alloqui audentius temperet: palpebras trahi deorſum

I à muſculis cogit. quaſi occulens partem, qua facultas conſpiciẽdi adminiſtrari ſolita eſt.

71 Cur ſedes audiendi, humorẽ omnem in offenſe, prę̃ter quàm aquam patiatur? Quòd aqua p̃ ſua frigiditate neruum ilico audiendi miniſtrum ſubit, frigus autem omne neruis inimicisſimum eſt.

72 Quam ob cauſam, cum ventus futurus vehemens eſt, ſplendores quidã tanquam ſtellæ diſcurſent, aut tanquam fulgura K coruſcent, potisſimum per cœlum ſerenum & ſudum? Dicendum iam moueri ventum incœpiſſet: verũ nobis, vt corpe cõſtantibus craſſiori, atq; ad ſentiẽdũ hebetiori, nondũ patet, aerẽ tĩ ſuperiorẽ vt tenuiorẽ, ac ętheri proximiorem, mouendo incẽdit. atq; ita nos partes illius more ſcĩtillarũ duci cernimus. poſt vbi ventus inualuit, aerẽ quoq; familiarẽ hũc terrę, & craſſiorẽ mouet, cui⁹ agitationẽ p̃cipim⁹.

Cur vẽtus vehementius per L loca ſpiret anguſta, q̃ p amplio- 73 ra? Quoniam vnũ in locum coactus vires auget, roburq; p ſuo profundo accipit amplius. at vero expanſus, diffuſusq; per ſpatia laxiora infirmus redditur, atque imbecillus. hinc ignis quoque, & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quàm expanſa, eſt eadem ratione.

Quam ob rem nonnulli, cum 74 magna poſita procul videre nõ poſſunt, parua in ꝓpinquo cernere queant: quos myopas ideo M cognominamus, qm̃ non niſi cõniuendo reſpiciant? Dicendum ſpiritum, cui videndi officium deputatum eſt, tenuem ſyncerumq; in his eſſe, itaq; longe deductum, vt rem apprehendere non poſſit. propinqua tamen, vel parua explorare ſuam ob tenuitatem, ſyncęritatemq; non immerito poteſt. at qui ẽt minima è longinquo cernũt, vt ſenes quoq; aliqui faciunt. his cauſa

contra-

A contraria reddi debet. q̄ ſpiritum oculorum craſſum, largūq̄ habent. opusq̄ eſt ob eam rem moueri longo itineris ſpatio, videlicet, vt attenuetur, & ad rē percipiendā reddatur idoneus.

75 Quam ob cauſam canes ſoli ex omnium animantium numero colligari poſt coitum venereum ſoleāt? Q̄m & ceruix vuluæ caninæ anguſta eſt, & coles in vſu venereæ rei inflatur, ac intumeſcit, nec protinus retrahi poteſt. Adde q̄ ſemen lentū, glu

B tinoſum q̄ eſt, vtrunq̄ vero per immodicam ſiccitatem accidere intelligimus. nam & indenſare arctiuſq̄ colligere membra, & humores ſtringere, atque durare ſiccitas poteſt.

76 Cur ſoli animantiū canes rabiant per æſtatē? Cenſendum id fieri p̄ habitus ſicci amplificationē. canes. n. cum ſemper ſuapte natura habitu ſicciori conſtant, tum per æſtū magis reſiccantur, & tabent. humor. n. cōtentus in his, totusq̄ habitus cō

C calfactus, reſiccatusq̄ ſupra modū incenditur. Itaq̄ ritu hominum per febrē inſanientium furiunt, & ſaliuam ſicciſſimā, rubiginoſiſſimamq̄ emittunt, incēdi totum habitū conſtat, eo q̄ et frequenter ore anhelant, & oculos habent igneos & fauces reſerant, oreq̄ hiſcente vagantur, vt refrigerētur. cauda itē præ nimia ſiccitate horret, tabeſcit, extenuatur: nec inter eos quilibet rabit, ſed qui ſiccisſimus eſt. Placet quibuſdam ſidus quoq̄ ca- D niculæ rabiem canibus per deliborationē quandam cœleſtem atque influentiam emoliri.

Cur qui rapide, inconſulteq̄ 77 inciduntur, minus doleant, quā qui conſulto? Quoniam alteri animo ſunt occupati cuique negocio, vt ex æquo ſentire prætera non poſſint. alteri ſuum animum ad membrum id vertūt, quod ſecandum eſt: atque ita, vt amplius ſentiunt, ſic vehementius dolent. E

Quam ob cām qui onera por 78 tant, aut trahūt, cū cantu ambulare conſueuerunt? Q̄m dū animus modulis permulceť, attenditq̄ numerorū ſuauitati, minꝰ ſentire pōt, itaq̄ minus ab onere angitur. Hæc eadem ratio eſt, cur Ingentibus tibias, atq̄ tympana adhibeamus: et cur ad eos, qui vel morte ſuorū anguntur, & mœrent, vel morbo laborāt, homines cōgregari, varioq̄ vti ſermone ſolitum ſit. animus. n. cum ſe ad verba transferat, mi- F nus rem ſentit aduerſam. vnde veteres varia ſcœnarum oblectamina ſibi excogitarunt, vt animum ſolatiꝰ, modo his, modo illis exceptum ab angore ſeiungerent.

Cur Aethiopes magna ex p̄te 79 cū febricitāt, ſteretāt, & cū lippiuerīt, exulcerenť? Q̄n calidi sūt nimiū, & ſicci. fit. n. p̄ febrē, vt oīs elementorū deſtruať conſtātia. q̄nq̄dē humor, q̄ ē in his exiguus, abſumptus, atq̄ abditus,

G facit, vt tota elementorum conſtructio reſoluatur. calorē. n. deleri per alimēti inopiam neceſſe eſt. qui cū defuerit, frigus oriri nulli dubium eſt. Quinetiam ſiccitas humore interempto exuperat. quapp mortua corpora ſicca & frigida ſunt. Vnde Homerus, cum ex elementis duo, q̄ tenuiſſima, & leuiſſima ſunt, abire, & euaneſcer̄: duo reliqua manere corporibus mortuis noſſet, deprecatus in hunc modum eſt:

" Sed dñ vos omnes faciant vn-
H damq̄, ſolumq̄.

Videlicet gelidos, & ſiccos. exulcerantur per lippitudinem oculi, qm̄ ſanguis bilem ex inflammatione excipiens, oculos p̄ nimia acritudīe excedit, et lacerat.

80 Cur in conuiuñs poculis modo contrario vtamur? Cum. n. comedere incipim⁹, minuto bibimus poculo: cū ſatiati ſumus, amplo iam agendū cenſemus. hoc etſi contemnēdum potius, q̄ diſcutiendum videtur, habet tamen cām non ineptam. vt. n.
I epularum gratia crebrius bibamus, à minutis incipimus poculis, atq̄ ad ampliora finimus: qp pe cū minuta implere ſatis, vbi potare liberaliſſime libuit, non queant. at ſi ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri neceſſe eſt. Itaq̄ frequētius, qđ epulantes decet, haurire nō poſſimus. adde q̄ natura largo protinus, vniuerſoq̄ hauſtu excepta, rem moleſte fert alienā, & copiā omnē ſucceſſiuā aſpernatur. at vero minutis exorſa, paulatinis ampliorib⁹ aſſueta, copiā quoq̄ familiari⁹ demū admittit, et patiſ.

Quam ob cām, qui aqua īter 81
cute laborāt, aſſidue ſitiant, cū aqua ſint pleni? Qm̄ humor, q̄ in his non digeritur, ſed putreſcit, ſalſus quoq̄ efficit, atq̄ ita ſtomachū reſiccare p̄ōt. præſertim cū febriculæ adſunt. ad hęc, quāto venter amplius intumeſcit, tanto reliquum corpus minus ad portionē capiens alimentū reſiccatur, vnde ēt extenuari conſueuerunt. maxima. n. pars L
ſibi conuerſa in aquam, ortum, amplificationēq̄ vitī exhibet.

Cur per cōuiuia, vt inter ini- 82
tia ſibi, & añ q̄ īpleamur, anguſtia p̄mimur: ſic poſt ſatietatē atq̄ ad finē cœnę relaxamur, neq̄ vllo accubādi cœtu * adduci p̄- * angi
terea cōſueuimus? Qm̄ prīcipio oēs præ nimia auiditate ad partē lectiſterniorū * exteriorē tendimus. hinc euenit porrò, vt nō * ſteriorē
mediocri premamur anguſtia. Sic. n. lego Politian⁹.
At poſt ſatietatē alius ī partē potius vergit inferiorē, alius in latus diſcūbit, alius itē erectius ſedet, alius vel priorē in partē inclinatur, vel in poſteriorē paulo reſupinatur: atq̄ ita efficitur, M
vt poſt ſatietatē relaxemur: adde, q̄ oēs inter edendi initia ī pectus propēſi, & in lata enixi corporis accubamus. itaq̄ euenit, ut anguſtia p̄mamur, neceſſe ſit.

Quam ob cām, cū tres corpo- 83
ris noſtri materię ſimplices, vniformesq̄ ſint, nō tres quoq̄ mor

bi

A bi vniformes, atq; ſimplices veniant, ſed plures ¶ Duplex.n.in qualibet materia genus eſt ęgrotandi, videlicet continens, atq; intermittens. Cenſendum propterea id accidere, qm̄ non tantū ex materijs morborū diſcrimina oriūtur, verū etiā ex locis. calida.n. tenuiſq; materia febrē acutā, breuem, ardentemq; efficit: frigida & craſſa hebetē, & lōgam. ſic.n. & ligna, quę calida & ſiccisſima ſunt, vt tedę, vt laurus, ingentē excitant flammā, at
B que ocyus abſumuntur: atquę humida, & viridia, ignē humilē reddunt, & fumoſum, & lentius deuruntur. locus itē ſi ampli⁹, latusq; ſit, celeri⁹ pleniusq; accendit materiā ob eam. ſ. cauſam, q̄ quantū materiæ vitiatū eſt, coactum eodem in loco ſubſtat, perpetuaq; via accēſum vitat. Sed ſi anguſt⁹, exiguusq; ſit, vt non totam, ſed particulatim materiā capere totam poſſit, febrem imbecillam creat, & diuturnā. Ergo ſi materię naturā, et
C locum coniunxeris, numerum omnem cōperies febrium, quas putrens materia contrahere poteſt. Nam ſi in amplis conceptaculis, id ē venis, atq; arterijs flaua bilis putreſcit, qm̄ calida eſt, febrem accendit ardentem, acutam, breuem, qui Ardor vocat⁹ eſt. Sed ſi pituita frigida in paruis venis, & arterijs, cuti ꝓpinquis putreat, febrem imbecillā, & longā mouet, cui nomē Quotidianæ inditum eſt. Item ſi flaua bilis paruis in conceptaculis
D putret, febrem creat breuē, diuturniorē tm̄, q̄ ardor ſit: quam Tertianam, vel acutam ſimpliciter nominamus. Sed ſi pituita i amplis putret conceptaculis, febrē excitat quotidiana aliquantulo breuiorē. Pari modo et atra bilis, ſi amplioribus uenis putrefcat, qm̄ tota vno tempore incēdatur, breuem agit quartanam. At ſi in paruis, diuturnam. accidit.n. vt ſimul & materia frigida, craſſa, īmutariq; difficilis ſit,
E & locus arctior obſiſtat, ne bilis tota ſil'deuri poſſit, & abſumi.

Cur febris quartana diutur- 84
nior ſit q̄ quotidiana, cū pituita, quę frigida, craſſa, lentaq; ſit: qūo etiam atra bilis, quæ quartanā agit, frigida, craſſa, atq; etiā longe minor, q̄ pituita cōtinea-
tur ¶ Qm̄ pituita quamuis frigida, & craſſa, tamen humida eſt: humidum autem quodq; facile immutari poteſt, atra bilis, ſicca & frigida eſt. Siccum autē omne difficile immutatur. Captioſe igitur agunt, q̄ miſſa, & quaſi
F operta reliqua aduerſaq; qualitate frigidi, vnius affinitate, & pituitę copia ratiocinantur. adde q̄ pituita naturæ accommodatior eſt, q̄ atra bilis: vnde per eſuritionem pituita pro alimento natura vti cōſueuit. febre igitur quotidana vrgente natura quantum pituitæ vtile comperit, totum id ad corpus alēdum concoquit, atq; diſpenſat. quantum autem inutile eſt, id putre-

Z iij ſcens

ſic Politia n⁹, vna ois .ſ. humor

putrefact⁹ accendit.

G scens accendere potest febrem.

85 Quam ob rem materiæ nostri corporis cum quatuor sint, putrescãtq; omnes, genera febriũ di non quatuor, sed tria cõstãt. Quoniam sanguis naturæ familiarior est, alimentumq; suppeditat corpori. hic enim si abundat, plethoram, id est repletionẽ tantummodo creat: si putreat, non sanguis præterea eẽ potest: quippe qui recalescens flauã inbilem transeant. at reliquæ omnes materiæ, si superent, vitia q

H cutem maxime pariunt, vt vlcera, quæ á serpendo herpetes appellamus, vt cãcros, vitiligines: sed si putreant, febrem excitare consueuerunt.

86 Cur, si per parietes inuicẽ obiectos fenestrę sint, accidat, vt altera clausa, nõ præterea multus, ac vehemens ventus irrumpere per alteram posit? Censendum hoc propterea euenire, quoniã aer excitus, id est ventus, nõ nisi corpe constat. ergo altera clausa, aer qui ingressus per alteram

I est, domum replet. & quoniam corpus ẽ, nihil amplius aeris superingredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. at si fenestra aperiatur, aer qui domum præoccuparit, pulsus per eã extruditur, itaq; locum exteriori dat aeri, & cedit, vt libere ĩgredi valeat, qui etiam ipse per obiectã fenestram cursu cõsimili effluẽs facit, vt alius per alteram admittatur. quod cum assidue agatur, impetus aeris, & agitatio vehementior excitetur, necesse est.

Cur hominum, qui amorib' detinent̃, partes postremæ alia frigidę, alias calidæ efficiuntur Censendũ id propterea fieri, q quoties anguntur, desperantq potiri se posse, quam ardent, calor insitus in profundum se corrahit cũ natura, itaq; extrem omnino refrigerantur. & pallẽ vero ob eam rem, & tristi vultu, demissoq; redduntur. At vero quoties contra vel spem obtinent bonam, vel admodum excandescũt, calor ille natiuus ad cutem cum natura effundi tur, itaque calidiores rubentioresque redduntur. Quam ob r pictores cupidinem alias tristẽ anxium, iacentemq; pingunt alias hilarem, subridentem, vlitantem puerum item eunden vegetũ repræsentant, qm̃ cupido vehemẽs quidem est, sed ni diuturna et stabilis. Amor.n.hnestus perpetuo vel inter bono amicos est, vel inter parentes eliberos, vel inter maritũ & vxrem. inhonestus ille parum edrat, magnaq; ex parte inter externos, parumq; cognitos orit̃ honestus item moderatus, ac sbrius est, inhonestus vehemẽs furibundusq;. Tenet funale, atque pennatus est, q; animanti videlicet animi efferri, mutarique facile cõsueuerunt: & calo eorũ natiuus propter vehemetem, assiduamq; solicitudinem marcescit, & vritur. * Ensis pate dextera pendet; læua phare

tu

A tra ſagittis referta pluribus, qm̃ principio amor per radium oritur vnum oculorũ. ſtatim quippe vt quis aſpexit, amauit. poſt, ſrequentes ad rem amatam radios mittit, quaſi tela iaciat, & capere illã conetur. ſagittæ abditæ in pharetra ſunt: quoniam qui amant, occulte radios mittunt oculorum. accedit ad hæc conſuetudo, quæ amorem ita accendit, vt ignem auget afflatus, quanq; ortus amoris non ad cõ ſuetudinem proprie referẽdus, B ſed nonnunquam etiam exiſtere ſubito arbitrandus eſt. Semp enim amore caperetur, qui cuipiam conſueſceret, nudus præterea fingitur, q; & palam fit animus amantis, & ſine vllo interuẽtu rei prodit cupiditas. haud enim per alium amare quis poteſt, *neq; ita occulte, vt intelligi à nemine poſſit. vnde ſtatuarum quoq; artifices, Deos ac reges nudos ſæpenumero cã honoris, & laudis effingunt, ſcilicet vt perſpicua eorum poteſtas C & animo ſynceri, nulloq; vitio protecti per corporis nuditatẽ indicentur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido eſt (aliud.n. alius cupit. vnde Plato cupidinem * multiplicam beluam appellat) vel quia ſæpius euenit vt idem pluribus ſe cupiditatib⁹ dedat. Matrem omnes Venerem habere vnã dicuntur, id eſt libidinem. Venus enim libidinis effigies eſt, Ferunt Cupidinem furiam arſiſſe infernam, D quoniam ſunt, qui in amores turpes, deteſtandos, illicitos ruant, vt libro Secundo Allegoriarum de Dĩs abunde docuimus.

Cur per ſtatum aeris peſtilen 88 tem alĩ intereant, alĩ reſiſtere poſſint? Cenſendum id habitus ratione accidere. etenim qui corpore male habito ſunt, ĩs aer vitiatus exiguum quoque materiæ, quod integrum extat inſpiratus corrumpit, atque ita materię corporis omnes depra- E uatæ morbos plures, & inſanabiles creant, vt moriendum ſit. at qui corpore bene habito eſt, hunc peſtilens aer aut nihil offendere, aut parum poteſt. habilitatem vero corporis eſſe, quæ cauſam illam efficiendi euocet ad agendum conſtat argumento materiarum externarum. Quercus enim difficilis paſſu ignis aſpernatrix eſt, harundo facilius ignem recipit, longe facilius ſtuppa. uerum ſi ſtuppam madefeceris, & harundinem ce F peris viridem, quercum verò ſiccam, aut etiam ſulphure illitam igni mandaueris, hæc facile corripietur, flagrabitq; : ſtuppa & harundo nullum penitus ignem excipient. hoc eodem exemplo reddenda ratio eſt, cùm quæritur quã ob cauſam labor febrem ephemeram ex tpe diei vnius appellatam potius, q; putridam facit, aut hecticã exſirmi

* all. neq; occulte, neq; quẽ ſe nouit.

* πολυκέφαλον, multorũ capitũ legẽdũ forte multicipem.

G tate habitus nominatam. *quoniam ſi corpus ſpiritum integrũ habet naturalem, nullisque materiarum recrementis vitiatum ſit, aptum *iam conſtat ad genus morbi eiuſmodi concipiendum. quo enim ſolidius, eo ſiccius, & perinde languori id genus *opportunius eſt. Cur item Solis feruor alĩs ſomnum afferat, alĩs remoueat, eadem illa ratio eſt. quorum enim caput plurimum pituitæ continet, ĩs ea ipſa humoris copia per Solis
H ardorem reſoluta, diffuſaque cerebrum humefacit, itaque adducere ſomnum poteſt: at quorũ caput humore vacat immodico, ĩs amplius reſiccatum vigiliam auget.

89 Qua de cauſa, Sol hominem nigrum reddat, linteum candidus faciat, & ceram emolliat, lutum induret? Cauſam prędicta habet patientis materiæ aptitudo. materiæ nanque noſtri corporis excepta pituita quoties ni
I mium recaleſcunt, *per cutem nigrent. At linteum nitro aut ſalſugine purgatum, ſole deterſas maculas abſumente, merito candidius redditur. Sol itẽ humorem ex cera penitiorem euocans omnem, emollit. luti nimium, ſummumq; humorem exhauriens, ſiccat, atque indurat. quod ſi *præter rem patientem, atque efficientem aptitudo quoque rei patiẽtis cauſam effectus adhibeat, fieri põt, vt nos quoque, ſi animum pietate muniamus, ſi corpus victo ſobrio tueamur, ſi ſpretis opibus magnis, contenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum ſcilicet occaſionem rei efficienti nullam ſuggerimus, qua agere quicquàm valeat in rem patientem: ſiue Dæmõ infeſtus ſit: ſiue ſidus, ſiue qđlibet aliud, quod extrinſecꝰ cauſam afferat noſtri erroris, vel vitĩ.

Cur qui morbo laborant regio, aſtricto ſint aluo, excremẽtaque admodum alba egerunt? Quoniam flaua bilis per totum corpus eorum effuſa eſt, quod et oculorum, et cutis colore indicatur, neque ad inteſtina præterea ita confluit vt tingere poſſit excrementa: neq; per ſuã acritudinem vim excrementariã inteſtinorũ excitat ad fęces eĩciendas. Quam ob rem ars medicinalis, quemadmodum cæteræ quoq; artes, naturam ſequens pro viribus, quoties valetudo vrget aduerſa, viribus infirmis & languidis corporis auxiliatur. cum.n. ſtercus excerni bilis beneficio incitantis, purgantisq; ſoleat, videlicet ita, vt & inteſtina, cum muſculis ad ea ipſa pellenda enitantur, & ſtercus ipſum molle, ac lubricum per humores lẽtos inteſtinis appoſitos cõtineatur, ars perquàm aptè clyſterem adhibuit, qui mel vice bilis continet: nitrum vero quia purgat, & morſu incitat inteſtina, & muſculos ad expellendum: aquam

atq;

*al.l. Dicimꝰ id euenire ex pcedẽti corporis diſpõne, & eãm ad illã referimus: qñ. *a l.minꝰ eſſe, iam *minꝰ opportunũ.

*a. l. citra

*a. l. ipatiẽtis aptitudie ẽ poſita effectꝰ tõ

A atq; oleũ, vt humefaciat, emolliatq; fæces, quæ febre exaruerunt. Conſtat enim alias naturã ſolam ſine opera medici poſſe agere, vt cum iudicatur de morbis, & materia quæ concoquit, tunc enim *natura veluti aduerſariorum duorum arbitra, morbi, & naturalis potentiæ adeſt, & de ægro decernit, ac iudicat: alias medicum ſolum ſine naturę auxilio ſubuenire, vt cũ mẽbra, quæ ſuis ſemota ſedib⁹ ſunt medicus ipſe reponit, & collo-

*a.l. modicus veluti a uerſarũ arbiter

B cat, alias naturam ſimul, & medicum opitulari, vt cum medicus quidem ſordida vlcera, & caua purgat & obſtruſa forami na reſerans, liberos meatus ſanguini præbet, natura vero per ĩuiſibilia foramĩa vlceris ſanguinem ſyncerum tranſmittit, quẽ per alimentorum immutationẽ ad eum finem confecit, vt carnẽ crearet, medicus item carnẽ recens conditam, atq; infirmã medicamentis deſiccantibus ſtringit, atq; conſolidat, natura colo-

C rem ad poſtremum adducit, & quoad maxime licet, expolit & ornat.

91 Quam ob cauſam multi cum febre ſynocha & feruore continua appellata laboraſſent, cutẽ aliquandiu nigram poſt decretorium diem habuerunt? Quoniam febris bili cõmiſta eſt flaua, quę morbo inualeſcente deuſta atrum ſibi colorem hauſit, itaq; cum indicaretur, pulſa ĩ cuteni ab natura ſumma corporis tinxit, qũo per albugines cutẽ D reddi albidã nouimus. craſſitudine vero materię accidit, vt difficulter coloris deleatur.

Cur atra bilis ſi ĩ mammam 92 decumbat aut in crus, exeſionẽ faciat, ſi in cerebrum, nihil exedat, ſed inſaniam tantum excitet? Cẽſendum propterea id fieri, quoniam in mammam venæ amplæ, permultæq; propter lactis originem coeunt, itaq; atræ bilis copia illò confluit, & vero in crus bilis dilabitur largior: quoniã grauiora quæq; ad ima E tendunt facilius, at vero cerebrum, quia & venæ tenues, & aſcẽſus difficilis, parum bilis effertur, ita vt pungere illic poſſit exedere nequeat. adde, q̃, cũ cerebrum non modo frigidum, uerum humidum etiã ſit, pugnat aliqua ex parte bilis atræ naturæ, & mitigat. Quæ igitur bilis atra veheniens eſt, cancrum eſitantem in mamma gignit, vlc⁹ diuturnum & depaſcens in crure, inſaniam feram in cerebro. q̃ autem flauior eſt fluxionem tã- F tummodo agit, & tumorem cãcro ſimilem ſine exeſione creat, & ad inſaniam vertit leuiorem.

Quam ob rem vbi aluus ſup 93 preſſa nihil reddit, papyrus profit conuoluta in longum, intruſaq; in ſedem? Quoniam muſculos ſedis collapſos, compreſſoſq; diducit humefacta, & excitat. quod idem etiam in vlceribus facit, quorum oræ importune contrahuntur, & conniuent, diductis

G ductis autem muſculis fæces ex cedunt, & quicquid affligit, reiicitur.

94 Cur vaſa, quę baucalia nominamus ſtrepitum quendam, dū aqua implentur, reddere ſoleāt, vnde nomen his inditū eſt, quo modo & murmur, & ſuſurrus, & reliqua factitia nomina dici incœperunt? Cēſendum id propterea fieri, quoniam vas, cum nullam continet aquam, plenū aeris eſt, corporis longe tenuioris. itaq; cum aqua in id vniuer
H ſim irrumpit, aerem tenuem facile pro ſua grauitate extrudit. ſimul enim eodem in vaſe contineri aquam, & aerem fieri non poteſt. demonſtratum quippe habemus nunquam duo corpora locum eūdem per idem tempus poſſe occupare. quod cum aer ſurſum vniuerſus per locum expellatur compreſſiorem, ſtrepitum excitari illum neceſſe eſt neq; vnum, ſed plures. agitur enim veluti pugna inter humorem, & aerem, cum deorſum ae-
I rem humor premat, aer ſurſum humorem compellat. hoc enim cum viciſſim crebro agatur, merito accidit, vt etiam ſtrepitus percrebreſcat.

95 Cur vaſa, quæ harpagia nominam⁹, ſi digito admoto foramen eorum ſuperius obturetur aquam nullam per foramen ſui fundi emittant: ſed ſi apertū ſit, libere emittere poſſint? Cenſendum hoc propterea fieri, quoniam ore aperto aer ingrediens aquam deorſum compellit, eū K etiam humor ipſe labi deorſum aptiſſimus ſit. Ita efficitur, vt aqua quæ ore per digitum clauſo effluere nequit, reſerato libere effluat. hīc omnem fere fabricam machinalem per aerem, atque humorem conſtruimus. vt horologia, clepſydras, vt ſonos ſimulachrorum, cæteraq; generis eiuſdem.

Cur tam vinum, quàm aqua 96
delirium, atque inſaniam faciat ſi inopportune febrientibus detur, cum hæc contraria inter ſe L ſint. frigida enim aqua, vinum calidum eſt? Quoniam vini calor efferens ſeſe ad partem ſuperiorem, cerebrum cum febre deurit. itaq; primum illud animi inſtrumētum, quod ſpiritus gerens ſpecimen ætheris eſt, commotum, vexatumq;, vim, qua ſapimus, delirare, atq; improbe agere cogit. conſtat hoc argumēto multorum, qui cum corpore, & animo eſſent integro, ſuæ mētis eſſe per vſum meri frequentem, atq; immodicum deſierūt. M aqua ſane: quoniam obtrudit foramina, & iter claudit, quo putris materia poſſit exhalare, putredinem febresq; auget. itaq; facit, vt mens de ſuo ſtatu moueatur. ſæpe etiā feruore nimio corporis aqua iniecta pro alimento febribus eſt, quemadmodum & fabri ferrarij nonnihil humoris conſpergere conſueuerunt, vt carbones ardentius cādeant.

Cur mulieres, ſpadones, & 97
pue-

A pueri vocem reddunt acutam? Qm̃ eorum arteria pp humoris copiam se dilatare nequit. diducere enim amplificareq; meatꝰ caloris vnius interest. Vt enim angusta tibia sonum reddit acutum, ita etiam canalis spirandi, quę arteria nominata est aspera vocem pro sua angustia extringit acutiorem. Haud enim audiendi sunt, qui mulieres ppea vocem acutiorem emittere censeant, qm̃ in parturiendo, vociferare iuuat ad partus facilitatē.

B 98 Cur *infantes destillatio per exercet, quæ Siriasis appellata est? Aestu tantisper detineri infantes multitudo dicere consueuit. febriunt enim parte interiori febre tenui. oculis subsidentibus redduntur, vigilant omnino, debilitantur. Censendum, pterea hoc fieri, quia infantes pq̃ facile affici possunt, & pituitā largiorem suo in capite cōtinēt. ergo per æstꝰ pituita recalescēs, putrescensq; febrem accēdit, & membranas cerebri feruefacit,

C vt insomnia angantur. Feruor deinde per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritū *aialem feruefaciens, febrem sine putredine accendit. & vero bilis augeri per febrem solet, quę mouere profluuium potest, aluum mordens, & intestina. causam, atq; originem mali esse in cerebro intelligimus, eo q̃ capiti admota quæcunq; refrigerant, pfunt, quasi feruor extinguatur, qui inde ortus corpus totum infestat. accidit hoc idem etiā firmæ ætati, cum pituita redūdat in capite, aut flaua bilis vel colligitur, vel ēt putrescit. Quinetiā per aerem, quem feruidum trahimus, membra spiritalia recalescunt, & febrem per feruorē nimium excitant. D

Cur difficulter vlcera rotunda curentur? Qm̃ per bilē acrē, 99
atq; exedentem consistunt: exulceratur quippe in orbē quoties bilis guttatim confluit, & exedit. itaq; fit, vt medicamenta, q̃ admodum sicca, & prope deurē E
di vim habēt, afferre necesse sit: Medici ita volunt. naturæ vero & sapientiæ studiosi curari hæc difficilius propterea dicūt, qm̃ principium nullum est, vnde cicatrix adduci incipiat: circulus .n. & principio caret & fine: vnde figuram hāc vlceris ferramēto immutandam censent in angulos, vt pars idonea sit, vnde cicatrix oriatur.

Cur sæpe eueniat, vt locum 100
quem statuimus petere præterea mus? Quoniam noster sæpe- F
numero animus rebus alijs occupatus diuersus ita est, vt sensibus non plane insistat ad ea ipsa percipienda, quæ sua singulis sensibus habentur: fit igitur, vt quasi videntes non videamus. quoniam illa vis non aduertit, quę iudex rerum sensibiliū est.

Cur mel, quod omnibus dul 101
cissimum est, amarum ab ijs sentiat, qui morbo laborant regio? Quoniā eorum lingua bile ama

*a.l. Infantes q̃ æstatē capitis fluxio & destillatio a.l. debilitant. Quidā ēt labor ant pfluuio vētris

ritalem

Gra redundat: ſic etiam quæque pars alia corporis. mel igit̃ materiam excitat quieſcentem, & guſtus bilem amariorem percipiens, falſam affert imaginationem, quaſi mel ſit amarũ, quod dulce eſt.

102 Cur hominum admodũ iraſcentium oculi *ruffi efficiãtur? Quoniã ira ſanguinis cordi ſuffuſi, & ſpiritus calidi feruor eſt. Hic igitur, vt tenuis ad caput effertur, atq; ad oculos, quoniam H perlucidi ſunt, ſe oſtendit. & vapores aſcendunt ſanguinei, vnde facies quoque rubicunda exiſtit. hoc & Homerus cum ita fieri aduertiſſet, ex ritu ardentis cãdebant lumina flãmæ, retulit.

*velut igneis

103 Cur ſerpẽtes aqua aſperſi infeſtentur, & fugiant? Quoniam natura ſunt frigida, ſicca, neruoſa, exangui: hinc. n. refrigerationem immodicam fugiãt neceſſe eſt. habitu vero ſerpentes eſſe eiuſmodi conſtat eo, q̃ per hyemem latebras, & terræ profun-I da, quæ per id tempus calidiora ſunt, petunt, contraq; per ęſtatẽ, q̃ terræ ima refrigeſcunt, inde diſcedunt, & loca poſcunt tepidiora: quinetiam Sole occidente aerem ſæpenumero fugiunt, vt frigidiorem.

104 Cur ouum, non quemadmodum cum aſſatur, ſic etiam cũ in aqua feruenti decoquitur, rũpi poſſit? Quoniam ignem ſine aqua experitur, humor contentus in eo immodice recaleſcens copiam ſpirituum parit largiorem, quæ cum per anguſta exi- K re cogatur, diſrupto oui tegumento exiliat neceſſe eſt. quod idem fit etiam ĩ dolijs, cæteris q; fictilibus, ſi prius, quám muſtũ efferueat, obturentur. adde, q̃ flamma nimia teſtam oui corripiens rumpit. Quod etiam vaſis fictilibus euenit, cum vltra modum torrentur, quapropter ouum, plerique ante q̃ igni admoueant, aqua diluunt. at vero aqua ebulliens paulatim p̃ ſua mollitudine humores effundit, abſumit q; relaxando, non ſubi- L to corrumpit.

105 Cur per venereum coitũ oculi pauliſper conniueant? Cenſendum id propterea fieri, quoniã in concumbendo ita voluptatinos dedimus, totiq; dilabimur, vt erigere oculos, animum q;, & ſenſum in ſublime euehere nequeamus: quo fit, vt animus minus corporeas ſentiat affectiões

106 Cur nonnulla ex medicamẽtis ſimplicibus vires contrarias ſimul contineant, vt experimento latiſſime patet? Maſtiche. n. M & abſtergit, & digerit, & firmat: acetum calfacit, & frigefacit. Dixerim vires illas contrarias propterea contineri, quoniã eorum particulæ ĩdiuiduæ per appoſitionem non per confuſionẽ coeunt. Vt arena ſi lento conglutinetur humore, inq; vnum corpus coagmentetur, non per confuſionem corpuſculorum ſuorũ in corpus, quod vnum videtur, concreſcit, ſed per coniunctionẽ con-

A contactumq; consistit. ergo, si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ, aut aceti inditas, confundiq; inuicē recusantes, existimasse absurdū non est.

107 Cur per offensionē digiti pedis inguem intumescere soleat? Quoniā natura subuenire parti cuiq; dolenti soleat. & cum materia, quæ esculenta, cognata, & benignior est, sanguine inquam pro vehiculo vtatur, cum ī digitos pedis descendit cum sangui
B ne, venas amplissimas inguinis impleri, & perinde adenes, quæ corpuscula rotunda sunt posita inter sanguinis cōceptacula, necesse est ergo per immodicā sanguinis *rarefactionem inflammatio excitatur, & tumor. quæ quidem res inguen a parte, qua oritur, corporis nomē accepat.

*Politiano corrupte legit. i. cōstipationem.

108 Cur auium generi vesicam, & renes natura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia opus erat ad pennarum ortum, & incrementum, quinetiam cō
C tinens volandi euibratio potest absumere humorem. Aues igit hac de causa vsu mingēdi caruerunt, cum tamen bibunt, stercus larga cum copia humoris ēiciunt.

109 Cur pueris calculi in vesica nascuntur, senibus vero in renibus? Quoniam renes puerorū meatus continent prę angustos. hinc enim terrena, crassaq; permanans materia per renes vi arctioris meatus ab vrina, & renibus, canaliculatisq; conceptacu D lis propellitur ad vesicam. hæc locum præ sua amplitudine dat tum excernendi, qua affluat vrina, tum consistendi, qua materia subsideat calculi: At seniorū renes, quoniam meatu sunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere possunt, & terrenæ materiæ subsidendi, & concrescendi. Colore autem calculi, quænam materia sit, quę peperit, noscī potest.

110 Quam ob causam cum calculus per calorem consistat (pueri E nanque calidi sunt) & in (quib⁹ non nisi per illam eandem causam concrescit? Haud enim tantam refrigerationem esse in illis putandum, quantam nix & gelu contrahunt. Quippe cū summum frigus renes omnino interimere possit, cur inquam si ita est, non medicamentis cōtrarijs ad resoluendam calculi concretionem vtamur, sed similibus, i. calidis: vt *saxapio & fœniculo & eiusmodi cæteris? Ipsum per nimiam vstionē, exassationēq; accidit, vt calculus in arenam frangatur modo pulueris, qui ex fictilibus immodice torrefactis dilabitur. Itaque minuti calculi facile cum arena mingūtur. fieri tamen potest, vt etiam per frigidam potionem calculꝰ expellatur, videlicet cum renes ita corroborentur, vt bonis admodum viribus per vim excernendi ēiciant. necnō renum seruorem immodicum, qui calculorū

*Petrosilino. F

G lorum concreſcendorum cauſa eſt, frigida potio extinguit.

111 Cur vlcera tam renũ, quàm veſicę difficulter curẽtur? Quia vrina per ſuam acritudinem recentem cicatricem relacerat. vnde fit, vt & difficilius curentur, quæ in veſica conſtiterint: manet. n. in ea vrina, tranſit vero tã tummodo per renes.

112 Cur aquam īgreſſi balnei calidiorem poſtmodum ſentiam⁹ ſi moueatur? Quoniam vbi ingreſſi ſumus, aqua, quæ calida

c H nobis obducta eſt, non ſolum egit, verum affecta etiã eſt: quippe cum & corpus calfecerit noſtrũ, & refrigerata ex eo aliquã tulum ſit. res enim omnes, quæ ſub ortum, atq; interitum veniunt, dum efficiunt, affici etiam ipſas demõſtratum plane habemus. Quoniam igitur aqua refrigerata parumper nõ ex ęquo præterea calfaciat, minus poſt, q; principio calida ſentiatur neceſſe eſt, præſertim cum nec aſſueſcendi ratio deſit. q; ſi aquam

I mouerimus, partem, quæ obducta noſtro corpori, & proinde moderata iam eſt, diuertimus, calidioremq; aliam, quæ non affecit, affectaq; eſt, alliciem⁹, quã ſuum item immodicum ſeruantem calorem, merito calidiorẽ, & merito prope vrentem tantiſper experimur, donec etiã hæc afficiat, atq; afficiatur, itaq; ſuo in calore frangatur, quod vice pari facere licet per ſucceſſionẽ. quãdiu enim aquam mouem⁹, tandiu calida, vt eſt, quæ accedit, percipitur. vnde qui ampli⁹ ſeſe calfieri velint, aquam aſſidue mouent, quamdiu libeat calfieri. K

113 Si omne, cum moueatur, calidius ſe ipſo effici ſolet, præſertim ſi aere, atq; loco ferueniore moueatur: cur aer agitatus, ventilatusq; frigidior ſentiatur, & quidem per æſtatem cum Solis calore ferueſcit ardentiori? Hoc enim rationi pugnare videtur ſuperiori. quãdoquidem aqua calida ſi mouetur, calidior reddatur: aer autem calidus ſi ventilatur, frigidior occurrit. Cenſendum hoc fieri propterea, quoniam quod qualitate, aut virib⁹ ſuperat, quanquam euincere id poteſt quod eodẽ in genere minus eſt: tamẽ ita euincit, vt etiã ipſum mutuo aliquantulum afficiatur a minori. A qua igitur, quæ admodum calida corporis noſtri comparatione eſt, dũ calfacit, refrigeratur: nec eandẽ ſeruare qualitatẽ præterea poteſt. L

At circumfuſus aer, cum per æ- M ſtatem mediocriter calidus, videlicet aquæ illius ferentis cõparatiõe noſtris obducatur corporibus, quæ ſtatu cœli calidiori referunt, calfit, itaq; nos mutuo calfacit. Quod idem linea quoq; faciunt veſtimenta. frigida enim primum calore noſtri corporis obtepeſcũt, deinde nos mutuo calfaciunt. Ergo cũ aer, qui iam calfactus a nobis eſt, p ventilationẽ è noſtro ſemoueat

cor-

A corpore, atq; alius non calfact⁹ accedit, merito is ſentitur frigidior, qui ſubinde acceſſit.

114 Cur vlcerum cicatrices, quæ in pupilla oculi conſtiterunt, albæ videantur: cum extra pupillam, parte inquam oculi nigra, cicatrix nulla alba īduci poſſit? Quoniam liquidus, ac perlucidus ille ſpiritus, cui videndi vis data eſt, per pupillam tantū permanat. Idcirco euenit, vt vbi cicatrix meat⁹ tunicæ corneæ ob cœcauit, ſpiritus ille tranſmeare B præterea nequeat. itaq; coactus cicatricem pro ſua copia maiorem in modum illuſtrando reddere albā pōt. & facultas quoq; videndi propterea tollitur, qm̄ per condenſationem ocelli, ſpiritus non emanet.

115 Cur vt paleæ aquam ſeruare *a.l. ſeruare calidam, ita niuem * continere integram poſſint, cum aduerſæ ſint iſtæ inter ſe qualitates? Naturam palearum certa, explorataque qualitate vacare cenſeo.

C Quam ob rem nonnulli paleas apœas, quaſi ſequales, i. qualitatis expertes nominarunt. cū igitur media, & (vt ita dixerim) dubia temperatiōe cōſtēt, qualitatem eorū quibus ob ductæ ſunt, celeriter capiunt. itaq; ſeruare mō calida, mō frigida poſſunt.

116 Cur vbi per hyemem imber deſiit, ſtellæ illuſtriores videantur? Quoniam tam aer ſuperior q̄; inferior per agitationem extenuatur, & quaſi per imbrē deterſus cōſpectum ſynceriorem corporum cœleſtium præſtat, D & tranſitum liberiorem oculis præbet, & ampliorem. conſtat hoc argumento eorum corporum, quæ aquis demerſa puris atq; dilucidis clara, & nitida percipiuntur: turbulentis vero, & fœculentis, aut nullo mō videri poſſint, aut obſcure, & dubie.

Cur ſæpenumero accidat, vt 117 inter mingendum inhorreſcamus? Quoniam bilis actior confluens, & mordens veſicam totum excitat corpus ad cōſentiē dum, protendendumq; pauliſp E ſuas excernendi vires. horror. n. talis excitatio eſt. quod quidem pueris potiſſimū accidit, qm̄ illa ætas largiore excremētorum copia redundat, propter nimiū edendi vſum, & varium.

Cur dolores per noctem ma 118 gis ſoleant augeri? Qm̄ per id tēpus animus ocioſus eſt, nullis videndi, aut audiendi, aut guſtādi, aut cuiuslibet sēſus negocijs occupatus: tractusq; ad exteriora, hac de cauſa corpis affectiones per ſenſum tangendi amF plius percipit. Actiones enī pauca per noctem animales ſeruantur, ſpiratio inquam, & cogitatio. Animum vero ductum per actiones proprias ad exteriora minus corporis affectiones percipere conſtat, eo, q̄ cum aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia qualibet moleſtia angimur, amicorū p̄ſentia, & ſermo leuat noſtrū malū, & mitigat. Neq; vero ignorare debem⁹ naturā ſuis actio-

G actionibus minus interdiu fungi ſolitam, coctione inquam ciborum, materiatum mutatione ſanguificatione, digeſtione, nutricatione, agglutinatione, aſſimulatione, cæteriſq; generis eiuſdem, animum autem ſuas p id tempus exequi potius actiones ad vſum mouendi, ſentiendi, imaginandi, cogitandi, remiſcendi, & quicquid eiuſmodi. contraq; per noctem naturã magis animum minus agere cõ ſueuiſſe.

H 119 Cur vitra per hyemem, ſi quid vehementer calidum immittatur, rumpi ſoleant? Quoniam frigoris multum ex aere ambiente gelido hauſerunt, quoties igitur ante, quàm vitrum tepefacimus, aquam feruentem indimus, caliditas contrariam ſibi frigiditatem perſequitur. tum illa derepente fugiens vna cum ipſo ſpiritu diſtrahit corpus continens vitri, atq; dirumpit. foramina quippe cor

I poris vitri & ſi viſum, ſenſumq; nullum partiuntur, tamen non nihil aeris tenuioris contineant naturæ ratio exigit. Sunt qui p nimium rigorem frigoris exicari, indurariq; corpus vitri exiſtiment, quoniam quantum in eo eſt tenue, vel humoris, vel aeris exprimatur inde, & euaneſcat. itaq; ruptioni, fractiõiq; reddi opportunum, ſicut lignum cum exaruerit. Hinc enim Hippocratem quoque medicum uenas rumpi a frigido ſcripſiſſe affirmant. Ergo ſi ita eſt, cum ni- K
mius calor amplius vitrum reſiccet, quod ſicciuſculum occuparit, merito id irrumpere poteſt: ſi tamẽ prius, quàm ſubeat calor, molliter tepefiat, ac moderetur, nullum penitus ſentiet detrimentum. Quemadmodum Athletæ, cum perluctandi certamen adituri ſunt, oleo ſeſe permulcent, ac reddunt ad flexus, tractusq; obedientiores: etenim & qui modulorum ſunt ſtudioſi, ante quàm ad rem veniant, promere nonnihil conſueuerũt, L
quo ſpirandi meatus relaxent, & mẽbra emolliant ad vocẽ eliciendam elegantiorem. fit. n. vt relaxatis meatibus, rigor facile cum ſpiritu abeat, & mollior cõſtantia vitri relinquatur, quę cedens calori ſuperueniẽti immunis ruptioni omni perſiſtere valeat. Vitrum autem foramina continere inuiſibilia, vel vaſorũ fictilium argumẽto probari poteſt. nam niſi pice intus cruſtentur, aquam large per ęſtatem reſudant, quam continent: quin M
etiã vitrum ipſum per æſtatem aqua admiſſa frigida reſudare: per hyemem ſi aquam cõtinet feruidam, fumigare vidimus, et corticem vero mali medici, ſi vitrum admotum extrinſecus collidas, humor contentus qualitatem corticis recipit, vt poſſit eũdem reddere odorem.

Cur pueri, præſertim infan- 120
tes, in terram cadentes non ſacile, quemadmodum viri, infringant?

A gantur? Cēſendum corpora pue
rorum propter ſuam mollitiem
ſic duritiæ ſoli cedere, vt eius vi
res intentas, rigidumq; ictum re
ſoluant, & hebetent adeo, vt pa
rum affici poſſint. At viri, quo-
niam duro ſunt corpore, ſoli du
ritati, aut lapidis cuiuſpiam re-
nitūtur: itaq; amplius ictum in
tendunt, vt lapis pro ſua acriori
duritia agere efficacius poſſit.
Hac eadem ratione ſpōgia quo
que frangi cadens nō poteſt: vi-
trum autem, & fictile, & aliud
B quodlibet generis eiuſdem, cū
ceciderit, frangitur. Hinc etiam
cauſam duces, cur vehemēs vē-
ti impetus quercum euertat, ha
rundinem illæſam prætereat.
quercus enim vt prædura, vali
da, ampla, excelſa vento renitit:
itaque facit, vt impetus plenius
intendatur, atq; forteſcat: harū-
do vt mollis, leuis, tenuis, bre-
uis huc & illuc flatui cedens ad
uerſo vires noxias tuto trāſmit-
tit, & hebetat: hinc & Athleta
C cū ſuo reſiſtit, atq; renititur ad-
uerſario, vires ſibi cōtrarias au-
get, cum aliquantulum cedit, &
huc & illuc circumagit, reſoluit
facilius, & proſternit.

121 Cur infantes, cum modulos
audiant, primū vagitu ceſſent,
deinde dormire incipiant? Quo
niam modulandi rō, quæ Muſi-
ca nominatur, eſſentiæ noſtri a-
nimi indita a natura eſt, vt etiā
cæteras omnes ſcientias haberi
inſitas opinio fert, non aliter q̄
in igne calor inſitus ſit: neq; per
doctrinam quicquam acquiri, D
ſed per reminiſcentiam, atq; re-
cordationem omnia ſciri Plato
author eſt. Igitur quoties aīus
concentum aliquem, modulū q;
comptiorē ſentiat, primum re-
miniſcens, ac repetens cogit in-
fantem quieſcere, tum permul-
ctus in ſomnum vertit: ſic enim
intelligendum, vt artes omnes
habitu ſyncero, promptoq; in
animo inſint, quādiu immunis
luceat ſordibus corporis: demer
ſo autem in corpus, pollutoq;,
omnia obliuioni mandentur, & E
deliteſcant.

Cur nutrices, cum in ſomnū 122
velint puerulos vertere, moue-
re eos conſueuerunt? Vt humo-
res delapſi per agitationem cere
brum moueāt: quod hoīes æta-
tis perfectæ nunquam patiunt.

Cur aliqui ex vinolentis ge- 123
mina videant? Quoniā muſcu-
li oculorum varie humore com
pleti, factiq; proni & languidi,
oculos deprauant, vertuntq; al-
terum ſurſum, alterū deorſum:
itaq; radij oculorum non eundē F
in locum præterea concurſare
poſſunt, ſed diuerſas partes eiuſ
dem corporis adeūt, vt cum ra-
dij ſeorſum mittantur, conſpe-
ctum rei geminari neceſſe ſit:
conſtat hoc etiam eo, q̄ qui alte
rum oculum premit, ſurſumq;
impellit, gemina omnia videt.

Cur qui ab ortu naturæ ſtra- 124
bones ſunt, gemina non conſpi
ciunt? Quoniam oculos non ſur
ſum, deorſumq; habent depra-

G uatos,ſed dextrorſum, ac ſiniſtrorſum:q̄ enim oculi ſuū obtinent ſitum,i.directum,radiū eūdem in locum profluant, atque identidem referant neceſſe eſt.

125 Cur pubeſcentes aduleſcētuli,videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum, vocem reddere aſperiorem incipiant, quod trageſcere a vocis hircinę aſperitate dici ſolet? Quoniā p id tempus natura parens, & gubernatrix humani corporis magnam vniuerſamq̄ agit mutaH tionem.argumentum q̄ fœminarum mammas tum ampliari ſolitum eſt,vt lactis idonea ſint conceptacula,& ſedes quoq; augetur coxarum, vt capax ſit fœtus futuri, virorum pectus, & dorſa amplificantur,vt onera ſuſtinere valeant grauiora. Teſtes item ampliores redduntur,vt ſemen ſatis gignant,& teneant,& coles inſignem accipit magnitudinem, vt per ampliorē meatū genitura expeditius profluat.

Quinetiam totum corpus ūſdē I ipſis ampliari ſolitum ſit, quod vel morborum mutationes abolitionesq̄ *indicant,& vocis ergo aſperitas, qua de re agimus, per ſpiritalis membri immutationem tunc euenit. cum enim arteria aſpera dilatetur, accidit, vt partim plus,partim minꝰ incrementi proueniat,eiusq̄ pars interior inęquabili ſtructura ad guttur vſq̄ aſcendat:igitur ſpiritus,cū per eas partes emanet, quaſi per itineris inæqualitatē impingat, vocem etiā inæqua- K lem, aſperam, & raucam agit: quod idem etiā accidit ūis, quorum arteria deſtillatione infeſtā te affecta per ductionem eſt:de lapſo nanq̄ humore leuis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam ſpiritus præſtat inæqualem:talis hircorum quoque arteria eſt, & guttur,ob nimium humorem, & qui immodice oleo vtuntur,illo eodem vitio non carent:qui *cum per intentos,frequētesq̄ clamores rauce *proferant,hi denique ſiccitate arteriæ vocem reddunt inæqualem,& aſperam. At vero gruum arteria, cæterarumq̄ auium,quæ rauce vociferantur, facta eſt a natura omni ex parte aſpera, quoniam ita eſſet ad id commodior, quod author illa, & parens omnium ſpectabat. Poſt pubem vero adoleſcentes trageſcere deſinunt,q̄ iam ī plenum arteria tota ſit dilatata, ſuamq̄ naturalem æqualitatem receperit.

*vero

L *proferūt

126 Cur oleum epotum vomitū M moueat,& potiſſimum bilis flauæ? Quia vt leue,& ſuperiorū appetens, cibos ad ſtomachum inuitat,& effert: quibus ſtomachus ipſe oppreſſus, aggrauatusq̄ vim excernendi incitat ad euomendum: ſed maxime bilem reiicit flauā,quia leuis hæc, & tenuis eſt, & facilius petens ſuperiora. Oleum vero factum ſic eſſe a natura,vt ſemper ad locum tendat ſuperiorem perſpi

cuū

*a.l.Idicāt q̄ circa anū 14.ſolēt cōtingere,&vocis quoq; aſperitas.

A cuum eſt: quoties enim cui-
quam miſcetur humori, recipit ſe ad ſedem ſuperiorem, & innatat.

127 Cur oleum humidis nullis ſe permiſcere patiatur? Quia cum lentum, ſuique pertinax ſit, in particulas ſecari indiuiduas, cæterisque humoribus commiſceri neſcit: hinc dilapſum quidem in humum non poteſt celeriter ſubire.

128 Cur oleum, & aqua ſæpe & facile gelu durentur: vinum, ace
B tum, garum, aut nunquam, aut rarenter congelaſcant? Quoniã oleum nulla exuperat qualitate ſed medio potius conſtat tẽperamento: refrigerari ob eam rẽ cito poteſt, atque adeo vehemẽter, vt ſtringatur, & conſiſtat. Aqua quia frigida eſt, facilius ſe ipſa frigidior redditur, itaque gelaſcit. At garum quia tenue, & calidum eſt, idcirco min⁹ perriget. & vinum quoque eadem illa de cauſa poteſt reſiſtere. Ace
C tum vero quia partibus tenuiſſimis conſtat, incõgelabile eſt.

129 Cur quæ contraria ſunt qualitate, efficere idẽtidem valeãt? Nam, vt frigus, ita etiam calor humorem ſtringit: aqua enim gelu cogitur. Calculus calore in veſica concreſcit. Per diuerſas id effici vires cenſendum eſt. Calor enim quia nimium abſumit humorem, ĩdurat: gelu quia cogit, conſtipatq́, humorem oẽm ſqualidiuſculum exprimit, ſicut ſpongia manu cõpreſſa humorem, quem ſuis in foraminibus
D continet, emittit.

Cur ſæpe contingat, vt *frig⁹ 130
ægrotum affligẽs ſe remittat, ſi * rigor
ſtrepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tẽpus, quo frigus vrget, aut ſi aquæ copia in ægrotum vniuerſa iaciatur? Quoniam ſæpenumero materiãs iam per temporis ſpatiũ concoctis, attenuatisq́, calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuerſus irrumpens, materiam morbi digerit,
E & abſumit: quod idem etiam facere theriaca poteſt, & pars magna generis calidi & ſicci, modo oportune poſt cõcoctionem ſumantur.

Quare qui diu circumagun- 131
tur præter conſuetudinem, ca- Duo hæc ſequentia Proble. in Theodo. trãslatióe haudq̃q̃ legunt.
dere ſolent? Quia cum ſpiritus animalis in cerebro per illũ motum neceſſario perturbatus, & cum humoribus confuſus, ineptus deinceps euadat ad ſuſcipiendam animę facultatẽ, ſenſum motumq; ſuppeditantem: nulla
F vi ad neruos & muſculos perua dente, fit vt moles corporis, quę ſuſtineri ac vehi ab animali ſpiritu deſinit, feratur in terra pro ſuo põdere ac nutu inſito. Hinc autem offunduntur oculis tenebræ: q́ ſpiritus videdi facultate præditus ſit perturbat⁹, nec pinde vt ſenſus reliqui, ſuum tueat munus. At ñs, qui paulatim & diu circũagi conſueuerunt, raro iſtud accidit: quia per illam conſuetudinẽ anima deſinit haberi

G apud naturam peregrina,ac ipſi conciliatur. Quod enim paulatim,diu,& continenter fit,deſinit tandem eſſe inſolens,ac ſenſum fugere incipit,vt nihil omnino percipiatur.

132 Quare vitrea ſpecula ſplendeant plurimum? Quoniam ſtãni natura quo intus illinuntur,cũ fit pellucida, vitro ex ſe perſpicuo commiſta,magis reſplẽdet: & radios ſuos per vitri exiguos meatus tranſmittens, ac externam illius corporis faciem du-
H plicans,reddit magnopere lucidam . Qualitatum porro aliæ quidem vires ſuas in profundũ nequaqam tranſmittunt: vt album,nigrum,ſuluum,& huiuſmodi:aliæ penitus trãsfundunt per tranſmutationem: vt frigus calor,ſiccitas, humor,quæ propterea ad diſcrimẽ & comparationem ſupradictarum, effectrices qualitates a philoſophis & medicis appellantur.

133 Quam ob cauſam in ſpeculis atq; aquis dilucidis noſtrã ſpe-
I ciem cõſpicere valeamus? Quoniam oculorum radij profecti ĩ corpora , quæ nobis ſplendida *obducta ſunt,refringantur, ac ſuam repetãt ſedem : ſpeciem enim noſtram iam ſibi habẽt obductã poſtq; refracti ſunt, itaq; illam conſpiciunt.

*oppoſita

134 Cur vaſtæ, ſynceræq; ſpeluncæ,& loca excelſa, puraq; ſoleãt reſonare? Quoniã loca eiuſmodi,vbi aerem ictũ, quæ vox eſt, exceperunt,refringunt, nobisq; reddunt eundem aerem , quem
K nos pcuſſim⁹, afformauimusq; in vocem:vox.n.aerem , aer locum ferit:& quo plenius percuſſus hic percutit , eo vehementi⁹ reſonare neceſſe eſt , loca humida , vtpote molliora illato ictui cedunt.itaq; omnis impetus elãgueſcit,vt nulla effici poſſit reciprocatio: errore igitur vulgus Echo tanquam numen reueretur,& colit,errore Pana , Deum illam arfiſſe credidit. Pan.n.ho-
L mo doctus cauſam reſonantiæ primus indagauit,ductusq; auiditate noſcendi, cum aliquãdiu in ſcrutando elaboraret , moleſte ferebat,more eorũ,qui puella,quam arſerint,potiri nõ queunt. Vt etiam Endymiõ homo cœleſtium curſuum ſtudioſus , cum Lunæ curſus , faciesq; varias quæreret,nocteq; vigilaret, interdiu dormiret , deliciæ Lunę fuiſſe,ſomnoq; dormiuiſſe in expugnabili,edoctusq; ab eavt philoſophus , cauſæ ipſius ſolutionem fingitur.Illum etiam pa-
M ſtorem fuiſſe ferunt, q; in ſolitudinibus, ac excelſis montib⁹ Lunæ motum ſpecularetur. citharam vero habuiſſe,quia quæ alta ſunt,a ventis magis eſſluctur ſiue q; concentũ cœleſtiũ figurarũ indagauerit. Quinetiam Prometheus,q; ſtudio rerũ cœleſtiũ flagrarit,naturãq;,& ſitũ,& cauſam ſydereæ aquilę ſdagãdo elaborarit,libidineq; gnoſcẽdi tabuerit,dum beneficio Herculis hoſte doctioris rẽ didicerit , quã de-

A defyderauit,fabulam de ſe præbuit cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantẽ,exedentẽq; amouerat.

Cur aqua manens, parumq; alta iacto in eam lapide orbes agat permultos? Cenſendum lapidẽ per ſui iactus vehementiã vndiq; aquam a ſe propellere, atq; ita orbem agere,primũ plenioré: ſed cũ ad terrã vſq; lapis deferatur,ſuaq; mole aquam deinceps ſecet, diſpellatq;, merito non vnum,ſed plures orbes cõficere poteſt:primum em aquã per ſumma feriens dirimit,inde ſuo continenti delapſu depellendo, alium atq; aliũ orbẽ ducit, idq; tantiſper vice agitur ſucceſſiua,dũ lapis ſtet, atq; quieſcat: q tñ ſe lapidis contentio paulatim remittit, idcirco orbẽ poſteriorẽ eo,q; pxime antecellit minorem obduci neceſſe eſt: qñ ẽt aqua varie,hũc ſ.in modũ lapidis iactu depelli conſueuit. B

Quare multi exiſtimãt riſum ex liene oriri, hoc argumento, q quibus lien ſcirrho,i. tumore duro vitiatus eſt, non perinde ſint ad ridẽdum comparati, vt qui ſunt incolumes:ſed ſint mœſtiores? Lien non proprio,ac per ſe,ſed ex accidenti riſus cauſa cẽſendus eſt. Quandiu.n.eſt ſanus omnino fœculentum & melancholicum ſuccũ ex iecinore trahit: atq; ita dum ſanguis purus & defœcatus totum corpus cerebrumq; peruadit:naturam ſimul & animam non aliter quã vinum oblectat,exhilarat,& in tranquillam rectamq; conſtitutionem traducit: inde autem riſus excitatur. C D

Problema hoc I Theodo. codice h repiſ

Cur mulæ parere nequeant? Quoniam ex animalibus conſtant ſpecie diuerſis: miſtio enſ ſeminum, quæ tam habitu, q; natura inter ſe diſcrepant,aliud quidpiam pręter vires ſuorum ſimplicium conficit, & naturã eorum penitus abolet: quemadmodum albi & nigri miſtio abolitis extremis coloribus aliũ parit colorem fuſcum nominatum,qui neuter extremorũ eſt: igitur habitus genitalis aboleẽ, & ſpecierũ habilitas omnis deſtruitur,quæ creatrix certi indiuidui eſt. E

Quam ob rẽ qui ſurdi ab ortu naturæ ſunt ñdem & muti viuant? Quoniam quæ nunquam audierunt,hęc fari nequeũt:medicis tñ placet, vt par idem neruorum ſit, cuius pars altera ad linguam, altera ad aures vſque porrigatur, atque ita neceſſe ſit communẽ accidere affectionẽ. F Verum mutos fieri,qui ex morbo ſurdeſcunt,negãt: propterea q pars altera tantum,quæ ſ.audiendi officio delegata eſt, ſuas vires amiſerit: & mutos quoq; eadem ex cã, nõ ẽt ſurdos reddi affirmãt: videlicet,q alteri⁹ nerui linguæ accõmodati læſio eſt.

Cur plericq;, poſt quàm ieiunarunt, cibo ingeſto *frigere incipiant? Quoniam vſu ſolito cibi prætermiſſo bileſcũt,& mate

* rigere

G riam aggregant acriorem: poſt enim cibo ingeſto membris iã confirmatis, bilis cutem verſus expelliturque: itaq; fit, vt rigor oriatur, cum bilis membra remordeat, excitetq; ad repellendum.

140 Cur ſues, cum ſurſum videre cogantur, ſileant? Quoniam genus id animantium vnum ſemper pronum in terram eſt, cibi auidum, & rebus gaudens fœdis, ac ſordidis: idcirco ſubita mutatione cõſpectus ſtupeſcit, lucisq; copia perculſum, vocem
H emittere nullam poteſt: ſunt tñ qui aſperam huius animalis arteriam comprimi per anguſtiã velint, cum in ſublime erigitur.

141 Cur ſtercoribus ſues gaudeant? Medici rationem reddunt, q̃ iecur habeant maximum: qđ quidem membrum ſedes cupiditatis, ſiue libidinis eſt. Ariſtoteles Philoſopus aliter docuit: quòd enim ſues naribus craſis, interceptisq; ſunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque fœtorem nequire percipere
I ſcripſerat.

142 Cur vlceribus ſaneſcentibus inflammationeq; ceſſante, prurigo ſoleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratum reliquias materiæ noxiæ, quæ vlcus commiſerit, expellit: cum enim per cutem illæ digerantur, atque excutiantur, prurigi-nem pariunt.

143 Cur alterius oculi morb⁹ grauior, multoq; diuturnior eſſe, q̃ vtriuſque conſueuit? Ratio biſariam reddi poteſt, aut enſ quia
K fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit: redditur nã que infirmius, quod diuiditur, eoq; magis hebetatur, quo ſectũ numeroſius eſt: aut quia cum alter integer oculus frequenter ſe moueat, cogit etiam ægrum toties moueri, quod noxium eſt: quietem enim ſummum eſſe remediũ mẽbri affecti nouimus.

Cur homo amplius, & cre- 144
brius, & vehementius, quã cę tera animalia ſoleat ſternutare? Quoniam cibo, & potione lar- L
gius, magisq; varie vtitur, & ſæ penumero vltra ſatietatem repletur: hinc enim cum cibos ſatis concoquere nequeat, multũ ſpiritus ob humoris copiã mouet, ſpiritus vero prę ſua tenuitate, efferens ſe ad cerebrum, cogit id crebro ad ſe expellendum incitari: ſtrepitus itaq; mouetur quoniam per nares meatus deniq; arctiores ſpiritus extrudatur vniuerſus: quemadmodum etiam ad partes inferiores ſpiritus idem euolutus murmur per M
inteſtina excitat, & per ſedẽ inſigni cum ſono excedit: atq; etiã ad ſuperiora enixus ructũ p̃ ſto machũ agit, & vocẽ p̃ guttur, et ſonitum, ac tinnitum per aures.

Cur defunctorum pili & vn- 145
gues augeri aliquandiu ſoleant? An non augeri cenſendum, ſed carne emacerata, conſumptaq; partes imas, quæ ante opertæ latebant, detegi, atque patere: itaque fallere quaſi per adiectio-

nem

A nem auctum quicquam ſit. An, quod nõnulli volunt augeri vngues vel mortuo homĩe propterea poſſunt, quoniam per excrementa vacãtemq; materiam oriantur: mortua autem corpora ſi recrementa per cutem reſoluũtur: quæ cũ per foramina extremaq; corporis effluant, merito pilos augent, & vngues.

146 Cur digitis manuum potius quàm pedum naſcantur, quæ albugines appellatæ ſunt: & per
B puerilem magis, quàm per firmam ætatem? Quoniam pituitę excremento oriuntur, quę ſi pueris potius, vt edacioribus, atque ociofloribus ſuperat. Vnguibus autem pedum min⁹, propterea hoc accidit vitium, quoniam pedes per ambulationem frequentem, & agitationẽ amplius exercentur: itaq; vacantem illam materiam digerunt melius, atque abſumunt.

147 Cur pili pedum nõ cum barba, aut capillis, ſed lentius caneſcere ſoleant? Eadem illa redden
C da ratio eſt: pedes enim per continentem, contẽtioremq; ambulationem excrementum pituitoſum, quod canos efficit, digerunt, atque conſumunt: & pubes quoque ſero caneſcit, quia pars calidior eſt, & pituitam abſumere per coitum venereũ poteſt.

148 Cur homini vox, atq; ſermo lente perficiatur: cætera animaliũ genera aut ſtatim, aut paulo poſt vocem ſuam reddere plene incipiant? Quoniam vox hominũ multiplicior, & artificioſior
D eſt, & doctrinam magis deſiderat: beſtiarum ſimplicior, & naturalis potius eſt, q̃ afalis.

149 Cur plurima ex animalib⁹ ſuas peruibrare caudas ſoleant, cũ notos ſibi agnoſcant: & cur leo iratus coſtas per caudam verberet, atq; etiam taurus? Quoniã dorſi medullam ad caudam vſque habent porrectã, quæ vim continet animalem, & motionis
E authorem: igitur, cum animal notum ſibi agnoſcat, per caudã quaſi per manum ritu hominũ excipit, & partem ſui corporis mouet, quæ agilior, & promptior eſt. Leonum vero & taurorum anima, vt per iram affici poteſt cum natura: ſic eandem naturam propterea moueri vehementius cogit, vt etiã homines ſæpe manus, aut aliquam ſui corporis partem per iram percutere nouimus: cum enim illico vlciſci animus nequeat, alio quodam modo feruorem ſuum extinguit, id eſt
F ictu, aut ſtrepitu, aut alio quolibet generis eiuſdem remedio.

150 Quam ob cauſam hordeum toſtum, redactumq; in puluerem cicatricibus equorum, conſperſum faciat, vt pili non albi, ſed cæteris vnicolores oriantur? Quoniam vim diſcutiendi, purgandiq; obtinens detergit, atque abſumit excrementum pituitę, atque materiã

G omnem vitioſam, quam vlcus per membri infirmitatem collegerat.

151 Cur hominibus pili pericatrices oriri nequeant, equis vero queant? Quoniam cutis hominum ſpiſſior eſt: quod pili indicant ipſi, qui molles, ac tenues ſunt: & cicatrix vero ꝙ longe ꝙ cutis ſpiſſior, foramina omnino adducit, & excæcat. at vero eqs laxior cutis eſt: quod pilis eorũ percipitur, qui duri, craſſiq; exeunt: quare cutis foramina clau-

H di ex toto per cicatricem non poſſunt: ergo cum ſubiecta, collectaq; excrementa per meatus tenues, qui relicti ſunt, exeant, & concreſcant, pilos gignunt, & augent.

152 Cur hominibus morſis a dipſade, ſitiq; ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & ſicca eſt, ſitim epota extinguat, non augeat? Cenſendum non ſui habitus ratione theriacam ſitim poſſe extinguere, ſed auxilio, quod membris afferre

I offenſis poteſt, & ſuæ penitioris naturæ ratione: conſtat enim ex plurib⁹ herbis, quæ ſingulæ mẽbris principalibus ſubueniunt ſingulis. Dictamum enim cordi accõmodatur: quippe quod mirifice cor firmet, atq; conſeruet. Eupatorium iecur adiuuat.

*petroſelinum. Scolopendrium lienem. *Petrapium os ventriculi. Hyſſopus trãſuerſum ſeptum, atq; pulmonem. Inula campana renes. Ruta laxum inteſtinum. Gentiana cerebrum. Seſeli veſicam. His K omnibus viperarum carnes miſcentur, quæ vi ſuæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemq; illatam iniuriam, auxiliantur. Igitur cum mẽbra omnia præſidium ſibi ex theriaca trahant, merito malum ſedat, quod ſitim creat, atq; ita extingui ſitim congruum eſt.

Libri primi Problema. Alexan. finis.

ALEXANDRI PROBLEMATVM LIBER II.

QVam ob cauſam q I per arduam febrẽ inſaniũt, vt laxi⁹, ſic plenius ſoleant reſpirare? Animã per neruos, ac muſculos fungi ſuis muneribus certum eſt. Pectus igitur, totusq; thorax per ea ipſa mouetur media: ſed quo M niam vires animæ læſæ ſunt, deſerunt ſuum officium: nec neruis, & muſculis ex æquo præterea imperant: itaque merito fit, vt ſpiritus interſtitione reddat laxior: plenius tamen eius gratia rei effũditur, vt cor ſatis poſſit refrigerari: vis enim vitalis exurgit, & vim animalem ſtimulat, interitum plane minitãs, niſi ſuum ad munus redeat, ſpiritumq; reddat, & trahat. Ergo quod

A quod anima exequi assidue pp morbū nequiuit, hoc vires cordis ob sui vsus necessitatem amplitudine spirandi compensare consueuerunt.

2 Quam ob cām æstuosos esse necesse sit, quorum pulmo inflā matione laborat? Qm̄ eorū pulmo humoris copiam conueniēs calorem excipit aduentitium: factus.n. sic est, vt assidue moueretur, hinc vapores quoq; citantur, qui suā ob leuitatem sese ad *sedem cerebri efferunt, à qua concrescunt, & in naturā suę originis transeunt: qđ idem etiā in balneis, atq; opertis lebetib⁹ euenire videmus: vapores.n. suum omnem calorem amittunt, redduntur q; ex natura cerebri longe ortu suo frigidiores, atq; ita morbum creare aliquē possunt.

*a. l. caluam.

B

3 Cur tabe ḥ consumantur, quibus gargar penit⁹ abscissum ē? Qm̄ quandiu gargar tegmentū gutturis extet, aer qui per os trahit, recalescit, & antequā adeat pulmonē, desistit â suo immodico frigore. Contra vero illo detracto aer prius ad pulmonem defertur, q̄; moderetur, itaq; supra modū refrigerat, & sanguinē contentū in conceptaculis indurat, & pulmonē facit ad motum tardiorē: q cū per vim pulmo moueri enitatur, rūpunt conceptacula sanguinis: quā obrem tabē oriri necesse ē. Hic addidisse non ab re forsitan sit, qd gargar, quid columella, qd vua oris significet. Gargar illa carnicula est, quā guttur pro tegimē- D to natura addidit, nomine à soni genere indito, ut ēt susurrum, & murmur, & reliqua huiuscemodi nostri maiores nomīarūt. Columella vitiū gargaris est, cū s. in longum per fluxionē adducitur. & Vuā quoq; gargar idē per morbū appellare solemus, quoties per inflammationē speciem accipit vuæ acini. Sūt qui fundibulum gargar ipsum appellent eo, q supra amplius, infra arctius est.

Cur hominū malæ rubeant, 4
quorum pulmo inflāmatiōe la- E
borat? Qm̄ sanguis, cum in pulmone ebulliat, vaporē sibi similem emittit: qđ.n. oritur, similitudinē suæ originis præferat, eē necesse perpetuum est. Hic igit vapor, cū prę sua leuitate ad malas se extulit, consistit, atq; ita p cutis tenuitatē, veluti per vitrū colorem suum ostendit.

Cur pituitā per hyemē nasci, 5
augeriq; solitū est, cū per id tempus parte interiore corporis simus calidiores, vt Hippocrates F
medicus libro Aphorismorum scribit? Qm̄ cibos, quos p hyemem largius sumim⁹, vēter minus concoquere pōt. Ergo larga ista ciborum copia pressus, calore insito quasi extincto, pituitā per refrigerationē gignit: q̄ sanguis imperfectus quidā non peram potest appellari.

Cur in terra Aegypto, q̄ calidissima est, vinū fieri frigidum soleat, contra in Scythia, q̄ frigi- 6
dissima

G disſima eſt, calidum fiat? Vinū omne calidū eſt: verum quoniã aliud magis, minusue alio hanc obtinet qualitatem, nomẽ illud contrarij habitus accipit, frigidumq; vocatur, quia longe minus calidū eſt. Terra aũt Aegyptus vina frigidiora cęterorum ſcilicet cõparatiõe affert, qm̃ calor illius cœli immodicus ita humũ elaxat, vt calorem omnẽ Soli inteſtinum euocet, atq; abſumat. Scythia q; frigida eſt calorẽ ad ima terræ compellit, atq;
H includit: itaq; vina efficit calida, & validiora. Quod idem ẽt incolis terræ Scythię, & Aethiopiæ accidit. Aethiopes.n. loca inhabitantes feruentiſſima, timidi ſunt, & effœminati, et nigri. Scytharũ gens ſedẽ gelidam tenẽs, animoſa, fortis, & candida eſt. q;ppe, cũ calor Aethiopibus eductus ad ſumma corporis ſit, qđ atro cutis colore indicatur. Scythis interiora teneat, ſitusq; in ſedibus ſit principibus, id eſt corde, & iecore: qđ coloris candor
I plane oſtendit.

7 Cur æſtate frigida ſunt olera & fructus: cuiuſmodi ſunt pepones, cucurbitę, ityba: hyeme autem calida: velut braſſica, radiculæ, rapa, paſtinacę? Qm̃ Solis motus circa polũ, nõ eſt vniuſmodi. Aeſtate.n. ſuperiorem zonã tenet: ſicut declarat dierũ lõgitudo: vnde caleſiunt quidem quę ſuper terrã extant, plãtę vero refrigerant. At hyeme, inferius percurrens hemiſphęrium, ac terram penitus calefaciens, K plantas reddit calidiores.

Cur ex febre ardua pulmonis L inflãmatio excitetur, inflammatione pulmonis febrem oriri arduam haudquaquã neceſſe ſit? Quoniã ardor ex bili proficiſcitur flaua, q̃ ad ventriculum, & pulmonẽ è ſuis refluere cõcepta culis ſolita eſt. Igitur natura, cũ varię materiã noxiã reijcere tentet, ſi tenuis materia ſit, & vires ſuppetant, & tẽpus calidum iuuet, p ſudorẽ cauſam morbi exhaurit: ſi è contrario, per aluum educit, aut per os euomit, quod magna ex parte facere ſolita eſt, quoniã & oris habitus ĩ propinquo eſt, & bilis flaua efferri aptior eſt, q̃; deferri: qđ cum ſe bilis pulmoni inſinuet, membrũque id impleat totũ, excitat iflãmationem, quã Peripneumoniã nominam⁹. Ardor tñ nullus oritur, qm̃ prius extinguitur, q̃; ut poſſit committere ardorem.

Quare Hippocrates, qui in ſe 9 briſi vigore cibũ offerre vetat, permittit ĩ morbo lateris & pulmonum inflammatione? Dicit .n. vbi de ptiſſana ſcribit, nõ eẽ M eam præbendã, niſi pus in ſublime feratur: non ferri autem ſurſum, neq; expui, morbi initium oſtendit. Qm̃ in alijs quidẽ morbis, natura coquit humores, in alijs vero etiam morborum cauſas expellit p vrinas & deiectiones. In his porro non oportet cibum aſſumere, ne cauſa morbi neglecta ad illum conficiẽdum

Hæc qđ ĩ Theodori codice deſiderat.

Hęc qđ é alicunde adiecta: é .n. frigidior tñ, q̃ p huius authoris eruditiõe atq; a Theodo. haud quaq; trãſlatur.

natura

A natura incumbat, quã oportet ſingulari certamĩe cum morbo pugnare. In morbo autem lateris, natura quidem coquit vitiosum humorem, anima vero euacuat, accedente muſculorũ auxilio. Hæc.n. thorace cõtracto, vi propria expellit reliquias infeſtantis humoris. Accedit, ꝙ natura quidem inutilibus humoribus proprꝝ alimenti loco interim abutitur: animales vero partes, cum ſenſu ſint præditæ, qđ prauum eſt, ſecernunt, qđ vtile,
B ſibi aſciſcunt. Quã ob rem, nutrire conſentaneum eſt, vt muſculis roboratis, ad expellendam humorum moleſtiam inſurgamus.

10 Cur febris tertiana, quæ ex bili, materia calida, agili, efficaci creatur, die vno ꝓtermiſſo accedat: Quotidiana, ꝙ ex pituita, ꝓuenit, materia frigida, graui, hebete nullũ intermittat diẽ: Quartana diebus duobus intermiſſis conflictare incipiat? Quartana, cũ exiguũ materiæ habeat, ſta-
C tim à ſudore, aut vomitu põt digeri, itaq; acceſſio ad tertiũ vſq; diẽ protollitur, donec tantũ materiæ moueatur, quantũ valeat iſeſtare. Quotidiana ꝙ ex larga, craſſaq; materia oritur, frequẽs eſt. morbũ vero per copiam augeri materiæ cõſtat ex febre cõtinente. hæc.n. qa ſanguine abũdante prouenit, nullã obtinet intermiſſionẽ. Quotidiana tamẽ, quia minus ꝙ continens habet materiæ, nonnihil intermiſſionis, qđ vel ſenſu percipi poteſt, D oſtendit. multoq; amplius, tertiana, quã materia calida & tenuis condidit. atq; etiã lõge amplius quartana. quò. n. min⁹ materiæ ſubeſt, eò lentius venit acceſſio: quin & quintana, & ſeptana, & nonana committi põt, prout minus, minuſue materiæ vitiatũ eſt. ſic.n. natura ſtatuit, vt ſanguis, qui noſtra aleret corpora, cæteris omnibus materĩs eẽt largior, pituita locũ teneret ſin nam, hęc quoq; alere põt, bilis flaua tertio loco haberet. hæc E .n. ſuam ob acritudinem vſum nullũ pręſtat alẽdi. atra bilis fortis eſſet poſtremæ, quoniam naturæ eſt inimica: quippe ꝙ mẽbra exedat, atq; interimat.

Cur vbi altera gena reſoluta 11
eſt, non ei remedia admouea-
mus, ſed alteri? Quoniam cum
duo muſculi obiecti inter ſeſe ge
nas moueant, ſi accidat vt eorũ
alteruter reſoluatur, reliqu⁹ ſuã
vim ſtegram præterea obtinet,
trahitq; ad ſe alterum languen- F
tem, ita vt pars ſana rugetur, ꝙ
gra diſtendatur, trahaturque. 12
hoc idem etiam euenire oculis
diſtortis nouimus. Nam ſi pu-
pilla in angulum vergat amplio
rem, minoris anguli facta reſo-
lutio eſt, ſi ad minorem, è con-
trario.

Cur ſi pes offendatur, inguen 13
intumeſcere ſoleat? Quoniam
vis animalis ad poſtremas vſq;
corporis partes ꝙ neruos ſe por-
rigit, atq; ita cũ oblæſus pes ſit,

crus

crus quidem totū perreptat, ſed nihil agit, qm̄ locū nullum idoneum inuenit: poſt vero vbi in inguē ipſum decubuit, nacta iā ſedem aptiorē ſubſiſtit, aggreſſaq; adenem, vitiat eius habitū ſinq; tumorem excitat cōtrariū naturæ. Adenes corpa ſunt parua, rotūda, laxa inter amplas venas, & arterias poſita modo cuneolorum, ne conceptacula ipſa humida ex copia ſanguinis mutuo putrefēt adeſu. & equidem eo ipſo venarū humore nutriun
H tur, & inflammatim inguina faciunt, concaleſcentes ſcrofulas committunt.

13 Cur capitis pars anterior calueat, vnde caluaria nominata ē, tempora hirtiora reddantur? Qm̄ partes capitis eminētiores humoris indigent. Quā ob rem ſuos continere pilos non queūt, inferiores aūt vtpote humidiores, pilorum copiā & gignunt, & ſeruant: qūo etiam telluris loea excelſa, atq; ſaxoſa parū fru-
I ctificant, ſubmiſſa, & humecta fœcundiora ſane experimur.

14 Quam ob cām, cū ex quatuor elementis cōſtemus, id eſt, igne, aere, aqua, & terra, nō quatuor, ſed tria illa cōtineamus genera, humidū, ſolidum, animale ſiue ſpirabile? Qm̄, vt aliquibus placet, ignis in aeris tranſit naturā, quemadmodū & aerē concoctū extenuatumq; ignē gignere nouimus. Sunt tm̄ qui vel igneam ipſam naturā actu eſſe opinent, vt non tria, ſed quatuor enume-
rent genera, igneū, animale, hu- K
midum, terrenum.

Cur in abſceſſuū doloribus* 15
frigus præcedere, febrē ſequi ſolitū ſit? Quoniā calor naturalis vehementia doloris conflictus cedit, ac recipit ſe ad loca ſteriora. qua de cā, corporis ſumma re ſrigerantur, & ſanguinis conceptacula cōcreſcunt. poſt tm̄, vbi calor ſe recollegerit, expulſusq; bonis viribꝰ partes ſui corporis oēs aduerſus iniuriā frigoris occuparit, ſanguis concretus reca-
leſcit, atq; diffunditur: itaq; con L
ceptacula vaporis repleta accendere febrē poſſunt. adde, q; cum mēbro affecto cæterq; oēs partes conſentiant, iniuriā collectionis quaſi propulſando, vires excernendo intendūt, ac excitāt. horror itaq;, *friguſq; exultat, febrē * rigorq.
vero poſt hac ſanguis putridus accendit, & auget.

Cur ex fructibus alīq; partem 16
inutilē intus contineant, vt palmulæ, pruna, perſica: alīq; extrinſecus ea ipſa contineāt, vt nuces, M
vt mala punica? Qm̄ natura, cū ortum æternū, viceſq; ſuccedēdi perpetuas moliretur, prætegenda occultādaq; ſemina, quæ ortū p̄ſtarent, cenſuit. Sic tm̄, vt ne pulpam quidem ſuorum fructuum nudam relinqueret.

Quam ob rē aut ſemē, et pul- 17
pam eodē tegmento muniuit, aut ſemen ligno intus incluſit? Pulpā aūt mēbrana, aut corio, aut alio quolibet eiuſmodi quā tum ſatis eſſet, operuit. denique

varie

A varie de cuſtodia fructuum pro ut res exigebat,et patiebatur,curauit.

28 Cur fieri pōt,vt qui carnes bubulas concoquunt, piſces ſaxatiles concoquere nequeant? Carnes bubulę, qm̄ duræ sūt,vi magna caloris conficiuntur, & cōcoquunt. materia.n. patientem eauſę rn̄dere efficienti cōuenit. aliter fieri non pōt,vt effectus is prodeat,quē vel natura, vel hominis ingeniū ſpectet.q; ſi vēter ſupra modū calid⁹ ſit, piſcis nō
B paulatim concoquetur, ſed ſubito corripietur, deuretur, ſumigabitur,vt eruditatem pene qd̄ accidit, imitetur.

29 Cur hoīes qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videātur? Vngues quia corpe cōſtāt ſolido,tabeſcere nequeunt:quippe cū affici difficulter poſſit, qd̄ ſolidū ſit, verū carne vndiq; tabefacta ſpeciē aduncā illā mentiunt̄,ſenſumq; decipiunt. Licet hic de tabe illa adn̄cere. Vlcus, qd̄ ex hoc vitio in pulmone cō-
C mittit̄,inſanabile p̄pea eſt, quoniā nunquā pulmo quieſcit. natura.n. ita cōſtruxerat, vt p̄ motum cordis perennē pulmo aſſidue moueretur,atq; agitaretur. Quinetiam,cum pus per tuſſim efferatur, vlcus amplius lacerari neceſſe eſt.

30 Cur in febriendo carnes minuantur, pili augeantur & vngues: cōtra in conualeſcendo pili defluant,corpus augeat? Qm̄ alimenta pilis per excrementa adminiſtrari natura voluit:quę D
quidem excrementa redūdare in febriendo ſolent per aduſtionem humorum. ergo vt corpus propter habitum malum nutriri non poteſt,ſic pilus abunde iā habet,quo nutriatur. verum,cū vires ſuas colligere corpus incipiat,conſumptis iā materiis omnibus, redactisq; quaſi in pulue rem vapores deſiſtunt, atq; ita per alimēti inopiā pili defluūt: corpus tamen effœtum cibos auidi⁹ trahit, liberaliusq; replēs ſeſe augetur, & viget. E

31 Cur ſi qd̄ in vrina ſubſidet albū ſit,bonū dari indiciū exiſtimemus? Qm̄ partes ſolidiores firmioresq; noſtri corporis, id ē oſſa,neruos,venas,arterias colorē habere hmōi certum eſt. Coloris.n.ſimilitudo naturales iā vires reconciliari, corroborariq; indicat: quippe,cum natura partibus ſolidis & firmis circa humores & ſpirit⁹ ſedem ſuā crediderit. fit.n. vt cum morbi materia in conceptaculis cōcoquatur, & per vrinam, qū con- F
coctum inutile eſt,excernat̄, color quoq; rei concoquentis, qui albus eſt,diſtrīgatur,atq; (vt ita loquar)delibetur. Quā ob rē, cū vires p̄ febrē debilitatæ paulatī materiam concoquāt vitioſam, principio parū agunt, itaq; exiguū admodū cū vrina mittunt, qd̄ pro ſua leuitate ſublime ſpecie araneæ ſupnatat, facitq; qd̄ enꝯorema,id eſt Sublimitamentū vocatum eſt:deinde cum proficiant,

G ficiant, ampliusq; posſint concoquere, plus excernunt: qđ in medio vrinæ cõſiſtens, facit, qđ nubeculam appellamus: eo nãque magis delabitur, quo factũ grauius eſt. poſt, vbi ꝑ materiæ morboſæ oĩs concoctionem plene exercenitur, iam, qđ ante leue pendebat, graue pro ſua copia ſubſidet, fundoq; vaſis coniungitur: redditq; quod hypoſtaſin, id eſt ſubſidens, ſiue ſubſtãtiam nominamus: quod plane ſanitatis eſt ĩdicium. materiam
H enim vitiatam, q̃ ĩtegro permiſta ſanguini eſt, demum natura ex toto per concoctionẽ ſecernere, atq; reĩcere põt. Albedo igit ſubſidẽtis, colorem ſolidiorum membrorũ, hoc eſt ſedis uirium ſeruari ſignificat, læuitas materiæ concoctæ æqualitatem oſtẽdit. qđ partim. n. craſſius, partĩ tenuius eſt, inæqualitatem concoctæ materiæ indicat: continẽtia talis videlicet, vt nihil diſtractum, diſcuſſumue ſit, plenam virium efficientiã præfert. Re-
I ſpondet pus in* collectionibus
*φλεγμονὴς, inflãmatiõib⁹ ſubſidenti in vrinis. verum pus fœtidum eſt, qm̃ ĩ anguſto arcetur quod putret, vt neq; diffłari neque miſceri poſſit cũ ſanguine: quippe quod per ſumma corporis cuti ſubſtare ſolitum ſit. Subſidens illud vrinæ, quoniã ꝉ contrario ſe habeat, merito fœtore immune eſt.

22 Quã ob cãm febrem bilis & faciat, & tollat? Facit cũ excitata acrior reddatur, vt putreat. Tollit cum viribus naturæ intẽ K tis ad id expellendũ quod detrimento eſt, ea quoq; foras verſus concurrat, atq; ita educta, cauſam morbi per ſuam detractionem aboleat.

Cur oculi ſubſident eorum, 23
quos angor detinet? Quoniam per angorem anima intus vergit, itaq; corpus conſidet, atq; tabeſcit: cuius rei contrarium illis euenit, q̃ vehementer irati ſunt. Oculis. n. redduntur propenſioribus, videlicet ob animę impe- L
tum ad exteriora. fit enim vt quocunque vis animæ tendat, eodem etiam inſtrumenta, materiæq; moueantur.

Cur oſſa, quæ validiora ſunt, 24
ex lapſu, caſuq; frangantur, caro *κοίλης, debilior.
q̃ mollior, & * mobilior eſt, ictũ iniuriam euadit? Qm̃ quæ validiora ſunt, rei noxam inuehenti renituntur: itaq; ſua perſiſtẽdi contentione corrumpuntur, quæ autẽ ĩfirma, & mollia ſunt, locũ rei dãt occurrẽti, & cedũt: itaq; tutius ſubterfugiunt: licet hoc etiam in ſtirpibus, & in qui- M
buſuis alĩs rebus conſpicari.

Quid eſt, q̃ ſpadones, pro- 25
ceros, blæſosq; faciat? Proceros humoris copia reddit, et caloris inopia, blæſos imbecillitas facit. Cum. n. eorum partes inferiores nequeant ſuſtinere ſuperiores, facile peruertunt. itaq; uitiũ, qđ blæſitatẽ pedũ vocam⁹, committitur: quod idem etiã ædificĩs accidit, niſi ſupior moles fundamentis reſpondeat.

Cur

A Cur ꝓtes corporis noſtri po-
26 ſtremas rigere maxīe ſoleam⁹ ?
*pauci ſan guius. Qm̄ tenues neruoſæ, *vesãgues, atq; ob eam rem frigidæ ſunt.

27 Cur ꝙ metũ aut horrorẽ pili erigi ſolent ? Qm̄ affectus oẽs re frigerãt, refrigeratio aũt forami na cutis adducit, & condenſat: pilus quippe, cũ vndiq; aſtringatur, intenditur, atq; erigitur.

28 Cur hoſtes melancholici munera quidem naturæ exequi valeãt, qppe qui cibos cõcoquant, atq; ĩ ſanguinẽ vertãt, animi nul
B lũ munus integre exequi q̃ant ? Haud.n. recte hi cogitare pñt, quibus atra bilis redundat. Qm̄ vitioſus hic habitus ſedem animi, qua ſapimus, id eſt cerebrum occupat, & deprauat.

29 Cur morbi, ꝙ crebri⁹ veniũt, curari pñt facilius, q̃; qui rarò ? Qm̄ qđ ſæpius euenire ſolet, minus naturã infeſtat, videlicet rõne aſſuetudinis. adde, ꝙ crebriores committere parua depraua-
C tio habitus põt, graues magna inducit. curatur autem facilius, quod ex cauſa prodñt leuiore.

30 Quã ob cãm qui febriũt, pl⁹ ſiti, q̃; fame affligañt, qui conualeſcunt plus fameſcant, q̃; ſitiãt ? Qm̄ ſitis ex nimio calore febris conſiſtit. quẽadmodũ ẽt ñs, qui bene valent, ſi multũ meri hauſerint, ſitis oriatur neceſſe eſt. fit .n. ſitis ex nimio calore, vt mõ dixi, aut à ſiccitate, videlicet humore abſũpto, quod ñs accidit, qui ieiunarunt. verũ famen non ſentiunt, quoniam multũ vitioſæ materiæ ſuo in ſtomacho cõ-
D tinent: contra qui conualeſcũt, propterea fament, quòd febris late humores conſumpſerit: ſiti non infeſtantur, quòd febre ſublata, corpus refrigeratur, & rehumeſcit.

Quare cum moritur homo, 31
pediculi ſuis emigrant locis ? Quoniam deſiderant teporẽ & alimentum, quæ à ſanguine petebantur, qui cùm ſit refrigeratus & conſumptus, diſcedunt locum priori ſimilẽ veſtigantes.

Hæc duo, q̃ ſequunt q̃ſtita ꝑ Theodorũ, haudquaquã reperiũtur.

Quare quę iugulãtur animaE lia aſſidue calcitrant ? Propter 32
dolorem, potius quàm ꝙ conuellantur.

Quam ob cauſam caudę quo 33
rundam animalium abſciſſę magis, quàm reliquum corpus, moueantur ? Quoniam propter meatuum ſuorũ anguſtiam magis ſeruant naturalem calorem, quo vis mouendi, & ſentiendi continetur: vnde fit, vt etiam ſi quieſcant, rurſus moueantur ſi tangas.

Cur medicina purgante epo- F
ta oculi primum perturbentur, 34
& caligent: poſt purgatiõe peracta, emendent, atq; acutius videant ? Quoniã principio materias medicĩa mouet, trahitq; ad ventrem quare vaporum copiã excitat, quæ ad caput effertur, perturbatque cerebrum, ut neq; ſenſus, neq; cogitatio cõſtare integre poſſit, poſt vbi materię ceſſerunt, extinctusq; eſt omnis vapor, nihil præterea eſt, qđ vel

ſenſum,

G sensum, vel rationem impediat.

35 Cur tabidis & purulentis copia interdū pediculorū oriatur? Quoniā pus humores corrūpit: humores deniq; vitiati calorē naturali concalfacti, animalia creant. sicut etiā in cœno, aut quibuslibet fœcibus, enasci vermes consueuerunt.

36 Cur vehementius per ictū testium doleamus? Quoniā appēdices testiū sentire maxime omnium mēbrorū possunt. adde, q̄ natura summā voluptatem ex

H pene oriri voluit, vt propensiores essemus ad rem venereā, qua vna genus humanū seruari p̄t. Atqui testibus cum pene, & cognatio, & sedes communis est: ergo cōem ēt affectionē, sensionemq; sortiantur necesse est. At ubi magna sensio est, indidem ēt magna uoluptas exultat: ubi autem magna voluptas est, dolor ēt indidem vehementior. bono. n. maiori, malum obñci maius certum est. Hic subiungere illa non incongruū censeo. Cōsen

I sus rerum atq; affectus communis trifariam fieri solitus est: aut enim per cognationem, vt cerebri, & stomachi. habent. n. communem copiam neruorū, aut p̄ situs propīquitatem, vt cordis, et stomachi. sic. n. cor sentit, quoties materia acrior stomachum mordet, moueturq; ad id expellendū, q̄d molestū est, aut p̄ imbecillitatē, & trāsitionem, vt cū pedis digito offenso inguen tumescit. Dum. n. vis naturæ cum sanguine ad partem l̄esam festi- K nat, adenes īguinis sanguine implentur, & cōtumescunt. Accōmodari vel moribus, ac vitę hominū tripartita hæc diuisio potest. dolemus. n. vicē cuiuspiā, vel quia parentela coniuncti sumus, vel quia vicini habitam⁹, vel quia casum audimus miserabilem. atq; ita efficitur, vt affectio, tum propria quędam, tum communis obueniat.

Cur super lippitudine caput 37
totondisse adcutē iuuet? Quoniam melius caput difflatur, li- L
beriusq; per suos meat⁹ digerit materiā vacantē, & fluitantem.

Cur vbi ex tenebris ad lucē, 38
aut ex luce ad tenebras venim⁹, non statim cernere valeamus? An q̄ tenebrę crassiori, frigidioriq; constant aere, itaq; diducūt confunduntq; spiritum, cui cernendi munus accommodatum est. lux vero q̄ clara, candida, et calida est, spiritum illū digerit, atq; dispergit. cum autem per tē poris aliquātulum spatium as- M
suescat, cernere integre pōt. adde, q̄ ex contrario, subito in contrariū traducti, rei nouitate turbamur, vt min⁹ cernere ex ęquo pręterea valeamus.

Cur in bestijs febres, omnesq; 36
abditi affectus difficilius curentur, periculosioresq; sint, q̄ī homine? An quoniam naturā sentiendiq; potestatem parte intima sui corporis gerunt immersam, non ad exteriora per rationem euocatam, quēadmodum homines

A homines hñt. ergo ſi ita eſt, merito ſenſus dolorem percipit vehementiorem, viresq; oēs naturę pſternit, immergitq;. adde, q; beſtiæ, vt affici minus aptę quã homines ſunt, ſic ēt curari difficili⁹ poſſunt. cãm enim mali vehementiorē vrgere neceſſe eſt, quãdoquidem id ęgrotat, quod in morbum difficile incidit.

40 Cur bullæ, quas ſber excitat, indiciũ afferant imbris vehemẽtioris? Qm̃ aquæ copia & vaporis ſpiritum multum gignit, & B craſſum. qui, cũ vndiq; aquã ſubeat, erigatq; ī deuexum, inflat, & facie veſicæ afformat. qũo ēt vitrũ inflari põt, & genus oē humoris, cũ ebulliat, cõuerti in ſpiritum, atq; intumeſcere ſolitũ ē.

41 Cur minus doloris per ſectionẽ cutis caput integentis percipiamus, q; cum q̃libet alia pars ſecatur? Qm̃ minus carnis muſculoſæ in capite q; cæteris corporis partibus eſt.

Quam ob cãm ex conualeſcẽ
42 C tium pedib⁹ ſquamæ magna ex parte diſtringãtur, atq; ēt ex manibus, quãquã raro? Propterea quia materia ferri deorſum aptiſſima eſt. & vero pedes à ſede cordis poſiti longius, & ob eã rẽ frigidiores, minus excremẽta cõ coquere atq; digerere poſſunt.

43 Cur tabes, ſcabies, lippitudo, mala cõtagioſa ſint: aqua intercutis, febris, & ſtupor totius corporis, cui nomen apoplexia, trãſire in alium nunquam ſoleant? Qm̃ oculus quidem, vt humidus, affectioniq; opportunus ſa D cile morboſis deprauatur radijs qui cum ſpiritu à lippientis oculo proficiſcuntur. tabes autẽ expirãdo putrẽ aerem reddit, qui tractus ab homine ſano pulmonem, membrũ affectu facile vitiat, & corrumpit. Scabies quoque, cũ per ſumma corporis ſit, lentamq; ſaniẽ emittat, facile ſeſe propagare, cutẽq; integri corporis vitiare põt. cæteri ſane morbi, aut poſiti intus cutem attingere nequeunt, nullãve reddũt delibationem, vt aqua intercu- E tis, vt ſtupor attonitus. aut cum per ſumma corporis natent, nihil tamen humoris præ nimia ſua lentitate, & ſiccitate, & corpulentia emittunt, vt albugo, ut lepra. aut poſiti quidem parte ĩteriore ſunt: ſed qm̃ nihil peſtilens, atq; putrefaciens mittant, ſuum aliorſum tranſmittere vitium non poſſunt, vt febres crebriores, & ſolitæ.

Cur nonnullis febre laboran 44
tibus lienes augeantur? An qm̃. affluentius aquam hauriũt? eſt F .n. membrũ id laxius, atq; fungoſius. An qa debile ē, materias illuc affluẽtes facilius excipit.

Cur ſenes, & pueri magis q; 45
qui ætate ſunt firmiore, calculoſi ſunt? Pueri vt edaciores, ſenes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excrementa, quæ calculũ contrahunt.

Cur titillatio, & fricatio plan 46
tarum ſomnum afferre poſſunt?

G Qm̃ extrema neruorum eò con currunt,& coeunt.his.n.vehiculis pertractatio illa leuis ad cerebrum vſq; trãſmiſſa permulcet animum,atq; ad requiem, ſomnumq; inuitat. Sunt qui excrementis cauſam tribuant, q̃ tum ſua proniore natura, tum motione pedũ frequẽtiore ad palmas delabantur, rurſusq; per medio crem fricandi motum remeent, neruisq; aliquantiſper ad cerebrum peruehantur: itaq; ſede illa ſuperiore oppleta ſomnũ con H cilient.

47 Cur ampliores crebrioresq; Lunæ defectus fiant, quã Solis? Quoniã Luna tam in terminos deficiendi coituum, q̃ in turbine vmbræ ex terra per Solis diametrum ortę incurrit. & quidẽ crebrius Lunam eo deuenire,propter ſui orbis celeriorem abſolutionem neceſſe eſt: Sol per coitus tantum defectiõi deputatos obumbratur,cũ.ſ.Luna curſum per eos agat occulteq; faciẽ ſuperiorem, q tamẽ Sol longe maior, q̃ Luna eſt, totus abſcondi I nõ põt, Luna ſæpius tota occulEx hoc loco colligitur q̃ author iſte tenet dari ſpirit⁹ ſiue dæmones, qđ ſi ẽ ad mẽtẽ Alexan. q atq; mortalitatẽ ſuſtinuit. *nialos getur. Mouere ęs, ferrumq; multitudo,quoties Luna aut Sol deficit,cõſueuit,quaſi * ſpirit⁹quoſdam vitioſos velint depellere. haud enim per id tempus lumina benigne terram aſpiciunt, neq; benefica delibatio inde manat,qua mali infeſtiq; ſpirit⁹ repelli poſſint,& coerceri.

48 nios, ſiue dæmonas Cur infantes,qui ſeptimo mẽſe in lucẽ venerint, viuere poſſint,qui octauo nõ poſſint. Qm̃ K ſeptenarius perfectus numerus eſt, & vt Pythagoras cenſet, & oẽs ſciæ numerorũ profeſſores autumant, octonarius imperfectus eſt. Itaq; qđ tunc prodñt, imperfectum, minusq; aptũ ad vitam eſt. Qua rõne ẽt monſtra viuere nequeunt: quippe q̃ nõ ex conſulto naturæ orta ſint,ſed imperfecta vel per inopiã, vel p ſuperantiam, & temeritatẽ materiæ forma diuerſa contra naturæ legem peruenerint. nihil.n. L imperfectum vel tempore, vel forma à natura creari ſolet. quã ob rem ſi quid tale erumpat, id edurare nõ ſolet. Naſci infantes menſe ſeptimo pñt, quoties vis afformandi validiſſima ẽ,& ſanguinem ſibi obtinet commodũ. ſic.n. ocyus rẽ perficere poteſt: ſed ſi è cõtrario eſt, decimo exeant neceſſe eſt. Numerũ tam ſeptenarium, q̃ denarium eſſe perfectum varie conſtat: orbẽ nanque terrarũ ſeptem inſignibus ſtellis regendum nouimus. ho- M mo ſeptimo menſe dentire incipit. anno ſeptimo dentes pmutat.quartodecimo, id eſt bis ſeptem annis peractis, pubeſcere incipit.vigeſimoprimo firmam aggreditur ætatem: quod tempus ter ſeptem annis conſumatur. morbi numero ſeptenario iudicantur.Luna per ſeptenariũ ſuas accipit formas. mẽſes ſeptenis conſtant diebus. vocales literæ ſeptem ſunt. & denarius quoq; numerus ortum omnẽ,

atq;

A atque interitum rerum complectitur, author Aristo. est, & numerus omnis ex denario oritur per repetitionem. Vndecim. n. & duodecim, & reliqui omnes sequētes, vnitates quibus denarius constat, repetunt. & homines prisci nō tabulis, sed dextris suis rem, de qua agerent, confirmare solebāt, videlicet numeri denarij cā, quē diligit, explent.

49 Cur ouum pressum vtroque extremo ambabus manibus frāgi nequeant, pressum latere faci
B le frangitur? Qm̄ per angulos tantummodo suos manibus reniti tur opprimētibus. Est enim angulus, quod quaq; in structura validius constet. adde q; pressum per extrema, parte minima sentit: pressum per latera, parte ampla cōflictatur, vt facile possit destrui.

50 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diutius moueamus? Quoniam meatus sic ampliatur, & spiritū, qui sonitum excitat, digerit, atq; trās-
C mittit. Quinetiam spiritus ipse, qui per contentiorem digiti motum attenuatur, secerni melius potest.

51 Cur fœminæ omnes calculū sua in vesica lente concipiant? Quoniam ceruicem vesicæ ampliorem q; mares habeant. hinc enim fieri potest, vt cū vrina excrementum quoq; eñciatur, qđ calculum contraxit.

52 Cur genus stirpiū syluestriū validius, & lætius esse soleat, q;
D vrbanum? Vnde dici solet tellurem esse matrem syluestriū, nouercam autem vrbanorū. Quoniam solertia naturæ, nō humani ingenij creatur. caret. n. humoris nimia copia, quæ satiuas stirpes elaxat, atq; effœminat.

Cur musculi transuerse insecti difficilius vniantur, & curen 53
tur? Quoniam fibræ, filaq; neruosa affatim ita inciduntur. Natura enim neruū carpsit, in quo fila discreuit permulta, quibus carnem vndiq; veluti deducto
E porrectoq; stamine texuit, fecitq; è musculū, nomine à similitudine muris animalis translato, cui sane oppositum neruū cōdidit, qui tendo à tendendo vocatus est, cuius extremū artubus partium mouendarū annexuit. cumq; rem mollem duræ coniūgere sine vllius interuentu neq; ret (sunt. n. cōtraria) per ossa, medullamq; membrū quoddā neruaceum edidit, quod copulā nominamus, eoq; tēdonis partem postremā alligauit: ex quo vsu
F nomen copulæ accepit. Musculum solers naturæ ingenium alibi in globi speciem collegit, alibi in membranæ planū attenuauit. Denique pro vsu membri mouendi musculum quoq; aptissime accommodauit. Nā vbi membrum magnum, ac validū trahi deberet, vt crus, coactiorem, plenioremque musculum afformauit. Talem enim res postulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret.

G Vbi paruum, aut inualidum eẽt regendum, vt palpebra, aut lingula, muſculum membranæ ſimilem addidit. Quoniam membra eiuſmodi parum potentiæ mouentis deſiderarent.

54 Cur aliqui faſcinari poſſint, præſertimq; pueri? Quoniã tadem ſortiuntur naturã, vt affici perquã facile poſſint, & immutari: genus id vitij tale eſt. Qui ſumma animi nequitia perpoluti liberalem aliquam, ex oſculandamq; formã conſpicati mo-
H uentur, radios ſui conſpectus vitiatos tranſmittunt, quaſi veneno quodã vitio ſui animi radios veluti telum illinãt, iaciantq; in rem, cuius inuidia tenentur, & deſiderio. proditigitur de pupilla radi⁹ exitialis, qui per oculos obducti hominis ſubit, vertitq; quã aggreſſus naturã ẽ, maloq; habitu deprauat, vt mox corp⁹ langueſcat, morboq; laboret. q̃; vero adit⁹ per oculos pateat cõtagioni, conſtat ẽt ex ñs, q mortua hominum corpora cõtueri
I recuſant, ne radij ſui *conſpectus aliquã ſibi luem, peſtemq; referant. Sed omniũ maxime pueri vitio illo capiuntur. Quoniam natura tenerrima ſunt, facillime qùe affici â quolibet poſſunt.

* a.l. cõſpectus reflecti p oculos aliquã

55 Quam ob rẽ nonnullis vehementer tuſſientibus, aut euomẽtibus ſplendorum quędã imagines ante oculos obuerſari appareant? Quoniã abductio vehemens pectoris & ventris humores ſurſum cõpellit, & ſpiritus: qui, cum ad oculos veniant, ſpi- K
ritũ conſpiciendi perturbant, atque deprauant, ita vt foris illas imagines ementiantur, qđ ſi vapor ductu oblongiori eſt, imagines ẽt hac eadẽ forma apparẽt. item ſi bilis ex vitello cognomi nata uaporẽ excitat, aurum imagines imitãtur. ſi pituita mouet, albi ſuſpitio occurrit. Ad ſummã pro figura coloreq; cauſę viſa quoq; imaginamur. Qui tñ p febrem arduam delirant, atq; inſaniunt, ñs de cerebro ipſo vapores ad conſpectoriũ ſpiritũ fun- L
duntur. & vero qui oculorũ ſuffuſione infeſtantur, eaſdem illas ſibi videntur videre imagines.

Cur qui aquam bibere cõſue 56
uerunt, acutius videant? Quôd vini copia flatus nimiũ excitãs ſpiritum conſpectiuũ, ſenſuſq; omnes perturbat & vitiat.

Cur qui oculis cæsñs ſunt, ve 57
hemẽtius ex lippitudine doleãt, nec pati poſſint acerbitatẽ medicamentorũ? Quoniã oculorum humorem oẽm, & â cryſtallo il M
lum cognominatum propenſiorem ad partem exteriorẽ patentioremq; ſenſui continent at q nigris ſunt oculis, minus ob cauſam contrariam ſentiunt.

Cur qui leuiter euomunt, pi- 58
tuitã egerãt, qui plenius, bilem, qui ſupra modum, ẽt ſanguinẽ? Quoniã qui vehemẽter itẽdũt, materias quoq; imis infixa pñt euellere. pituita vero vt craſſa, illinitur, atq; ob eã rem vel à leuiore excitatione moueri, ac reñ

ci

A ci pōt. q̄ ſi bilis quoq; per ventrem īnatet, ocyus mouebitur, q̄; pituita. Verū materiæ, quę in venis continentur, egeri per medicamentū hoc modo conſueuerunt. Natura cū corpus male habitum purgatione indigere animaduerteret, poſtrema venarū ad ventriculum finiuit, quēadmodum ad vuluā alias duxerat venas pp menſtruam purgationē, atq; ad nares ēt alias, & ad ſedem coniecit, vt inde morbis remedia per purgationē paterent.

B quę quidē ora venarū cōiuncta lex tandiu cōtinet naturalis, dū aperiendi neceſſitas ſit. hæc igitur quoties febres vrgent acutę, ſponte ſuæ naturæ per vim excretoriam patefacta, materiam amplis in venis atq; arteriis concoctā egerunt, aut p os, aut p alui. at, cum medicina epota ſit, per vim ampliantur, p̄mittūtq; ex conceptaculis materias attrahi. Piper.n. & ſcamonea, & cętera generis eiuſdē ſuo naturali ca

C lore ora aperiūt, deinde ſibi q̄dque conuenientē materiā attrahere naturali quadā proprietate pōt, vt dictum inter initia eſt. ſanguis tū, quoniā amplexus eſt à natura, clarusq; habetur, nō niſi tractus p vim nouiſſime exit, cū. ſ. vltra modum exinanitur.

59 Cur pondera facilius parte lęua ferre poſſim⁹, cum hæc infirmior ſit, q̄; dextra? Quoniā dextra vt validior, læuæ ſubuenit, leuatq; aliquantulum onus: q̄d quidem officium læua præſtare dextræ ſuam ob imbecillitatem D non poteſt.

Quam ob cām vinū, aut quēlibet alium humorē per fiſtulā exugendo attrahere valeamus? 60
Cenſendum per vim inanis humorem poſſe efferri, nō per oris attractionem. fiſtulæ nanq; meatus plenus aeris videlicet corporis p̄tenuis ē. & cū fieri nō poſſit, vt duo corpora per idem tēpus eodem in loco maneant, vtpote humor et ſpiritus atq; ēt cū locū eſſe inanem, id eſt corpore E omni vacātē natura omnino recuſet, (omnis.n. locus continet aut corpus ſolidum, aut humorem, aut ſpiritum) neceſſe eſt, dū aer canalis interior p oris ſuctionem detrahitur, humorē tantiſper conſequi, vt inane ſpatium relinquatur. q̄d idem ēt p id agitur inſtrumētum, quo admiſſo vrinam elicimus. lana.n. obturante detracta, ſpiritus ēt internus educit, atq; ita ne inane ſit, vrina attrahitur. Quinetiā medicinales cucurbitæ eadem illa F ratione ſanguinē trahunt. ignis .n.* admiſſus, vbi extinctus eſt, facit vt tantum ſanguinis attrahat, quantum loci ipſe occupabat, ne inane ſit, à quo penit⁹ natura abhorret. denicq; oſa quib⁹ hunc in modum quicq; attrahimus, ad rationem inanis referre omnino debemus. neq; enim calor, neq; oris attractio cauſę potiſſimę ſūt, vt late ī vrinaria illa fiſtula patet, quæ neutro eorum attrahit vrinam. ſunt tamē alia

* al. l. admiſſus fūdit cōtētū humorē, tenuat. & vacuat, q vbi.

G quæ ſui caloris ratione poſſint attrahere, vt tapſia illita. nec nõ & inualidum à valido trahitur, & proprietate quadam occulta pleraq; attrahunt, vt ferrum magnes, ſanguinem membra.

61 Cur naturales potentiæ natiuæ, atq; inſitę ſint, animales aduentitiæ omnes habeãtur? Qm̃ naturales, id eſt attractoria, retẽtoria, ĩmutatoria, ſecretoria ad ipſam tm̃ viuendi pertinent rationẽ, neq; plus quicquam obtinent, quã neceſſum ſit: animaH les vero, & ſenſales, & motales ad bene viuẽdum non commodæ plane adſunt. membra enim niſi alantur, interire neceſſe eſt: at ſi non vel moueantur, vel ſentiant, nõ idcirco intereunt: quãquam pulmo, qm̃ vires habet trahendi, reddendiq; ſpiritus, idq; aſſidue ex periculo ſtrangulandi exercet, inſitam ſibi ſimulet motionẽ. Naturales vero potentiæ ordine atq; numero illo ob hanc cãm habentur: cibus, & ſanguis, quoniam vacant aniI ma, non ex ſeſe poſſunt adglutinari membro, quod ali debet. Quã ob rem vim adeẽ oportet trahendi, quę fungi officio poſſit. Item, cũ corpus omne quod mutatur, nõ ſine vllo tempore, ſed per temporis ſpatiũ immutationem patiatur ab re, q̃ agit, atq; immutat, vim ſecundã adeſſe neceſſe eſt, quæ contineat, ſubminiſtretq; ad tempus, quãtum ſatis ſit immutandi potẽtiæ. Vnde etiam tertiam quoq; vim eõ oportet, cuius officium ſit immutare. Sed cum vis hęc immutatoria concoquendo partẽ quidem ſanguinis utilem membris adiungat cohærendam, inutilẽ autem relinquat, quæ cum permaneat, non iter tantummodo claudat, & foramina, per q̃ ſanguis alimentumq; permeet, verum etiam putreat: cõſtat vim quandam ſubiungi quartã eſſe neceſſe, quæ partim per inuiſibilem exhalationem, partim p ſudorem, cæterasq; vias ſenſibiles excrementum ſecernat. ordo hic eſt, & numerus naturalium potentiarum. Membra autẽ nõ omnia ex æquo potentias, quas enumerauimus, omnes ſortiuntur, ſed ea duntaxat, quæ ſibi tm̃ operanẽ, vt neruus, vena, os. Nã quæ non mõ ſibi, ſed ẽt cæteris oĩbus membris victum emoliũtur, munereq; funguntur publico, hæc vnã habent potentiã intentã, & potiorem. v.g. venter, & iecur vim amplisſime mutatoriã obtinent. Lieni, ſtomacho, fellis folliculo, renibus attractoria potius data eſt, inteſtina, atq; veſica excretoria plurimum valẽt. vulua inſignis p retẽtoriã ẽ. proximũ ſane, qđ de ſenſib⁹ animaduertimus, eſt. haud. n, p cõpari mõ genera aĩaliũ oĩa ſenſibus p̃dita omnibus ſunt, ſed olfactu canes p̃cellũt, viſu aquilę, guſtu protogeuſtæ animalia Indica: vnde & nomen acceperũt: tactu ſerpẽtes & quædam aues, auditu anſeres.

L

M

Cur

A 62 Cur ſenſus quinq; tantũ, non plures, neque pauciores habeamus? Quoniã pro rerum natura ſenſibilium, atq; numero, ſenſus quoq; condi debuerunt. Tactus.n.aſperum, læue, durũ, molle atq; cæteras qualitates, q̃ poſitæ in ſolidis ſunt, percipit. guſtus dulce, amarũ, ſalſum, & cætera ſaporis genera, quæ in humoribus, ſuccisue conſtant. olfactus bene malè ue olentia, q̃ vaporibus tribuuntur. auditus ſonos & ſtrepitus, quæ ictu aeris
B efficiuntur. viſus colores, qui tenuiſſimo, ætheriq; finitimo ſpiritu cõtinent. quippe res ſolida reſoluta diffuſaq;, humor redditur. humor in vaporẽ tranſit, vapor in aerem, aer in æthera, atq; ſpiritũ tenuiſſimum, ita vt quaſi ſeries quędã ex terra ad cœlũ vſq; deducat ꝓpetua. liceat hic quid ſpiritus aeri interſit ſubiũgere. diſcrepat aer à ſpiritu tenuitate, & motu. ſpiritus.n.aer concitatus eſt, qui cum concitetur,
C etiam extenuetur, neceſſe eſt.

63 Quam ob cãm caro corrupto oſſi ſubpoſita laxa ſit, fungoſa, & liuida? Quoniam oſſis corruptio non niſi per habitum vitioſum fit. quĩ mutandi potentiam deprauat: qua deprauata, fieri non poteſt, vt caro integra, ſolida, coloratag; gignatur. ſanguis.n. mutari præterea ex naturæ ratione non poteſt.

64 Quæſitũ hoc apud Theod. ſi lege beatur Cur in omni tranſmutatiõe, id q̃d generatur exprimit generantis & tranſmutantis colorẽ? Quoniã facultates tranſmutantes naturales ſunt: ĩ partibus ſolidis tanquam ſedibus firmis, à natura collocatæ, vtpote oſſib⁹, venis, mẽbranis, & arterijs, non autẽ in humoribus & ſpiritib⁹: nimirum fluxis infirmis ac facilè ꝓdituris creditas facultates. Porrò autem, cũ vniuerſum corpus tribus iſtis componat ſubſtantijs: & ſolidæ partes colore ſint albo præditæ, cõſentaneum eſt in vrinis percoctis contenta eẽ alba, & pus, lac, ſemẽ, mucũ,
E lippitudinẽ, id eſt humorẽ ĩ oculis concretũ, chylum, hoc eſt lacteũ in ventriculo ſuccum, & ijs ſimilia, ſanguinem vero eſſe rubrũ, pro iecoris, à quo generat, colore. Cęterum, eorum quæ in animalis corpore generant, q̃dam ſunt omnino contra naturã: vt calculus, uermes, lapidoſa duritas in podagra, impetigines & cætera hmõi, quę ex uitioſo naſcuntur humore, q̃dã ſunt prorſus ſecundũ naturam: ut ſemen, lac, ſanguis, infans, caro,
F & huiuſmodi, quæ uera ſunt naturæ germina, quædam deniq; ſunt amborum media: ut pus, alui deiectiões, muc⁹, auriũ oculorũq; ſordes & his ſimilia facultatis cõcoctricis excremẽta. Bonę porrò tẽperaturę gignũt naturales facultates, atq; ut nõnulli exiſtimãt, ẽt aĩales, ſiue, ut uerius dicã, ſunt ipſarũ inſtrumẽta. Nam quemadmodũ ñdibus in cithara & foraminibus in tibia recte cõſtitutis, artifex optiẽ

G modulabitur: male aũt diſpoſitis, perperam agat neceſſe eſt, cũ ipſe in re nulla ſit iminutus, ſed poteſtate tantũ, non etiã actu artem habeat incolumẽ: ita omnis facultas pro inſtrumẽti agit cõſtitutione. Siquidem cerebro, v.g. per intemperiem depraua-to, vis animæ rationalis nequit ſuo perfungi officio: cum tamẽ ipſa interitus expers poteſtate p maneat immutabilis, contra autem reſtituto organi tẽperamento idoneo, vim & poteſtatẽ ſuã
H exerit & confert ad actionẽ. Itaque, bona quidem membrorũ temperies facultates ſeruat incolumes: facultates vero producunt actiones, ſicut hæ vicisſim ipſum opus proferunt. Nimirũ moderato calida & humida ieci noris temperies, parit quidem vim ſanguinis effectricem: aut certe conſeruat: ſicut alĩ malĩt. vis autem illa actionem edit, ſanguinis videlicet confectionem, ex qua deniq; opus ipſum, vtpote ſanguis, exiſtit. Vnde licet vi
I cisſim atq; ordine inuerſo hunc in modũ colligere. Si ſanguis generatur, incolumẽ eẽ ſanguinis confectionem: et ſi hæc ſalua eſt, validam quoq; eſſe facultatẽ huius actionis parentem: qua item ſuperſtite, neceſſe eſt bonam hepatis temperiem etiamnũ extare: & ea integra, rectam deniq; eſſe, q̃ ipſam tuetur ac moderat, elementorum commixtionem.

65 Cur acetũ conſperſum vuluę dolorẽ inuehat vehementem?

Quoniam vulua neruoſa admo K
dũ eſt neruis. n. ſentimus, & acetum ipſum p ſuã acredinẽ mordet, ac pcutit. ſicut ẽt pect⁹ aceto offendi nouim⁹, qm̃ mẽbranis, & muſculis conſtat numeroſis. neruoſam vuluę eſſe textura natura voluit, vt ſentiret p̃cipue, voluptatemq; ob eam rem ſummã ex coitu venereo caperet feminis gratia concipiendi, tũ vt in partu multum extenderetur. Sunt qui per diſcordiã quandã naturalem acetum vuluę aduerſari exiſtiment: * narrantes ob- L
ſtetricẽ, artem medendi ſibi ven *Hoc totũ i Theo. trãslatõe ñ reperit.
dicantẽ, aliquando in partu clã ac dolo in vterum puerperæ inieciſſe acetum cũ re alia quapiã, mercedis gratia, atq; ita intuliſſe conuulſionẽ, & ſummum dolorem: deinde ſimulantẽ ſe mederi, ĩfudiſſe rurſus alia quæpiã, atque ita reſtituiſſe ſanitatem: tum autem in ipſo facto deprehenſam ſceleris dediſſe pœnas. Nonnulli ſtrangulatiõibus vuluæ res bene olidas ſfrã, male olidas ſupra per nares afferunt, ra- M
ti eſſe animal, & propterea male olida fugere, accurrere verõ ad bene olentia, atque ita ad p̃priam ſedẽ redire. mihi vero videntur bene olida, cum vim habeant tenuiorẽ, et calidã, lentam materiã, morbum in vtero gerantẽ, concidere, & digerere, q̃ infeſtat: male autem olida, cum viribus ſint craſſioribus, foramina interſepire, vt vulua retrahi neq̃at. Sed quanquã male olida

vuluis

A vuluis prosint, tamen comitialibus auertenda omnino sunt. faciunt enim, vt qui eo morbo capi solitus est, collabatur & ęstuet. Ergo vitandum pennas igni iniectas, lapidem gagatem, bitumen, cornu omne, lucernas, lanas pice illitas & deustas, lapidem thraciam, qui aqua vritur oleo extinguitur, deniq; omnia quæ crassos reddunt humores. quippe cum tracti vapores eiusmodi crassent spiritum animalem, & cogant, præsertim cum
B iã aliquid ex se ipse habeat crassitudinis & frigidatis. atque ita efficitur, vt anima apto careat spiritu ad munerum suorũ perfunctionem, corpusq; suum spiritali orbatum vehiculo premi, collabi, prosterni patiatur.

56 Qui fieri potest, vt quæ qualitatum contrariarum sunt, affectum eundem possint aducere. rigorem enim & calor concitat, & frigus: Censendũ hoc causis agi diuersis. oritur enĩ rigor ex flaua bile ratione acritudinis
C quæ membra pũgit, & mordet. excitatur enim corpus ad id repellendum, quod tentet, cumq; id ipsum frequenter faciat, vicissimq; modo bilis superfluat, & impungat, modo membra concitentur, atque repugnẽt, rigor exultat. oritur item ex refrigeratione, quoties natura per immodicam mutationẽ conflictatur, suaq; membra rursus frequẽter excitat ad rem expellendam inimicam. modica enim refrigeratio chara, & accommoda naturæ membrorum est, immodica, abhorrenda, & noxia. Membra primum obtorpescunt, deide inhorrescunt, tum autem inalgescunt, & rigent vario s. refrigerationis incremento. D

67 Quam ob causam, cum vinũ cum pane febrientium imbecillitati concesserimus, febris nihilo per calorem vini aucta est, immo minor esse incipit? Quoniã exiguum, atq; inualidum dedimus. hinc enim facile concoctũ, digestumq; ĩ omnes partes mẽ- E
brorum est. membra autem recreata assumpti beneficio alimẽti firmiora ad concoquendam morbi materiam efficiuntur. habet enim panis, & vinum ex proprietate quadam plus virium, quàm cæteri cibi ad alendũ, firmandumque membra humani corporis, modo quis modice assumat. ex quo illud Homeri,

Et Cererem, & Bacchum: nanq; hinc vires, animiq;. Qui etiam odore suo hæc reficere, firmareq; hominem possunt, & malũ F
quoq; sui odoris qualitate recreat, atq; firmat, longeq; magis, si edatur & vero capreoli vitium, & myricæ, & rosæ, & his simi- * mirtæ
lia olfacta in febriendo recreare possunt, atq; firmare.

68 Cur oleum nullo cum humore misceri patiatur? Quoniam lentum, crassum, & continens est: neq; vllas ĩ partes tenues cõsecandum, idcirco nullũ humoribus locum dat subeundi, misceñ-

G scendiq;. Iunguntur autẽ quæq; aut *per confusionem, vt elemẽta, quæ primas suas qualitates omnino amittunt, cum coeant, corpusq; vnum augmentent, quanquam resolui a natura, restituiq; possint ad pristinam cõditionem, cum non sint reuera: aut per adiectionem, vt aqua iũgi cum oleo solita est: aut per mistionem, vt hordeum cum tritico: aut per adglutinationem, vt lapis cum lapide: aut per agnationẽ, intimationẽ, & assimilationem, vt sanguis cum carne, vel H cum medulla, vel cum osse: aut per affixionem, vt lignum cum ligno clauo adacto: aut per mutuam retentionem, complexionemq;, vt *anulli catharum. ro, quæ animata sunt, vt qui pluctã suas manus conseruerunt, quònam modo animus coniungatur corpori, nondum expositũ est: nullus enim ex prædictis modis conuenit animo, sed per habilitatem potius censendum iũgi cum corpore animum medio quodam interueniẽte, quod I aliqua ex parte naturam continens vtriusq;, atq; familiare vtriq; se exhibens, atq; † vtrunq; ingenue simulans, miscet naturã incorpoream cum natura corporea, immortalem cum mortali, puram cum impura, diuinã cum terrena, videlicet hunc in modum: Oritur spiritus quidã vaporis prope speciem gerens: in iecore per calorẽ humorẽq;, qui ea in parte modice habenẽ, qui cum per venam cauam cognominatã ad sedẽ cordis ascendat cũ sanguine, atq; amplius recaleat, & extenuetur, in speciẽ prope aeris transit, rursusq; per arterias carotides ab aggrauatione cognominatas ad basim, .i. partẽ subditã cerebro effertẽ, qua in parte frigiditate cerebri moderatur, naturaliq; quadam proprietate afficitur, transformaturq; in spiritũ ęthera plane imitantẽ, quo animus ĩstrumẽto aptissimo vtitur actionũ suarũ. Quinetiã aer, qui naribus L trahitur extenuatus in corde ascendit ad cerebrũ per arterias, alimentũq; offert sese spiritui ęthereo illi, & animali, hic igitur spiritus, vt non incorporeus, ac cõmodari corpori potest: vt tenuior, syncerior, atq; clarior, q̃ natura vulgaris corporis patiatur, iungi cũ aĩo potest. Deniq; vinculũ perq̃ idoneũ corporis, atque animi hic accedit, naturasq; oppositas copulat, & suo familiari interuentu cõciliat, atque continet. hic q̃diu cõstans, M atq; integer sit, facultatẽ recte cogitandi, agendiq; oĩa aĩo præstat: at cũ a sua natura desciscat, si leuiter refrigeretur, indensẽ, crassetur, ineptum denique reddatur ad intentas animi actiones, committit, vt animus retardius, segnius, atque veternosius agat. sed si nimium refrigeretur factusq; sit corpulẽtus, efficit, vt animus suas penit⁹ deserat actiones, quod his plane euenire vi-

de-

A demus, quibus ſedes memoriæ corpet, uitioq; tenetur lethargo: aut ñs, qui toxica hauſerunt. Cõtra ſi ſmodice recaleat, moueaturq; ſæuire inſaniréq; cogit, vt *tantiſper animus diſiũgi a corpore per ſui vinculi deprauationem videatur. Conſiderandum porro mihi aliud diuinũ opus, cum enim animam a corpore cę leſti & diuino demiſſam, terreſtri corpore claudi oporteret: de ſcẽſum ipſi excogitauit per corporis figuram, conſtructionẽ & B colorem. Ipſum enim caput rotundum formauit, tanquã paruum quoddam cœlũ. Cerebrũ vero purum ac perlucidum cõſtruxit, largitus ſpiracula ſeptẽ, velut feneſtras, pro planetarum numero. deniq; ſuperpoſuit toti corpori: quia cœlũ eminet rebus omnibus generationi & corruptioni obnoxñs.)

69 Cur animantium alia parere plura, alia pauciora conſueuerunt? Cenſendum naturam ſic ſtatuiſſe, vt quæ breui tempore C viuerent, hæc partu eſſent nũeroſiori, videlicet ea de cauſa, vt vitæ breuitas partus copia compenſaret. genera eiuſmodi ſunt ſues, canes, aues complures, piſces oẽs. quæ aũt diu viuerent, hæc pauca procrearent. quippe cum tpis amplitudo poſſet rei, quã natura ſpectaret ſatisfacere. Sunt hoc in genere elephãti, ſerpentes, cornices, cerui. quæ vero mediocriter viuerent, hæc ẽt partu eſſent mediocri. Stirpes quoq; mõ eodẽ illo fructificãt. D annua. n. oĩa, qm̃ vitã breuẽ ſortita ſunt, largã ſeminis copiam effundunt, vt triticum, hordeũ, milium. Arbores parcius ferũt eo q; vitam agunt diuturniorẽ. Mammæ quoque animantibus pro partuum numero datę ſunt Quadrupedibus item intra ſeſe fœtificare, atque vterum ferre natura voluit, ob eã ſcilicet cauſam, quoniam & corpore ſunt ampliori robuſtioriq;, & terram pro ſede ſortiuntur, gradiq; non magno cum labore conſueue- E runt. Volucrib⁹ partus foris cõficiendos cenſuit, vt eo immunes eſſent onere, & labore, quoniam & corpore ſunt imbecillo & per aerem agitantur.

Cur febriũ acceſſiones certo 70 venire ordine ſoleant? Qm̃ tm̃ materiæ putret, quantũ a natura concoqui poteſt. q; cũ materia concoquenda certa ſit, potentiã quoq; certam tempusq; certum eſſe neceſſe eſt. ſubiungẽdũ hic illa, quodq; materiæ genus ſuum habet vaporem. Sanguis F .n. vaporẽ humidum & calidũ reddit more aquæ feruentis, qđ in beletum tegminibus patet, atq; in balnearum tectis, & in aere. Ic etiam nubes conſiſtunt, & quemadmodum vapor aquę in rorem cõcreſcit, rurſusq; ſpeciẽ aquæ recipit, ſic etiã ſanguis ſtringitur, & ſanguis iterũ fit. bilis flaua veluti fuliginẽ agit calidã & ſiccam ritu † lapidis ignẽ ſentiẽtis. Atra bilis quaſi fauillã

emit

*2. Lędé

Tota hæc particula Theod. codi. nõ legebatur.

†2. lucet nę ardẽtis

G emittit modo lignorũ, quæ deu
sta in cinerem aridum vertunt. pituita fumum humidum craſſum, mordacemq; reddit inſtar lignorum viridium, cum vrantur. eſt enim quodq; ortum eadem eſſentia, qua ſua origo eſt.

71 Qua de cauſa mel inueteratũ aut ſupra modum coctum, amarum euadat, neceſſe eſt? Quia ſuum omnem humorem amittit qui calorem temperare immodicum poteſt. quemadmodum etiam quilibet humor alius dul
H cis affici ſolitus eſt, vt vinum vt defrutum. vnde fit, vt etiam tẽporis ſpatio craſſeſcat, & minuatur. & quemadmodum vinum quatuor illa continet, florẽ, qui leuiſſimus innatat, fecem, quæ corpulenta ſubſidet, humorem, qui temporis abſumitur ſpatio partemq; illam vinaceam, atq; idoneam alimento: ſic etiã mel ex quatuor conſtat, eiusq; humidum recrementum illud vim quandam obtinet deterſoriam. quapropter incoctum tergit, &
I purgat. coctum alere tãtum poteſt, eo ſ. q; ſors ſuperuacua omnis igne abſumitur. Vt vero mel ſ vetuſtate amareſcit, ſic pĩguia omnia, & oleoſa rancida efficiũtur, vt butyrum, oleum, adeps. Hic de ſaporibus illa addidiſſe nonineptum fortaſſe, ſit dulcedinem plus caloris, minꝰ humoris parit, acritudinẽ caloris, & ſiccitatis copia producit, ſalſuginem plus ſiccitatis, minus frigiditatis cõmittit, acorẽ frigiditatis hũiditatisq; copia gignit,
K auſteritatem ſiccitas largior, & frigiditas dant, amarorẽ ſiccitas & calor plenior creant, pinguitudinem ex humore pluri, & calore exiguo oriri cenſendũ eſt.

Cur hominibus admodũ vi 72
nolentis circumuerti omnia videantur? Quoniam larga copia vini exhalationem ſpiritus vaporoſi ad cerebrũ mittit nimiã, qui ſpiritus cũ digeri, atq; conſumi nequeat prius, quàm tẽporis ſpatium concoctionem exhi
L beat, per cerebrum voluitur, & quaq; verſus percurrit, atque ita perturbatus profluit per neruũ conſpectiuũ, pupillamq; ad res conſpectui obuias, facitq; vt tales videantur, qualis ipſe eſt. Affectum etenim interiorem foris eſſe imaginantur. quocirca efficitur, vt etiam caligent, & vertigine tantiſper tententur. cuius vitij nomen a conuolutione aquarum deductum eſt. neq; veto ex vino tantũ, ſed ex materiꝰ etiã corporis accidere illud poteſt: quoties vaporem ad ce-
M rebrum nimium efferant, affectumque moueant, quæ caligo vocata eſt.

Quam ob cauſam cum nerui 73
ĩdem à cerebro, & dorſi medulla in partes mẽbrorũ omnes trã ſmittantur, non eadem actio, ſed varia ſoleat prouenire? Quoniam non modo ratione eſſentiæ, verũ etiã ſtructuræ euariat actio, alia. n. ſtrues, & effigies nerui conſpectui eſt, alia auditorĩ,

A rū,alia guſtatorū,alia eius qui ī ore ventris poſitus eſt. Neruus .n.conſpectorius ille perforatus porrigitur. Auditorius explicatior tendit,atq; etiam magis guſtatorius ſimplici ducitur ſerie, qui ſtomacho deputat⁹ eſt, voluitur in anfractum. Porrò ampliorē in orbem ſe agit, qui ventrem perficit.quemadmodū & cithara,quæ fidibus varie concinnatur:quippe quæ craſſioribus,tenuioribus,intentioribus, remiſſioribus conſtet.aliter enī
B nunquā illa concinendi amœnitas reddi poteſt. Quinetiā in reliquis mēbris , quorū aliquod officium eſt,variū perſpicere artificiū licet.lecur.n. & lien carne quadā criſpa,atq; tortitia cōſtat.quā & *materiaceā,q̄ materiæ ſimilis eſt , nominemus. Renū quoq;,& cordis caro *ſui generis eſt. Stomachi vero fila, quæ in directū porrecta ſunt,attrahunt:quæ tranſuerſa ducuntur,impellunt. Vulua profecto,
C & reliqua mēbra,quæ vim obtinent continendi, non niſi per obliquū filorū tractum ſuo funguntur officio.venæ,& arterię, & mēbranæ mēbris omnibus vſui ſunt,miniſtriq; publici habentur. mēbra autem ipſa ſuis quæque diſtribuuntur muneribus,& ſingulis ſingula actionibus delegantur,vt perſpicuū ſit cui præcipue tribuere actionem debeamus.

74 Cur mulieres, quæ vterū gerunt,ſecundo aut tertio mēſe guſtare aliquid īprobe appetant, D quapropter picare tantiſper dicuntur a pica,quæ terræ glebas ſuauiter eſitat. Aut quia varius & alienus eſt eius color:vt harū appetitus.Natura ſanguinē omnē menſtruum colligere in matricē neceſſariè fœtus afformationis gratia conſueuit, qui ſanguis ſi vitiatus eſt,ſuū vitiū ad os ventris tranſmittit,atque ita ſtomachus ipſe improba mot⁹ qualitate materiæ cibos alienos atque incōmodos appetit , idq; ipſum varie peccat pro materię E ſubditæ conditione. Nā ſi atra ſit bilis,carbones,aut lateres,& genus quodlibet fictile appetit. ſi pituita acida , ſapores acidos concupiſcit,ſi bilis vitellina,*pī guia quærit.ſi alia miſcella quæ libet ſit,auiditas quoque guſtādi ratione illius oritur inſolens. verā hanc eſſe cauſam conſtat eo,q̄ non omnibus prægnantibus hoc idē vſu eueniat, ſed cōplures ſobrio appetitu degant, quibus ſ.ſanguis ille collectus īteger eſt, & vacuus excremen- F to.Vitiū id vltra menſem tertiū non protrahitur:fœtus.n.iā perfectior copiā abſumere ſanguinis poteſt,vt nihil præterea ſit, quod ſtomachū efferatur. Hoc idē etiā aliquibus eſurientibus vi famis illa intolerabili,quā bulimū appellamus,atq; etiā morbo maioris inteſtini laborantis accidit,ſ.eadē illa de cā,q̄ ſtōus materiis vitioſis refert⁹ eſt,ex q̄ fit,ut his ſūmopę,pſit purgatio.

*πρόσχυσις affuſio nem. *propria. *a.l.nido rulenta

Cur

G Cur autumnus inæquabilis
ſit? Habet.n.eodem in die frig⁹,
& calorē. De hoc varia ſententia
eſt: alĩ enim ad abditam atq; in
explicabilem cauſam illud refe-
runt, alĩ ventos per id tempus
varios, & inæquales afflare aiũt
alĩ q; terra nimio æſtatis æſtu
deuſta refrigeratur per autum-
num, hinc calore adhuc extante
viciſſim agi modo frigore, mo-
do calore opinantur. Haud enĩ
illi audiendi ſunt, qui propterea
inæquabile eſſe autũnum exiſti
H mant, quoniã medius inter hye
mem, & æſtatem poſitus eſt: nã
& ver medium eſt, quod nõ ita
euariat. Hic adĥcere illa non a-
lienum eſt, diei & noctis ſpatiũ
quatuor anni tempora plane i-
mitatur. prima enim diei pars
vſq; ad meridiẽ veri ſimilis eſt,
meridies ipſa æſtatem ſimulat:
hĩc ad veſperam ſpecies agitur
autumni, nox deinde hyemem
præfert, vt quæ humida, & geli
da ſit propter ſolis abſentiam.

76 Cur ſomnum laſſitudo affer
I re poſſit, cum hæc ſiccet, ſiccitas
vigiliam pariat? Cenſendũ non
interne a laſſitudine ſomnũ pro
ficiſci, ſed per mediam frigidita
tem, atq; humoris conſumptio-
nem. Quippe cum laſſitudo ex
ſe ſiccitatem creet, ſiccitas calo-
rem aboleat (humor enim calo-
ris eſt nutrimentum) abolitio ca
loris frigus augeat. Igitur natu-
ra humido alimento conſum-
pto, vitaliq; ſpiritu diminuto q̃e
ſcit, vt acquirat, rependatque
quod amiſerit. K

77 Cur lapis, aut ferrum, aut q̃d
tale proiectum in aquam ſine a-
liquo ligni ſuſtentamẽto demer
gatur, ligno ſuſceptum deſcẽde-
re nequeat? Cenſendum aerem
per ligni meatus admiſſum, li-
gnum eleuare, ac facere, vt inna
tet, quanquã pondus ſuſtineat:
at vero lapis, & ferrum, quia ſo
lidiora ſunt corpora, prædẽſoq;
meatuum contentu ſtringũtur,
nullum ſibi admitti ſpiritũ pa-
tiuntur, atque ob eam rem ne-
queunt innatare. ſic enim & qui L
per vndas interierunt, primum
ad imum delabuntur, poſt ali-
quot diebus emergunt, & flui-
tant. cum enim corpus putret,
& tabet, ſpiritus oritur, quo pul
mo meatusq; omnes implẽtur,
corpusq; eleuant ita, vt facultas
ſit innatandi. vnde piratas quoſ
dam, homines quos enecaſſent,
pulmone exempto in altum, pĥ
cere, ne efferrentur, proditũ eſt.
Hæc eadem ratio eſt, cur oua in
tegra dimiſſa in aquam demer-
gi ſoleant, vrina & corrupta ſu- M
ſtineatur, & ſupernatent: tabet
enim humor eorum, & inflatur.

Cur teſtes gallorum gallina- 78
ceorum, quos lacte ſaginãt, am-
pliſſimi, & concoctu facillimi ef
ficiantur? Quoniam ſanguis nõ
modo ſerum in ſe cõtinet, quod
renes trahunt, ſed etiam lentorẽ
quem ſibi teſtes pro alimẽto ha
uriunt, craſſiorem vrina, tenuio
rẽ ſanguine, cuius ſpeciẽ prope
imitatur. Sed quãdiu natura co

pia

A pia alimenti indigeat, quod qui dē in ætate accidit puerili, lento rem etiam illum ad totum enutriendum corpus diſpenſare ſolita eſt. Vbi autem multus deſiit alimenti vſus, videlicet tempore pubeſcendi, colligit hunc ad teſtes: quæ quidem res teſtiū ipſorum amplificatione, pilorūq; pubertatis ortu palām fit. Teſtes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed cum iterum ſanguine natura indigeat largiori, ſ. poſtea q̄ fœmi
B na concepit, vt & fœtum nutriat, & lac moliatur, lentorem illū a teſtibus reuocat, rurſusq; cum ſanguine miſcet, atque ita lac efficit. Sanguis etenim albens lac fere eſt: ergo q̄ teſtes gallinaceorum plus lactis hauriunt, ſ. blandimento lentoris, quem ſuum ī lacte comperiunt, plenius augētur, & alentiores facilioresq; reddunt.

77 Cur mel illud commēdem⁹, quod acrius ſentitur, & mediocriter hoc idem calidū eſſe exiC ſtimemus, cum acritudo non niſi per calorem immodicum conſiſtere ſoleat? Cenſendum non acre mel, ſed temperatum id eſſe. Verum linguam ſuo calore plenius calfaciendo in acritudinem vertere: dulce etenim omne acre primum, poſt nimium incaleſcens amarum reddit: qd' autem ſacchar Indi appellant, mellis coagulum eſt, Sole cogente rores, conuertenteq; ad mellis dulcedinem: quod idem monte Libani fieri certū eſt: fit ſacchar D id proximum ſalis glebulis, candidum, fragile: vim id quoque tergendi purgandique melli ſimilem habet, & coctū ritu mellis noſtratis non æque, atque in coctum purgare poteſt: cibo tamen ita aſſumptum aptius ad alendum eſt: mel item quod galbanarium cognominamus, diſcrimen tertium mellis explet, paſtu ſcilicet apum, quem galbana vitiat: prodeſt hoc illitum ad oculorum claritatem: quinetiam quod Thymum redolet, E ventrem iuuat frigidiorem.

Ægyptiū vero, humidum, dilutumq; eſt, videlicet ea de cauſa, q̄ flores tractus illius immodice hument ex larga Nili amnis irrigatione. Omnium optimū inſulæ ferunt, & loca maritima: quippe quæ ſiccora ſint, & ſyn ceriora. Melli montis Hymetti, terræ Atticæ, laus præcipua datur, propter florum ſingularem præſtantiam.

Cur lac frigidū ſit, & cur faci 80
le cōcoquat, pbeq; nutriat, cum F habitu ſit frigidiori? Cēſendum lac ppea facile trāſire poſſe ī ſanguinē: qm̄ è ſanguīe factū ē, & ſere ſanguis albefact⁹ ē: albū vero, atq; frigidiuſculū fit p māmarū adenes, q albi ſunt, & ſanguine vacui, cū tñ ſuo ī fonte aliqd habeat caloris: lōge frigidi⁹ a mulctra expoſitū aeri euadit, quēad modū ēt ſemē. Cogēdū nō coagulo animalis, ſed ſucco ficulneo ē, aut gutture gallīæ, aut cni

co:

G co:ſic.n.caſeꝰ cõcoqui,digeriq; expeditius poteſt.

81 Cur vlcera pulmonis curari non queant? Quia quod curatũ iterũ eſt,quieſcere debet. Vnde illud Hippocratis medici,Pedis remediũ quies eſt:motus.n.con fluuiũ agit materiæ ſuperuacuę quæ excitare poteſt inflãmationẽ.Pulmo autẽ ob reſpirãdi neceſſitatẽ in motu aſſiduo eſt.Ad de,q; purulẽta pulmonis repurgari non niſi per tuſſim poſſunt quæ ſuo intento motu vlcus la-
H cerat,& dilatat. quinetiã q; mẽbrũ illud humidũ,calidũ, laxũ, putredini opportunũ ſpiritꝰ cõceptaculũ eſt, refici,ꝓpterea nequit,niſi a natura vna,primordio ſeminis.

82 Quam ob cauſam homines, qui ex ardua febre inſaniunt,robuſtiſſimi,quandi inſaniũt ſint: ſoluti inſania admodũ debilitẽtur,& langueant? Quoniã ſiccitas per cerebrũ & neruos agitur immodica:robur.n. ex ſiccitate neruis acquiri certũ eſt: ſedata
I aũt inſania,laſſitudinẽ ſentiunt, quòd iam ſenſus integrior eſt, & nerui molliores redduntur, & laxiores.

83 Cur piſces ſaxatiles cõcoctu faciliores ſint? Quoniã aqua ſaxis vicina moueri etiã, cũ ſerenũ eſt,conſueuit:durũ.n.ac molle,quoniã contraria inter ſe ſint quieſcere nequeunt,cũ inuicem tangant:at quod mouetur,tenuius reddi ſolet,q; quod quieſcit. Ergo piſces quoque agitati per aquam ſynceriores,putriores,& K inde concoctu faciliores euadãt neceſſe eſt: hæc eadem ratio eſt, cur auium alas concoqui facilio res, q; reliquas corporis partes experiamur.

Curꝝ balneũ non præcipia 84
mus,qui febre continua iã labo rare deſinunt? Quoniã materiæ noxiæ,crudæ, craſſæq; adhuc conſtant, corporeq; abſolui non dũ patiuntur: quantũ materiæ autẽ vtilis ſit,id tenue,atq; liquidũ ſubſtat: ne igitur calor bal-
L nei prius vtilẽ partẽ vt tenuiorẽ, q; inutilẽ trahat, abſtinendũ a balneo eſt: neque per id tempus tantũ,quo morbus minuitur, verũ etiam,quo incipit, & omnino quo materia minus cõcocta eſt.

Cur Medici hominibus febre 85
laborantibus hectica ab habitu nominata,parũ aquæ bibendũ ante cibũ præcipiant? Vt mẽbra ſolida,quæ perſiccent,humeſiãt reddanturq; aptiora ad ſolidioris alimẽti agglutinationẽ,agna-
M tionẽq;: hinc artifices quoq; rectorũ operis prius q; admoueãt calcẽ,aqua parietẽ aſpergere ſoliti ſunt,vt tenacius incruſtetur & firmius.

Cur omnia dulcia lienẽ & ie 86
cur augent? Iecur per ſui habitꝰ ſimilitudinẽ facilius rẽ dulcẽ attrahere poteſt:calidum.n.atque humidũ eſt: lien vero,cùm partẽ ſanguinis fœculentã de iecore trahat,ſanguinem quoque elicit largiorem, videlicet procopia,

A pia, quæ posita in iecore est, qd quidē tantisper agit, quādiu inualeat vis eliciendi, vnde nomē sortitus est.

87 Quam ob rem vehementer percussi parte capitis, quæ tempora appellantur, intereundum sit? Quoniam musculus, qui eam continet partem, ex cerebro oritur, vicinusq; illi positus est: consentiēs igitur cerebrum, ictumq; communem accipiens, dolet, atque contrahitur: & spiritus quoque animalis vna cum
B eo constipatur, atque crassescit: itaque animus, cum idoneo careat instrumento, a corpore consestim discedit: vīculi enim corruptio solutionem afferat rerū conuinciendarum necesse est.

88 Cur homines, quos ingens tonitrui strepitus attonitos fecerit, intereant: aut certe amentes degant? Eadem illa ratio est, quam proxime diximus: ictus enim immodicus aeris, cerebrū atque spiritum animalem per
C aures subit: quam ob rem spiritus ille contrahitur, crassescitq;, denique ineptus ad animi actiones redditur: & cum immodice incrassescat, etiam discessum animi a corpore agit, q̄ mors est.

89 Quam ob causam oui vitellus concoctu facilis, albumen difficile est? Quoniam vitellus calidus, albumen humidum, & frigidum est. ouum quippe qualitates elementorum omnes cōplectitur, & quatuor illa rerum primordia plane in se sita osten-
dit: tegmentum enim testaceū D
terræ proximum est, siccum nanq;, & frigidum: albumen aquæ cognitionem gerit, humidum enim, & frigidum: spiritus in albumine contentus pro aere est, calidus enim & humidus: vitellus ignem repræsentat, plus enim calidus, minus siccus, neq; colore igneo vacat. Denique orbis vniuersi, quem mūdum vocamus, speciem in ouo dixeris demōstrari: nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem E
potentiam obtinet.

Cur stercus hominum, qui 90
morbo maiori intestini laborant, speciē gerat bubuli? Quoniam morbus hic ex pituita, magna ex parte, oriri solitus est: pituitæ autem copia putrescens spiritum agit, qui fœces subit, inflat, tumefacit, atque ita similes bubulis reddit: vnde fit sæpius, vt vel in aqua valeat innatare: Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimum boum pabulum palea
F est, & fœnū, plurimusq; proinde spiritus mouetur.

Cur membrana cerebri pleniore vulnerata, oriti per sectu- 91
ram soleant, quæ fungorum nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro assidue profluisci, digeriq; per rimas consueuerunt, dissecto iam osse, amplo q; patefacto itinere effluunt vniuersi, ossiq; gelido occursantes concrescunt, & speciem fun-

G gi capiunt: quippe qui ſupra amplinſculi, infra prætenues, videlicet loci ratione ꝓficiãtur.

92 Cur pituita, quæ craſſa, & frigida eſt, & inde apta ferri deorſum, ſæpe ad caput ex pedibus aſcendat? Cenſendum non ex ſe pituitam poſſe aſcẽdere, ſed per vim ſecernendi, quæ indita mẽbro cuique eſt: hæc enim quanuis in pede nocens illa materia ſit, tamen depellere ſurſum poteſt: quod cum membra omnia faciant, tandem ea in parte con
H ſiſtit materia, quæ minus depellere poteſt, q̃ ſatis ſit.

93 Cur per flatum aeris peſtilentem homines multi, & inæquales malo eodem intereant? Quæ quidem res tollere fatum videntur, ideſt neceſſarium rerum cõſequentiam, quam ſtellarum ordini & motioni tribuimus. Cenſendum illos homines rapi conditione cœli peſtifera, qui concepti natiq̃ ſunt tali motu ſtellarum, vt longinquo tempore viuere nequirent: quemadmo-
I dum enim ædificium vetus, atque infirmum facilius impetu venti corruit, quàm nouum & validum: ſic etiã homines, qui ex fato vitam ſortiti ſunt breuiorem, expeditius ab aeris vitio mouentur, & capiuntur: malum autem cõmune propterea eſt, quoniam aer, qui ſyderum peſtilenti defluuio vitiatus eſt, idem continet omnes, atque ab omnibus trahitur.

94 Cur multitudo, per crapulam vino vini moleſtiam leua-
K ri, dicere ſoleat? Hoc & ſi vulgare eſt, vere tamen aſſeritur. quippe cum membra per nimium vini calorem reſoluta, vini adiectione recreentur, firmenturq̃, vt ſpiritus coactus, tentantesq̃ caput diſcutiant, & depellant: præſertim ſi temperatum eſt, quod ſecundo hauritur. De vino hæc annotare non alienum hic eſt. Vinum ſi exiguum bibatur, ſalubritatem largitur. ſi modicum, facundiam parit. ſi im-
L modicum, & menti obeſt, & corpori, vt Theagenes quoque poeta inquit, Meri copia noxia eſt. at ſi quis eo recte vtatur, nõ noxium, ſed percommodum eſt. Liberum patrem bacchis comitatum nõ ineꝓte effingunt. choream enim, quam vini hilaritas extruit, baccharum cœtus deſignat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatisque. Lydiam etiam addunt, quoniam per immodicum vſum vini hominem reſolui neceſſe eſt. Quinetiam pardi ſectã
M tur ob eam cauſam, q̃ multa, & varia imaginãtur, qui multum vini hauſerint. Animal enim hoc varia integitur pelle. vnam ex bacchis Agauen matrem Penthei ſuum diſcerpſiſſe filiũ narrant, eo quòd multi per vinolentiam facile in homicidium ruunt. nudus fingitur Bacchus, quoniam vinum mentem, atque animum detegit, & patefacit. arſit Venerem Bacchus, ar-

ſit

A ſit Ariadnam: vino enim inebriatis libido maxima oritur. Neque caluus quidem Bacchi comitatui deeſt, ſcilicet propter cerebri detrimentum, quod vſus vini immodicus ſuehit. amittit enim vires ſuas ſedes hęc animi, atque marceſcit. vnde vinum Maronem a marcore plerique nominant: necnon & Pana hiſce adeſſe volunt, videlicet ob ſummam vini potentiã, aut ob varium eius feruorem, vireſque varias. tangitur Bacchus
B a fulmine prius quàm veniat ad lucem. eximitur vtero matris, coniectus in femur patris clauditur, quoniam vinum perſępe fictilibus contentum Soli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & ſaporem. Sorores quatuor Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit. ſanguis ex materijs noſtri corporis vino tum in habitu, tum in natura reſpondet. Quẽadmodum enim ex quatuor vinum conſtare partibus expoſui
C mus: ſic ſanguis quadripartitus eſt: quippe qui partem habeat dilutiſſimam, quam renes hauriunt & tenuem quandam, veluti florem, quam fellis folliculis trahit. & craſſam, ac fœculentam, quam lien capit, & puram, atque ſynceram, quæ digeſta in membra alere poteſt modo vini, quod ſua tm̃ parte ſyncera præſtare alimoniam poteſt.

95 Quam ob cauſam præputiũ & genarum partes tenuiores diſciſſæ coniungi adglutinarique D nequeant? Omnino quæ ex ſemine natura creauit, hæc deſtructa recreari non queunt: non enim neruus, non vena, nõ membrana, non reliqua generis eiuſdem ſuam poſſunt recipere integritatem. ergo non immerito iſta quoque reſici nequeunt, cũ ſemine orta ſint: at quę principio ſanguis conſtituit, hęc denuo gigni, recreariq; poſſunt, eo quòd ſanguis nulla in parte ætatis deeſſe poteſt.

Cur vinacea, & zizania, & E grana ficulna integra, vt ingeſſi 96 mus, per aluum egeri ſoleant? Vtrum quia parua admodum ſunt, & ſicca, ideo concoqui nequeant. an qua ſemina ſunt, & generandi perfecte obtinent facultatem, reſolui non patiantur ſed peruicacius ad eum finem edurant, cui ſunt deſtinata a natura. hac enim de cauſa ſpecie quoq; globi formata ſunt, quæ omnium figurarum perfectiſſima eſt. F

Quam ob cauſam parte ieco 97 ris gibba interſepta iugale collo ſubiectum graueſcat, & dilabatur? Quoniam vena a truncо cognominata, quæ ex parte iecoris gibba ad collum vſque aſcendit, amplificata per interſeptionem, infartionemque grauius ponderat, tenditque deorſum. quemadmodum inteſtinum quoque carnibus, aut quo libet alio corpore infartum deferri cogitur, atque collabi. Sic

G enim vena illa detracta iugalis interiora ſecum trahit, mouetq; dolorem. Tuſſi quoque ñdem arida infeſtantur. malus enim ie coris habitus efferēs ſeſe ad mē bra ſpiritui deputata, excitat il la ad rem depellendam, quæ vr get, atque inde tuſſis exultat.

98 Cur vulua vna omnium mē brorum aſpera parte interiore eſt: habet enim quoſdam exceſ ſus, quos caliculos ſiue acetabu la appellamus? Vt ſemen humi dum poſſit retinere. humor ete H nim omnis facile per lęuem cor poris faciem labitur. hinc enim & artifices tectorñ operis ſcal ptis parietibus calcem admo uent, vt per caua & ſumma aſpe riora cruſta contineatur, & hę reat. hac vero de cauſa ſemen quoque ipſum lentum, glutino ſumq; factum a natura eſt, vide licet vt tenacius inſidere poſſit, & firmius.

99 Cur multi, cum ſuam vrinā exitum appetentem retinuiſ ſent, reſoluti ſint, atq; deſtillatio I ne vrinæ laborarint? Quoniam veſica nimium plena, extume ſcenteq; vltra modum humorē ex natura membranæ inditum omnem expreſſit, atque ita ſic cior facta eſt, vt præterea con trahi nequiret, more pellis, quę exiccata extendi non poteſt, ni ſi aqua miſta cum oleo dilua tur. fieri autem vrinæ deſtilla tio ſolet, vel per muſculi reſolu tionem, qui ceruicē vrinæ clau dit, vel per exulcerationem ip ſius veſicæ, vel per iniuriam cal K culi. mordetur enim veſica, aut aggrauatur. itaque excernere in citatur quantum vrinæ recepe rit minimum. difficultas vero vrinę nomen, generalius, quàm deſtillatio eſt, ſicut & coquen di, aut audiendi, aut ſpirandi difficultas.

Cur vehementer ñ ſitiant, 100 quorum ventrem inferiorem fluxio exercet? Quoniam hu moribus deorſum collapſis ſto machus reſiccatur: ſitis autem non niſi per ſiccitatem oriri ſo L lita eſt.

Quid eſt, quod lachrymas 101 moueat, cum angamur? Spiri tus, qui per angorem affectus eſt: hic enim ad cerebri mem branam effertur, atque humorē ibi poſitum exprimit: quod i dem vel prę nimia lętitia poteſt euenire.

Cur barba ſpadones careāt? 102 Quoniam calore vacant, quo pi li & oriuntur & augentur.

Quam ob rem qui pueri exe 103 cti ſunt, vocem reddunt acutio M rem, quàm qui adultiores, quos gallos nominamus? Quoniam per id tempus excti ſunt, quo meatus ſunt arctiores. ſpiritus autem eo tenuiꝰ ſonat, quo per anguſtiora extruditur.

Cur cibo tā humido, quàm 104 ſicco ingeſto eructemus? Quia ſpiritus vel cum cibo admitti tur, vel poſt ex concoctione mouetur: qui cum tenuior ſit, petit ſuperiora, itaque per os

ex-

A extruditur, quam rem ructum appellamus.

105 Cur alĩ magis, alĩ minus cõcumbere valeãt? Quòd alĩs alĩ sunt calidiores.

106 Quare qui ex luce ãplissima ad mediocrem venerunt, cernere protinus nequeãt? Quoniam lux mediocris proprius ad tenebras, quàm amplissima illa accedit. tenebrę autem suam ob crassitudinem vim conspiciendi obfuscant.

107 Cur mulieres vulua male affecta mente labantur, & delirent? Quoniam membrum id
B natura cõstat neruosa, suaq; primordia è stomacho, atque membranis cerebri ducit, quod vel ipso contextu palam est.

108 Cur mulierum menstrua colligantur? Quoniam per vitam, quam ociosiorem degunt, amplius materia superuacua redũdant. at sanguis largior in homine, quàm cętera materiarum genera ẽ. ergo merito ĩs, cum amplius vacet, egeri leuandi corporis gratia solitus est.

C Cur pestẽ lippitudo magna
109 ex parte præcedere soleat? Quoniam pestis spiritus affectio est: quòd cum spiritus motus, vitia tusque efferatur ad caput, oculos perturbat, eosq; prius quàm cætera vitiat, vtpote qui tenuior, atque mobilior sedem adeat oculorum.

110 Cur homines tremuli cũ bibant, circumferri soleant? Quia vini calor immodicus neruos subit, & spiritum contentum in D his perturbat, qui ex sede cerebri ducitur.

Cur bestiæ statim ab ortu natu- 111
ræ ambulare queant, homines nequeant? Quoniam bestiæ calorem omni ex parte sui corporis parem continent, homines plus caloris habent in capite: itaque non ante erigi, ambulareq; possunt, quàm modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur.

Cur qui neruorum distentio 112
ne laborant, si ardue febriant, li- E
berari distẽtione possunt? Quoniam ex refrigeratione, afflictio neque spiritus contenti in neruis distentio oritur, & ex calefactione aboletur: febris autem calida est.

Quare qui bilem atram euo- 113
muerunt, periculo pateant? Quoniã nulla præterea bile substãte sanguis ex iecore trahatur necesse est.

Cur a mictu spiritus aluo ex- 114
cedere soleat? Quoniam quãdiu plena vesica est, rectum intesti- F
num, quod sibi subditum habet premit: egesta autem vrina relaxatur, atq; ita spiritus in intesti no illo detentus labitur, atq; efluit cum sono.

Cur vbi eminximus, aut osci- 115
tati fumus, inhorrescere consueuimus? Quoniam aliquid spiritus calidi excurrit, cuius detractione corpus refrigerari cõgruum est.

Cur albugines, aut vitiligi- 116

nes, acu adacta, nullum ſanguinem emittant? Quoniam calor omnis ſummis ex meatibus vel receſſit, vel difflatus, exactuſque eſt.

117 Hunc appetitū ſine morbū Malacia vocat Plinius. Cur pleræq; omnes mulieres cum conceperunt picare, id eſt appetere ſapores minus conuenientes ſoleant? Quoniam conceptus præter naturam eſt. affectus autem ſtomachi vitium id eſt, quod picam vocam⁹, quem admodum auiditas, & faſtidiū.

H 118 Cur febres quartanæ diutur niores cæteris omnibus eſſe ſoleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maxime eſt. terrenum autem omne graue eſt. quocirca merito quartanæ & lentius repetunt, & longius tenent.

119 Cur vlcera articulorum reduci in cicatricem nequeant, quod in pleriſq; aduertimus? Vtrum q̄ plus materiæ in articulis eſt. Ergo, cum materia largius illuc confluat, acrior redditur: itaque I maturius ſiccat. An quoniam articulorum poſtremum charti lago eſt: idcirco cicatrix firmari nequit, ſed labitur.

120 Cur aqua pluuia leuior ſit, cum ex mari hauriatur, quod graue eſt? Cenſendum quanuis ex mari hauriatur, ſpiritus tamen agitatam tenuem efficit, & leuem.

121 Cur res frigida omnis, oſſib⁹ dentibus, neruiſq; inimica eſt? Quoniam hæc natura conſtant terrena, terrenum autem omne frigidum eſt: ergo q̄ frigida qua K litas augeatur, merito accidere detrimentum poteſt.

122 Cur qui per febris ardorem inſaniunt, pulſum arteriarum habeāt leuiorem: qui per lethargum vitium memoria obtorpeſcunt, pleniorem reddant? Quoniam alteri ſpiritu relaxato, cerebri delirant, alteri eodē illo ſpiritu craſſeſcente, graueſcenteq; premuntur, & infeſtantur.

123 Cur febrib⁹ quibuſdam per ſudorem leuatis, cordis periculoſæ affectiones ſedari ſoleant? L Quoniam materia vitioſa partim difflatur, partim reſoluitur.

124 Cur per hyemem plus cibi aſſumere, pleniuſq; concoquere poſſimus? Quoniam calor noſtri corporis pulſus exterioris frigoris vehementia, ad ſedem interiorem ſe recipit: itaque facit, vt cibus & concoquatur, & aſſumatur.

125 Cur qui nimis concubuerūt, ſi præterea coeant, ſanguinē vice ſeminis emittant? Quoniam ſemine omni exhauſto null⁹ hu M mor promptius ſanguine rei venereæ ſe offert.

126 Cur nerui non quemadmodum puncti, ita etiam præciſi excitent inflammationem? Quoniam ſpiritus inæquabili punctionis ſegmento occurrēs, retorquetur, atq; in ſe coactus, ſtipatur, & recaleſcit. at præciſo penitus neruo ſpiritus effluit omnis, & abit.

127 Cur ſudores, qui ante acceſ- ſionē

A sionem venerint, graues sint, & molesti? Quoniam qui febrem sequuntur, per relaxationem, remissionemq; effluant. qui antecedunt, per expressionem vtiq; violentiorem extringantur.

128 Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniam stomachi acritudo, nisi cibo recenti temperetur insuauem reddit exhalationem

129 Cur nullus in corde morbus possit consistere? Quoniam per membri opportunitatem, ante mors rapit, q̃ morbus pateat.

B Cur scrobe iuxta mare effos-
130 sa, dulcis aqua comperiatur? Quoniam mare transmissum, liquatumq; per terram, suam crassitudinem omnem amittit, inq; humorem dulcem extenuatur.

131 Cur ambusta difficulter cicatricem recipiant? Quoniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliterantur q;, vt caro propemodum mortua sit. fit. n. vt materia in hisce inclusa

C perquam difficulter educatur.

Cur homines natu maiores D
vinosi esse consueuerunt? Quo- 132
niam per ætatem refrigerati calorem desiderant: vinum autẽ calorificum est.

Cur pondus facilius parte læ- 133
ua, quàm dextra efferre valeamus? Quoniam materia partis læuæ oppressa plus durare, patiq; quàm dextra potest, quippe cum altera difficilius, altera facilius moueatur.

Cur pars dextra sanabilior 134
sit, q̃ læua? Quoniam per exercitationem ampliorem, materię E
compescuntur, redduntur q; sanitati opportuniores.

Cur mel vlceribus acre, gu- 135
stui dulce sentiatur? Quoniam vlceribus horridis, reliccatisq; mellis tenuitas occurrit, tenue autem omne acre est. At gustus quia humidus est, mellis percipere potest lenitatem.

Secundi Libri Problematum Alexandri Aphrodisiei finis.

DE CAVSIS

LIBELLVS

PROPRIETATVM ELEMENTORVM

ARISTOTELI ASCRIPTVS.

H DOſtq̃ p̃miſſus eſt ſermo a nobis ī Cœlo & Mundo, & determinauim⁹ illud determinatione ſufficiẽte, & cõſtituim⁹ ſup illũ demr̃atiões manifeſtas, aptas, lũinoſas, viſum ẽ nobis q̃ remãſit ſuper nos aliquid. Volumus ergo nũc determinare oẽs proprietates, quę ſunt in alto & in infimo: & conſtringam illud conſtrictione ſufficiente, & narrabo elementa quatuor, & referam, quod dixerunt in eis, qui præceſſerunt ex Primis, & dicã illud cum ſignificationibus cadentibus ſub ſenſu. I Dico ergo nunc, q̃ elementa quatuor, quæ ſunt materiæ, quædã eorũ ſunt grauiora alĩs, & quædã ſunt leuiora alĩs, ſicut diximus nos in libro ex ĩs, quos edidim⁹: quod eſt, quia terra, quæ eſt frigida & ſicca, eſt grauior elementorum: & quod ſequitur eam in grauitate eſt aqua, quæ eſt frigida & humida: & quod ſequitur aquã in grauitate, eſt aer, qui eſt calidus & humidus: & quod ſequit aerẽ in grauitate, eſt ignis, qui eſt calidus & ſiccus. Facta eſt ergo terra grauior elementorum, & inferior ipſorum in loco, & ignis leuior ipſorum, & altior ipſorum in loco: & facta ſunt iſta duo elementa media, ſ. aer, & aqua inrer hæc duo elementa. Et æſtimauerunt quidam ex Primis, q̃ ignis non eſt ex elementis: qm̃ gñatus eſt ex motu alterato. & ratiocinati ſunt ī illo, q̃ res, quæ generatur ex re altera-ta, non eſt elementũ, & non eſt elementũ niſi ex quo generata eſt illa res. Et q̃ ignis inter iſta duo, qui eſt leuior rerũ, quia eſt in loco ſuperiori, non eſt factus niſi ex confricatione orbis in aere: nã facta eſt ex illo caliditas, q̃ eſt ignis inter iſta duo genera. cuius exemplum eſt ſicut reſudatio facta ex vapore terræ. & eſt nobis neceſſe vt dicamus, q̃ ignis, cum ſit generatus ex motu, tunc poſſibile eſt vt ſit inter orbẽ Lunæ, & inter orbem Mercurĩ ignis: itẽ inter orbẽ Mercurĩ & orbẽ Veneris ignis: item inter orbem Martis & inter orbẽ Iouis ignis: item inter orbem Saturni

A turni & ſtellas fixas ignis. Item & maior horũ igniũ eſt quẽ dixim⁹ eẽ orbẽ ſtellarũ, fixarũ cũ orbis ſtellarũ fixarũ ſit multorũ corporum, & aliqñ ex orbibus vnicuique ſit corpus vnum.

Neceſſe eſt ergo ex hoc mõ, vt menſuratio, quæ eſt inter orbẽ Saturni & orbẽ ſtellarũ fixarũ, ſit pluris generis, et calidioris loci. Iã ergo nunc apparet ꝑ illud, qđ diximus, ꝙ inter orbes eſt ĩpletio ignis, ſ. aeris, q̃ ẽ ĩter oẽm orbẽ & cõparem ſuũ, qui ſequit
B eũ ſub eo, et qui eſt ſupra ipſum: & nos videmus ſimile illius ĩ lapidibus, qui fricanť cũ focili & generanť ex eis ignes ꝑ fricationẽ eorũ. & ſimile illius iterũ accidit arboribus, quæ ſunt ĩ mõtibus, & in deſertis. fortaſſe. n. ꝑ ceſſoſe flant venti, & confricanť ad inuicẽ, et inflammatur ignis, et ſicut foſſoriũ, cũ quo foditur. fortaſſe. n. accidit ei lapis & volat ex eo ignis, & ſimile huius multotiens exiſtit.

Volo ergo nũc redire ad illđ,
C in quo fuimus de rememoratione elementorũ. Dico ergo, ꝙ animalia oſa, cũ eis q̃ ſunt ĩ eis, ſunt cõpoſita ex iſtis quatuor materiꝭ, quę ſunt elemẽta, & ſunt cõ mixta per ea. & ſemꝑ inuenitur eorũ cõmixtio ex cholera citrina calida ſicca ſimili igni, & ſanguĩe calido humido ſimili aeri, & phlegmate frigido humido ſimili aquæ, & cholera nigra ſimili terręin frigore ſuo, & ſiccitate ſua. & inuenim⁹ has quatuor naturas, q̃ ſunt materię, ĩgredi cor D
ruptionem & additionẽ et diminutionẽ & reſolutionẽ â natura ſua aut ex caliditate ad frigiditatẽ, aut ex frigiditate ad caliditatẽ, aut ex humiditate ad ſiccitatẽ, aut ex ſiccitate ad humiditatẽ. Cũ ergo additur vnũ eorum ſuper menſurã, ſm quã componitur ex eo, ingreditur nocumẽtũ ſuper corpus, & conuertiť ab ordine ſuo, & ſua cõparatione, accidit ex eo nocumentũ iterũ. Et ſimiliter, qñ occupat vnũ elementorũ iſtorũ quatuor, aliqđ E
animaliũ, interficit ipſum, et qñ priuatio eſt eorũ non eſt remanentia ei. qđ eſt, quia, ſi aliquod animaliũ priuatur aere, non eſt ei permanẽtia, & ſimiliter quãdo occupat ipſum aer interficit ipſum, ſicut illud, qđ ruit ex loco altiſſimo ſuperiori. moritur. n. anteq̃ perueniat ad terram, et ſimiliter ignis qñ occupat aliqđ animaliũ. Verumtñ ignis velocius aliquo eorũ interficit, & ſimiliter terra, quando occupat aliqđ aĩaliũ interficit ipſum, & F
ſiť aqua. Verumtñ inuenimus quędã aĩalia habitare in aqua, ſicut reptilia maris, & piſces. aq̃. n. fit eis trãquillitas, & habitãt ĩ ea, cũq; egrediunť ab aqua, nõ eſt eis permanentia: nos aũt nõ inuenimus aliquod animaliũ habitare in igne omnino.

Et remanſit nobis vt dicam⁹ de corporibus ſubſtãtiarũ et plãtarũ, & quare q̃dã eorũ natãt ſuꝑ aquã, & q̃dã ſubmerguntť ĩ ea,

&

G & ꝓꝓ quam cauſam eſt iſtud.

Dico ergo ſermonē vtem neceſſariū. ꝙ eſt, quia qñ corp⁹ eſt vincēs pars terræ, q̄ eſt frigida, ſicut ferrū & ęs, & lapis, ſubmergitur in aqua, & ſiſt qñ vincens ſuꝑ ipſum eſt ꝑs aq̄, et ē frigida, facit illud: & qñ vincēs ſuꝑ ipſum eſt pars ignis & pars aeris, natat ſuꝑ aquā, & nō fit natans ſuꝑ aquā, niſi ꝑ aggregationē caliditatis & ſiccitatis in ipſo: ſiſt & vt ſit vincēs ſuꝑ ipſum illud: & ſemꝑ inuenimus volatile na-
H tare in aere, ſuper qđ vincit pars aeris, & ignis: qm̄ penna, q̄ eſt ex eo, eſt aerea, & dū ꝑmanet pēna in eo parua, eſt pars terrę et pars aquę plus, & nō pōt volare, nec eleuari in aere: cū aūt multiplicatur penna eius, eleuat in aere, & natat in eo, cuius exemplum ſunt olera, et adipes ſuꝑ aquā natantes: qm̄ pars caliditatis ex eis plus eſt, qm̄ caliditas eſt eleuata ſemꝑ, & ꝑcipue qñ sūt caliditas & humiditas. nā illud eſt meli⁹ ſm ꝙ diximus, & ſicut inueni-
I mus lignum ebani, & ylicis, & buxi, & ſimiles eis ſunt multæ ex plantis terræ.

Poſtq̄ aūt expleuimus oīa, ad q̄ tendim⁹ dicere, eſt neceſſariū nobis, vt inquiramus de frigore, an eſt cā elementaris, an accidēs intrans ſuꝑ corpora. iā ergo locuti ſumus in eo multitudinē Primorū antecedentiū. Democrit⁹ āt & Plato & ſectæ Araborū, & q̄ locuti ſunt ſermonibus vtriuſq; dicūt, ꝙ frigus ē radix, & ꝙ caliditas gñata eſt accñtalis intrās ſuꝑ eā: & ſignū illius ē, K
ꝙ qñ Sol declinat à nobis in orbe ſuo decliui dextra ad partē meridiei, accidit ſemꝑ ros ſuper flumē: & ſiſt loca lōgīqua à ſentibus capitis, ꝓꝓ aſſiduationem mot⁹ Solis ad latus polorū ſeptē trionaliū, inueniunt frigida, ita ꝙ nō inhabitant, & minorat illic habitatio ꝓꝓ ſuꝑfluitatē frigoris: & loca propinqua ſentibus lineę ęqualitatis ſunt calida valde ꝓꝓ aſſiduationē mot⁹ Solis ſuper ea, & hoc ē, qđ ē inuētū L
ſenſu. Dico ergo, ꝙ ipſi bene putauerūt ex illo, cū teſtificati ſunt, & ꝙ mot⁹ generat caliditatē, & ꝙ quies facit frigus: verūtamē nos dicimus, ꝙ ipſi cōuenerunt nobiſcū in ſermone, & alongati ſunt à nobis in ſnīa: cui atteſtat viſus, & ꝙ terra eſſet frigida & ſicca, & ꝙ terra propinquior elementorū eſt nobis, & nos ſum⁹ tangentes eam, et ꝙ aqua ē frigida & humida propinqua nobis ꝑculdubio: quare fiūt iſta duo M
elīta ꝓpinqua nobis & duo elmēta calida, & ſunt ignis & aer longiora à nobis. Oportet ergo ꝓꝓ illud qđ apparet, ꝙ eē frigoris nō ē niſi propinquitate duorū frigidorū nobis elementorū. Iā ergo manifeſtū eſt nūc & ꝑtū, ꝙ ęqualitas eſt radix, et ſemꝑ inuenit ęqualitas in corporibus animaliū, q̄ ſunt cū ſanitate, & cū exitu ab ęqualitate ad vnam extremitatem caliditatis, aut frigiditatis, aut humiditatis, aut ſicci-

A ſiccitatis, ingrediuntur ex hoc nocumenta pernitioſa. iam ergo certificatum eſt nunc per iſta accidentia, ꝙ eſte frigoris ſemper non eſt niſi ex propīquitate horum duorum elementorum frigidorum nobis. Narremus ergo nunc loca terrę, & liȼtora marium & ramos montium, & quod generat habitatores cuiusque lateris eorum & naturas hominum cuiusque locorum. Dico ergo, quòd in habitatoribus climatis primi, quod eſt pro
B pinquius lineę ęqualitatis, propter aſſiduam affixionem motus Solis, accidit ſiccitas & caliditas, et minoratur in eis frigiditas, & humiditas: quare calefiunt matrices mulierum eorum & communicant eis nigredo corporum & criſpitudo capillorum: ꝙ eſt, quia ſperma viri, quando cadit in matrice mulieris, decoquit ipſum matrix caliditate ſua, & cōmiſceť ſperma illud cū ſanguine mr̄icis donec fit fruſtū, deíde formať et ſic
C fit ſpiritꝰ vitę in ea iuſſu Dei: qđ eſt, quia ſup illos huius climatis vadit Sol bis in anno, qm̄ pmutať de linea ęqualitatis ad ſeptēt̄rionē donec pertranſit caſu lapidis capitū eorum: deinde qm̄ redit ex vltra parte, q̄ eſt ei in ſeptentrione ad lineā æqualitatis, eſt ei reditus ſecūdus. & ſilr ſtellę currentes, & Luna, quorū eſt operatio cōicans operationi Solis, faciunt ſimile illius, & ſilr inuenimus illos de India, & q ſunt ſm temporū rectitudinē de illis D de Iānē, & Zindi, & Europa. ī illis. n. oībus apparet color nigredinis & criſpitudo in capillis eorum. Et inuenimus illos, q ſunt ī climate ſeptentrione qđ eſt propinquū polo ſeptentrionali, & lōginquum à linea ęqualitatis, & loco motus, fieri ſubito frigidos: quoniam infrigidantur matrices mulierum eorum, & accidit in eis albedo et ſubalbedo vehemens, & ſunt ſclaui & Dalmati, & in vr̄ſ maris ſeptentrionalis. ipſi enim ſunt ſecundum E hanc formam. Illi autē, qui ſunt climatis medr̄, ſunt commixxti ex albedine, & nigredine, & ſm diſpōnem, quæ accidit in eis ex loco de profunditate aut maris, aut liȼtoribus maris. Iam ergo oſtenſum eſt, cuius volumus explanationem. Inuenimus autem in liȼtoribus calorem propterea, quòd, quando Sol oritur ſuper mare, impellit aqua caliditatem Solis ad extremitates, quæ ſunt liȼtora frigiditate ſua, F & intenſione calefiunt propter illud liȼtora, niſi fuerint prope illa liȼtora montes excelſi, ſuper quos aſcendunt flatus venti ſeptentrionalis, qui eſt frigidus & ſiccus, & congelat ventus ille rorem deſcendentem ex aere, & fit nix & glacies, quare infrigidantur loca illa propter illud. Et ſignificationes accepimus nobis ſuper illud, quod diximus de calore liȼtorum ex operatione vitri, nam, cum impletur

G pletur aqua frigida & opponit oculo Solis, & approximatur ei pannus mundus, accenditur ille pannus, & ſi aqua eſt calida, nō accendit, & non eſt illud niſi pp fugam caliditatis à frigiditate, ꝙa ſunt cōtrarię adinuicē. Quia ergo iā diximus illud, ad cui⁹ re memorationē neceſſarium fuit, nūc dicā qđ dixerunt quidā ho mines ex quibuſdā ſapiētibus. qđ ē, quia ipſi dixerūt, ꝙ orbis ſtridor cadēs in auribus noſtris eſt vehemēs, & ꝙ nos cōſueui-
H m⁹ illud ex tpe natiuitatis, quare cōſueuerūt illud auditus noſtri et acquieuit ei ſenſus audit⁹: & nos qui iā attulimus hanc dictionem in libro Cœli et Mundi determinauimus. nos aūt volumus inquirere de illa inquiſitione vehementi ſufficienti, quare eorū determinatio magis vltia et manifeſtior erit. Dico ergo, ꝙ ipſi fecerunt eſſe neceſſariū ſtridorē orbis, & ꝙ auditus animaliū acquieuerunt ei. iā ergo poſſe ē vt acquieſcat auditus ſuperio-
I ris æquali eius, & ſuperfluo, & minori: qm̄ ſtridor & tremitus, qñ approximant auditui, minorant, & inuenimus pp ſenſū geometricū, & viſus teſtificantes ſuper illud demōnes: ꝙ eſt, quia corpora alta approximant qñq & elongantur quandoque.

Dico ergo, ꝙ qñ naſcitur Sol, & ſtellæ ſunt currentes declinatæ in meridie, eſt ſtridor minor ſtridore, qui fit, qñ Sol, & ſtellæ & Luna ſunt in ſeptentrione: & ſimiliter, qñ ſtellę ſunt ī ſuperio K
ri orbium reuolutionis ſuæ, eſt ſtridor & tremitus maior. & ſimiliter accidit in Luna, q̄ ē proprinquior corporū terræ, & velocioris motus, q̄ ipſa permutatio ad meridiē, & ſeptentrionē: & poſſibile quidē eſt, vt accidat ſimile huic in ſtellis fixis: qñ eſt ſtella ex eis ſuper capita noſtra, oportet vt ſtridor maior ſit cadens in auditu quā ipſe eſt, qñ ē longinqua apud orientē & occidentē, & ſimile illius eſt in Sole fm magnitudinē corpis eius, & L
ſupfluitatē ſtridoris eius fm ꝙ ipſi fecerunt neceſſariū, qñ fecerūt neceſſariū ſtridorē vt ſit tremitus eius in auditibus noſtris hora ortus & occaſus diuerſus à tremitu eius & ſtridore ipſi⁹ hora qua eſt ſup capita noſtra. iam ergo manifeſtū eſt & planū per ea, q̄ expoſuimus & determinauimus de tractatibus p̄cedentibus, ꝙ corporibus ſuperioribꝰ nō eſt ſtridor, neq tremitus: & fregimus ſermonē eorū, qui eſti M
mauerunt illud p demōnes manifeſtas. ponamus ergo illud & determinemus ipſum determinatiōe ſufficiēte p rōnē geometricam & demōnes rationales. Quòd eſt, quia reuoluā circulū, qui ſit circulus terrę, & ſcribam ſup ipſum B, & reuoluā ſup ipſum circulū alium qui ſit circulus Solis, & deſcribam ſuper ipſum A G, & ponā locū ortus Solis punctū G, et A punctum occaſus eius, & ponā punctum D lo-

co

A eo Solis, qñ eſt ſuper capita noſtra in medio diei, & ponã locũ habitationis noſtrę ex terra, & protrahã lineas A G, A B, B G: & protrahã à centro E ad punctũ B lineã E B: dico ergo, ꝙ Sol ſm magnitudinẽ ſui motus & propinquitatẽ ſuã nobis nõ appropinquat ſtellę fixæ, neq; reliquę ſtellæ vagę, q̃ ſunt ſupra Solẽ, faciunt tremitũ magnũ, & qñ Sol eſt in hora ortus ſui apud pũctũ G, aut in hora occaſus ſui apud punctũ A, ẽ ei ſtridor minor ſtri
B dore, qui eſt ei, qñ eſt ad punctũ D. qm̃ manifeſtũ eſt nobis, ꝙ pũctum G, & punctũ A, ſunt lõginquiora puncto D: quare eſt vox apud ortũ & occaſum paruà, & cũ ipſe ſuper capita noſtra ẽ maior, et declarat̃ illud in omnidie. Sed teſtificatur nobis viſus contrariũ illius. Et ſimiliter accidit Lunæ ſm propinquitatẽ ei⁹ nobis, vt ſit ei ſtridor & ſonus maior: & q̃ qñ ẽ apud ortũ, & apũ occaſum, et apud pũctũ G, aut pũctum A, oportet vt elongeẽ à no-
C bis, qñ ſumus ad pũctũ B: & qñ eſt ſuper capita noſtra ad punctum D, oſtenditur ꝙ appropinquat nobis: qm̃ ẽ ſtridor maior & groſſior. et declarat̃ illud ĩ aurib⁹ noſtris, et apparet illud. apparet aũt cõtrariũ illius per demonſtrationes mathematicas. iã ergo determinauim⁹ hoc, cuius determinatio fuit nobis neceſſaria, & manifeſtũ eſt, ꝙ linea A B, eſt ęqualis B G lineę, & ꝙ linea B G, eſt lõgior linea E G, ſed, quia multiplicamus lineã E G, ĩ D
ſe & lineã B E in ſe, & aggregamus duàs multiplicatione, & accipimus radicẽ, ꝙ aggregat̃ eſt linea B G, & manifeſtum eſt ꝙ linea E A eſt ęqualis lineę E G, ſiſe lineæ B G: qm̃ putam⁹ qñ multiplicam⁹ lineã E G ĩ ſe, et ſiſt lineã E B ĩ ſe, & aggregam⁹ duas multiplicationes & accipim⁹ radicẽ ei⁹ ꝙ aggregat̃: manifeſtũ igitur, ꝙ linea B G eſt longior linea E G: ergo ẽ lõgior E D: ergo multo longior linea B D, & illud eſt, E
ꝙ volumus declarare. Quidam hoĩes ex authorib⁹ ſermonis dixerũt, ꝙ mare eſt ꝑmutatũ ſup ſphęrã, & ꝙ nõ eſt in terra loc⁹, qui iã nõ fuerit ſup âquas: & ſignũ illorũ ſup illud eſt, ꝙ vĩ ex preſſionibus in capitibus colliũ & cacumine montiũ: & retulit vir ex eis, q̃ fodit puteũ, ꝙ poſtquã peruenit ad locũ argillę, inuenit argillã ſolidã firmã, & fodit ĩ ea, et reperñt in ipſa gubernaculũ nauis: ſciuit ergo per illud, ꝙ mare iã fuit in illo loco, et
F ꝙ ipſum ꝑmutat̃ in ſeculis longis, & in tẽpore lõgo. Quare nõ cõprehendit̃ illa longitudo, neque ſpatio vitæ, & abbreuiat̃ ꝑter illud ꝓ breuitatẽ vitę hominis. dicat̃ ergo eis ꝙ cũ ſit neceſſaria illa ꝑmutatio maris de loco ad locũ & ꝑmutatio locorũ profundorũ ad marina, & marinorũ ad profunda, tũc neceſſariũ ẽ vt dicãt ꝙ permutatio ei ẽ de occidente ad orientẽ, & de oriente ad occidentẽ, & de ſeptẽtriõe ad meridiẽ,

G meridiem, & de meridie ad ſeptentrionē, & afferunt ad illud demōnes vilibiles: ipſi aūt cōfitentur, ꝙ res, quæ fiūt in terra, ſunt propter motū corporū ſuperiorum, & elementi nobilis, ſcilicet orbis, & ꝙ currit ex corporibus, et ipſe eſt agens in reb⁹ oīb⁹, ſicut illud, qđ ipſi dixerūt ꝙ diluuiū, qđ fuit ī terra nō fuit niſi pp coniunctionē ſtellarū in ſigno piſcis, & ꝙ vētus, qui īter fecit gentes ī Hedramot fuit pp cōiunctionē, q̄ fuit in geminis,
H & ꝙ peſtilentię q̄ fuit in terra, iā & cauſa non fuit niſi cōiunctio q̄ fuit in ſigno virginis, & ſiſt reliqua facta q̄ fuerūt apud aggregationes, & apud cōiunctiōes: & ſicut illud qđ vī ex caliditate Solis, & eius operatione & opatiōe Lunę, in extenſiōe fluminū & maturatione fructuū, & velocitate natiuitatis rerū & implętione earū & augmentatione ipſarum, & ꝙ Luna qñ oriť ī quacūꝙ hora noctis fuerit vel diei, tunc ſi flumen ingrediť mare in
I regiōe illa, in qua oriť Luna, extendit ipſum mare, ita ꝙ aqua illius fluminis redit ad partē loci à quo currit, cumꝙ equat Luna mediū cœli illius regionis redit aqua ita ꝙ reuertiť ad formam ſuā. deinde qñ Luna ĩcipit occidere. ĩcipit aqua extendi iterum donec Luna eſt ī cardine inferiore: cūꝙ eſt in cardine inferiore, incipit aqua diminui, ſicut qñ vult oriri, ĩcipit aqua augeri taliter inueniť ſem ꝑ ſenſu viſibili. & ſiſt ſtellis vagis, ſ. planetis eſt K
cōitas cū Sole ī opatione ſua, ipſæ aūt qñ declinant ad meridiē trahunt humiditatē ex pluuiſ ī meridiē. Et quidem eſt ſicut in Nilo veniēte ex parte meridiei ad terrā ægypti minoratur hæc & multiplicanť. Et illud ꝙ non ē niſi ꝑ ſtellas in parte ſeptētrionis vagas, nā qñ ſunt ī meridię, & Sol ē in ſeptētrione, minorať pluuia in meridie qñ ſunt cū Sole ī ſeptētriōe, multiplicanť pluuię in meridie, & multiplicaťex tēſio in Nilo & inuenimus Lu- L
nā apud cōplementū & multiplicatur in mari inūdatio vehemens, & ſiſt nō eſt cā annorū ſterilitatis & annorū vbertatis niſi pp permutationē ſtellarum ī ſignis diuerſis ſup climata. vñ. immortalitas gentiū præteritarum et regna vacua fiunt apud cōiunctionem ſtellarū duarū. ſ. Saturni et Iouis, per permutationem enim ipſarum de triplicitate ad triplicitatem accidunt accidentia magna, & hoc inuentū eſt apud eos. nos aūt dimiſim⁹ M
de rememoratione huius multū, quia timuimus multiplicatiōes. Dico ergo, ꝙ cauſa quam dixerūt de ꝑmutatiōe maris ſuper terrā nō ꝑt ēē qn ſit cā illius exꝑmutatiōe. Lunę ſuper ſigna, & ex operatiōe eius: et eſt illud ī oīb⁹. xviñ. dieb⁹: quare deſtruiť agricultura, & gñatio: aut ſit cā illi⁹ ex permutatiōe Mercurij et Veneris, et ē illud ī oīb⁹. x. mēſibus, aut min⁹ illo, aut accidit illud

A Iud ex permutatiõe Solis et permutaſ maī ī oī anno, aut ex operatiõe Martis, & motu eiꝰ, et fit permutatio ſoibꝰ. xxñ. mẽſibꝰ, diebus.xiñ.aut ẽ cã illius ꝓꝓmotũ Iouis, et eiꝰ permutationẽ, & erit accidẽs ꝙ diximus in oībus xñ.annis, aut ẽ cã permutatiõis Saturnus, et eſt illud accñs in oī bꝰ.xxx.annis, aut per cõiũctionẽ duarũ ſtellarũ grauiũ, & ẽ illud ī oībus.xx. annis, aut ẽ propter cõiunctionẽ & permutationẽ ex triplicitate ad triplicitatẽ,
B & ẽ illud in oībꝰ. ducẽtis annis, &.xl.aut ẽ illud ꝓpter rẽ, quã dixerũt authores atalaſimet orbi ſignorũ, et ẽ accesſio.vñ.partiũ, et recesſio octo partiũ ſoībꝰ.So. annis gradu. Quaī accidit illud in oībus ſexcẽtis annis, et xl.3.3. aut ẽ illud ꝓpter mutationẽ orbis ſtellarũ fixarũ et ipſe permutaſ in oībus.c.annis gradu, vno, quare accidit illa permutatio in oībus.xxxvñ.milibus annis, et hoc vltimũ oīum rerũ ſuper q̃i
C innituntſ authores recidiuatiõis & ſnīa quã ſducũt. nos aũt inuenimus rõne geometrica, et operatiõe mẽſurali, ꝙ rotũditas ẽ. xxiiñ.milia miliaria, q̃ eſt reuolutio terrę ſuper.xxxvi.annorũ milia, inueniſ ergo illud in ciuitatibus ꝓpinquis litoribus mariũ, vt approximet eis mare, ſicut ciuitas Axym & ciuitas Medecuel, & ciuitas Serendid, et in ſulæ Auri, et illę q̃dem ciuitates ſunt ſuper mare Indig, et ſicut ciuitates, q̃ ſunt ſuper mare Alæpila, et Gemon, q̃ eſt ſuper luuiẽ D
mare, & ſicut Aegyptus, & ciuitas Alexandria, q̃ ſunt inter mare rubeũ, & inter mare aſſemꝰ. & ſicut ciuitas Roma, & Bizantium & ciuitates multæ, quarũ rememoratio prolongaſ. nos autẽ nõ vidimus ꝙ mare fuerit ꝓpinquius iſtis ciuitatibus, neq; lõgius, q̃ eſt hodie, neq; peruenit ad nos de ꝓteritis annis ex regnis ꝓteritis, neq; in hiſtoria regis, neq; ſcripſerũt ſapiẽtes ex eis qui locuti ſunt in mari et pluuñs ꝙ fuerit ꝓpinquius, aut lon E
gius ciuitati, niſi ſicut hodie eſt. Iam ergo manifeſta eſt & plana per ea q̃ diximus in tractatibus, deſtructio intentionis eius, qui dicit, ꝙ mare eſt permutatũ ſuper terrã, & apparet error eorũ, qui eſtimauerunt illud. dico ergo quod in orbe eſt elementum vnũ aut duo, aut tria, non plura aut pauciora. Dico igiſ, ꝙ ſubſtãtia corporis Solis ẽ alia à ſubſtãtñs corporũ ſtellarũ & Lunę: ꝙ ẽ, ꝙa Sol hẽt lumẽ, et lumẽ Lu
F nę, et ſtellarũ eſt acq̃ſitũ à Sole, ſicut oſtendimus in alīs libris abſto, ex naturę editiõe. Iã ergo apparet & eſt manifeſtum, ꝙ ſubſtantia corporis ſtellarum & Lunæ eſt alia à ſubſtantia corporis Solis, ſicut candela q̃ñ opponitur ei ſpeculum: illuminatur. n. ſpeculum à ſubſtantia candelæ, & eſt alia à ſubſtantia ſpeculi. iã ergo apparet nũc, ꝙ illud, quod diximus, & ꝙ oſtenſum eſt, ꝙ ſubſtãtia corporis ſtellarũ & Lu

næ

G næ eſt alia à ſubſtantia corporis Solis: & ſimiliter eſt ſubſtantia corporis orbis, abſq; ſubſtantia corporis ſtellarũ & Lunæ. q; eſt, quia ſubſtantia corporis orbis ex ſubſtãtia corporis ſtellarum & Lunę recipit lumen, & nõ illuſtratur ſplẽdore, ſicut illuſtratur corpora ſtellarũ, & ſimiliter oportet q; ſubſtantia ſit corporis orbis alia à ſubſtãtia corporis Solis. Iã ergo apparet per iſta accidẽtia, & has inquiſitiões, q; corpora eorũ sũt diuerſarũ ſub-
H ſtantiarũ, & q; orbis cũ eis quæ ſunt ĩ eo, ſunt tria elemẽta, ſ. tres ſubſtantię: ergo & Sol eſt ſubſtãtiã p ſe, & ſtellæ, & luna ſubſtantiæ per ſe: q; ſi nos aggregam⁹ illud in dictiõe vna, tũc dicimus, q; orbis eſt elementũ quĩtũ, qñ diſcernimus inter ipſum & ĩter ignẽ & aerẽ, et terrã, qm̃ eſt ſeparatũ ab eis p materias. iiñ. in natura & genere, & nos nõ dicim⁹ in eo, qa eſt leuis, & ex eo elemẽto ignis neq; grauis, & eſt ex ele-
I mẽto terræ. nã, ſi eſſet ex vno elemẽtorũ horũ ingrederet ſup ipſum corruptio & alteratio, aut particulariter, aut vñr, & caderẽt ſub generatiõe & corruptione. hoc aũt nõ ẽ inuentũ in eo, ĩmo creator poſuit eũ cãm generatiõis. iã ergo declarat̃ p illd qđ expoſuimus numerus elemẽtorũ eius. Quantitatẽ vero eius iã oſtẽdimus in libro, quẽ cõpoſuimus ſup mẽſuratiõe ſupiorũ, & narramus in ipſo quãtitatẽ ipſorũ ab inuicẽ, & proportiones corporũ ſtellarũ, & reuelationẽ K
orbis, & egreſſionẽ linearũ eius, & quantitates opere ſyllogiſtico, demr̃one cadẽte ſub ſenſu, & illud eſt qđ volumus exponere.

Quia ergo peruenimus ſuper illud cuius voluimus declaratio nem, tũc redeamus ſuper illos q; dixerunt q; orbis eſt infinitus. Dico ergo, q; elemẽta quatuor, ſ. terra, aqua, aer, & ignis ſunt finita: q; eſt, quia vnicuiq; eorũ ẽ extremitas inuenta: ergo oportet neceſſario q; ſit ei extremitas ſecunda: & omne, cui ſunt duæ L
extremitates, eſt finitũ. vos autem dicitis q; non eſt finitũ: hoc aũt eſt ex magno impoſsibili cõtingente dictum. dico. n. q; dicitis, in elemento vnũ eſt mobile, aut quietũ, neceſſe ẽ ergo eis dicere, quia eſt mobile & motus eius reuolubilis eſt ſuper mediũ ſuper duos polos, polũ meridianũ, & polũ ſeptentrionalẽ. Poſtquã ergo manifeſtũ ẽ, q; ẽ ei mediũ & datũ eſt ei illud, q; oportet vt ſint ei extremitates neceſ- M
ſario, et oẽ, cui sũt extremitates, habet vt locatũ ſit, et finitũ. iam ergo planũ eſt, non q; mundus habet mediũ et oĩ cui eſt mediũ ſint duæ extremitates: & omne, cui ſunt duæ extremitates, ẽ habens finem, & iterum omne, cui eſt extremitas vna, neceſſario ẽ extremitas ſecunda. iã ergo manifeſtũ ẽ p illud, qđ p̃miſim⁹, q; mũdus ẽ finitus, & manifeſtus ẽ error ei⁹, q dicit eũ infinitũ: qui aũt dixit Primorũ, q; latus meridianũ

A ridianū terrę eſt eleuatū, & ꝙ latus ſeptētrionale contractum & depreſſum, dixit, ꝙ quidā ex regibus eorū voluit aggregare inter duo maria, mare rubrum, et mare expanſum, ſ. ſemmi, vt ingrederet ex mare ſemmi ad mare rubrū. & eſſet ꝑ illud introit⁹ ex terra Romanorū ad terrā Admot, & terrā Iamā, & ex terra illius partis ad hanc, & tranſierūt inde ad mare Perſicū continuū cum duabus inſulis daieli & altarilē, & ꝙ eſt illic, & alleuiaret
B ꝑ illud ſuper eos ſtudiū. Aeſtimauerunt ergo, ꝙ quidam ex ſapientibus eorū prohibuit regē ab hoc opere, & dixerunt, ꝙ cā ipſum prohibendi fuit ꝓpea, ꝙ ipſe accepit altitudinē maris rubri, et altitudinem maris ſemmi per. xi. ſtadia, & ſtadiū quidē eſt octingentorū cubitorū: ſubmergunt ergo ciuitates, q̄ ſup maris litora ſunt, ab vtriſq; laterib⁹ ſimul, ſicut ciuitas Alexandria, et Damach, & Dimix, & Alphari
C ne, & Erte, et Scilicia, et Coriſca, & Sardinia, & aliæ īſulæ, q̄ ſunt circiter. lvij. inſulæ: quare ſubmergent multæ ex regionibus. Poſtquā ergo narrauit regi dimiſit illud, ad qđ intēdebat, vel ꝙ dixerūt. Redeamus ergo ſup eos ī hoc ſermone certo, & ſyllo geometrico cū demōne rōnali. Dico ergo iſtū, ꝙ de mari rubro in mari ſemmędie aqua tranſit ſup alueū ꝑ æſtimationē noſtrā, & nō eſſet alueus, quē foderent, latior illo, qui eſt cadens in hoc mare, cuius timemus exitūm. D

Ipſe aūt cucurrit ī ipſum multis milibus annorū. ergo ſi eo addit nō aliquid, & maxime cum multiplicet Nilus apud tranſitū ſuū, qñ redit Sol ab vltimo termino ſeptentrionis ad latus meridiei, ſic ergo ver⁹ eſſet, ſermo, quē dicitis, & opinio, quā putatis deſtruxiſſet de ciuitatibus, quas timetis ꝑ additiones aq̄, et iſtis inſulis multæ, & deſtruent quædā eorū cū multitudine facta, q̄ ingredit ex duplo eius, ſ. E
continente ſphęrā ex parte orientis, & ex parte meridiei: ingreditur. n. aqua ī mare ſemmi à parte occidentis ex mari cōtinente, ergo accideret eis accñs, quod timuerūt: nos aūt nō videmus illud accñs. Iā ergo manifeſtū ē cō trariū eius qđ didicerunt à magiſtro ſuo, & ñ opinati ſunt hāc opinionē, & dubitauerunt in ſe ipſis hāc dubitationē, niſi q habitāt in terra Aegypti, aut ſunt ī circuitu Nili. Ipſi vero cōſidera
F uerunt aduētū Nili ex parte meridiei recedētes ad ſeptētrionē, & putauerūt, ꝙ illæ acceſſus nō ē, niſi de climate terræ ad partē ſeptētrionalē, & ꝙ ipſa eleuata eſt ad partē meridiei: quare accidit ex hoc opinio falſa oportet. aūt vt accideret illis hæc opinio à rōcinabilibus ipſorū, qui habitāt litora tigris, & euphratis, & dicerent, ꝙ illa terra ex parte ſeptētrionis eſt vehemētius eleuata ꝓꝑ deciſionē horū duorū fluminū ex parte ſeptentrionis ad

G partē meridiei: exitus.n. tigris ē ex mōte Armeniæ, & exit⁹ Euphratis eſt ex terra Alchaſar, & caſus eorū eſt ī mare Perſicum. Opꝛ ergo vt accideret ī mari Perſico, ꝙ timuerunt ſuper mare Sēmi ex magnitudine tigris, & euphratis, et multitudine aq̄ eorū.

Iā ergo manifeſtus ē error eorū, qui æſtimauerūt, ꝙ terra eſt eleuata ex parte, & contracta ex parte: & apparet error eorū, & ꝙ ipſa eſt centrū mundi totius, & ꝙ ipſa eſt ſm̄ ęqualitatem ex
H oī parte cum ſuperficie aquæ, et ignis continens aerē. Remanſit aūt ſuꝑ nos, vt dicamus corruptionem elemētorū quatuor, ſ. terrę, aq̄, aeris, & igīs: īgredit aūt ē ea corruptio per ſenſum, quo ſentimus: qđ eſt, quia aer infrigidaſ & calefit et humectaſ et exic caſ, & aqua infrigidaſ & calefit, & accidūt in ea dulcedo & amaritudo & ſalſedo, & terra infrigidatur, & calefit, ſi ñ fit per totū, fit per partē. fuit autē in diebus
I Philippi regis via monte Macedoniæ inter duos montes, & ſuperueniebat ei in quibuſdā momētis, hora, qua non tranſirent ſuꝑ illam viā, aliquis equitū & peditū, qui nō caderet mortuus qñ erat inter illos duos montes. Interrogauit ergo de illo rex Philippus quoſdā ſapientes ſuos, & neſcierunt cām illius, donec prę cepit Socrates ei facere fabricā altam: fecit ergo ei, & Socrates poſuit in ea ſpeculū de calibe: ap poſuit ergo inſpicere in ſpeculo, qđ ꝑparauerat oppoſitū duob⁹ K montibus: vidit enim duos dracones magnos, vnū ex hoc mōte, & alterū ex monte ſecūdo, & vnuſquiſq; eorum aperuerat os ſuū aduerſus ſociū ſuū, & egrediebatur ex orificijs eorū vapor & corrūpebāt illū aerē, & dū Socrates ſedebat aſpiciendo in ſpeculo, et cōſideraret, dracones trā ſibant ſuper illā viā ęquites. Vidit ergo Socrates eos cadētes de beſtijs. ſciuit ergo ꝙ fuit illđ ꝓꝑ vaporem, qui fuerat egreſſus de L vētribus draconū, et ꝙ ille corrūpebat aerē illius loci. Feſtinauit ergo deſcendere ad Regē, & narrauit ei, ꝑcepitq; exire ī montē, quare īterfecti ſunt: ſaluat⁹q; ē loc⁹, & nō accidit in eo, ꝙ acciderat. miratus ergo ē Rex de ſapiētia Socratis, & illud quidē ñ fiebat niſi ſicut qñ proꝓcit hyoſcyamū in lacub⁹, & fluminib⁹, & accidit piſcibus illorū fluminū ebrietas, ita ꝙ volūt exire, & ſicut corrūpunt aeres aut per ſu perfluitatē ſiccitatis: quare acci M dūt habitatoribus illarū regionū ęgritudines prauę, et peſtilētię mortiferę. iā ergo expoſuim⁹ cuius voluimus expoſitionem.

Caput 2.

QVia ergo ꝑmiſſus eſt ſermo à nobis ī eis, q̄ ꝑterita ſunt de ꝓprietatibus rerū, tūc loquamur nūc in proprietatib⁹ thermarū ſermonē vl'em, quia iā ꝑcesſit ſermo ſ eis à Primis. et determinemus illud determinatiōe ſufficiēte. Mileſius

A Iesius aũt Philosophus locutus ẽ ĩ eis, et cõuenit super illud multitudo eorũ, qui secuti sũt eũ. dicit. n. ꝙ cã, qua ẽ aqua thermarũ calida, nõ ẽ nisi ꝓp vẽtũ calefaciẽtẽ in ꝓfunditate terræ, et ĩ cõcauitatibus q̃ sunt ĩ vẽtre eius: quare cõuertit̃ caliditas illa sup aquã, et calefacit eã, ergo egreditur calida. Dico ergo, ꝙ iste ſmo ẽ manifesti erroris, et quia sequitur ĩpoſſe, et ĩcõueniẽs valde. sed si ſmo, quẽ ipse dicit, eẽt, et opĩo quã putauit, oporteret vt egrederet̃ ille vẽt⁹, et ille vapor calidus cũ egressione donec corrũperet̃: nos aũt inuenim⁹ hãc aquã sempiternę caliditatis. oportet ergo per hãc ĩquisitionẽ vt sit via Mileſĩ nõ vera, et determinatio ei⁹ nõ cõueniẽs rõcinatiõi Philosophiæ. Verũ Rẽtipholos philosoph⁹ dixit ĩ illo sermone, in quo cõtrarius ẽ Mileo, & secuti sunt eũ in illo multitudo hominũ et dicit, ꝙ terra ĩ illo loco ẽ rara, ñ cõiũctarũ ꝓtiũ, vehemẽtis mollificatiõis, cui ẽ duricies: quare B C ingredit̃ eã caliditas Solis. ergo calefit aqua in cõcauitate terræ in foueis, q̃ sunt in vẽtre ei⁹: quare ẽ illud cã illi⁹ caliditatis. dico ergo iterũ, ꝙ hęc via ñ ẽ uera, ne ꝙ cõueniẽs rõcinationi geometricæ, ꝙ ẽ, qm̃, si ſmo, quẽ ipe dicit, eẽt, et opĩo, sicut ipe putauit, oportet ut permutaret̃ terra ĩ illis locis, qñ declinat Sol in latus meridiei, ꝙ ẽ lat⁹ hiemis, & minueret̃ illa caliditas in illo tpe, et adderet̃ ĩ tpe æstatis. Nos aũt nõ videm⁹ illud, & ꝙ æqualitas caliditatis in illa aqua existit ĩ tpibus. iiĩ. ſ. in hieme, æstate, vere, et autũno. iã ergo oñsum ẽ nũc, ꝙ ille ſmo ẽ ĩpoſſis, et nõ ẽ aptatio cõueniẽs oĩno. Democ. ãt dicit, ꝙ cã in caliditate hui⁹ aq̃ ẽ, quia in cõcauitatibus, q̃ sunt in ventre terræ, sunt mõtes calcis. cũ ergo currit aqua sup illos mõtes calefit, et egredit̃ aqua calida sup faciẽ terrę. Dico ergo, ꝙ hũc sermonẽ ingredit̃ qđ ẽ cõtrariũ cõfideratiõi & rõcinatiõi, ꝙ ẽ, quia calx nõ calefit, nisi sit associata cũ igne, et locata sit caliditas ĩ ea. cũ ergo effundit̃ super eã aqua, efficit̃ calida. Iã ergo manifestũ ẽ, ꝙ ad calcẽ, q̃ ẽ ĩ ventre terræ, nõ peruenit ignis. Iã ergo cõsequit̃ hãc ĩtẽtionẽ, quã ĩtẽdit Democ. et facta ẽ. impoſſe inconueniẽs ꝙ nõ ꝑt eẽ: quare ergo iã manifesti sunt quidã de ſmonib⁹ eorũ per inquisitionẽ ꝓcedẽtẽ: et dico tũc in illo sermonẽ inconuenientẽ ad cõprehendẽdũ quod rectum est: quia quod est quod dicã in illo sermonẽ faciẽtẽ esse necessarium, ꝙ aqua currit super mineras sulphuris: quare calescit super illud. & signum illius est, quia odor sulphuris est inuentus in illa aqua, et qñ inuenitur in ea sapor eius extĩguitur et candela, et remanet in lichino eius de igne, & puluerizatur sup ipsum puluis sulphuris, et accẽditur, et qñꝙ cõficitur lutum cũ naphtha et sulphure, et fit ex eo lichinũ, et accẽdit̃ et cõburit̃. D E

G

Caput Tertium.

ET ſiſr dicimus in vulcano, qui eſt in terra Siciliæ ītra mare Semmi, ꝙ ille cōcauitates & ruinæ, in quibus ſunt ignes, nō ſunt niſi ex ſulphure ī vētre illius montis. cū ergo fiat ventus & moueā vnda illo motu coarctat vnda illū montē, & calefit ꝓp illud ſulphur, & accēditur ī eo ignis, et egrediunt ex eo fumus & lapides cōbuſti: ꝑficitur ergo ignis ī illo mari, & lapides natant ſuper aquas. quod
H eſt, ꝙa oē corpus graue, qñ aduritur, alleuiaā, & ſiſr aūt accidit iſtis lapidib⁹ collectis ex illo vulcano: iā ergo oſtenſum eſt per illud, ꝙ nunc diximus, ꝙ Primi, & ſnīæ, quas narrauerunt et intenderunt illi, quidā Mileus & Replilos, & Democritus, non ſunt concedendæ.

Caput Quartum.

QVia ergo iā cōpleuimus narrationē thermarū & vulcani, dicamus nunc quod dixerunt qdā Philoſophi
I de terra. Referūt qdam Philoſophorū, ꝙ terra fuerit ī prīcipio cōpoſitionis rotunda plana, in qua nō fuerūt valles, neq; montes: quia erat ſphæricæ figurę, ſicut corpora ſuperiora, & ꝙ iſtarū valliū, q̄ ſunt in ea, & iſtorū montiū, cā nō eſt niſi cōmotio aquarū. cauauerūt aūt loca rara, & facti ſunt mōtes, & ꝙ loca rara, poſtq̄ cauata ſunt, facta ſunt loca marīū. Dico ergo, ꝙ illorū, q dixerunt hunc ſermonē, & intēderūt hāc ītētionē ſnīæ, iā peruenerūt ad ſnīam eorū, q̄ dixerūt, ꝙ maria ſunt permutata ſuper ſphęrā. nos aūt iā redarguimus ſermonē eorū, & fregimus ſnīas eorū per demōnes in prīcipio li. Nūc aūt redeā ſuper illos, qui dixerunt hūc ſermonē ſuper reditiōe ſufficiēte, q̄ nobis poſſe ē, per propōnes cadētes ſub ſenſibus intellect⁹, & ſentētīs geometricis. Dico ī primis ī eē pluuię, ꝙa nō ē poſſe vt fiat perforatio in terra-perforatione, * ꝙ eſt Dei, dicamus, ꝙ fuit terra leuis L
& rotūda, in qua non fuerūt valles, nec habuerit montes, oportuit vt eēt ſuperficies corporis induta corpore aquę indumēto æquali ab oībus partibus, ergo cecidit aqua deſcendens ab aere ſuper aquā, q̄ erat ſuper faciē ſuperficiei terrę. ergo putaā de hac aqua exiſtente ſuper faciē terrę, ꝙ nō ceſſabit perforari ab ea parū à prīcipio cōpōnis. Quod di- M
xerunt ꝙ terra fuerit leuis, rotūda ab oībus partib⁹, & ꝙ ſuperficies aquę fuit ſuper eā per mēſuras, & leniuit vētus aquā illā, & mouit eā, & facta eſt in ea inūdatio, & factū ē qddā terræ concauū, et quiddā eius gibboſum, tunc ſeqt hūc ſermonē impoſſe expellendū demōne. Quod ē, vt dicamus ſermonē faciētē neceſſariū, cui atteſtaā vis⁹. Quod ē, quia vētus nō ē niſi ex vapore terræ ſicco: qūo ergo oportet vt egrediaā ex terra vapor ſicc⁹, cū iā ꝓhibuerit ipſum aqua, q̄

eſt

A eſt ſuper faciẽ terrę, & humiditatẽ ſuã, & frigiditatẽ, deinde qm̃ facta ẽ aqua velamẽ ĩter terrã & aerẽ, tũc manifeſtũ ẽ per hãc inquiſitionẽ, qa ñ eẽt res ſicut putauerũt, aut intẽtio, ſicut ad qꝫ ĩtẽderũt nõ eẽt vẽto motꝰ oĩno. Iã ergo manifeſtũ eſt, qꝫ terra nõ ceſſauit perforata eẽ à principio cõpõnis, & corrupta eſt intẽtio eorũ et deſtructus ſermo eorũ, q putauerunt, qꝫ terra nõ ẽ perforata. Et quia iã peruenimꝰ ſuper illud, cuius voluimꝰ declaratio-

B nẽ de cauſis rerũ, et qualitate elementorũ, & diximus in illo ſermonẽ vltimũ cũ arctiſſima inqſitiõe & ſubtiliſſima ſnĩa & breuiſſima, & opere cogitatiuo, & oñdimus ſermonẽ quorundã ſapiẽter ĩſtructorũ in philoſophia famoſorũ per loquelã in naturis rerũ remãſit ergo ſuper nos, vt dicamus qualiter ẽ terra p̃paratio mariũ & trãſitus fluminũ, et exitus eorũ, & partes ciuitatũ et loca regionũ & cõpoſitio ciuitatũ, q̃ ſunt ſuper litora mariũ &

C effuſio fluminorum & cognitio aliorũ ab alĩs. Dicemus ergo illud determinatiõe ſufficiente ut ſignificet ſpeculator ſuper æſtimationẽ eius, q errauit ex illis, qui dicunt ſe ſcire naturas rerũ & ſignificet errorẽ eius, qui ęſtimauit qꝫ terra eſt mobilis nõ qeta & frangaẽ in illo iterũ ſermo eius, ĩ cuiꝰ mẽte ſtat, ĩ cuiꝰ ĩtellectu fingiẽ qꝫ mare & flumĩa ſunt permutata ſuper ſphęrã, & qꝫ ipſa indigẽt motu vl̃i, nõ particulari cognitiõis, aut eſſe in ſalſedi D
dine maris & fluminorũ, & dulcedine eorũ, non eſt iſte locus, cognitionẽ vero longitudinũ ciuitatis adinuicẽ, & numerũ pedũ eorũ iã narrauimus in li. lõgitudinũ ciuitatũ, & determinauimus determinatione ſufficiẽte. Cõuerſio aũt qõnũ, de qbus innuimꝰ in pr̃icipio li. in frãgẽdo ſermonẽ, qui æſtimauit qꝫ terra mobilis eſt hoc mõ. Oportet. n. vt reſoluta eſſet forma à figura, ſm qꝫ ẽ in ſucceſſionibus p̃teritis et tẽporibꝰ p̃teritis, & permi E
xta eſſent maria ſalſa vndoſa cũ fluminibus dulcibꝰ, & ſiꝫ acideret inde permixtio aquarũ ad inuicẽ, quarum eẽnt oẽs aut dulces, aut ſalſæ. nos aũt nõ teſtificamus hoc ĩ ſenſu viſibili, neqꝫ venit ad nos apud terminos qui p̃ ceſſerũt. nos aũt incipimus nũc de mõ terræ, et narratione ordinis mariũ, et fluminũ, et locorũ & ciuitatũ, et regionũ, ita vt ſit illud ſicut viſus intellectur, cui nõ ẽ ſiꝫ aliqd nõ verum. Cõducã ergo circulũ maris cõtinentis F
ſphęrã, & protrahã ex mari cõtinẽte gauſum, et ẽ mare Indũ cõtinuũ ſici, et cõtinuaẽ cũ ea mare abelula, et eſt mare Perſicum, in quod intrat tygris et euphrates, et egrediẽ ex hoc mari pr̃io qꝫ ẽ male Indũ galſus: ſecũdꝰ mare ẽ rubrũ, & egrediẽ à mari cõtinẽte iterũ ex parte ſemmi ganſus, qui vocaẽ berdil mare ſcindens terrã Romanorũ, et egreditur ſub polo vl̃i Ganſus, qui dr̃

DD iñ mare

G mare Delim, cuiꝰ extremitas venit ad ptē meridiei et terrā Choziſcen. euphratis aūt exitus ē ex monte Armeniæ, et aſcendit ad Aglog, et exitus Tigris ē ab oriē te terrę Armenorū, et aggregat cū euphrate ſub Bagdel, et cadit in mare Perſicū, et egrediť Nilꝰ de terra Aethiopię, et cadit ī mare Sēmi in Alexandria, & egrediť Gion de monte Raſmi, q ē in India, et cadit in mare oriētale. Volo aūt oſtēdere regionū loca, & mariū. Ponā ergo pūctū A loH cū Sin, & punctū B Indię, & pūctū C Perſię, et pūctū P Sceianū, & pūctū L heliceb, & punctū E Semi, et pūctū D Irat, et punctū F Romanis, et pūctū Hiſpanię, et pūctū G D Aethiopię, & punctū M H Teilim, & ē inſula magna, et pūctū E baſarāti et alcuſati occidētali bagdel & bagdel ē Iter tygrim et euphratē, et pūctū N Cōſtātinopoli. nos dimiſimus narrationē pluriū regionū, quia vidimus ꝙ in eis, q oñdimus, eſt ſufficiētia ad id, quod I intēdimꝰ de deſcriptiōe qualitatis mariū et fluminū magnorū & ciuitatū, nō eſt ergo nobis neceſſitas pluriū, quia iā nos oñdimus loca eorū & cognitionē lōgitudinis in alio lib. ab iſto, et diuiſionē ciuitatū & longitudinē fluminū, & numerū montium ſermone abbreuiato, et determinato: hoc eſt ergo illud, cuiꝰ voluimus declarationem.

Libri de Cauſis proprietatum Elementorum finis.

DE CAVSIS

LIBELLVS

ARISTOTELI,

SEV

AVEMPACE, VEL Alpharabio aut Proculo aſcriptus.

Propoſitio Prima.

L Liber iſte ex Hebręo in latinū cōuerſus ex li. Proculi de cauſis putatus fuiſſe creditur.

OMnis cauſa ꝑmaria plus eſt influens ſupra cauſatū ſuū q̄ cauſa vltis ſecunda. Cum ergo remouet cauſa vltis ſecunda uirtutē ſuam à re, cauſa vltis prima non aufert virtutem ſuam ab ea. Quod eſt, quia cauſa vltis prima agit ī cauſatum cauſæ ſecūdę, anteq̄ agat in ipſum cā vltis ſecunda, quę ſeq̄t ipſum. Cū ergo agit cā ſcda q̄ ſequiť cauſatū, nō excludiť ipſius actio à cā prima, q̄ eſt ſuper eā: & qñ ſeparatur cā ſecunda à M cauſato, q̄ ſequitur ipſum, non ſeparatur ab ea prīa cauſa, quæ eſt ſupra ipſam: qm̄ eſt cauſa ei. Et nos quidē exemplificamus illud per eſſe, & viuum, & hominē. Quod eſt, quia oportet vt ſit res eſſe primo, deinde viuū, poſtea hō. Viuum ergo eſt cā hominis propinqua, & eſſe eſt cauſa eius longinqua. eſſe ergo vehementius eſt cauſa homini q̄ viuum, quoniam eſt cauſa viuo,

Digitized by Google

A uo, quod eſt cã hoĩ: & ſimiliter qñ ponis rõnalitatẽ eſſe cãm hominis, eſt eẽ vehemẽtius cã homini magis q̃ rõnalitas, qm̃ ẽ cã cauſæ eius. Et illius, quod ſignãtio eſt, qm̃ qñ remoues virtutẽ rõnalẽ ab homine, nõ remanet hõ, et remanet viuũ ſpirãs ſenſibile. Cũ ãt remoues ab eo viuũ, ñ remanet viuũ, et remanet eẽ: qm̃ eẽ nõ remoueť ab eo, ſed remoueť viuũ: qm̃ cã nõ remoueť per remotionẽ cauſati ſui. remanet ergo adhuc eẽ. Cũ ergo indi
B uiduũ nõ eſt hõ, eſt aĩal, et ſi nõ eſt aĩal, eſt eẽ tm̃. Iam ergo manifeſtũ eſt & planũ, q̃ cã lõginqua eſt prima, et prima eſt plus cõprehendẽs, et vehemẽtius cã rei, cui cã propinqua. Et propter id fit eius operatio vehementioris adhærẽtiæ cũ re, cui operatio eãæ propinquę. Et hoc quidem nõ fit ſm hoc, niſi quia res ĩ primis non patiť niſi à virtute longinqua. Deinde patiť à ſecunda virtute, quę eſt ſub prima. Et cã
C prima adiuuat ſecundã cãm ſuã operationẽ ſuã, qm̃ oẽm operãtionẽ quam cã efficit ſecũda, prima ẽt cã efficit. Verumtñ efficit eã per modũ altiorẽ & ſublimiorem. Et qñ remouetur cã ſecunda à cauſato ſuo, nõ remouetur ab eo cã prima, qm̃ cauſa prima ẽ maioris & vehementioris adhærentię cũ re cui cã propinqua. Et nõ figitur cauſatũ cauſæ ſecũdæ niſi per virtutẽ cauſæ primę, quod eſt, quia cã ſecunda, qñ facit rẽ, influit cã prĩa, q̃ eſt ſupra eã ſuper illam rẽ de virtute ſua. D Quare adhæret illud rei adhęrẽtia vehementi, et ſeruat eam. Iã ergo manifeſtum & planum, q̃ cauſa lõginqua eſt vehemẽtius cauſa rei q̃ cauſa propinqua, q̃ ſequitur eam: & q̃ ipſa influit virtutem ſuam ſuper eam, et cõ ſeruat ipſam, et non ſeparatur ab ea ſeparatione ſuæ cauſæ propinquæ, immo remanet ĩ ea, et adhæret ei adhærentia vehemẽti ſecundum q̃ oſtendimus et expoſuimus.

E

Propoſitio 2.

OMne eſſe ſuperius, aut eſt ſuperius æternitate, et ante ipſam, aut ẽ cum æternitate, aut ẽ poſt ęternitatẽ, et ſupra tempus. Eſſe vero, quod eſt ante æternitatem, eſt cauſa prima: quoniã eſt cauſa ei. Sed eſſe, quod, eſt cũ æternitate, eſt intelligentia: qm̃ eſt eſſe ſecundum habitudinem vnam: vnde non patitur neque deſtruitur. Eſſe autem, quod eſt poſt æternitatem et ſupra tem- F pus, eſt anima: quoniam eſt in orizonte æternitatis inferius et ſupra tempus. Et ſignificatio q̃ cauſa prima eſt ante æternitatẽ ipſam, eſt qm̃ omne eſſe in ipſa eſt acquiſitum. Et dico quòd omnis æternitas eſt eſſe, ſed non omne eſſe eſt æternitas. ergo eſſe eſt plus commune quàm ęternitas. Et cauſa prima eſt ſupra æternitatem, quoniam æternitas eſt cauſatum ipſius.

G Et intelligentia opponit vel parificatur ęternitati, qm̃ extenditur cũ ea, & non alteraẗ neq; deſtruitur. Et aĩa annexa ẽ cũ ęternitate inferius, qm̃ eſt ſuſceptibilior impreſſionis q̃ intelligẽtia. Et eſt ſupra tempus, quoniam eſt cauſa temporis.

Propoſitio 3.

OMnis aĩa nobilis tres habet operationes. Nam ex operationibus eius ẽ operatio aĩalis, & operatio intelligibilis & operatio diuina. Operatio aũt diuina ẽ, qm̃ ipſa præparat naturã cũ virtute, q̃ eſt in ipſa à cã prima. eius aũt operatio intelligibilis eſt, qm̃ ipſa ſcit res per virtutẽ intelligentię, quę eſt in ipſa. Operatio aũt eius animalis eſt, qm̃ ipſa mouet primũ corpus et oĩa corpora naturalia: qm̃ ipſa eſt cã motus corporũ et cauſa operatiõis naturę. Et ñ efficit aĩas has operatiões, niſi quia ipſa eſt exẽplũ ſuperioris virtutis: quod eſt, quia cã prima cauſauit eſſe aĩæ mediante intelligentia: I et propter id facta eſt aĩa efficiẽs operationẽ diuinã. Poſtq; ergo creauit cã prĩa eẽ animę, poſuit eam ſicut inſtrm̃ intelligẽtię, in qua efficit operationes ſuas. propter id ergo aĩa intelligibilis efficit operationẽ intelligibilem. Et, quia aĩa ſuſcipit impreſſionẽ intelligentię, facta eſt inferioris operationis, q̃ ipſa intelligentia in impreſſiõe ſua in id quod eſt ſub ipſa. Quod eſt, quia ipſa nõ imprimit uires niſi per motum, ſ. quia nõ recipit quod eſt ſub ea operationem eius, niſi ipſa moueat ipſum. Propter hanc ergo cauſam fit ꝙ anima mouet corpus. De proprietate nanq; animæ eſt vt viuificet corpora, qm̃ influit ſuper ea virtutem ſuam, & directe producit ea operationem rectam. Manifeſtum eſt igitur, ꝙ aĩa habet tres operatiões, vel virtutes: ſ. diuinã virtutẽ, & virtutem intelligibilem, & virtutem eius eſſentiæ, ſecundum ꝙ oſtendimus & narrauimus. K L

Prpoſitio 4.

PRima rerum creatarũ eſt eſſe, & non eſt ante ipſum creatum aliud. Quod eſt, quia eſſe eſt ſupra ſenſum, & ſupra animas, & ſupra intelligentias, & non eſt poſt cãm primã latius, neq; prius cauſatum ipſo. Propter id ergo factum eſt ſuperius cauſatis rebus omnibus & vehementius vnitum. Et nõ eſt factum ita, niſi propter ſuã propinquitatem eſſe puro, vni, & M vero, in quo vero eſt multitudo aliquorum modorum. Et eſſe cauſatum, quamuis ſit vnum, tamen multiplicaẗ, ſcilicet quia ipſum recipit multiplicitatem. Et ipſum quidem nõ eſt factum multa, niſi quia ipſum eſſe, quãuis ſit ſimplex, & non fit in cauſatis ſimplius ipſo, tñ eſt compoſitũ ex finito & infinito. Et omne, quod ſequitur cauſam primam, eſt intelligentia completa

in

A in vltima potentia, & reliquis bonitatibus: & formæ intelligibiles in ipso sunt latiores & vehementius vniuersales, & qđ ex eo est inferius, est intelligentia. veruntamē sub illa est intelligētia in complemento & virtute, & bonitatibus, & non sunt formæ intelligibiles in illa ita dilatatæ, sicut est earum latitudo in illa intelligentia. Et esse quidem creatum primum est in intelligentia totum, verūtamen intelligentia in ipso est diuersa p̄ modum, quē diximus. Et, quia diuersificatur intelligentia, fit ī eo forma intelligibilis diuersa. Et sicut ex forma vna p̄p̄ hoc q̄ diuersificatur in mundo inferiori proueniunt indiuidua infinita in multitudine, sīr ex esse causato primo, p̄p̄ea q̄ diuersificat̄, apparent formę intelligibiles infinitæ. Veruntñ, q̄uis diuersificentur, non seiūgunt̄ abinuicē, sicut est seiunctio indiuiduorū. quod est, qm̄ ipsæ vniunt̄ absq̄ corruptione, & separātur absq̄ C seiunctione: qm̄ sunt vnū habēs multitudinem & multitudo in vnitate. Et intelligētiæ primæ influunt supra intelligentias secundas, virtutes, & bonitates, quas recipiunt a causa prima, et intendunt bonitatem ī eis vsq̄ quo consequuntur vltimū earū

Propositio 5.

INtelligentiæ superiores primæ, q̄ consequūtur cām primam, imprimūt formas secundas stātes, q̄ non destruunt̄, ita vt sit necessarium iterare eas D vice alia. Intelligētiæ aūt secūdę imprimunt formas declines & separabiles, sicut est aīa. ipsa nāque est ex impressione intelligētiæ secundæ, quæ sequitur esse causatum inferius. Et non multiplicantur animæ nisi per modum, quo multiplicantur intelligentiæ. quod est, quia esse animæ habet finem: sed quod ex eo est inferius, est infinitum. Igitur animæ, quæ sequuntur alachili, .i. intelligentiam vltimam, sunt completę perfectæ & paucæ de E clinationis & separationis: & animæ, quæ sequuntur esse inferius, sunt in complemento & declinatione sub aīabus primis & superioribus. Et aīæ superiores influunt bonitates, quas recipiunt ab intelligentia, super aīas inferiores. Et oīs aīa recipiens ab intelligentia virtutem, plus est super impressionem fortior, quia quod impressum est ab ea est fixum & stans, & est motus eius motus æqualis & cōtinu⁹. Et illa, ī qua est ex ea virt⁹ intel F ligētiæ, min⁹ est impteſſiōe sub aīabus primis. Et est, qđ ab ea īpressum ē, debile, euanescēs, destructibile. Veruntñ, q̄uis sit ita tñ p̄manet p̄ gñationē. Iā ergo oīūsum ē, quare factæ sūt formæ ītelligibiles multæ, & nō ē eē ea rū nisi vnū simplex, & quare facta sunt multæ animæ: quarū quædā sunt fortiores quibusdā, & esse earū est vnū simplex, in quo non est diuersitas.

Pro-

G *Propoſitio 6.*

Cauſa prima ſuperior eſt oī narratione,& non deſiciunt linguæ a narratiõe eiꝰ,niſi propter narrationẽ eſſe ipſius: qm̃ ipſa eſt ſuper omnẽ cãm & non narratur niſi per cãs ſecundas,q̃ illuminãtur á lumine cauſæ primæ. Quod eſt,qm̃ cã prima non ceſſat illuminare cauſatũ ſuũ, & ipſa non illuminatur a lumine alio,qm̃ ipſa eſt lumen purum, ſic ꝙ non eſt lumen: & quia nihil eſt ſuperius H ipſa,ſed ipſa ſuper omnia,ex illo ergo facta eſt prima ſola, cuius deficit narratio,& non eſt ita,niſi quia ſupra ipſam non eſt cã, per quam cognoſcatur. Omnis res non cognoſcitur, & naturalis niſi ex ipſa cauſa ſua.Cũ ergo cã eſt tm̃,& non eſt cauſatũ, nõ ſcitur per cãm primã, neq; narratur:qm̃ eſt ſuperior narratiõe neq; conſequitur eam loquela. quod eſt, quia narratio non fit niſi per loquelam, & loquela p intelligentiam, & intelligentia I per cogitationem, & cogitatio per meditationem,& meditatio per ſenſum:cã aũt prima eſt ſupra res oẽs, qm̃ eſt cã eis: ꝓpter illud fit ergo ꝙ ipſa nõ cadit ſub ſenſu,& meditatione,& cogitatione, & intelligentia,& loquela:non eſt ergo narrabilis.Et dico iterum, ꝙ res aut eſt ſenſibilis,& cadit ſub ſenſu, aut eſt meditabilis,& cadit ſub meditatione:aut eſt fixa ſtans ſm diſpoſitionẽ vnã,& eſt itelligibilis,aut conuertibilis deſtructibilis ca- K dens ſub gñatione & corruptione,& ẽ cadẽs ſub cogitatiõe, et cã prima eſt ſupra oẽs res intelligibiles ſempiternas & ſupra res deſtructibiles: quapropter non cadunt ſuper eã meditatio,neq; ſenſus,neq; intelligẽtia. Et ipſa quidem non ſignaẽ niſi a cã ſecũda,q̃ eſt intelligentia,& nõ noſcatur niſi per nomẽ cauſati ſui primi,verũtñ per modũ ſublimiorem & nobiliorem & meliorẽ, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 7. L

INtelligentia eſt ſubſtantia,q̃ non diuiditur.Quod eſt, qa, ſi non eſt cum magnitudine, neq; corpus,neq; mouetur, tũc proculdubio non diuiditur.Et iterum omne diuiſibile non diuiditur niſi aut in multitudine, aut in magnitudine, aut in motũ ſuũ:cũ ergo res eſt ſm hãc diſpoſitionem,tũc eſt ſub tpe,qm̃ nõ recipit diuiſionẽ niſi in tẽpore. & intelligentia quidẽ nõ eſt cũ tẽpore,immo eſt cũ æternitate.quapropter facta eſt altior & M ſuperior oī corpore, oī tẽpore, & oī multitudine. Quòd,ſi inueniatur in ea multitudo aliqua, non inuenitur multitudo, niſi quid ſit res exñs vna. Cũ ergo intelligentia ſit ſm hunc modũ diuiſionẽ penitus nõ recipit. Et ſi ſignãtio quidem illius eſt redito ſuper eſſentiam ſuam, quia non extenditur cum re extenſa aliqua dimẽſione, ita vt ſit vna ſuarũ extremitatum ſecũda ab

alia.

A alia. Quod eſt, quia, qñ vult ſciẽ tiam rei corporalis, nõ extendit̃ cum ea, ſed ipſa ſtat fixa ſm ſuã diſpõnem, qm̃ eſt forma, a qua nõ pertranſit aliquid. Et corpora quidẽ nõ ſunt ita: & ſignãtio qꝙ intelligentia non eſt corpus, eſt, quia nec diuidit̃ eius ſubſtãtia & operatio eius, & vtræque ſunt res vna. Intelligẽtia aũt eſt multa propter bonitates, q̃ adueniũt ei a cã prima. Et ipſa, qꝙuis multiplicetur per hunc modũ, tñ quia appropinquat vni, B fit vnum quod diuiditur. Et intelligentia quidẽ non recipit diuiſionem, qm̃ eſt primũ creatũ, quod creatum eſt a prima cã, & vnitas eſt dignior qꝙ diuiſio. iã ergo verificatũ eſt, qꝙ intelligentia eſt ſubſtãtia, q̃ nõ eſt cũ magnitudine, neqꝙ corpus, neqꝙ mouetur per aliquẽ modũ motus corporei. Quapropter facta eſt ſupra tempus & cum æternitate, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 8.

C OMnis intelligẽtia ſcit qd̃ eſt ſupra ſe, & quod eſt ſub ſe. verũtñ ſcit qd̃ eſt ſub ſe, qm̃ eſt cã ei, & ſcit qd̃ eſt ſupra ſe, qm̃ acquirit bonitates ab eo. Et intelligẽtia quidẽ eſt ſubſtãtia intelligibilis: ergo ſm modũ ſuæ ſubſtantiæ ſcit res, quas acquirit deſuper, & res q̃bus eſt cauſa. ergo ipſa diſcernit qd̃ eſt ſub ea, & qd̃ eſt ſupra eã: & ſcit qꝙ id, quod eſt ſupra ſe, eſt cã ei, & quod eſt ſub ea eſt cauſatũ ab ea: & cognoſcit cãm ſuã & cauſatum ſuum per modũ, qui D eſt cauſa eius, ſcilicet per modũ ſubſtantiæ ſuæ & ſui eſſe. & ſimiliter omnis ſciens non ſcit rẽ meliorem & rem inferiorem, & deteriorem, niſi ſecundum modum ſuæ ſubſtantiæ & ſui eſſe, non ſecundum modum ſecundum quem res ſunt. Et ſi hoc ita eſt, tunc proculdubio bonitates, quæ deſcendunt ſuper intelligentiam a cauſa prima, ſunt intelligibiles in ea, & ſimiliter res corporeæ ſenſibiles, ſunt in intelligẽtia intelligibiles. Quod E eſt, quoniam res, quæ ſunt in intelligentia, non ſunt impreſſiones ipſę, immo ſunt cauſæ ipreſſionum. & ſignificatio illius eſt, qꝙ intelligentia ipſa eſt cauſa rerum, quæ ſunt ſub ea, per hoc, quòd eſt intelligentia tantũ. Si ergo intelligentia eſt cauſa rerũ per hoc, quod eſt intelligentia, & ſub ea ſunt per virtutem intelligibilem, tunc proculdubio cauſæ rerũ ſunt intelligibiles etiam. Iam ergo manifeſtum eſt, F qꝙ res ſupra intelligẽtiam & ſub ea ſunt per virtutem intelligibilem, ſimiliter res corporeæ cum intelligentia ſunt intelligibiles, & res intelligibiles intelligentia ſunt intelligibiles, quoniam ipſa eſt cauſa earum: & quia ipſa non apprehendit niſi per modũ ſuæ ſubſtantiæ, & ipſa, quia intelligentia eſt, apprehendit res apprehenſione intelligibili, ſiue intelligibiles ſint res, ſiue corporeæ.

Pro-

Propoſitio 9.

OMnis intelligentię fixio & eſſentia eius eſt per bonitatem puram, quæ eſt cauſa prima. Et virtus quidē intelligentię primæ eſt vehemētioris vnitatis quàm res ſecūdæ q̄ ſunt poſt eam, qm̄ ipſæ nō accipiunt cognitionem eius: & nō eſt facta ita, niſi quia cauſa eſt ei quod eſt ſub ea. Et ſignātio eius eſt illud, cui⁹ rememoramur, qa intelligentia eſt regens oēs res, q̄ ſunt ſub ea per virtutem diui H nam, quæ eſt in ea, & per eā retinet res: qm̄ per eā eſt cā rerū, & ipſa retinet oēs res, quę ſunt ſub ea, & cōprehēdit eas. Quod eſt, qm̄ oē, quod eſt principiū reb⁹ & cā eis, eſt retinens illas res, & regens eas, & non euadit ab ipſis aliquid pp virtutē alterā. Ergo intelligentia eſt princeps rerū, q̄ ſunt ſub ea, & retinens eas & regens eas, ſicut natura regit res, quæ ſunt ſub ea per virtutē intelligentiæ, quia ſiſt intelligētia regit naturā per virtutē diui I nam. Et intelligentia quidē non facta eſt retinens res, quæ ſunt poſt eā, & regens eas, & ſuſpendens virtutē ſuā ſuper eas, niſi qm̄ ipſæ non ſunt virtus ſubſtātialis ei, immo ipſa eſt virt⁹ virtutum ſubſtantialē, qm̄ eſt cauſa eis. Et intelligentia quidē cōprehendit gnāta, & naturā, & orizontē naturæ, ſ. aīam: nam ipſa eſt ſupra naturam. Quod eſt, quia natura continet gnationē, & aīa continet naturam, & ītelligentia continet aīam: ergo in- K telligentia continet oēs res, & non eſt facta intelligentia ita, niſi propter cām primam, quæ ſupereminet oībus rebus, qm̄ eſt cauſa intelligentiæ, & aīæ, & naturæ, & reliquis rebus. Et cauſa quidem prima non eſt intelligentia, neq; aīa, neq; natura, immo eſt ſupra intelligentiam, & animam, & naturam, qm̄ eſt creans oēs res: verūtamen eſt cauſans intelligētiam abſq; medio, & cauſans animam & naturam & reliquas res mediante intelli L gentia. Et ſcientia quidem diuina nō eſt ſicut ſciētia ītelligibilis, neq; ſicut ſcientia animalis, vel animæ, immo eſt ſupra ſciētiam intelligentiæ, & ſcientiam animæ, quoniam eſt cauſans ipſas. Et quidem virtus diuina eſt ſupra omnem virtutem intelligibilem, & animalē, & naturalem: qm̄ eſt cauſa omni virtuti. Et intelligentia quidē eſt habēs ylcachim: qm̄ eſt eſſē & forma, & ſimiliter aīa eſt habens ylcachim, & natura eſt habens ylca M chim, & cauſæ quidem primæ non eſt ylcachim, qm̄ ipſa eſt tā tū eſſe. Quòd ſi dixerit aliquis neceſſe eſt q; ei ſit ylcachim, dicemus ylcachim, ſuum eſſe ei infinitū, & indiuiduū ſuū eſt bonitas ſua pura influens ſuper intelligentias oēs bonitates, & ſuper reliquas res mediante ea.

Propoſitio 10.

OMnis intelligentia plena eſt formis. Verūtamen

A men ex intelligentijs ſunt, quæ continent formas plus vſes, & ex eis ſunt, quæ continent formas minus vniuerſales. Quod eſt, qm̃ forma, quę ſunt ī intelligentijs ſecūdis inferioribus per modū particularē, ſunt in intelligentijs primis per modū vniuerſalem: & formæ, quæ ſunt in intelligentijs primis per modū vniuerſalem, ſunt in intelligentijs ſecundis per modum particularē. Et primis intelligentijs eſt virtus magna, quoniā ſunt
B vehementioris vnitatis, quàm intelligentiæ ſecundæ vniuerſales inferiores, & in intelligentijs ſecundis inferioribus ſunt virtutes debiles, qm̃ ſunt minoris vnitatis & pluris multiplicitatis. Quod eſt, quia intelligētię, quæ ſunt propinquę vni vero puro, ſunt minoris quantitatis & maioris virtutis, & intelligentiæ, q̃ ſunt lōginquiores ab ipſo, ſunt minoris quantitatis & debilioris virtutis. Et, quia intelligētię propinquę vero primo ſunt mi
C noris quantitatis, accidit inde, ꝙ formæ, quæ procedunt ex intelligētijs primis, procedāt proceſſione vniuerſali vnita. & nos quidem abbreuiamus, & dicimus, ꝙ formæ, quæ proueniūt ex intelligentijs primis, ſunt debilioris proceſſionis & vehementioris ſeparatiōis. Quapropter fit, ꝙ intelligentiæ ſecundæ proꝓciunt viſus ſuos ſuper vniuerſalem formam, quæ eſt in intelligentijs vltibus, & diuidunt eam & ſeparant eam, qm̃ ipſæ D non pñt recipere illas formas p ſeparationem & diuiſionē ſm virtutem ſuam & certitudinē earum, niſi per modū, ſm quē poſſunt recipere eas, ſ. per ſeparationē & diuiſionem. Et ſimiliter aliqua ex rebus non recipit, quod eſt ſupra eam, niſi per modum, ſm quē poteſt recipere ipſum, non per modum, ſm quē eſt res recepta.

Propoſitio. 11.

OMnis intelligentia intelligit res ſempiternas, quæ E non deſtruuntur, neque cadunt ſub tpe. Quod eſt, qm̃, ſi intelligentia eſt ſemper, quæ nō mouetur, tunc ipſa eſt cauſa rebus ſempiternis, quæ nō deſtruuntur, nec permutantur, neque cadunt ſub gñatione & corruptione. Et intelligentia non eſt ita, niſi, quia intelligit rem per eſſe ſuum, & eſſe ſuum ſempiternum eſt, & non corrūpitur. Cū ergo ita ſit, dicim⁹, ꝙ res deſtructibiles ſunt ex corpore tate, ſ. F ex cauſa corporea tpali, non ex cauſa intelligibili æterna.

Propoſitio 12.

PRimorum oīum quæd̃ā ſunt, in quibuſdam per modum quo licet, vt ſit vnum eorum in alio. Quod eſt, quia animi eſſe ſunt & vita & intelligentia, & vita ſunt eſſe, & intelligentia, & intelligentia ſunt eſſe, & vita. Veruntamen eſſe, & vita in intelligentia ſunt duæ intelligentiæ, & eſſe & intel/

G telligentia in vita ſunt duę vitę, & intelligentia & vita in eē ſunt duo eſſe. Et illud quidem nō eſt ita, niſi quia vnūquodq; primorum aut eſt cā, aut cauſatū: cauſatū ergo in cā eſt per modum cāæ, & cā in cauſato per modū cauſati. Nos quidem abbreuiamus & dicimus, q̄ res agens in rem per modum cāæ non eſt in ea niſi per modum qui eſt cauſa eius. Sicut ſenſus in aīali per modum aīalem, & aīa in intelligentia per modum intelligibilem,
H & intelligētia in eſſe per modū eſſentiale, & eſſe primum in intelligentia per modum intelligibilem, & intelligentia in anima per modū animalem, & aīa in ſenſu per modum ſenſibilē. Redeamus ergo & dicamus, q̄ ſenſus in aīa & intelligentia in cā prima ſunt per modos ſimiles & diuerſos, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 13.

OMnis intelligentia intelli
I gitt eſſentiam ſuam. Qđ eſt, quia intellectus & intellectum ſunt ſimul. Cū. n. intelligentia eſt intellectum & intelligens, tunc proculdubio videt eſſentiam ſuam. Et qñ videt eſſentiam ſuam, ſcit & intelligit per intelligentiā eſſentiā ſuā. Et qñ ſcit eſſentiam ſuam, ſcit reliquas res, quæ ſunt ſub ea, qm̄ ſunt ex ea. Veruntamē ī ea ſunt per modum ītelligibilem: ergo intelligētia & res intellectę ſunt vnum. Quod eſt, quia, ſi res intellectæ & intelligentia ſunt vnum, & intelligentia ſcit eſſentiam ſuam, tunc proculdubio, qñ ſcit eſſentiam ſuam, ſcit reliquas res: & qñ ſcit reliquas res, ſcit eſſentiam ſuam: & qñ ſcit reliquas res, tunc ipſa non ſcit eas, niſi quia ſunt intellectæ: ergo in telligentia ſcit eſſentiam ſuā, & ſcit res intellectas ſimul, ſicut oſtendimus. K

Propoſitio 14.

IN omni anima res ſenſibiles ſunt per hoc, q̄ ſunt exēplū ei, & res intelligibiles in ea ſunt, quia ſcit eas, et nō facta eſt L ita, niſi quia eſt expāſa inter res intelligibiles, quæ non mouentur, & inter res ſenſibiles, quæ mouētur. Et, quia anima ſic eſt, fit q̄ imprimit res corporeas. Quapropter facta eſt cauſa corporum, & facta eſt cauſata ab intelligentia, quæ fuit ante ipſam. Res igitur, quæ imprimuntur ab anima, ſunt in anima per intentionem exempli, ſ. quia res ſenſibiles exemplificantur ſecūdum exemplum animæ, & res, quæ cadunt ſupra animā, ſunt M in anima per modum acquiſitum. Cum ergo hoc ſit ita, redeamus & dicamus, q̄ res ſenſibiles omnes in anima ſunt per modum cauſæ ſuæ. propter quod anima eſt ſicut cauſa exemplaris. Et intelligo per animam, virtutem agentem res ſenſibiles. Veruntamen virtus efficiens in anima non eſt materialis, & virtus in anima eſt ſpiritualis, & virtus imprimens in rebus haben-

A bentibus dimenſiones, eſt ſine dimenſione corporea. Res autē intelligibiles in anima ſunt per modum accidētalem, ſ. quia res intelligibiles vnitæ ſunt in anima per modum, qui multiplicatur, & res intelligibiles, quæ nō mouentur, ſunt in anima p̄ modum motus. Iam ergo oſtēſum eſt, q̄ res intelligibiles & ſenſibiles ſunt in anima: veruntamen res ſenſibiles corporeæ motæ ſunt in anima per modum animalem vnitū, & ſpirituales res B intelligibiles vnitæ quieſcentes ſunt in anima per modum qui multiplicat motum.

Propoſitio 15.

OMnis ſciens, qui ſcit eſſentiam ſuam, eſt rediēs ad eſſentiam ſuam reditione completa. Quod eſt, quia ſcientia non eſt niſi actio intelligentis: cum ergo ſcit ſciēs ſuam eſſentiam, tunc redit per operationem ſuam intelligibilem ad eſſentiam ſuam. Et hoc non eſt ita, niſi quia ſciens & ſcitū ſunt C res vna, quoniam ſcientia ſcientis eſſentiam ſuam, eſt ex eo, & ad eum, quia eſt ſcitum. Quod eſt, quia ꝓpea q̄ ſcīa eſt ſcīa ſciētis, & ſciēs ſcit eſſentiā ſuam, eſt eius opatio rediēs da eēntiā ſuā. ergo ſubia ei⁹ ē rediēs ad eēntiā ſuā iterū. Et nō ſignifico p̄ reditionem ſubē ad eſſentiam ſuam iterum, niſi quia eſt ſtans fixa per ſe, non indigens in ſua fixione & ſua eſſentia realia regente ipſam: quoniam eſt ſubſtantia ſimplex ſufficiens ſibi per ſe D ipſam.

Propoſitio. 16.

OMnes virtutes, quib⁹ nō eſt finis, pendentes ſunt per infinitū primū, q̄d eſt virtus virtutū: non quia ipſę ſint acquiſitæ fixæ ſtātes i reb⁹ entibus, immo ſunt virtus reb⁹ entibus hñtibus fixionē. Quòd ſi aliquis dicat, q̄ ens primum cauſatū, ſ. intelligētia, eſt virtus, cui non eſt finis, dicimus, q̄ nō eſt ens cauſatū virtus, immo eſt E ei virtus quædam. Et virt⁹ quidem eius non eſt facta infinita niſi inferius & non ſuperi⁹: quoniam ipſa non eſt virtus pura, quæ nō eſt virtus, niſi quia virtus eſt, & eſt res, quæ non finit inferius, neq; ſuperius. Ens aūt primum cauſatum habet finē, & virtus eius eſt finis, ſecūdum quem remanet cauſa eius: ens autem primum creans eſt infinitum primum purum. Quod eſt, quia, ſi entibus fortibus non eſt finis niſi per ſuam acquiſi- F tionem ab infinito primo puro, propter quod ſunt entia infinita, & ſi eſt ens primum ipſum quod ponit res, quibus non eſt finis, tunc ipſum proculdubio eſt ſupra infinitum. Ens autem primum creatum, ſ. intelligētia, ipſum non eſt finitum, immo dicitur, q̄ eſt infinitum, neque dicitur, q̄ eſt ipſummet, quod nō eſt finitum. Ens ergo primū eſt menſura entium primorum

in-

G intelligibliũ;& entiũ ſecũdorũ ſenſibiliũ,ſ.quia ipſum eſt, qđ oĩa entia creauit, & mẽſurauit ea menſura cõueniẽti oĩ ẽnti. Redeamus ergo & dicamus, q̃ ens primũ creãs ẽ ſupra infinitũ,ſed ens ſm creatũ ẽ infinitũ. Et qđ ẽ inter ens primũ creans, & ens ſm creatũ, ẽ nõ finitũ. Et reliquæ bonitates ſimplices, ſicut vita & lumen, & q̃ ſunt eis ſimilia,ſunt cauſa rerũ oĩum habẽtiũ bonitates,ſ.q̃ infinitũ eſt a cã prima. Et cauſatũ primũ ẽ H cã oĩs vitæ,& ſiſr reliquæ bonitates deſcẽdẽtes a cã prima ſup creatũ primũ, in primis eſt intelligẽtia,deinde deſcẽdũt ſupra reliqua cãta oĩa ĩtelligibilia, & corporea mediãte intelligentia.

Propoſitio 17.

OMnis virtus vnita plus eſt infinita q̃ virt⁹ multiplicata. Quod ẽ, quia infinitũ primũ, qđ ẽ ĩtelligẽtia, ẽ ppinquũ vni puro. Propter illud ergo factũ eſt,q̃ in oĩ virtute propinqua vni puro ẽ infini I tas plus q̃ in virtute lõginqua ab eo. Qđ ẽ,quia virtus,qñ incipit multiplicari, tũc deſtruit vnitas eius, & qñ deſtruit eius vnitas,deſtruit eius infinitas,& nõ deſtruit infinitas ei⁹, niſi qñ diuiditur.&huius qdẽ ſignãtio ẽ virt⁹diuiſa. Et q̃ ipſa,quanto magis aggregat & vnitur,tanto plus magnificat & vehemẽtior fit,& efficit opatiões mirabiles. Et quãto magis partit & diuiditur,tãto plus minorat & debilitat,& efficit opatiões viles. Iam K igit manifeſtũ ẽ,& planũ,q̃ virtus,quãto plus approximat vni puro & vero,fit vehemẽtior ei⁹ vnitas. & quãto vehemẽtior fit eius vnitas,ẽ infinitas in ea magis apparens & manifeſtior, & ſunt operationes eius operationes magnę,mirabiles,& nobiles

Propoſitio 18.

REs oẽs hñt eſſentiã p ens primũ. Et res viuæ oẽs ſunt motæ p eſſentiã ſuã pp vitã primã. Et res ĩtelligibiles oẽs hñt ſcĩam pp ĩtelligẽtiã L primã. Qđ ẽ,qa,ſi oĩs cã dat cauſato ſuo aliqd, tunc ꝓculdubio ens primũ dat cauſatis ſuis oĩb⁹ eẽ. Siſr vita dat cãtis ſuis motũ, qa vita ẽ ꝓceſſio,ꝓcedẽs ex ente primo qeto ſempiterno, & motus ſimiliter primus. Et ſimiliter ĩtelligentia dat cauſatis ſuis ſcĩam, quod eſt, quia omnis vera ſcientia nõ eſt niſi intelligentia,& ĩtelligẽtia eſt primũ ſciẽs, quod ẽ primũ influẽs ſcĩam ſuper reliqua entia. Redeamus ergo & dicamus, q̃ ens primum M quietum eſt cauſa cauſarum. & ſi primum ipſum dat eſſe omnibus,tunc ipſum dat eis per modum creationis. Vita autem prima dat eis, quæ ſunt ſub ea, vitam,& non per modum creationis, ſed per modum formæ.

Et ſimiliter intelligentia non dat eis,quæ ſunt ſub ea, ſcientiam & reliquis rebus per modum creationis,ſed per modum formæ.

Pro-

A *Propoſitio 19.*

EX intelligentijs eſt, quę eſt intelligentia diuina: qm̃ ipſa recipit ex bonitatibus primis, quæ procedunt ex cauſa prima per receptionem multã. Et de eis eſt, quæ eſt intelligẽtia tm̃: qm̃ non recipit ex bonitatibus primis niſi mediante intelligentia. Et ex animabus eſt, quæ eſt aĩa intelligibilis: qm̃ ipſa eſt pendens per intelligentiam. Et ex eis eſt, q̃ eſt anima tm̃. Et ex corporibus naturalibus eſt, cui
B ineſt aĩa regens ip̃m, & faciẽs directionẽ ſuper ipſum. Et de eis ſunt, q̃ ſunt corpora naturalia tm̃, quib⁹ non ẽ aĩa. Et hoc non fit ita, niſi qm̃ ipſa non eſt intelligibilis tota, neq; aĩalis tota, neque corporea tota, nec depẽdet per cãm, q̃ eſt ſupra eam, ſ. quia non oĩs intelligentia pẽdet per bonitates cãæ primæ, niſi quæ ẽ ex ea cõpleta, et ĩtegra. Ipſa. n. põt recipere bonitates deſcẽdẽtes ex cã prima, & pendere per eas, vt vehemẽs fiat eius vnitas.
C Et ſili᷑ iterũ non oĩs aĩa pendet per intelligentiã, niſi quæ eſt eis cõpleta & integra, & vehementius ſimilis cũ intelligentia per hoc, quod pendet per intelligentiã, & eſt intelligẽtia completa. Similiter non omne corpus naturale habet animam, niſi quod eſt ex eis cõpletum & integrum quaſi ſit rationale, & ſm̃ hanc formam ſunt reliqui ordines intellectuales.

Propoſitio 20. D

CAuſa prima regit res creatas omnes, præter q̃ commiſceatur cũ eis. Quod eſt, quia reginien non debilitat vnitatẽ eius exaltatam ſuper oẽ eſſe, neq; deſtruit eam, neq; prohibet eam eſſentia vnitatis eius ſeiuncta a rebus, quin regat eas. Quod eſt, quia cauſa prima eſt fixa ſtans cum vnitate ſua pura ſemper, & ipſa regit res creatas omnes, & influit ſuper eas virtutem vitæ, & bonitates ſm̃ modum virtutis earum receptibi- E
lium, & poſſibilitatem earum. Prima. n. bonitas influit bonitates ſupra res omnes influxione vna. Veruntm̃ vnaquæq; rerum recipit ex illa influxione ſecundum modum ſuæ virtutis, & ſui eſſe. Et bonitas prima influit bonitates ſuper res omnes per modum vnum, quia non eſt bonitas niſi per ſuum eſſe, & ſuum ens, & ſuam virtutem, ſiquidẽ bonitas, & virtus, & ens, ſunt res vna. Si ergo ens primum & F
bonitas ſiunt res vna, ſic & ip̃m influit bonitates ſuper res influxione communi, & diuerſificantur bonitates & dona ex cõcurſu recipientis. Quod eſt, quia recipientia bonitates non recipiunt æqualiter, immo quædã eorum recipiũt plus, quædam vero minus. Et hoc quidem eſt, propter magnitudinem ſuæ largitatis. Redeamus ergo & dicamus, q̃ inter omne agens, quod agit per eſſentiam ſuam, & intra ſa-

G ctum ſuum; nō eſt continuator, neq; res aliqua media, & nō eſt continuatio inter agens & factum, niſi ſit additio ſuper eſſe: etenim qñ agens & factum eſt per inſtrumentum, non facit p eſſe ſuum, & fiunt compoſita. Quapropter recipiens recipit per continuationē inter ipſum, & factorem ſuum, & eſt tunc agens ſeiūctum a facto ſuo. Agēs vero, inter quod & factum ſuū non eſt continuatio penitus, eſt agens verum, & regens, faciens
H res per finē decoris, poſt quod non eſt poſſibile, vt ſit decus aliud, & regit factum ſuum per vltimum regiminis, quod eſt, quia regit res per modum, per quem agit, & non niſi per ens ſuum. ergo ens eius iterum erit regimen eius. Quapropter fit, q̄ regit & agit per vltimum decoris, & regimen, in quo non eſt diuerſitas, neque tortuoſitas, & non diuerſificant operatiōes, &
I regimen propter cās primas, niſi propter meritum recipientis.

Propoſitio 21.

PRimum eſt diues per ſeipſum, & eſt diues magis. Et ſignificatio eius eſt vnitas eius, non qa vnitas eius ſit ſparſa in ipſo, immo eſt vnitas eius pura: quoniam eſt infinitæ ſimplicitatis ſimplex. Si autem aliquis vult ſcire, q̄ cauſa prima ē diues, proñciat mētem ſuam ſuper res compoſitas, & inquirat de eis inquiſitione perſcrutata: inueniet .n. compoſitum omne diminutum, indigens aut alio, K aut rebus, ex quibus componitur. Res autem ſimplex, quæ eſt bonitas, eſt vna, & vnitas eius eſt bonitas, & bonitas eſt res vna. Illa ergo res eſt diues magis, quæ influit, & non fit influxio ſuper ipſam per aliquem motorum. Reliquæ autem res intelligibiles aut corporeæ corruptæ ſunt, nō diuites p ſeipſas, immo ſdigent vno vero influēte ſuper eas bonitates & omnes gratias.

Propoſitio 22.

CAuſa prima eſt ſuper om L ne nomen, quo nominat, quoniam, non pertinet ei diminutio, neq; complementū ſolum: quoniam diminutū eſt non completum, & non poteſt efficere operationem completā, quoniam eſt diminutum. Et cō pletum apud nos, quāuis ſit ſufficiens per ſeipſum, tamen non poteſt creare aliquid aliud, neq; influere aliquid aliud a ſeipſo omnīo. Si ergo hoc ita eſt apud nos, dicimus q̄ primum nō eſt M diminutum, neq; completūm tantum, ſed eſt ſupra completū. Quoniam creās eſt res, & influens bonitates ſuper eas influxione cōpleta, qm̄ eſt bonitas, cui non eſt finis, neq; dimenſiones. Bonitas ergo prima ſplet oſa ſecula bonitatibus. Verūtm̄ oē ſeculū nō recipit de iſta bonitate niſi ſm̄ modū ſuæ potētiæ. Iā ergo oñſum & manifeſtum, q̄ cā prima eſt ſuper oē nomen, quo nominatur, & ſuperior, & altior

Pro-

A Propoſitio 23.

OMnis intelligentia diui-
na ſcit res per hoc, q̃ ip-
ſa eſt intelligentia, & re
gitea per hoc, q̃ eſt diuina. Qd̃
eſt, quia proprietas intelligẽtiæ
eſt ſcientia, & non eſt eius com-
plementum & ītegritas, niſi vt
ſit ſciens. Regens ergo eſt Deus
benedictus & ſublimis, quoniã
ipſe replet res bonitatibus: & in
B telligentia eſt primum cauſatũ,
& eſt plus ſimilis Deo ſublimi,
& propter illud regit res, quæ
ſub ea ſunt. Et ſicut Deus bene-
dictus & excelſus influit bonita
tes ſuper res, ſimiliter intelligen
tia influit ſcientiam ſuper res, q̃
ſunt ſub ea. Veruntamen, q̃uis
intelligentia regat res, quæ ſunt
ſub ea, iñ Deus benedictus & ex
celſus præcedit intelligentiã per
regimen, & regit res regimine
ſublimioris ordinis & altioris,
q̃ ſit regimen intelligentiæ, qd̃
eſt illud, quod dat intelligentiæ
regimen. Et ſignificatio illi⁹ eſt,
C q̃ res, quę recipiunt regimen in
telligentiæ, recipiunt regimen
creatoris intelligentiæ. Quod ẽ,
quia non refugit regimen eius
aliqua ex rebus oĩno, qm̃ vult
vt faciat recipere bonitatem ſuã
ſimul omnes res. quod eſt, quia
non eſt quod omnis res, quæ de
ſiderat intelligentiam, deſide-
rat recipere eam, & res omnes
deſiderant bonitatem ex pri-
mo, & deſiderãt recipere ipſum
deſiderio multo, & in illo nõ eſt
qui dubitet.

Propoſitio 24. D

CAuſa prima exiſtit in om
nibus rebus ſm vnam di
ſpoſitionem: ſed res om-
nes nõ exiſtunt in cauſa prima
ſecundum vnam diſpoſitionẽ.
Quod eſt, quia, cuius cauſa pri-
ma exiſtat in rebus omnibus,
tamen vnaquæq; res recipit eã
ſecundum ſuæ potentiæ modũ,
quod eſt, quia ex rebus ſunt, q̃
recipiunt vnita receptione cau-
ſam primam, & ex eis ſunt, quæ
recipiunt eam receptione multi
plicata: & ex eis ſunt, quæ reci- E
piunt eam receptione æterna,
& ex eis ſunt, quæ recipiunt eã
receptione temporali: & ex eis
ſunt, quæ recipiunt eã receptio
ne ſpirituali: & ex eis ſunt, quæ
recipiũt eam receptione corpo-
rali. Et diuerſitas quidem rece-
ptionis non fit a cauſa prima,
ſed propter recipiens. quod eſt,
quia recipiens diuerſificatur.
Propter illud ergo & ſuſceptiã
diuerſificatur. Influens vero exi
ſtens vnum nõ diuerſum, īfluit
ſuper oẽs res oẽs bonitates æq̃li F
ter. Bonitas nanq; influit ſuper
oẽs res ex cã prima æqualiter.
Res igitur ſunt cã diuerſitatis in
fluxiõis ſuper oẽs res. proculdu
bio ergo non inueniũtur oẽs res
in prima cã per modũ vnũ. Iã
ergo oñſum eſt, q̃cã prima inue
nitur in oĩbus rebus per modũ
vnũ, & non inueniuntur in ea
oẽs res per modũ vnũ. Ergo ſm
modũ propinquitatis cãæ pri-
mæ, & ſm modum, quo res reci

A *Propoſitio.* 27.

OMnis ſubſtantia deſtructibilis non ſempiterna, aut eſt compoſita, aut ẽ delata ſuper aliam rem. qđ eſt, quia ſubſtantia aut eſt indigens rebus, ex quibus eſt, & eſt compoſita ex eis, aut eſt indigens fixione ſua & eſſentia ſua deferente. Cum ergo ſeparatur deferens cauſa, corrũpitur & deſtruitur, ꝙ ſi ſubſtantia non eſt compoſita, tũc eſt ſimplex, & eſt ſemper, nec deſtruitur nec corrumpitur
B omnino.

Propoſitio. 28.

OMnis ſubſtantia ſtans ꝑ eſſentiam ſuam eſt ſimplex nec diuidit. Quòd ſi dixerit aliquis poſſibile eſt vt diuidatur, dicemus, ꝙ, ſi poſsibile eſt vt ſubſtantia ſtãs per ſe diuidatur, & eſt ipſa ſimplex: poſſibile eſt vt eſſentia partis eiꝰ ſit per eẽntiam ſuam iterum, ſicut eſſentia totius. ſi ergo poſsibile ẽ illud, redit pars ſuper ſeipſam,
C & oĩs pars eius eſt rediẽs ſup ſeipſam, ſicut eſt rediens totum ſuper eſſentiam ſuã: & hoc eſt impoſſibile. Si ergo impoſsibile eſt hoc ſubſtãtia ſtans per ſeipſam eſt ſubſtãtia indiuidua & eſt ſimplex. ſi. n. non eſt ſimplex, ſed cõpoſita, pars eius ẽ melior parte, & pars illius vilior parte: quare res melior, eſt ex re viliori, et res vilior ex re meliore, quoniã eſt omnis pars eius ſeiuncta ab omni parte eius: quare vniuerſitas eius non eſt ſufficiens per ſeipſam, cum indigeat partibꝰ ſuis, D ex quibus componitur: & hoc ꝙdẽ non eſt de natura rei ſimplicis, immo de natura ſubſtantiarum compoſitarũ. Iam ergo cõſtat, ꝙ omnis ſubſtantia ſtans ꝑ eſſentiam eſt ſimplex, & non diuiditur: qm̃ non recipit compoſitionẽ, vel diuiſionem, nec corruptionem, nec deſtructionem, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 29.

OMnis ſubſtantia ſimplex eſt ſtans per ſeipſam, ſ. ꝑ eſſentiam ſuã. Quod eſt, E quia, creata ſine tempore, & eſt in ſubſtantialitate ſua ſuperior ſubſtantiis temporalibus. Et ſignificatio illius eſt, quia non eſt generata ex aliquo, qm̃ eſt ſtans per eſſentiam ſuam, & ſubſtantiæ generatæ ex aliquo ſunt ſubſtantiæ corporales et compoſitę cadentes ſub corruptione & generatiõe. Iam ergo manifeſtum, ꝙ omnis ſubſtantia ſtans per eſſentiam ſuam, non eſt in tempore, quia eſt altior et ſuperior tempore & rebus temporalibus. F

Propoſitio. 30.

OMnis ſubſtãtia creata in tẽpore aut eſt ſemꝑ in tẽpore, & tempus non ſuperfluit ab ea, qm̃ eſt creata, & tẽpus æqualiter: aut ſuperfluit ſuper tempus, & tempus ſuperfluit ab ea, quia eſt creata in quibuſdam horis temporis. Quod eſt, quia ſi creata ſequunt̃ ſe adinuicem, & ſubſtantiã ſuperiorem non ſequitur niſi ſubſtãtia

inferior

G inferior ei ſimilis: non ſubſtãtia disſimilis: ſubſtantiæ.n. ſimiles ſubſtantiæ ſuperiori, & ſunt ſubſtantiæ creatæ, à quibus non ſuperfluit tempus, ſunt ſubſtãtiæ, quæ non aſſimilantur ſubſtantiis ſempiternis, & ſubſtantiæ ſunt abſciſſæ â tẽpore, cauſatæ ĩ quibuſdam horis temporis. Nõ eſt ergo poſsibile, vt continuentur ſubſtantiæ cauſatæ in quibuſdam horis temporis cũ ſubſtantiis ſempiternis, qm̃ non aſſimilantur eis omnino. Subſtantiæ
H igitur ſempiternę in tẽpore ſunt illæ, quæ continuãtur cum ſubſtantiis ſempiternis, & ſunt mediæ inter ſubſtantias fixas, & inter ſubſtantias ſecundas in tempore. Et non eſt poſsibile, vt ſubſtantias ſempiternas, quæ ſunt ſupra tempus, ſequantur ſubſtãtiæ creatæ in tempore, niſi mediantibus ſubſtantiis temporalibus ſempiternis in tempore: & iſtæ quidem ſubſtantiæ nõ ſunt factæ medię, niſi quia ipſæ com
I municant ſubſtantiis ſublimioribus in permanẽtia, & communicant ſubſtãtiis temporalibus abſciſſis in tempore per generationẽ. Ipſæ.n. quamuis ſint ſempiternę, tamen permanentia earum eſt per generationẽ & motum, & ſubſtantiæ ſempiternæ cum tempore ſunt ſimiles ſubſtantiis ſempiternis, quæ ſunt ſupra tẽpus per durabilitatẽ, et nõ aſſimilantur eis in motu, vel generatione. Subſtantiæ autem factæ in tempore non aſſimilãtur ſubſtãtiis ſempiternis, quæ ſunt K ſupra tempus per aliquem modum vel motum. ſi ergo non aſſimilantur eis, tunc non poſſunt acquirere eas, neq; tangere eas. Neceſſariæ ergo ſunt ſubſtantię ſempiternæ, quæ tangunt ſubſtantias ſempiternas, quæ ſunt ſupra tempus, & erunt tangentes ſubſtantias, quæ ſunt in tempore ſcilicet ſub generatione, & corruptione. Ergo aggregabũt per motum ſuum inter ſubſtantias ſempiternas, q̃ ſunt ſupra tẽpus, & aggregabilitatem ſuam L inter ſubſtãtias, quæ ſunt ſupra tempus, & inter ſubſtãtias, quæ ſunt ſub tempore, ſ. quæ ſunt cadentes ſub generatione & corruptione. Et aggregabũt inter ſubſtantias bonas & inter ſubſtantias viles, non priuentur ſubſtãtiæ viles ſubſtãtiis bonis, & priuẽtur cum bonitate & omni cõmunitate, & non ſit eis remanẽtia neq; fixio. Iam ergo oſtẽſum eſt, q̃ durabilitatis duæ ſunt ſpecies: quarum vna eſt æterna, & M altera eſt temporalis: verumtamẽ vna duarum durabilitatum eſt ſtans quieta, & altera mouetur, et vna earum aggregatur cõpoſitioni finali, & operationes eius omnes ſunt ſimul, neq; quędam earum eſt ante quandam, & altera eſt currens & extenſa: quædam operationes eius ſunt ante quaſdam, & vnitas vnius earum eſt per eſſentiam ſuam, & vnitas alterius eſt per partes ſuas. quarũ vna eſt ſciuncta ſuæ

compari

Digitized by Google

A compari per modum primum & poſtremum. Iam ergo manifeſtum eſt, ꝙ ſubſtantiarū quædam ſunt ſempiternæ, & ſunt ſupra tēp⁹, et ex eis ſunt, quæ ſunt ſempiterneꝙ æquales tempori, et tēpus non ſuperfluit ab eis, et ex eis ſunt, quæ ſunt abſciſſæ à tpe, & tempus ſuperfluit eis ex ſuperiori earum & ipſarum inferiori, ſi ex principio earum vſq; in finem & ipſarum extremum: & ſunt ſubſtantiæ cadentes ſub generatione & cōrruptione.

B *Propoſitio.* 31.

INter rem, cuius ſubſtātia & actio ſunt in momento æternitatis, & īter rem cuius ſubſtantia & actio ſunt in momento tēporis exiſtens, eſt medium, & eſt illud, cuius ſubſtātia eſt ex momento æternitatis, & operatio ex momento temporis. Qđ eſt, quia res, cuius ſubſtantia cadit ſub tempore, ſcilicet, quia tēpus cōtinet eam, eſt in omnibus diſpoſitionibus ſuis cadens ſub tempore: quare & eius operatio C cadit ſub tēpore, qm̄ eius eſſentia eſt in tempore, qm̄, qñ ſubſtātia rei cadit ſub tēpore, proculdubio & eius actio ſub tempore cadit. Res autem cadens ſub tpe in omnibus diſpōnibus ſuis ſeiuncta eſt à re cadente ſub æternitate in oībus diſpoſitionibus ſuis. continuatio. n. nō eſt niſi in rebus ſimilibus. Neceſſe ē ergo, vt ſit res aliqua, quæ ſit res tertia media īter vtraſq;, cuius ſubſtātia cadat ſub æternitate & ipſius actio cadat ſub tpe. Impoſſibile nanq; eſt, vt ſit res, cui⁹ ſubſtantia cadat ſub tēpore, & eius actio ſub æternitate, ſic. n. actio eius melior eſſet ipſius ſubſtantia: hoc autem impoſſibile eſt. Manifeſtū igitur eſt, ꝙ inter res cadentes ſub tempore cum ſuis actionibus & ſubſtātijs, et inter res, quarum ſubſtantiæ & actiones ſunt cadentes ſub momento ęternitatis, ſunt res cadentes ſub æternitatę per ſubſtantias ſuas, & cadētes ſub tempore per operationes ſuas, ſicut oſtendimus. D E

Propoſitio. 32.

OMnis ſubſtantia cadēs in quibuſdam diſpōnibus ſuis ſub æternitate, & in quibuſdam diſpōnibus ſuis ſub tempore, eſt ens & generatio ſimul. Qđ eſt, quia oīs res cadens ſub ęternitate eſt ens vere, et omnis res cadēs ſub tempore eſt generatio vere. Si ergo ita eſt, tunc res vna cadens ſub æternitate et tempore eſt ens, & generatio nō per modum vnum, ſed per modum & modum. Iam ergo manifeſtum ex hoc, quod dixim⁹, ꝙ omne generatum cadens per ſubſtātiam ſuam ſub tempore, eſt habens ſubſtantiam dependērem per eſſe purum, quod eſt cauſa durabilitatis, & cā rerum ſempiternarum, & omnium deſtructibilium. Neceſſarium eſt autem vnum faciēs adipiſci vnitates, et ipſum non adipiſcatur, ſed reliquę vnitates omnes ſunt acquiſitę. Et illius quidē ſignifi F

catio

G catio eſt hoc quod dico; ſi inuenitur vnum faciens acquirere non acquiſitum, & aliud acquirere faciens acquiſitum, tunc quæ differentia eſt inter ipſum & primum acquirere faciens. nō.n. poteſt facere vel eſſe, quin aut ſit ſimile ei ī omnibus diſpoſitionibus ſuis: aut ſit inter vtraque differentia. Si ergo eſt ſimilis ei in omnibus diſpoſitiōibus ſuis, tunc vnum eorū nō eſt primum, & alterum ſm: & ſi vnū eorum nō eſt ſimile alteri in omnibus diſpoſitionibus ſuis, tunc
H proculdubio vnum eorum eſt primum, & alterum ſm. Illud ergo, in quo eſt vnitas fixa nō dependens ex aliquo, eſt vnum primum verū, ſicut oſtēdimus: & illud, in quo eſt vnitas inuenta ex alio inuēta, eſt præter vnū primum verum. Si ergo eſt ex alio, eſt ex vno primo vero acqſita vnitas. Prouenit ergo inde, vt vni prīo vero ſit vnitas, et iterum reliquis vnis. et non ſit vnitas niſi per vnum primum verum, quod eſt cauſa vnitatis. Iā ergo manifeſtum eſt et planum, quòd omnis vnitas poſt vnum verum eſt acquiſita & cauſata: verumtamen vnum verum primum eſt cauſans vnitates, faciens acquirere, nō acquiſitum, ſicut oſtendimus. K L

Libelli de Cauſis finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

A A B B C C D D E E.

Omnes Quaterni, EE Duerniq.

Venetijs apud hæredes Lucæantonij Iunctę.
Anno Domini M D LXII.